

સાં ક ણિ યું

નિમિત્ત અને પ્રયોજન

નવ પાન

મહોત્સવની પૂર્વતૈયારી

વડોદરાની વિશિષ્ટતા : (૧૯૪૧ના 'રાજત મહોત્સવ અંથ'માંથી) (સ્વ.) રાજરત્ન રમણલાલ દેસાઈ,
પ્રમુખ, સાહિત્ય સભા

પચાસ વર્ષ અને પ્રવૃત્તિઓ

	પાન
૧ સાહિત્યસભાનો ઉદ્ભવ	૧
૨ પહેલી પચ્ચીસી (૧૯૧૬-૧૯૪૧) : (સ્વ.) મંત્રીશ્રી નાગકુમાર મકાતી	૩
૩ બીજી પચ્ચીસી (૧૯૪૨-૧૯૬૭) : મંત્રીશ્રી અંક્રાંત પટેલ	૬
૪ 'પ્રેમાનંદ સાહિત્યજવન' અને 'રાજરત્ન રમણલાલ દેસાઈ સંભાગૃહ'નું નિર્માણ મં. ર. મ., અં. બા. પ., હરિભાઈ દેસાઈ તથા સ્વિશંકર આચાર્ય.	૧૧
૫ ભાવિ પ્રવૃત્તિઓ : મં. ર. મ. તથા અં. બા. પ.	૧૮
૬ 'સુવર્ણ મહોત્સવ સ્મૃતિઅંથ'ની રૂપરેખા : મં. ર. મ. તથા અં. બા. પ.	૨૬

પ્રેમાનંદ-પરિચય

૧ પ્રેમાનંદ-યુગની સંવત્સાર નોંધ : મં. ર. મ.	૩૪
૨ 'પ્રેમાનંદ જીવન-પ્રશસ્તિ' (શિલાલેખમાં ઉત્કીર્ણ) : મં. ર. મ.	૪૦
૩ પ્રેમાનંદ જયંતી ધ્યાનપ્રાપ્તિમાલા ('સાહિત્યકાર પ્રેમાનંદ-પૂર્વાર્ધ' માં પ્રકટ)	૪૨
૪ પ્રેમાનંદ-અધ્યયનના લેખો (અપ્રકટ : હવે 'મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી' સ્મૃતિઅંથ'માં પ્રકટ)	૪૩
૫ પ્રેમાનંદનો નંદુરબાર-નિવાસ (અપ્રકટ : " " ")	૪૭
૬ અ-પ્રેમાનંદીય સાહિત્યની ચર્ચા (અપ્રકટ : " " ")	૪૪
૭ પ્રેમાનંદને અંગ્રેજી ભાષામાં અંજલિ (અપ્રકટ : " " ")	૪૪
૮ પ્રસિદ્ધ આખ્યાન-પરિચય ('સાહિત્યકાર પ્રેમાનંદ-પૂર્વાર્ધ' માં પ્રકટ)	૪૫
૯ પ્રેમાનંદનાં સચિત્ર આખ્યાનો : 'ઓખાહરણ', 'હારમાળા' તથા 'માસેડુ' : પરિચય	૪૬
૧૦ 'નળાખ્યાન'ની નૃત્ય-નાટકાના પ્રવેશો : સંયોજક, શ્રીમતી લીનાબહેન જી-૪૮ મંજળદાસ, શ્રેયસ પ્રતિબંધન.	૪૮

ગ્રેમાનંદ-પ્રસાદી

સુહામા ચરિત્ર	: પરિચય : શ્રી. રવિશંકર પાઠક નવું પાન ૧-૨૮
રણુયજ્ઞ	: પરિચય : ડૉ. ચંદ્રકાંત પટેલ
દાણ્ડલીલા	: પરિચય : સૌ માયા મજમુદાર
બ્રમર પચીસી	: પરિચય : ડૉ. ચીમનલાલ મ. વૈદ્ય
બાર માસ	: પરિચય : કુ. માલિની મહેતા
વામન ચરિત્ર	: પરિચય : સૌ. શ્રીમતી મજમુદાર
સપ્તશૃંગ આખ્યાન	: પરિચય : ડૉ. રસિકલાલ પંડ્યા
દશમ સ્કંધ (૧) રાસલીલા	: પરિચય : યશોમતીબહેન મહેતા
(૨) બાળલીલા	: પરિચય : આચાર્ય હનુમાઈ પટેલ
ઓખાહરણ	: પરિચય : કુ. શ્રદ્ધા મજમુદાર
માઝેડું	: પરિચય : શ્રી. ગિરધર તલાટી
હુંડી	: પરિચય : શ્રી. વિરાટ મજમુદાર
નળાખ્યાન	: પરિચય : શ્રી. હરિપ્રસાદ અધ્યાપક

વડોદરાના સારસ્વતો

(૧) રાજવંશી વિદેહ

નવું પાન ૧-૨૮

(૨) વિદેહ

(૩) વિદ્યમાન.

ચિત્ર-ફેલક પરિચય

સમારંભના અતિથિઓ

અંક

આર્ટ પેટ

૧. રાજવંશી સારવતો : કૈ. શ્રીમંત મહારાજ સર સુધાજીરાવ ગાયકવાડ તથા મહારાણી સીમનાગાંધ સાહેબ
૨. (૧) ગુજરાતના પંતપ્રધાન શ્રી હિતેન્દ્ર દેસાઈ,
(૨) શ્રીમંત ફરોહસિંહરાવ ગાયકવાડ, આગેવાન-મંત્રી, ગુજરાત રાજ્ય, અધ્યક્ષ, 'પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ સમિતિ.'
૩. (૧) રાજ્યપાલ શ્રી શ્રીમન્નારાયણ અમવાલ, 'ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ' ઉદ્ઘાટક, તા. ૧-૭-૬૮
(૨) કાકાસાહેબ કાવેલકર, પ્રેમાનંદ સાહિત્ય ભવન તથા સુવર્ણ મહોત્સવના ઉદ્ઘાટક, તા. ૨-૭-૬૮
(૩) ડૉ. કનૈયાલાલ મુન્શી.
૪. પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભા : ૨૦૮ી મહળ : ૧૬૬૭-૬૮.
૫. કુલપતિ : (૧) શ્રી હમાયંકર જોશી : શતાબ્દી સમારંભના પ્રમુખ . તા. ૧-૭-૬૮
(૨) ડૉ. જ્યોતીન્દ્ર મહેતા : રા. પા. હરગોવિંદદાસ કાટનાગાની અધ્યક્ષિપ્રિમાના ઉદ્ઘાટક, તા. ૨-૭-૬૮
(૩) ડૉ. ચતુરભાઈ પટેલ : 'મહાકવિ પ્રેમાનંદ રીડીંગ હોલ'ના ઉદ્ઘાટક.
૬. (૧) ડૉ. શ્રીમતી હંસાબહેન મહેતા : 'મહાકવિ પ્રેમાનંદ રમ્પિત્ર યથ'ના ઉદ્ઘાટક.
(૨) શ્રીમતી લીલાવતી મુન્શી,
(૩) શ્રીમતી લીનાબહેન મગળદાસ જેમણે 'પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ'નું મંગલાચરણ તા. ૨૦, ૨૧, ૨૨ એપ્રિલે અમદાવાદમાં મહાકવિ પ્રેમાનંદના "નળાખ્યાન"ની નૃત્યનાટિકાથી કર્યું.
૭. (૧) મેયર શ્રી નાનાલાલ ડાહ્યાભાઈ ચોક્કરી, કાર્યાધ્યક્ષ, મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ,
(૨) શ્રી નટવરલાલ જગનલાલ શાહ, પ્રેમાનંદ સાહિત્ય ભવનના સ્થપતિ,
(૩) શ્રી હરિભાઈ રાયજી દેસાઈ, પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભાના ઉપપ્રમુખ, તથા પ્રેમાનંદ સાહિત્ય ભવનના એક્ઝનિયર.
૮. (૧) ઓખાહરણ : ચિત્ર : અનિરુદ્ધના વરધોડો,
(૨) શ્રી નાગકુમાર મકાતી : 'પહેલી પચીસી'ના લેખક,
(૩) ડૉ. ચંદ્રકાન્ત બા. પટેલ : 'બીજી પચીસી'ના લેખક.

સાહિત્ય સભાનો ઉદ્ભવ

૯. 'પ્રાચીન કાવ્યમાસા'ના સંયોજકો :

- (૧) પ્રમુખ ડી. બા. મણિભાઈ જશલાજી, (૨) સમિતિ સભ્ય : ડી. બા. અખાવાલ સાકરલાલ,
(૩) કસાદીપ ઓટાલાલ નરસિંરામ ભટ્ટ, (૪) સર મનુભાઈ નંદશંકર મહેતા.

૧૦ વડોદરાના આચાર્યો અને પંડિતો :

(૧) શ્રેય સાધક શ્રીમન્નૃસિંહાચાર્યજી, (૨) શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્યજી, (૩) વિદ્યાનૃપજી હીરાલાલ શ્રોત્ર, (૪) સાહિત્યકાર મૂળશંકર યાગિક.

૧૧ સંતોની છત્રછાયામાં (વિદેહ) :

(૧) નિરાત મહારાજ, (૨) શ્રી વિદ્યાનંદજી મહારાજ, મહામંડોચર: ગીતામંદિર, (૩) શ્રી નારાયણ-સ્વામી, (૪) પુનિત મહારાજ, (૫) વિજયવલ્લભમુરિ પંચગવેશ્વરી, (૬) ન્યાયવિજયજી, (૭) યતિ હેમચંદ્રજી લોદાગંજી.

૧૨ સંતોની છત્રછાયામાં (વિદ્યમાન) :

(૧) દહી સ્વામી શ્રી શાલ્યાશ્રમજી નારાયણમંડ (મગર મંદારાજ), (૨) શ્રી. શંકરાચાર્ય અભિનવસમિચ્છાનંદ તીર્થ, (૩) શ્રી ચોગીજી મહારાજ, સ્વામીનારાયણ મંદિર-અટકોદરા, (૪) શ્રી રંગઅવધૂત મહારાજ-નારેશ્વર નિવાસી, (૫) આચાર્ય શ્રી વિનોદાભાઈ.

૧૩ ભાગવત કથાકારો :

(૧) નરહરિ મહારાજ આકાશકર, (૨) બદરીનાથ કોશીનાથ શાસ્ત્રી, (૩) રામચંદ્ર ડોંગરજી મહારાજ, (૪) દક્ષિણપ્રસાદ ભટ્ટ-પ્રાત્નકાર, (૫) માધભાઈ માર્કડભાઈ ધોળકિયા.

૧૪ પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભાના મંત્રીઓ :

(૧) કુસુમજીવન દોશ, (૨) મોહિલાજીવન પંજ, (૩) કુસુમજીવન દેસાઈ, (૪) મનરાય દેસાઈ, (૫) યાદવેન્દ્ર બક્ષી, (૬) રઘુનાથ પરીખ, (૭) શેઠ ચંદ્રકાન્ત પરીખ, (૮) પ્રો. રમિકાન્ત શાહ, (૯) અરવિંદરામ જુથ.

૧૫ (૧) સભાના આઘ રચાયક પ્રમુખ (૧૯૧૬-૧૯૩૦) : રા. બા. હરગોવિંદલાલ કાટાવાળા,

(૨) રા. બા. કાટાવાળાની અર્ધ-પ્રતિમા,

(૩) શ્રી જગજીવનદાસ, દયોજી મોદી.

૧૬ સાહિત્યસભાની પ્રમુખો :

(૨) મહાભાઈ કાટાવાળા ૧૯૩૦-૧૯૩૩, (૩) રા. બા. ગોવિંદલાલ દેસાઈ, ૧૯૩૪-૧૯૩૫, (૪) પ્રો. અ. ક. ત્રિવેદી ૧૯૩૫-૧૯૩૮, (૫) રાજરત્ન રમણલાલ દેસાઈ ૧૯૩૮-૧૯૪૪, (૬) પ્રો. ગોવિંદલાલ ભટ્ટ ૧૯૪૫-૧૯૪૮, (૭) પ્રો. ચંદ્રકાન્ત શુક્લ ૧૯૪૯-૧૯૬૦, (૮) ડૉ. મણુલાલ મજુમદાર, ૧૯૬૧ થી આજુ.

પ્રેમાનંદ સાહિત્ય ભવન નિર્માણ

૧૯૫૬-૧૯૫૭-૫૮-૫૯-૬૦-૬૧-૬૨-૬૩-૬૪-૬૫-૬૬-૬૭-૬૮-૬૯-૭૦-૭૧-૭૨-૭૩-૭૪-૭૫-૭૬-૭૭-૭૮-૭૯-૮૦-૮૧-૮૨-૮૩-૮૪-૮૫-૮૬-૮૭-૮૮-૮૯-૯૦-૯૧-૯૨-૯૩-૯૪-૯૫-૯૬-૯૭-૯૮-૯૯-૧૦૦

૧૭ (૧) ગુજરાત રાજ્યના પ્રથમ પંતપ્રધાન ડૉ. જીરાજી મહેતા, પ્રેમાનંદ સાહિત્ય ભવન માટેની જગ્યાનું નિરીક્ષણ કરી રહ્યા છે (૧૯૬૨). જેમણે ૧૯૮૦ એ. ડુ. જર્જી સરકારમાંથી અપાવી.

(૨) શ્રી બાણુભાઈ જસભાઈ પટેલ, બાધકામ મંત્રી ગુજરાત રાજ્ય, જેમણે સંગોધન કેન્દ્ર-અતિથિશૃલ માટે રૂ.૭૦૦ એ. ડુ. વધારાની જમીન સરકારમાંથી અપાવી (૧૯૬૭).

- ૧૮ (૧) ગુજરાતના પ્રથમ રાજ્યપાલ શ્રી મહેદી નવાજખાન, એઓએ બંધાર્થ રહેલા પ્રેમાનંદ સાહિત્ય ભવનની મુલાકાત લઇ રા. બે હજારની ભેટ આપી (૧૯૬૩).
- (૨) શિક્ષણમંત્રી શ્રી ઉદુમતીભટ્ટેન શેઠ તથા શિક્ષણ ઉપમંત્રી શ્રી મનુભાઈ પટેલ, સાહિત્ય ભવનની મુલાકાતે (૧૯૬૩).
- ૧૯ (૧) વડોદરા નગરપાલિકાના પ્રમુખ શ્રી નાનાલાલ ચોકસી તથા સૌ. તારાભટ્ટેન ચોકસીને હસ્તે ખાતમુહૂર્ત (૧૯૬૩ ફેબ્રુઆરી ૨૫).
- (૨) ખાતમુહૂર્ત પ્રસંગે સાહિત્યસભાના કાર્યકરો.
- ૨૦ (૧) પ્રેમાનંદ સાહિત્યભવન : બહારથી દ્રશ્ય : (ફોટો પ્રો. ચંદ્રમૌલી મળ્યુદાર, એમ. એ.).
- (૨) હસ્તાક્ષરોમાંનું અરવિંદ કેન્દ્ર : (૩) પ્રો. અરવિંદ ઘોષ : (૧૯૬૩-૧૯૦૭).

પ્રેમાનંદ-પરિચય

- ૨૧ મહાકવિ પ્રેમાનંદ (રેખાંકન)
- ૨૨ પ્રેમાનંદ જીવન-અશરિત શિક્ષા : કવિના જન્મસ્થળ વાડી, વડોદરામાં ગાંધી ટાવરની રાજમાર્ગ ઉપરની તકતી ઉપર.
- ૨૩ કવિ પ્રેમાનંદના 'ખાનદેશના ઓખાહરણ'ની સચિત્ર પૌથીમાંથી પાનાં : (૧) ઓખાખાખને સૌભાગ્ય-વતીઓ તેલ સંચારે છે, (૨) ગણેશનું માથું કપાતાં હાથીનું મરતક લેતો સિવગણ, (૩) 'સાહેલી રે આંખો મેરીમો'ના હાનગીતનું આલેખન.
- ૨૪ (૧) ઓખાહરણ : ગુજરાત વિદ્યાસભાના સંગ્રહમાંથી : પાર્વતી રનાન કરે છે.
- (૨) ઓખાહરણ : સુરતના વિન્ડરરમ્યુઝિયમમાંથી : પંખિણી ચિત્રલેખા.
- (૩) વરદાન પામતા બાણાસુર અને શિવપાર્વતી.
- (૪) 'હારમાળા' : વિદ્યાસભાના સંગ્રહમાંથી : નરસિંહ મહેતા દામોદરના મંદિરમાં.
- ૨૫ 'મામેરા'ની સચિત્ર પ્રત :
- (૧) નરસિંહની શરૂઆતે ગુણિ, (૨) નરસિંહ મહેતાના વેવાઈ તથા વેવાણ, (૩) નરસિંહ મહેતાની વહેલ.
- ૨૬ મામેરાનાં ચિત્રો :
- (૧) કેશ-શુંદન, (૨) મામેરાની કંઠાત્રી, (૩) નરસિંહ મહેતાનું રનાન, (૪) મામેરાની જાળ.
- ૨૭ મામેરાનાં ચિત્રો :
- (૧) મામેરા માટે શ્રીકૃષ્ણનું આગમન, (૨) શ્રીકૃષ્ણ-સમુદાય જાળ ઉપાડે છે, (૩) નાગરોની વેશભૂષા, (૪) પરસાળમાં મૂકેલી જાળ.
- ૨૮ મામેરાનાં ચિત્રો :
- (૧) જાળમાં મૂકેલા નાનાવિધ ભાતનાં વસ્ત્રો, (૨) નરસિંહ મહેતા, કુંવરગાંધી : વેવાઈ તથા વેવાણ, (૩) નાગર સ્ત્રીઓની વેશ-ભૂષા, (૪) પ્રતનું છેલ્લું શબ્દ : પુષ્પિકા : સખવા ગામમાં.
- ૨૯ આણ્વલદે વિશે :
- (૧) યુનીસાલ બ્યાસ, (૨) પ્રો. કરસનદાસ માજેક, (૩) ધાર્મિકલાલ પંથા, સંમીનવિશારદ, નોંધ : શ્રીમતી લીનાજહેન મગળદાસ.
- ૩૦ નંદુરબારના દેસાઈ રાંકરદાસ : પ્રેમાનંદના આશયદાતા :
- ધર-ખર્ચની હિસાબ-વહીમાંથી બે પાનાં.

નિમિત્ત અને પ્રયોજન

‘શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભા’એ પચાસ વર્ષ (૧૯૧૧-૧૯૬૮) કચારનાં વીતાવ્યાં છે. તેના ‘સુવર્ણ મહોત્સવ’ મનાવવાનો સુયોગ વડોદરા શહેરને પ્રાપ્ત થયો છે.

સભાની અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓ ચલાવવા માટે એક સંગવડલયું કાર્યસભન નિર્માણ થયું છે. જેમાં વડોદરાનાજ એક મધ્યકાલીન મહાનુભાવ પ્રેમાનંદ, અને બીજા વર્તમાન મહાનુભાવ, ‘યુગમર્તિ નવલકથાકાર’ શ્રી રમણલાલ વ. દેસાઈ : તેમની વાદમાં ‘પ્રેમાનંદ સાહિત્ય લાવન’ અને ‘રાજરત્ન રમણલાલ દેસાઈ સલામુદ્ધ-’ શહેરની મધ્યમાં આકાર લઇ રહ્યાં છે.

સભાના પ્રરુત કાર્ય-રચનાના ગૌરવમાં. પ્રો. અરવિંદ ધોળના નિવાસરચાન ‘અરવિંદ કેન્દ્ર’ના સહ-અસ્તિત્વથી તેમાં વધારે થઈ રહ્યો છે. એ એક સુયોગ છે.

યોગાનુયોગ, આ સમયમાંજ મહાકવિ પ્રેમાનંદની એકાદ પ્રારંભની કૃતિની રચનાને ધ્યાનમાં રાખતાં, કવિના જન્મને ત્રણેસો ઉપરાંત વર્ષ થઇ ગયાં છે, એ નિર્વિવાદ હકીકત પ્રત્યે કયાન ‘એવાયું’. પરિણામે કવિનો ‘ત્રિશતાબ્દી જન્મ મહોત્સવ’ ઉજવવાનો ધન્ય પ્રસંગ પણ સભાને પ્રાપ્ત થયો છે.

આ પ્રકારે, સભાની કારકિર્દીમાં અજૉતપૂર્વ એવા પ્રસંગોની હારમાળા ખડી થતાં, તેને પહેાંચી વળવા માટે યોગ્ય આર્થિક હાંકાળ તથા ‘મહોત્સવ મંચ’ માટેની વિશિષ્ટ લેખ-સામગ્રી ભેગી કરવાનું ખૂબ અધિક કાર્ય, સભાને માથે આવ્યું છે. તે માટે એક વિશાળ ‘મહોત્સવ સમિતિ’ રચવામાં આવી છે.

પ્રેમાનંદ કવિની કેટલીક લોકપ્રિય ‘આખ્યાન’-રચનાઓ, ત્રિશતાબ્દિ નિમિત્તે, સામાન્ય ‘શ્રવણશક્તિ વાંચકને પણ સુલભ બનાવવાનું વિચારવામાં આવ્યું છે. પ્રેમાનંદથી બસો વર્ષ પહેલાં થઇ ગયેલા લક્ષ્મી-કવિ નરસિંહ મહેતાના, જાણીતા જીવન-પ્રસંગોને ‘આખ્યાનો’ રૂપે કવિએ ગાયા છે. પુત્રી ‘કુવરપાઇનું મામેરું’, તીરથવાસીની ‘હુડી’, પિતાનું ‘શ્રાદ્ધ’, ‘પુત્ર સામળશાનો વિવાહ’ અને દામોદર ભગવાને નરસિંહ મહેતાને ‘હાર’ પહેરાવવાનો ‘હારમાળા’નો પ્રસંગ-આ પાંચે આખ્યાનોની કવિવાણી એકજ અંગમાં ત્રિશતાબ્દિ નિમિત્તે પ્રગટ કરીને તેને લોકસુલભ બનાવવી : સાથે સાથે નરસિંહ મહેતાનું પણ પુણ્ય-સ્મરણ કરાવવાનો સંતોષ મેળવી શકશે એસ અમે માનિએ છીએ.

નરસિંહ મહેતાના છુટક જીવન-પ્રસંગોને લગતી રચના, અન્ય કવિઓએ પણ કરી છે. ખુદ નરસિંહ મહેતાનાં પણ ‘આત્મચરિત્ર’-રૂપે આ પ્રસંગોનાં ‘પ્રણાતિયાં’-પદો મળે છે : તે બધાનું તુલનાત્મક અધ્યયન પણ બીજા અંગમાં, વધારે લાંબેલા વાચકો માટે, તૈયાર કરવાનો સભાનો સંકલ્પ છે.

શતાબ્દીના વર્ષમાં વડોદરાના સાંસ્કૃતિક જીવનની ઝાંખી કરાવતો સભાનો વિસ્તૃત ‘સુવર્ણ મહોત્સવ મંચ’ પ્રગટ થાય એ હેતુથી, સામગ્રી એકત્ર થઇ રહી છે : છતાં એટલું મોટું યુદ્ધકાર્ય શક્ય ન હોવાથી, પ્રરુત પરિચય-પુસ્તિકા ‘માં માત્ર તેની ‘રૂપરેખા’ આપીને સંતોષ માનવો પડ્યો છે. છતાં સભાની પ્રવૃત્તિઓના કેટલાક અંશોની પ્રત્યક્ષ પ્રતીતિ મળે તેવા હેતુથી, મનમર મિત્ર-મલકો યોજવા છે.

ટૂંકા સમયમાં પ્રકાશનનું આ મનોહર અંગ પૂરું પાડવાના કાર્યમાં, ‘કુમાર’ના તંત્રી શ્રી જયભાઈ રાવતે, અંગત રસ લઇને, એકપારી મદદ કરી છે તે માટે તેમને આભાર માનનાં આનંદ થાય છે.

બૃહદ મંથમાં સહાય આપી રહેલા, તથા હવે પછી આપનાર સન્નનોનો ફક્ત નામ-નિર્દેશ આ 'પરિચય-પુરિતકા'માં કરીને, તેમનો આ તકે અહીં એકસામેથી આભાર માનીએ છીએ.

"વડોદરાનાં સારસ્વતો"ને નામે વડોદરા સાથે સંકળાયેલાં, વિદેહ તથા ત્રિધમાન સારસ્વત ભાઈ-બહેનોની સચિત્ર જીવન-નોંધ અહીં સામેવ કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે. સને ૧૯૧૨ માં વડોદરામાં 'ગ્રાંથી ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ' મળી તે નિમિત્તે શ્રી. જ. પુ. જ્ઞેશીપુરા, એમ. એ. એ., આર્ટિસ્ટ શ્રી યુરુષોત્તમ વજ્રલાલ પટેલના સહકારથી, ગુજરાતભરના રાજવંશી, વિદેહ તથા વર્તમાન લેખકોની 'સાક્ષરમાલા' પ્રગટ કરી, તે દિશામાં [વરસ કાર્ય' ક્યું' હવું. સભાએ તેનો આદર્શ આપ આગળ રાખી, વડોદરા સાથે કોષપથ સમયે સંકળાએલાં એવાં વડોદરાના જ સારસ્વતી-કુળાસકો-સારસ્વતો'ની સચિત્ર જીવન-નોંધ આપવાનું સાહસ ખેડ્યું છે.

'પ્રસ્તુત કાર્ય'ને આકાર આપવા સભાના મંત્રીશ્રી નટવરલાલ શેટે પ્રથમ કારવાર્ધ હાથ ધરેલી. તે બદલ તેમની નોંધ લઈએ છીએ. પરંતુ, મેળવેલી માહિતી અપૂરતી નીવારવાથી, નક્કી કરેલા મુદ્દા પ્રમાણે નવેસર જીવન-નોંધની વિગતો અભ્યાસીઓને ઉપયોગી નીવડે તેવી, બેગી કરનાનું કાર્ય, મંત્રીશ્રી ડો. ચંદ્રકાન્ત પટેલે પરિપત્ર અને અંગત સંપર્ક દ્વારા સારસ્વતો પાસેથી હકીકત મેળવી. તથા પુસ્તકોનો આધાર લઈ અહીંસા ઉપરાત ચરિત્ર-નોંધો કાળજીપૂર્વક અને અત્યંત શ્રમ લઈને તૈયાર કરી છે. અભ્યાસીઓને રેફરન્સ માટે કામ આવે એવી આ સારસ્વતોની જીવન નોંધને પ્રકાશમાં મૂકવા માટે તેમને અભિનંદન ધરે છે.

ત્રિશતાબ્દીનિમિત્તે પ્રગટ કરવા ધારેલાં બે પ્રકાશનોમાંથી 'મહાકવિ પ્રેમાનંદ' નામે, પ્રસંગને અનુરૂપ એવો, અભ્યાસીઓને પ્રેમાનંદ સંબંધી અલગત સંશોધિત સામગ્રી પૂરી પાડે તેવા મંથ પ્રગટ કરતાં અમે ગૌરવ અનુભવિએ છીએ.

"સાહિત્યકાર પ્રેમાનંદ" નામે અભ્યાસ - મંથનું સંપાદન હાલના સભાના પ્રમુખ શ્રી. મણુલાલ મજુમદારે સને ૧૯૭૭ માં ક્યું' હવું. તે ખ્યાતનામ મંથ અગ્રાધ્ય યવાચો તેનું અલગત સંસ્કરણ તેમણે જ તૈયાર કરેલું : તેમાંથી 'પૂર્વાર્ધ' રૂપે, ૪૦૦ પાનાંના કાઉન સોળ પેજ મંથ ૧૯૬૭ માં સભાએ પ્રગટ કર્યો છે.

પરંતુ ત્રીસ વર્ષોમાં પ્રેમાનંદ સંબંધી ઘણું ઘણું સંશોધન પ્રાપ્ત થવાથી, "ઉત્તરાર્ધ" રૂપે બીજાં ચારસો પાનાંની સામગ્રી ડો. મંજુલાલે સંપાદિત કરેલી અપ્રકટ રહી હતી. તેને જ થોડાં સુધારાવધારા સાથે, "મહાકવિ પ્રેમાનંદ" રૂપે, કાઉન આઠ પેજ કદમાં, વિશેષ ચિત્રો સહિત, ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે પ્રગટ કરીએ છીએ.

આ મંથમાં પ્રેમાનંદ કવિના 'મામેરા' ની સચિત્ર પ્રતનો પરિચય ગુજરાતને પહેલવહેલો પ્રાપ્ત થાય છે. કવિના નંદુરબાર-નિવાસ સંબંધી, તથા કવિના નામે યડાવાએલાં નાટકો, પુત્ર વલ્લભ અને તેના મનહર છંદમાં રચેલાં બધાં 'આખ્યાનો', તથા એવાં બીજાં કેટલાંક અ-પ્રેમાનંદીય કૃતિઓના લેખક તરીકે, 'પ્રાચીન કાવ્યમાવા'ના રીકાકાર કલાદીપ છોટાલાલ નરભેરામ ભટ્ટે હતા-તે વસ્તુને, બાલાકર્ણતર પ્રમાણેયા ડો. વિષ્ણુપ્રસાદ જાનીએ સાબીત કરી બતાવ્યું છે. તે આ મંથનું બ્યાજબી આકર્ષણ બની રહેશે એવી મદદ છે.

પ્રેમાનંદ સાહિત્ય લવનના નિર્માણની જુદી જુદી પરિસ્થિતિને આવરી લેતા નૈમિત્તિક પ્રસંગો-શ્રમિનિરીક્ષણ, ખાવમુદ્દતોના પ્રસંગ, બધાના જનનની મુલાકાતે આવેલા મહાનુભાવ અનિધિઓ, સંપૂર્ણ

બવનનું બાલ દ્રશ્ય; હરગોવિંદદાસભાઈની અર્ધપ્રતિમા તથા પ્રેમાનંદ પ્રશસ્તિ-શિલાની પ્રતિકૃતિ-આ બંધા પ્રસંગોને, ફોટોગ્રાફદ્વારા સાચવી રાખવાની અમૂલ્ય સેવા આપનાર ગ્રો. અંદ્રમૌલી મજમુદારને આભાર માનવો ઘટે છે.

ઉત્સવોની હારમાળામાં એક નવો પ્રસંગ બેરારાયો છે તેની નોંધ લેતાં આનંદ થાય છે. વડોદરાના 'જાતિમંદિર'માં મુકાવવા માટે શ્રીમંત સયાજીરાવે તૈયાર કરાવેલી, સલાના સ્થાપક પ્રમુખ સાહિત્યમાત'ડ હરગોવિંદદાસ કાટાવાળાની આરસ અર્ધપ્રતિમાની પ્રેમાનંદ સાહિત્ય ભવનમાં પ્રતિષ્ઠા કરવાનો મંગલ કાર્યક્રમ પણ નિષ્પન્ન થયો છે તે એક સુયોગ છે.

જેમના તરફથી યથાસમયે સહકાર મળ્યો તેમના પૂરતો આ મથ મર્જાદિત બન્યો છે, બૃહદ્ પ્રયત્નમાં તેની 'પૂર્તિ', મધ્ય રહેશે એટલું આ પ્રસંગે કહી શકાય તેમ છે.

જાપખાનાઓની પ્રવૃત્તિ માર્ચ-એપ્રિલમાં ખૂબખૂબ રોકાણવાળી હોય છે એ સર્વવિદિત છે : બાવી સ્થિતિમાં પણ આ 'પરિચય-પુસ્તિકા'નું કાર્ય હાથમાં લઇ, 'સહકારી જાપખાનું લિમિટેડ' નામના પ્રેસે, પોતાના નામને સ્પર્શક કરે તેવો સહકાર આપીને મુદ્રણનું કાર્ય ઉકેલી આપ્યું છે. તે માટે, ખાસ કરીને તેના નિવૃત્ત મેનેજર શ્રી મંગળભાઈ પટેલનો, આભાર માનીએ છીએ.

પ્રગટ પુસ્તિકાને પગલર કરવા માટે અનેક મહાનુભાવોએ તથા સરચાઓએ શુભેચ્છા સાથે વિજ્ઞાપનો આપીને, સલાને વખતમરનું આર્થિક પ્રોત્સાહન આપ્યું છે. તે માટે તેમનો સૌનો આભાર માનતાં હર્ષ થાય છે.

ઉતાવળના પરિણામે રહી ગયેલી ત્રુટિઓને વાચકો નિભાવી લેશે એવી આશા છે.

'પ્રેમાનંદ સાહિત્યભવન'
હાંડિયા ખન્નર, લકઢીપૂલ પાસે
વડોદરા.

રથયાત્રા, સં. ૨૦૨૪

કેતેહસિંહરાવ ગાયકવાડ

અધ્યક્ષ, ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ સમિતિ

મહોત્સવોની પૂર્વ તૈયારી

મહાકવિ પ્રેમાનંદને યદ્ય ગયે ત્રણસો ઉપરાંત વર્ષ થયાં છે, તે નિમિત્તે, “પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી” ઉજવવાનો વિચાર અમને આવ્યો. પ્રાચીન સાહિત્યના અભ્યારી એવા ગુજરાતી પ્રેસના માનિક શ્રી નટવરલાલ ધરજારામ દેસાઈએ તેમના મિત્ર અને સહાના પ્રમુખ ડૉ. મંજુલાલને આ સંબંધમાં વહેલી સૂચના કરી હતી. સભાએ તે સૂચનને આવકારી, નીચે પ્રમાણે ઠરાવ કર્યો છે :—

ઠરાવ નં. ૩ તા. ૬-૧૧-૬૩ :—“મહાકવિ પ્રેમાનંદની ત્રિશતાબ્દી સંવત ૨૦૨૦ માં, એટલે કે “લક્ષ્મણાદશમી” રચાયાને આજથી ૩૦૦ ત્રણસો વર્ષ થતાં, પ્રાપ્ત થાય છે — એ પ્રમાણેની, શ્રી નટવરલાલ ધરજારામ દેસાઈની સૂચનાનો સાભાર સ્વીકાર કરી, તે મુજબ પ્રેમાનંદ જન્મ-ત્રિશતાબ્દી ઉજવવાનું નક્કી કરવામાં આવે છે.”

કાર્યવાહક મંડળે તા. ૬-૧૦-૬૬ ના રોજ આ સૂચનાના અનુસંધાનમાં, પ્રેમાનંદના જન્મસ્થળ વાઢીમાં, કવિની “પ્રશસ્તિ-શિલા” સ્થાપન કરાવવા નિર્ણય કર્યો. અને સં. ૨૦૨૩ ની વસંત પંચમી તા. ૧૨-૨-૬૭ ના રોજ પ્રશસ્તિશિલાનો પૂજન-વિધિ-સમારંભ યોજવામાં આવ્યો હતો. આ પ્રસંગે રામચંદ્ર (વાઢી) માં વડોદરાના કયાબાસ શ્રી ધાર્મિકલાલ યુ. પંડ્યાએ કવિ રચિત “મામેડુ” સાજ સાથે ગાઇને, કવિને અજસિ આપી હતી. આ પ્રસંગે વડોદરા શહેર સુધરાઈના પ્રમુખશ્રી નાનાલાલ ચોકસી અધ્યક્ષરથાને હતા.

આ આરસ-શિલાના એકંદર ખર્ચ માટે શ્રી મંજુભાઈ (ગાધી) બ્રાહ્મણ મિલવાળા (ગાધીએ, તેમના પત્ની શ્રી ધીરજમહેનની યાદમાં, શ. ૧૦૦૦) એક હજાર આપ્યા હતા. તેની સાભાર નોંધ લેતા આનંદ થાય છે.

તા. ૧-૮-૬૭ થી કાર્યવાહક થયેલા સભાના નવા ટ્રસ્ટીમંડળે, ‘ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ’ ઉપરાંત, સભાનો ‘સુવર્ણ’ જયંતિ મહોત્સવ, ‘પ્રેમાનંદ સાહિત્યલવન’ અને ‘સલાશુદ્ધ’ ઉદ્ઘાટન, તથા ‘પ્રેમાનંદની પ્રશસ્તિશિલાનું સ્થાપન’, એમ ચારે પ્રસંગોને બેગા કરી, ત્રણેક દિવસનો જરચક કાર્યક્રમ રાખવાનું નક્કી કર્યું.

તા. ૧૪-૮-૬૬ ના ઠરાવ મુજબ, તા. ૧૬-૮-૬૭ ની પેટાસમિતિના સુસદાને અતર્ગીત કરી, પાંચ લાખ રૂપિયાનું બેઝોળ બેઝ કરવાની ટહેલનો સુસદો તા. ૨૩-૬-૬૭ ના રોજ ટ્રસ્ટીમંડળે માલ રાખ્યો.

ઉત્સવો અંગે ‘સેવનિર’ (સ્મરણિકા) તૈયાર કરવા માટે ‘લેખક સમિતિ’ તથા વિરનૂત રૂપરેખા-વાળી યોજના તૈયાર કરી અને ૩૦૦ થી ૪૦૦ પાનનો દળદાર ગ્રંથ પ્રસિદ્ધ કરવાનો નિર્ણય કર્યો. ટ્રસ્ટીમંડળે ઠરાવ નં. ૩ તા. ૨૨-૮-૬૭ ની મીટીંગમાં, તેને મંજૂર કર્યો.

ઉપરના ચારે સમારંભો ગૌરવપૂર્ણ રીતે ઉજવાય તેવા હેતુથી, ટ્રસ્ટીમંડળની તા. ૫-૧૧-૬૭ ની બેઠકમાં, ઠરાવ નં. ૬ થી એવો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો કે—“આ બધા સમારંભો સારી રીતે ભવ્યતાથી ઉજવાય તે માટે, તે અંગે વડોદરા મહાનગરપાલિકા વડોદરા શહેર અને જિલ્લા કમિસ, વડોદરા જિલ્લા પંચાયત, મહારાષ્ટ્ર સંપાત્રગ્રામ યુનિવર્સિટી, અને નામદાર ટ્રસ્ટ તથા ગુજરાત સરકારની સાદાસ્ય મેળવીને, ઉજવણી કરવી તથા તે અંગે નક્કી કરેલી પ્રતિષ્ઠા માટે બેઝોળ એકત કરવા, માટે એક પરિપત્ર (રોહર)

તૈયાર કરવામાં આવ્યો. અને મેયરશ્રી 'નાનાલાલ ડા. મોક્સીની સહીથી પત્ર પાઠવી, વડોદરાના સભ્યોના તથા મહાનુભાવોની સહી જાપવા સંમતિ મેળવી. ત્યારબાદ નાચોનો આખો મુસદ્દો-ફોર્મટ (પરિપત્ર), ટ્રસ્ટીમંડળના સભ્યો અને મહાનુભાવોની સહીથી મોકલવા કાયદવામાં આવ્યું:—

“ આદેશીય

વડોદરા નગરમાં જન્મેલા પરંતુ સમસ્ત ગુજરાતીભાષી પ્રજાના મહાકવિ પ્રેમાનંદની સ્મૃતિમાં સ્થપાએલી આ સભાએ, ૫૦ વર્ષ પૂરાં કર્યાં. તે દરમિયાન રા. બ. હરગોવિંદલાલ તથા મટુભાઈ કાંટાવાળા, રા. બ. ગોવિંદ-ભાઈ હાથીભાઈ દેસાઈ, પ્રો. અતિસુખશંકર ત્રિવેદી, રાજરત્ન રમણલાલ દેસાઈ, પ્રો. ગોવિંદલાલ ભટ્ટ અને ડૉ. મંગુલાલ મજમુદાર-જેવા સમર્થ સાહિત્યકારોના માર્ગદર્શન દ્વારા, ગુજરાતના સંસ્કારમાં અને સાહિત્ય-જીવનમાં ગણનાયોગ્ય ફાવો આપવામાં આવ્યો છે.

પ્રાદેશિક ભાષાઓનો ઉત્કર્ષ યાવ એવી નીતિ, મધ્યસ્થ સરકારે અપનાવી છે. તે સમયે ગુજરાતી ભાષાને દેશવિદેશની ભાષાઓની હરોળમાં લાવીને સમૃદ્ધ કરવાનો પુરુષાર્થ, દરેક ગુજરાતીભાષી માટે પડકાર-સ્વરૂપે આવ્યો છે. એટલે ગુજરાતીભાષી યુવાન પ્રજા ગુજરાતી સાહિત્યને પિંજરે, અને તેમાં રસ લે, -એવી પ્રવૃત્તિઓ અમલમાં ચૂકવા, સભાએ નિર્ણય કર્યો છે.

આ કાર્ય માટે અને સભાની વિકસતી પ્રવૃત્તિઓનું સંકલન કરવા માટે, એક સ્થાયી જગાની જીજ્ઞાસ હતી. સંઘભાગ્યે હાડીઆ જગર રાજમાર્ગ ઉપર, ૬૧૬૦ ચો. ફુટનો સુંદર પ્લોટ નામદાર ગુજરાત સરકારે તા. ૨૬-૧૨-૧૯૬૨ના દિને, સભાને જક્સિસ આપ્યો. એટલે એના ઉપર “ પ્રેમાનંદ સાહિત્યભવન ”નું નિર્માણકાર્ય શરૂ થયું, જે હવે પુરું થવા આવ્યું છે. સાક્ષરવર્ધ સહગત શ્રી રમણલાલ દેસાઈ-જેઓ આ સભાના ધર્ણા વધેા સુધી પ્રમુખ હતા તેમની સ્મૃતિમાં “ રાજરત્ન રમણલાલ દેસાઈ સભાખંડ ” આ ભવનમાં અંતર્ગત કરવામાં આવ્યો છે.

‘સભાખંડ ઉપરાંત, સંશોધન પ્રયાસ માટે અને વિશિષ્ટ સાક્ષર-મહાજનોની સ્મૃતિમાં ‘ચિત્રગેલેરી’ માટે આ ભવનમાં અલગ ખંડો યોજવામાં આવ્યા છે. તદુપરાંત અનુરનાતક અધ્યાપન અંગે અભ્યાસક્રમ, અને એ સિવાય પુસ્તકોનાં સંપાદન તેમ જ પ્રકાશન, વ્યાખ્યાનો, જ્યોતિઓ, મનોરંજન કાર્યક્રમો-નગેરે પ્રવૃત્તિઓ હાય ધરવામાં આવનાર છે.

‘ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ’ જેઠે સન ૧૯૨૦ થી આ સભા સંકળાયેલી છે. અને ‘દિલ્હીની સાહિત્ય એકઠેમી’ એ સાહિત્યની સેવા કરતી સંસ્થા તરીકે, આ સભાને સન ૧૯૫૭ થી માન્યતા આપેલી છે.

મહાકવિ પ્રેમાનંદનો ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ, સભાનો સુવર્ણમહોત્સવ, પ્રેમાનંદ સાહિત્યભવનનું ઉદ્ઘાટન તથા પ્રેમાનંદ પ્રસરિત શિલા સ્થાપના સમારંભ, -એમ આ ચારે સમારંભો આશુ વરસે, ઉજવવા નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે. પ્રેમાનંદ સમસ્ત ગુજરાતીભાષી પ્રજાના મહાકવિ છે: એટલે આ સમારંભો “ જ્યાં જ્યાં વસે એક ગુજરાતી, ત્યાં ત્યાં સદાકાળ ગુજરાત ” -એવા ગુજરાતને આવરી લેશે. એ પ્રસંગે પ્રેમાનંદ સાહિત્ય તથા ઇતર સાહિત્યનું સંકલન કરીને એક દળદાર ગ્રંથ, ‘ સ્મરચિહ્ન ’ રૂપે પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવશે.

આ પ્રતિષ્ઠા સફળ થાય તે માટે નીચે મુજબ નાણાંકીય મદદની જોગવાઈ અંદાજ છે :—

(૧) લવનતું ચાલું બાંધકામ પૂરું કરવા	રૂ.	૫૦,૦૦૦
(૨) સંશોધન અલાયચ માટે હસ્તલિખિત પોથીઓ તથા દસ્તાવેજોની ખરીદી અને કળાટો, ફરનીયર વગેરે	રૂ.	૧,૦૦,૦૦૦
(૩) વિશિષ્ટ સાક્ષર-મહાજનોનો 'ચિત્ર ગેલેરી' માટે	રૂ.	૨૫,૦૦૦
(૪) સલા-ગ્રોફીસ તથા સલાખંડ માટે ફરનીયર, પ્રુન્ટીંગ, લાઇટરપીકર, પ્રોજેક્ટર, ટેપરેકર્ડર, પેડલ, લાઇટ વગેરે માટે	રૂ.	૭૫,૦૦૦
(૫) સંચાલન માટે સ્થાયા ફંડ	રૂ.	૨,૫૦,૦૦૦
	કુલ રૂ.	૫,૦૦,૦૦૦

સમગ્ર ગુજરાતના સંસ્કાર અને સાહિત્ય જીવનને આવરી લેતો અમારો આગ્રહ સંકલ્પ છે, જેને પૂર્ણ આકાર આપવા મદદ કરવા, આપને આગ્રહભરી વિનંતી છે.

દૂરદોઓ

પ્રમુખ : મંજુલાલ ર. મજમુદાર
ઉપપ્રમુખ : હરિભાઈ રા. દેસાઈ
મંત્રીઓ : નટવરલાલ જો. શેઠ
          : ચંદ્રકાન્ત બા. પટેલ
ઔપચારિક : રવિશંકર વ. આચાર્ય
સભ્ય : રમણલાલ ના. શાહ
          : કમળાશંકર લ. પંડ્યા

ફોન સિકરેટરી - ગાયકવાડ
નાનાલાલ ડા. ચોકસી
પરાભાઈ પટેલ
કાંકરેલાઈ વિ. પટેલ
ભાઈલાલભાઈ કાન્ડકર
મૂળજીભાઈ ભટ્ટ
સનુતકુમાર મહેતા
ચંદ્રકાન્ત મ. પરીખ
કિસનસિંહ આવડા
ભોગીલાલ સહિસરા
ચંદ્રવદન ચિ. મહેતા
ભોગીલાલ ગાંધી
પ્રસન્ન એન. વઝીર
અ. વ. જાવડકર
ગુલબાઈ વાઢીઆ

ચતુરભાઈ શં. પટેલ
રમણભાઈ ભા. અમીન
જ્યોતીન્દ્ર બા. મહેતા
નાનુભાઈ ભા. અમીન
આણુંદલાલ ડી. શેઠ
ફતેહબક્ષી પાલેજવાળા
જશવંતલાલ સી. શાહ
મનુભાઈ મો. પટેલ
લલિતચંદ્ર મ. પટેલ
પ્રમુદાસ પ્રુ. પટેલ
મનુભાઈ હ. કાંર
છેલુભાઈ ગિ. ભટ્ટ
મંજુલાલ સો. દવે
ઉદ્ધકાન્ત કાંટાવાળા
અણિલાલ શાહ

તા. ૨૧-૧૧-૬૭ ના રોજ 'સમગ્ર સમારંભ કાર્યવાહક સમિતિ' ૪૫ સભ્યોની પ્રેમાર્પિત સાહિત્ય સર્વનમાં બોલાવવામાં આવી. આ બેઠકમાં ચેરમન નાનાલાલ ચોકસી, શ્રી મંજુલાલ મજમુદાર, શ્રી રસેન્દ્ર દેસાઈ, શ્રી નાનાલાલ શાહ, શ્રી રવિશંકર પાઠક, શ્રી લાલચંદ્ર ગાંધી, શ્રી રાજેન્દ્ર કાંકર, શ્રી નિવેદિતા બહેન દેસાઈ, શ્રી શ્રીમતીબહેન મજમુદાર, શ્રી ગુલબાઈ વાઢીઆ, શ્રી રવિશંકર આચાર્ય, શ્રી નટવરલાલ શેઠ, શ્રી સુરેશ ગાંધી, શ્રી ચંદ્રકાન્ત પટેલ, શ્રી હરિભાઈ દેસાઈ, શ્રી કમળાશંકર પંડ્યા, ડૉ. સુમન્ત પટેલ, પ્રો. ટેકવડાલ કામદાર, શ્રી રસિકલાલ પંડ્યા, કુ. સુધાબહેન દેસાઈ તથા શ્રી રમણલાલ શાહ દ્વારા કરના. પ્રમુખશાને ચેરમન શ્રી નાનાલાલ ડી. ચોકસી હતા. તે પ્રસંગે નીચે પ્રમાણે સમિતિઓ રચાઈ હતી :—

૧. ચાર મોડા સમારંભોની કાર્યવાહી સમિતિ

- (૧) શ્રીમંત મહારાજ સાહેબ દત્તેશ્વરરાવ ગાયકવાડ પ્રમુખ, (૨) મેયર શ્રી નાનાલાલ ડી. ચૌકસી ચેરમેન, (૩) ડૉ. ચતુરભાઈ શં. પટેલ વાઈસ ચેરમેન, (૪) ડૉ. મંજુલાલ ર. મળ્લુદાર વાઈસ ચેરમેન અને પ્રમુખ પ્રે. સા. સભા, (૫) શ્રી હરિભાઈ રા. દેસાઈ-કેપ્રમુખ, (૬) શ્રી નટવરલાલ ગો. ગેઠ, (૭) ડૉ. ચંદ્રકાન્ત બા. પટેલ-મંત્રીઓ, (૮) શ્રી રવિશંકર વ. આચાર્ય-કોષાધ્યક્ષ, (૯) શ્રી રમણલાલ ના. શાહ-સભ્ય, (૧૦) શ્રી કમળાશંકર લ. પંડ્યા, (૧૧) ડૉ. ઠાકોરભાઈ પટેલ, (૧૨) ડૉ. જ્યોતીન્દ્ર મહેતા, (૧૩) શ્રી કિસનસિંહ ચાવડા, (૧૪) ડૉ. પ્રસન્ન વકીલ, (૧૫) શ્રી ભોગીલાલ ગાધી, (૧૬) શ્રી ભાઈલાલભાઈ કન્ઝકટર, (૧૭) શ્રી નાનુભાઈ બી. અમીન, (૧૮) શ્રી પ્રજ્ઞદાસ ખુ. પટેલ, (૧૯) શ્રી સનતકુમાર મહેતા, (૨૦) શ્રી મુનુભાઈ મો. પટેલ, (૨૧) શ્રી લક્ષ્મીદાસ મો. પટેલ, (૨૨) શ્રી હર્ષદરાવ મહેતા, (૨૩) શ્રી અરવિંદ કે. વૈષ્ણવ, (૨૪) ડૉ. જગમોહનદાસ જ. મોરી, (૨૫) પ્રો. માર્કંડ લદ્દ, (૨૬) શ્રી રાજેન્દ્ર ઠાકોર, (૨૭) ડૉ. સુમન્ત એમ. પટેલ, (૨૮) શ્રી સુરેશ ગાધી, (૨૯) શ્રી મંજુલાલ સો. દવે, (૩૦) શ્રી રમેન્દ્ર પી. દેસાઈ, (૩૧) શ્રી નાનાલાલ ના. શાહ, (૩૨) શ્રી રવિશંકર ન. પાઠક, (૩૩) પંડિત લાલચંદ્ર ગાધી (૩૪) પ્રો. કેશવલાલ કામદાર, (૩૫) શ્રી છોટુભાઈ ગિ. લદ્દ, (૩૬) ડૉ. રસિકલાલ મા. પંડ્યા, (૩૭) શ્રી સચિનાભહેન અમીન, (૩૮) શ્રી ગુલબાઈ વાઢીયા, (૩૯) શ્રી સરલાબહેન મહેતા, (૪૦) શ્રી નિવેદિતાબહેન દેસાઈ, (૪૧) કુ. ડૉ. સુધાબહેન દેસાઈ, (૪૨) સો. શ્રીમતીબહેન મળ્લુદાર (૪૩) શ્રી શારદાબહેન હ. દેસાઈ, (૪૪) શ્રી જીર્ણિલાબહેન લદ્દ, (૪૫) શ્રી મધુભાઈતીબહેન નાયક.

સમગ્ર સમારંભોની કાર્યવાહી માટે

ઐડહોફ કમિટી

(૧) શ્રીમંત મહારાજ સાહેબ દત્તેશ્વરરાવ ગાયકવાડ	પ્રમુખ
(૨) મેયરશ્રી નાનાલાલ ડા. ચૌકસી	ચેરમેન
(૩) શ્રી હરિભાઈ રા. દેસાઈ	} સચોજકો
(૪) ડૉ. પ્રસન્ન ન વકીલ	
(૫) ડૉ. ચંદ્રકાન્ત બા. પટેલ	
(૬) ડૉ. મંજુલાલ ર. મળ્લુદાર	
(૮) શ્રી રવિશંકર વ. આચાર્ય	(૭) શ્રી નટવરલાલ ગેઠ
(૧૦) શ્રી કમળાશંકર લ. પંડ્યા	(૯) શ્રી રમણલાલ ના. શાહ
(૧૨) શ્રી સનતકુમાર મહેતા	(૧૧) શ્રી કિસનસિંહ ચાવડા
(૧૪) શ્રી રાજેન્દ્ર ઠાકોર	(૧૩) પ્રો. માર્કંડ લદ્દ
(૧૬) શ્રી રમેન્દ્ર પી. દેસાઈ	(૧૫) શ્રી સુરેશ કુ. ગાધી
(૧૮) સો. શ્રીમતીબહેન મળ્લુદાર	(૧૭) કુ. ડૉ. સુધાબહેન ર. દેસાઈ
	(૧૯) ડૉ. સુમન્તભાઈ એમ. પટેલ.

ઐડહોફ સમિતિએ નોંધેલી વાંટાળ સમિતિ

- (૧) શ્રીમંત મહારાજ સાહેબ દત્તેશ્વરરાવ ગાયકવાડ (૨) મેયરશ્રી નાનાલાલ ડી. ચૌકસી
(૪) શ્રી પ્રસન્ન વકીલ (૫) શ્રી ચંદ્રકાન્ત પટેલ (૩) શ્રી હરિભાઈ દેસાઈ (૬) શ્રી મંજુલાલ મળ્લુદાર

- (૭) શ્રી નટવરલાલ શેઠ (૧૨) શ્રી કમળાશંકર પંડ્યા (૯) શ્રી ઇન્દ્રકાન્ત મહુભાઈ કાંટાવાળા
(૧૦) શ્રી રવિશંકર વ. આચાર્ય (ટ્રેઝરર).

સમય સમારંભોની કાર્યવાહી સમિતિ

- (૧) શ્રીમંત મહારાજ સાહેબ ફતેહસિંહરાવ ગાયકવાડ-અધ્યક્ષ, (૨) મેયર શ્રી નાનાલાલ ડા. ચૌકસી-ચેરમેન,
(૩) શ્રી હરિભાઈ રા. દેસાઈ, (૪) શ્રી પ્રસન્ન ન. વકીલ, (૫) શ્રી ચંદ્રકાન્ત ખી. પટેલ-સંયોજકો.

સ્મરણિકા મંથ સમિતિ

- (૧) શ્રીમંત મહારાજ સાહેબ ફતેહસિંહરાવ ગાયકવાડ, (૨) મેયર શ્રી નાનાલાલ ડા. ચૌકસી,
(૩) ડા. મંજુલાલ મજુદાર, (૪) શ્રી હરિલાલ ગ. દેસાઈ, (૫) ડા. ચંદ્રકાન્ત પટેલ, (૬) ડા. પ્રસન્ન વકીલ, (૭) શ્રી સનતકુમાર મહેતા, (૮) શ્રી કિસનસિંહ ચાવડા, (૯) શ્રી રમણલાલ શાહ, (૧૦) શ્રી કમળાશંકર પંડ્યા, (૧૧) શ્રી ગણેશ ખી. દેસાઈ, (૧૨) શ્રી નટવરલાલ શેઠ, (૧૩) શ્રી રવિશંકર આચાર્ય, (૧૪) શ્રી સુરેશભાઈ કુ. ગાંધી, (૧૫) શ્રી ત્રિભોવનદાસ ડી. પટેલ, (૧૬) શ્રીમતી સુધાબહેન દેસાઈ.

વિજ્ઞાપન સમિતિ

સ્મરણિકા મંથ સમિતિ માં ઉપર જણાવેલા સભાસદો ઉપરાંત, વિજ્ઞાપન સમિતિમાં નીચેના સભ્યો નીમવામાં આવ્યા હતા :—

- (૧) શ્રી મનહરલાલ, કડકીયા-તંત્રી 'લોકસભા',
(૨) શ્રી જયવંતલાલ શાહ-તંત્રી 'નવસારત',
(૩) શ્રી જયંતકુમાર શુક્લ-તંત્રી 'સ્વતંત્ર સંમિતિ'

અનોદજન સમિતિ

- (૧) શ્રીમંત મહારાજ સાહેબ ફતેહસિંહરાવ ગાયકવાડ, (૨) મેયર શ્રી નાનાલાલ ડા. ચૌકસી,
(૩) શ્રી હરિભાઈ દેસાઈ, (૪) ડા. પ્રસન્ન વકીલ, (૫) ડા. ચંદ્રકાન્ત પટેલ, (૬) ડા. માર્કંડ ભટ્ટ
(૭) શ્રી ગિરીલાલબેન ભટ્ટ, (૮) ડા. સુધાબહેન દેસાઈ, (૯) ડા. અંબલિંગબેન મેઠ, (૧૦) સી. શ્રીમતીમહેન મજુદાર, (૧૧) ડા. સુમનતાલાલ પટેલ, (૧૨) કુ. પ્રતિભાબહેન પડિત, (૧૩) શ્રી નિવેદિતાબહેન દેસાઈ, (૧૪) શ્રી કમળાશંકર પંડ્યા, (૧૫) શ્રી સુરેશભાઈ ગાંધી, (૧૬) શ્રી અરવિંદભાઈ વેણુવ, (૧૭) શ્રી હામિકલાલ પંડ્યા.

સંકલન સમિતિ

- (૧) શ્રીમંત મહારાજ સાહેબ ફતેહસિંહરાવ ગાયકવાડ, (૨) મેયર શ્રી નાનાલાલ ડા. ચૌકસી
(૩) શ્રી હરિભાઈ દેસાઈ, (૪) ડા. પ્રસન્ન ન. વકીલ, (૫) ડા. ચંદ્રકાન્ત પટેલ, (૬) શ્રી કમળાશંકર પંડ્યા
(૭) શ્રી રમેશભાઈ દેસાઈ, (૮) શ્રી કિસનસિંહ ચાવડા, (૯) ડા. મંજુલાલ મજુદાર.

'પ્રેમાનંદ સાદિત્યસભાના' સભ્યોની એક સમૂહ સભા તા. ૧૦-૪-૬૮ ના રાજ શ્રી પ્રેમાનંદ સાદિત્ય ભવનમાં શ્રી. મંજુલાલ મજુદારના પ્રમુખસ્થાને મળી. તેમાં ૪૦ એક સભ્યો દાખર હતા. આ સભામાં ચાર મેટા ફેસલો અંગે તા. ૨૨ તથા તા. ૨૩ એપ્રિલ ૬૮ નો વિગતવાર કાર્યક્રમ નક્કી કરવામાં આવ્યો.

‘સ્વાગત સભ્યો’ નોંધવા માટે આ પ્રસંગે સભાના સભ્યોને ઉત્સાહથી આ કામ ઉપારી લીધું તેના પરિણામે, આજે અહીંસા ઉપરાંતના ‘સ્વાગત સભ્યો’ નોંધાયા છે. તે જાહેર સાથે આપનાર સર્વે સભ્યોને અભિનંદન થતે છે.

સભાના ઉત્સવો જનપર મુલતવી રહેવાથી, મળેલા સમયમાં પ્રથમ તબક્કે મંગાવેલો લેખકોનો પરિચય અપૂરતો હોવાથી, તા. ૨૬-૪-૬૮ થી જાહેરાત પરિપત્ર મોકલી, નવેસર વિગતવાર અને મુદ્દાસર લેખક-પરિચય માટેની કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવી. તેના પરિણામે ૨૫૦ ઉપરાંત વિદેહ તથા વિદ્યમાન સાક્ષરોની ચરિત્ર નોંધ તૈયાર થઈ છે.

આ આશુર્યે પુસ્તક તૈયાર કરવામાં ફોટોગ્રાફ, જોક્ષ અને ચરિત્રો મેળવવામાં ધણીજ મુશ્કેલીઓ હોવા છતાં, દરેકના સાથ સહકારથી જીવન-નોંધ, સભાનો ઇતિહાસ, લાવિ યોજનાઓ વગેરેનું નિવેદન તૈયાર કરવામાં સભાના મંત્રી અને શ્રી. રા. વ. સ. ના સંયોજક ડૉ. ચંદ્રકાન્ત બા. પટેલે ખૂબજ રસપૂર્વક અને અયાગ શ્રમલક્ષ, અવિરત કામગીરી આપી મંથ તૈયાર કર્યો છે.

પચાસ વર્ષનાં સાંસ્કૃતિક પરિણામોને સમજાવવા માટે સ્મૃતિમંથમાં સને ૧૮૯૦ થી સર્જાએલી સાહિત્યોચિત શ્રમિકોના જાગૃત્વે રાજ્યવંશી સારસ્વતોથી આરંભી, સંતો, આચાર્યો, પંડિતો, જાગૃતકથાકારો તથા માણુ-કથાકારો વગેરેનાં જાયાચિત્રો દાખલ કર્યાં છે.

આ પુસ્તિકામાં પીઠ-સર્જકો તથા સાક્ષરોના અપ્રાપ્ય ફોટોગ્રાફ અને ચરિત્ર મેળવવામાં પણ ખૂબજ સંશોધન અને પ્રયત્નો કરી કેટલાક અગ્રાત સાક્ષરોને શોધી, અધિકારમાંથી પ્રકાશમાં મૂક્યા છે. જગતી પેટીના સારસ્વતો (સરસ્વતી-ઉપાસકો) ને પ્રોત્સાહન આપવા માટે અને તેમની સાહિત્ય-પ્રેરણા વેગવંતી બનાવવાં માટે તેમને તથા સાહિત્યમાં હમેશાં ઓતપ્રાપ્ત રહેનાર નીવડેલા સારસ્વતોનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

વિદેહ તથા વિદ્યમાન સારસ્વતોની જીવન-નોંધ તથા તેમનાં જાયાચિત્રો કલકા-વારી પ્રમાણે જાપવામાં આવ્યાં છે; આ કાર્યના બે ત્રણ તબક્કા પડી ગયા છે; કારણ કે ચરિત્રો તથા ફોટોગ્રાફો પ્રાપ્ત થવામાં પણ બે ત્રણ તબક્કા પડી ગયા છે. આ પરિસ્થિતિને લીધે કોઈને મનઃશ્લેષ ન થાય એવી અચારી દાર્દિક વિનંતી છે.

સભાના સમારંભો અને પ્રેમાનંદ કવિની ચાહતી આપવા માટે, તેમજ સભાની પ્રવૃત્તિઓ વગેરેનાં વ્યવસ્થિત પ્રચાર થાય, અને જનતાને તેની જાણ થાય તે હેતુથી જોક “પ્રત્યક્ષ પરિષદ” પણ તા. ૨૪-૩-૬૮ ના રોજ પ્રેમાનંદ સાહિત્ય જવનમા બોલાવવામાં આવેલી. તેમાં પત્રકાર-જાહેરોએ સારી જાજરી આપીને સારી એવી નોંધ લઈ, જનના સમક્ષ એ સંઘળી જાળવતા રહેલી. તેની સુદર્પ નોંધ લઈએ છીએ.

જોડહોક ઝમિટિએ નીમેલી સમિતિઓએ પણ વ્યવસ્થિત કામ કરી સહકાર આપ્યો છે. છેલ્લે ‘વ્યવસ્થા સમિતિ’ ‘સ્વયંસેવક સમિતિ તથા સહકાર સમિતિ’ નીમીને, તે દરેકના સાથ-સહકારથી ઉત્સવ સારી રીતે ઉજવવાનો પ્રયત્ન કરવામાં બનતો પ્રયાસ કર્યો છે.

આ મહોત્સવો માટે જહાર પાડેલી ‘અપીલ’ ના અનુસંધાનમાં ડ. પાંચલાખની અપેક્ષામાં, જાહેરાત, દાન, ફંડ મળીને એકંદરે રૂપીઆ પચાસએક જહાર રકમ જમા થઈ છે. તેની સાબાર નોંધ લઈએ છીએ.

કદાચ ઠાકને પાડિત્ય ગમતુ હોય કે સામાન્ય વાચનનો શોખ હોય તેમણે શું કરવું કે

વડોદરાની પુસ્તકાલય યોજના જગતગરમા હવે રિખ્યાત બની ગઈ છે. બાળકો, આંચો, અબ્બા-સીંચો, વાચનશોખીનો અને પડિતોને માટે વડોદરાના પુસ્તકાલયો પૂરતા સાધનો આપી રહે છે. મારાથી તો વડોદરા પુસ્તકાલયનો ઉપકાર ક્ષણે પછી વીસરી શકાય એમ નથી.

વડોદરાની સંસ્કૃત વિદ્યા પછી એક પાઠશાળાદ્વારા પોષાતી ધારી આવે છે. બદરીનાથ, હેમુદાસ અને મણુનાથ શાસ્ત્રીના નામો હિંદુભરના સંસ્કૃત વિદ્યાનોમા જાણીના છે.

સંગીત ? હા, હા સંગીત શીખવા માટે વડોદરામા જે સંગવડ છે તે બીજે નહિ જ મળે. શિક્ષણ મંત્રી ભારતીય સંગીતશાળામા ગીત અને વાદ્ય બંનેના શિક્ષણ મળે. રૂઝમહમદ તથા મોલાબક્ષ વડોદરાના સુપ્રસિદ્ધ સંગીતાચાર્યો. આજ પછી હિંદુભરમા જાણીના થયેલા રૂઝમહમદ, ધંદન તથા લક્ષ્મીનાથ વડોદરાના જ નિવાસી. પડિત એમકારનાથ વડોદરા રાજ્યના રહીશ છે.

ઉપરાંત એ સંગીત પ્રગલ્ભ મૂકવાના વડોદરાના પ્રયોગો પછી વિશિષ્ટતાભર્યા છે. શહેરના જુદા જુદા બગીચાઓમા વારાહરી ગેન્ડ તથા હિંદી સમૂહનાદનના કાર્યક્રમો ઝાઝવાયલા જ રહે છે. વળી કીર્તિ-મંદિરમા તેમ જ સંગીતશાળામા ગવેષણા પછી જાહેર પ્રગ્ન માટે પોતાનો ગીત-ઉપક્રમ રાખે છે. ગણેશોત્સવ તથા શ્રીમત મહારાજ સાહેબની જન્મઉજવણીના અઠવાડિયામા ગીત તથા નૃત્યના નિધ્ધાતો જાહેર પ્રગ્ન સમક્ષ પોતાની કલા દર્શાવે છે.

સંગીતની વાત કરતાં મને વડોદરાના પ્રગલ્ભન સાથે સંકળાયતા સંગીતને ખ્યાલ આવે છે. ગરબા, ગરબી અને રાસ તો સમગ્ર જીજ્ઞાસી જીવનની વિશિષ્ટતા વડોદરાએ એ વિશિષ્ટતા સૈકાથી સાચવી રાખી છે, અને સમવાતુક જાની એને શયુગારી છે. નવરાત્રિમા શેરીએ શેરીએ ગરબા ઓજીવનની ભીમિઓને અકિત કરી આજ મહુ જ બવરિયત દબે વ્યાપક બની ગયા છે. વર્ષો પહેલા ગરબા સાંભળવા શહેરની પુરુષમેદની શેરીએ શેરીએ ફરતી રહેતી કોણુ કયા ગરબા ગાશે એની માહિતીઓ ફેલાતી, અને જાણીતી સન્નારીઓના ગરબામા ભારે કાં જામતી-અઝકલા તોફાનો થયા વગર ઈચ્છા નામના સદ્ગત સન્નારીને ગરબા ગાવા માટે રથજે રથજેથી આમત્રણ હોય એમના ગરબા, એમનો કંઠ મને હજી પછી યાદ છે. એમની અટપટી ઢબના કેટલાક ગરબા નો વડોદરાની ગરબાનિધ્ધાત સન્નારીઓ પછી ઝીલી શકતી નહિ.

એક નૂરખાઈ કરીને મુસ્લિમ સન્નારી પછી નવરાત્રિના ગરબામા અગ્રભાગે આવતાં વૈષ્ણવખાઈઓના રોળામા એ મુસ્લિમનાથ રાધાકૃષ્ણના અને માતાના ગરબા જાહુ ગ્રીહાસથી ગાતા. એ દરેક યાદ કરતાં મને મુસ્લિમો માટે ભીમા થયેલા પાકિસ્તાનની સંભાવના યાદ આવે છે. હિંદુ-મુસ્લિમ બંને જુદી જાતો છે અને બંનેની સંસ્કૃતિ વિભિન્ન છે એટલું નહિ, પરંતુ એ જુદાઇ અને સંસ્કારવિભિન્નતા એટલા ભારે છે કે બંનેનો મેળ ખાય એમ જ નથી-એમ બ્યારે આગરૂં પૂર્વક કહેવામા આવે છે. ત્યારે, અનેક હિંદુઓના હૃદયને સંગીતદ્વારા હલાવતી દ્વધ વેચનારી એ મુસ્લિમ નૂરખાઈની સ્મૃતિ જાગ્રત થાય છે. અને એ ગરબા સાંભળવા એકલા હિંદુઓ જ આવતા ? નહિ, મુસ્લિમો પછી હિંદુઓના ભેગા જ ગરબાઓ સાંભળવા રખડતા.

હિંદુ પાકિસ્તાન હજી ખરું ૧૬ હિંદુ-મુસ્લિમ બેવફૂરી ઉપર રચાયેલ એ રાક્ષસી ચિત્ર છે ? વડોદરાના જીવનમા તો એ જૂત ભરાયું નથી જ. વડોદરાના નવાજના કારભારીઓ હિંદુઓ મુસ્લિમ હકીમોની દવા કરાવનાર નેહરુએ એવા હિંદુઓ હિંદુ આર્થિકવાડ અને આરમ સેવના સ જ ધોર-સારાખેટા-જાણીતા જ હાથુમિયા, જાણુમિયા અને મહારાવને પકડી બધનમાં રાખ્યા પછી, એક હાથે મગડી પહેરતા જમાદાર

ડોસમિયાની વડોદરાની વાત આજ સુધી ચાલ્યા કરે છે. પાકીસ્તાન ! સદ્દલાગ્યે એ વડોદરાની વિશિષ્ટતા નથી જ. ઇદની સવારોમાં હિંદુ મહારાજા હાથીને હોદ્દે ચડે છે ત્યારે, તાબૂતમાં સરકારી તાજિયા માટે અમરચંદ્ર ન મેળવાય છે ત્યારે, મુસ્લિમ જનતા સાથેની એકતા અહીંનું રાજ્ય અનુભવે છે, પ્રમુખ પથુ.

વળી વડોદરામાં યતી લાવાઈની છાપ ઝીલનાર હજી ધણી વડોદરાવાસીઓ, દરે. શિષ્ટતાના આમદી નીતિમાનો કદાચ એ ખીલતસ અભિનયને આવકારનારી સંસ્થા પ્રત્યે અણગમો જવાવે એ ખરું; પરંતુ લાવાઈ એ માત્ર ખીલતસ દરરોનો સંમત નથી જ; એમાં ધણું નાચતર રહેતું છે એ જ્યારે ઘડીયાળો પોળના નાકે અખામાતા સમક્ષ યતી નાગરોની, અગર રાજરાજેશ્વર મહાદેવમાં યતી કંસરાઓની લાવાઈ એવાઈ ગઈ હોય તેને તરત સમજાય એમ છે. અને એ બવાઈમાં કામ કરતા નાગરો ! લીલમ, હરદેવ, જગુસાઈ, નગીનમાઈ ! શાસ્ત્રીય સંગીતના એ જળથુકારો હતા એમ તેમને આલિંગતાં બરાબર લાગે.

વડોદરાની સાહિત્યસભાએ આ જનસંગીત-ગરબાને સમયાનુરૂપ જનાવવામાં ખૂબ જલ્દત ભાગ લીધો છે. “સાહિત્યસભાના ગરબા” એ આખા વડોદરાના ગરબા બની રહેતા. અજકલાપથુ તથા છુપાઈને તોફાન કરવાનું વીરત્વ જરા ઘટી જાય તો સાહિત્યસભાના આ ઉત્સવો સાર્વજનિક બની રહે. સાહિત્યસભાના આજના સંબોધે એક માહિતી આપુ-ને તેઓ ન જાણતા હોય તો. ગુજરાતમાં ‘શરદુત્સવ’ આજ રચાયો બની ગયો છે : એની પ્રથમ રચાઈનાનું માન, વડોદરા સાહિત્યસભાને છે.

વડોદરામાં તોરાકલગીની જાહેર કવિતાસરસાઈઓ ચાલતી અને લાવણીઓ ગાનારાં જનરજનો કવિતાઓ લલકારતા લાણને રૂપરૂપતા આપતા હતા. એક લાવણીની કડી તો ચારે-મેંચે નાનપણથી રહી ગઈ છે :—

મહારાજા જણપતરાવ મહેરમતવાલા,
દુમ સદા સદામત રહેા વડોદવાલા.

‘પરંતુ સંગીત અને કાવ્યની બાબુએ આવતા પહેલાં, કોઈ ચીરસપ્રિય પુરુષ - અને સ્ત્રી પંથુ - એમ પૂછે કે વડોદરામાં માત્ર શાંતિ, સ્વચ્છતા અને સુવાળાશ જ છે ‘થુ’ ? એ પ્રશ્ન કરનારને વડોદરાની વ્યાયામ-વિશિષ્ટતા પથુ જતાવવા સરખી છે. વ્યાયામ અને સંગીતને ગુજરાતમાં જવનું રાખવા માટે આપણે ગુજરાતમાં વસતા મહારાષ્ટ્રીઓના ખાસ ધ્યાન આપીએ. અને રાજકીય પરિસ્થિતિને લીધે વડોદરા ગુજરાત - મહારાષ્ટ્રનું સંગમસ્થાન બન્યું છે.

અંગ્રેજ રાજઅમલની શાંતિ ગુજરાતના જીવનને થણુ ટાડું પાડી દેતી હતી; અને તેમાંથી નિર્જળતા, કાયરતા, શારીરિક મહેનત પ્રત્યે કંટાળો અને એવા એવા દેવ આપણમાં વિકસતા જતા હતા. હજી એ વિકાસ અટક્યો નથી. છતાં એ શાંતિ - સ્મરણશાંતિ - ની સામે કોઈ જીવંત પ્રક્રિયા ઊભી રાખ હોય તો તે વ્યાયામ. અને વ્યાયામનું આજ ગુજરાતમાં એટલે વડોદરા.

શ્રીમંત ખડેરાવ મહારાજની વ્યાયામપ્રિયતા જાણીતી છે. શ્રી સયાજીરાવ અને શ્રી પ્રતાપસિંહ વ્યાયામના નમૂના કહી શકાય. એટલે વડોદરાનું રાજદ્વાર વ્યાયામપક્ષપાતી તો પહેલેથી જ છે.

અને તેને લીધે સાફમારી, કુસ્તીનાં હંગામ અને વર્તમાન ગુજની રમતગમતો એ વડોદરાના નાગરિક જીવનને જણીતા પ્રશંગો બની ગયા છે; અને પ્રજાજીવનમાં વ્યાયામનો પ્રવેશ પંથુ અન્ય રચના કરતાં

૥ દિંદમા સંસ્થાઓ એથી થે દૂંઠા જીવન જીવે છે પચીસ વર્ષ જીવી હોય એવી કેટલી સંસ્થાઓ ગુજરાતમાં હશે ? સંસ્થાઓ જન્મે છે તો ધણી જ, પરંતુ તેમાંથી જીવે છે કેટલી ? સંસ્થાઓનું આયુષ્યપ્રમાણ આપણે વિચાર્યું છે ? માનવી નેટલું થ લાંબું નહિ !

૥ એટલે જ “વડોદરા સાહિત્યસભા” પચીસ વર્ષનું આયુષ્ય ગાળી, પોતાનો ‘રત્નમહોત્સવ’, ઊજવે એમાં મને તો વડોદરાની એક વિશિષ્ટતા જ દેખાય છે.

આપણે મહુ સભ્યો એમાં કેમ અભિનંદન ન લખ્યો ?

૥ આપણા વ્યક્તિગત બંદને સભાના બંદ સાથે આપણે એટલા ધર્પણમાં આપણ નથી કે નેથી આ સંસ્થાનો ભાગીને જૂઠા થઈ જાય. એ કામ કામ બહુ અધરુ નથી.

૥ અધરુ કામ નો છે સંસ્થાને નિદાન શનાખી સુધી પહોંચાડે એવું બળ ઉપજવવાનું !

આજના સભ્યો એ વિશિષ્ટતા સાધી શકે એમ છે દિંદની માફક વડોદરામાં પણ વ્યક્તિગત ઉત્તમ તત્ત્વો રહેલા છે એને સંગઠિત કરી, એમાંથી પ્રાપ્તવાન સંસ્થા ઉપજવવી એ આપણું કર્તવ્ય અને કસોટી. એ સાધી શકીએ તો આપણામાં નવીન વૈશિષ્ટ્ય આવશે ગુજરાતમાં સતજીવી થાય એવી એકલે સંસ્થાઓ છે તેમાં વડોદરાની સાહિત્યસભા કેમ ન ઉમેરાય ?

બહોળા આજીવન પથ આકર્ષે છે માણસ સાથે નહિ, તો આજીવનની પથ એકાદ પ્રેમાનંદપ્રતિમા પ્રેમાનંદની નગરીમાં ન જોઈએ ?

દયારામ - ગુજરાતના નારીકદમે અપનાવી લીધેલા દયારામ - પથ વડોદરા રાજ્યના ધીર અને બોલે પથ વડોદરા રાજ્યના; પાંચ સાહેબ ગાયકવાડ પથ અને વર્તમાન યુગમાં તો વડોદરાનો સંસ્કાર કયા કયા સાક્ષરને નહિ થયો હોય ? પ્રાચીન કાવ્યમાળાનું પ્રાકટ્ય વડોદરામાં રા. બ. હરજોવિદ્દાસ કંઠાવાળા, મહુભાઈ, હરિ હર્ષદ ધ્રુવ, મણિલાલ નળુભાઈ, ગાલાશંકર કંઠારિયા, મણિશંકર રત્નજી ભટ્ટ, છોટાલાલ નરભેરામ ભટ્ટ, રૂચિંદ્રાચાર્ય, હેમચંદ્રાચાર્ય, દીપકબા દેસાઈ, હીરાલાલ શ્રીક, જગન્નાથ મોદી, જંગલજીવનદાસ મોદી, બળવંતરાય ઠાકોર, લાલુચંપગમ, જયસુખરાય ભેશીપુરા, રામચુરા, કનૈયાલાલ મુન્શી, ત્રિભુવન પ્યાસ જેવા કે નામો એક અગર બીજો ફેરવે વડોદરા સાથે સંકળાયેલા છે.

સાહિત્ય પરિષદ પથ એ વારે વડોદરામાં ભરાયે : થી. રણછોડભાઈ ઉદયગમ અને લેડી વિદ્યાગૌરી પ્રમુખ સાહિત્ય, દૌમુદી, ગુણસુદરી, ચારણ, સુવાસ, સુસ્તકાલ્ય જેવાં માસિક પથ વડોદરામાંથી પ્રગટ થતાં કે થાય છે.

વડોદરા રાજ્યે કરેલી સાહિત્યવિષયક પ્રવૃત્તિનો તો આજ ઉલ્લેખ જ બસ છે. એવું વર્ણન જરૂરી નથી, ગઝલો, રાજગૌર, પટનર્ધન, ભેખી જેવી મહાગદ્ય વારંભયની સુપ્રસિદ્ધ વ્યક્તિઓના પથ વડોદરા સાથે સંબંધ, નહિ ?

પરંતુ હવે વડોદરાની વિશિષ્ટતાઓ ગણાવતા હું પ્રત્યેક લખી નાખીશ એવા મને ભય રહે છે. તો મેં છેલ્લી છતા મહત્વની બે વિશિષ્ટતાઓ હું ગણાવી લઉં.

એક વિશિષ્ટતા તે સદ્ગત શીર્ષત મહારાજ સયાજીરાવ. એમના વગર આજનું વડોદરા ન ટોળ, વડોદરાના પ્રાચીન ગૌરવની સ્મૃતિ પથ ન હોત. એમને માટે પૂજ્ય બાવની અંજલિ સિવાય બીજું કંઈ જ કહેવાનું હોય નહિ. સદ્ એ લખ્ય હતિદાસ બળે છે.

અને વધારાની બીજી વિશિષ્ટતા ‘સાહિત્યસભાનો રજતમહોત્સવ’ ન ગણી સકાય ? સહિત્યસભાની પોતાની અનેક વિશિષ્ટતાઓ છે. એ લાપજો કરાવે છે, લેખો લખાવે છે, શુદ્ધિજન્ય અને કલાજન્ય નુજા ફાઇઓ ગોઠવે છે, જયંતિઓ જીવે છે, ઉત્સવો કરે છે અને વડોદરાની જનતા સાહિત્ય, સંખીત તથા કલા પ્રત્યે અભિયુગ્મ થાય એવા આહવાનપાતળા પ્રયત્નો કરે છે : એમાં પથ આપણા બહેર જીવનને વધારી દોષોને અભાવ છે એમ તો મારાથી ન જ કહેવાય. શિયલ માનસ, ખેદરક્તી, અંગન રીતે કાવ્ય ન આવે ત્યાં, બંધારણને બહાને જિલા ચતા અધડા, હરીફાઈ અને એવા એવાં પ્રગતિરોધક નાવ એમાં નથી એમ કહી, હું તેને વિશિષ્ટતા આપવા માગતો નથી.

પરંતુ એ વિશિષ્ટતાઓ આપણી સહુની છે, દિંદવાસીઓની છે. વ્યક્તિ અને સંસ્થા એ વિશિષ્ટતા.

આજ તો આ ‘સાહિત્ય સભા’ નેવી છે તેવી, પચીસ વર્ષ પૂરાં કરે છે ! એ આજીવન વાત છે ? મને તો એમાં વિશિષ્ટતા લાગે છે. દિંદમા સુખ્યો દેહકળી દોષ છે-આગ્રીસ તેડ, તેડ વયપ્રમાણ.

વડોદરામાં વધારે પ્રમાણમાં થવા જે એમ કહેવામાં જાગે. અનિશ્ચયોક્તિ દર્શી વડોદરાના અખાડા હિંદુ-ભરમાં જન્મીના છે. સરકારી અખાડાઓ ઉપરાંત ખાનગી સાદમર્થી આવી વ્યાપકતામાંથી વડોદરામાં જેટલી દશે એટલી બીજા કોઈ ગુજર સંદેશમાં નહિ હોય. પ્રાચીન આલેખગણની જુદામાદા વ્યાખ્યાનથી, શ્રી સરદાર મહુમદારને આખો, રત્નોર્મગણ અને તેમની દ્વારા વર્ણીત ચલાવવામાં આવતું મદારાદ્રી અને ગુજરાતી આપમાં પ્રસિદ્ધ થયું. “વાચામ” માસિક, શ્રી નારાયણ ગુરુ આદિ વ્યાખ્યાનમાંથી જેવાં વ્યાખ્યાન-રચના ઉપરાંત, ગુજરાતીમાંથી ગોરવ યેવા સરખો “સદ્મીનાય વ્યાખ્યાનમંદિ” એ નામથી એમણે તો “પુરાણીના અખાડો” પણ આપ્યાથી કેટલી વિસ્તાર એમ નથી. પુગળીયાદિઓનું નામ ગુજર સરિ-સ્વારસના કનિદ રાગો તો અમર જ છે.

લોકસંગીતના માખમાં વજ્રમુદ્રિતો પુદરમગ્રહાર અમાર્ધ જાય છે. વજ્રમુદ્રિતી મદોની રંગન છાંય રાખતો તેમની પદેત્રવાનોને અખાડો પણ અદો જ છે આજીવાનથી મેં કરેલી કસરતમાં ગુરવાન એક વજ્રમુદ્રિ પદેત્રવાન તમારો વાક્યપાને આપ્યું હતું. મોદેરાથી વિસખ પદોથી મળેલા આ પદેત્રવાનો અસખ ગુજરાતી મોઢા દાહજો છે ને મોદેરાની લોગન માતાના ભક્તો છે એ દર્શકિત ગુજરાતનો ગુસારીપ્રમી અને થ જલોના દ્વાન વ્યવસાયની માટેથી આજ પણ મરે છે.

અને હિંદવિજય જિમખાતું, મધ્યસ્થ કોડમંગલ તથા શટ્ટી. શિશુપથસિ અર્વા મહાદારો રમત-ગમન તથા કનાવના સાધનો વડોદરાને જલ્દ જ સુલભ છે.

બીજો નહિ જોવામાં આવતી વડોદરાની ભવ્ય સવાગીઓને વિચિત્રતા કહેવામાં હરકત છે. ખરી દેશી, આપાઈ એકાદશી, ઇદ, તાજીત. ગણપતિ સવાગી તથા નરસિંહજીનો વરપોઠો જેવા સાન આદિ દયદયા-ભર્તા પ્રસંગો જનતા માટે ઉત્સવના દિવસો છે.

અને ગણેશોત્સવ, માખીસન્નાદ, સરકુતસવ, આર્થકન્યા મદાવિદ્યાસવના ઉત્સવો, કોય સાધક વર્ગના સમારંભો, મદારાદ્રીય પ્રારંભ પરિગ્રહ, શ્રીમત મદારાગ સાહેબના જન્મોત્સવની સપ્તાહ, હિંદોદેશના ભૂમીતા વ્યાખ્યાતાઓના શ્રી સલાજી પારિતોષિક અંગેના વ્યાખ્યાનો અને આવા કષ્ટકષ્ટક પ્રસંગો મલેક વર્ષે વડોદરાની બૌદ્ધિક ખિલવળી માટે ચોળવા જ કરે છે. વડોદરાને મળતો આ સાલ પણ વડોદરાની એક વિચિત્રતા જ છે મારા મિત્ર શ્રી. ગોતમે વડોદરાની પ્રતિષ્ઠાના જી જ મહિને સુવેષા એક વર્ષ માટે લીધા છે. એ સરવેષા જે જવાથી વડોદરાની બૌદ્ધિક તેમ જ અન્ય પ્રતિષ્ઠાઓના જલ્દ સોરો ખવાસ અવી શકે એમ છે.

બીજી વિચિત્રતાઓ બાબતે મૂળીને પણ સાહિત્યવિષયક વિચિત્રતા તો મારે લખવી જ જોઈએ ને ?

ગુજરાતનો પ્રેમ, પ્રેમાનંદ વડોદરાનો. કેટલાંક વર્ષોથી વાલી નિસાગમાં આવેલા પ્રેમાનંદના ઘરને અર્ધભીને એક ખડકીયું નામ “પ્રેમાનંદની ખડક” રાખવામાં આવ્યું છે. ગુજરાતી લેખાને ઉત્તમત્વ કરનાર, કુનિવર્સિટીને ન જડતા પાઠવપુસ્તકો આપી, ગુજરાતી લેખાનું ગોરવ વધારનાર એ મહાકવિ પ્રેમાનંદની કદર આપણે એક ખડકીયું નામ આપી કરી છે. એ પણ વડોદરાની વિચિત્રતા, નહિ ? એકાદ આવતું, પ્રેમાનંદને માટે ગુજરાતના સ્થાપે તો ?

પ્રેમાનંદ માણમદ દના એમ કાંઈ કહે છે, તો કેટલાંક સાહેબોને એ કુચ્છ નથી હજી વડોદરામાં માણ-મદોની સરખા છાંય છે, અને સાહિત્યમહાના વ્યાખ્યાનો સાંલગવા ન આવનાર અનેક ઓતાજનોને એ માણ-

બંદો બાળ, પથુ આકર્ષે છે માથું સાથે નહિ, તો આપુ વગની પથુ એકાદ પ્રેમાનંદપ્રતિમા પ્રેમાનંદની નવરીમાં નજીકએ ?

દયારામ - યુજરાતના નારીકદયે અપનાવી લીધેલા દયારામ - પથુ વડોદરા રાજ્યના. ધીરો અને બોળે પથુ વડોદરા રાજ્યના; બાપુ સાહેબ ગાયકવાડ પથુ અને વર્તમાન યુગમાં તો વડોદરાનો સંસ્કૃત કદા કદા સાક્ષરને નાંહ થયો હોય ? પ્રાચીન કાવ્યમાળાનું પ્રાકટય વડોદરામાં રા. બ. હરગોવિંદદાસ કેટલાવાળા, મહેલાઈ, હરિદર્શન ધ્રુવ, મણિલાલ નળુભાઈ, આવાશંકર કંધારિયા, મણિયંકર રતનજી બટ, હોટાલાલ નરભેરામ ભટ્ટ, નૃસિંહાચાર્ય, હેમચંદ્રાચાર્ય, દીપકબા દેસાઈ, હીરાલાલ શ્રીક, હગનલાલ મોદી, જગજીવનદાસ મોદી, બળવંતરાય ઠાકોર, ભાનુસુખગમ, જયસુખરાવ ભેશીપુરા, રાયચુરા, કનૈયાલાલ મુન્શી, ત્રિભુવન ખાસ જેવા કેક નામે એક અગર ખીજે સ્વરૂપે વડોદરા સાથે સંકળાયેલાં જ છે.

સાહિત્ય પરિષદ પથુ બે વારે વડોદરામાં ભરાઈ થી. રણછોડલાઈ ઉદયરામ અને લેડી વિદ્યાગૌરી પ્રમુખ.

સાહિત્ય, કૌમુદી, યુગસુદરી, ચારણ, સુવાસ, પુસ્તકાલય જેવા માસિક પથુ વડોદરામાંથી પ્રગટ થતાં કે થાય છે.

વડોદરા રાજ્યે કરેલી સાહિત્યત્રિપથક પ્રવૃત્તિનો તો માત્ર ઉલ્લેખ જ ખસ છે. એનું વર્ણન જરૂરી નથી.

ગઝલરી, રાજગૌખર, પટનધન, જોષી જેવી મહાગદ્યી વાઙ્મયની સુપ્રસિદ્ધ વ્યક્તિઓનો પથુ વડોદરા સાથે સંબંધ, નહિ ?

પરંતુ હવે વડોદરાની વિશિષ્ટતાઓ ગણાવતા કુ પુસ્તક લખી નાખીય એવા મને લાગ રહે છે. તો ય છેલ્લી છતા મહત્ત્વની બે વિશિષ્ટતાઓ કું ગણાવી લઉં.

એક વિશિષ્ટતા તે સદગત મીઠાત મહારાજ સયાજીરાવ. એમના વગર આજનું વડોદરા ન હોત, વડોદરાના પ્રાચીન ગૌરવની રમૃતિ પથુ ન હોત. એમને માટે પૂજ્ય બાવની અંજલિ સિવાય બીજી કંઈજ કહેવાનું હોય નહિ. સહુ એ લખ્ય દત્તિકાસ ભણે છે

અને વધારાની બીજી વિશિષ્ટતા ‘સાહિત્યસભાનો રજતમહોત્સવ’ ન ગણી શકાય ? સહિત્યસભાનો પોતાની અનેક વિશિષ્ટતાઓ છે એ લખણો કરાવે છે, લેખો લખાવે છે, શુદ્ધિજન્ય અને કલાજન્ય હરી-કાષ્ઠાઓ ગોઠાવે છે, જયંતીઓ જાહેર છે, ઉત્સવો કરે છે અને વડોદરાની જનતા સાહિત્ય, સંખીત તથા કલા પ્રત્યે અભિમુખ થાય એવા આજ્ઞાપાતળા પ્રયત્નો કરે છે : એમાં પથુ આપણા બહાર જીવનને વળગેલા દેખોનો અભાવ છે એમ તો મારાથી ન જ કહેવાય શિયલ માનસ, બેદરકારી, અંગન રીતે ફાવતું ન આવે ત્યાં, બંધારણને બહાને જિલા ચતા અધડા, હરીશાઈ અને એવા એવા પ્રગતિરોધક તત્ત્વો એમાં નથી એમ કહી, કુ તેને વિશિષ્ટતા આપવા મગતો નથી.

પરંતુ એ વિશિષ્ટતાઓ આપણી સહુની છે, હિંદવાસીઓની છે. વ્યક્તિ અને સંસ્થા સર્જની એ વિશિષ્ટતા.

આજ તો આ ‘સાહિત્ય સભા’-જેવી છે તેવી, પચીસ વર્ષ પૂરાં કરે છે ! એ ઓછા નામકની વાત છે ? મને તો એમાં વિશિષ્ટતા લાગે છે. હિંદમાં મનુષ્યો દેકછીની હોય છે-બાપીસ તેજી વર્ણવે તેનું વયપ્રમાણ

હિંદમાં સંસ્થાઓ એથી મેં ટૂંકાં જીવન જીવે છે. પચીસ વર્ષ જીવી હોય એવી કેટલી સંસ્થાઓ ગુજરાતમાં હશે ? સંસ્થાઓ જન્મે છે તો ઘણી જ, પરંતુ તેમાંથી જીવે છે કેટલી ? સંસ્થાઓનું આયુષ્યપ્રમાણ આપણે વિચાર્યું છે ? માનવી જોઈતું ય લાંબું નહિ !

એટલે જ, “વડોદરા સાહિત્યસભા” પચીસ વર્ષનું આયુષ્ય ગાળી, પોતાનો ‘રજતમહોત્સવ’ ઊજવે એમાં મને તો વડોદરાની એક વિશિષ્ટતા જ દેખાય છે.

આપણે ‘સફ’ સભ્યો એમાં કેમ અભિનંદન ન લઈએ ?

આપણા વ્યક્તિગત અંદરે સભાના અહીં સાથે આપણે એટલા ધર્ષણમાં આવ્યું નથી કે નેથી આ સંસ્થાનો ભાંગીને જૂઠો થઈ જાય. એ કામ કાંઈ બહુ અઘરું નથી.

અધરું કામ નો છે સંસ્થાને નિદાન શતાબ્દી સુધી પહોંચાડે એવું બળ ઉપજાવવાનું !

આજના સભ્યો એ વિશિષ્ટતા સાધી શકે એમ છે. હિંદની માફક વડોદરામાં પણ વ્યક્તિગત ઉત્તમ તત્ત્વો રહેલા છે. એને સંગઠિત કરી, એમાંથી પ્રાણવાન સંસ્થા ઉપજાવવી એ આપણું કર્તવ્ય અને કસોટી. એ સાધી સફળે તો આપણામાં નવીન વૈસિષ્ટ્ય આવશે. ગુજરાતમાં શતજીવી થાય એવી એક સંસ્થાઓ છે. તેમાં વડોદરાની સાહિત્યસભા કેમ ન ઉમેરાય ?

રાજવંશી સારસ્વતે।

શ્રીમંત મહારાજ સર સયાજીરાવ ગાયકવાડ
(ઈ. ૧૮૧૩ થી ઈ. ૧૯૩૯)

મ. સૌ. શ્રીમંત મહારાણી ચિત્રનાથાઈ સાહેબ
(ઈ. ૧૮૦૧ થી ઈ. ૧૯૧૨)

શ્રી વિદ્યારણ્ય દેસાઈ

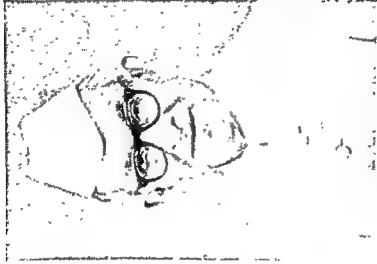

શ્રીમદ્ દેવવર્ણિયશાસ્ત્રી આચાર્યશ્રી

કામદાસ હિમ કલિકર્કર

અમનાવદા રાષ્ટ્રીય વિદ્યાલયના અધ્યાપનથી રુબરુલયા સર
યજ્ઞવી અતિવજરવી સારસ્વત કાલિદાસ

ડૉ. કેળાલાલ આલેકલાલ સુનશી
વડોદરા કલિકર્કર ડૉ અરવિંદ શેખની રાષ્ટ્રીયતા
અરે વિદ્યાનો અમનલક્ષિણી સામીને પ્રકટલા
રુબરુદાસ સારસ્વત અને રાજગુરુકર

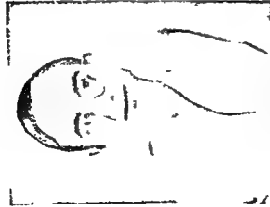

શ્રીમન્નારાયણ અરેયાલ
રુબરુલયા રુબરુલયા રાજગુરુકર - વડોદરા, શિવલક્ષ્મી
વડોદરા રાષ્ટ્રીય અરેયાલના ગિરજાત પુરસ્કાર

શ્રી રૂમાન સાહિયસભા - ટ્રસ્ટી મંડળ ૧૯૬૭-૧૯૬૮

ડા. બામણી: શ્રી રમણલાલ શાંત - સભ્ય, ડૉ. અનંતાનંદ પટેલ - મંત્રી, શ્રી રતિભાઈ આચાર્ય - ટ્રીચર, ડૉ. મહુલાલ મજુમદાર - પ્રમુખ, શ્રી હરિભાઈ દેસાઈ - કમિશનર,
શ્રી નરસિંહ રોક - મંત્રી, શ્રી કમલાદાસ પડયા - સભ્ય

શ્રી ઉમાશંકર જોશી
જાણક, ગુજરાત યુનિવર્સિટી
પ્રમુખ, ત્રિયામબી મહેલસર
તા ૧-૭-૧૮

શ્રી. ક. મોહીન્દ્ર મહેતા
૧। જા. દક્ષીણેશ્વર કાયાવાળાની
આર્થ-પ્રવિધાના વરખાસ
તા ૨-૭-૧૮

શ્રી. મહાશ્વર પટેલ
બરોડા ટ્રેડિંગ ચેમ્બર હોલને
'અદાકારિ પ્રમાણ' સિટિંગ હોલ'નું
નામ દેવાણે આપાવ્યું છે

શ્રીમતી હસાબહેન મહેતા

‘મહાપત્ર’ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી સમુલ્લેખ ‘ના’

કુરુબાટા

શ્રીમતી લીલાવતી સુનશી

‘પ્રેમાનંદને અંગત’ શ્રી

અર્ધ આસ્વાદ

શ્રીમતી લીલાબહેન મંગળદાસ

પ્રેમાનંદના ‘નળાબ્જાન’ની તુલનાટિકા,
અમદાવાદમાં તા. ૨૦, ૨૧, ૨૨ એપ્રિલ
૨૦૧૬ થી, પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી

મંગલચરણ કર્યું.

શ્રી માનાભાઈ ચાઠ્ઠાભાઈ ચૌધરી બી.એ. સેલેબ બી
મેયર, નવોદયા મ્યુનિ. ટ્રોપીરોયન ૧ ૧૯૬૮
અમદા, પ્રેમાનંદ વિદ્યાભાઈ મહોત્સવ સમિતિ

શ્રી ન.દ.વરલાલ ડેસાઈ સાહેબ
બી.ટી. દિસાઈ ચાઉકેન્-રફેરેન્'વા ભાચકીસ
પ્રેમાનંદ સાહિત્ય લવનના સ્વપ્રતિ

શ્રી પ.ન.દેસાઈ વાયલ્ડ દેસાઈ બી.ઈ. (સિવિલ)
પ્રેમાનંદ સાહિત્ય લવનના સેનિઝનીઅર
ઉપાધ્યક્ષ, પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા

જાડાનધુરમાંની 'ઓખાહરણ'ની પ્રતિષ્ઠા બેઠક ચિત્ર 'અનિરૂદ્ધનો વરણોડો'

નાયકુમાર મહાત્મા
સભાના મંત્રી ૧૯૪૧-૪૨
'સભાની પહેલી ચમચી'ના લેખક

ડૉ. ચંદ્રકાન્ત પટેલ
સભાના મંત્રી ૧૯૬૧થી ૨૦૧૭
'સભાની બીજી ચમચી'ના લેખક

સાહિત્ય સભાનો ઉદ્ગમ

ગુજરાત સાહિત્યની સેવામાં અને અભિવૃદ્ધિમાં કામ કરનાર શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભા વધે જૂની છે. આ સંસ્થાનો પ્રાદુર્ભાવ કેવા સંજોગોમાં થયો એ રસપ્રદ ખીના જાણવા જેવી છે.

ઇ. સ. ૧૮૯૦ માં વડોદરા રાજ્યના વતની અને ગુજરાતીભાષી એવા દીવાન બહાદુર શ્રી મણિભાઈ જશભાઈ દીવાન થયા. તે વખતે ઠેંગવણીખાતું રાવબહાદુર હરજોવિંદલાસ દ્વારકાદાસ કાંટાવાળા સંભાળતા હતા. ‘પ્રાચીન કાવ્યમાળા’ના પ્રકાશનની યોજના પણ હી. બા. મણિભાઈના વખતમાં પગભર થઈ હતી. દી. બા. અંબાલાલ સાકરલાલ દેસાઈ તેના સહય હતા.

શ્રી મણિલાલ નબુભાઈ દિવેદી, શ્રી બાલાશંકર ઉદવાસરામ કંથારિયા, શ્રી મણિશંકર રત્નભાઈ ભટ્ટ (કવિ કાન્ત), ડૉ. હરિ હર્ષદ દ્રુવ,—એ જાણના આ વખતે વડોદરામાં વસવાટ હતો. શ્રી ત્રિભુવનદાસ ગજજીવ અને શ્રી છોટાલાલ નરસેરામ ભટ્ટ ‘કલાદીપ’ તથા શ્રી છોટાલાલ જીવણલાલ માસ્તર ‘વિશ્વવંદ’ વગેરેની સાહિત્ય પ્રવૃત્તિઓ ચાલતી હતી.

તેમની જામેલી ભૂમિકાથી ઇ. સ. ૧૯૧૨ માં ‘ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ’નું યોગ્ય સંમેલન અહીં વડોદરામાં મળ્યું હતું. આ પરિષદના સ્થાનિક મંત્રીઓ શ્રી મટુભાઈ કાંટાવાળા તથા શ્રી નંદલાલ કેદારનાથ દીક્ષિતના ઉત્સાહથી, અહીં સાહિત્યનું સારું વાતાવરણ સર્જાયું હતું.

પરિષદના પ્રમુખ દીવાન બહાદુર શ્રી રણછોડભાઈ ઉદયશમ દવે હતા. આ પ્રસંગે શ્રીમંત મહારાજ સાહેબ સજાજીરાવ ગાયકવાડે હાજર રહી, વિવિધ જ્ઞાનનાં પુસ્તકોના ગુજરાતી, મરાઠી અને હિન્દી અનુવાદો માટે જે લાખ રૂપિયાની રકમ ભુટી કાઢી. તેના વ્યાજમાંથી પુસ્તકો પ્રગટ કરાવવાનું, તે વખતે ‘ખાનગી કારભારી’ હતા એવા શ્રી મનુભાઈ નંદશંકર મહેતા દ્વારા, જાહેર કહ્યું હતું.

સને ૧૯૧૪ માં શ્રી મટુભાઈ કાંટાવાળાએ “સાહિત્ય-જીવન અને નવનું” નામનું સાસિક ચરૂ કહ્યું. અને સાહિત્યના વાતાવરણમાં પૂર્તિ કરી. અને સને ૧૯૧૬ માં વડોદરાની ‘સાહિત્ય સભા’ જન્મ પામી.

સ્થાપના :—છેલ્લા ૫૦—૫૫ વર્ષથી વટપદની મનોહર ભૂમિમાં સાહિત્ય, સંગીત અને કલાની યથોત જળહણવી રાખનાર અને જનતામાં રસ, આનંદ અને સંસ્કારિતાનાં સતત

પૂર વહાવનાર “વડોદરા સાહિત્ય સભા”ની સ્થાપના તા. ૧૧ મી નવેમ્બર ૧૯૧૬ ના મંગલ દિને થઈ હતી.

સાહિત્યમાર્ગે રાજરત્ન રા. બા. હરગોવિંદદાસ ઠાંટાવાળા, રાજરત્ન નગરશેઠ મગનભાઈ પુરુષોત્તમદાસ હરિભક્તિ, શેઠશ્રી ચિમનલાલ શામળબેચરવાળા, શેઠશ્રી ચિમનલાલ જવેરલક્ષ્મીચંદવાળા, ન્યાયમૂર્તિ અબ્બાસઅલી તૈયબજી, શ્રીમદ્ ઉપેન્દ્રાચાર્ય, વકીલ શ્રી. ગરધરલાલ ડોસાભાઈ પરીખ, શ્રી. માણેકલાલ અંબારામ ડૉક્ટર, શેઠશ્રી પેસ્તનજી ફરામજી કોન્ટ્રાક્ટર, ઇત્યાદિ તે વખતના અનેક અગ્રમુખ નાગરિકોના સહકારથી આ સંસ્થાનો આપો નખાયો હતો.

ઉદ્દેશ-શુભરાતી ભાષા અને સાહિત્યની ઉત્તતિ થાય તથા જનસમાજમાં જ્ઞાનનો પ્રચાર થાય એ શુભ હેતુથી સભાની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. સાહિત્યોપયોગી જ્ઞાનપ્રચારક ભાષણો, કલા અને સાહિત્યપોષક ઉત્સવો, દેહી તથા વિદેહી સાહિત્યકારોની સન્માન જયન્તીઓ દ્વારા અને સાહિત્ય-પ્રકાશનઠારા આ ઉદ્દેશને બર લાવવા સભા મતલ પ્રયત્ન કરતી રહી છે.

પહેલી પચ્ચીસી (૧૯૧૬-૧૯૪૧)

જનતાની જ્ઞાનસુધા સંતોષવામાં અને સાહિત્ય તરફ લોકરુચિ કેળવવામાં લાવણી મુખ્ય ભાગ લઈને છે. એ કારણે શ્રી. ક. મા. સુન્દરી, શ્રી. ચંદ્રશંકર પંડ્યા, શ્રી. ભાનુસુખરામ મહેતા, કવિશ્રી ન્હાનાલાલ, શ્રી. રમણલાલ દેસાઈ, શ્રી. રાયચુરા, ગઢવી મેઘાણુંદ, આચાર્ય વિજયવલ્લભસૂરિ, ડૉ. ઇ. સ્ટેન્લી જોન્સ, પ્રો. કે. ટી. શાહ, પ્રો. અ. ક. ત્રિવેદી, પ્રો. બ. ક. ઠાકોર, પ્રો. મંજુલાલ મજસુદાર, શ્રી. જગજીવનદાસ મોદી, કવિ શયદા, કવિશ્રી સુન્દરમ, કવિશ્રી ઉમાશંકર ભોરે, શ્રી. ચંદ્રવલ્લભ મહેતા,—આદિ અનેક વિદ્વાનોનાં વ્યાખ્યાનોના લાભ વડોદરાની જનતાને મળ્યો છે.

શરદુત્સવ : ૧૯૨૩ થી ઉત્સાહી મંત્રી શ્રી ભરતરામ મહેતા આવ્યા; ને સંસ્થાની પ્રવૃત્તિઓને વેગ મળ્યો. શરદુત્સવ, પ્રેમાનંદ જયન્તી અને ઈનામી નિબંધની યોજનાઓ અમલમાં આવી. શરદુત્સવ નિરખવાને બહારગામથી સેંકડો સસિદો વડોદરા આવતા. આ ઉત્સવનાં ખર્ચાને પહોંચી વળવા શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકાર તરફથી સભાને દરેક વખતે રૂ. ૨૦૦ લેટ મળતા. શુજરાતમાં અનેક જગાએ આ ઉત્સવનું અનુકરણ થવા લાગ્યું.

પ્રેમાનંદ જયન્તી :—મહાકવિ પ્રેમાનંદ શુજાર કવિવૃંદના સમ્રાટપદે હજીયે શોભે છે. તેમની જયન્તી પ્રતિવર્ષે ઉજવવાનું નક્કી કર્યું. ને તે પ્રસંગે વિદ્વાનોને આમંત્રવામાં આવતા. મહાકવિ ન્હાનાલાલ, ટી. બા. કેશવ હ. ધ્રુવ, સર રમણલાલ નીલકંઠ, યેરિરર ડાહ્યાભાઈ પી. દેરાસરી, શ્રી અંબાલાલ જાની, શ્રી ક. મા. સુન્દરી, પ્રો. બ. ક. ઠાકોર, શ્રી રામનારાયણ પાઠક, શ્રી ગજેન્દ્રશંકર પંડ્યા, રા. બા. પ્રહલાદ ચંદ્રશેખર દીવાનજી જેવા નામાંકિત વિદ્વાનોનાં ‘જયન્તી પ્રવચનો’ યોજાયાં હતાં; અને યશસ્વતી સભા ‘પ્રેમાનંદ ચંક’ પ્રસિદ્ધ કરી, કવિશ્રીને યોગ્ય અંજલિ આપી છે. તેની અદ્યતન આવૃત્તિ ‘સાહિત્યકાર પ્રેમાનંદ’ ૧૯૬૭ માં ડૉ. મંજુલાલ-સંપાદિત બહાર પાડી છે.

સાહિત્યકારોની જન્મશતાબ્દીઓમાં ‘નર્મદ જયન્તી’ (૨૪ ઓગસ્ટ ૧૯૩૩), રા. બા. નંદશંકર (૧૯૩૫) ટી. બા. રણછોડભાઈ, ડૉ. લગવાનલાલ ઇન્દ્રજી ૧૯૩૮ માં, શ્રી નવલરામની ૧૯૩૭ માં, અને કવિશ્રી ન્હાનાલાલનો ‘સુવર્ણમહોત્સવ’ ૧૯૩૮ માં ઉજવવામાં આવ્યો હતો.

શ્રીમંત હીરક મહોત્સવ :—ઈ. સ. ૧૯૩૫ માં શ્રીમંત મહારાજ સાહેબનો ‘હીરક મહોત્સવ’ ઉજવાતાં, સભાએ શ્રીમંતને સુખડના કાર્ડેટમાં માનપત્ર અર્પણ કર્યું હતું, અને

સાહિત્યકાર ત્રેમાસિકનો “હીરકમહોત્સવ ખાસ અંક” પણ કાઢવામાં આવ્યો હતો. શ્રીમંત મહારાજ સાહેબ પ્રતાપસિંહરાવ ગાયકવાડના રાજ્યારોહણ પ્રસંગે પણ, સંસ્થા તરફથી તેઓ નામદારને ‘અભિનંદનપત્ર’ અર્પણ કરવામાં આવ્યું હતું.

કાલિદાસ સ્મૃતિદિન :—સંસ્કૃત સાહિત્યના કવિકુલશુર કાલિદાસનો સ્મૃતિદિન સન ૧૯૪૦ માં ઊજવવામાં આવ્યો હતો; અને વિદ્વાનોનાં વ્યાખ્યાનો થયાં હતાં. તેના સંગ્રહ “કાલિદાસ સ્મૃતિપર્વ”ના નામથી પ્રસિદ્ધ થયો છે.

દીવાન સર મનુભાઈ ઇનામી નિબંધ :—વડોદરાના નાગરિકો તરફથી ૧૯૧૮ માં સર મનુભાઈને અભિનંદન આપવા મેળાવડો કરવા માટે કરેલા ઉદ્દેશ્યોમાંથી બચેલા રૂ. ૧૫૪૫-૬-૩ ના વ્યાજમાંથી, દર વર્ષે અર્થશાસ્ત્રના વિષય ઉપર ગુજરાતીમાં નિબંધ-સ્પર્ધો યોજાતી, ઉત્તમ નિબંધ-લેખકને રૂ. ૧૦૦૦ પારિતોષિક આપવામાં આવતું.

ઉત્સવો ને સંમેલનો :—શરદુત્સવ તથા વસંતોત્સવદ્વારા સાહિત્ય, સંગીત અને કળાની ખીલવણીમાં સંસ્થાએ સુંદર ફાળો આપ્યો.

વકતૃત્વકળાની હરિકાંઠા—વડોદરામાં મળેલી શુ. સા. પ. ની ચોથી એકક પ્રસંગના ઉદ્દેશ્યોમાંથી બચત રહેલી થોડી રકમ, રાજ્ય-વિદ્યાધિકારી સાહેબને ત્યાં જમા મૂકેલી. તેના વ્યાજમાંથી ઇનામોની યોજના કરી, પ્રતિવર્ષે વિદ્યાર્થીઓ અને વિદ્યાર્થિનીઓની વકતૃત્વ-સ્પર્ધાઓ યોજાતી. તે કેળવણી-પોષક અને આનંદદાયક નીવડી હતી.

સંગીત-સ્પર્ધાઓ :—સંગીતના જ્ઞાનનો સારો વિકાસ થાય તે હેતુ અર્થે, સ્ત્રીઓ માટે ‘કુસુમસુંદરી કપ’, અને પુરુષ વિભાગ માટે ‘વેલા પારખવાળા શિલ્પ’ ઇનામ અંગે શાખી, સંગીતની સ્પર્ધાઓ યોજવામાં આવેલી.

સુશાયરા-કવિ સંમેલનો દ્વારા પદમૂર્તિ અને શીઘ્ર કવિતાની કળાને ઉત્તેજન મળે તે હેતુથી, સુશાયરા અને કવિ-સંમેલનો યોજાયેલાં, જેનો હક્કદારની સંખ્યામાં ત્રેક્ષકોએ લાભ લીધો છે.

સ્વાધ્યાયમંડળ-સાહિત્યવિષયક ચર્ચાઓ, વિવેચનો અને સંવાદોદ્વારા આ પ્રવૃત્તિથી સાહિત્યના અભ્યાસને વેગ મળ્યો છે.

અન્ય પ્રવૃત્તિઓ—૧૯૨૫ માં જૂની હસ્તલિખિત પોથીઓ તથા રાંધણ કળાનું પ્રદર્શન ભરેલું.

પ્રો. અ. ક. ત્રિવેદીની વિસંપ્તિથી, ગુનાઈ યુનિવર્સિટીને ગુજરાતીના કેમિક અભ્યાસક્રમની વિગત સભાએ પૂરી પાડી હતી. ૧૯૩૬ માં ‘લિપિ સુધારણા’ અંગે સુસજ્ઞ સંબંધી સભાએ અગત્યની સૂચનાઓ શ્રીમંત સરકારને મોકલી આપી હતી.

રેલસંકટમાં થોડી આર્થિક સહાય પણ સભાએ કરી હતી.

આનંદ અને સંસ્કૃતિ પ્રેરવા ' સાહિત્યકાર ત્રિમાસિક ' સભાએ શરૂ કર્યું હતું, તેને માટે છ સભ્યોના તંત્રીમંડળની નિમણૂંક કરી હતી. તેના પ્રમુખ પ્રો. અ. ક. ત્રિવેદી હતા. આર્થિક તંત્રીને કારણે તે હીધ'લવી ન બન્યું.

' અભિલકત કુટુંબના લાભાલાભ ' ની સભાએ ગોઠવેલી થયો-સભામાં, શ્રીમંત મહારાજ સર સયાજીરાવ ગાયકવાડે પ્રત્યક્ષ પધારી, સંસ્થાને ગૌરવ આપ્યું હતું.

સભાના કાર્યવાહકો—સ્થાપનાથી આજસુધીના ' પ્રમુખો 'માં સાહિત્યગાત્રી, હરગોવિંદલાલ કાંટાવાળા, શ્રી. મટુલાલ કાંટાવાળા, શ. બા. ગોવિંદલાલ હાથીલાલ દેસાઈ, પ્રો. અતિસુખશંકર ક. ત્રિવેદી, રાજરત્ન સાક્ષરશ્રી રમણલાલ વ. દેસાઈ ને 'મંત્રીઓ'માં શ્રી હરિશય પુત્ર, શ્રી ચંદુલાલ મગનલાલ ડોકટર, શ્રી ભરતરામ મહેતા; શ્રી રવિશંકર આચાર્ય, શ્રી ધનશ્યામ મહેતા, શ્રી નાનાલાલ ચંદ્રશેખર દીવાનજી, શ્રી ઉમાકાંત સૈયદ, શ્રી રઘુનાથ પરીખ, શ્રી મંજુલાલ મજમુદાર, શ્રી રમણલાલ દલાલ, શ્રી બાલુભાઈ દેસાઈ ને શ્રી નાગકુમાર મહાત્તી, શ્રી ભદ્રાચુલાલ મજમુદાર, શ્રી મૂળજીભાઈ શાહ, શ્રી અરવિંદરાય પુત્ર, ને શ્રી ચિમમલાલ શિ. પાઠકે અનન્ય સેવા બજાવી છે.

રજતજયંતી મહોત્સવ અંતઃ-સભાને ૨૫ વરસ પૂરાં થતાં, વડોદરાને પચીસ વર્ષને વિકાસ, અને સંસ્કાર દર્શાવતી પ્રવૃત્તિઓ અંબંધી ઉપયોગી હોયો તેમાં સંબંધેલા છે.

બીજી પચ્ચીસી (૧૯૪૨-૧૯૬૭)

સભાએ પહેલી પચ્ચીસી વટાવ્યા છતાં નૂતન-નવયૌવન ધારણ કરતી, મૂપછાંવ ભેતી ભેતી, વડોદરાની જનતામા સંસ્કાર-મુવામ ફેલાવતી, આગે કદમ દૂર પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભા કરી રહી છે આ પચ્ચીસીમા પ્રથમ પચ્ચીસીની યોજનાઓ અને પ્રવૃત્તિઓને બિરદાવી, નવીન પ્રગતિ પણ સધાઈ છે. શ્રી. ર. વ. દેસાઈના જીવનની અર્ધ સતાવઠી પ્રસંગે અભિનંદન તથા પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યો છે. (૧૯૪૩)

વડોદરા સાહિત્ય સભાનું નામ ૧-૧-૪૪ થી ‘ શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભા ’ રાખવામાં આવ્યું છે. અને તે વખતે કરેલા કરાવને મૂર્તરૂપ અપાયું છે. સંસ્થા માટે મધ્યાથી જગાની જે ઊણપ હતી તે દૂર થઈ છે તેની નોંધ લેતાં આનંદ થાય છે. અને સભાએ કાયમી સ્વરૂપ- “ શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્ય જીવન ” અને “ રાજ્યગત રમણલાલ દેસાઈ સલામત ” એ રૂપે લીધું છે. આ બંને-મધ્યકાલીન અને વર્તમાન-વડોદરાની વિભૂતિઓ (મહાકવિ પ્રેમાનંદ અને શ્રી રમણલાલ દેસાઈ) પ્રત્યેનું ઋણ અદા કરીને સભા કૃતકૃત્ય થઈ છે.

શ્રી. ર. વ. દેસાઈ, ડી. બા. કૃષ્ણલાલ બેરેલી, શ્રી જગજીવનદાસ, મોદી, લાલુસુખરામ મહેતા, ચુનીલાલ વ. શાહ, ભરતરામ, રાધચુરા, સ્વામી પ્રભવતીય, કવિ શયદા, ગોવર્ધનરામ વગેરેના શતાવઠી-સન્માન-સમારોહો યોજાયા છે. સાહિત્યના પ્રચાર માટે વ્યાખ્યાનો વડોદરામાં જુદે જુદે લોકે રાખવાની યોજના, સાહિત્યકારોની પ્રવાસ-યોજના અને લેખકોના સંમેલન પણ યોજવામાં આવ્યા છે.

સર મનુભાઈ ઈનામી નિગ્રહ માટે દરવર્ષે નવા નવા વિષયો યોજી સ્પર્ધાદ્વારા ઘણા વિષયોની વિચારણા કરવામાં આવી છે. હવે અર્ધશાસ્ત્રને બદલે સાહિત્ય સાથે સંબંધ ધરાવતા વિષયોની પસંદગીનું ધોરણ અપનાવવામાં આવ્યું છે ‘ પ્રેમાનંદ સ્વામ્યાય શ્રેણી ’ના સ્વરૂપમાં પ્રાચીન સાહિત્ય ઉપર લેખો લખાવી પુરસ્કાર આપી પ્રકાશન કરાવ્યા છે, તથા સાત વિદેહી અને સાત વિદ્યમાન સાક્ષરોના સાહિત્યની વ્યાખ્યાનમાળા યોજાઈ છે.

વકૃત્ત્વકગાની સ્પર્ધાઓ અને સંગીતની સ્પર્ધાઓ માટેના વિષયોમાં તથા રાગોમાં વૈવિધ્યનું નાવિન્ય જણાવવા મળે એની દૃષ્ટિ અપનાવેલી છે. પ્રાથમિક, માધ્યમિક ને ઉચ્ચ શિક્ષણવાળા તથા શ્રી-વિભાગો રાખી વિજેતાને પુરસ્કૃત કરવામાં આવ્યા છે.

સંગીતશાસ્ત્રી પંડિત ઓમકારનાથજીનું વ્યાખ્યાન યોજવામાં આવેલું. પુસ્તકોની સમીક્ષા

કરાવવામાં આવતી. બરોડા કેલેજમાં કવિ પ્રેમાનંદનું ‘બસ્ટ’ સુકાવવામાં સભાએ સક્રિય ભાગ લીધો છે.

પ્રેમાનંદ જ્યંતી, ગાંધી જ્યંતી, રમણલાલ દેસાઈ જ્યંતી, દયારામ જ્યંતી, શરદુત્સવ, ભલન સમારંભ, કવિ સંમેલન, મુશાવરા, લોકસાહિત્યના કવિઓના ડાયરા, સંગીત સંધી, નિબંધ-વાર્તાસ્પર્ધા વગેરે યોજાયેલાં છે.

સોલંકીયુગના નવલકથાકારોમાં શ્રેષ્ઠ લેખક કોણ ? નાટકમાં સંગીતની જરૂર કે કેમ ? ચલચિત્રોની સમાજ પર અમર, વિદ્યાર્થીઓના શિક્ષણમાં કરવા ભેદતા સુધારા, સ્ત્રીઓની આજની સુખની ભાવના, સહશિક્ષણ, ભાવિ હિંદમાં વિદ્યાર્થીઓનો ફાળો, રાજતંત્ર તરીકે લોકશાહી સંપૂર્ણ સફળ કેમ થતી નથી ? , સિનેમા ક્ષેત્રમાં સ્ત્રીઓને ભાગ લેવાથી થતા લાભાલાભ જેવા, અનેક વિષયો ચર્ચામાં આવ્યા છે.

‘ભાષાવાર પ્રાન્ત-રચના’ માટે સરકારમાંથી અભિપ્રાય પૂછાવતાં, તેની ચર્ચા કરાવી સરકારમાં કમિશનર તરફ તેની નોંધ મોકલી હતી.

ડાંગની ભાષા મરાઠી રાખવી કે કેમ ? મુંબઈ સરકારના કરાવથી થનારા અન્યાય સામે સભાએ વિરોધ કરી, ચર્ચાઓ યોજી, બીજી સાહિત્ય-સંસ્થાઓના અભિપ્રાય લઈને તેની નોંધ કરવા અને ડાંગની ભાષા ગુજરાતી રાખવા માટે સમર્થન કરનારાં ૪-૫ પ્રુતકો મોકલી આપ્યાં હતાં. અને ડાંગને સુરત જિલ્લા સાથે જોડવા સરકારને વિનંતી કરીને, જાનેના કરાવની ભણ, માનનીય મંત્રી શ્રી મોરારજી દેસાઈને તારથી કરી હતી.

ભજન સાહિત્ય માટે પ્રો. ચતુરભાઈ પટેલ, ભવાઈ સંબંધી પ્રો. મંજુલાલ મજસુદાર, દુર્ગી વાર્તા-એક સાહિત્યિક રૂપ-પ્રો. ભાઈલાલ કેહારી, ગુજરાતનું વાણિજ્ય પ્રો. હર્ષદરાય ધોળકિયા, હાલના સમાજમાં નેવાણું સ્થાન, ડો. ચેરીનજેન વખારિયા, લોકસાહિત્યમાં વિવિધ દૃષ્ટિ-શ્રી ચંદુલાલ પરીખ-વગેરે વક્તાઓએ રસિક વ્યાખ્યાનો આપ્યાં હતાં. શ્રી મોહનપ્રસાદજીને નૃત્ય કાર્યક્રમ પણ યોજવામાં આવ્યો હતો.

મુંબઈ ધારાસભાએ ‘સરકારી વહીવટી ભાષા કઈ હોવી જોઈએ ?’ તે બાબતને સાહિત્ય સભાનો અભિપ્રાય પૂછાવતા, બીજા વિષેના મુદ્દાને ચર્ચામાં આવ્યા, અને થયેલી ચર્ચાને અનુસરી અભિપ્રાયનો મુસદ્દો તૈયાર કરી, મંજુર કરાવી, સરકારમાં મોકલી આપવામાં આવ્યો હતો.

સંસ્થાને શ્રી ચેરિટી કમિશનરની જોશીસમા મહામંત્રી શ્રી નાગકુમાર મઠાતી દ્વારા નોંધાવવામાં આવી નોંધણી નંબર ૩ ૧૨૫૭ મળ્યો છે. (૧૯૫૨)

સવાના પ્રમુખ શ્રી રમણલાલ દેસાઈનો પદ્મીપૂર્તિ ઉત્સવ, તથા પ્રો. મંજુલાલનો તથા શ્રી રમાલકરાય શ્રીવતરાય દેસાઈના પદ્મ પદ્મીપૂર્તિ ઉત્સવ ઉજવવામાં આવ્યા હતા. પ્રો. ગોવિંદલાલ ભટ્ટનું, રાષ્ટ્રીય જોવાઈ યોજવવા બદલ, સન્માન કરવામાં આવ્યું હતું.

વડોદરાના બે સાહિત્ય-અભ્યાસીઓ એવા શ્રી વિષ્ણુપ્રસાદ જાનીએ “અમિનવ પ્રેમાનંદ શ્રી છોટાલાલ ભટ્ટ” ઉપર અને શ્રી ચંદ્રકાન્ત પટેલે “૧૮ મા સૈકામાં પ્રતિબિંબિત ગુજરાતનું સમાજજીવન” પર મહા-નિબંધો લખીને “સાહિત્ય-મહોપાધ્યાય”ની પદવીઓ મેળવ્યા બદલ, તેમનો સન્માન-સમારંભ યોજવામાં આવ્યો હતો.

સરકાર તરફથી સાહિત્ય માટે પુરસ્કૃત થયેલ વ્યક્તિઓનો સત્કાર-સમારંભ યોજી સન્માન કરવામાં આવ્યાં હતા. ૨૦ થી ૩૫ જેટલા વડોદરાના નિવાસી અને સાહિત્યમાં દ્રાણો આપનાર લેખક, લેખિકાઓના સન્માન-સમારંભો યોજવામાં આવ્યા હતા. જે પ્રસંગે તે પ્રત્યેકે પોતાના સાહિત્ય-જીવનની ઘડતર-કથા રસપ્રદ રીતે વર્ણવી હતી. સમાના બૃતપૂર્વ મંત્રીઓ અને કારોબારી સભાસદોનો પણ સન્માન સમારંભ યોજીને તેમનો અનુભવ સાંભળવાનો લાભ મેળવ્યો હતો. આ બધી હદીકત પ્રસિદ્ધ થવાની છે.

‘પી. ઇ. એન’ના લેખકોનો એક મિલન-સમારંભ યોજવામાં આવ્યો હતો. ‘સાહિત્ય સૌરભ’ નામનું વ્યાખ્યાન પ્રસિદ્ધ કરાવ્યું હતું. બૃહાન-પ્રવૃત્તિના પ્રણેતા શ્રી. વિનોબાજી સાથે સાહિત્યકારોનો મિલન સમારંભ યોજવામાં આવ્યો હતો.

શિશુભારતીવાળા શ્રી કમળાશંકર પંડિતનું જાપાન જતાં, ને ડૉ. ઉમાકાંત શાહનું અમેરિકા જતાં સન્માન કરી સફળતા ઇચ્છવાં હતાં. ઉપકુલપાત શ્રીમતી હંસાબેન મહેતાનો વિદાય-સન્માન સમારંભ યોજવામાં આવ્યો હતો.

સાહિત્ય-પ્રવચનોની શ્રેણીમાં-‘શ્રી ઉષેન્દ્રાચાર્ય’ કવિ અને નાટ્યકાર’ ઉપર શ્રી મહેન્દ્રકુમાર દેસાઈએ, ‘ભક્ત કવિ દયારામનું જીવન ને કવન’ ઉપર પ્રો. ગોવિંદલાલ ભટ્ટ, ડૉ. મંજુલાલ, પ્રો. જગમોહનદાસ મોદી, ડૉ. ચંદ્રકાંત પટેલ, ગોસ્વામી ઇન્દિરાબેટીજી, રવિશંકર પાઠક, શ્રી રઘવનરાય શુક્લનાં વ્યાખ્યાનો થયાં હતાં. સભાની બહેનોના અરખાથી દયારામ-જયંતી ઉજવવામાં આવેલ છે અને પ્રતિવર્ષ ઉજવાય છે.

‘સંત વિનોબાની સાહિત્ય દષ્ટિ’-ઉપર શ્રી. હરીશ વ્યાસ. ‘શ્રી. ર. વ. દેસાઈ જીવન અને કાવ્ય’ના સાલવાર નિવેદકો ડૉ. ચંદ્રકાન્ત પટેલ અને કુ. અદ્વાદેવી મજમુદાર તથા વ્યાખ્યાતાઓ ડૉ. સુસ્મિતાબેન મેઠ, શ્રી. જયંતિ દલાલ, શ્રી. બાલમુકુંદ દવે, ‘પંચદંડ’ ઉપર ડૉ. સોમાભાઈ પારેખ, ‘વૈષ્ણવી દારકા’ અને ‘ઝોખામંડળના વાઘેર’-ઉપર શ્રી. કલ્યાણરાય જોશી, સાહિત્ય ઉપર કાકાસાહેબ કાલેલકર ને મામા ફરકે, ‘દીપકબાનાં કાવ્યો’ ઉપર ડૉ. હર્ષદ (પ્રાસન્નેય) ત્રિવેદીએ મનનીય વ્યાખ્યાનો આપ્યાં હતાં.

કાવ્યવાચન-સ્પર્ધા, પાદમૂર્તિ ને બાલગીત-સ્પર્ધા યોજી હતી. તે પ્રસંગે પ્રમુખ તરીકે શ્રી રાજેન્દ્ર ઠાકોર ને અતિથિ-વિશેષ તરીકે શ્રી. ચંદ્રકાંત રેલા પારખવાળા હતા,

પ્રમુખ: ડી. બા. ભક્ષિશર્જી વાઘરાઈ (૧૮૬૦-૧૯૪૪)
(૧૮૪૪-૧૯૦૦)

સર ભક્ષિશર્જી નરસિંહજી વઘેરા
(૧૮૯૪-૧૯૪૪)

જેમણે ૧૯૧૨ની યુગરાતી આદિત્ય પરિષદ મંડળે શ્રીમંત સચ્ચાંદ્રનાયકના નવો રૂપિયો જે સાખના ‘આર્ચાંશર નિધિ’ની બંધેરાત કરી હતી

સમિતિસભ્ય: ડી. બા. અંબાસાહ સાકરશાહ
(૧૮૪૪-૧૯૧૪)

કલાદીપ: શ્રી ઠાકાસાલ નરસિંહજી સાહે
‘માચીન કાવ્યમાળા’ના ટીકાકાર: ‘અમિતવ પ્રેમાનંદ’
(૧૮૪૦-૧૯૩૫)

શ્રી સાધક શ્રીમત્ જીસિદ્ધાચાર્યજી
(૧૮૫૩ ૧૮૯૭)

શ્રીમત્ વરે દ્રાચામજી
(૧૮૮૭ ૧૯૩૭)

વિદ્યાજીવણ
આચાર્ય શ્રી હીર લાલ મજુબજીવાસ શ્રી
(૧૮૯૭ ૧૯૩૦)

સ હિ ચમણી
આચાર્ય મળરજી માલેકલાવ માલિક
(૧૮૮૬ ૧૯૬૫)

સંતોની છત્રચાયામાં

(૨૫) શ્રી નીલાલ મહારાજ
(સ ૧૮૨૬ થી ૧૯૦૨)

(૨૬) શ્રી વિદ્યાનંદજી મહારાજ, મહાત્મા.ડોશ્વર
વડોદરા ગીતામંદિર

(૨૭) શ્રી નારાયણસ્વામી
નારાયણ આશ્રમ કુમાકન મંદિર (દિમાસય)

(૨૮) શ્રી પ્રણિત મહારાજ
પ્રણિતાશ્રમ વડોદરા

(૨૯) શ્રી વિજયવલ્લભસુરિજી
'પલખેસરી'

(૩૦) શ્રી ન્યાયવિજયજી

(૩૧) શ્રી નવિ દેવચન્દ્રજી ઘોઘાવન્ધ

સતોની છત્રછાયામાં

હરીશ્વભી શ્રી શાં ચાનદજી
નારાયણમઠ સરસ્વિયા તળાવ
વડોદરા

શ્રી અંબિ-વસચિદાનંદ તીર્થ
શાસ્ત્રીજી - દ્વારકા

શ્રી યોગીજી મહારાજ
શ્વભીનારાયણમંદિર અહમદાદર

શ્રી રામકૃષ્ણ મહારાજ
નારેશ્વર નિવાસી

આચાર્ય શ્રી વિનોબા ભાવે

ભાગવત કથાકારો

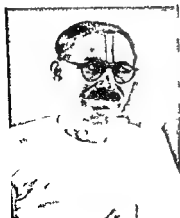
શ્રી નરસિંહ મહારાજ અહોલકર
વેળૂન કથાકાર

શ્રી જીતીનાથ જાગીનાથ રાસ્ટો
ભાગવતાર્થ

શ્રી રામચંદ્ર ઝિંગેલ મહારાજ

શ્રી હરિસિંહ મેઠા વાદ
કોતીનકાર

માહેશ્વર શ્રી મહેશ્વર ધોળકિયા

ત્રિમાન્દ સાહિત્ય સભાનાં મંત્રીઓ

શ્રી કુમ્ભબહેન હર્ષદરાય કાઠેકર

કાઠેકરબહેન બી પડયા, બી એ, બી ટી

શ્રી કુમ્ભબહેન ડે કાઠેકર

મહનરાય શ્રીપતરાય કાઠેકર

માહવેન્દ્ર પુરુષોત્તમરાય બક્ષી

રતુનાથ ચાનાયદ પરીખ, બી એ

રોક ચન્દ્રકાન્ત પરીખ
ધેસાપારખવાળા

શ્રી રવિમકાન્ત ર શાહ
એમ એ, બી ટી

અરવિન્દરામ હરિરામ બુચ
બી એ, એસએલ બી

નિચે શ્રી જગજીવનદાસ દયાળજી મોદી
વડોદરાના પીઠ સાક્ષર

સાહિત્યમાર્તંડ રા બ હરગોવિંદદાસ દ્વા કાઠાવળી
(ઈ ૧૮૪૮-૧૯૩૧)
સજ્જના સ્થાપક અને પહેલા મધુબ (ઈ સ ૧૯૧૬ ૧૯૩૦)

કાળી બાલુ રા બ હરગોવિંદદાસ કાઠાવાળીની ચારસાની અર્ધમંત્રિમા
(મૂળ વડોદરા શીલિમંત્રિ માટે બનાવેલી) ને એમના કુટુંબીઓ ત કુથી
સમાને લેટ ચળી છે તે નેનો અનાવરણુનિમિ તા ૨૪ ૪ '૬૮ના રોજ થયો

પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભાના પ્રમુખો

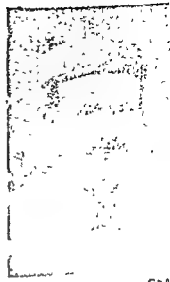

સામ્રેલ

શ્રી. બા. ગોવિંદસાઈ આયીયાર દેસાઈ
એમ.એ., એલ.એલ.બી. (૧૯૩૮-૧૯૩૪)

શ્રી મદુસાઈ કાંઠાવાળા, એમ. એ.
(૧૯૩૦-૧૯૩૨)

શ્રી. અનિષુખરામ કમ્બારામ ત્રિવેદી
એમ.એ., એલ.એલ.બી. (૧૯૩૫-૧૯૩૦)

શ્રી. ચન્દ્રકાન્ત શુક્લ, એમ.એ.
(ઈ. ૧૯૫૬-૧૯૧૦)

સામ્રેલ

શ્રી રમણલાલ વેંગલલાલ દેસાઈ, એમ.એ.
(૧૯૩૮-૧૯૫૦)

શ્રી. ગોવિંદલાલ ચંદ્રોચિદલાલ બટ્ટ, એમ. એ.
(૧૯૫૧-૧૯૫૮)

શ્રી. મોહનલાલ રમેશદાસ મજુમદર
એમ. એ., બી.એલ., ડી.લ. એલ.એલ.
(૧૯૧૫થી આઈ)

વડોદરાના તેમજ ગુજરાતના નામાંકિત સાહિત્યકારો, દેશનેતાઓ, પંતપ્રધાન અને વડા પ્રધાનનાં અવસાન નિમિત્તે સભાએ શોક-સભા ભરી માનાંજલિ આપી છે.

બીજી પચ્ચીસીમાં બંધાએલા ભવનની મુલાકાત લેનાર વ્યક્તિઓમાં-ડૉ. જીવરાજ મહેતા, ગુજરાત રાજ્યના પ્રથમ રાજ્યપાલ શ્રી. મહેન્દ્રીનવાજીંગ, શ્રી. રમણભાઈ બી. અમીન, શ્રી ગંગોપાધ્યાય, શ્રીમતી હંસાબહેન મહેતા, શ્રી. રમણેન યાજ્ઞવાળા, શ્રી. નાનાલાલ ચૌકસી, પંતપ્રધાન શ્રી. બળવંતરાય મહેતા, શ્રીમતી સરોજબેન મહેતા, શ્રી. જશવંતલાલ શાહ, પ્રધાન શ્રી. ઇન્દુમતીબહેન શેઠ, શ્રી. મનુભાઈ પટેલ, શ્રી. ચોરાણભાઈ દેસાઈ, શ્રી. કે. કે. શાહ, શ્રી. બક્તદર્શન, શ્રી. બાળુભાઈ જશભાઈ, ચેરિટી કમિશનર શ્રી. ચોખાવાળા-વગેરે જેવા ગુજરાતના પ્રધાનો, કેન્દ્રના પ્રધાનો તથા અન્ય મહાનુભાવોએ મુલાકાત લઈ સંતોષ વ્યક્ત કર્યો છે.

સાહિત્યકારોમાં શ્રી. બાળુભાઈ રાવન, શ્રી. મનુભાઈ નોંધાણી, શ્રી ઇન્દ્ર વસાવડા, શ્રી. બાલમુકુંદ દવે, કવિ સુન્દરમ, શ્રી. ઉમાશંકર જોષી, શ્રી. હુલેશય કારાણી, શ્રી. ચિમનભાઈ ભટ્ટ, શ્રી. હરિદાસજી મહારાજ, શ્રી. મીઠાભાઈ પરસાણા, શ્રી. રવિશંકર રાવળ તથા ‘ હરિઓમ્ ’ આશ્રમવાળા પૂજ્ય શ્રી મોટાએ મુલાકાત લઈ સંસ્થાને આશીર્વાદ આપ્યા છે.

સભાએ બીજી પચ્ચીસીમાં ભવન માટે જમીન મેળવી છે. બાંધકામ માટે કેન્દ્રની આર્થિક સહાય રૂ. ૧૨૦૦૦ મેળવી છે. પુસ્તક-પ્રકાશન માટે રૂ. ૨૮૦૦ ની કેન્દ્રની ગ્રાન્ટ મેળવી છે. અને ૧૧૬૦ ચો. ફુ. જમીન ઉપરાંત, બીજી પાછળની ૨૭૦૦ ચો. ફુ. વધુ જમીન સાહિત્યકારોના અતિથિગૃહ માટે મેળવી છે. તે બહલ નામદાર કેન્દ્ર સરકારનો, નામદાર ગુજરાત સરકારનો અને વર્તમાન બાંધકામ મંત્રી શ્રી બાળુભાઈ જશભાઈ પટેલનો સભા સહયોગ આભાર માને છે. અને નાનાં મોટાં હાન આપનાર સર્વ દાતાઓનું અહેશાન માને છે.

સભાએ ‘ શ્રીમંત સયાજીરાવ જન્મ શતાબ્દી ૧૯૪૮ ’ સંભાળ્યા બાદ, દર વર્ષે ૧૭ મી માથે “ શ્રીમંત સયાજીરાવની જન્મજયંતિ ” શ્રીમંત સાથે સીધા સંપર્કમાં આવ્યા હતા તેવા વિવિધ વક્તાઓનાં વ્યાખ્યાનો, નિબંધો અને વ્યાખ્યાનો દ્વારા આજ સુધી ઉજવી છે.

મકાનને અંગે અને પુસ્તક પ્રકાશનના કામનું ભારણ વધતા; વિવિધ પ્રકારની સ્પર્ધાઓ બંધ કરી, તેની શિલ્ડ જેને તેને સાભાર પરત આપવામાં આવી છે.

સાહિત્યકારોના પચ્ચેર મિલન માટે ‘ સાહિત્યનો ચોતરો ’ નામની શ્રેણી શરૂ કરી. તેનો પ્રારંભ કથાવ્યાસ શ્રી ધાર્મિકલાલ ચંડયાના ગુણ હસ્તે કરાવ્યો હતો. તેમણે પ્રેમાનંદ કવિ-રચિત ‘કુંવરનાર્ણવ’ મામેરુ” ગાગર-સાજ સાથે રજૂ કર્યું હતું, ને શ્રી સયાજી ગલસે હાઈસ્કૂલનાં આવ્યાથી શ્રી અનિલાબહેન અને શ્રી સ્નેહલતાબહેનના સહયોગથી ‘મામેરાનાં ચિત્રો’નું પ્રદર્શન ચોજવામાં આવ્યું હતું, જેને શ્રોતાજનોએ રસપૂર્વક નિહાળ્યું હતું.

મહાકવિની વિશિષ્ટ યાદગીરીરૂપે, વાડીના ટાવરે કવિના જન્મસ્થળે, પ્રેમાનંદના જીવન અને કવનની એક 'પ્રચલિત શિલા' પણ સ્થાપવા નક્કી કર્યું છે.

શ્રી નટવરલાલ ધ્રુવચારામ દેસાઈની સૂચનાથી 'લક્ષ્મણા-હરણ'ની રચનાને આધારે મહાકવિ પ્રેમાનંદનો 'ત્રિશતાબ્દી ઉત્સવ' ઉજવવા નક્કી કર્યું છે સાથે સાથે સભાને સ્થપાયે ૫૦ વર્ષ પુરાં થતાં, તેનો 'સુવર્ણ મહોત્સવ' ઉજવવાનું પણ નક્કી કરવામાં આવ્યું છે. તે અંગે એક પ્રકાશન કરવાનું પણ ઠરાવ્યું છે. સભાના 'સાહિત્ય ભવન'નું ઉદ્ઘાટન અને 'શિલા-સ્થાપના સમારંભ' થોજવાનું નક્કી કરી, નજીકના ભવિષ્યમાં મોટા ઉત્સવો ઉજવવાનું નક્કી કર્યું છે.

આ પચ્ચીસીના પ્રમુખોમાં શ્રી રમણલાલ દેસાઈ, પ્રો. ગોવિંદલાલ લાટ, પ્રો. ચંદ્રકાન્ત શુક્લ ને ડૉ. મંજુલાલ મજમુદાર ચાલુ છે. જ્યારે મંત્રીઓમાં સૌ. કુમુદબહેન ઠાકોર, શ્રીમતી કુસુમબહેન દેસાઈ, શ્રી હરિપ્રસાદ અધ્યાપક, શ્રી યાદવેન્દ્ર બક્ષી, શ્રી મહેન્દ્રકુમાર દેસાઈ, શ્રી સુરેશ મજમુદાર, શ્રી ગજેન્દ્ર મહેતા, શ્રી ચંદ્રકાન્ત પટેલ, શ્રી કેકિલાબેન પંડ્યા, પ્રો. રશ્મિકાન્ત શાહ, ડૉ. સુધા દેસાઈ, શ્રીરસિકલાલ પંડ્યા, શ્રી નટવરલાલ ચૌક વગેરે ઉદ્દેશનીય છે.

પ્રમુખ ડૉ. મજમુદાર અને મંત્રી ડૉ. ચંદ્રકાન્ત પટેલની સંયુક્ત ભાગીદારીથી સભાનું કામ ઈ. સ. ૧૯૧૧ થી ચાલુ છે. તેમ જ ઉપપ્રમુખ તરીકે શ્રી હરિભાઈ દેસાઈ એટલી જ નિઘાથી સભાને પોતાની એવા આપી રહ્યા છે. કેળાધ્યક્ષ તરીકે શ્રી રવિશંકર આચાર્ય છેલ્લા ચાર દાયકાથી એકધારી સેવા આપી રહ્યા છે.

પ્રેમાનંદ સાહિત્યભવન અને સભાગૃહનું નિર્માણ

સને ૧૯૧૬ માં સ્થપાએલી સભાની પ્રવૃત્તિઓ દિનપ્રતિદિન વધતી જતી હોવાથી, સભાને પોતાનું કાર્યાલયનું સ્થાન હોય તે માટેની જરૂરિયાત જણાવા લાગી.

વડોદરામાં વાડી, વચલી પોળમાં વસેલા મહાકવિ પ્રેમાનંદની યાદમાં, તા. ૧૮-૧૦-૪૩ના ઠરાવ પ્રમાણે, સાક્ષર શ્રી જગજીવન દયાળજી મોદીની સૂચનાથી પ્રો. અતિસુખશંકર કે. ત્રિવેદીના પ્રમુખપદે “વડોદરા સાહિત્ય સભા”નું નામ “પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભા” રાખવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું જેથી આપેલા નવા નામને આ સભા પાત્ર નીવડે અને પ્રેમાનંદ-પ્રીત્યથે “પ્રેમાનંદ સાહિત્ય મંદિર” સરખું કાર્ય ઉપાડી લે-આવી ભાવનાથી, સભાનું નવું નામકરણ કરવામાં આવ્યું છે.

વડોદરામાં લેડી વિદ્યાગૌરી નીલકંઠના પ્રમુખપદે મળેલા ‘ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ સંમેલન’માં પ્રેમાનંદ કવિનું સ્મારક કરવા સંબંધી ૧૬૪૩ ના ડીસેમ્બરમાં નીચેના ઠરાવ થયેલો:—

“કવિવર પ્રેમાનંદના નિવાસસ્થાન વડોદરામાં બસાયેલું આ સંમેલન એ કવિવરનું સ્મરણ નિત્ય તાલુકું રહે એટલા માટે—

(૧) ગુજરાતીના ઉચ્ચ અભ્યાસ અને સંશોધનને પોષે એવી એક સંસ્થા વડોદરામાં સ્થાપી, તેની સાથે પ્રેમાનંદનું નામ જોડવાની શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારને વિનંતી કરે છે.

આ સંમેલન શ્રીમંત સરકારને વિશેષ વિનંતી કરે છે કે ‘કવિવર પ્રેમાનંદ શિલ્પાકૃતિ’ વડોદરા કેલેજ જેવા વિદ્યાલયમાં જોડી કરવી, જેથી ભાવિ પ્રજામાં કવિવરનું સ્મરણ વડોદરામાં નિત્ય ઉપસ્થિત રહે.

(૨) સંમેલન પરિષદને સૂચના કરે છે કે મધ્યકાલીન શિષ્ટ ગુજરાતી સાહિત્યના ગ્રંથોનું શાસ્ત્રીય પદ્ધતિએ સંપાદન કરાવવું. અને તેને ‘પ્રેમાનંદ સ્મારક ગ્રંથમાળા’નું નામ આપવું.

આ હેતુ પાર પાડવા માટે ‘પ્રેમાનંદ સ્મારક સંકલન’ જીલ્લું કરવાની આ સંમેલન પરિષદને સૂચના કરે છે.”

- ઠરાવ મુકનાર-પ્રો. રામનારાયણ પાઠક, અનુમોદન આપનાર શ્રી રમણલાલ દેસાઈ, પ્રો. ઉમાશંકર જોશી, શ્રી બીજાબાઈ દેસાઈ, શ્રી ગોકુલદાસ રામચુરા, અને શ્રી કનેયાલાલ મુન્શી.

સાહિત્ય સંમેલન માટે એકત્ર થયેલી અને બચેલી રકમમાંથી રૂ. ૩૦૦૦૭ કે ૪૦૦૦૭ સુધી ખર્ચ ખાતે લખીને, “પ્રેમાનંદ સાહિત્ય મંદિર” માટે ધીજીવૂત તરીકે ખર્ચ કરવા માટે ઠરાવ કરી, માગણી કરવામાં આવી; અને તેમાંથી બચેલી રકમમાંથી મહાકવિ પ્રેમાનંદની કાંસાની અર્ધપ્રતિમા યોગ્ય સ્થળે મૂકાવવા ઠરાવ કરવામાં આવ્યો.

શ્રીમંત મહારાજ સાહેબ તરફથી બરોડા કોલેજમાં પ્રેમાનંદની અર્ધપ્રતિમા (બસ્ટ) મૂકવા હુકમ થયેલો. પ્રેમાનંદ સ્મારક સમિતિ અને સાહિત્ય સભાના સહકારથી તે પ્રસંગે પ્રેમાનંદ જયંતી ઉજવવાનું કયું હતું.

સદરહુ પ્રતિમા પહેલાં કોલેજના કંપાઉન્ડમાં, ખુદલામાં જંગી બેઠક પર રાખવામાં આવેલી હતી. પરંતુ તેનું યોગ્ય રક્ષણ ન થવાથી, તે ધણી ‘શ્રીમતી હંસા મહેતા લાયબ્રેરી’ના પ્રવેશદ્વાર આગળ આરસનું સિંહાસન બનાવી, તે ઉપર આ પ્રતિમા સ્થાપન કરવામાં આવી છે.

પંદર-સોળ વર્ષ જેટલા દીર્ઘ સમય સુધી સલાના પ્રમુખપદે રહેલા શ્રી રમણલાલ દેસાઈને લાગ્યું કે વડોદરાની સુધરાઇએ તેમની પોળના નામના પાટિયા સિવાય, કવિનું કંઈ પણ સ્મારક કયું નથી. આ ગરવા સપૂતનું ધર્મ-ઋણ વડોદરાએ વાળ્યું નથી. તેથી તેમણે સંકલ્પ કરીને, અંગત ઉત્સાહથી, પોતાની સરસૂબા તરીકેની લાગવગથી, રૂ. ૬૦૦૦૭નું ભંડોળ એકત્ર કર્યું.

૨. વ. સ્મારક ફંડ : દેવથોળે આવા ભાવનાશીલ પ્રમુખ શ્રી રમણલાલ દેસાઈનું તા. ૨૦-૬-૫૪ ના દિવસે અકાળે નિધન થયું. અને ઉપરના સંકલ્પની પૂર્તિ માટે ‘રમણલાલ દેસાઈ સ્મારક ફંડ’ નામથી નાણાં ભેગાં કરવાના કાર્યની, સલાએ પોતાની શિલકમાંથી રૂ. ૧૦૦૧૭ આપીને, શરૂઆત કરી.

શ્રી રમણલાલ દેસાઈના કોલેજના પ્રશંસકો, મિત્રો તથા અધ્યાપકો તરફથી એક ફાળો પ્રો. ભાઈલાલ ઠાકારીદ્વારા રૂ. ૬૦૦૦૭ જેટલો એકત્ર થયો.

મુંબઈના ત્રિપાઠીવાળા શ્રી પરમસુખ પંડ્યા, શ્રી પીરજીલાલ મોદી, શ્રી મંગળદાસ ગોરધનદાસ તથા સલાના શ્રી નટવરલાલ ગો. શેઠ-એમની બનેલી મુંબઈની ‘૨. વ. દેસાઈ સ્મારક સમિતિ’એ શ્રી રમણલાલ દિવેદી રચિત ‘સત્તાને માટે’ નાટક, ‘દેશી નાટક સમાજ’ મુંબઈમાં ભાંગવાડી થિયેટરમાં ભજવ્યું; ને તેના ઉત્પત્તિમાંથી જ્યાં બાદ જતાં, રૂ. ૮૦૦૦૭ સમાને પ્રાપ્ત થયા.

શ્રી. રમણલાલ દેસાઈ વડોદરા યુનિવર્સિટીની સિનિઠકેટના સભ્ય હતા. તથા યુનિવર્સિટીના કુલપતિ શ્રીમંત કૃતેહસિંહરાવ ગાયકવાડના નિકટ પરિચયમાં આવેલા હોવાથી, શ્રીમંતે કૃપાવંત ધર્મ રૂ. ૧૦૦૦૦૭ તેમના સ્મારક ફંડમાં તેઓશ્રીએ આપ્યા છે.

સ્મારક મકાન કરવા માટે સુધરાઈમાંથી પ્લોટ મળવાની શક્યતા ન જણાતાં, શ્રી. મદનરાય શ્રીપતરાય દેસાઈની સૂચનાથી, સલાના તે વખતના એકંદર ભંડોળ રૂ. ૨૩૦૦૦૭ વડે બ્રહ્મપુરી હાંડીઆ બજારમાં એક 'માતૃકાયા' નામનું શ્રી. જી. જી. ફાટકનું મકાન રૂ. ૨૩૦૦૦૭ માં ખરીદ કરવામાં આવ્યું. (તા. ૨૬-૪-૬૦) અને તેનું 'શ્રી. ર. વ. દેસાઈ સ્મૃતિલવન' એનું નામ રાખવામાં આવ્યું.

આ મકાન ત્રણ માળનું હોવા છતાં, ઉપર-નીચે ભાડૂતો હતા, ને તે ખાલી કરે તેમ ન હતું. વચલા માળે બે રૂમ અપૂરતા હતા. તેથી સગવડ વધારવા સુધરાઈને નકશા બતાવ્યા, પણ મંજૂરી ન મળી. તેથી સ્વતંત્ર પ્લોટ મેળવી 'સ્મારક લવન' બાંધવાનો વિચાર થયો.

શહેર સુધરાઈ તરફથી ૩૨૪૪૮૦૧૫૩૬ ચો. ફુ. જમીનનો પ્લોટ પોલીસ પરેડ ગ્રાઉન્ડ પાસે મળ્યો. નકશા તૈયાર કરાવ્યા. અંદાજ ખર્ચ રૂ. ૬૦૦૦૦૭ બતાવાયો. સભા પાસે રૂ. ૪૫૦૦૦૭ હતા. અને ખૂટતા મેળવવાના હતા.

હરચાન સંસ્થાના મકાન માટે મધ્યસ્થ (કેન્દ્ર) સરકાર તરફથી રૂ. ૧૨૦૦૦૭ ની ગ્રાન્ટ મેળવી શકાઈ. તેની સાનંદ નોંધ લેવામાં આવી; અને નામદાર કેન્દ્ર સરકારનો આભાર માન્યો.

સુધરાઈના પ્લોટ ઉપર તા. ૧૦-૫-૬૨ ના રોજ સુધરાઈના પ્રમુખ શ્રી. નાનાલાલ ચૌકસી તથા અ. સૌ. તારાબહેન ચૌકસીના હસ્તે ખાતમુહૂત કરાવવામાં આવ્યું. આ પ્રસંગે સલાનો સંકલિત ઇતિહાસ પહેલવહેલો રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.

'પ્રેમાનંદ સ્મારક' નામે અલગ કાટેલી રૂ. ૧૦૦૦૦૭ ની રકમ, આ ધનારા સ્મારકમાં અંતર્ગત કરવાના હેતુથી સુધરાઈએ સલાને તે ભેટ આપી. તેની આભારસહ નોંધ લેતાં આનંદ અનુભવીએ છીએ.

ખાતમુહૂત બાદ, પ્લોટનો રસ્તાપર પડતો ભાગ ખૂબ ઓછો હોવાથી, તેની બાબતની સરકારી જગામાંથી ૨૦ ફુટ જમીનની પટ્ટી આપવા ડો. જીવરાજભાઈને પ્રમુખશ્રી મંજુલાલ મજમુદારે નકશાસહિત વિનંતી-પત્ર લખ્યો. ઉત્તરમાં તેઓશ્રીએ સ્થળ ઉપર આવી યોગ્ય કરવાનું વચન આપ્યું.

ખાડાન્ટેકરાવાળી જગા મળેલા પ્લોટની ભેંધને, જીવરાજભાઈએ કહ્યું કે 'આ જગા મહાકવિ પ્રેમાનંદના સ્મારક માટે યોગ્ય નથી. તેના કરતાં બીજી કોઈ જગા બતાવો તો વિચાર કરું.'

સુધરાઈ પ્રમુખ શ્રી નાનાલાલ ચૌકસીએ સુધરાઈના કેટલાક પ્લોટ ગણાવ્યા; પરંતુ તે શહેરથી દૂર હતા. તેથી તેમણે શ્રી ખાસેરાવ બધવના બગલા પાસેની સરકારી જમીન બતાવી. ડો. જીવરાજભાઈએ હાંચણ-સમા ઊગેલા ઘાસમાં, કલેક્ટર શ્રી ગોપાધ્યાય અને એન્જિનિયર શ્રી મણિભાઈ દેસાઈની હાજરીમાં બંને માપ લેવાની, તે જમીન આપવાની બંતામણ

વડોદરાના પ્રસિદ્ધ કથાબ્યાસ શ્રી ધામિંદલાલ ચુનીલાલ પંડ્યાએ “કુંવરબાઈનું મામેરું” ગાગર-સાજ સાથે, ગાંધી સંભળાવીને, ૩૦૦ વરસ ઉપર થઈ ગયેલા આ લેખના કવિ પ્રેમાનંદનું પુણ્યસ્મરણ તાબું કરાવી, વાંચીની જનતાને આનંદ આપ્યો હતો.

પ્રચલિત શિલા કોતરાવવાનો ખર્ચ રૂ. ૧૦૦૧૫ શ્રી ગાંધી એઈલ મિલવાળા શ્રી મંચુભાઈ એઈ, પોતાનાં સ્વર્ગસ્થ પત્ની સૌ. ધીરજીબહેનના એયાર્થે, સભાને આપ્યો છે. શિલા-પૂજનવિધિ તેમના પુત્ર અને પુત્રવધૂને હસ્તે થઈ હતી. શિલાલેખ તૈયાર થયેથી મહંમદ વાડીના ટાવરની રસ્તાપરની ભીંતે સ્થાપન કરવા, વડોદરા મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનને વિનંતી કરવામાં આવી છે. આ કાર્યક્રમ આહુ માસમાં ચોક્કસ રહ્યો છે.

આર્થિક સહાય—સભાના સાહિત્ય ભવન માટે મળેલી આર્થિક સહાય નીચે મુજબ છે:—

- રૂ. ૬૦૦૦=૦૦ પ્રમુખશ્રી રમણલાલ દેસાઈએ લેગુ કરેલું મકાન ફંડ
- રૂ. ૬૦૦૦=૦૦ શ્રી. ર. વ. દેસાઈના કેલેજના પ્રશંસકો, મિત્રો, તથા અધ્યાપકો તરફથી તેમના સ્મારક ફંડ રૂપે પ્રો. લાઈલાલ ઠાકારી દ્વારા એકત્ર થયેલા ફાળો.
- રૂ. ૮૦૦૦=૦૦ શ્રી. ર. વ. દેસાઈ સ્મારક સમિતિ, મુંબઈ તરફથી શ્રી. એન. એમ. ત્રિપાઠીવાળા શ્રી. પરમજીવ પંડ્યા, શ્રી. ધીરજીલાલ મોદી, જસ્ટીસ શ્રી. મંગળદાસ ગોરધનદાસ તથા સભાના શ્રી. નટવરલાલ ગો. શેઠ એમની ખોલી સમિતિદ્વારા નાટકમાંથી મળેલા ઉત્પન્નના.
- રૂ. ૧૦,૦૦૦=૦૦ શ્રીમંત મહારાજ કૅપેલિટીદાર ગાયકવાડ તરફથી ર. વ. દેસાઈ સ્મારક ફંડમાં મળેલા.
- રૂ. ૧૨,૦૦૦=૦૦ ડેન્ટ્ર સરકારના સાંસ્કૃતિક તથા વૈજ્ઞાનિક વિભાગ-દિલ્હી તરફથી મળેલા મકાન ફંડના.
- રૂ. ૧૦,૦૦૦=૦૦ શ્રી સયાજીરાવ ડાયમંડ જ્યુબિલી ટ્રસ્ટ તરફથી.
- રૂ. ૧૦,૦૦૦=૦૦ વડોદરા શહેર નગરપાલિકા તરફથી કવિ પ્રેમાનંદના સ્મારક માટે મળેલી ભેટ
- રૂ. ૧૨,૫૦૦=૦૦ શ્રી નારાયણસ્વામી ટ્રસ્ટના મુખ્ય ટ્રસ્ટી શ્રી હરિભાઈ દેસાઈ તરફથી
- રૂ. ૧૦,૦૦૦=૦૦ શેઠ એમ. સી. ધીયા ટ્રસ્ટ તરફથી.
- રૂ. ૩૦૦૦=૦૦ શુજરાતના પ્રથમ રાજ્યપાલ નામદાર મહેન્દ્રી નવાજીજી તરફથી ભેટ.
- રૂ. ૨૫૦૦=૦૦ શ્રી બરોડા ગ્લાસ વર્ક્સ તરફથી.
- રૂ. ૧૦૦૦=૦૦ બેંક ઓફ બરોડા તરફથી.
- રૂ. ૧૦૦૦=૦૦ મહારાજશ્રી પ્રવીણસિંહજી ચેરીટી ટ્રસ્ટના પ્રમુખ શ્રી જીવાઈ બારોડ તરફથી.
- રૂ. ૬૫,૦૦૦=૦૦ કુલ એકંદર.

ગુજરાત રાજ્યના મુખ્ય પંથકમાં જી. અવસાન મહેલા
પ્રમાણે સાહિત્ય સભા માટેની જગ્યાનું નિરીક્ષણ કરી રહ્યા છે (૧૯૬૨)

ગુજરાત રાજ્યના ભાષિકામજાતાના પ્રધાન શ્રી બાલુશાઈ જસલાઈ પટેલ (મધ્યમાં)
નેમસે સંરોધન-કેન્દ્રના અધિકારીક માટે ૨૦૦૦ ચો. ફૂ. જગ્યા સરકારમાંથી બેઠા અપાવી. (૧૯૬૦)

મોકલવા સૂચના કરી. તદનુસાર આ સરકારી જમીનમાંથી ૬૧૬૦ ચો. ફુ. (બજારલાવે જેની કિંમત રૂ. ૪૮૦૦૦) થાય તે, ‘ મહાકવિ પ્રેમાનંદ તથા રાજરત્ન રમણલાલ દેસાઈ સભાગૃહ સ્મારક ’ માટે તા. ૧૫-૧૨-૬૨ ના રોજ લેટ અપાવી. તેનો કબજો તા. ૩૧-૧૨-૬૨ ના રોજ મળ્યો. સભાને તેની સનંદ મળી છે. તે બદલ નામદાર ગુજરાત સરકારનો તથા ડો. હવરાજલાઈ મુખ્યમંત્રીનો આ સભા આભાર માની, તેની સહર્ષ નોંધ લે છે.

દાડીયા બજાર લકડીપૂલ સામે મળેલા આ પ્લોટમાં બધાનાર સમગ્ર ઈમારતને “ મહાકવિ પ્રેમાનંદ સાહિત્યભવન ” એ નામ આપવા ઠરાવ્યું.

સાહિત્યભવનના નીચેના વિશાળ ખંડને “ રાજરત્ન શ્રી રમણલાલ દેસાઈ સભાગૃહ ” નામ આપવા નક્કી કર્યું.

જ્ઞાન બનાવવાનું કામ શ્રી નટવરલાલ શાહ આર્કિટેક્ટ તથા શ્રી ગોવિંદ વામન મરાઠે આર્કિટેક્ટને સોંપવામાં આવ્યું. શ્રી. મરાઠેએ જ્ઞાન મંજૂર કરાવ્યા, અને પ્રમુખશ્રીના નામથી ટેન્ડરો મંગાવવાની બહેરાત કરી.

વિશાળ જગાવાળો સ્વતંત્ર પ્લોટ લેટ મળવાથી, સુધરાઈએ આપેલો પ્લોટ સાભાર પરત કરવામાં આવ્યો. ત્યાં ડેનેજ માટે સભાએ ખર્ચેલા રૂ. ૫૦૦૭ પરત અપાવવા સુધરાઈપ્રમુખને વિનંતી કરતાં, તે રકમ સભાને મળી ગઈ છે.

અનુકૂળ સુકૂર્ત આવતું ન હોવાથી, સાડુ' સુકૂર્ત સાચવવાના હેતુથી તા. ૨૮-૧-૬૩ ના રોજ ભૂમિપૂજન શ્રી. કનૈયાલાલ માધવલાલ ન્યૌતિયોના હસ્તે કરાવવામાં આવ્યું. આ પ્રસંગે ગુજરાતના રાજ્યપાલ માનનીય શ્રી. મહેશી નવાજજી સાહેબ, પ્રો. અરવિંદ ઘોષણ' નિવાસ-સ્થાન જેવા માટે ત્યાં પધારેલા તે, તે વખતે ત્યાં આવ્યા; અને સભાનો ઇતિહાસ પૂછી લઈ રૂ. ૧૦૦૦૭ ની મગજ લેટ સભાને દેણગીરૂપે આપી.

ત્યારબાદ બીજે વરતે બાધકામ ચાલુ થયેલું જોઈ, સભાગૃહમાં લાઈટની સજ્જવટ માટે રૂ. ૨૦૦૦૭ ની બીજી દેણગી આપી, જેની નોંધ લેતાં અમે ગારવ અનુભવીએ છીએ.

પંતપ્રધાન માનનીય ડો. હવરાજભાઈ, વિધાનસભાના રોકાણને લીધે અધવચમાં વડોદરા ચોવી શહે તેમ ન હોવાથી, પ્રેમાનંદ સાહિત્યભવનનો શિલા-પાસ નગરપતિ શ્રી નાનાલાલ અને સૌ. તારાબહેન ચોકશીના હસ્તે તા. ૨૮-૨-૬૩ ના રોજ સવારે નવ વાગે શ્રી ગોવિંદરાવ મરાઠેએ મંજૂર કરાવેલા નકશાને અનુસરી કરાવવામાં આવ્યો.

આ પ્રસંગે કેન્દ્રના નાણાંપ્રધાન માનનીય શ્રી ગોરારાજભાઈ દેસાઈ, ગુજરાતના મુખ્ય મંત્રી માનનીય શ્રી ડો. હવરાજભાઈ મહેતા, કાકાસાહેબ ઠાકેલકર, સાક્ષરવધ' શ્રી ગુનીલાલ

વર્ધમાન શાહ, પ્રો. મોહનલાલ પા. દવે, શ્રી ચૈતન્યપ્રસાદ દીવાનજી, શ્રી ઇશ્વર પેટલીકર અને શ્રી પુષ્કર ચંદ્રવાકર વગેરે જેવી મહત્વની વ્યક્તિઓના શુભેચ્છા સંદેશ આવ્યા હતા.

કાર્યક્રમના પ્રારંભમાં, મંત્રી શ્રી ચંદ્રકાંત પટેલે 'તીર્થધામ પ્રેમાનંદભવન' નામે પોતાનું કાવ્ય અને સ્ત્રી અધ્યાપન-પાઠશાળાની કન્યાઓએ પ્રાર્થના સ્તવન કયું હતું.

શિલાન્યાસ-વિધિ બાદ, નગરપતિ શ્રી નાનાલાલ ચૌકસી, શ્રી સનતકુમાર મહેતા, પ્રમુખ મંજુલાલ મજુમદાર, પ્રો. કેશવલાલ કામદાર, શ્રી હરિભાઈ દેસાઈ, શ્રી રમણલાલ ના. શાહ વગેરેએ પ્રાસંગિક પ્રવચન કયું હતું. આ પ્રસંગે સભાને કુટુંબી ઇતિહાસ પ્રથમવાર ઐક્ય કરીને સમિયાનામાં ઉપસ્થિત સભાજનોને વહેંચવામાં આવ્યો હતો.

બાંધકામ-ભવનના બાંધકામ માટે ટેન્ડરો (૧) મેસર્સ મરાઠે બ્રધર્સ રૂ. ૬૧૩૬૦૭ (૨) બંદીમ હરદ્રકશન રૂ. ૧૦૨૬૦૭ (૩) શ્રી ચંદ્રકાંત હીરાભાઈ રૂ. ૮૮૩૬૬૭ અને (૪) શ્રી ગોવિંદભાઈ મિસ્ત્રી રૂ. ૬૭૪૭૩૭-આમ ચાર ટેન્ડરો આવેલાં.

સભાના હિતની દૃષ્ટિએ આ ચારે ટેન્ડરો બાજુ પર રાખી, શ્રી હરિભાઈ દેસાઈએ પોતે, સેનિટરી તથા ઇલેક્ટ્રીક ક્લીટીંગ વગેરેનો બાવીસ હજારનો ખર્ચ ટેન્ડરો પરથી એકઠું કરેલા રૂ. ૮૩૦૦૦૭ માં ઉમેરીને, એકંદર રૂ. ૧૦૫૩૦૦૭ માંથી, ૧૫ ટકા કંદ્રાકટરના નફાના જતા કરી, રૂ. ૮૬૫૦૧૭ માં સંપૂર્ણ કામ માસ નવમાં પૂરું કરી આપવાનો, સ્ટાંપકૃપ પર પાકો કરાર કરી આપ્યો. તે તેમની ઉદાત્ત ભાવનાની અને સંસ્થા પ્રત્યેની શુભેચ્છાની પ્રતીતિ કરાવે છે.

સભાને જેમજેમ દાનમાં નાણાં મળતાં ગયાં તેમતેમ તે નાણાં શ્રી હરિભાઈ દેસાઈને ચૂકવાતાં ગયાં છે. છતાં હજી કેટલીક મોટી રકમ, વિશેષ થયેલાં કાચો માટે, તેમને આપવાની બાકી રહે છે.

કાણશિલ્પની ભેટ—શ્રી નાનાલાલ ચૌકસીએ મહેતા પોળમાં પોતાને મળેલ શ્રી ખુશાલચંદ શેઠની હવેલીનું નવેસર મકાન બંધાવતાં, તેમાંના કાટમાળમાંથી કેતકેલી કાણની ચાર પુતળીઓ, કમાન અને કેતરણીવાળા શાંભલા વગેરે કાષ્ઠ-શિલ્પની તેમણે સભાને ભેટ કરી છે તે માટે તેમને ધન્યવાદ થટે છે.

મકાન ફંડમાં રૂ. ૧૦૦૧૭ અને તે ઉપરાંતની રકમ આપનાર દાનાઓનાં નામ ચારસની તકતી ઉપર અંકિત કરવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું છે.

પ્રેમાનંદ-પ્રશસ્તિ શિલાપૂજન—મહાદેવિ પ્રેમાનંદ-પ્રશસ્તિ શિલાપૂજન વિધિનો સમારંભ વસંતપંચમી તા. ૧૪-૨-૬૭ ના રોજ રાતે સાડા આઠ વાગે કવિના જન્મસ્થળ વાડીમાં રામચોકમાં નગરપતિ શ્રી નાનાલાલ કાઠાભાઈ ચૌકસીના પ્રમુખપદે યોજવામાં આવ્યો હતો. આ પ્રસંગે શુભેચ્છા-સંદેશા શ્રીમંત મહારાજ સાહેબ ફતેહસિંહરાવ ગાયકવાડ, યી મનુભાઈ ભેધાણી અને શ્રી આર. આર. શેઠની કું. વાળા વગેરે તરફથી આવ્યા હતાં.

ગુજરાત રાજ્યના પ્રથમ રાજ્યપાલ નામદાર મેહરી નવાજ જમ
નખાઈ રહેલા પ્રેમાનંદ સાહિબ જાવનની મુલાકાતે (૧૯૧૩)

ગુજરાત રાજ્યના વિદ્યુત્ત મથાન શીખતી ઈન્ડમનીબદેન થીક વસા નાથન વિદ્યુત્તમથાન શી મનુભાઈ ખેલ
નખાઈ રહેલા પ્રેમાનંદ સાહિબ જાવનની મુલાકાતે (૧૯૧૩)

(બને ફોટો શ્રી ચંદ્રબોલી મનમુદાર, એમ એ.)

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહેબસાહેબના આત્મચરિત્ર
વડોદરા નગરપાલિકાના મુખ્ય શ્રી નાનાલાલ ચૌહાણી તથા શ્રી તારાબહેન ચૌહાણીને હસ્તે (૧૯૬૭)

આત્મચરિત્રના મુદ્રણ મસજીદ દાખર રહેલા સાહિત્યસલાહના કાર્યકરો

(બને ફોટો શ્રી ચંદ્રશેખર મજુમદાર-એમ. એ.)

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિબજીનંદુ ખાતમુહર્ત
વડોદરા નગરપાલિકાના મધુખ શ્રી નાનાલાલ ચૌહાણી તથા શ્રી તારાભાઈને ચૌહાણીને હસ્તે (૧૯૧૩)

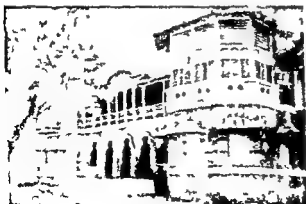

ખાતમુહર્તના મરત મસજી દાખર રહેતા સાહિબસમાના કાર્યકર્તા

(બને ફોટો - શ્રી. અદમીલી મજબુદાર, એમ. એ.)

પ્રેમાનંદ સાદાયશ્રમ
હોટલ. શ્રી અન્દોલી મળમુહાર, એમ એ

શ્રી અરવિન્દ કેન્દ્ર
સરકારી બચતો નં. ૧૪, રાડિયા બલ્લર, પટે હા
પ્રેમાનંદ સાદાયશ્રમ આ બચતોના કેન્દ્રવાડેન્ડમાં નિર્માણ થયુ

શ્રી અરવિન્દ મેળ
પટેલરામાં પ્રેમિસ્ટ દના ભાવે
(૧૯૬૩ ૧૯૦૭)

આ પ્રમાણે દાતાઓ તરફની દેણગીરૂપે રૂ. ૬૫૦૦૭ની રકમ ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૮ સુધીમાં સમાને પ્રાપ્ત થઈ છે. આ બધી રકમ બાંધકામ પેટે શ્રી હરિલાલ દેસાઈને આપવામાં આવી છે. છતાં હજી કેટલીક રકમ, વિશેષ થંચેલાં કામો માટે, આપવાની બાકી રહે છે.

વિશેષ જરૂરીન—સંશોધન કેન્દ્ર અંગે અભ્યાસીઓ સારુ અતિથિગૃહ બાંધવા માટે સાહિત્ય લવનની પાછળની ખુલ્લી સરકારી જમીન મેળવવા, ગુજરાત સરકારમાં માગણી કરવામાં આવતાં, ગુજરાત રાજ્યના માનનીય બાંધકામ-મંત્રી શ્રી બાણુભાઈ જશભાઈ પટેલ-એમની તા. ૬ સપ્ટેમ્બર ૧૯૬૭ ના રાજ લવનની સુલાકાત ગોઠવતાં, તે પ્રસંગે સમાની આ જરૂરીયાત તેઓશ્રીને સમજાવી હતી.

શવનમાં સંશોધન કેન્દ્ર શરૂ થતાં સંશોધન કાર્ય અંગે આવનાર અતિથિઓને ઉતરવાનું “અતિથિગૃહ” તથા બીજી સગવડ કરવાની અગત્ય. હોવાથી, પાછળની સરકારી જમીન $૧૦' \times ૪૫' = ૨૭૦૦$ ચો. ફુ. ની માગણી, બાંધકામ મંત્રીશ્રીએ મંજૂર કરી છે. આવી મહક માટે નામદાર ગુજરાત સરકારનો તથા વર્તમાન બાંધકામ મંત્રીશ્રી બાણુભાઈ પટેલનો સમા અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માને છે.

સુલાકાત પ્રસંગે પધારેલા મંત્રીશ્રીએ “સાહિત્યના સંસ્કાર જનતામાં ફેવી રીતે પહોંચાડશો ?”-આ વિષય ઉપર સાહિત્યપ્રચુર, અને કાલિદાસ તથા ત્રેમાનંદ કવિનાં કાવ્યાવતરણો ટાંકી, રસિક, શૈલીમાં પ્રવચન આપીને, શ્રોતાઓને સુગ્રહ કર્યા હતા તે નોંધવું ઘટે છે.

ત્રેમાનંદની ખડકી—વાઠીમાં આવેલું કવિના જન્મસ્થળનું મકાન જે ‘ત્રેમાનંદની ખડકી’ને નામે ઓળખાય છે તે, જેમની પાસે હાલમાં છે તેમની પાસેથી સરકાર ખરીદી લે અને તેમાં ‘ત્રેમાનંદ વાંચનાલય’ કે એવું નામ આપી, કવિનું સ્મારક સચવાઈ રહે તેવા હેતુથી ગુજરાત સરકારમાં નિવેદન કર્યું છે. આ કાર્યમાં વડોદરા શહેર જિલ્લા કોંગ્રેસ-સમિતિના ભૂતપૂર્વ પ્રમુખશ્રી લક્ષ્મીદાસ મોહનલાલ પટેલ-એમણે કિંસાહબર્યો ભાગ લીધો છે.

આમ કવિના સ્મારક માટે ‘ત્રેમાનંદ સાહિત્ય લવન’ તથા ‘રાજરત્ન રમણલાલ દેસાઈ સવાગૃહ’ના નિર્માણનો કમિક ઇતિહાસ છે.

નોંધ :—આર્થિક સહાયતા જલાલેલી રકમો ૧૭૭ શેડ એમ. સી. ધોઆ ટ્રસ્ટ તરફથી વચન મળેલું છે. અને એ રકમ ચાલુ સાવે રૂ. ૫૦૦૦ તથા આવતી સાવે રૂ. ૫૦૦૦ એ રીતે દરે ૫૭૧ મળવાની છે. આશ્રય દાતા-ઉપઆશ્રય દાતા વગેરે આજીવન સભ્યો તરફની મળેલી રકમો આમાં ગતવાની નથી. ફક્ત દાનમા મળેલી રકમો જ ગતાવેલી છે.

ભાવિ પ્રવૃત્તિઓ

રૂપરેખા—(૧) વડોદરા અંધકાર ચિત્રશ્રેણી.

(૨) સંદર્ભ અંથોર્નુ પુસ્તકાલય.

(૩) હસ્તલિખિત અંથો, પોથીઓ, સન'દો, હસ્તાવેળે, હસ્તાક્ષરો વગેરેનો સંગ્રહ અને તેનું વિગતવાર સૂચિ સહિત, સંપાદન અને સંરક્ષણ.

(૪) સંશોધન કેન્દ્ર.

(૫) ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ નિમિત્તે પ્રકાશન.

(૬) સભાનો સુવર્ણ મહોત્સવ.

(૭) સભાની પ્રકાશન પ્રવૃત્તિ.

અંધકાર ચિત્રશ્રેણી

સાહિત્યલવનના ઉપરના મજલે આગળના ભાગમાં 'શો-કેસ'માં એક કાચમી પ્રદર્શન યોજવામાં આવશે. જેમાં મહા-કવિ પ્રેમાનંદનાં સચિત્ર આખ્યાનો પણ પ્રદર્શિત થશે.

વડોદરાના સંસ્કાર-શૃવનના ઘડવૈયાઓ ગમે ત્યારે અને ગમે તેટલા સમય માટે, વડોદરામાં વસી ગયેલા અને હાલમાં વસતા એવા ગુજરાતી, મરાઠી, હિંદી તથા અંગ્રેજી ભાષામાં અંથો રચનાર તથા હલાક્ષેત્રે યશસ્વી બનેલા, વિદેહી અને વર્તમાન અંધકારો તથા મહાનુભાવોની છબીઓની એક ચિત્રશ્રેણી ગોઠવવાનો નિર્ધાર કર્યો છે. ગુજરાતભરમાં આ પ્રકારની યોજના, અથવા અંધકારીનું એક પ્રકારનું " કીર્તિમંદિર " પહેલવહેલું અહીં મૂત્ત થશે.

આ ઉપરાંત, સમગ્ર ગુજરાત સાથે વડોદરાને સાંકળી રાખનારા એવા, ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ સંમેલનના પ્રમુખો તથા ગુજરાતના પ્રાચીન-અર્વાચીનમાંથી મુખ્ય કવિઓની પણ એક વિશિષ્ટ ચિત્રશ્રેણી તેમાં સમાવિષ્ટ થશે.

એકંદરે ત્રણસો ઉપરાંત મહાનુભાવોની સ્મૃતિ એક સ્થળે સંગ્રહિત કરવાની આ યોજના છે.

ચિત્રશ્રેણી માટેના ફોટોગ્રાફ (૧૨" x ૧૦" કદના) એકસરખા રાખવાનું યોગ્ય માન્યું છે. તેની નીચે અંધકારનો ટૂંકો પરિચય, અંધરચનાના વર્ષ સાથે, આપવામાં આવશે.

અંધકારોના ફોટોગ્રાફને, પોતપોતાના કાર્યક્ષેત્ર પ્રમાણેના વિશિષ્ટ જૂથમાં, નાના ખંડોમાં,

ગોઠવવામાં આવશે. જેમકે સાહિત્યકારો, વ્યાયામ-વીરો, ધર્મ-શુભ્રો, કવિઓ, સી-લેખકો વગેરેના જૂથવાર, વિવિધ ખંડોમાં ફેટોગ્રાફની સંયોજના કરવાની લાવના છે.

આ યોજનાને પ્રારંભ થઈ ગયો છે; અને કલાવિદ્ શ્રી રવિશંકર રાવળ તથા શ્રી ઝયુભાઈ રાવતને સહકાર તથા માર્ગદર્શન તે માટે મળ્યાં છે; અને કેટલાક એન્લાઈન્ડ ફોટો ખરીદ કરી, યોજનાનું મંગલાચરણ કરવામાં આવ્યું છે.

આ યોજનાને અંગે સક્રિય સહાય માટે સાહિત્યકારોને અથવા તેમનાં સંતાનોને આગ્રહ-પૂર્વક વિનંતી કરવામાં આવશે કે સૂચિત ચિત્રશ્રેણીમાં ગૌરવભર્યું સ્થાન પ્રાપ્ત કરાવવાને માટે સમાને ભારે ખર્ચ થવાનું છે તે ધ્યાનમાં લઈ, ૧૨' x ૧૦' નાં એન્લાઈન્ડ પ્રિન્ટ કરાવવા માટે તથા તેના માઉન્ટ તથા ફ્રેમ વગેરે સાડું રૂ. ૨૫ નો ફાળો મોકલાવી, યોજનાને સફળ બતાવવા સહાયક બનશે એવી આશા રાખવામાં આવે છે.

ગુજરાતની પ્રાચીન હુનરકળાને સાથે સાથે યાદ કરાય તે હેતુથી, અને અંધકાર ચિત્રશ્રેણી નમૂનારૂપ અને આકર્ષક તીર્થધામ સમાન બની રહે તે હેતુથી, ફોટોગ્રાફ એકસરખા કદના રાખી, તે ફરેકની ફ્રેમ સંખેડોના લાખકામથી સુશોભિત તૈયાર કરાવવાનું નક્કી કર્યું છે.

ભાવનગરના 'ગાંધી-સ્મૃતિ મંદિર'માં જે ધોરણે ફોટોગ્રાફની સજાવટ અને ગોઠવણી સ્વ. શ્રી બળવંતરાય મહેતાએ કરી છે તેનો નમૂનો આ ચિત્રશ્રેણી માટે નજર સમક્ષ રાખવામાં આવ્યો છે.

સંદર્ભગ્રંથોનું પુસ્તકાલય

સુદ્રિત સંદર્ભગ્રંથોનું પુસ્તકાલય સલાગૃહમાં રંગમંચના ઉપરના મજલે, ફરતી ભીંતોમાં સ્ટીલનાં કબાટના ઘોઠા ગોઠવી, આ સંદર્ભગ્રંથોના પુસ્તકાલયની સ્થાના કરવામાં આવશે.

લાવિ 'સંશોધન કેન્દ્ર'ની પ્રાથમિક ભૂમિકા વરીકે, આનું સંદર્ભગ્રંથોનું પુસ્તકાલય હોય તે અત્યંત આવશ્યક છે. તે હેતુને અનુસરીને શ્રી આર. આર. શેઠની કંપનીએ શ્રી રમણલાલ દેસાઈનાં સમગ્ર પ્રકાશનોનો સેટ, અને તેને સુરક્ષિત રાખવા માટે એક સ્ટીલના કબાટ સહિત, હોટ આપ્યાં છે. અને એ રીતે આ પુસ્તકાલયની શુભ ચર્યાત કરવામાં આવી છે. તે બદલ તેમનો આભાર પ્રગટ કરીએ છીએ.

ચિત્રશ્રેણીમાં સમાવિષ્ટ અંધકારો તરફથી હોટ મળેલાં પેતપોતાનાં પ્રકાશનો પણ આ 'સંદર્ભ પુસ્તકાલય'નો કીમતી ભાગ બની રહેશે એવી ગણતરી છે.

આ પ્રેમણે વડોદરામાં સ્વાધ્યાયસ્થ એવા મહાનુભાવો પ્રત્યે પણ અમારી દષ્ટિ ફરી વળી છે. સાહિત્યબૂષણ શ્રી હીરાલાલ નજીબજીવાસ ઓફના કેટલાક કીમતી ગ્રંથો,

‘ શ્રોફ મેમોરિયલ હાઈસ્કૂલ ’ ના સંગ્રહમાં છે. તે તેમના દ્રષ્ટીએ શ્રી હરિભાઈ દેસાઈ તથા મંત્રી શ્રી મૂળશંકર જોશી-એમના તરફથી એ સંગ્રહ, એક કળાટ સહિત, ભેટ મળવાનો છે. તે પણ આ સંગ્રહ પુસ્તકાલયને સમૃદ્ધ બનાવશે.

સભાના સ્વ. પ્રમુખ પ્રો. ગોવિંદલાલ હ. ભટ્ટના સુપુત્રે તરફથી કેટલાંક પુસ્તકો, સભાના ઉપપ્રમુખ શ્રી હરિભાઈ દેસાઈ તરફથી તેમનો ગાંધી-તત્ત્વજ્ઞાન, ખાદીપ્રચાર તથા સર્વોદય સંગ્રહી કીમતી સાહિત્ય-સંગ્રહ, ‘ નારાયણ વિદ્યાલય ’ના આચાર્ય શ્રી છોટુભાઈ ગિ. ભટ્ટ તરફથી કેટલોક પુસ્તક-સંગ્રહ, ડૉ. કુ. સુધાનહેન દેસાઈ તરફથી તેમના પિતાજી તથા દાદાજીના સંગ્રહમાંથી કેટલાંક પુસ્તકો, શ્રી નાનુકલાલ નંદલાલ ચૌકસીનો કેટલોક વિરલ વિશિષ્ટ પુસ્તક-સંગ્રહ તેમના સુપુત્ર શ્રી પ્રજોધ ચૌકસી તરફથી મળવાનો છે.

નિવૃત્ત ન્યાયમંત્રી શ્રી. મંજુલાલ સેવકલાલ હવે તરફથી, સંસ્કૃત પાઠશાળાના આચાર્ય સ્વ. લક્ષ્મીનાથ બઢીનાથ શાસ્ત્રી તરફથી, ‘ વ્યાયામ જ્ઞાનકોશ ’ના પ્રણેતા શ્રીમંત દત્તાત્રય ચિંતામણી મુનુભદાર તરફથી, સંસ્થાના સન્માનિત સભ્ય, પુરાતત્ત્વ અને ઇતિહાસવિદ પ્રો. કેશવલાલ કામદાર તરફથી તેમનો સાહિત્ય-સંગ્રહ, ઘણે ભાગે કળાટસહિત આપવા માટે તેમના તરફથી તત્પરતા બતાવવામાં આવી છે.

આ રીતે આ ‘ સંગ્રહ પુસ્તકાલય ’ ઉપયોગી થયેાથી માત્ર ખર બનશે એમાં શંકા નથી. તે બદલ આ સર્વ સજ્જનોનો એકસાથે આભાર માનીએ છીએ.

આ બધા ઉપરાંત, ‘ સંશોધન કેન્દ્ર ’નું નામ સાર્થક થાય એવા એકલ હેતુથી એકઠો કરેલો મુદ્રિત પુસ્તકોનો વિરલ સંગ્રહ. સભાના સન્માનિત સભ્ય શ્રી રમણિકરાય શ્રીપતરાય દેસાઈએ શ્રમપૂર્વક તિર્મોજી કર્યો છે. તેમનો આ સંગ્રહ અધ્યાત્મીઓને તથા સંશોધનકારોને મોડું આકર્ષણ બની રહે છે. તે તેમના વતી સભામાં, સભાના પુસ્તકાલય ખંડમાં, કોઈપણ રીતે પ્રદર્શિત થાય એવી ભાવના સેવવામાં આવે છે.

રાજકોટ મ્યુઝિયમના પ્રથમ કમ્યુરેટર તથા સંસ્કૃત પંડિત અને પુરાતત્ત્વવિદ શ્રી વલ્લભજી હરિદત્ત આચાર્યના સુપુત્ર શ્રી રવિશંકર વલ્લભજી આચાર્ય, એમ. એ-એ આ સભાના લગભગ ચાર દસકાથી કોપાધ્યક્ષ તરીકે માનદ સેવા આપી રહ્યા છે—તેમણે ભોગો કરેલો કીમતી પુસ્તકો, માસિકો તથા કાઈલોનો સંગ્રહ એમના તરફથી અલગ કળાટસહિત સભાને ભેટ મળશે એવી શ્રદ્ધા છે.

આ સિવાય સભાના અનેક સભ્યો તરફથી પુસ્તકો ભેટ મળવાની સંભાવના છે, જેથી આ પુસ્તકાલય ખરેખર સમૃદ્ધ બનશે એમાં શંકા નથી.

હસ્તલિખિત ગ્રંથો, પોથીઓ તથા દસ્તાવેજોનો સંગ્રહ.

સંશોધન કેન્દ્રને અનુરૂપ હસ્તલિખિત ગ્રંથો, પોથીઓ અને દસ્તાવેજો વગેરે સાહિત્ય-સંગ્રહ પણ એકત્ર કરી, લખનના આ 'સંશોધન કેન્દ્ર'માં તેને સંગ્રહિત કરીને, સુરક્ષિત રાખવા તેના વિગતવાર સૂચિપત્ર-સહિત સંપાદન તથા સંરક્ષણ અંગેની યોજના વિચારવામાં આવી છે.

સમાના પ્રમુખ પ્રો. મંજુલાલ મજમુદારે પોતાના ઉપયોગ માટે એકત્ર કરેલી હિંદી, ગુજરાતી તથા સંસ્કૃત વગેરે ભાષાની ૧૦૦ થી ૨૦૦ પોથીઓ તથા ફારસી સનદો અને દસ્તાવેજોનો સંગ્રહ પણ આ વિભાગમાં રાખવામાં આવશે.

ડૉ. કુ. સુધાનહેન દેસાઈ તરફથી તેમના પિતાજી શ્રી રમણલાલ દેસાઈએ એકત્ર કરેલો હસ્તલિખિત ગ્રંથોનો સંગ્રહ પણ આ વિભાગમાં ઉમેરાશે.

સુરખી સાક્ષરશ્રી જગજીવનદાસ દયાળજી મોદીનો હસ્તલિખિત સંગ્રહ પણ, તેમના કુપુત્ર ડૉ. જગમોહનદાસ મોદી તરફથી સમાને ભેટ મળવાનો છે જેથી એમાં ઉપયોગી વૃદ્ધિ થશે.

વડોદરા શહેરના સંભાવિત સરકારે, મહાજનો, તથા નગરશેઠોની પાસે તેમનાં વતન, જગીર અને નિમણુંક સંબંધી મળેલી ઐતિહાસિક સનદો તથા દસ્તાવેજો-જેનો આજના બદલાયેલા રાજકારણમાં ખીન્ને કંઈ ઉપયોગ નથી-તેવા પ્રકારની મોગલ તથા મરાઠા સમયની અગત્યની ઐતિહાસિક સામગ્રી પણ અધ્યયન માટે ભેગી કરવાનો સંકલ્પ રાખવામાં આવ્યો છે.

આવી ઠેટલીક સનદો અને દસ્તાવેજો શેઠશ્રી બાપાલાલ હરિકાન્નિ-એમણે સાહિત્યસભાને આપવાની ઇચ્છા ઠેટલાએ સમય પહેલાં વ્યક્ત કરી છે તેની નોંધ લેનાં આનંદ થાય છે.

ગઈ સદીના વડે દરના ઐતિહાસિક રાજસેવકો, પંડિતો, શ્રેયકારો તથા ખીજા મહાજનોના હસ્તાક્ષરો, પત્રોરૂપે અથવા તેમની સાહિત્યકૃતિની સ્વહસ્તે કરેલી નકલરૂપે મેળવી, એનો ઐતિહાસિક સંગ્રહ પણ કરવાની અમારી નેમ છે.

ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ

મહાકવિ પ્રેમાનંદે રચેલા "લક્ષમણાહરણ"ની રચના-સંવત ૧૭૨૦ને આધારે, મહાકવિ પ્રેમાનંદની ત્રિશતાબ્દી ઉજવવા માટે સુયોગ મળ્યો છે એવું સચવાનાર મુંબઈ 'ગુજરાતી પ્રેસ'ના માસિક તથા પરમશ્રેયઃસાધક, અને પ્રાચીન સાહિત્યના રસિક અધ્યાપી એવા શ્રી નટવરલાલ ઇચ્છાસામ દેસાઈ હતા, તેણે શ્રેય તેમને ઘટે છે.

આ જ અરસામાં મહાન અંગ્રેજ કવિ 'ચેકસપીયર'ની 'ચારસોમી જન્મ જયંતી' દુનિયાભરમાં ઉજવાઈ હતી. તેમાંથી પણ પ્રેરણા મેળવીને, ગુજરાતના મહાકવિ પ્રેમાનંદનો 'ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ' યોજવાનો નિર્ણય પાઠો થયો છે.

આવા પ્રસંગે, કવિના જન્મ-સ્થળ (મિયાં મહમદની) વાડીમાં કવિની જીવનકથા નિરૂપતી ' પ્રશસ્તિ ' આરસની તકતીઓમાં કેતરાવીને, તેની સ્થાપના બહેર સ્થળે (વાડીના ટાવરે) મૂકાવવાનું નક્કી કર્યું છે.

આખ્યાનોનું પ્રકાશન

કવિનો અક્ષરદેહ—તેમનાં 'આખ્યાનો' આજની પ્રજાને સુલભ બનાવવા માટે, આ પ્રસંગ-નિમિત્તે કવિ પ્રેમાનંદે રચેલાં, નરસિંહ મહેતાના જીવનના પાંચ પ્રસંગોનાં પાંચ આખ્યાનો— ' મામેરું ', ' ડૂંડી ', ' શ્રાદ્ધ ', ' શામળશાનો વિવાહ ' તથા ' હારમાળા 'નો સંયુક્ત સંગ્રહ તથા નરસિંહ મહેતાનું જીવનચરિત્ર—ભક્તચરિત્ર, પ્રસ્તાવના સહિત એક જ પુસ્તકમાં ' પ્રથમ ભાગ ' તરીકે પ્રગટ કરવાની અગત્ય છે.

બીજા ભાગમાં નરસિંહ મહેતાએ સ્વયં સ્વમુખે કહેલાં પોતાના જીવન-પ્રસંગોનાં પદ, તથા મહાકવિ પ્રેમાનંદના પુરોગામીઓએ રચેલાં નરસિંહ મહેતા સંબંધી છૂટક છૂટક આખ્યાનો, તેના તુલનાત્મક વિવેચન સહિત પ્રસિદ્ધ કરવાનું નિર્ધાર્યું છે. જેથી પ્રેમાનંદની કૃતિઓ લોકસુલભ બને.

' સ્વાધ્યાય મંડળ ' અથવા ' સાહિત્યનો ચોતરો '

સ્થાનિક સાહિત્યકારો તથા સાહિત્યસંકેા પરસ્પર એકબીજાને મળી શકે, સાહિત્યની વ્યથા કરે, અને નિકટના પરિચયમાં રહે તે હેતુથી, અમદાવાદની શ્રી બસુભાઈ રાવતની સ્થાપેલી " બુદ્ધ કવિ-સભા "ની જેમ, આ સભાએ પણ દર સપ્તાહે સભાના પ્રાંગણમાં ભિન્ન સ્થાન ચોજવાનું નક્કી કર્યું છે.

આ વિચારના અનુસંધાનમાં તા. ૨૩-૩-૬૬ બુધવારે ચેત્રી પડવા (ગુડી પડવા)ને દિવસે, 'સાહિત્યના ચોતરો'નું ઉદ્ઘાટન ગુજરાતના બહુતા કથાવ્યાસ શ્રી ધાર્મિકલાલ સુનીલાલ પંડ્યા, 'સંગીતવિશારદને હસ્તે કરાવવામાં આવ્યું હતું.

તેમણે આ પ્રસંગે મહાકવિ પ્રેમાનંદનું ' કુંવરબાઈનું ' મામેરું ' માણ સહિત અસલ હાથમાં રજૂ કર્યું હતું.

સાહિત્ય-વાચનાલય : (મેગેઝિન લાયબ્રેરી)

સાહિત્ય-સભાના સભાસદોને તથા આ વિસ્તારની જનતાને સામયિકો, માસિકો વગેરે દ્વારા સાહિત્યનો અદ્યતન સંપર્ક તથા પરિચય મળતો રહે, અને પરિણામે સભા પ્રયેને સભાવ દેવાતો બધાં એવી, જનતાની આવશ્યક સેવાભાવનાના હેતુથી દોરાઈને, સાહિત્યના વિષયને અર્થતાં એવાં સામયિકો, માસિકો વગેરેની આપ-વે કરે એવું એક " સાહિત્ય વાચનાલય " પણ આ સભાગૃહમાં શરૂ કરવાની અભિલાષા છે. તે કાર્યમાં સાનો સહકાર મળતો રહેશે એવી ભાવના સેવવામાં આવે છે.

પ્રોજેક્ટરદ્વારા ચલચિત્રો પ્રદર્શિત કરવાની યોજના

આ સમાવૃહમાં વિવિધ માહિતીપૂર્ણ ચલચિત્રોને પ્રોજેક્ટર વગેરેની મદદથી બતાવી શકાય એવા પ્રકારનું એક 'મંડળ' બનાવી, સંયોજના કરવાનો પણ સલાનો સંકેત છે. જે દ્વારા ઇતિહાસ, શિલ્પ, સાહિત્ય, ભૂગોળ, પુરાતત્વ વગેરે, સાહિત્યનાં પૂરક અંગો તરીકે, આ ચિત્ર-પ્રદર્શન-વિભાગદ્વારા સંસ્કાર ફેલાવવાની ભાવનાને સફળ બનાવશે.

સભામાં ચોક્કસ કેટલાક કૌમતી કાર્યક્રમોમાંથી, 'ટેપ-રેકૉર્ડર'ની મદદથી, ટેલુગુ સાહિત્ય, સભાના કાર્યાલયમાં સાચવી રખાય એવો પ્રબંધ કરવાની પણ સભાની ભાવના છે.

પ્રકાશન પ્રવૃત્તિ

પ્રકાશિત થયેલાં અને હવે પછી થનારાં પ્રકાશનો હવે જણાવિયે. સાહિત્ય સભાએ તેની સ્થાપનાથી માંડી આજ સુધીમાં કરેલાં પ્રકાશનો નીચે સુળખ છે:—

પ્રકાશનો

(૧-૨-૩) સાહિત્યકાર : (ત્રૈમાસિક) વર્ષ ૧૯૩૫, ૧૯૩૬, ૧૯૩૭. ત્રી-મંડળના પ્રમુખ । પ્રો. અતિસુખશંકર ક. ત્રિવેદી, એમ.એ., એલ.એલ.બી. (અપ્રાપ્ય)

(૪) સાહિત્યકાર પ્રેમાનંદ : સંપાદક : ડૉ. મંજુલાલ મજુદાર, એમ.એ., પી.એચ.ડી., એલ.એલ.બી. (૧૯૬૭) બીજું અધ્યતન સંસ્કરણ (૧૯૬૭) કિં. રૂ. ૧=૨૫

(૫) પ્રેમાનંદ સાહિત્ય-સભા રજતમહોત્સવ અંથ : સંપાદક : રાજરત્ન રમણલાલ દેસાઈ, એમ.એ. (૧૯૪૧) કિં. રૂ. ૪=૦૦

(૬) શ્રી રમણલાલ દેસાઈ અર્ધ-શતાબ્દી અભિનંદન અંથ :—(૧૯૪૨) કિં. રૂ. ૪=૦૦.

(૭) કવિકુલગુરુ કાલિદાસ સ્મૃતિપર્વ :—અંગલિ સંપ્રદા : સંપાદક : પ્રો. અ. ક. ત્રિવેદી, એમ.એ., એલ.એલ.બી. (૧૯૪૫).

(૮) પુષ્પોની સૃષ્ટિમાં :—(નાટિકા) શ્રી રમણલાલ વ. દેસાઈ, એમ.એ. (૧૯૪૮) કિં. રૂ. ૦=૫૦.

(૯) સાહિત્ય ગંગા :—(કેટલાંક પુસ્તકોની સમીક્ષા) : સમીક્ષક શ્રી ગજેન્દ્ર પંડ્યા, એમ.એ. (૧૯૪૯) કિં. રૂ. ૧=૨૫.

(૧૦) સાહિત્યકાર રામભણદ્ર :—સંપાદક : ડૉ. મંજુલાલ મજુદાર (૧૯૪૭) કિં. રૂ. ૪=૦૦.

(૧૧) સાહિત્યકાર અખોભગત :—સંપાદક : ડૉ. મંજુલાલ મજમુદાર (૧૯૪૯) કિં. રૂ. ૪=૦૦.

(૧૨) સાહિત્યકાર વલ્લભભટ્ટની વાણી :—સંપાદક : ડૉ. મંજુલાલ મજમુદાર (૧૯૬૨) કિં. રૂ. ૩=૦૦.

(૧૩) સ્વાતિર્નિદુ :—શ્રી રમણલાલ દેસાઈની ‘સૂક્તિઓ’નું સંકલન ‘‘ સુવર્ણરજ ’’નું અનુસંધાન : લેખકના જીવન-પરિચય સહિત, : સંપાદક : સૌ. શ્રીમતીબાલા મજમુદાર (૧૯૬૨) કિં. રૂ. ૬=૦૦.

(૧૪) ભ્રમરગીતા :—કવિ પ્રેમદેવ (સં. ૧૬૦૯) તથા અન્ય કવિઓની ‘ભ્રમરગીતા’ તથા ‘ઉદ્ભવ સંદેશ’ : સંપાદક : ડૉ. મંજુલાલ મજમુદાર તથા ડૉ. ચીમનલાલ વેધ (૧૯૪૬) કિં. રૂ. ૫=૦૦.

(૧૫) ગનીમની લઠાઈનો પવાડો :—કવિ વિશ્વનાથ રચિત ઐતિહાસિક-સામાજિક પવાડો. ઈ. સ. ૧૭૦૫માં બાબાખ્યારાનો ઘાટબોળંગી આવેલા મરાઠાઓનો પ્રસંગ : સંપાદક : ડૉ. મંજુલાલ મજમુદાર તથા શ્રી ગણેશ કૃષ્ણ ગોખલે (૧૯૬૫) કિં. રૂ. ૧=૫૦.

(૧૬) સાહિત્યકાર પ્રેમાનંદ-પૂર્વાર્ધ :—સંપાદક : પ્રો. ડૉ. મંજુલાલ મજમુદાર (૧૯૬૭) કિં. રૂ. ૬=૨૫.

હવે પછી છપાશે

(૧) સાહિત્યકાર પ્રેમાનંદ :—(ઉત્તરાર્ધ) સંપાદક : પ્રો. ડૉ. મંજુલાલ મજમુદાર એમ. એ., પી.એચ. ડી, એલ.એલ. બી.

(૨) સાહિત્યકાર ઘડતર કથા :—સભાના સન્માનિત સભ્યોએ સ્વમુખે કહેલાં ચોતાનાં સાહિત્ય-રમરંગી : સંપાદક : ડૉ. ચંદ્રકાન્ત બી. પટેલ, સાહિત્યરત્ન, સાહિત્યમહોપાધ્યાય, વિદ્યાવાચસ્પતિ.

(૩) અભિનવ પ્રેમાનંદ :—એટલે પ્રેમાનંદને નામે પ્રગટ થયેલાં નાટકો તથા પ્રેમાનંદ-પુત્ર વલ્લભનું સર્જન કરનાર. “ પ્રાચીન કાવ્યમાળા ”ના ટીકાકાર. કલાદીપ : શ્રી છોટાલાલ નરસેરામ ભટ્ટ : બાહ્ય તથા આંતર પ્રમાણેથી અંદિધ કૃતિઓના કરેલો આખરી સ્ફોટ : મહા-નિબંધ : લેખક ડૉ. વિષ્ણુપ્રસાદ ચુનીલાલ બની, દિલ્લી ભાષારત્ન, વિદ્યાવાચસ્પતિ, સાહિત્ય-મહોપાધ્યાય.

(૪) કવિ શામળભટ્ટના સમયનું ગુજરાતી અમાજ જીવન :—અખો, પ્રેમાનંદ, શામળભટ્ટ તથા વલ્લભભટ્ટના કાવ્ય-સાહિત્યના આધારે મહાનિબંધ : લેખક ડૉ. ચંદ્રકાન્ત બાપાલાલ પટેલ, દિલ્લી સાહિત્યરત્ન (વિશ્વવિદ્યાલય પ્રયાગ), વિદ્યાવાચસ્પતિ, સાહિત્યમહોપાધ્યાય.

(૫) ગુજરાતી કવિતામાં રાસ-યુગ:—ગરબો, ગરબી અને રાસના વિકાસ તથા વિવેચન સહિત મહાનિબંધ : લેખક ડૉ. મૂળજીભાઈ પીતાંબરદાસ શાહ, સાહિત્યમહોપાધ્યાય.

(૬) ગુજરાતમાં લગ્નનાં સંગલ પ્રતીકો:—લગ્ન વિધિમાં યોગ્યતા સામગ્રીના તથા તેનાં ગીતોના વિવેચન સહિત મહાનિબંધ : લેખક ડૉ. રસિકલાલ મણેકલાલ પંડ્યા, સંગીત-વિશારદ, વિદ્યાવાચસ્પતિ, સાહિત્યમહોપાધ્યાય.

(૭) શ્રી રમણલાલ વ. દેસાઈ જન્મજયંતિ વ્યાખ્યાનમાળા :—૧૨મી એ ૧૮૯૨માં જન્મેલા શ્રી રમણલાલની પ્રતિવાર્ષિક યોગ્યતા જયંતિ પ્રસંગે અપાતાં વ્યાખ્યાનોના સંગ્રહ : સંપાદક : ડૉ. ચંદ્રકાંત બી. પટેલ, સાહિત્યરત્ન, સાહિત્યમહોપાધ્યાય, વિદ્યાવાચસ્પતિ.

(૮) શ્રીમંત મહારાજ અંડેરાવ ગાયકવાડ :—અપ્રગટ દસ્તાવેજ સાહિત્યને આધારે તૈયાર કરેલું રસિક જીવનચરિત્ર : લેખક : શ્રી, ગણેશ કૃષ્ણ જોષાભાઈ, ઇતિહાસ-સંશોધક, રેકર્ડ એન્ડ્રીસ, વડોદરા.

(૯) શિક્ષણમાં ધર્મભૂત સ્થાન :—નીતિ તથા ધર્મ સંબંધી, ઉછરતાં બાળકોને વિશ્વધર્મની દૃષ્ટિએ, જ્ઞાન આપવા માટે, કેવી રીતે પ્રારંભ કરવો તે સંબંધી વિસ્તૃત ચિંતનાત્મક નિબંધ. લેખક : ડૉ. ચંદ્રકાંત બાપાલાલ પટેલ, સાહિત્યરત્ન, સાહિત્યમહોપાધ્યાય, વિદ્યાવાચસ્પતિ.

સાહિત્ય પ્રકાશન ફંડ મેળવવાની યોજના

સાહિત્યના સંસ્કાર, સંતોની વાણી, નાનાં નાનાં રસિક ચરિત્રો વગેરેને પ્રગટ કરી, સમાજના બધા ધરો સુધી તે સાહિત્યને લોકગમ્ય કરવા માટે, દાતાઓ પાસેથી 'પુસ્તક-પ્રકાશન ફંડો' દાનરૂપે મેળવવા, જેના વ્યાજમાંથી નાની પુસ્તિકાઓ પ્રગટ કરાવવી. આ રીતે સાહિત્યની કુટકળ હાટલીઓ દ્વારા લોકો, સાહિત્ય-આરવાહ મેળવી શકશે, એમાં શંકા નથી.

‘સુવર્ણ’ મહોત્સવ સ્મૃતિગ્રંથ’ની રૂપરેખા

ઇ. સ. ૧૯૧૬ માં સ્થપાયેલી આ સભાને ૫૦ વર્ષ પૂરાં થયાં છે. તેથી તેના ‘સુવર્ણ મહોત્સવ’ ઉજવવાના ધન્ય પ્રસંગને અનુરૂપ ‘સાહિત્ય-સભા સુવર્ણ મહોત્સવ સ્મૃતિગ્રંથ’ (સ્મરણિકા) પ્રગટ કરવાનો નિર્ણય કરેલો છે. પરંતુ દુઃકા સમયમાં તેવો વીગતપૂર્ણ ગ્રંથ સંપૂર્ણ પ્રસિદ્ધ થઈ શકે તેમ ન હોવાથી, પ્રસ્તુત પુસ્તિકા તેની સંક્ષિપ્ત પ્રતિકૃતિરૂપે, રજૂ કરવામાં આવી છે.

ભવિષ્યની પ્રગ્નને વડોદરાનાં છેલ્લાં પચાસ વર્ષની સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓના ઇતિહાસ તરીકે, એક સંદર્ભ ગ્રંથરૂપે કામ લાગે એવા હેતુથી, આ ‘સ્મૃતિ ગ્રંથ’ યોજવામાં આવ્યો છે. તેની રૂપરેખા નીચે પ્રમાણે છે :—

સાહિત્ય સભાને ઉદ્ભવ, સભાની પહેલી પચ્ચીસી, સભાની બીજી પચ્ચીસી, સાહિત્ય ભવન અને સભાગૃહનું નિર્માણ, ભાવિપ્રવૃત્તિઓ, ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ-પ્રેમાનંદ પ્રચલિત, પ્રેમાનંદનાં આખ્યાનોનું પ્રકાશન, નરસિંહ મહેતાનાં છુટક આખ્યાનોનું તુલનાત્મક વિવેચન.

પ્રેમાનંદની કાવ્યપ્રસાદીરૂપે કવિનાં આખ્યાનોમાંથી ચોટદાર પ્રસંગો, રેખાચિત્રો, પ્રસંગચિત્રો, વ્યંગચિત્રો વગેરે, સંકલિત કરવામાં આવનાર છે.

તદુપરાંત, જે વિસ્તૃત વિગતો સંકલિત કરવાની યોજના વિચારી છે તે તે વિભાગના લેખકો તરફથી ઘણી માહિતી લેખરૂપે આવી પણ ગઈ છે. થોડીક વિગતો હજી આવવાની બાકી છે. તે તમામનો સંકલનકર્તાના નામ સાથે દુઃકા પરિચય અને ઇતિહાસ અહીં બધું માટે આપવામાં આવ્યો છે જે નીચે પ્રમાણે :—

પ્રેમાનંદ સંગ્રહી બીજી સંસ્થાઓ—પ્રેમાનંદ જ્યોતિ સંગ્રહ—પ્રેમાનંદના નિવાસ-સ્થાન વાડીમાંની “ પ્રેમાનંદ નાગરિક સભા ” સંગ્રહી : નોંધના સંકલનકાર શ્રી છગનભાઈ પટેલ અને આચાર્ય શ્રી ભદ્રમીલાસ પટેલ તરફથી હકીકત આપી છે.

પ્રેમાનંદના જ્ઞાનિજનોએ શરૂ કરેલી સંસ્થા સંગ્રહી શ્રી પનાલાલ પંડ્યાનો નોંધ મળી ગઈ છે.

ભાષાવાર સાહિત્યિક પ્રવૃત્તિઓની સ્વતંત્ર નોંધો.

‘ મરાઠી વાસ્તવ પરિષદ ’ અને ‘ સહવિચારિણી સભા ’-સંપાદક ડૉ. ભવડેકર, પ્રો. દેશપાંડે અને શ્રી ગણેશ દુષ્કળે જોખલેની નોંધો આપી છે.

‘હિંદી સાહિત્ય પરિષદ’-સંબંધે પ્રો. જયનારાયણ હુહાર, શ્રી વિશ્વકર્મા અને શ્રી વેણીભાઈ ગો. જોશીની નોંધો આવવાની તૈયારીમાં છે. હિંદી ભાષા સંબંધી ઇતર પ્રવૃત્તિઓ અને પરીક્ષાઓ સંબંધી-શ્રી છગનભાઈ પટેલ અને ડૉ. ચન્દ્રકાન્ત પટેલે સંકલન કયું છે.

બંગાળી ભાષા વિષયક પ્રવૃત્તિઓ સંબંધે ડૉ. સેન તથા શ્રી ઘોષની નોંધો આવવાની બાકી છે.

તામિલ ભાષાની અને ‘કેરલ સમાજ’ની ભાષાવિષયક પ્રવૃત્તિની નોંધો પણ આવશે.

ઉર્દૂ સાહિત્યની પ્રવૃત્તિઓના સંકલનકાર પ્રો. કાઝી, શ્રી ‘હર્વી’ શ્રી અશુભ તરફથી નોંધો હવે પછી આવવાની છે.

સિંધી ભાષાવિષયક પ્રવૃત્તિઓનું શ્રી ભાતુપ્રસાદ કચ્છાશંકર વેદનું સંકલન આવી ગયું છે.

‘સંસ્કૃત વિદ્યા સભા’ અને ઇતર પ્રવૃત્તિઓની નોંધ-શ્રી બહરીનાથ શાસ્ત્રી (પ્રમુખ) અને શ્રી પ્રભુભાઈ તૈયાર કરી રહ્યા છે. ‘ રંગઅવધૂત મંદળ ’ની નોંધ પંડિત શ્રી મણિશંકર કૃપાધ્યાયની આવી ગઈ છે.

અંગ્રેજી ભાષાવિષયક પ્રવૃત્તિઓ-‘ શૈક્ષણિક સોસાયટી ’નું સંકલન પ્રો. રમેશ ભટ્ટે તૈયાર કરી મોકલી આપવા સંમતિ આપી છે.

જર્મન ભાષાવિષયક પ્રવૃત્તિઓનું સંકલન ડૉ. અરજીદય બની કરી રહ્યા છે.

રશિયન ભાષાવિષયક પ્રવૃત્તિઓની નોંધ શ્રી ચન્દ્રકાન્ત ન. પટેલની આવી ગઈ છે.

ભાષા શાસ્ત્ર ‘ હિંકવી-સ્ટીક્સ ’ વિભાગ પરિચયને ઇતિહાસ ક્ર. શુભદા લોમ્બેશ દેસાઈને મળી ગયો છે.

વર્તમાનપત્રો અને સામયિકો

વડોદરાનાં વર્તમાન પત્રો, માસિકો, પાસિકો, સાપ્તાહિકો સંબંધી, પ્રારંભથી આજસુધીની માહિતી પત્રકાર શ્રી અયનરાય શુક્લ, તંત્રી શ્રી રવિશંકર પાઠક, કવિ-પત્રકાર શ્રી સુરેશ ગાંધી તરફથી મળી ગઈ છે.

‘પત્રકાર સંઘ’ની માહિતી શ્રી નાથાલાલ પ્રદાસદે હવે મોકલી આપવાના છે.

વડોદરાની પુસ્તક-પ્રકાશન સંસ્થાઓ.

આ સંબંધી માહિતી-નોંધ, ‘વિવિધમાનવ’ના તંત્રી શ્રી લોગીલાલ ગાંધી, તથા ‘ પુસ્તકાલય સહકારી પ્રકાશન સંસ્થા ’ની હકીકત શ્રી લક્ષ્મણસિંહ વરમાર તરફથી મળી

ગઈ છે. 'પ્રાચ્ય વિદ્યામંદિર'નાં પ્રકાશનો સંબંધી ડૉ. મોગાભાઈ પારેજે નોંધ મોકલી આપવાનું વચન આપ્યું છે.

સાહિત્ય-સભાનાં પ્રકાશનો ઇલાહેદાં દર્શાવવામાં આવ્યાં છે જ.

સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓ અને સ્પર્ધાઓ

નૃત્ય, નાટ્ય, ગરબા-રાસ, શાસ્ત્રીય અને સુગમ સંગીત, અને ઇતર સ્પર્ધાઓ સંબંધી સંસ્થાઓની નોંધ શ્રી સુધાળહેન યુન્શી અને શ્રી ઠાકોરભાઈ શાહ તરફથી મળી ગઈ છે.

મેળા વરઘોડા ને સવારીઓ

આ કુંદરે વિષય સંબંધી શ્રી રમણિકરાય શ્રીપતરાય દેસાઈએ રસિક નોંધ મોકલી છે.

કવિ મંમેલનો

સુશાયરા અને કવિઓની સંસ્થાઓ સંબંધી ઇતિહાસ કુ. સ્વામસેવી-મીરાબેન સત્યવીર-તરફથી મળી ગયો છે. 'યુનીવર્સિટી ફોર કવિ સભા' સંબંધી નોંધ શ્રી. કલુભાઈ કાપડીઆની આવી ગઈ છે.

કીર્તનકારો, કથાકારો અને અવચનકારો

આ સંબંધી નોંધ શ્રી પંડિત રવિશંકર પાઠક, કથાવ્યાસ શ્રી ધાર્મિકલાલ પંડ્યા, ડૉ. સુદ્રકાન્ત પટેલ, અને મહારાષ્ટ્રી સંસ્થાઓના સર્વેશ શ્રી ગોખલેનું સાહિત્ય મળી ગયું છે.

સિનેમાગૃહો

આ સંબંધી વડોદરાનો ઇતિહાસ 'હાલમ દિરં'વાળા ભાઈશ્રી રાજેન્દ્ર ઠાકોરનો આવી ગયો છે.

જયંતી ઉજવણી :

ધાર્મિક અને સાહિત્યિક, શંકર જયંતી, નાનકે જયંતી, કબીર જયંતી-સંબંધી કબીર વાણીના અભ્યાસી શ્રી મણિલાલ તુ. મહેતા, આચાર્ય દાો હરિપ્રસાદ છ. મહેતા, સદ્ગમ-ભાસ્કર શ્રી મંજુલાલ દવેની નોંધ આવી ગઈ છે.

ગોસ્વામી શ્રી ઇન્દિરાબેરીજીએ 'વેપ્પુવ મહિલા મંડળ' તથા 'વલ્લભ જયંતી' અંગે માહિતી મોકલી આપવા સંમતિ આપી છે.

ત્રેય:સાધક અધિકારી વર્ગની પ્રવૃત્તિઓ

શ્રી નૃસિંહાચાર્યજી, શ્રી ઉપેન્દ્રાચાર્યજી અને શ્રી સુરેશ્વરાચાર્યજી સંબંધી નોંધો શ્રી વિષ્ણુપ્રસાદ મજમુદાર તરફથી થોડા વખતમાં આવી જશે.

વ્યાયામ વિષયક પ્રવૃત્તિઓ અને રમતગમતો :

વડોદરાની આ આગવી પ્રવૃત્તિ સંબંધી સંકલન કરીને ‘શુજરાત ક્રીડા મંડળ’વાળા આચાર્યશ્રી છોટલાઈ ગિ. ભટ્ટ, અને ‘વ્યાયામ’ માસિકના સંપાદક શ્રી ગોખલેની નોંધો મળી ગઈ છે.

આયુર્વેદ સંબંધે શ્રી મોહનલાલ વૈદ્યની નોંધ મળી ગઈ છે.

રેકકોસ સંબંધી ડો. શ્રી નાગેન્દ્ર દલાલ અને શ્રી અરવિંદ વૈષ્ણવની નોંધ હવે પછી આવશે.

બાલચમૂ સંબંધી કુ. સુશીલા પંડિતની નોંધ આવી ગઈ છે.

સમાજ કલ્યાણની પ્રવૃત્તિઓ સંબંધી—વડોદરાની સામાજિક સંસ્થાઓનો ઇતિહાસ અને વિકાસ સંબંધી સંકલન કરીને, શ્રી હરિલાઈ દેસાઈ અને શ્રી કુસુમબહેન દેસાઈ થોડા વખતમાં નોંધ મોકલી આપશે.

કારેલીબાગ ‘આશ્રમની પ્રવૃત્તિઓ’નું ‘સંકલન’ પંડિત શ્રી પ્રતાપચંદ્રજીનું મળી ગયું છે.

જ્ઞાતિમંડળોની પ્રવૃત્તિઓ

શ્રી જય તિલાલ આચાર્ય, શ્રી કાતિલાલ ખરાનપુરીઆ, શ્રી ચંદ્રકાન્ત રાવ, શ્રી છોટલાઈ ભટ્ટ, શ્રી મોહનલાલ વ. કક્કર, વકીલ શ્રી બાર્ડલાલભાઈ સંઘવી, શ્રી રવિશંકર પંકજ, શ્રી ગણેશ કૃષ્ણ ગોખલેની નોંધો મળી ગઈ છે. કેટલાકના લખાણ આવવાનાં બાકી છે.

આ કાર્યમાં ઉત્સાહી ભાઈબહેનોનાં નામ ગણાવીએ તો શ્રી અરવિંદ વૈષ્ણવ, શ્રી ચિમનલાલ અમીન, ડો. સુમન્ત પટેલ, શ્રી જવાહર યુગલીઆ વગેરે તરફથી થોડા વખતમાં માહિતી મળવાની સંભાવના છે.

ઉત્સાહી જ્ઞાતિ-મંડળ-સંચાલકો રસ લઈ, નોંધ તૈયાર કરીને મોકલી આપશે—એવી આશા છે.

શિક્ષણ સંસ્થાઓનો ઇતિહાસ

વડોદરાની પૂર્વ-પ્રાથમિક, પ્રાથમિક, માધ્યમિક, ટેલેજ, ટેકોનિક ક્લસ, યુનિવર્સિટી

વગેરે સંબંધી પ્રો. હરિચેન્દ્ર મજુમદાર, ડો. ચંદ્રકાંત પટેલ અને પ્રો. ડો. ભાસ્કરભાઈ દેસાઈની નોંધો આવી ગઈ છે. જ્યારે ડો. નાગેન્દ્ર દલાલ, શ્રી હરિભાઈ દેસાઈ, શ્રી કમળાશંકર પંડ્યા, આચાર્ય શ્રી લક્ષ્મીદાસ પટેલ, પ્રો. રશ્મિકાન્ત શાહ, શ્રી મનુભાઈ પટેલ (આચાર્ય પુ. અ. પાઠશાળા), શ્રી રમાબહેન ત્રિવેદી (આચાર્ય સી. અ. પાઠશાળા), તરફથી નોંધો મળવાની હજી બાકી છે.

આધ્યાત્મિક મંડળો અને સંસ્થાઓ

‘ શ્રી અરવિંદ મંડળ ’ની નોંધ શ્રી છોટુભાઈ ભટ્ટ તરફથી, ‘ દિવ્યજ્વલન સંઘ ’ની નોંધ શ્રી હરિપ્રસાદ અધ્યાપક તરફથી, અને ‘ રામાયણ પ્રચાર સમિતિ ’ની નોંધ શ્રી મણિભાઈ દેસાઈ તરફથી મળી છે.

કળન મંડળો

‘ શ્રી રામકૃષ્ણ કળન મંડળ ’વાળા શ્રી રણછોડભાઈ ધીવાએ લખેલો ઇતિહાસ મળી ગયો છે.

‘ યિયોસોફીકલ સોસાયટી ’ સંબંધી નોંધ શ્રી જયુભાઈ સુતરીયા, મંત્રી શ્રી ચંકરલાલ દાસ મળી જશે.

‘ શ્રેયાસાધક અધિકારી વર્ગ ’, અને ‘ પુનિત આશ્રમ ’ સંબંધી શ્રી વિષ્ણુપ્રસાદ મજુમદાર, શ્રી સુરેશચાર્યજી ને શ્રી રામ સક્તા તરફથી લખાણ આવવાનાં હજી બાકી છે.

વડોદરાની શ્રી સંસ્થાઓનો ઇતિહાસ.

એમાં ‘ શ્રી ચિમનાબાઈ શ્રી સમાજ ’, ‘ અખિલ હિંદ મહિલા સમાજ ’, ‘ સ્ત્રી-જ્વલન-વસ્તુ-મંડાર ’, ‘ જ્યોતિષ વ્યાયામ મંડળ ’, ‘ ચિમનાબાઈ શ્રી ઉદ્યોગભવ ’, ‘ કમુખાળા ઉદ્યાન મંદિર ’, વગેરે સંબંધી શ્રી જ્યોત્સનાબેન મજુમદાર, શ્રી સુસુખીબહેન મજુમદાર, શ્રી જયકીર્તિબહેન મહેતા અને શ્રી મણિબેન પટેલ તરફથી નોંધો મળી ગઈ છે.

ગોસ્વામી શ્રી ઇંદિરા બેટીજીના ‘ વૈષ્ણવ મહિલા મંડળ ’ની નોંધ શ્રી પુષ્પાબહેન પરીખ આપવાનાં છે. ‘ રાજમહેલ રોડ શ્રી સમાજ ’ની નોંધ સૌ. શુભાબેન મુન્શી હવે આપવાનાં છે.

અવેતન નાટ્ય-મંડળો.

‘ વડોદરા અને રંગભૂમિ ’નો ઇતિહાસ શ્રી રમણિક દેસાઈના લખેલો મળી ગયો છે. જ્યારે વડોદરાનાં અનેક અવેતન નાટ્ય-મંડળોનો ઇતિહાસ પ્રો. માર્કેન્ડ સ્ટ્રે, થોડા વખતમાં મોકલવા જણાવ્યું છે.

સંગીત સંબંધી નોંધ સ્થુતિક કોલેજના આચાર્ય શ્રી રસિકલાલ સી. મહેતાની મળી ગઇ છે.

સન્માનિત સહયોગી ઘડતર-કથા.

આનું સંપાદન થઈ ચૂક્યું છે, પ્રકાશનની રાહ બેવાય છે.

બડોદરાના વિદેહી અને વિદ્યમાન સાક્ષરો

લેખકોના ફોટા-ખેલ સાથે કેટલાકની ‘અસ્તિત્વ-નોંધ’, મળી ગઇ છે; બાકીના મળવાના બાકી છે. જેટલા મળ્યા તેટલા ખેલો આ પુસ્તિકામાં દાખલ થઈ શક્યા છે.

હવે પછીનાં બહુ અંશમાં બાકીના જે મળશે તે ‘પરિશિષ્ટ’ રૂપે સમાવિષ્ટ થશે. ‘Who is Who’ ના ધોરણે તે હકીકત પ્રગટ થશે.

મહાકવિ પ્રેમાનંદની પ્રસાદી.

કવિનાં ‘આખ્યાનો’માંથી આકર્ષક અવતરણો શ્રી રવિશંકર પાઠક, ડૉ. રસિકલાલ પંડ્યા, ડૉ. વિષ્ણુપ્રસાદ જાની, શ્રી છગનલાલ પટેલ, ડૉ. ચંદ્રકાંત પટેલ, વગેરેની નોંધ મળી ગઇ છે. બપોરે ડૉ. જગસોદનદાસ મોદી, ડૉ. મૂળજીભાઈ શાહ, શ્રી હરિપ્રસાદ અધ્યાપક, ડુ. શ્રદ્ધાપટેલ મજમુદાર વગેરે તરફથી થોડા વખતમાં મળશે.

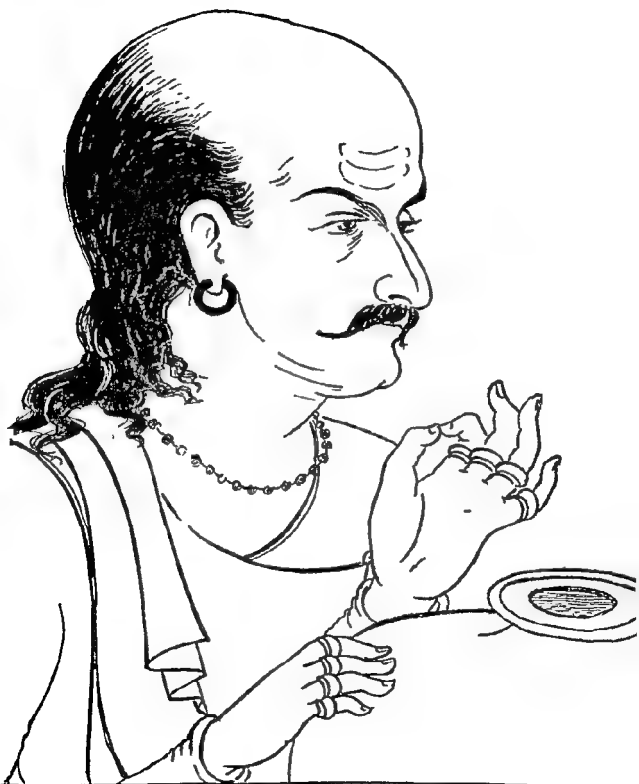
આ સર્વ માહિતીના ભંડારરૂપે “સુવર્ણ મહોત્સવ સ્મૃતિ અંધ” વિસ્તારપૂર્વક અનુકૂળતાએ પ્રગટ થશે.

WITH
THE
COMPLIMENTS
OF

Indian Oil
Corporation Limited

— વીરસેન વડોદરા, ગુજરાત અધિક ગામ, —
 + ચાતુર્વેદી જ્ઞાતિ બ્રાહ્મણ, ૯૧૮ પ્રેમાનંદ નામ +
 + વડોદરામાં વાણીની વચલી પોળમાં રહેતા ૯૧૮
 દુષ્પ્રસાદ ના પુત્ર પ્રેમાનંદ, નાનપણમાં જ મતાધિના
 દેવ લલાલી માણી ને ન્યા ઊભાયાં + પંદરમે વર્ષે
 વિધવામિત્રી નહીં ઉપર ના કબજાનાથ મહાદેવ માં
 સમયરૂપ સ્વામીને સેવાથી પ્રસન્ન કરીને, તેમની
 સાથે દેશપરદેશની વાત્રામાં સરદૂત પુરાણ અને
 માર્ગનો અભ્યાસ નવા જનસમાજનું અલોકન
 કર્યું તેનાથી કવિ હૃદય ખીલ્યું - મિત્ર માર્ગવાસની
 પ્રેરણાથી સંજ્ઞામાં પ્રથમ દૃષ્ટિ લક્ષમણ દરજરે રચાઈ

તે પછી ૧૩૨૩ માં 'ઓખા હરણ-નાનું' અને ૧૩૨૭ માં 'ચંદ્રસેન' તથા 'અભિમન્યુ આધ્યાત્મ રચ્યા' +
 સં. ૧૩૨૯ માં કુષ્ઠાગ્ર પડના, નંદુરવાર જઈ પરચ્યા ન્યાં કુષ્ઠાગ્ર-સાનિ અર્થે 'અભયશૂન આધ્યાત્મ',
 અને ૧૩૩૦ માં નાણાભરી ટાળાનારી નરસિંહની કુડી, ન્યા લોકસંકટ ટાળવા વામન ચરિત્ર
 લખ્યાં સં. ૧૩૩૮ માં લોકપ્રિય સુદામા ચરિત્ર લખ્યું, અને ૧૩૩૯ માં વડોદરા આવ્યો, નામની નાત
 માટે કુપરબાઈનું મામેરું ખાંચું - સં. ૧૩૪૦ માં પાછા નંદુરવાર જઈને 'સુદંબ્યા આધ્યાત્મ' રચ્યું
 ન્યાંના વિદ્યાવિલાસી દેસાઈ સરકાર મહેતા સકરદાસની ન્યૂનાથી ૧૩૪૧ માં રામરાયનાં 'કુર્મી' +
 'રણાચક્ર' રચ્યાં સં. ૧૩૪૫ માં સકરદાસના પત્નીનું અવસાન વતી તેમના આદેશનાથી
 'ભગવદ્ગીતા' રચ્યું સં. ૧૩૪૫ માં સકરદાસનું નિધન થયું તે પછી કવિ સૂત તથા વડોદરામાં
 રહેતા - ઉત્તરવસ્થામાં રહેતા ભાગવત દશમસ્કંધ ના ૫૩ અધ્યાયને આધારે એમનું મેષ
 અને લોકપ્રિય સર્જન થયું, જેને લીધે સૂત તથા તેમના સમકાલીન વલ્લભ કવિ એ ફક્ત
 બાકીના અગિયાર સ્કંધો જ રચીને સંતોષ માન્યો + એમનાં 'દાણલીલા' 'ભમર પચીરી'
 'વિવેક વણાસરી' 'ભગવદ્ગીતા' અને 'વારમાસ' જેવાં પ્રકરણ કાવ્યો તથા 'ઓખાહરણ'ની
 વાવન કકળાંની રચના એ તેમની ઊંચતના કાળની રચનાઓ છે પ્રેમાનંદના આધ્યાત્મનો ગુજરાતનાં
 લોક હૃદયે રમ્યા છે 'શમેર-ગામડાંના અનેક કુટુંબોના ચૈત્ર-વૈશાખના મીનાર્ક' 'ઓખાહરણ' વિના
 માર્ધપદ્ય નરસિંહના 'આદ્ય' વિના, સીમળના પ્રસંગે 'મામેરા' વિના, ચાતુર્ભાસ 'દશમસ્કંધ' વિના,
 નવરાત્ર 'દેવીચરિત્ર' વિના દર રાત્રિવાર સુદામાચરિત્ર વિના અને રવિવાર કુંડી વિના જગતે ખાલી વીતતી
 સો - કવિના અમર પાંચાની એક હારમાળા બની છે ઉષા-અભિરુદ્ધ, નળા-દમયંતી, મહાવસ્ત્રા-
 અનુદંબજ, હરકામ-વિષવા જેવા પ્રેમી લુગલાં તેમાં છે પુત્ર-ધૈર્ય નદ-જસલા અને વસુદેવ-દેવકી,
 મામેરમાના દામોદર દોગી, સતાર-ડાબ્યા સાસુ-વસુ અને નાગરી ન્યાનના લોકો, ઉપરાંત 'કુંડી'
 માંના સામળાના સંક અને બાહુકના ઘોડા, નરસિંહ મહેતાની વહેલ, અનુવર્ણનો રથ, સંસાર
 પકડવા જતી દમયંતી, જામાની કસેલી પત્ર છોકીને વાંચતી વિષયા, વારસા જતા સુદામા,
 'રણાચક્ર' માંના કુંભકર્ણ અને સ્તુમાન-એ બધાનાં રાવડચિત્રો ગુજરાતી રાત્રિન્યામાં ચિરંજીવ
 બન્યાં છે + લગભગ એરી વર્ષ જેટલું જીવેલા પ્રેમાનંદની પહેલી કૃતિની રચનામાં સં. ૧૩૨૦
 થી ગણતાં, સં. ૨૦૨૩ માં મરણો ઉપરાંત વર્ષ થયાં એ ત્રિસતાબ્દી-મહોત્સવ-પ્રસંગે
 "પ્રેમાનંદ-પ્રશસ્તિ"ની આ શિલા વડોદરાની પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભાના ઉપકમે, કવિના
 જન્મ સ્થળે સ્થાપવામાં આવી છે. સં. ૨૦૨૩ મહા સુદ ૫, વસંત પંચમી તા. ૧૪-૨-૨૦

- પ્રશસ્તિ લખક :-
 શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભાના પ્રમુખ
 શ્રી મેંતુલા રમણલાલ મજમુદાર

÷ સિદ્ધા-અધ્યક્ષ +
 સભા ન્યાયવરણ નાનુરામ
 મુદિપાલ

મહાકવિ પ્રેમાનંદ સાહિત્ય દાવજ, લકડીપૂલ, દાંડિયાબજાર, વડોદરા

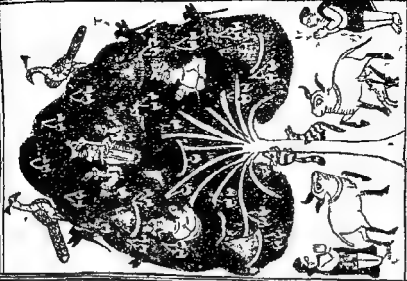
[આનંદેશમાં પ્રસન્નપુરમાં સપાયેલી ‘ઝોપાડરલું’ની આ સચિત્ત તોથી ઇ. ૧૯૬૬ની સાલમાં બ્રિટિશ મ્યુઝિયમને ૪૫૦૦ની કિંમતે વેચાઈ ગઈ છે.]

रत्नमयी इति कोलाय रत्नवह माग जोर - बुद्धा
नी धरुण रेसमेनी देणे दाख्य भावी ची जागने
आद्यतनी यन्त्रणी रत्नमयी इति पोट्यावा ना
इत्येते नगा देवजाग जोर भादरे वनी धर्मणी

तममेनी इने पो दोइओ. गरवती. ॥ १॥ नाला

બોખાબાઈને શૈક્ષાગ્રવલીઓ તેમ સુચારે છે.

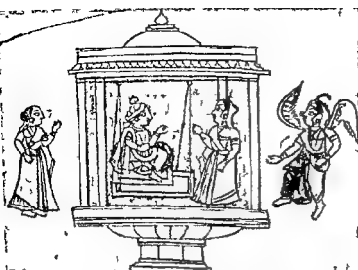
बाध्याते संसारं सत्त्वरिन्त्याबोमोशयो तेन
जनारदेशे षण्णुवेदव्यासेन्द्रेत्रमोकारं सहे
नरिन्त्याबोमोशयो वतुरक्षाकीति चारेपाद

अचारस्कंधतेवारेडान सहेजीरेअंबोमोर

સાચું જાણવાનું મનસ્વી એવું નથી કે

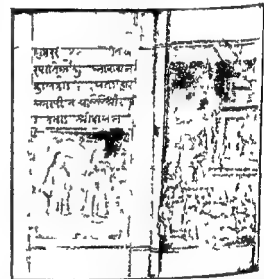
‘सादेवी इ आत्रा भरीये’

શ્રીકૃષ્ણના દુર્દશના અનિરુદ્ધને શોદામિત્ર ગીતાથી વિનંતા છે.

સરસ્વતી વિગેશ્વર (કાલના સરસાર) મુલ્યમમાંની
પ્રેમાનંદના 'ઓખાડરણ'ની સચિત્ર પોથીનું પાટ
એમાં પશિણી કાચવાણી ચિત્રણના દેખાક છે

'હારમાળા'ની સચિત્ર પોથીમાંથી કાર મે
દાધોદરાયને નરસિંહ મહેતા વિનવે છે તે પ્રથમ
(ગુજરાત વિદ્યાસભા, અમદાવાદના સમઢમાંથી)

કચર' પ રેલી રનાન કહે છે જાવિ નાહક આને છે
જાણુ. દના દાવરામે બાણુસુર શિષ પાસે વરદાન મળે છે
(અને પાનાં ગુજરાત વિદ્યાસભા, અમદાવાદના સમઢમાંથી
'ઓખાડરણ'માંથી)

अर्जुन पण्डित पावन

नरसिंह भट्टेदानी लभमान सधरते शुभित

अर्जुन प. ४/१

नरसिंह भट्टेदानी देवाधर तथा देवाधुरे

अर्जुन प. ४/१

नरसिंह भट्टेदानी देव

प्रेमानंदना भाभेरांनी सचित्र पोथी

असहवाहना कलकार्थ ह्यपत्तयार्थ लारतीय भंरुति विवाहभंरि (अभिनव्यद
 अथ धन्वंतरी)ना ग्रंथभरानी प्रेमानंद कृत 'भाभेरा'नी, सधुवा ग्रामभां
 छिादेवी सुमित्रिद्विद्विभित प्रभतभांनं, 'भाभेरा'नां भ्रंशे। निदेशतां देवकां
 सचित्र पांनां: अ विवाहभंरिना सोलन्यथा

प्रभना छे।वा भाना छिार नीये सुलन्यनी पुनियम रपट वांवी शहशो: "वीरदेव
 वधेश्वर ने सुभरत भये आंमळ, सुभरदेवी आति आंमळ सुद प्रेमाधर नांमळ ॥
 सवत सपर छिअधुवावी वणें आंमि न सुद नांम रविवादेळ, पूरुख अंथ थये ते
 धारे कवी छिदिआने मिताारळ ॥ प्रीत करीते न सलकसले थाये दादिल्लान्नेळ, उहे
 परआहुंद परेशेवरने राजा हलवसआहेळा छित्थी नरसं मेतानुं माळभेर गंपुडुं।
 यादसं पुस्तकं दई। ताळस विविनं भया थदि सुदसमुदं वा भम: देशो। न दीथते ॥ १ ॥
 लभशुरन दानंळ सुन नाशने विवि आधुं छे, आम सधुवा भये। ॥ २ ॥

१३५४

2/e L. Pink

1-31-00

[illegible]

ef 2 1, f-11

नरसिंह भट्टनायक ज्ञान

A woman in a sari

एक महिला साड़ी पहने

२/७ ५ निम्न

મ.મ.રા.ની કુશલતા

[illegible]

2/02 R. Fink

भागैरानी ६५५

नियमों की कम्पलीन नीयें नही २३ श्री बी.डी.कुमर

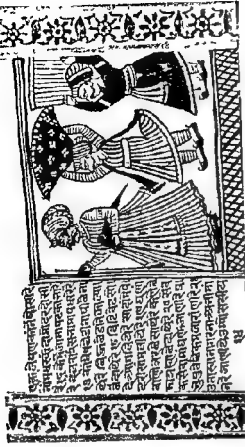

2/13/12

આભેરા માટે રથમા બી નિર્ણય પ્રસ્તાવ

2/216 72 FIVE

नागरोनी वेद्यलूपा

[illegible]

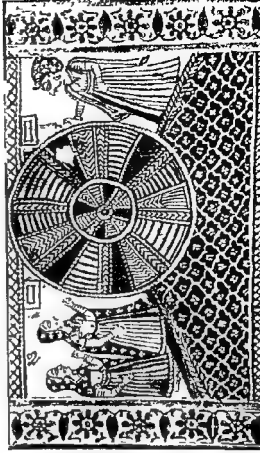
२/११ नं. १५५६

શ્રી મુખ્ય જામીન હપ્તાડીને જમ્ય હો

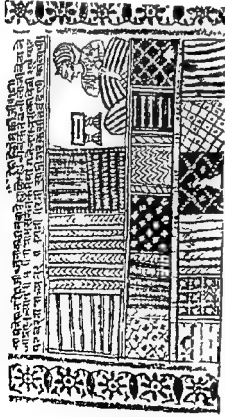
2/21/72

नागरोनी वेद्यलूपा

2/11/96 4 PM

परसाणमां भूद्वी क्षण

પ્રત્યુ ૫ ૧૯/૧

હાજરા મહેલા નાનાનિધ ભાતના વસેા.

પ્રત્યુ ૫ ૨૨/૧

ન સિદ્ધ મહેલા, કુવરનાઈ તથા વેળાઈ વેળાજી

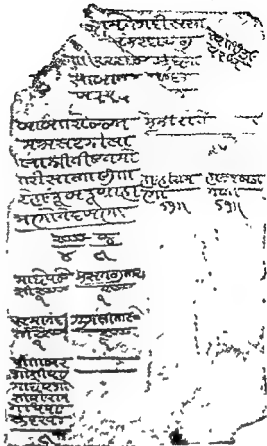
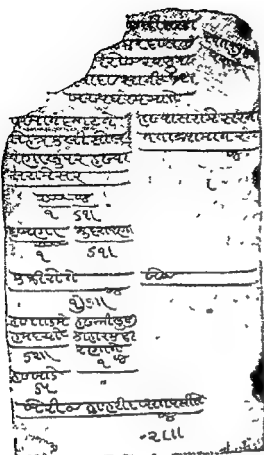
પ્રત્યુ ૫ ૧૯/૨

નામર બીઝોની દેશભુજા

પ્રત્યુ ૫ ૨૨/૨

પ્રત્યુ હેલ્હ પાનું નરસિદ્ધ મહેલા

શ્રીજનાકમું નમદી, સરકાર મહેતા શકરદાસનું

[પરખર્ચની ચાદીમાંથી બે પાનાં]

કવિ પ્રેમાનંદને નંદુરપારમાં આશ્રય આપનાર ત્યાંના શુભરાત્રી વિદ્યાવિલાસી દેસાઈ મહેતા શકરદાસ નંદુરપારના 'દેશાધિપતિ' (દેસાઈ), જમીનદાર અને કાવુઓ હતા. તેમના પૂર્વજ દશાપોતવાડ વણિક નારાયણ મહેતા અમદાવાદમાં રહેતા હતા. તેમને, અકબરના સૂયા અગ્રીક કાકાએ ઈ. સ. ૧૫૭૩માં સનદ આપી હતી. તેના શરતી—શુભરાત્રી દસાવેજ મળેલો છે.

ખાનદેશમાં નંદુરપારમાં વસેલા શકરદાસે અનેક પીરાણિકાનો તથા કવિઓનો સંગર કર્યો હતો. સુગતના મહાશયી હરિ કવિ ઉર્દૂ ભાવુએ મંસુતમા ઘમ્મરાજ જલિલ નામે તેમના વાઈ શબ્દદાસનો લગ્નગ્રંથ વર્ણવતુ કાવ્ય રચ્યું છે. સુરતના શેઠ તાપીરામની પુત્રી ચપા સાથે શંબુદાસના લગ્ન થયાં હતા. આવા વેવાદિક સંબંધને લીધે, કવિ પ્રેમાનંદ નંદુરપારથી બરહાનપુર, સુગત અને વડોદરા આવત્યુ હતા હતા.

સ. ૧૭૨૯ના દુષ્કાળ પ્રમુખે નંદુરપાર જઈ પડેલોવા કવિ પ્રેમાનંદે રૂપિને લાવનાર 'નગાખ્યાન' રચ્યું છે. તે પછી છેક સં. ૧૭૪૫ સુધી તે ત્યાં રહ્યા હતા એમ જણાય છે. ગમગાવણ-યુદ્ધ નિમિત્તે થયેલા 'સ્થળાંતર' આખ્યાન મં. ૧૭૪૧માં કવિએ નંદુરપારમાં રચ્યુ ત્યારે લખ્યુ છે કે:

‘દેસાઈ મહેતા શંકરદાસે, યજ્ઞને આપા દીધી છઃ

સમૂપે કથા કહી હુની પૂરવે, ત્રિ વિરતારી જાણી છઃ”

આ શકરદાસ દેસાઈના પત્નીનું અવસાન થતા, તેમને આખ્યાન આપવા કવિએ 'નગાખ્યાન'ની મં. ૧૭૪૨માં રચના કરી હતી. મં. ૧૭૪૫માં પ્રુક શંકરદાસનું અવસાન થયુ. તે પછી કવિએ નંદુરપાર છોડ્યુ જણાય છે. આજ સ. ૧૭૨૯થી સં. ૧૭૪૫ સુધી કવિના નંદુરપાર-નિવાસનો ઉદ્દેશ જોઈતા 'પરખર્ચની તોપના' ચોપામાંથી મળે છે. તેમના આજે હયાત એવા વારસ સિવાયદાસ દેસાઈ પામે તે છે. તેમાંથી બે પાનાંની પ્રતિરૂપિ ઉપર આપી છે. ‘પરમનંદ બદ’ એવુ નામ એકમાં ૨૫૯ છંદો સુધાય છે.

પ્રો. કરસનદાસ ન માણેક
કવિ અને લેખક
જેમણે 'માણી'ના સરચાને પુનઃલેખન આપ્યું

કથાવ્યાસ શ્રી ધાર્મિકભાસ સુનીલાલ પાપ
'સગીતવિદ્યારસ'

←(૨૧) શ્રી સુનીલાલ પાપ
'સગીતી વાણી'ના કવિ તથા માણુકયાકાર

માણુભટ્ટ વિશે

માણુ એટલે ગાયર, પેટાળવે પહેળી અને મોઢે સાકડી મોઢું પુન્હ, એટલે તેના પર થાપ વાગતા જોડા હોયે અવાજ નીકળે પહેલા માણુ માગીની વપરાતી (જેને દક્ષિણ ભારતમાં વન્ વાવ કહે છે), પાછાથી તે તાવ્વાની થઈ આવી માણુને લખને મહાભારતની, મહિનાઓ લખી કથા કરનાર લોકોમાં માનવતુ સ્થાન ધરાવનાર કથાવ્યાસ એટલે 'માણુભટ્ટ'

માણુભટ્ટની પ્રથા કહેાય ગુજરાતની એક વિશિષ્ટ પરંપરા છે સાબળવા પ્રમાણે, માણુને બાંહે પહેલા સિનાર અને હાથમાં કરવાલ લઈને વ્યાસજી કથા કરતા ભાગતની વિશેષિત સરકુ તિની પરંપરાને આતુ રાખનારી, આ એક પ્રાણવાન પ્રથા હતી.

માણુભટ્ટ ઘાતિએ બાલમાણુ હોય મધુ પુન્હ હોય તો, પહેલા ધારી રાખવાને રિવાજ હતો લગભગ બધા જ બાલપુત્રો, જનોઈ પછી, ધારી રાખતા માયા પર પાથડી, પાથડીની વચ્ચે અને પાછળ સેનાના તોરાવાગી પગી, શરીરે ઘાતુ લાતુ અગરપુ, ચ્હારે છેડે ઘાતી, ગરમા માળા, અઘા પર જેલ, પગ પુસા-સામાવન માણુભટ્ટને આ ચિતાર આવા વસોમા સજ્જ થકને વ્યાસ માનવમેદનીની વચ્ચે થઈને, પાટ પર આડીને વીગસનની દમે બેઝે મંગીનના ઉસાદો જેમ વાગ્ગિન રાણે, તેમ પોતાની સમક્ષ માણુને બરાબર જોડેને આગળીમાં નખવી કે વેડ પટેરીને તલ મારે મોરથી પગ કરેનોકને અવાજ થાય મન્નિગ્વચો તેને સાથ અપેને અને કથા શરૂ થાય આના માણુભટ્ટ મેરીએ મેરીએ લને લગ જેસના દી. બ રૂપાલલ જવેરીએ તથા યે કનેવાવાલ પુનરાંએ તેમની કથાના રસિક વર્ગને લખ્યા છે

વગમ વ્યાસ કરીને આવા પ્રખ્યાત માણુભ થઈ ગયા

તેમણે પોતે 'મહાભારત'ની કથા પઢ્યા, અર્થાત રાજરાણીમાં રચી છે રાગિની ચાત પળેમા તેમને સાભાવને હમતે માણુ સેનાની મેલની જગતી આવા બીજા માણુભટ્ટ થઈ ગયા જ 'વખાઈ બાપુરામ જોડા તેમના સિધ્ધ વડોદરાના સુનીલાલ જોવિદ્યારામ પગલ અને તેમના સુપુત્ર પ્રખ્યાત માણુભટ્ટ ધાર્મિકભાસ પગ

માણુભટ્ટની પાટ પર અનંતજનો દગ રચાય જોખા, દાગ, લોટના સીધા આવે વ્યાસજીને હરરોજ કપાક ને કપાક જમણુડ નોતરુ હોય જ પ્રથમે પ્રથમે કપાક ને કપાક, ચાલ, અમેરિયુ કે પાથડી, એમ પ્રલતભાવના વમે આવે વળી રોકક નાહું પથ જોતાઓ મૂકે, ને વાગતહેવારે તો ખાસ એવી ટહેલ થાય આજ પહેરવાનુ ને રહેવાનુ સહેવાઈ પતી બધ માણુભટ્ટે મારે ને આવે તેથી અથધધ થઈ બધા । વર્ષર એ જગતની સેવા કરે

માણુભટ્ટની પ્રતિધા સમાગમમાં મોટી દેશની તળપડી મચુ તિની સર્વજનમાન્ય પ્રાણુષોક ધારાને આમ ને વહેતી રાખે તેના હરજપોષાજુની જ્વાનહારી આખો સમાગ આપમેજે જ રીકાગે સેતો અત્યારની માફક રોકક નાણુની તે સમયે બોલ જવા નહોતી । વચ્ચે વચ્ચે ઘાઈ મોગી રકમ આવે કે મીધુ આવે કે વમે આવે તો તેનુ નામ દખને 'જ્ય'કાર પણ માણુભટ્ટ પોકારે

આવે માણુભટ્ટ મહાભારતની કથાને નિમિત્તે જીવનના ધણુ-ખત રસેનુ આ કાક પાન કરાવતો અને સમાજના સધાગ વરોને એકત્રાતણે સાકમી રાખતો જીવન તે વખતે પ્રાણુધી ધખાડું વિવિધતામાં એકનાના બાળુ સ્વારે આપવા પાના નેવાય

આ જુની રીકથાને 'માણુમગ' દાત મી કરસનદાસ માણેક પુનઃલેખન આપી રહા છે (શ્રીમતી દીનાબહેન મજાદાસ)

પ્રેમાનંદ-પરિચય

- ૧ પ્રેમાનંદ-પુત્રની સંવત્સાર નોંધ (સં. ૧૧૬૫-૧૮૦૦)
- ૨ ' પ્રેમાનંદ-પ્રશસ્તિ ' (શિલાલેખમાં ઉત્કીર્ણ)
- ૩ પ્રેમાનંદ જયંતી વ્યાખ્યાનમાલા.
- ૪ પ્રેમાનંદ-અધ્યયનના લેખો.
- ૫ પ્રેમાનંદનો નંદુરબાર-નિવાસ.
- ૬ અ-પ્રેમાનંદીય સાહિત્યની ચર્ચા.
- ૭ પ્રેમાનંદને અંગ્રેજી ભાષામાં અંગ્રહિ.
- ૮ પ્રેમાનંદનાં સચિત્ર આખ્યાનો : આખ્યાલરણ, આમેશુ, હારમાળા.
- ૯ પ્રેમાનંદનાં આખ્યાનોમાંથી પ્રસાદીરૂપ કાવ્ય-અવતરણો.
- ૧૦ પ્રેમાનંદના ' નળાખ્યાન ' ઉપરથી ચોળેલી ' વૃત્ત-નાટિકા 'ના પ્રવેશાની નોંધ.

ત્રેમાનંદ-યુગ : સંવતવાર નોંધ

[કવિના હૃદયને ઓળખવા માટે તેના સમયનું રાજકીય, ધાર્મિક, સામાજિક તથા સાહિત્યવિષયક વાતાવરણ ધર્ષુ વિષકારક થાય છે. ત્રેમાનંદનો સમય ગુજરાતમાં મોગલ શહેનશાહતને લીધે અમેલી સાન્નિત્ય હતો; અને તેથી સાહિત્ય પ્રવૃત્તિને માટે તે ખૂબ અશુભ હતો.

સત રામાનંદના સમયથી, લોકિતની લોકપ્રિયતા વધવાની સાથે, દેશી ભાષાઓમાં નવું ચેતન આવ્યું હતું. પૌરાણિક ઉદ્દેશોધનના આ સમયમાં પ્રાકૃત સંગ્રહ, ગમે તેવી શાસ્ત્ર-કથાને વધારી બેતો; પરંતુ જ્યારે એના એ પ્રાકૃત સમાજ, જૂના કથાનકોને તેમના સમયના રમદંગમાં, અને રસભરી તથા જીવન વાણીદારી, નવો અવતાર પ્રાપ્તતા જોવા, ત્યારે તેમના હર્ષનો પાર રહ્યો નહીં.

નવા કથાકારની કલા તેમનાથી હાની રહી શકી નહીં. તેમના મિત્ર સાચા કલાસર્જનથી પ્રસન્ન થયા. એવા એક નવા કથાકારે તે આપણા ગુજરાતી મહાકવિ ત્રેમાનંદ.

આ કવિના જમાનાનું વાતાવરણ આખ સમક્ષ રહે વેટલા સારુ ત્રેમાનંદના જીવનકાળની આસપાસના ભગભગ એક સંક્રાંતિ મંદિરની પ્રસંગે 'સંવતવાર નોંધ'માં આપ્યા છે.—સપાદક]

સંવત

૧૬૮૩ સિવાજીનો જન્મ, કેશરાજીનો 'રામયણોરસાધન રાસ' રચાયો.

૧૬૯૫ (આશરે) કવિ ત્રેમાનંદનો જન્મ.

સંવત

૧૭૦૦ નેમિવિંજીએ 'શીતવતીનો રાસ' રચ્યો; કવિ વળિયાકૃત 'સીતાવેલ' રચાઈ આ વળિયાકૃત 'અધ્યયન'ની સંવત ૧૭૪૦ માં ઉતારેલી પાંચી મળી છે

૧૭૦૩ વીરમયુત દરિદ્રાએ 'સીતા સ્વયંવર' રચ્યો

૧૭૦૪ સુરભટે 'સ્વયંવરોદય' કાવ્ય રચ્યું.

૧૭૦૫ અખાલકે 'અધ્યયીતા' લખી, ગોપાળદાસકૃત 'ગદ્યપ્રકાશ' રચાયો

૧૭૦૬ ગોપાળદાસે 'ગોપાળ ગીતા' રચી, પ્રધિવદાસકૃત 'ઉપમુદર કથા' રચાઈ

૧૭૦૭ દરિદાસકૃત 'મૃગવી આખ્યાન' રચ્યું.

* સને ૧૬૨૩માં ત્રેમાનંદકૃત 'સુદામાચરિત'ની સંપ્રદાયિત આવૃત્તિ એ પ્રકટ કરી હતી; તેમાંથી પ્રાપ્ત-વર્ણન.

૧૭૦૮ પાટણના કવિ વિઠ્ઠનાથ જાનીએ ‘નરસિંહ મહેતાનું ચરિત્ર’ (હાર અને મોસાણું) રચ્યું; બરચના બધારા કવિ તાપીદાસે ‘અભિમન્યુ આખ્યાન’ રચ્યું; દારકાના યુગળી બ્રાહ્મણ મુકુન્દે ‘ગોરખ ચરિત્ર’ રચ્યું.

૧૭૧૦ કુવેરે ‘લક્ષ્મણાહરણ’ (સાગળ વિવાહ) કાવ્ય રચ્યું.

૧૭૧૧ અમદાવાદના મૂળજીએ ‘નરસિંહ મહેતાના પાપતું શ્રાદ્ધ’ રચ્યું. (અપ્રસિદ્ધ)

૧૭૧૨ વિઠ્ઠનાથ જાનીએ ‘રસિકરાજ’ ગ્રંથ રચ્યો. (અપ્રસિદ્ધ)

૧૭૧૩ કૃષ્ણદાસકૃત ‘હુંડી’ રચાઈ; રતનજીએ બાગલાણ, જિલ્લે નાસિક, મા ‘વિગ્ન’ શી રાગતું આખ્યાન’ રચ્યું, વિષ્ણુદાસે ‘બીધમયર્વ’ રચ્યું.

૧૭૧૪ ઔરંગઝેબ ‘આલમગીર’ નામથી દિલ્લીની ગાદીએ બેઠો.

૧૭૧૫ (આશરે) પ્રેમાનન્દને શુર રામચંદણનો મેળાપ થયો ને કાવ્યપ્રસાદો મળી, એમ કહેવાય છે.

૧૭૧૮ સિવાજીએ અફઝુલખાનને માર્યો; અને મોગલ સરદાર શાહિસ્તખાનને ધાવલ કર્યો.

સંવત

૧૭૧૯ ‘સ્વર્ગનીસરણી’, પ્રેમાનન્દ કવિનું કર્ણું કહેવાતું પહેલું કાવ્ય રચાયું.

૧૭૨૦ અઢી ધંડીમાં વંચાય એવું ‘લક્ષ્મણાહરણ’ કાવ્ય પ્રેમાનન્દે મિત્ર સાધવદાસની પ્રેરણાથી વડોદરામાં રચ્યું; તે-રજાલકાંગ વિનાનું હોવાથી કવિ અને ‘દાય-લગમણ’ કહે છે.

તાપીકાંઠે બરહાનપુરના ઠીસ વીરજીએ ‘સુરેખાહરણ’ રચ્યું; સિવાજીનો રામગદમાં રાખ્યાભિષેક થયો, અને સુરત પહેલીવાર લૂંટ્યું.

૧૭૨૧ વડોદરાના મણિક દરિદાસે ‘શીતાવિરહ’ રચ્યો.

૧૭૨૩ પ્રેમાનન્દે શૂગાર અને વીરસખળું ‘ઓખાહરણ’ ૨૬ કડવાનું બાંધ્યું; ૧૭૩૨માં ફરી લખ્યું. આગળ જતાં તે ૮૦ કડવામાં પ્રચલિત થયું છે; જેની સચિત્ર પ્રતિઓ ખાનદેશનાં શહેરામાંથી પ્રાપ્ત થઈ છે.

૧૭૨૪ પ્રેમાનન્દે ‘સુધન્વા આખ્યાન’ રચ્યું.

૧૭૨૫ વીરજીએ ‘કામાવતીની કથા’ રચી; મધુસૂદન બાસે ‘રાગ નિર્મલ અને હંસાવતીનો વાર્તા’ રચી. (અપ્રસિદ્ધ)

૧૭૨૬ દરિદાસે ‘રામગદાદાનો વિવાહ’ રચ્યો, સિવાજીએ ખીજવાર સુરત લૂંટ્યું; અંગ્રેજોએ અમદાવાદથી ગાંધી બદલી નંદુરખારમાં નાખી. મૂળ અમદાવાદનાં વૈષ્ણવ મહેતા સંકરદાસ, નંદુરખારમાં દેશધિપ-દેસાઈ તરીકે કદાચ આ સમયમાં જ, આપીને જામ્યા હશે.

- ૧૭૨૬ પ્રજ્ઞમંદળ અને ગિરિરાજ ઉપરની શ્રીનાથજીની મૂર્તિ, મુરિલભોનાં આક્રમણો ચવાથી, ત્યાંથી ખસેડવામાં આવી. અને ચોરીદુષ્ટીથી રાજસ્થાનમાં મેવાડમાં તે લઈ આવવામાં આવી, ‘શ્રીનાથદાસ’ ગુજરાતી પુષ્ટિ વેપ્પુલોનું નવું તીર્થ બન્યું.
- ૧૭૨૭ પ્રેમાનંદે ‘અંદ્રહાસ આખ્યાન’ અને ‘અભિમન્યુ આખ્યાન’ વડોદરામાં રહી રચ્યાં; હરિદાસે ‘નરસિંહ મહેતાના પિતાનું શ્રાદ્ધ’ રચ્યું.
- ૧૭૨૮ પ્રેમાનંદે ‘મહાલક્ષ્મી આખ્યાન’ લખ્યું, ૧૭૬૫ માં ફરી પદલવિત કર્યું, વીરજીએ ‘બલિરામનું આખ્યાન’ રચ્યું.
- ૧૭૨૯ ‘સુખસુખાખ્યાન’ ‘જોગલુત્રીસ કાળ’માં નંદુરગારમાં આવી લખ્યું.
- ૧૭૩૦ ભક્તકવિ નરસિંહના જીવનપ્રસંગમાંથી ‘હુંડી’ લખી, ૧૭૫૪માં સુધારી; ‘વામનકથા’ લખનાર કૃષ્ણદાસે ‘રુકમિણીકરણ’ રચ્યું; કહાન કવિએ ‘જોખાહરણ’ રચ્યું.
- ૧૭૩૨ પ્રેમાનંદે ‘મણુવાહન આખ્યાન’ રચ્યું; જીન કવિનંદુજી લખ્યું અને સુએ ‘વિદ્યા વિનેયટની વાર્તા’ રચી; તુલસીનો ‘અધમેધ’ રચ્યો.
- ૧૭૩૩ પ્રેમાનંદે હુંડી ‘રચી; અને પ્રથમવારનું’ નળાખ્યાન’ રચ્યું.
- ૧૭૩૪ નરસિંહ મહેતાનાં ‘હારનાં પદ’ની ‘હારમાળા’ રચીને પ્રેમાનંદે ભક્તકવિનો મહત્વનો જીવનપ્રસંગ ગાયો.
- ૧૭૩૪ મરાઠી વિઠ્ઠલકવિએ ‘સીતારવલ’ લખી મરાઠીમાં રચ્યું. જેમાં ‘અહમદશાહ’ પછો, વનના વૃક્ષ અવિદ્યો માથે શિલાઓ લઈ, રામ પાસે આપ્યા-જેથી તેમાંથી રામ જીએ નિર્માણ કરી આપે-એવો અવાનતર વિનોદ કવિએ તેમાં ચૂંટ્યો છે.
- ૧૭૩૬ ‘દ્રોપદી-સ્વયંવર’ રચાયો; જનપતિ શિવાજીનું અવસાન થયું. ભગવાન ભક્તનો ‘રામજીમંદોદરી સંવાદ’ રચાયો.
- ૧૭૩૭ પ્રેમાનંદે ‘શ્રાદ્ધ’ અને ‘સાંખ્યા આખ્યાન’ રચ્યાં; કૃષ્ણદાસે ‘મામેરુ’ રચ્યું; હરિદાસે ‘ભારતસાર’ રચ્યો.
- ૧૭૩૮ પ્રેમાનંદે ‘સુદામાચરિત’ નંદુરગારમાં રચ્યું; અને ‘શીમદ્દ ભગવદ્ગીતા’ પણ રચી; નવનિબંધે ‘શીમાલ રાસ’ રચ્યો.
- ૧૭૩૯ ‘મામેરુ’ વડોદરામાં નાગરી ન્યાતની પાઠે ગાયું; રત્નેશ્વરે ‘ભાગવત દશમસ્કંધ’ અનુવાદ અને ‘પાંડવાધમેધ’ રચ્યા.
- ૧૭૪૦ પ્રેમાનંદના સમકાલીન સુરતના મહાશય્દી પંડિત હરિકવિની ‘કુર્માવિતહારવજી’ રચાઈ; આ જ કવિએ જીમુતજવરિય રચ્યું છે.

૧૭૪૦ પ્રેમાનંદે 'સુધન્વાઆખ્યાન' રચ્યું; સામળસાનો મોટો વિવાહ 'હરિદાસના' વિવાહ 'પછી પ્રેમાનંદે રચ્યો; રતનેશ્વરે 'ભાગવત પ્રથમ સ્કંધ' રચ્યો; આ વરસમાં સિંહરથ આવવાથી, કવિ ગોદાવરી યાત્રાએ ગયા. મહાદેવસુત હરદેવે 'શિવપુરાણ' લખ્યું.

૧૭૪૧ પ્રેમાનંદે 'રઘુપદ્મ' નું ૨૬ કડવાનું વીરરસલયું કાવ્ય નંદુરણારમાં રચ્યું.

૧૭૪૨ કહેવાય છે કે નંદુરણારના દેશાધિપનાં પત્ની શુભરી જવાથી એમને દિલાસો આપવા પ્રેમાનંદે 'નળાખ્યાન' બીજાવારનું લખ્યું; વીરજીએ 'દશાવતાર કથા,' અને 'કબીર ચરિત્ર' લખાવતા, મુકુંદે 'ભક્તમાળા' રચ્યાં; રતનેશ્વરે 'અવધમેધ' રચ્યો.

૧૭૪૫ સરકાર મહેતા શંકરદાસ દેસાઈ, પ્રેમાનંદ કવિના આશ્રપદાતાનું અવધ્યાન ચડ્યું.

૧૭૪૭ ઔદિચ્ય બ્રાહ્મણકવિ વલ્લભ સુરતીએ 'અનાવિલ પુરાણ' રચ્યું.

૧૭૪૮ કવિ રતનેશ્વરે 'સ્વગરિહણ' લખ્યું.

૧૭૫૦ પ્રેમાનંદે 'હરિશ્ચંદ્રાખ્યાન' રચ્યું.

૧૭૫૨ ગોવિન્દે 'ભામેડું' રચ્યું.

૧૭૫૩ 'માડકુંડેયપુરાણ' સહેલું છે, તેથી એની કથા કરવામાં શું અધરું છે? એમ પુરાણીઓએ કથાથી પ્રેમાનંદે દુર્ગાદેવી માહાત્મ્યનું 'દેવીચરિત્ર' લખ્યું; અને બતાવી આપ્યું કે પોતે એ પુરાણમાં પણ પારંગત છે.

૧૭૫૩ એકલિંગજી (મેવાડમાં)ની યાત્રાએ ગયેલા વલ્લભ બાદ મેવાડાએ થી નાચજીનાં દર્શન કર્યાં. તે તેમને દેવીસ્વરૂપે થતાં, તેમનું 'શ્રી નાચજીનું ધોળ' આ પ્રસંગે રચાયું મનાય છે.

૧૭૫૪ મતિ કેસરવિભક્તે 'સુકતમાલા' ની રચના કરી; તે સંબંધી 'શુભરાતી સાહિત્યનાં સ્વરૂપો પદવિભાગ' માં ૧૪. ૨૬-૨૭ ઉપર લાંબી નોંધ મળે છે.

૧૭૫૭ વલ્લભ સુરતીએ 'દેવતા માહાત્મ્ય' રચ્યું.

૧૭૫૮ ઔદિચ્ય બ્રાહ્મણ કવિ વલ્લભ સુરતીએ સુરતમાં રહી 'સુભદ્રા-હરણ' રચ્યું. (અત્યાર સુધી પ્રેમાનંદને નામે એ બોલી રીતે ગણાતું હતું. જુઓ 'શુદ્ધિ પ્રકાશ' જૈમસિકે ૧૯૪૪મનાં માર્ચ લેખ.)

૧૭૫૯ ધનદાસદત્ત 'અર્ચુન ગીતા' રચાઈ. (બીજી સાલ ૧૭૮૩ની મળે છે.)

૧૭૬૧ જગન્નાથે 'સુદામાચરિત્ર' રચ્યું ('સુદામાચરિત્ર' ની મારી આદરણિયાં પ્રગટ.)

૧૭૪૮ થી ૧૭૬૫ સુધીમાં 'માડકુંડેયપુરાણ' વડોદરામાં રચ્યું. એ પુરાણનો મોટો ભાગ 'મદાલસા આખ્યાન,' 'હરિશ્ચંદ્રાખ્યાન' અને 'દેવીચરિત્ર' થી રાખાયો છે.

૧૭૫૭ સંખેડાના વૈષ્ણવ કવિ રામકૃષ્ણ કૃષ્ણસીધાનાં પદો રચ્યાં: જેમાંના એક પદમાં સંવતનો તથા સ્થળનો ઉલ્લેખ છે.

૧૭૬૨ વલ્લભ સુરતીએ 'ભાગવત' ના ('દશમ સ્કંધ') સિવામના) ગ્રામીના અગિયાર સ્કંધ પદ્યપદમાં રચ્યા. પ્રેમાનંદના એ સુરતના સમકાલીન થઈ ગયા.

૧૭૬૪ મરાઠા સામે લડતાં મોગલ સહેનસાહ ઔરંગઝેબ અહમદનગરમાં પોતાના ઓવણીમાં મરી ગયા.

૧૭૬૫ કવિ રામકૃષ્ણ દેવીભક્તિના ગરમાનું 'વૈષ્ણવીકરણ કથું'. જેમાં, ગોવિંદજી ગરખડો લખેને ગોપીઆ સાથે ઘૂમે છે. (જુઓ 'દાશ' સંતાનની મંચ'માં, કવિનો વિરતૃત ચરિત્રય).

૧૭૬૫ થી ૧૭૭૫ માં રૂપાસાસની છાપ વિનાના, છતાં લગભગ આ જ સમયના હોય એવા પ્રેમાનંદના મ થો- 'દશમસ્કંધ-પૂર્વાધ' ઉપરાંત 'ભગવતપંચીસી', 'દાસુલીલા', 'બ્રહ્મવાહન-આખ્યાન', 'મુજવેલ', 'વિવેક વણુગારો', 'પ્રજ્ઞાદ-ખ્યાન (સમમસ્કંધ), 'કુકમણીકરણ', 'પારમાસ'—એકલા નાના પ્રકરણ-મંથો પ્રાપ્ત છે.

૧૭૬૬ (૧૭૨૬) શાંતરસ પ્રધાન 'અટાવકાખ્યાન' નંદુરખારમાં રચ્યું.

૧૭૬૭ ઉદયરને 'સુમતિવિલાસ લીલાવતી રાસ' જિનામાં રચ્યો. (અપ્રકટ).

૧૭૬૮ આમોદના મોલેસવામ કવિ રાજેએ અનેક પદ-કાવ્યો રચ્યાં.

૧૭૭૦ રતનેશ્વરે 'મુજલસાવાવતી' નો મંથ લખ્યો; શાકું છાપતિએ બાલાજી વિશ્વનાથને પેશવા નીમ્યો. નાયજી લખાને 'મહાગીતા' રચી.

૧૭૭૨ શામળજીએ 'શિવપુરાણ મહાત્મ્ય' દોહરા-ચોપાઈમાં રચ્યું.

૧૭૭૪ શામળજીની 'પદ્માવતી વાર્તા' લખાણ; રતનાસનું 'હરિશ્ચંદ્રાખ્યાન' રચ્યું.

૧૭૭૫ શામળજીએ 'વિનાજ પંચીસી' ની વાર્તાઓ રચી.

૧૭૭૫ થી ૧૭૮૫ શામળજીએ 'સિંહાસન બગીચી' ની, પહેલી પંદર વાર્તાઓ રચી.

૧૭૭૬ જયસાગરે 'સીતાહરણ' રચ્યું.

૧૭૭૮ રેવાજીમાં આવેલી આ વર્ષની ભારે દેવનો ગરબો રચ્યો. (જુઓ 'રેવાને તીરે તીરે' માં)

૧૭૭૯ પીલાજીરાવ ગાયકવાડે 'સુરત અટ્ટાવીસી' ઉપર પોતાનો અમલ નોંધાવ્યો. વલ્લભજી મેવાડાએ 'પ્રેમગીતા' રચી.

૧૭૮૦ દામાજીરાવ ગાયકવાડે, બાલાપુરની લક્ષ્મીમાં બહાદુરી બતાવવા માટે શાકું મહારાજે, 'સમશેર બહાદુર' બનાવ્યા, તેમના લગ્નીયા પીલાજીરાવે સોનાગઢમાં કિલ્લો ગાંધી ચાલું નોંધાવ્યું; વડોદરા ગાયકવાડના કાચમાં અખ્યું, લગભગ આ અરસામાં કવિ પ્રેમાનંદનું અવસાન થયું સંભવ છે.

૧૭૮૨ શામળભટ્ટે ' નંદજનીશી ' રચી.

૧૭૮૩ ગુજરાતના સુભાને પેશ્વાવિરુદ્ધ મદદ આપ્યા બદલ ગાયકવાડને અમદાવાદનો અડધો ભાગ મળ્યો; અને ' ગાયકવાડની હવેલી 'માં ચાણુ બેઠું.

૦૭૮૪ કચ્છમુદ્રાના જયરામે ' જયજવાહર આખ્યાન ' રચ્યું, બાઈ ન્હાનીએ ' વણુઆરો ' લખ્યો.

૧૭૮૭ રામભટ્ટે ' યોગવાસિષ્ઠ ' ૨૧ સર્ગમાં રચ્યું.

૧૭૯૦ વલ્લભભટ્ટ મેવાડાનો 'કળિકાળનો ગરબો' રચાયો; બીજી દામાજીરાવે આપ્યા ગુજરાત પર સત્તા જમાવી.

૧૭૯૨ વલ્લભભટ્ટ મેવાડાએ ' ધનુષધારીનો ગરબો ' રચ્યો.

૧૭૯૫ ખેડાના ભાવસાર કવિ રત્નાએ લોકપ્રિય ' બાર મ.સ ' રચ્યા.

૧૭૯૬ (૧૭૯૦ ?) ધનદાસસુત મુંદર મેવાડાએ પ્રેમાનંદનો ૧૩ અધ્યાયથી અધૂરો રહેલો ' દશમં રહસ્ય '— અનુવાદ પૂરો કર્યો.

૧૮૦૦ ધોળકાના જીવરામ ભટ્ટે પ્રેમાનંદકૃત ' વિવેક વણુઆરો ' ના અનુકરણરૂપે ' જીવરાજ શેઠની મુસાફરી ' નું રૂપક લખ્યું.

મહાકવિ ત્રેમાનંદ-પ્રશસ્તિ

(આરસની સિલામાં પ્રતરેલી)

“ વીરક્ષેત્ર પડોદરુ, ગુજરાત મધ્યે ગ્રામ :
ચાતુર્વંશી જ્ઞાતિ બ્રાહ્મણ, લઠ ત્રેમાનંદ નામ. ”

(જીવનકાળ : સંવત ૧૬૯૫-૧૮૬૫)

વડોદરામાં વાલીની વચ્ચે પોળમાં રહેતા લાટ કુખ્યશામના પુત્ર ત્રેમાનંદ, નાન-પણમાં જ માતાપિતા દેવ થવાથી, ગારીને ત્યાં ઉછર્યા. પંદરમે વયે વિશ્વામિત્રી નદીપરના કામનાથ મહાદેવમાં શમચરણ સ્વામીને સેવાથી પ્રસન્ન કરીને, તેમની સાથે દેશ પરદેશની યાત્રામાં સંસ્કૃત, પુરાણો અને શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ તથા જન સમાજનું અવલોકન કર્યું. તેથી કવિ હૃદય ખીલ્યું.

મિત્ર માધવ શેઠની પ્રેરણાથી સં. ૧૭૨૦ માં પ્રથમ કૃતિ ‘લક્ષ્મણા-હરણ’ રચાઈ. તે પછી સં. ૧૭૨૩માં ‘જ્યોત્ષ્ણાહરણ-નાનું’ અને સં. ૧૭૨૭માં ‘ચંદ્રહાસ’ તથા ‘અભિમન્યુ-આખ્યાન’ રચાયાં. સં. ૧૭૨૯માં દુષ્કાળ પડતાં નંદુરબાર જઈ વસ્યા, ત્યાં દુષ્કાળ-શાંતિ અર્થે ‘અખ્યર્ગુમાખ્યાન’ અને સં. ૧૭૩૦ માં નાણાંભીડ ટાળનારી ‘નરસિંહની કૂંડી’ તથા લોક-સંકટ ટાળવા ‘વામન ચરિત્ર’ લખ્યાં. સં. ૧૭૩૮માં લોકપ્રિય ‘સુહામા-ચરિત્ર’ લખ્યું. અને સં. ૧૭૩૯માં વડોદરા આવીને નાગરીનાતની ‘કુંવરબાઇનું મામેરું’ રચ્યું. સં. ૧૭૪૦ માં પાછા નંદુરબાર જઈને ‘સુધન્વાખ્યાન’ રચ્યું.

ત્યાંના વિદ્યાવિદ્યાગ્રી દેસાઈ ‘સરકાર મહેતા શંકરદાસ’ની સૂચનાથી સં. ૧૭૪૧ માં શમ-રાવણ યુદ્ધનો ‘રણચક્ર’ રચ્યો. સં. ૧૭૪૨માં શંકરદાસનાં પત્નીનું અવસાન થતાં તેમના આશ્વાસનાર્થે ‘નળાખ્યાન’ રચ્યું. સં. ૧૭૪૫માં શંકરદાસનું નિધન થયું. તે પછી કવિ સૂરત તથા વડોદરામાં રહેતા.

ઉત્તરાવસ્થામાં રચાયેલા ‘લાગવત દશમ સ્કંધ’ ના ત્રેપત અધ્યાય એ તેમનું શ્રેષ્ઠ અને લોકપ્રિય સર્જન યહું, જેણે સૂરતના તેમના સમકાલીન વલ્લભ જેવાને ફક્ત બાકીના અગિયાર સ્કંધોજ લખવાં પ્રેર્યાં.

‘દાણુલીલા’ ‘જમર-પયીઝી’, ‘વિવેક વણ્ણારો’, ‘લગવદ્ ગીતા’ અને ‘ખાર માસ’ જેવાં પ્રકરણ-કાવ્યો તથા ‘જ્યોત્ષ્ણા હરણ’ની જાવન કંઠવાની રચના, એ તેમની છેવટનાં કાવ્યની રચનાઓ છે.

ત્રેમાનંદનાં ‘આખ્યાનો’ તેા શુજરાતના લોક હેયે રચ્યાં છે. “ શહેર-ગામડાંના અનેક કુટુંબોમાં ચેતર-વૈશાખના મીનાકં ‘ઝોખાહરણ’ વિના, શ્રાદ્ધપક્ષ-નરસિંહના ‘શ્રાદ્ધ’ વિના, સ્ત્રીમન્તના પ્રસંગે ‘મામેરા’ વિના, ચાતુર્માસ ‘દશમ સ્કંધ’ વિના, નવરાત્ર ‘દેવી ચરિત્ર’ વિના, દર શનિવાર ‘સુદામા ચરિત્ર’ વિના, અને રવિવાર ‘હુંડી’ વિના લાગ્યે ખાલી પીતતા હશે. ”

કવિનાં શ્રાવ્ય ‘આખ્યાનો’ માંનાં અમર પાત્રો તરીકે : ઉષા-અનિરુદ્ધ, નળ-દમયંતી, મહાલસા-ઋતુધ્વજ, અંદ્રહાસ-વિષયા જેવાં ત્રેમી યુગલો, પુત્ર-ધૈલાં નંદ જસોદા અને વસુદેવ દેવદી, સંસાર-ઠાઠાં સાસુ વહુ અને નાગરી નાતના લોકો : ઉપરાંત ‘હુંડી’ માના શામળશા શેઠ, ‘મામેરા’ માંના દામોદર ઠોશી, નરસિંહ મહેતાની વહેલ, ઋતુપર્ણને રથ, અને ખાહુંકના ઘોડા, હંસને પકડવા જતી દમયંતી, જામાની કસેથી છોડીને પત્ર વાંચતી વિષયા, દારકા જતા સુદામા, ‘રણયજ્ઞ’ માંના કુંભકર્ણ અને હેનુમાન—એ બધાનાં ‘શબ્દ-ચિત્રો’ શુજરાતી સાહિત્યમાં ચિરંજીવ બન્યાં છે.

લગભગ એંશી વર્ષ જેટલું જીવેલા ત્રેમાનંદની પહેલી કૃતિની રચના સં. ૧૭૨૦ થી ગણતાં સં. ૨૦૨૩ માં ત્રણસો ઉપરાંત વર્ષ થયાં.

એ ‘ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ’ નિમિત્તે, આ ‘ત્રેમાનંદ-પ્રશસ્તિ શિલા’ની પ્રતિષ્ઠા શ્રી ત્રેમાનંદ સાહિત્ય-સભાના ઉપક્રમે, કરવામાં આવી છે. વસંત પંચમી, સં. ૨૦૨૩ તા. ૧૪-૨-૬૭

૩. પ્રેમાનંદ-જયંતી વ્યાખ્યાનમાલા. (પ્રસિદ્ધ)×

- ૧ મહાકવિ પ્રેમાનંદ : પ્રેરણાતું અવતરણ : કવિ ન્દાનાલાલ (૧૯૨૩)
- ૨ પ્રેમાનંદ : બેરિસ્ટર ડાહ્યાભાઈ દેસાઈ (૧૯૨૪) :
પ્રાસંગિક વક્તવ્ય : ભાનુસુખરામ, અંબાઇદાસ પટેલ, દી. બા. કેશવલાલ મુન
- ૩ મહાકવિ પ્રેમાનંદ : પ્રો. નર્સિંહરાવ દીવેટિયા (૧૯૨૫)
પ્રાસંગિક વક્તવ્ય : શ્રી. અંબાલાલ જાની, પ્રો. મોહનલાલ દવે, પ્રો. અતિસુખરામ ત્રિવેદી, શા. બા. રમણશાહ નીલકંઠ, શ્રી રતિપતિરામ પંડ્યા
- ૪ ભટ્ટ પ્રેમાનંદ : શ્રી દનેશલાલ મુનશી (૧૯૨૬)
પ્રાસંગિક વક્તવ્ય : આચાર્ય અનંદશંકર મુન
- ૫ નળાખ્યાનનો હાર્યરસ : પ્રો. રામનારાયણ પાઠક (૧૯૨૮)
પ્રાસંગિક વક્તવ્ય : પ્રો. બલવંતરાય કોશર, કવિશ્રી લલિત
- ૬ પ્રેમાનંદની રસસંકાંતિ : શ્રી ગજેન્દ્રશંકર પંડ્યા (૧૯૨૯)
પ્રાસંગિક વક્તવ્ય : શા. બા. પ્રદ્ધાદ અંદગેખર દીવાનજી
- ૭ પ્રેમાનંદની આકર્ષક શૈલી : બેરિસ્ટર ડાહ્યાભાઈ દેસાઈ (૧૯૩૨)
- ૮ મહાકવિ પ્રેમાનંદ : રાજગ્ન રમણલાલ દેસાઈ (૧૯૩૭)
- ૯ પ્રેમાનંદનું ગીરવ શેમાં છે ? : શ્રી મંજુલાલ મજમુદાર
- ૧૦ રસરાજ પ્રેમાનંદ : શ્રી. ગજેન્દ્રશંકર પંડ્યા (૧૯૪૩)
પ્રાસંગિક વિવેચન : પ્રો. અતિસુખરામ ત્રિવેદી
- ૧૧ બાહુશ્રુત કવિ પ્રેમાનંદ : શ્રી જગજીવનદાસ મોદી (૧૯૪૬)
- ૧૨ લોકસાહિત્ય કવિ : દી. બા. કૃષ્ણલાલ ઝવેરી (૧૯૫૧)

× “ સાહિત્યકાર પ્રેમાનંદ-પૂર્વાર્ધ ” (૧૯૧૭) ના આરા સંપાદનમાં આ સામગ્રી “ પ્રગટ ” થવાથી સુલભ બની છે.

શ્રીમાની પંચાસ વર્ષ અને પ્રવૃત્તિઓ

- ક. પ્રેમાનંદ-જન્મતી બ્રાહ્મણમાલા. (પ્રસિદ્ધ) x
- ૧ મહાકવિ પ્રેમાનંદ : પ્રજ્ઞાનું અપતરણ : કવિ -દાનાલાલ (૧૯૨૩)
- ૨ પ્રેમાનંદ : બેરિસ્ટર ડાલાભાઈ દેસાસરી (૧૯૨૪) :
પ્રાસંગિક વક્તવ્ય : બાનુશખરામ, અંબાદાસ પટેલ, દી. બા. રેણુલાલ કુર
- ૩ મહાકવિ પ્રેમાનંદ : શ્રી. નરસિંહરાવ દીવેડિયા (૧૯૨૫)
પ્રાસંગિક વક્તવ્ય : શ્રી. અંબાલાલ જાની, શ્રી. મોહનલાલ દવે, શ્રી. અતિશુભશી
ત્રિવેદી, રા. બા. રમણલાલ નીલકંઠ, શ્રી રતિપતિરામ પંડયા
- ૪ ભટ્ટ પ્રેમાનંદ : શ્રી કનૈયાલાલ મુનશી (૧૯૨૬)
પ્રાસંગિક વક્તવ્ય : આચાર્ય અ નંદરાજર કુવ
- ૫ નળાખ્યાનનો હાસ્યરસ : શ્રી. રામનારાયણ પાઠક (૧૯૨૮)
પ્રાસંગિક વક્તવ્ય : શ્રી. જલવંતરાય કોરેર, કવિશી લલિત
- ૬ પ્રેમાનંદની રસસંક્રાંતિ : શ્રી ગજેન્દ્રજીવર પંડયા (૧૯૨૯)
પ્રાસંગિક વક્તવ્ય : રા. બા. પ્રદીપ અંદરીખર દીવાનજી
- ૭ પ્રેમાનંદની આકર્ષક શૈલી : બેરિસ્ટર ડાલાભાઈ દેસાસરી (૧૯૩૨)
- ૮ મહાકવિ પ્રેમાનંદ : રાજરત્ન રમણલાલ દેસાઈ (૧૯૩૭)
- ૯ પ્રેમાનંદનું ગૌરવ શોભાં છે ? : શ્રી મંજુલાલ મજમુદાર
- ૧૦ રસરાજ પ્રેમાનંદ : શ્રી. ગજેન્દ્રજીવર પંડયા (૧૯૪૩)
પ્રાસંગિક વિવેચન : શ્રી. અતિશુભજીવર ત્રિવેદી
- ૧૧ બહુશ્રુત કવિ પ્રેમાનંદ : શ્રી જગજીવનદાસ મોદી (૧૯૪૬)
- ૧૨ લોકસાહિત્યો કવિ : દી. બા. કૃષ્ણલાલ ઝવેરી (૧૯૫૧)

x "સાદિતવાર પ્રેમાનંદ-પૂર્વાર્ધ" (૧૯૬૭) ના આશ સંપાદનમાં આ સામગ્રી "પ્રગટ" થવાથી સુલભ જાની છે.

૪. ત્રેમાનંદ-અધ્યયનના લેખો (અપ્રકટ)*

- ૧ ક ' ત્રેમાનંદ-સાહિત્ય ' નો શબ્દકોશ : કાકાસાહેબ કાલેલકર
સ્ત ' ત્રેમાનંદ-કોશ ' : ડૉ. હરિવલ્લભ ભાયાણી
- ૨ ત્રેમાનંદની રસ-સમૃદ્ધિ : પ્રો. રામનારાયણ પાઠક
- ૩ ત્રેમાનંદનું ખાત્રાલેખન : પ્રો. અનંતરાય રાવળ
- ૪ આખ્યાનનું સ્વરૂપ : આચાર્ય ત્રેમશંકર ભટ્ટ
- ૫ આખ્યાનની લોકપ્રિયતા : શ્રી રતિલાલ રામચંદ્ર ભટ્ટ
- ૬ ત્રેમાનંદ અને અખો : પ્રો. ઉમાશંકર જોશી
- ૭ ત્રેમાનંદ અને શામળમાં સામાજિક દર્શન : પ્રો. હીરાળહેન પાઠક
- ૮ પુરોગામીઓનું નકલ : પ્રો. કેશવરામ હશીરામ સાસ્ત્રી
- ૯ ત્રેમાનંદના સમકાલીન પારસી કવિ પેશાતેન : ડૉ. ધર્મેન્દ્ર ગાર્ગતર
- ૧૦ ત્રેમાનંદની કાવ્યતામાં સંસ્કૃતિ-સંદર્ભ : પ્રો. મોહનભાઈ પટેલ
- ૧૧ ત્રેમાનંદની ઉપમા-શક્તિ : પ્રો. નટવરલાલ પંડ્યા ' ઉશનસ '
- ૧૨ આખ્યાનકાર ત્રેમાનંદ અને માત્રામિત્ર છંદો : ડૉ. મંજુલાલ મજમુદાર

૫. ત્રેમાનંદનો નંદુરખાર-નિવાસ (અપ્રકટ)*

(સંવત ૧૭૨૬ — સંવત ૧૭૪૫)

- ૧ ' રણયજ્ઞ ' ના ત્રેમક નંદુરખારના દેસાઈ મહેતા શંકરદાસ : ડૉ. મંજુલાલ મજમુદાર
- ૨ છત્રપતિ શંભાઈ, શબ્દદાસ દેસાઈ અને અંપા : શ્રી ભા. રં. કલકર્ણી
- ૩ નંદુરખારનું ' દેસાઈ ' ઘરાણું : શ્રી શિવલાલદાસ દેસાઈ
અનુપૂર્તિ : પ્રો. કેશવલાલ કામદાર તથા શ્રી ગણેશ કૃષ્ણ જોખડે.
- ૪ ખાનદેશમાં રચાયેલાં ગુજરાતી કાવ્યો : ડૉ. મંજુલાલ મજમુદાર
- ૫ ખાનદેશનું અહીસો વર્ષ પૂર્વેનું આર્થિક દર્શન : શ્રી શિવલાલદાસ દેસાઈ

* અહીં અપ્રકટ ગણાયેલી સર્વ સામગ્રી, ' સાહિત્યકાર ત્રેમાનંદ-ઉત્તરાર્ધ ' ના અંશમાં પ્રગટ થવાની છે.-સંપાદક.

૩. પ્રેમાનંદ-જયંતી વ્યાખ્યાનમાલા. (પ્રસિદ્ધ)*

- ૧ મહાકવિ પ્રેમાનંદ : પ્રેરણાતું અવતરણ : કવિ ન્હાનાલાલ (૧૯૨૩)
- ૨ પ્રેમાનંદ : બેરિટર ડાહ્યાભાઈ દેરાસરી (૧૯૨૪) :
પ્રાસંગિક વક્તવ્ય : લાલુચુખરામ, અંબાઇદાસ પટેલ, દી. બા. કેશવલાલ મુવ
- ૩ મહાકવિ પ્રેમાનંદ : પ્રો. નરસિંહરાવ દીવેટિયા (૧૯૨૫)
પ્રાસંગિક વક્તવ્ય : શ્રી. અંબાલાલ જ્વની, પ્રો. મોહનલાલ દવે, પ્રો. અતિશુખરામ ત્રિવેદી, રા. બા. રમણલાલ નીલકંઠ, શ્રી રતિપતિરામ પંડ્યા
- ૪ ભદ્ર પ્રેમાનંદ : શ્રી કનૈયાલાલ મુનશી (૧૯૨૬)
પ્રાસંગિક વક્તવ્ય : આચાર્ય અનંદશંકર મુવ
- ૫ નળાખ્યાનનો હાસ્યરસ : પ્રો. રામનારાયણ પાઠક (૧૯૨૮)
પ્રાસંગિક વક્તવ્ય : પ્રો. જલવંતરાય ડોર, કવિશી લલિત
- ૬ પ્રેમાનંદની રસસંક્રાંતિ : શ્રી ગજેન્દ્રશંકર પંડ્યા (૧૯૨૯)
પ્રાસંગિક વક્તવ્ય : રા. બા. પ્રદાદ અંદરેખર દીવાનજી
- ૭ પ્રેમાનંદની આકર્ષક શૈલી : બેરિટર ડાહ્યાભાઈ દેરાસરી (૧૯૩૨)
- ૮ મહાકવિ પ્રેમાનંદ : રાજરત્ન રમણલાલ દેસાઈ (૧૯૩૭)
- ૯ પ્રેમાનંદનું ગૌરવ શોમાં છે ? : શ્રી અંજુલાલ મળમુદાર
- ૧૦ રસરાજ પ્રેમાનંદ : શ્રી. ગજેન્દ્રશંકર પંડ્યા (૧૯૪૩)
પ્રાસંગિક વિવેચન : પ્રો. અતિશુખરામ ત્રિવેદી
- ૧૧ બહુશ્રુત કવિ પ્રેમાનંદ : શ્રી જગજીવનદાસ મોદી (૧૯૪૬)
- ૧૨ લોકલાઠીસો કવિ : દી. બા. કૃષ્ણલાલ ઝવેરી (૧૯૫૧)

---

* “સાહિત્યકાર પ્રેમાનંદ-પૂર્વાર્ધ” (૧૯૫૭) ના માધ્યમ સંપાદનમાં આ સામગ્રી “પ્રગટ” થવાથી સુલભ બની છે.

૪. ત્રેમાનંદ-અધ્યયનના લેખો (અપ્રકટ)*

- ૧ ક 'ત્રેમાનંદ-સાહિત્ય'ના શબ્દકોશ : કાકાસાહેબ કાલેલકર
લ 'ત્રેમાનંદ-કોશ' : ડૉ. હરિવલ્લભ સાયણી
- ૨ ત્રેમાનંદની રસ-સમૃદ્ધિ : પ્રો. રામનારાયણ પાઠક
- ૩ ત્રેમાનંદનું ખાતલેખન : પ્રો. અનંતરાય રાવળ
- ૪ આખ્યાનનું સ્વરૂપ : આચાર્ય ત્રેમશંકર ભટ્ટ
- ૫ આખ્યાનની લોકપ્રિયતા : શ્રી રતિલાલ રામચંદ્ર ભટ્ટ
- ૬ ત્રેમાનંદ અને અખો : પ્રો. ઉમાશંકર જોશી
- ૭ ત્રેમાનંદ અને શામળમાં સામાજિક દર્શન : પ્રો. હીરાબહેન પાઠક
- ૮ પુરોગામીઆનું ઝલુ : પ્રો. ડેશવરામ કાશીરામ શાસ્ત્રી
- ૯ ત્રેમાનંદના સમકાલીન પારસી કવિ પેશોતેન : ડૉ. હમૈદ્ર માસ્તર
- ૧૦ ત્રેમાનંદની કાવ્યતામાં સંસ્કૃતિ-સંદર્ભ : પ્રો. મોહનલાલ પટેલ
- ૧૧ ત્રેમાનંદની ઉપમા-શક્તિ : પ્રો. નટવરલાલ પંથા 'ઉશનસ'
- ૧૨ આખ્યાનકાર ત્રેમાનંદ અને માત્રામેળ જીંદો : ડૉ. મંજુલાલ મજમુદાર

૫. ત્રેમાનંદનો નંદુરખાર-નિવાસ (અપ્રકટ)*

(સંવત ૧૭૨૬ — સંવત ૧૭૪૫)

- ૧ 'રણપક્ષ'ના પ્રેરક નંદુરખારના દેસાઇ મહેતા શંકરદાસ : ડૉ. મંજુલાલ મજમુદાર
- ૨ હત્રપતિ શંભાણ, શંભુદાસ દેસાઈ અને અખો : શ્રી ભા. રં. કુસમ્બી
- ૩ નંદુરખારનું 'દેસાઈ' ઘરાણું : શ્રી સિવલાલદાસ દેસાઇ
અનુપૂર્તિ : પ્રો. ડેશવલાલ કામદાર તથા શ્રી ગણેશ કૃષ્ણ ગોખલે.
- ૪ ખાનદેશમાં રચાયેલાં ગુજરાતી કાવ્યો : ડૉ. મંજુલાલ મજમુદાર
- ૫ ખાનદેશનું અહીંસા વર્ણ 'પૂર્વે'નું આર્થિક દર્શન : શ્રી સિવલાલદાસ દેસાઇ

* અહીં અપ્રકટ ગણાયેલી સર્વ સામગ્રી, 'સાહિત્યકાર ત્રેમાનંદ-ઉત્પત્તિ' ના અંશમાં પ્રગટ થવાની છે.-સંપાદક.

૮ પ્રસિદ્ધ આખ્યાન-પરિચય (પ્રસિદ્ધ)

(તેના પ્રથમ-મુદ્રણના ક્રમે)

મામેરુ

વિવેચન : નવલરામ પંડ્યા, રામનારાયણ પાઠક, શ્રી મગનલાલ દેસાઈ, પ્રો. કરસનદાસ માલોક
‘ ત્રેમાનંદ અને વિષ્ણુદાસકૃત માસાણુ’-ડો. ભોગીલાલ સાંડેસરા : “ મામેરુ-વિધનાય જાની અને
ત્રેમાનંદ : એક પુલના ” પ્રો. મહેન્દ્ર દવે. “મામેરામાં વજ્રા અને પે શાક”-ડો. રમણલાલ નાગરજી મહેતા,

દશમસ્કંધ

વિવેચન : કવિ નર્મદાશંકર, લાલુપ્રસાદ મહેતા, પ્રો. મનસુખલાલ અવેરી, પ્રો. ઉમાશંકર જોશી.

સુદામાચરિત્ર

વિવેચન : ‘ ત્રેમાનંદ અને સુદામાનું તાદાત્મ્ય ’-શ્રી કિસનસિંહ ચાવડા : “ સુદામાચરિત્ર-પુલનાત્મક
દષ્ટિએ ”-શ્રી અંબાલાલ જાની, પ્રો. મંજુલાલ મજમુદાર, પ્રો. રામનારાયણ પાઠક, શ્રી મગનલાલ દેસાઈ.

નળાખ્યાન

વિવેચન : ‘ રસ પ્રસંગ અને પાત્ર-નિરૂપણ ’-ડો. રમણલાલ શાહ : “ દમયંતીનું પાત્ર ”-શ્રી રામચંદ્ર
શુક્લ; પ્રો. રમણલાલ ઠાકરી. ‘ નળાખ્યાનમાં દારૂપત્યાચારના ’-પ્રો. ઉપેન્દ્ર પંડ્યા.

ઐઋષાદરણ્ય

વિવેચન : ‘ ઐઋષાદરણ્યની ભોક્ત્રિપ્રિયતા ’-પ્રો. મંજુલાલ મજમુદાર, ‘ ઐઋષાદરણ્ય કે અનિરુદ્ધ-
હરણ્ય ? ’-સો. ચૈતન્યભાલા મજમુદાર; ‘ સમિત્ર ઐઋષાદરણ્યમાં ‘ સાહેલી કે અભિષેક મોરિયા ’-પ્રો.
મંજુલાલ મજમુદાર.

વિવેક વણુઆરો

વિવેચન : ‘ વિવેક વણુઆરો, એક રૂપકમંથો ’-ડો. ચંદ્રકાંત પટેલ.

રણુપદ્મ

વિવેચન : વળિયાટૂત રણુજંગ ’-પ્રો. મંજુલાલ મજમુદાર ‘ રણુપદ્મ કાવ્ય ’નું નામકરણ ’-પ્રો.
મંજુલાલ મજમુદાર, ‘ રણુપદ્મના ત્રેરક નંદુરઆરના દેસાઈ : મંજુલાલ મજમુદાર.

ચંદ્રહાસ-આખ્યાન

વિવેચન : ‘ ચંદ્રહાસની કથાને મળતી અન્ય લોકકથાઓ. ’

શામળશાનો મોટો વિવાહ

વિવેચન : ‘ નરસિંહ મહેતાના જીવન-પ્રસંગોનાં આખ્યાનો. ’-ડો. રસિકલાલ પંડ્યા.

૯. ત્રેમાનંદનાં સચિત્ર આખ્યાનો

ઝોખાહરણ, હારમાળા, મામેરુ

ગુજરાતી કાવ્યોને સચિત્ર કરવાની પ્રણાલિકા સૈકાઓ જૂની છે. સં. ૧૧૦૦ થી સં. ૧૫૦૦ સુધીનાં સચિત્ર તાડપત્રોની વાત જવા દઇએ; તો તે પછી સુલભ બનેલા કાગળ ઉપરની અનેક પોથીઓ સચિત્ર કરેલી મળી આવે છે.

‘વસંતવિલાસ’નો સં. ૧૫૦૮માં ચિતરાયેલો ચિત્રપટ, ભાલણકૃત ‘દશમસ્કંધ’, ‘માધવાનલ’ની કથા, ‘સદેવંત સાવલિંગ’ની વાર્તા, ‘શ્રીપાલ રાસ’ની સં. ૧૭૧૫માં ચિતરાયેલ પોથી, —અને એવી અનેક સચિત્ર કથાઓ ઉપલબ્ધ છે.

ત્રેમાનંદ કવિનાં લોકપ્રિય આખ્યાનોને પણ આવી રીતે સચિત્ર થવાનો યશ પ્રાપ્ત થયો છે એ જાણતાં આનંદ થાય છે. સૌથી વધુ લોકપ્રિય આખ્યાન ‘ઝોખાહરણ’ છે — જેની લગભગ દસેક પોથીઓ જુદા જુદા સ્થળની અને જુદા જુદા સમયની જાણવામાં આવી છે.

‘હારમાળા’ના પ્રસંગની સં. ૧૮૬૮માં ઉતારેલી એક પ્રત ગુજરાત વિદ્યાસભા, અમદાવાદના સંગ્રહમાં છે — ‘કમાટ ગઝલિયાં હો’ — એ પદવાળો ભાગ — જ્યાં મંદિરનાં દ્વાર ખુલે છે અને દ્વારોદ્દરશય ભક્ત નરસિંહને હાર પહેરાવે છે; અને મંદલિકની સભા ત્યાં બેઠી છે; તથા સન્મુખમાં મહેતાજીની સંત — શિષ્યાઓ બેઠી છે — તે પ્રસંગનું ચિત્ર અહીં પ્રગટ થયું છે.

‘મામેરા’ની વિરલ પ્રત શણવા ગામમાં ઉતારેલી, અને અનેક ચિત્રોથી સુશોભિત છે. તે પ્રતિ પાટણના પંડિત અમૃતલાલ લોજકે મેળવેલી; તે આજે ‘શ્રીલાલભાઈ દલપતભાઈ ભારતીય સંસ્કૃતિ વિદ્યામંદિર,’ નવરંગપુરા, અમદાવાદ — ના સંગ્રહમાં સુરક્ષિત છે. ખાસ કરીને એમાં નરસિંહ મહેતાની વહેલ, નાગરી ઘરની પડશાળ અને હીંચકો, તથા મામેરાનાં વસોની વિવિધ ભાતોનાં ચિત્રો આંખે વળગે તેવાં છે.

‘ઝોખાહરણ’ની સર્વ જાણીતી પોથીઓમાં, ખાનદેશમાંથી મળેલી સચિત્ર પ્રત ખૂબ લાક્ષણિક છે. મૂળ ખાવન કડવાંની કથા અહીં ૮૦ કડવાં સુધી વિસ્તરેલી છે. આ પ્રતિ, ગુજરાતી ‘સાહિત્ય પરિષદ’ અમદાવાદમાં સને ૧૯૩૬ માં પહેલવહેલી કાકાસાહેબ કાલેલકરને મળી હતી. તેનો અભ્યાસ કરવાની તક મને મળી હતી.

તેમાંથી ચાર ચિત્રો અહીં, કાવ્યના લખાણ સાથે પ્રગટ કર્યાં છે. “સાહેલી રે આંખો મહોરિયો” વાળા લગ્નગીતના ચિત્રમાં, અનિરુદ્ધના વટઠાહ શ્રીકૃષ્ણનો ‘આંખો’ ચીતયો છે.

બીજા ચિત્રમાં ઉપાને લગ્ન પહેલાં, સૌમાગ્યવતી શ્રીઓ મંગલ તૈલાચ્યંગ — નાન કરાવે છે તે પ્રસંગ આલેખેલો છે. ત્રીજા ચિત્રમાં, ન્હાવા બેઠેલાં પાર્વતીના દ્વારપાલ બનેલા બાલગણેશનું માથું ઉઠી જતાં, હાથીનું માથું ચોડવા માટે દોડતા શિવગણ દેખાય છે.

ચોથા, ‘અનિરુદ્ધનો વરધોડો’ એ નામના ચિત્રમાં, મોગલ જમાનાની પૂરી ઝાંખી કરાવતી વેશભૂષા દેખાય છે.

‘ઐખાહરણ’ની ઘીછ પ્રત સુરતના વિન્ડેસ્ટર (સરદાર) મ્યુઝિશ્મમાં અનેક ચિત્રો રૂપે પ્રદર્શિત છે તેમાંથી પંખિણી કાયાવાળી ચિત્રરૂપાવાળું પાતું છાપ્યું છે.

‘ઐખાહરણ’ની ત્રીછ ખંડિત પત્ર ‘શુજરાત વિદ્યાસભા’ના સંગ્રહમાં છે. ચિત્ર આખા પાનપર દોરાયેલું છે. તેથી કાવ્યની પંક્તિઓ ચિત્રની બાજુ બેવા મળતી નથી.

આ પ્રકારની પ્રાપ્ત થતી સચિત્ર પોથીઓ ઉપરથી, પ્રેમાનંદની લોકપ્રિયતા ખાધે પીધે સુખી એવા મધ્યમ શ્રીમંત વર્ગમાં થઈ હોવાનું અવશ્ય જાણવા મળે છે.

૧૦. પ્રેમાનંદ કૃત ‘નળાખ્યાન’ ના પ્રવેશો

[સંયોજક : શ્રીમતી લીનાબહેન મંગળદાસ, વડોદરાના કથાવ્યાસ શ્રી. ધાર્મિકલાલ પંડયા, તથા ‘શ્રેયસ્’ વિદ્યાલયનાં બાળકો અને અન્ય કલાકારોના સહકારથી

‘શ્રેયસ્’ પ્રસ્તુત કરે છે પ્રેમાનંદ-રચિત નળાખ્યાન-નૃત્ય-ગીત નાટિકા].

અંક ૧—દશ્ય : ૧.

માણુભટ્ટ દ્વારા ગણપતિ સ્તવન અને યુવયશ્લોક નળરાજની કથાનું નિવેદન.

દશ્ય : ૨.

વનમાં હંસ અને હંસીવૃદ્ધ નૃત્યકીડા કરે છે. નળ અમથી ઉતરે છે. હંસોને જોઈ નળનેા દમયંતી-વિરહનેા કામ શમી જાય છે. અને તે રાજહંસને પકડે છે. હંસ-હંસીવૃદ્ધ આકંઠ કરતું ઊડી જાય છે. નળ-હંસ વચ્ચે મૈત્રી બંધાય છે.

દશ્ય : ૪

હંસ, દમયંતીની વાડીમા પહોંચી જાય છે. તે વખતે ‘નૈષધપતિ નળરાય’ એવો હંસનેા સાહ સાંભળી, દમયંતીને હંસ પકડવાનું મન થાય છે. હંસ પકડાઈ જાય છે; અને તેની આગળ નળનું વર્ણન કરે છે.

હંસ ઊડી ગયા પછી દમયંતીને નળનેા વિરહ સતાવે છે. ભીમક રાજા સ્વયંવરની તૈયારી કરાવે છે. સુદેવ કંઠોતરી લઈને નળ પાસે આવે છે. હંસ વદાય લે છે.

ચાર દેવો પ્રાદાણુવેશે નળ પાસે આવે છે. નળના સ્વરૂપે તેઓ સ્વયંવરમાં જશે તેવું નળ પાસે વચન લે છે.

અંક ૩.

સ્વયંવરમાં મોડો પડેલો કળિ, નારાજ થઈ દ્વાપર સાથે નળના બાઈ પુષ્કરને ચઢાવે છે. પુષ્કર નળને છૂત રમવા બાહુવાન કરે છે. નળ રાજપાટ હારી જાય છે. બે બાળકોને માસાળ વળાવી, નળ-દમયંતી વનમાં જાય છે.

આ વખતે બૂખ-તંત્રસથી પીડાતાં નળ-દમયંતી વનમાં બચે છે. કળિ, માંસલ બગલાને પ્રગટ કરી, નળને લોભાવે છે, નળનું વસ્ત્ર બગ લઈ જાય છે.

કળિના અને પ્રેમના જોઆણ વચ્ચે નળરાજા, જિંઘતી દમયંતીને તણ ચાલ્યો જાય છે. નળ વિલાપ કરે છે. કરકોટક નાગને દવમાંથી કાઢે છે, અને તેના કંબથી નળ 'બાહુક' રૂપ બને છે.

રાજા ઋતુપર્ણને ત્યાં તે 'અશ્વપતિ' તરીકે રહે છે.

ખીણ બાળુ વનમાં દમયંતી જાગે છે. અને નળને જોતી નથી જોતલે, બાવરી બની વનમાં બસે છે. વનમાં અજગર દમયંતીને ગળવા લાગે છે. એક પારધિ આવી દમયંતીને છોડાવે છે.

દમયંતી કાતુમતી માસીને ત્યાં જાય છે. તેને માસી જોળખતી નથી. તેની દીકરી ઇન્દુમતીનો હાર કળિ ગળી જાય છે. દમયંતી પર ઇન્દુમતી વહેમાય છે. દમયંતીની 'હરિ-શ્તુતિ' થી કળિને નાશ થાય છે.

અંક ૪

માસીને ત્યાંથી દમયંતી પિયર જાય છે. ફરી સ્વયંવર કરવાની જાહેરાત કરે છે. રાજા ઋતુપર્ણ બાહુકને સારથી તરીકે રાખી, સ્વયંવર માટે આવે છે.

વાહીમાં માધવી કેશવી સખીઓ, રસોઈનું સ્થળ તૈયાર કરે છે. બાહી કુંભ, પાત્રો અને ઇંધણ મૂકે છે. એક બરુએ, અન્તર-પટ શખીને દમયંતી બેઠી છે. કેશવી માધવીને અને પોતાનાં બે બાળકોને જોઈ, બાહુકનું અંતઃ કરણ ભરાઈ આવે છે. તે બાળકોને રમાડે છે.

દમયંતીને ખાતરી થાય છે કે આ બાહુક નળ છે. દમયંતી બાહુકને ચરણે પડી, તેને વિનવે છે.

બાહુક કરકોટકનું વસ્ત્ર પહેરી, નળના રૂપમાં આવી જાય છે. હર્ષવેદી દમયંતી નળને મળે છે. જયજયકાર વતે છે.

ભીમક રાજા નળનું સન્માન, પૂજા, આતિથ્ય કરે છે. આ સમાચાર પુષ્કરને મળતાં, તેને પ્રજ્ઞાત્તાપ થાય છે. તે નળના પગમાં પડે છે. આનંદ આનંદ છવાઈ જાય છે.

પ્રેમાનંદની પ્રસાદી-‘રણુયજ્ઞ’

(પદિચ્ચ : ડૉ. ચીમનલાલ મ. વેધ)

(વાદ્યોદ્ધિ રામાયણના ‘યુદ્ધકાંડ’ના આધારે પ્રેમાનંદે ‘રણુયજ્ઞ’ની રચના કરી છે. એનાં ૨૬ કાંડો છે. દરેક કાંડે રાગ ખંદ્યાય છે કેદારો, પેરાડી, સામેરી, મેઘમલ્હાર, વસંત, સારંગ, મેવાડો, ધનકધનાથીની દેશી જેવા રાગોનો ‘રણુયજ્ઞ’માં ઉપયોગ થયો છે. પ્રેમાનંદની ઉત્તમ રચનાઓમાં આ કૃતિનું સ્થાન છે.)

‘રણુયજ્ઞ’ યજ્ઞ

રણુયજ્ઞ નિધિતકમાં મેળ્યો, કરવા દેવનું કારણ,
 રણુયજ્ઞની વેદી કદાપી, ગમ થયા આચારણ.
 વિભીષણને દીક્ષા આપી, દનુમાન લાગ્યો ઉપહાર,
 આણુયજ્ઞ સરુવે હોમ્યો, રાક્ષસનો પરિવાર.
 ખેતાળીસ કાળ મંત્રી હોમ્યા, કંદમ્બને કામ,
 બાણ લાખ દીકરા હોમ્યા, તલ જવનું લઈ નામ.
 મોટા મહિષને કામે હોમ્યો, કુંભકર્ણ જે બાઈ,
 બળને સ્થાનક મેલ્યો હોમ્યો, રણપુત્ર અતિકાલ
 બત્રીસ લક્ષ્યો પુત્ર હોમ્યો, ઈન્દ્રજીત મહાભામ,
 રાવણ શીલ્ય પુરણાદિતિમાં, એળીપેરે કીધો જામ.
 ક્રોધ અગ્નિ, જ્વલંતી જ્વાળા, પવન લક્ષ્મણ વીર,
 રણુયજ્ઞ શીરામે કીધો, સમુદ્ર પેલે તીર.

કુંભકર્ણને જગાડે છે

જળ છાંટ્યે નવ જલે જોદ્યો, તાપણી કીધાં ચોદેર,
 હડે ઉપર ચંપાપડ મેલ્યાં, કાનમાં કૂંડે મહનભેર.
 મૂઠ મૂળી નાસિકામાં મૂક્યાં, અજમે ચાગ્યો નાસાગાન,
 પાછો આસ બ્યાં મૂક્યો નિદામાં, અજમે મૂઠ કીધાં જન્ય.
 ઝોળખઅજન નાનાવિધ કીધાં, ઉચળી પજાડ્યો વાર મે આર,
 પલ્લુ અઘોરીની જિંધ ન જોડે, દીધા ઘુંટણિયાના પ્રદાર,
 પછે કીધાં અન્ન આરોગ્યું સર્વે, પછી પૂજ્યા સમાચાર,
 મુને કાળી નિદાએ સિદ્ધ જગાડ્યો ! આ શા વાનરના હોશર ?

લાકૃતિ રાવણને ઠપકે

જમન જીતી તે જેર કીધું રે, ના જીત્યા કોઈ ને કામ રે,
 સ્વામ કેસ ઉજ્જવળ થયા, તો ૫ મન સ્થુ તાડું સ્વામી
 ચંદ્ર વિના જેની જામની રે, દીપ વિના જેનું ધામ રે,
 ત્વમ વિભીષણ બાધિત વિના, દીમે ઉજ્જવલ લંકા ગામ.

પરનારી જેની પાનક જવાળા રે, વામા વિખની વેલ રે,
હાં વેશે તારો ઝટુળ સત્તે, જઈ રાગચરણ ચીસ મેઝ

દારુણ યુદ્ધ વર્ણન

ફેરે વીર થયા લથપથ, જોડે અગાડી ભાગે રથ
થયો અથ મજ રથ સહાર, પડે માર, વદે હોકા
વગ પતાકા અકુસ જન, મુગટ રોષ પડ સર્વ
તોમર ત્રિશુળ શકિત મહાજવાળ મુર્ખ મદા ભોગળ શિડિમાળ
કાતી યુક્તી પરિઘ પટીશ પડે હસ્ત ચરણ ડેહાગે શીશ
કર્ણ નાસિકા હૃદય નેત્ર શુ મેઝ માસના જીવ્ય ક્ષેન
ચરણ પ્રહારે મરે મેદની, વપુ પરસે મારા રવેદની
ચોહદત દારુણ કંઠકે પછાડે પૂછ મરિ મડમડે
હનુમાન નીરની નાગે હાક, ક્ષિતિ અબા ધુ ચડિયા ચાક !

હરિમય મૂર્છા

બોવો સતસિરોમણ ! સાધ ! કાઈ ક્ષમા કરો મુજ અપરાધ
જુઓ વિચારી સગપણ ને રનેહ હુ દુખિયાને નન દીને મેહ
મુને આગળ કરીને પૂઠે આવતો, કમળ લેઈ આગળ ચાલતો
તો આજ કેમ અધમી થયો ? મુજ પહેનાં કયમ સ્વર્ગે ગયો ?
દહ્યે મૈથિની મૂકારી નથી, તો મેં મુખે તને નિશ વશી ?
હારો ઉઘમી ! કરો સમાધ એમ કહી મહી રુવે શીરામ

રામ-રાવણ યુદ્ધ

(ભુજગી ૭૬)

કોપ્યા શ્રી રઘુનાથ ધર્મ આપ મરે
લ કાનાથ નારો, થર્પા બાણ પૂરે
લે પતિતની પૂક જમદત જેવા,
લ કાનાથ પૂરે ધાવા બાણ લેવા
મુકા ભોવરા કોટડી માળ મેડી
ચરે જીતરે નાસતો અર્ધુ ખેડી
મર્યો શાસ ને મુખ નિશાસ નાખે
'મુ ! રામનાં બાણરા કોણ રાણે ?'
વહુ મુદરી દીકરી સર્વ દાસી
બીડે બારણ, સર્વ કો જાલ નાસી
આબો મામ મૂખી જમદાં શેષ, નારી
'મુને રામ મરેદરી ! 'કે' આદ્યારી

સતીના પ્રભાવ

આસનમાન દીધુ નમી પાપ રાણી
રણાં બારણે બાણ મરજાદ આણી
કરી રાવન શ ને પરમામ કરિયા,
સતીનામ વેળથી બાણ ફરિયા.

ઈંદ્રનો રથ જોમાં બેસી રામ લાડ્યા.

તય ઇંદ્રારે સમે જોઈને મોકલ્યો નિજ રથ રે,
માતથી સારથી સભ જાણ્યો, સાધવા દેવનો અર્થ રે,
દશ મહાસ્ત્ર ઘોડા રથે જોડ્યા, મન પવનનો વેગ રે,
રથ ચક્ર ચાલે ગર્જતાં ગંધર્વ મગન ગાજે મેઘ રે,
શન ધન. ફરકે પૃથક્ રંગે, દશ કલશ પંચ છત્ર રે,
નવગતિ મણિ, જશા જાગીર્ણી મીનાકારી વિચિત્ર રે,
પરગા પટવાળી મારી મિંદાસન શીકાર રે,
મોહિત તકિયા અમર વીરજા મોગરે મોતી સાર રે,
ભમર ભમરી હંસ હરિયાળા, છુ ફરે બહુ ચિત્ર રે,
અભ શભ આબુપથુ ભરિયાં, જાત ભાત વિચિત્ર રે,
ફેરવાળ ધૂપરમાળ ધમકે, મોહાર કે મોતીદાર રે,
નવરંગ અંગ તુરંગ મેહકે કરે સીસારવ ખુરશીર રે,
રવિગળ વા ચંદ્રગળ અગ્નિ વાયુ વૈશાન રે,
એવો રથ અવનિ ડાલ્યો જોઈ રીઝ્યા શી ભગવાન રે.

રામ વિજયનો આનંદ

અમરવર્ગ કુસુમે વધાવે, હવો જે જે કાર રે,
એકે હસ્તે અવનિ જોઈ આવી, દબો જુઝિનો ભાર રે,
નાગ શાગ નિમમ ને નાપિ, રામના શુભ શાય રે,
અપહર કિલર જલ વિદ્યાધર નાચે, વીણા વામ રે,
હરખ્યા ગણગાંધર્વ સગવે, ઈંદ્ર ચંદ્ર સવિતા નક્ષત્ર રે,
મેલ્યામ રામપતાપથી હવું સુખ તે સર્વ રે.

પ્રેમાનંદની પ્રસાદી-તત્ત્વશૃંગારચાન

(પરિચય : ડૉ. રસિકલાલ પાઝા)

શૃંગીઝપિ નવુ શાસ્ત્ર શીખે છે,

(૭૬ ભુજગીની ચાલ)

ખિલીને ખુખારી અપિરાજ ખોવા,	- પદાવો પદાવો કરી તર્ક તોડ્યા,	
કિયા યુરુતુ લેઉ ચુખનામ મારે,	કરુણ કયો મત્ર ઉચ્ચાર ભારે	૧૨
કિમે આસને ધારી એસુ હુ ધ્યાને,	સમાધિ પ્રયોગો કહો જોઈ માને,	
સુણી શાણી સ્વાભા, કરી મંદ દાસ્ય,	વિચારી વદી ધારી અઘાત પાસ	૧૩
અહો નાથ મારા કહુ મંત્ર શિક્ષા,	ધરો કામચાસે તમે રૂડી દીક્ષા,	
સુણો એહ વિદ્યા તણો મર્મ પહેલો,	યુગ વિનનો ગૌરવાધીન સેલો.	૧૪
જાણે મોહ મત્રો જડે રૂડિ વિદ્યા,	રતિ આસને પામતી રૂડી સિક્કા,	
ધરો તત્ર ધ્યાને તપોને વિચારી,	હશે ધ્યાન તો તો વરો છુદ્ધિ સારી	૧૫
અમારા પ્રયોગો યુનિ બાણુ પચો,	સમાધિ સુણો અંગ સયોગ સાચે,	
સુણી વાણી એવી રપિરાજ રીજ્યા,	સિખાવો સિખાવો કહે હર્ષ ભીજ્યા,	૧૬
કહે કામતી રાજ વિદ્યા વિચારો,	મતિ ધારી સધી મમચર્ચુ ધારો,	
મહો મંદનાલેખ આન દકારી,	મયો માન મુકી ધસો અંગ વારી.	૧૭
કટી સિંહન કીયો હાથ કાળી,	ધરો પીન પીડો દવાદેની દાખી,	
વગી વેણિ મારી વિખેરો વિહારી,	ભુઓ શુ ભુઓ શુ ન થાઓ વિચારી.	૧૮
ધરો ધ્યાન એ શીખવા રાજ સાદું,	કલુ આતી મારું કરો એ વિચારું;	
વદી એમ વામા જઈ પાસ ઝાલી,	મુનિરાજ શીખાતો પાડી બાળો.	૧૯
અહો દેવ મોટા મોકા માન મોકું,	પ્રતિબોધ માનો બળો શાસ્ત્ર મોકું,	
ધણી વિધ એણી રીતે તો ઉચ્ચારી,	તત્ત્વશૃંગ જાણે ન કાર્ધ સમારી	૨૦
મુળે બાળ ॥ પાન અશ્વત્થ દ્વૈત્યું,	ન થાયે વધુ તોય તે સંગ છૂટ્યું.	
દયા હીણ દેતા ન કંપેમ મૂંડે,	ચળી જાય તોય મહી સાથ ફૂંડે.	૨૧
બૂટ્યા ઈશ બ્રહ્મા ત્રિપુશરિ જેવા,	કહો શુ ગીના ત્ત્વે તો ભારે કેવા	
મયા યોદ્ધોદ સિખ્યા સારિ વિદ્યા,	મયા મુણને આપિ મોટી અવિદ્યા.	૨૨

કરુ. ૧૮મું.

પ્રેમાનંદની પ્રસાદી—‘સુદામાચરિત્ર’

(પરિચય : શ્રી. રવિશંકર પાઠક)

[શ્રીમદ્ ભાગવતના ‘ સ્થાવરકંધ ’માં આપેલી સુદામા કથાને આંખ આગળ રાખી પ્રેમાનંદે પોતાના જમાના માટે ભક્તચરિત્ર રચ્યું છે. ભગવાન શ્રીકૃષ્ણના સદાધાર્મી રંક સુદામા, દ્વારકામાં શ્રીકૃષ્ણના દર્શને ન્તય છે. પ્રભુ બહુ પ્રેમપૂર્વક પોતાના રંક મિત્રનો સત્કાર કરે છે, અને એની વાણી બહાર તેને અદ્ભુત સ પત્તિ આપી દે છે : મિત્ર ધર્મનો મહિમા આ રસિક ચરિત્રમાં ગયો છે.]

સુદામાનો રંક સંસાર

ધાતુ પાત્ર નથી કર સાદાવા, સાદુ વસ્ત્ર નથી સમ ખાવા,
જયમ જળવિષ્ણુ વાડી આકુર્વા, ત્યમ અન્નવિષ્ણુ ભાળક બાકુર્વા.
નીચાં ઘર બીતડીયો પડી, આન આનર આવે છે મડી,
અતીત ફરીને નિરમુખ જાય, ગર્વાનક નવ પામે માય.
કરો છો ગાહપત્યની મેલ, નેવેલ વિના પૂજો છો દેવ,
પુન્ય પર્વણી કે નવ જમે, જેવો ઉગે તેવો આશમે.
બીજે નીજે પામે છો આહાર, તે મુજને દહે છે અમાર,
હુ તો દરિદ્ર-સમુદ્રમાં બૂડી, હેવાતણમાં અકેકરી ચૂડી !
હું પૂછું છું લાગીને પગે, એવડું દુઃખ સહીશ કાઢાં ભગે ?
દાદાડી તમે કહો છો ભરથાર, માધવ સાથે છે મિત્રાચાર.

સુદામાપત્નીની વિનંતિ

જે રહે કલ્પવૃક્ષની તળે, તેહેને શી વસ્તુ નવ મળે ?
જે શય જલમાં ફીડાં કરે, તે પ્રાણી કેમ તરશે મરે ?
જે પ્રગટ કરી મેલે કુતારા, તેહેને શીત આવે વ્યથ પાસ,
અમૃતપાન કરીશું જે નરે, તે જગદિંકરનો ભે કપમ ધરે ?
જેહને એક શામળીયા સાથ, તેહને ધર ન ધરે અનાથ,
છેલી વિનંતિ દાસી તણી, પ્રભુ પધારો બુધર ભણી.

મામ ન મૂકીએ રે

સુદામા કહે, ‘ ‘ વિપ્રને નથી માગતા પ્રતિવાદ,
પણ મિત્ર આગળ મામ મૂકી, માગતા શુભ જાય.
મામ ન મૂકીએ રે.

જોડવા પાણી ને દીન વાણી, માય વદન પીળું વરણ,
એં ચિહ્ન છે જન્યક તણાં, જન્યવાથી ‘રેકું’ મરણ !
મામ ન મૂકીએ રે. ”

દશ માસ ગર્ભ નિવાસ પ્રાણી, શો કરે ઉલ્લભ,
એવું જાણી સતોષ આણી, હરિ વિસારશે કયમ ?

—મામ ન મૂકીએ રે.

અનન્ય-મહિમા

આંખ ચાલી અગળા કહે : ઋષિરાયજી રે
 માતું જડ યવું છે મન : લાગુ પાયજી રે
 એ તો જ્ઞાન મને ગમતું નથી : ઋષિરાયજી રે
 રુવે બાળક, લાવો અનન્ય : લાગુ પાયજી રે.
 જ્ઞાને અનન્ય વિના ચાલે નહિ, ઋષિરાયજી રે
 મોટા નેત્રેશ્વર દગિલકા, લાગુ પાયજી રે
 અનન્યવિષ્ણુ ભક્તિ સૂત્રે નહિ, ઋષિરાયજી રે
 જીવે અનન્ય ગાધુ જગન, લાગુ પાયજી રે
 શિવે અનન્યપૂર્ણા યે, રાખ્યા, ઋષિરાયજી રે
 રનિએ ગાધુ અક્ષયપાત્ર, લાગુ પાયજી રે.
 અનન્યપિ એવે કામધેનુને, ઋષિરાયજી રે
 તો આપણે તે કાણુ માત્ર ? લાગુ પાયજી રે.
 મુરે એવે કલ્પવૃક્ષને, ઋષિરાયજી રે
 મનવાંચિત પામે આદાર, લાગુ પાયજી રે.
 ધર્મ પ્રાણ અનન્યવિના નહિ, ઋષિરાયજી રે
 જિભો અનન્ય સકલ મંસારે લાગુ પાયજી રે.
 નનન્યજી ત્રિકમ છેદે, દારિદ્ર કરાં ગ્રાહ રે
 પ્રાણનાથ ! પધારો દુગારીકા કું માતું તમારો પાડ રે.

મુદામા-દ્વારકા પ્રવેશ

૩૫ જોઈ જોવા સહુ મળે, ખીજવે બાળક પૂડળ પળે,
 જગત-જી તાળી દઈ દમે, ધન ગામ જહીં આ નર વમે.
 કીધાં દમે તત તપ અપાર, રે આ પામી દમે આ ભગવાર,
 કોઈ કહે ઈંદુ. કોઈ કહે કામ, એકને રૂપે દાવાં કેસવ ગમ
 પતિતતાના મોહ હરશે મન. અનન્ય વચન બોલે સ્તીજન,
 કોઈ કહે દાઉ આલ્પો વિકરાળ, રેખાડો રેતાં ગહેશે બાળ.

કૃષ્ણ-મુદામા મિલન

જમીનોજી તે છૂગી ચાલે, રે, મૂકી દોડ તે દીનદયાળે રે,
 મુદામે દોડા કૃષ્ણ દેવ રે, છૂટ્યા આંસુ આવણુ નેવ રે.
 જુએ કોતુક ચારે વણુ રે, ક્યાં આ વિષ ? ક્યાં અસરણુ ચરણુ રે ?
 જુએ દેવ વિમાને ચડીયા રે, પ્રજા આવીને પામે પડીયા રે.
 દરિ જાડાકા ચઢી દાય રે, ઋષિજી લીધા હૃદયા સાય રે,
 જુગ બધન વાંસા પૂડે રે, ત્રિભાના આલંબન નવ છૂટે રે !
 પડે મુખ અન્યોઅન્ય જુએ રે, દરિનાં આંસુ મુદામોજી લુટે રે,
 ગુલીપાત્ર જીભાવીને લીધું રે, દાસત્વ દયાને કીડું રે.

ગાવિરે માંડી ગાદી

કૃષ્ણ
 યરીર પ્રભુ જોગથી, તપે, દુઃખે રહી,

શેં દુઃખે તમે દુઃખા, મારા પૂરવ સનેહી !
કાંઈ ધાતુપાત્ર કને નહીં, આબ્યા તુંબું સાહી,
પથ નથી શેં પેહેરવા, મારા બાળસનેહી !
કે સુખ નથી સંતાનનું કાહોને, કદમને દોપે,
લાબી અમારાં વડકણીં, તે શું લોહીકું શોખે ?
કે શું ઉદર ભરાતું નથી, તેણે સપ્ત દેહી,
એ દુઃખમાં કિયું દુઃખ છે, મારા પૂરવ સનેહી !

સુદામા:

જેહને તમારું રમરણ છે, તેને ચિંતા કેહી
સુખ દુઃખ બેહુ સમાન છે, મારા અતિ રે સનેહી !

તાંદુલની સેટનો સ્વીકાર

કર મરડીને હીધી ગાંઠડી, સાથે ત્યાં દુઃખ મોડ્યા,
જ્યમ જ્યમ ચીંચરાં નાથે છોડ્યાં, ત્યમ ત્યમ ભવનાં બંધન તોડ્યાં.

અદળક ઢળીયો રે સામગિયો.

તાંદુલના કણ્યુ સુખમાં મૂક્યા, છાંડી છાપરી આકાશ,
તેણે ચાનકે સુદામાને ચવા, સપ્ત ભોમ આવાસ.

અદળક ઢળીયો રે સામગિયો.

ઋષિપતની ચર્ધ દુખમણી સરખી ચવા સામ્ય સરીખા પુત્ર,
વૈભવને શું કયિ વખાણે, જેવું કૃષ્ણનું ધરમુત્ર. !

અદળક ઢળીયો રે સામગિયો.

ખાલી હાથે વધાય

વિવેક જ્ઞાન સુદામે ગ્રહ્યું, ધન નામ્યુ તે સારુ ચયુ,
ધને કરી મદ સુજને થાત, ભગતિ પ્રભુની બૃહી જતત !
કૃષ્ણે સુજને કરુણા કરી, હરિદ દુઃખ નવ લીધુ હરી,
સુખ પામ્યે વાથે કોષ ને કામ, દુખે સાબરશે થીગમ

સુદામાનું આસ્થર્થ: વૈભવ

કામ બૂલ્યો, પણ્ય મામ નિશ્ચે ધામ કોઈ ધનવતનાં.
વસન, વાહન, ભોવન, ભોજન, જુખણુ ભાગ્ય ભાગર,
સામર, આસન, છત્ર ગિરાજે, તાંદાં દંદનો અધિકાર.
મેડી અટારી જળનં બળી, ઝળકે મીનાકારી કામ,
કાટીક મણિના જલ જડીયા, કેલાસ સરખું ધામ.
વિશ્વકર્મા બૂલ્યો ભાગ્યો, જોઈ ભોવનનો ભાવ,
માણિક મુકતા ગતન હોગ, કવેરી જોત્ય જગાવ
ગોળી, ગોળા, ઘડા, ગાગર, કનકનાં સરવ પાત્ર,
સુદામાના વૈભવ આગળ, કુબેર તે દોષ્ટ માર
જદપિ વૈભવ ઈન્દ્રનો પણ ઋષિ રહે કિંદાસ,
વિજ્ઞેય રાખે ભોગનો, પાથે તદાં સન્યાસ.

પ્રેમાનંદની પ્રસાદી—ભ્રમરપચીરી

(પરિચર ડો. ચ દ્રકાત પદસ)

ભોગી ભમરાને, ઝોધર ' ભમતો ભાગો
રખે જાગુ મરો જણો છે ધૂત કપની કાળો ! ભોગી
જેવા કાળા ને સકુ કપની વિશ્વાસ ફોહોનો નવ કરીએ,
તાળા સર્ની સત મરતા કે એક દહાડે મરીએ—ભોગી
ઝીંડીએ જ કાળી જમુનાચા, અધરચ આપણી બોલે
વિશ્વાસ આપીને મળો કાપે, બે મસ્તક મુઠીએ બોલે ભોગી
તેરે કાળા કેસ પોરીએ અ તે ધોળાચાપ,
પચી ફા કુચને નવ આવે બે કાળી રાતે જાપ—ભોગી
કાગો મધુકર કરે જકુ એવા રાતે જલુ મધુકર
કુચમધા ગોકુળની દેખી પામે છે આનંદ—ભોગી
નીરસ પુરુષ છે પ્રાચીનમા, મધુકર ! જન મધુવનમા,
શિવ મનભ મધુમતી વાસના, ખૂતી છે તુજ મનમા—ભોગી
તાદાચ ન—અમઆગત થયુ છે અમાના સોમ્યકુ કુમલાચ
તે દેખાવા ગુ આ પે ર ધૂત ! અમલી લે આનંદ—ભોગી
અમારે પગે શુ કરી લાગે ! અમે ધૂતને નવ ધીર,
જૂદ મન, સામ્ય નવ જારે, જેમ મોતી વ—એ ઘીરમુ—ભોગી
(ગોપવધૂ જેહે ઝોધરને) મધુકરના કૌતખ નીરવો,
પ્રેમાનંદ—અમુ પરમેશ્વર છે ભોગી ભમરા સરમે—ભોગી

ભ્રમરનો ઉપાલ ભ

જુઓ કેહે શ્રીકૃષ્ણને ' સુખ ભમરા, શુ વાળો ખટપટ ભેખ ? ભોગી ભમરા
રાતે દીક આસિતન સોમ્યતે સુખ મુખે વાગી ક્રકમ—રખ, ભોગી
હોયે માર પગ જે કારને, સુખ નેહેલ ' પશુ ' નામ કહેવાવ ભોગી
તેદને અનાન હોયે અતિથલુ સુખ મુખ પાસે ભિન્ન ભામ, ભોગી
અ/ચણ છે તાહારે વિખે સુખ માટે ' દહેડ પશુ ' તહાર વામ ભોગી
રાધા—પશુ પરદરો સુખ કીમે દારી—ધણે વિચાર, ભોગી
આજ મધુવન પ્રકુલિત થયુ, સુખ ગુ અમ કરો આવ્યો વ્યર્થ, ભોગી
પ્રાચીન પ્રાચીય મધુરો વિરે સુખ તાહા સરો ત દારો અર્થ, ભોગી
નીરસ પુરુષ છે પ્રાચીન તાર્જા સુખ ને ધણગને વામ ભોગી
ર મનમાળા તાહાગ કકમા સુખ કાદા કરી આ-પો પ્ર વિચાર ભોગી
તરવ રસ ગુ લાઇ મળો સુખ પોતાનુ આપ વિચાર ભોગી
પ્રેમાનંદ—અમુ પૂરે પડો, સુખ અમે મરનાને ન માર ! ભોગી

જસોદા-ઉદ્ધવ સંવાદ

માન અમારા જોતિયાં, 'ઉદ્ધવ' ! માંભજો ૨.
 અમે અસાનીનું નેન, કાલો કામજો ૩.
 તેને ન ચડે દૂધને ગંગ, પદેલી રવાનતા ૨;
 ગુણુલીન ગોવાળાં કોટ, જાન નથી પામનાં ૩
 તમે કહેા છો જલ, ધલ્લાદિ નવ કુળે ૨;
 દું કેમ કરી આણું વિશ્વાસ ? જાંખો મેં, જાંખજો ૩ !
 પ્રસવ સમેતો દિન, સીને હોય કોદેડા ૨;
 ઉરમાં, દસ માસ, વલ્લો મેં, સામજો ૩;
 પોદાકયો મેં પારખે, ગાવાં હાલર ૩.
 તે મુખ સંભારી જોઈ, શર્ધ શર્ધ મર ૨ !
 મુખ ઉપર આવતા કેસ, આંખડી મીંચતો ૩;
 સોને મદ્યો સિંદનો નખ, લઈને મીંચતો ૩,
 કુંડળનાં, પ્રતિબિમ્બ, ગોરા ચાલમા ૩;
 કુંડકે માગે ચાલતો, આ પરસાળમાં ૨,
 જળમાં ભરતો મૂંઠ, દેખી મંદ્ર મળકતો ૩,
 વડતાં જો મંજર, આહારી કોટે વળતો ૨ !
 ગોવિન્દ જોને ગુગલુ, મુખ જાણું આટિયે ૨;
 તે મુખ સંભારી જોઈ, અમે નવ કાટિયે ૨ !
 તે મુખ સંભારી જોઈ, અમે નવ કાટિયે ૨ !
 ધુધરીઆળી ગોદળી, લટકે નાકે મોતી ૨,
 હમકે હમકે ચાલતો, હું પૂટે જોતી. ૨.
 મેતો ખૂચના ધુધરા, પામની, પાનીમેરે,
 નમે કોહો એ 'જલ' અમે કેમ માનીયે ? ?
 તથા જોયનનો નાય, ચારે કેમ આવડી ૨ ?
 રેમાનંદ—પ્રભુતી, હું તો આવડી ૩

(પરિચય યસોભતિબહેન મહેતા)

ભાસ્વર

ભાસ્વરે ભર પરમે રે, ધસે કગડોની પાજ
મેહની, મીકુ હુ એકવડી, મહે ન એકે કાજ
ગાજ ગજીને વગે રે, ઝાઝો કરીને નાજ
રાધા રેગ મેશુને, મેલ-સુ વગસા વાજ
'તણું નતો, લણું કાળો રે, કણખાં નોતમ નજ
વિરહિણીને સતાવવા, આપીએ માસ ભુજાજ
ઈન્દ્ર ધનુષને તાણે રે, જાણી એકવડી વાજ
કમ કરીને સખી, ગી રાજ, નાથ નથી મારો ગામ
સતુરો ચોપટ વાની રે, આપી ગજા કાજ
મે જાણુ ગજની નિર્મિત, દિવમે' ધર્મ હું વાજ
પિજરડે શુક સારિકા હા કરે 'કૃષ્ણ' ઉચ્ચારે
પખીએ પગ સંતાપી રે, મગીને દીધો માર
નાથ મીસાવા રે હે સખી, કર્મને 'દીને' દેવ
કર-ક'કણનો પટતરો, દર્પણુ આને જોસ ?

(સોલોક)

પ્રીપમે કમલિની કમળ મહે તન્દુરે મીન નયન નીર મહે
મદનો કિરણુ પાખે મદારી કૃષ્ણ-પાખે તપી એ દિગોરી

અપાસો

આમે માસ અનંધ ધર્મ, લજુ રે ન વળીઆ નાથ
મનમા વિમાસણુ ઊપની, ઘસવા સાગી રે હાથ
ધર ધર દીપ દિસાસડી, તોગણુ સગે દાર
ભામિની બુધણુ ભાવના, સભા મોળ સમગાર
કેસર-ધોળી મોળી રે, મોમર મંગેલી દાર
સતુરો 'સાવતી' સમકની, ઝાંઝાનો પ્રમદાર
ઉગર અતિ અભિસાગડા, કાળો લાંગા રેમ
કૃષ્ણ મન્મથ-મોગરો, વાદાસાને ભેટ કરેમ
જેનન-આને ગોરીઓ, મીન-સરોવર-પાળ
કૃષ્ણ મિના અદુ સુતુ' રે, કોણુ મુકે રખવામ ?
નવ રે દિવસ નદરાજના, ઝોગી અગડા માવ
કૃષ્ણ વિનાની કામિની, પગ પગે તવ અમદાવ
જેનન જાણુ ન જાણુ' રે, મન્મથ હમે વિગેખ
મેખ મિપાવાના નવ દરે, નિષદર-રેરી રે રેખ

(સોલોક)

માસ મારે ગદા મેદ પરમીઃ ગણિત-આનંદી કૃષ્ણ-તરંગી
જગદ કહ નિ જાસ મહે ઉગર કૃષ્ણી દાર મુર ?

પ્રેમાનંદની પ્રસાદી-વામનચરિત્ર

(પંચેગ : સૌ શ્રીમતીપ્રાણા મજ્જુદાર) .

ચણભૂમિમાં વામન

કર	લેડી	બળિ	બોલિયો,	“ ઋષિ	વા	મ	ન	૩
આજ	સફળ	થયા	શત વાજ,	કીધો	મુને	પાવન		૩
હઠ	મુદી	બચુતા	રહો,	ઋષિ		વામન		૩
હું	પૂજુ	તમાગ	પાય,	કીધો	મુને	પાવન		૩.
મંડપ	મારો	સોભાવિયો,	ઋષિ			વામન		૩
લો	પદાર્થો	સ્વામિન,	કીધો	મુને	પાવન			૩
હું	બાધે	કદાને	ભયપુ,	ઋષિ		વામન		૩.
મંગાણુ		નરવાહન.	કીધો	મુને	પાવન			૩
કૃપા	કરો	ઋષિ	ગિહ્યા.	ઋષિ		વામન		૩
ભરે	નાના	નાના	પાય,	આસ્થા	મુનિ	પાવન		૩
પાછળથી	બળિ	સ્તવન	કરે,	ઋષિ		વામન		૩
આગળ	આસે	શ્રી	પરબ્રહ્મ,	આસ્થા	મુનિ	પાવન		૩
મંડપમા	આવિયા	હરિ,	ઋષિ			વામન		૩
ગરુડ	બ્રાહ્મણ	ક્ષત્રિય	જૂપ,	અથા	સૌ	પાવન		૩
સભા	સઉ	વિરમે	અર્ધ,	નિરખી		વામન		૩
દીકું	ગોલા-સાગર	રૂપ,	અથા	સૌ	પાવન			૩
કો	કહે	વિપ્લુ	પધારિયા,	નિરખી		વામન		૩
કો	કહે	માનવ-બાળ,	અથો	સૌ	પાવન			૩
નેઈ	વિપ્ર	વાતો	કરે,	નિરખી		વામન		૩:
કે	વામન	થણા	વાચાળ,	કીધા	સૌને	પાવન		૩
રાગતમે	આસન	આધિપુ,	મુનિ		પાવન			૩:
બેઠા		વૈકુંઠ—જૂપ,	કીધા	સૌ	પાવન			૩
ઈન્દ્રાસન	આબુ	મણ,	નેઈ		વામન			૩:
શુકાચાર્યે	અસિયા	હાય,	કીધા	સૌ	પાવન			૩
રે	લેડી	પૂછે	અભિ,	“ ઋષિ		વામન		૩,
લો	અમ	મરખું	કાઈ કામ,	કીધો	મુને	પાવન		૩ "
વામન	વળતું	બોલિયા,	“ સુણુ		રાય			૩:
અમેઝમે	બલયો	તને	ઉદાર,	બાપયો		મહિપાળ		૩
મારો	નિવાસ	આખા	જગતમા,	સુણુ		રાય		૩:
અદ્યારીને	રુ	ધામ	બાપયો			મહિપાળ		૩.
અલકુવ	હે	માહર,	મુણુ		રાય			૩
માડું	વામન	હે	નામ,	બાપયો		મહિપાળ		૩

દીમે દાંત રુઝા હસતાં રે, કીરા તેજ કરે છે કરતાં રે. ૫
 ત્રિકમજી વણિકની તોલે રે, નાય જીતાવળ 'ને બોળકું' બોલે રે,
 મોનાની સાંકળી, ને કંઈ દોરો રે, ફડે પાટીવાળો કંદોરો રે. ૬
 ઝગડે ધનરેખા દયેલીમાં રે, ગ્યાંગુળીએ વીંટી ને વેદીઆરે,
 સાદો એક વાગો પહેર્યો છે હરજી રે, એનો સિવનારો કાણુ દરજી રે ૭
 મેયુ ફડ બાધ્યુ બેનકું રે, ગુણુ કલાંચી શીખ્યા પ્રભુ એવકું રે,
 કરે દિંડતા હાથના લટકા રે, સાદી દોરીના ફડે પટકા રે. ૮
 પટકે લટકે કુમતઝા જ્યોત રે, ફડે ખોગી પીતળની દોત રે,
 છીંચા છીંચાં તે કૌતક ભાળિએ રે, ઠાલી ગાઠવાળી બેચાર ફાળીએ રે. ૯
 એક ઓટી પહેડી ખાધે રે, નાય કુદસો ને મોટી કાદ રે,
 વસ્ત્ર પેહેર્યાં તે પાચે સોળ રે, પાચે પેહેર્યાં તે સુંદર મોળ રે. ૧૦
 સાચે વાણીતર છે સાત રે, જોદવને અકુર ખાત રે,
 હનુમાન વિદુર ગરુડ રે, ભકત સુદામો દીસે દીન રે ૧૧
 પારથના હાથમા પાન રે, આગળ જ્યેષ્ઠિકાદાર હનુમાન રે,
 ચમર સુદામાએ ઝલી રે, છે વિદુરના હાથમા વલી રે. ૧૨
 બોક્ષી બોલે પ્રભુ તોતળી રે, હિંદવને ખાધે કાથળી રે,
 એમ આપ્યા સામગા અવિનાશી રે, તે જ્વેષ્ઠ રહ્યા તીરથવાસી રે ૧૩,
 કાઈ વાગો ખીરાળે કેસરી રે, બન્યા મોટા પારીખ લખેશરી રે,
 મારો નાથજી નીચે ખામણો રે, લટ પ્રેમાનંદ નમ્યે તેને જામણે રે. ૧૪

શામળશા તીરથવાસીને મળે છે

કહે જાતરાળને અવિનાશ રે, રૂપેઆ આપ્યા મુજ પાસ રે,
 તમે જામતા ફરો તે શું થ રે ? લાઈ શામળદાસ તે હું થ રે ૨૮
 નગરીંયો વાણીતર મુજ જણો રે, આ નગરમાં રહું છું જાનો રે,
 કહું વૈષ્ણવજનની સેવા રે, મુને જ્યોળમે છે નરસેવાના જ્વો રે ૨૯
 ને તો ખીજી વિધિ છાંડી રે, મહેતાને પ્રુપ્તે કાથળી ખાડી રે
 પંદિવાજી જીવે શામળશાહનો રે, તે તો આશરો નરસેવાનો રે. ૩૦
 છાંડી કાથળી મટુણા કરી રે, કાઠ્યા રૂપેયા મુડી ભરી રે,
 જ્વેષ્ઠા મન્યાં ચગિયાનાં નોક રે, ગાંધી આપ્યા રૂપેયાના થોક રે. ૩૧
 મો ઉપેર આપ્યા મહારાજ રે, તે તો ખરચ ખુણુને કાજ રે,
 'નરસેવાને વિનતિ' કહેજે ભારી રે, કાગળ લખજો, કહે દેવ મોશરી રે. ૩૨
 એક ખાસ દારકામાં રહે, તેના કારજ પૂર્ણ થાયજી
 નીચ વાગી આપ્યા ફરી, જૂનામઠની ગાયજી
 નરસેવાને ચરજે વાગ્યા, ને કહે- "સાચો તારો મેકજી,
 વાળોજી તે તું ખરો ભાઈ, ખીજી તે દેવની વેકજી !"

પ્રેમાનંદની પ્રસાદી-દાણુલીલા

(પરિચય : સૌ. માયા મળમુલર)

(રાગ કાલી)

એની મે જગત જાણી, નંદના મુવડ દાણી,
 ચોરીને જાગ પીતે, હાંકતાં ત્યારે ખીતો-૨૬:૧
 મે 'જગત'ને હસાયે, મેસાડયો છે દાણી,
 આલો ચોરને લઈને આપણુ, મયુરામાં તાણી એની મે-૨
 આ બાપે બહુ લાડ લગાવ્યો, તેણે પડી ફરેવ,
 તો નામ 'મારુ' ગાધિકા, એનો ઉતારુ અહમેવ એની મે-૩
 મોરલી મહિ મારી નાખે, મોખે મોહો વેણુ,
 સાધવી નારીનાં સત્ય ચૂકાવે, કામણુ મારાં નેણુ એની મે-૪
 કદમ ઉપર ચડીને બેસે, ચોરી આપણા મી,
 ધગધગી પૂતારો વંખડ, બેમા નગન સંગીર એની મે-૫
 પાંચણુ ઉપર પાપ જ લેહેકે, મોખરી ચોદી લાલ,
 આ આવે આપણી ભાણી, એની લટકતી છે ચાલ, એની મે-૬
 મુખે વાણી વડવાની ને, અંતરમાં આહવાદ,
 પ્રેમાનંદ હલે કૃષ્ણ લીલા, નાથા કૃષ્ણનો સંવાદ એની મે-૭
 રાધાકૃષ્ણ સંવાદ

(રાગ: ખટ)

શ્રીકૃષ્ણ:-

પૂતારી ધુમટાવાળી રે, આજ્યા વિના આપડી કાળી રે,
 જાઓ કાઠા આપ્યા પાખી રે, રાંધાને રોષી ગળી રે,
 વડતા વાયે વહાણુ રે, મહુએને વાજ આણુ રે, ટેક
 ડામી ને અલભેવડી રે, મુખ ધણું મુખાન,
 ભોગનિયાનુ ભેર જણાવે, દું ઉતારુ અભિમાન, પૂ. આ.

નાધિકા:-

નાનડી વપમા નાગ જ કાદયુ, લોક કરે વખાણુ,
 મો ખાવે આંખ જ લાગે, મહિ મોહે મું નાણુ
 - આવો પાધગી વાટે રે, સાણુ છુ નદને ગાટે રે, ટેક

શ્રીકૃષ્ણ:-

આ મોકુળમાં વસે ચળી રે, મોટી જાન આવીગ
 વહેપાગની વાતે વજન માની, રીમે વડજાગી પીગ, પૂ. આ.

માનાચિતા જણુતો નથી, મુણુ ગય ૩:
 નધુ હયે પાખ્યા 'નાથ, જનકયો ... ગદિપાળુ ૩
 ઘનારુ તુ જનકાને આરિયો, મુણુ ગય ૩
 માર્છ જનકા ! મુખિ નણુ જન, જનકા ગદિપાળ ૩

વામન-ધર્મ મ વર્ણ

અપિ પામન મોઝા રાણી, ગય રાગિનો નગ નખાણા -
 "મધ્ય-કુળ શિશુ મધુ, આજ દીક્ષાપણુ તે વીધુ
 દિવ્યકશિપુથી તુ વાધ્યો, વેદાન્ત-મારુ તે સાધ્યો
 હયે આગા મુજ મન રાગી ધન્ય ધન્ય જનતા તારી
 કલ્પકલ હોય નરનિધે ઉજ્જવલ ઉજ્જવલ તારી શુદ્ધ
 અગ્નિવી' દીપકની જ્યોતિ, હૈય રસાતિ-શુદ્ધના મોતી
 રાધના નાથ, સિદ્ધના સિદ્ધ પ્રદાદ પૌના અવ નદિ
 મસા' માહે તે વીહ રાણી, કોણુ યદ કરે તુજ દાગી
 જનક ના જાયે નિર્મુળ ફરી, આલ્યો એવુ સાક્ષી
 એવે ભરી રીતન જળની ઝાગી, સભામાં આરી મનિની નાગી
 પૂજવા વામનજના પાય, નરનાગી નરપદ થાય
 ત્રિઆસુ ગુફાચાર્યે મનમાય, તેઓ સાન ગી મનિદાય
 આચાર્ય મહે, "મુણુ ભૂપ !, એ રામન કપડ-રસપ
 નદિ સાક્ષી બીખનારાણી, એવુ જણુને પાય પખાગી
 ઘનારુ હૃદયમનુ મજ, ધર્યો વેશ તે શ્રી મહારા

ધર્મ - વચન

મારુ પૂર્વ ભાગ્ય જો જાગે, તે માધવ દક્ષિણ મારે
 મુરુ ' જુદિ તમાગી નારી મુને તીખ આપે ઝા ખોગી
 જે નિમ્નુ દગે ને યાગે - " બનિ આવ્યો વામનજ પામ
 રિખાતથી નયિની રાણી, હરિચન્દ્ર પદ રેડે પાપી
 શુકાચાર્યે રાગ ત્રિચારી, " નય ના માને તીખ મારી
 રામનજ મીસારી જન્ય એવો માર્છ કીજે ઉપાય -
 ધર્મ અમર ઝાગીમાં પેડા રૂધી જન ને નાગુએ બેઠા
 નવ પડે મિન્દુ ઝાગી નાખ્યે, જોઈ અમા મો આશર્ય પામે
 " મીજુ પાન સાવો " મદ બનિ કપડ - વાત વામનજએ કાગી
 ર્થ - મનામ દાધમા વીધી, વચ્ચે રાખુ તે કીધી
 જનપાનને વણુ દારે, આગેથી રા મોનર
 રામનજ કદ, = માર્છ ભરાયુ તેજે આવણુ જાગે મેનપુ -
 યોગે મુજને નેવમા પ્રદાર, તવ માગી મોખિનની ધાગ
 મુરુ નાક ને યોચન ફરુ, તર ઝાગીનુ જગ વણુપુ
 પ્રગની માવા મદા અપાર કાલે નવ દીકું કીધર

પ્રેમાનંદની પ્રસાદી-‘હૂંડી’

(પરિચય ત્રી વિરાટ મજસુદાર)

શ્રી નરસિંહ મહેતા-પરિચય
 હ ડી શ્રી મહેતાજી તણી, અને વર્ણુપુ જુદિમાન,
 ધન ધન નામર નગસૈયો જેન જૂતાગઢ સરથાન
 કૃપાધર્મ શ્રી રાકર તણી ઉપ-ચો તે ભમિતી લાન
 ભરસાર નરસૈયો તર્યો, તે નાંચ નામનુ નાન
 શ્રીકૃષ્ણ ધાયા યુગ ગાયા, તજી ચો યા મ મ તા
 ગસ-મ ડળી નિરખિયુ, તેથી ટળી ગર્ધ પ્રમતા
 વિશ્વાસ તે વિશ્વભગ તણો, એ વાસનુ લદાણી
 સ સારના સરમો રહે કરે હરિનયા નીગતન
 યોગાચારી નન ગણે નન ગણે નાગરી નાન
 જેણે પ્રેમુ સાથે પ્રીત બાધી, જેમ પડી પડાયે લાત
 મ ડખિક-વેલા નામ ગાજુ શ્રી હરિએ આપ્યો દાગ,
 ઉજ્ય જલમો મેધ વરસા, બ્યારે ગાયો રામ મહાન
 મન મમતુ પ્રીતુ કે વરમાર્ગનુ મોસાણુ નાખ્યા મોનગરી,
 મેનકે નીચી વ્યામળાએ, હ ડી તે રાત્રિ શ્રીમગરી

હૂંડીના રૂપીઆ
 નખિત મ સેવક નૃસિંહ નામ લેયા પ્રમાણે રત્ને દામ
 તીગ્ય વાસી છે ધનના ધણી સાતમે નૃપેઆ આપતે મણી
 મટે આતીને ફળે ખગ આપતે મેગ ને કંક
 ગિજ્યા તાતા ને તાપે ચક્રમા, આપણ ખગ તપોરે પકપા
 જોણ નહિ, નહિ મોટા માપના જોણ મ ને ની બાપના
 મગર મધ્યે જે કે મણી, જેમ આન આન આપણો
 એ ધાણી હ ડીમા નખી મતુર છે નમે નતે જોગમી

આમળગા નોક

જેને વેલ પુરાણે વખાણીઆ કે, મારા વહા નાજીયેલો, સાપુણો કે,
 એના આગમની ગત કે ઉતરી કે, મારો નાથ મયો નાજીયરી કે
 વહાનો મોમતી ના ઘાટમા ર, મલ્યો તીનચસાગીને નાટમા ર,
 વેશ પુરો આપણો માટે વહાન કે, નાથ ચક્રદાની આનુ આનુ ર
 છે અવળા આટાની પાઘડો કે, સાનાનને કેમ બાધતા આનુ ર
 દીમે સાણીઓ બીને નાન કે, એક નખસુ મોગી કે મન ર કે
 દમતા ખાણ પકે જલુ ગાન કે, મોટું કપામ જાણીએ ન દરે
 અનર મિત્ર જાણો પગાળી કે, મોગી આખ દીમે અગા આણી કે
 જે મને કેળી ઝમકે કે, નાસિમ તે દીનાની સગ કે,

ગાનકા -

ધાધરી વાટે ને બેઠે રે, જીને હોયે જે બાપ,
દાણી શુ તે મહોગ કરાની, કસે કીધી શુ જાપ ચા સા

શ્રીકૃષ્ણ -

જાપી, હોતો હોતો તારો જાપ કરાવે, રોકડો રોકડો
અમો કુદર ન દણ તણા, કોની નન માનુ આણુ ધુ આ

રાધિકા -

સમજી જોના સ્યામજી વહાવા લોક સાથે ચા વાડ,
બીખ માગીને પેટ ભરે તો, પગમેશ્વરનો પાડ ચા સા

શ્રીકૃષ્ણ -

જોખી ગાળ દોયો અદેકરી, જે જો રાવરનો પોરો,
બીખ માગ્યાની પેગ કહું, તુ કાન ધરની ઝોરો ધૂ આ

રાધિકા -

વાન ધરયાનુ વામકાજ શુ છે, સમજ્યા મનની વાત,
એવો કો દેખતો નથી જે, મુને અગાડ હાય ચા સા

શ્રીકૃષ્ણ -

જો આવે રાણી છંદાણા, તો મૂઠી જાએ માન,
તાનુ સર્વસ્વ લેઉ સુદી, તો નામ ધરાનુ કાન ધૂ, આ

રાધિકા -

તુ જ વરસનો છોડે ને, ચોરી પીતો જારા,
સર્વસ્વ આપુ સ્યામજી, તુ આવે જો મૂંજ પાસ, ચા સા

શ્રીકૃષ્ણ -

તુ મદમાતી આહીરડી, હું નિપ નાનુ બાળ
બાળપણ દેખાડશુ, અવાદની સધ્યા કાગ ધૂ આ
સ વાદ કરતા દિનસ વીત્યો, અબજો આકળી થાય
ત્રેમાન જ-પ્રભુ જાગ દોગે, ગોખીકા હાથે પાય ચા સા
ગોખી વચન
(રામ કાઠી)

શુદર આમજી રે, અમો હામાં ને ગિત્યો તુ ય રે,
ત્યારે ચેતો તે લેહમથા, તારે જોઈએ શુ ય રે

શુદર સ્યામજી રે-રેક
દિનાકર અસ્તામજી પહોંચ્યો, પડી પ્રભુજી સાજ રે,
પરખ્યા પિયુજને ઉત્તર દવા, કમળ તણ્યે ધર માઠ

સાસુ વાધળ નજીદી નજીજી જેઠ તે જ્યોત્ય રે,
સુરભિસુત, સરખો સ્વામી, તેને ઉત્તર દોગે કમળ

અ તે ત્યો તે સ્યો હમણાથી, અમરું અમને ચાય કે
શ્રદ્ધાશ્રમની બેરી મોગી વર્ષ દેલી કે નાથ.

શુ સ્વામ-૧

તમો પુરુષને અમો મારી = દોહડો મ- વોમ્મો ૧૮૩. જી-૩-૩-૩-૩
કે દાન મોટે મગ્ન પડગે અમળાનો અનતા

(૧૧૫૫ ૧૨)

શુ સ્વામ-૨

તમો અમ સાથે દૈતક કાડું, અમો કીધું હ દાસ કે,
આજ ચકી તમારી ત્રિદમ, મથે વીધી દાસ

શુ સ્વામ-૩

પ્રથમ આવીને તમ સધાતે, કીરો જે મવા કે,
અવટનુ બોવાયુ હાય તે, હાથા કેમ અપગાધ

શુ સ્વામ-૪

અમો આપશુ મહી વેચવા, તમો તે વેળે શણ કે
ગોરસ કેડુ શુ મહુ કે, અમે તે મોખા પ્રાણ

શુ સ્વામ-૫

અમને તો નવે ગમે દીકું કો, તમ નિલુ ગોડુળ નાથ કે,
પ્રેમાનંદ પ્રભુ પરમેશ્વર, વેચાયા તમારે હાય શુ સ્વામ ૬

પ્રેમાનંદની પ્રસાદી : 'ઓખાહરણ'

(પરિચય : અહીં મજસુદાર)

અત્રલેખાની શિખામણ

ભારી ઓખાખંઈ સલ્લણી જો, તમે ત્રત કરોને 'અલ્લણી' જો
આવ્યો ચૈત્રભાસ એમ કરતા જો, પછે ઓખાજ ત્રત આચરતા
અલવણ અત્રલ મી દિન ખૂવે જો, દીપક બળેને બુભિએ મૂવે જો.
માત ઉભિયાને આરાધે જો, દેહદમન કરે મન બાવે જો,
યધુ પૂરણ ત્રત એક માસે જો, કાણુ જાણે એકાંતવાસે જો.

સામેરીની સાખીઓ

સામેરી સજન વળાવિયો,	તાતી વેણુ માહે,
હ ન સગજ વાદળી,	પિયુને પળપળ કરતી જાંપ રે,
સાહેલી સાગર ઉલટયો,	ગતન તણાયાં જનપ,
કરમહીજો ભરે મૂંઠડી,	તેના શખે હાથ ભરાય રે.
મેજે સૂતાં સ્વપનો ભયો,	પિયા મૂલી મોડી બાદ,
ઓચિતાં જગદી મર્મ,	પીયુ ન દેખું ત્યાહ રે
મુઠિ ત્યારે પિયુ સાંભરે,	જન્યુ' તો પિયુ જનપ,
જેન-કે સ્વપ્નાંતરે,	કયું નિહિ'ત મોરી માય
સ્વપ્નેમે પિયુ આવીયા,	હયે બાગો ધાય;
બલિહારો એ સ્વપ્નકી રે;	મત સ્વપ્ના હોજનપ રે.
સ્વપ્નાને તોગ કહા કીયા,	મત જાણે મોય
જો મોગ પિયા ના મીઠે,	તો મે' મજંગી માય રે.

સ્વપ્નમાંથી ઉપા બગે છે

તમી જાગી રે ગામા રસકરી,	તપામે મેજસડી ફરી ફરી રે.
અરે નાથજી ન જઈએ હાડ,	સડ તે ફોગદ ફાંમ રે,
અમોપગ ન આવેદયા,	ફેળી મારી આખડીએ અંધ રે.
અનેક ઉપાય કીધા કન્યાએ,	ન જોઈયો નાથ આચા ભાગી રે,
પરે વિષ પ્રેમાનંદ, યર્ષગન મદ,	પછે ઓખા તે રાવા ભાગા રે

ઉપાનો સંતાપ

ગમ : રસિક મહસાર

મારો પાંચ પગેદ્યા યર્ષ રદયો,	રિસામે બાધાર
ગન આવ્યુ તું હાથમાં,	સાખી ન મડી આખી વાગ રે.
દવે રોપ રેવો મો કર્મને,	દાસ્તમાં યડ' કપાંત
મેતો મગકસે મુખ દેર્યું,	મારા નાથને પડી છે ખાન રે !

ચિત્રલેખા ચિત્ર દારે ૮

કાગળ નગરનાં રે વિવાનાં, લાલ્ય લાલના ચિત્રે સ્વરૂપ;
સ્વર્ગના સુખ પાતાળના પતંગ કાખાવા તે બુખીના બુધ
ચિત્ર પેલા મનમાંથી નિચારે, મે વખીયા તે કાગળના
વિપ્લવી પુરુષ લામનીનો ભોગ, શ્રીકૃષ્ણ તણુ એ કાગ
'અરે સહિય' એ લિપાગના રે, કુળમાં છે મારો - ભારતના
તય પ્રવૃત્તિને લખી દેખાડ્યો, વાજ કીધી બીજી વાર
કથા કહ અરયવ પ્રભુના, આ પુણ્ય કાઈ જદા,
ચિત્રનેખાએ લખી દેખાડ્યો, કાનળમાં અનિરુદ્ધ
મુગ્ધ લમણ, વદન મુધાકે, તેન બે અબૂર
તેની ઓખા ધાતને ભેટી, કાગળને ભરા બૂર
'ના, ના ભોયો, આગ સમ છે, લાભ છે સા મારે'
ચિત્રનેખા કહ, "ન હાય દવામી વળખામાં કાગળ ફાટે"

ઉપાસૌંદર્ય

રાગ - ઓપાર્ધ

તપે નિયત આદનો તેવો અન્ન ગન્ન પુત્રના જેવો
શીર રાખડી જાણા ઘણી, ચોટલો જાણે નાગની ફણી
નારે મોઢે મોતીની નાળી, તેને અનિરુદ્ધ રણી છે ભાળી
નારિ તારિ નાસિકાનો મોર, નોંધ બુધ્ધ ચિત્તનો ચોર
રજા અધઃ હન મદમદ, નહિ હાર્ય એ મોહનો દદ
પદ્મમાં મેધનિદુ પડતા, મોતિ મોરના અધરે અડતા

અનિરુદ્ધ પદાક્રમ

(માડુની દેવી)

કથ દહે, "ન કંટુ સમાય, તો નાસી જવાનો કુણ કાગ ?
અત્યે છાના છૂટ્યું નહી કા ન મરીએ મામા મર્ધ
નયા ઉગરવાનો ઉપાય, મારે ભય પામે શુ યાય ?
નારયે લાભ લાગે દુઃખમાં, પ્રતિષ્ઠા જાએ એક વળમાં,
મીઝા જેવે ને મહિષા કોલે, ન કોને તો સર્પને તોમે
ધન માગે ને કેસરિ કે કાળ, ન ઉભે તે, જાણ્યો શિવાળ,
કાનિયનામે દેખાને દળ, ન હાય પુનઃ, અણુવે - અણુ
હાડયો નાથ ન માડ કાન, માર્દુલ નહી, જાણ્યો આન
પરમા જોખાયે ગદ્ય પેગી, થોડો ચરણિહોણો રહે મેશી"
એમ કહીને ઓખા અગમી કીધી, ભડ ગાળ્યો ને ભોમશ વીધી
અમુર સેના પર ફાપિયો, - છરો - થકા રેકાને પડિયો
જેમ માહ પેમ બુ - જગમાં, તેમ અનિરુદ્ધ પેમ જગમાં
જેમ હિન્દુ પેસે વાદળમાં, તેમ અનિરુદ્ધ ધાયો જગમાં

દેવને આવ્યો મૃત્યુનો સંસ્કારોડો ગામ્યો એનિરુદ્ધ ધન અખાડો
 પડતામાં - અહુ ૧ પડનાવ્યા, ભોગળ પ્રહારે ધગ્ધી એ દાવ્યા,
 ૧૫ને હજવા ભોગળને ભટકે, કાનાં મુખ ભાગ્યાં લપડાડે,
 કાઈ અધસરના કાઈ પૂગ, એમ કરીને સેના ચક્રચુગ
 તે રણ ભવાનક ભામે, મળદેશને ઓખા ઉડાગે,
 મે તો આવડું નહોતુ મળ્યુ, મિત્રવેદાએ ગળુ આપ્યુ
 ગોષ્ઠિત સ્પર્શ થયો છે દોન, નાથજી મૃત્યુધી ઝીંસે,
 રીપૂ ગજના મુચમાં, અનિરુદ્ધ વધુ કેસરી
 થાણુ ગયને યુ કષ્ટે ભોગળ સીધી ફોકડ
 વેરી વાયસ કાટી મળ્યા, ત્યાં દેમ છવે પોપટ ?
 દળવાદળ સૈન્ય ઉલટયુ, મધ્ય આપ્યો અનિરુદ્ધ
 વીર વીધે વેરીએ, જેમ મહિષાએ મધ,
 ધનુષ ભરિયાં પાંચગે, જાણે ચક્રાવ્યા બાણ
 ગગ માગ ગાય ગુણીજન, ગગડિયાં નીશાન
 ગગને આજ જ દાંડીયો, ગોભિયો જેમ ધકુ;
 ઉપમા તે ઉકુગણતણી, લવાટે મેવેનાં મિંદુ
 લધુ કુંજગની મઠ સરખા, શોભિના બે બૂજ,
 શરાસન મરખી બુકડાને, નેત્ર બે અબૂજ
 નામ માતને ત્રેવડતો નથી, જાણુને તે મહાખાણુ,
 અમુગ સાથે ગોભિયો, જેમ ચક્રમાને ગાડુ,
 બળીમુત અંતર બળ્યો, બોડ્યો બાગક બળવાન
 યુ કટુ જે લાછળ લાગે, નહિ તો દેન કન્યા દાન
 મુનદ નિહટ રાય સર્વે, બોલિયા બાઈ મર્વ,
 નાપટ લપટ નથી બહીતો, ધાવા દબવા સર્વ,
 કૃપ લગભગો કુણુ છે, તરકડ નગ નિર્ધર્ય ?

સામુ કવીરા તો નદી ફણુ, ગાગ મહેરો રિમામે,
 કોણુ કુગમાં અવતર્યો ? કોણુ માત નાન ને ગામ ?
 અનિરુદ્ધ કહે, વિવીયા મળ્યો, દવે ન્યાત કુગમુ મું કામ ?

મનવ-કુગ છે મુજતણુ, મુજ નામ છે અનિરુદ્ધ,
 જન હડગો તો સમુદમાંડી, નાખીરા નમગી ગદ,
 માણુ સામ જેઈને, કૌશાંડ વગર્વ જાણે ?
 ચોરી કગી કન્યા વરે : કુણુ વિના મળે પ.મે ?

અનિરુદ્ધ-ગજન

ન-પાને જાણે જાંબીલાં, નૌનમ નગને નાગ,

અનિરુદ્ધ ગામ્યો મુખ આપને, મુખ જાખી કમાડ

ઝોટામાં 'ચોર' નહોતો વિધો, - 'દોષો' વ્યભિચાર
 'જાની આખા મંદિર મોકલી, 'સાખ્યો' કુળનોરે ભાર
 'છે' શરદ 'સતુ તડકો ધણો, તોપે' તાવડ 'શીંગ
 કેસડ' 'રંગની અર્ચનો, બીજવું સધણું' ગરીર
 'સક્ષણુવ' તો હીડે (હેકતો, બહેકતો 'બહુ' વાસ
 કો કહે દેવત એહમા, દીસે' 'અપ' રસાળ
 કટાક્ષમાં કામની 'પડે' જોવામાં મોહગન
 બુલવણી બકુટી વિધે, ભક્ષી બુલેર ના
 કુંવારી કન્થાને કામણુ કરે, એવો કામ કુમાર
 નાના વિધના બધન બાંધ્યા, કહાડી ન શકે ત્યાસ
 એક એકનાં મુખ દેખી વ્યામણાં, થાય અતિ ઉદાસ

અ'ધન-દેખી કંથતું, આખા-ભરે છે નયજે નીર,
 અનિરુદ્ધ આપબજે કરી. અનળાને આપે ધીર,
 આપડું તો અમ્બર કુળને, ત્રેવડું તણુ માત્ર
 મોભા મખવા સ્વશુભી, બધાવ્યુ છે મે ગાત્ર
 મરડીને બેઠું તો રીંછ છુટ, દળૂ દાનવ ઈંદુ બ
 શું કરું જે અવશુર પક્ષમાં, રાખણુ છે મુખ,

મહારા મમ જો મુદરી, આખો કરો મુખ ચર
 આ બધનપે દુ'ખ અધિક છે, તાગ આમુકાના છુદ

સાયલ બાણામુર

મૂંઢ્યુ ચક્ર તે મીજવાર, દેશમાં થયો તે દાહાકાર
 નારો બાણુ વાળીને મૂંઠ, હરિમે ચક્ર તે મૂંઢ્યું પૂઠ
 અંગે અંગમાં લાગી વ્યાળ, જેમ છેદે કો વડની કાળ
 એમ કપાય બાણુના પાણુ, તાલ તાલ ચરેમુખ વાણુ
 અંગે વહે શોણિતની ધાર, કાપ્યા કર બાણુના તે ચાર
 આવી મેઠું સુદરશન, અકળાયો બાણુ ગળન
 જેમ છેદે પ્રજ્ઞની ઝાંગ, તેમ કર કાપ્યા મોપાળ
 જેમ કુડે પ્રહાને વગ, તેમ કર કીધા છેદન
 પછે રાખ્યા કર ત્યા ચાર પડયો બાણુ તે, મુખી મોગર
 અંગે ટુવિર વહે ત્રિવર્ણ, જેમ પારતથી નીકરે અરણ્ય
 ચૂતો કરે સિવનું ખ્યાન, પ્રભુ ગમો મેવકનુ ખાન

અન્ના શિવ-વિષ્ણુની, સ્તુતિ કરે

મુતિ કરે છે અન્નાય રે, નમો નમો, હુંતો બેઠેને લાચુ' પાયરે નમો નમો
 છે ત્રિભોવનના તાતરે, નમો નમો, કાંઈ આગંધે છે પાત રે ન
 અન્ના ભેડી હિમા દાયરે નં જુદ્દ મૂકી દો દીનાનાય રે ન
 છે ગગાધર પશુપાત્રે નં તમો મુરુડ ચડ્યા ગોપાળરે ન
 જટાધારી હરમાધારરે નં મોર પીછના ધરનારે ન
 હિમીયાવર ભોગેશરે નં મદામિદ્ધ, છે ઝરીકેશરે ન
 જ્ય પિનાક ત્રીગદ્ગ પાશુરે નં સાગધર પુરુષ પુગણીરે ન

સિવે વાદ વિપરીત માંડયોરે, નં બેઠેએ હાર મહાહુનો ઝાંઝોરે ન
 ચેન વનવામી ગોપાળરે નં હં પ્રીછું પશુપાત્રે ન
 કામ બહુ મહાના સંભોગીરે નં ખરા લિયડી કંગે ભોમીરે ન
 ત્રીહર્યાએ થઈ દેહ કાળીરે નં શુ કેવલો છે કપાલીરે ન

હો અળિના દ્વારપાળરે નં છોછ બાણ નમ રમેવાળરે ન
 એવું કહેનાં શિવ પ્રાપ્ત રે નં ગયા દાડ બન્ધો જુદે બાપ્યા રે ન

વિવાહ—વર્ણન

વળા તે વિહિવા માડીયો ને, જ્યાં જાવગાય;
 કુદમિગ્ધી મન આનંદ ધણોરે, ત્યાં તો માતુની મંગલ ગાય,
 સન્ન મહુ ઠોભે મહાનિ, મુરિનર મળ્યા છે અપાર
 પાનનાં આલ્યાં બીડ્યાં, તે પર પ્રીક્ષણ કોક્ષણ સાર
 મુવા ચંદન ઊંટણાગ, કેસર કુમકુમ સાર
 હાટ બંદીગન બહુ મળ્યા, તે તો બોલે છે જય જયકાર,
 અનિરુદ્ધ છ

ગોળીગપુર પાટણુ લખુરે, કુસડે સોદાવીયાર
 અનિરુદ્ધ વરધોડે ચડ્યારે, ત્યાં શેરીએ મોદાલ્યાં દાંડ
 અનિરુદ્ધ

ચમગ આંધે આલની ને, ગંગે રાતે વાનઃ
 મળીઆગે ચોની જડ્યાંરે, ધોડીમું પંચદશાષી નામ
 અનિરુદ્ધની

પવાબુ પગચાળાતબોને, નંગ પ્રીરંગન સાગ
 મન જરિગે પિગડાંરે, તેની ઝગમગ જોત અપાર
 અનિરુદ્ધ છ

પાટ તે પહેર્યો મોબતોને, રામજી દાવ
 મોડ અપ્પો ગાડી કુદમિગ્ધારે, જેને શીડ્યા સગ્યા નાથ
 અનિરુદ્ધ છ

પોખણાં

અનિરુદ્ધ ત્વાં મંડપે આબ્યા, બાણામુરને મન ધણુ ભાવ્યા,
મુખથી બોલ્યા અમૃતવાણી, - પૂંજે પારવતી પયવતી.
ધુંગળ મૂચવ રવાઈ ને ત્રાક, પૂંજી-તાવ્યું, - છવાવડનું નાકું

બિભાસ

ધૂંસળે મા પૂંખીય ઉમવા, ધુંગળે વપલનું જોતરું રે
મૂંસળે મા પૂંખીય ઉમવા, મૂંસળે, અમૃત, ખાંડણુ રે.
રવાઈ એ મા પૂંખીય ઉમવા, રવાઈ એ મહિનું વસોવણું રે.
તરાકે મા પૂંખીય ઉમવા, તરાકે એ વિશ્વનું ઠાંકણું રે.
સરેયે મા પૂંખીય ઉમવા, સરેયા વપલનું આગળું રે.

(વણણુ)

કાઠ પોહોંતા મનતણાં, પ્રેમે આપ્યાં પાન રે;
વર વહુ આબ્યાં ચોરીયે, રે બાણુ કન્યાદાન રે,

ચિનોદની વકીકિત

કસાર જમો જમોરે જમાઈ, તારી રૂડી રીસે, છે રમાઈ
છોરાનું તો કાળો ને નકળીયો, છોરાનું તો મીઠોભાંધો સળીયો
છોરાનું તો નળ જેવડો હાથે, કેમ આવ્યો છેવા જાનો
મારી ભોળી ઝોખા બેન, તારા ચોરતણાં છે યેન
મારી કયા ન જાણે કાંઈ, તેને કપડે કીધું તે સાર્થ,
છેવા જનપતિએ કીલ્યા, કવો કાગ મહામાં ધાત્યો
તારા બાપનો બાપ તેડાવ્યો, તેણે પૂજે લાગીને જોડાવ્યો
તારી કમળા માતા છે ધાડી, તું ને નવ દેખારે લીની વ્હાડી
શામ રાત્રે શ લગાવ્યાં લાડ, જેણે ખાધું અમ્મ લગવાડ
અમને દાનવ બાનવને જોતાંખામી, નીચ વરે ઉચ કન્યાપામી

ક્યાંથી પેડા તું ખોળી, તે તો છેતરી ઝોખા ભોળી,
સડી વદ પાગ્યો તું રામ, એક વાર અમ આગળ નાચ

વળતી દેવકન્યા મામ વરણી, તે તો કેશવની જાનવણી,
તમે લાંબી શું લૂંછી હવાવો, રૂવે ભૂંડણુ સરખા ભાવે.
અમારે અનિરુદ્ધ તીજો મરી એ તો સ્વપ્નામાં ગમે પરી.

ગજુના ગજુના રાણાના અગૂઠા છોડી આગીને શવતા છૂટયા
મહામારીને કયા લીધી, ઘેર વસાવવા વડુઅર કીધી

હાગત ગીત

આવ્યો આવ્યો દુવારકાંનો ચોર, એના વડપિતાએ ચાખ્યાં દાર
લાખેલાં લાડી લઈ ગયો રે,
એનું શું કરીએ વખાણુ, એણે શુંયો તે રામચાણુ
લાખેલાં
ઝોખાખાઈએ ભરીયાં નયણે નીર, મનમાં આનંદ અતિ ધણો રે
ચિત્રવેદા આવી દેવા ધીર, મિલાપ કરી ઝોખા નવો રે.

મેમાનંદની પ્રસાદી-મામેરું

(પરિચય - ગિરધર તલાટી)

તરસિંહ મહેતાનાં શુદ્ધસ્થામન

પાખા મરણ પત્ની ને પુત્ર, મહેતાનું લાનું ધરસન
પતિવ્રતા વડુ વિધવા યર્ષ, કુનરગાઈ તે કુશળ મહી
સ્ત્રી પુત્ર મગતે રાવા વૈક, મહેતાને તનમાત્ર ન શોક
બુટ ચપું ભાગ્યો જીજ્ઞસ, નુખે ભજ્યુ ત્રીશિપાળ
કુવરગાઈ પછે મોગી યર્ષ, આણં આણ્યુ ને સાસરેગઈ

છે સાસરિયાને ધણ અભિમાન, ધનનું તે કરે અતિ ગુમાન
નગદ ને હામી તાડુ ભણે, કુનરગાઈને કુમળા ગણે
આવો વૈખ્યાનની દોકરી, સાસરવેલ સતુ ખાવન કરી,

કુંવરગાઈના સીમંતના પ્રસંગ
કુંવર ગાઈનું આણ્યુ સીમંત, સાદર વાત ન પૂછે કંથ

કહ્યું મહેતા હરિયો હં જાણ, મોસાળની તીં કંઠરી વ્યાથ ?
વખુનો બોરિયો વીતે ખરો, કાંઈક મોસાળું ધરથી કરો
દુર્ગળની દોકરી ગાકડો, આઘ્યાગ રૂઝી બાવો રાખડી
શ્રીમંતના રક્ષા થોડા દન, કુવરગાઈને યર્ષ ચિત્તા મન
મોરી અભ્યા નામી સ્ત્રીય, ગાઈડ ગમે કહેતાં મીઠ
આપણે ઝાગ પજો ગોખનો, છુનાચદ સુધી મોકલો
મોકલો લખાવી કોતરી, તત્ર સાસુ મોરી મલે ભરી
કાં વડુન તમે જેનું લાનું ? આ મુર્છ ત્યારે મદિય ભાગ્યુ
નારિડ ધરમા ફેના ફે, તે મોસાળું ક્યાંથી કરે ?
જે મગાંથી અર્ધ નવ સરે, શું યાચ તેને જોનમે ?

તરસિંહ મહેતાની પદેલ

જુની વેનને શૂસરી નાટી, સાગી મોગ આમીછ
મેના તગવા મે કોની રિજખિયો, નગદ આપણ મે આમીછ
નગેતોછ મામેરે માલ્યા, અમર્ષ મી જગદીસાછ
માકડી એક મોખીચરાની, તુગમી મધ પવિત્રછ
મેમાવાની સામખીઆ તિવાને તુગમી રાજાછ
નમે પદો નિર્ભય છ જે, બોનારો મોખાગછ

બાળ લીધું બળે, ગુ લીડ, રેવે વૈષ્ણવ માયજ
મોઝ પાડેને કાળ મધ્યવે, જ જે વૈકુંઠ નાયજ
એક બળ મળિયો થઈ એમે, આખવા તાણી વન્ય જ
પણાને પુજી કહી ઉકારે, કોતુક કાટી થાય જ.
માને સાજ જુજવા દીમે, મચનજી બહુચક્ર
સાગીને શન્દ જ હિરે, ચૂચવે છે બહુ હક્રજ
મહે એમેને વળિ ઉપરે, ય રામ કૃષ્ણનું નામ જ.

... ! ...

(વસણું)

શક મામેર મહેતો વાવ્યા, જુઓ વૈષ્ણવની વસાતર
અષ્ટી માળા આપને તો, પહેરમે નાચરી નાત રે
વેવાઈતું મિલનઃ નરસિંહને ઉતારે.
મુખી શીરંગ મહેતો આવ્યાધાર્ધ, ભાવે ભેટયા મને વેવાઈ.
કપરે બેગી પાછા ખમે, ભેઈ ભેઈ સામગ્રીન દમ,
ઉતરવા ધર આપ્યું એક, ઝાઝા ચાચર મન્દર રિશય
ખાઠા ટેકરા વસમો દામ, ઉપર નળિયાનું નહિ નામ
કોણું જાજ ને જૂની વળી, ભીત્યો દેહન બેવડનળી
ઝાઝા માકણ ઝાઝા જૂઆ, ત્યાં મહેતાના ઉતારા હવા.
મન વિનો મહેતને નમે, સાડુ થયુ જે આવ્યા તમે
તુલસી કાળ તમે એ બારો, હવે ભામેરાનો શો ઉધારો
જામખા તુળશી જળ ચૂકશે, બીજો રહીને રાખ કૂંકશે
વેરાગી દરિના શુષ્ક મામે, એટલે મોસાળુ પૂડુ થાશે
એમ નાગરી કૌતુક કરે ટોળ કરીને પાછી ફરે

પિતા પુત્રીનું મિલન

હુ થકો દીડી દીકરી, મહતાએ સમર્થા શ્રી હરિ
અન્વેષ્ય નયણી ભરી ભેટયા બેઉઓ આદર કરી
મહેતે મરતક મૂકો હાથ, પામે મેસાડો પૂછી વાત
કુવરપાર્ધ કહો કુશળ ક્ષેમ, સાસરિયા કાઈ આવે છે પ્રેમ
ફેડો દિવસ આવ્યો દીકરી, તો મોસાળુ કરમે શ્રીહરિ
કુવરપાર્ધ બોલી વિનવિ, મોસાળુ કાઈ લાવ્યા નથી
નામરી નાતે રહેશે કેમ લાજ, દ્રવ વિના આવ્યા એ કાજ
નિર્માલ્ય નિર્ધનનો અનનાર, નિર્વનનું જીવ્યુ ધિક્કાર
નિર્વનને કોઈ નવચણે, નવ રાખે બીજો આગળે
નથી લાવ્યા ક કુની પડી, નથી લાવ્યા મોડ નાઝછડી.
નથી માટળી ચારીને ઘાટ, એમ શુ આવ્યા બારેવાટ
કેમ કરી લગ્ન રહશે તાત, હુ શે ન મુઈ મરતે માતર
માતા વિના મૂનો સ સાર, મતા વિના તે જો અવતાર
મુરલિ મરતા જેવું વચ્ચ, જળ વિષુ જેવું તનદે મન્દ્ર.

મા વિનાની દીકરીનું દુઃખ

ધડા ફેટે રજાએ પીકરી, મા વિના એની દિક્કી
ગોળ વિના મોળો કસાર માત વિના સૂનો સસા-
શખ તાળ ને માળા મગ, એ મોસાળુ ધરવાના ટગ
ન દોલ તો વિના જાઓ પાઠા ફરી, એનું કહીને ગર્ઈ દીકરી
મરેતે મસ્ત મૂંધેા હાથ કંગે મોસાળુ વેડુ ક્લાથ,
પહેનામણી કંગી પાવ જેની, આસામી વખીઆવો તેની
વડસાસુની યાદી

વડસાસુ ધણ ભારે માણસ બોલ્યા પરમ વચન વડુડ
રડીવડુઅરતમે કોઈનર જાણો, મહતો વૈધજનન વડુડ
જેને રનેહ સ્વામળિયા સાથે, તેને શાની ખોટ વડુડ
પહગમણી મનગમતી માગો, કંગે ના ગરી ગો- વડુડ
જા મા પાચશેર કંકુ ભેઈએ, શીફળ લખો સે સાત વડુડ
રીશ મણુ નાકડિયા ફોફળ મળશે મોગી નાત વડુડ
પાચ વજના પચરિશ વધા, ચાર નોકડી તામ વડુડ
લખો પહેડી પદર ગોડી પગોગા પચાસ વડુડ
એ કોડી જરકશીની સાડી રશમી કોડી બા- વડુડ
માઠી સાડિયા લખો ત્રણસે, ગાયન લખો મે ચાર વડુડ
હજનર બાર મે લખો કાપડી, મોઢ કંચે મહુ આગ વડુડ
મોવમે લખો મેના સાળુ, તેન પાનનો શો આક વડુડ
આશગ પકડુ મે લખાવ્યુ, માપ તમારે નાં વડુડ
તમને મોળ શણગાર ધગાવે, માપ નગાવે નાં વડુડ
મહજ મહોગ મોનાની શેકડી મહતા પાસુ ફોલ વડુડ
ધરમ અમે માટે ધર્મે લખા યુ, ન મગે જાગે નાભ વડુડ
એ લખ્યાથી અદકુ કંગે તો તમાન ધગની લાજ વડુડ
તનમુખ ગરડી નણુદી મોની, સિદ્ધ થયા સર્વ નાજ વડુડ
ભાગે મોઠા મે પહાણુ લખોની, જે મહેતાથી અપાય વડુડ
ડોરી કહે શો ગોર કંગે છા, લખતા તામ શુ જાય વડુડ

(કંડુ ૭ મુ રાગ મારુ)

ડા- વાલ્યો કે ડાસીએ ઝાટ વા ચો કે
ડડ સામુ વેરણુ થઈ મારી હરખ દેવાનો માલ્યોરે ડાસીએ
મીઠા વચની ને રોગ બોલી હોડે હરિગણુ માતી
પરમારથી યઈ પત્ર લખાવ્યુ, મનમા મોગી કાળી ડોત્તીએ
માગગ લઈને કુંવરનાઇ આવ્યા પિતા કેરે પાને કે
લખેમરીથી ન પડ પૂડુ, એવુ માલી લખાવ્યુ કે ડોમીએ
સાધુ પિતાને મહાદુખ દેવા યુને સિમત સાને આનુગડાસીએ
સજ્જ મરેર મોનાની શેકડી વચ તણુ નહી મેખુ કે

તમે તે રીતે મોસાળું કરો, ઠાલીજાળ સૌ નેએ લારો
જો તહિ આવો સુદરસામં, તો નાગર સાથે છે કામ.

(મૂલશ્લોક ૭૬)

ઉપકરી બિંદિયો, વેગે વેક કપતિ,

ગરુડ ક્યાં ગરુડ ક્યાં વલ્લ વાણી
આત્મ ચતુરાં ચંતુર્ભુજ ભલે ભામિની,

નણનાગરે ભારી ગત્ય નાણી

નરસંધો નાગરો, ભક્ત તે માહરો,

જાળજારો, તેહની શીઘ્ર ચાઓ

‘દામોદર દોશી’ ૧-૧

કાઈ જાણે ન ત્રિમુર્તિ જૂ પડે, વહાલે લીધું વણિકરૂપ રે

જે ચૌદ લોકનો મહારાજ રે, મહેતા માટે થયા બળજ રે

વાયો શોભે કેશર છાંટ રે, બાંધી પાઘડી અવળે આંટે રે

કાને કુળ હીરે જડિયાં રે, નેત્ર પ્રજ્ઞ બ શ્રવણે અડિયાં રે

એક લેખણ કાને મોશી રે, નામ ધણું દામોદર દોશી રે

પ્રભુ પુરે કમળા રાણી રે, સભા મોહી ભેદ જહાણી રે

ઉત્તર નાગરીઓના અભિમાન રે,

જાણે ઉગ્યા સિંહ પર ભાણુ રે

વિશાળ લોચન ચ ચળ ચાલ રે, કેશુ ખ જન પરિયાગાલે રે

કટી ધમકે ક્ષુદ્ર ધ ટાળી રે, પહેરણુ અંપકરણી સાડી રે

જડાવ ચૂડે ક કણુ ખજણીવારે, માયા મહેતી રૂપે આવે રે

આબ્યા સળેડે દેવાધિદેવ રે,

મહેતે હરિ ઓળખ્યા તતખેવ રે

મળનાં બોલ્યાં સુદર સ્થામ રે, ગારુ પ્રમદ ન લેશે નામ રે

ગમે વાત અમારી ચરમે રે, તમારે જે ભેદએ તે ખરમે રે

જાઓ શેઠાણી કુખ કાપો રે, કુંવરબાળને હલિયાણુ ચાપો રે

એવું કહેતામા કમળા કીડ્યા રે, કુંવરબાળને

હંદ્યા શુ બીડ્યાં રે

મારી મીઠી ન ભરીએ આંસુ રે, તેડા ક્યાં છે તમારી સાસુ રે

મળી નાગરીઓ મે બે ચાર રે, ભંદરૂપ મેલ્યા અહ કાર રે

તેવાણુ કમળાને એમ પૂછે રે, મહેતા સાથે સમખણુ શુ છે રે

તેવાણુ તમેએ શુ નવ જાણિયા રે,

તમે આજણુ અમે વાણિયા રે

વેપાર દોશીનો ઘેર કોડી રે,

અમારે એથ નરસંધાની મોટી રે

અમે ધન મહેતાજીનું લીએ રે, વેપાર કાપડનો છીએ રે.

મહેતાજીની ટેકડી

મહેતે વનડ્યો શંખ, સમર્પા વનમાળા.
લાગી દસવા ચારે વર્ષુ, માંહો માંહે દેતાળી.
જુઓ મોસાળાનાં દંગ, વહેવાઈએ માંડ્યા.
નાગરના વહેવાર, એવો સર્વ છાંડ્યા.
નરરોયો કરશે વૃત્ત, ગણે યોળીનાળાં.
જેવા મળી નાગરી નાત્ય, બહુ ટોચે ટોળાં.
મુખ મરડી કહે વાત આવશે ઘર ચોળાં.

વાંકા બોલી નાગરાણીઓ

બહુ નહાની મોટી નાર, ખંડમાં જ મળી,
મહેતાને કરે જે શ્રીકૃષ્ણ, હસી પડું જોતી.
મુખ ઉપર લળકે સાર, વેસરનાં મોતી
સભ્યા સોસ શણગાર, ચરણને ચોળા
જેમન મહલરી નાર, કરે બહુ ઠંડાળી.
માળા મોતી હાર, ઉર પર લળકે છે.
જડાય ચૂકો હાથ, કંઠ્યુ લળકે છે.
સમી રહી ઓટે ચીંગ, શણગાર વાળે છે.
અણિયાળાં લોચન, કટાસે ભાળે છે.
છૂટે અંબોડે નાગ, લેણી લાંબી છે.
ઝાંઝર ઝાંઝે પાપ કાળાં કાંબી છે.
કેસર નિસક વિશાળ, ભાસે કાંધાં છે.
કોઈએ નાહાનાં બાળ, કેડે લાંબાં છે.
કોઈ જેવા યાત્રીજાન, અગગા ઉડે છે.
કોઈ વડુવાડુ લજવાળ, નણ્ણી પૂડે છે.
કો શીખવી મોસાવે બાળ, વારી રાખે છે.
કો વાંકાબોલી નાર, વાંકું ભાળે છે

...
વાંકાબોલા વિગ્ર, મોતે ઉપદામે
મોહા હાગ્યા ખાળ, વામે હસી જાગે.
મકચો દોડગીએ નિઃશ્વાસ, આવી પિના પામે
મરંજે કાંધી ગાન, રહેજે વિશ્વાસ.

નરસિંહની પ્રાર્થના

જય દામોદર જાલ મુકુન્દ, નર નિવારણ નંદાનંદ
વિગ્રેશ્વર જગદગન ચંદ, દેવકિન્દન અનંદકંદ
દુ મધ્યગતે નરસિંહજી, જાગી લઈ પાડું પાળી
મને માયા કાંધા મોટીર, દંડી યિગી મીમોસાર.

તાતજી હું તમારી પાસે; કોઠી એક ન દેખું. ડોસીએ.
મહેતાજી કહે પુત્રી મારી, રહો તમે વિશ્વાસે.
ડોસીએ જુઠું કીધું રે; આપણું કારણ સિંધુ રે. ડોસીએ
સ્વામળિયો અવસર નહીં બૂલે; તું કાં આંસુકા પાંડે રે.
દમોદર કંઈ નેપા દોહલો; નહિ કરતે કાદે રે.
હેડે હેન નીકરીને આવ્યું, મુણી તાતની વાણી રે.
કુંવરખાઈ ફરી મંદિર આવ્યાં, વિશ્વાસુ ઉરમાં આણી. ડોસીએ.

વૈષ્ણવની એકા

ને ને રે' કૌતક કલીલુગનાં, વૈષ્ણવની એકા ધ્યાય રે.
વાંકા બોલી નાત નાગરી, સહેજે બોલે અથાપરે, કૌતક.
ભોજન કરવા મહેતાજી તેડવા, સાચે બહુ વેરાગી રે.
ટાળે મળે સહુ નાત નાગરી, ભેઈ ભેઈ હસવા લાગી રે.
થિયાં તિલકને તુલસીની માળા, છાપાં અમ બીરાજે રે.
વેવાઈનાં રૂપ લુચ્છો રે માર્છીએ, કોટિક કંઈ લાજે રે.
મહાર ગારો નહાતી વેળા, વરસશે વરસાદ રે.
પ્રસાદ કરતાં થાળ ગારો, જમશે નદવ નાથ રે.
રનાન કરી સહિ નાગર બેઠા, જેને જેથું મળતું રે.
મહેતાજીને નાહવા અર્થે, જળ મેલ્યું કળકળતું રે. કૌ.
ઉચ્છોદક ઉકળતુ દેખાને મહેતે, માગ્યું ટાકું પાણી રે.
મર્જવચન યુગ મરહીને બોલી, કુંવરખાઈની જોકાણી.
માગ્યા મેહ વરમે મહેતાજી, તો અમ પાસે શું માગો રે ?
બાજડે બેઠા તાળ મંગાવી, બોલ હહેમાં વાગ્યો. કૌ.
સ્મરણ કીધું શામળિયાનું, આલાધો રાગ મહાર રે.
નાગર લોક નેવાને મળિયા, બોલે અમ ઉચ્ચાર. કૌ.

કડવું હમું—રાગ સૌગંધ મહાર.

મહેતાજી બેઠા બાજડે, સમર્પા શ્રીગોપાલ
મહાર ગાયો પ્રીત શ્રી, મેઘ ગજમોં, વગડી તાળ.
દંડી સીકારી તે સ્વામળા, આપ્યા રમૈયા મેં સાત,
તે વિશ્વાસે વળગી રહ્યો, વિશ્વ ભોક્ષણે વરસાદ.
સગોવણ નહીં આવો સ્વામળા, કરસો જામેરું કયમ ?
વિમલિ નરસેવાની સંભળી, પ્રેર્યો ધન પરિચ્છા.
ઉઠે કારણ બહુ કાંકરા, વરસે મુશળ ધાર
વહેવાઈના ધરમાં જળ ધસ્યું, કરે લોક પોકાર મહે.
સર્વ નાગરીઓ પાથે પડે, ક્ષમ કરો અપરાધ
અમો અજાને ન જાણ્યા, તમે શિરોમણી સાધ મહે.
વરસાદ વિસર્જન થયો, કીધું મહેતાજી રનાન
કગ નાગર કહે થયું માવડું, એમ થાય છે બહુ વાર.

પ્રેમાનંદની પ્રસાદી- 'દશમસ્કંધ'

(પરિચય : આ. છગનલાલ પટેલ)

બાલકૃષ્ણલીલા

અણુ તેડયો ગોપી ઘેર જાય રે, બોયે બોનકુ વૈકુંઠરાય રે,
ભિક્ષુક થઈ ગોરસ જાય રે, માખણ મારે ઘેઈ ઘેઈ નાયે રે.
કાઈ આપી પાછુ લીએ ઝોટી રે, ગોપી ખણે માલમા મોની રે
વહાલો સહુના ધરમા પેસે રે, જે તેડે તહા જમવા બેસે રે.
શ્રી કૃષ્ણના ચરિત્ર વખાણે રે, જસોદાજી વગોણુ તાણે રે,
રખે રાતા સ્થામળ વાન રે, વસોણુ રાખી દે ધરમા કાન રે
ચાલે પ્રસ્વેદની શ્રેણી રે, છુટા કેરાની લટકે વેણી રે,
નથ મોતી અધર ખગ ઢળકે રે, વનોગતા ચૂડી કંકણ ખરકે રે.
ગ્રીચી ખાલણી ખવવટ વાળી રે, એહેલે જગ્યા વનમાળી રે
અધવચ મૂકુ દધી મધન રે, પુત્રને કરાવ્યુ પયપાન રે

બ'સી-લેલી ગોપી

ગોપવધૂને ઘેલુ લાગુ, ધટ ધૂચો બરોનાદ
વિપરીત કામ કરે સહુ સ્થાયા કામહત પડયા કેડ રે
ગૌ દોહીને દૂધની દહોણી, જળ ગોળામા રેડે
કા વહને સારે ગૌને છોડે, સાડ ને મેસો વાળે રે
કા બાળકને સુવાડી હેઠા, કીપર રાખિયો ઢાળે

ગોપીનું સ્વરૂપ

ગોપી છે વેદની ઝાઝા, શ્રી કૃષ્ણ વેદ સ્વરૂપ
જહાવન વૈકુંઠ જાણુ, રખે ભેદ આણો જૂપ.
ખટરાજ ને ખટરાખ છે, વેણુ સદં તે ઝોશાર
ચક્રાવળી તે જાલિયા, રાધા ભક્તિનો અવતાર

ઉદ્ભવને ગોપીવચન

"અમૃતનો ધન મુખ લગી ભરિયો, કીપર ભરિયે તે વહી જાય
શ્રી કૃષ્ણ ભરવા છે કંઠ ગામણે, તો કેમ જોત સમાવ
કૃષ્ણ હરયામા કૃષ્ણજી બાદ, જાહાં જોઈએ તારાં જુગાવ.
એહેવો કેમ દેખા વચનિતાનો, આધવજી લાગ્યા પાવ.

પ્રેમાનંદની પ્રસાદી—દશમસ્કંધ

(પદ્ધતિ : કૃમારી માલિની મહેતા.)

રાસવર્ણન

(૭૬ બૃજગીની ચાલ)

અનંત ચરિત્ર, પદિત્ર ગભિષે
ભક્તિ માન વાધે, અધિવેક દલિષે,
મજાદ મોદાદ, રમે રાસગ જે
દરિ શામળો, મોપિકા ગૌર અંગે.

(૭૬ નગરવરપિણી)

આનંદકદ નંદનંદ, ૭૬ ગગ રાગણી,
વેણુ વાય, ગીન આવ, સદાય સદ મોહામણી
રૂપ સરસ, મોળ વરસ, રમે અંક લેઈ લેઈ,
ગોપાલ લાલ, શરદ કાલ, રમે રાસ થેઈ થેઈ.
સ્વરૂપ સ્વામ, કોટિ કામ, વામ દશિણ સુન્દરી;
ગોપી સાથ, મધ્ય નાથ, બે રક ધે ધરી
કંદર્પ-દર્પ, તર્પતર્પ, મહિ બાદે દેઈ દેઈ
ગોપાલ લાલ, શરદકાળ, રમે ગસ થેઈ થેઈ
મમકતાલ, શ્રીજગલ, ગમાળ ગીત ભાખની,
બ્રમણુ રમણુ, નેહ નમણુ, રૂપ હંદે ગમતી
અધર રસે, ચીર ખસે, હસે તાળી દેઈ દેઈ
ગોપાલવાલ, શરદકાલ, રમે રાસ થેઈ થેઈ
ચિત-ચૌરડી, કો ગૌરડી, કો શામળી સોહામણી,
કો સોહિની, મન-મોહિની, કટાક્ષ કીટી કામની
રંભન ચુબન, ને આલિમન, લીલા કહુ દેઈ દેઈ
ગોપાલ લાલ, શરદ કાળ, રમે રાસ થેઈ થેઈ

(મૂલ્યા)

પરશદ નિર્કર્મ ને, પરમ કીડા કરે,
રાસ વિલાસ વ્યભિચાર ભાસે :
ભક્ત વિશ્રામ શ્રી રામ કુચુપાનિધિ,
નામ લેતા કોટિ કર્મ નાહાસે
જકત-પ્રતિપાળ કૃપાળ કુચુપાનિધિ
અગમ નિગમ નેતિ નેતિ આથે
ગુણાતીત ગોપી-સંગ, રગ કીડા કરે
ભરે ભુજ, બાથ વે, અક ક માહે.

૧ ૨ ૧૦ ૧૬

તાલ ગસાવ, ફેકલું કટિમેખલા - ;
 વાઘ ધમકાર બહુ નાદ બોલે
 મૂંઝકે મૂંઝણા, જાળી મહુ છાતની
 બલક લટે જેમ સર્પ ડોને
 પડે હાડ શુ માર, સ્થામા તણા, નાચતા
 વીણી વીણી વિક્રો ના પાસ ગમે
 નાચતા પદકૂલ, ખસી પડે નારના
 પૂઠેથી જગદીશ ગીશ દાકે
 (વનણુ)

હાકે શીસ નજનારના, રમાઓ કામ કમળાપરે રે
 પ્રેમાનંદ પ્રભુ રામ-વીણા, પરિક્ષિત મન સ દેહ હરે રે

પ્રેમાનંદની પ્રસાદી-‘નળાખ્યાન’

(પરિચય હરિપ્રસાદ ગો. અધ્યાપક)

દમયંતી શણગારવર્ણન

રાખડી અમૂલ્ય, શીનકુલ, શેષે સિદ્ધર શોભય (શોભિયા)
 ઝાલ ઝપકિત, રત્ન ચપકિત, ભૂપતિ મનલોભય (લોભિયા)
 સુખા સિન્ધુ, વદન ઇન્દુ, ભૂચી જમર જે શુભય (શુભે છે)
 નેત્ર અમલ, જુગમ કમલ, બહુ રંગ દુતી કુંભય (કુંભે છે)

સ્વયંવરમાં પાંચ નળ

‘ હુ હુ નળ ’ પાચે ઓચરે, પલુ કન્યા કોને નવ વરે
 નારદંશ અત્રિક્ષ આવીયા ઇન્દ્રાણિ આદે તેડી લાવીઆ
 આહારે દેનની આહારે નાર, ગગને તે દીધી લરતાર
 લગ્નના પાચ્યા પોતી થણુ, એ કારણ તે નારદંશ તણુ.

નળનો સ્વયંવર પ્રવેશ

ઝગટે ઝળઝળ જોત, તે નળ આવ્યો રે
 મુગટ પર ચગટે ઉઘોત ઓ નળ આવ્યો રે
 જોત રવિની પેઠુ કુંડળ લહેકે તે નળ આવ્યો રે
 અરગજા અંગે બહેકે, ઓ નળ આવ્યો રે

નળદમયંતીના દુઃખની અવધિ

એકેક પટકળ પહેર્યું, પ્રેમદા કોમળ કાપાદાએ
 પાપ પકજ પત્ર જોયેના, તીવ્ર કાંટા લાગે

ગીતાનંદ શ્રી અનાસલ પુરાણી, બી.એ.
મદ્રાસ યુનિવર્સિટી આમમના અભિજ્ઞાતી
(૧૮૯૪-૧૯૬૫)

શ્રી દેશવલાલ દિપતલાલ કામદાસ
કેમ.બે., 'હિંદોના ઇતિહાસ સ્વાધ્યાય'
ના લેખક (જન્મ ૧૮૯૧)

શ્રી ગણેશ કૃષ્ણ ગોખલે, બનીમની
પબ્લિકેશન્સના સ્થાપક 'વડોદરાના મહિ

શ્રી ગોકુળદાસ હારકદાસ રામચુલ
લોકસાહિત્ય પંચાયત, દાદરાના નગી, જૂનાગઢના
શા'ની નવલકથાઓ લખનાર (૧૮ = ૧ ૫૧)

ગોકુળદાસ મધુદાસ શાહ બી.એ., અલગલ બી.
'નેપોલિયન બોનાપાર્ટ' અને 'જગદેવે વાર્તાવિષ્ણુ
કવિતાના લેખક

ડૉ. વેદાન્ત બાપાલાલ પટેલ, ૧
સાહિત્યરત્ન સાહિત્યપ્રમોદીયાધ્યાય,
વાચસ્પતિ સ હિત્યસાના મત્રી (૧

ડૉ. ચતુરબાલા મગધુર
સંસ્કૃતશાસ્ત્ર અને બીજા સાહિત્ય લેખિકા રચનાર
તથા 'સરજની સામે અને વૃક્ષસીને કથારે ની
અનુવાદી મતાધારી લેખક (૧૯૦૫-૧૯૨૦)

શ્રી અરવિન્દરામ દેવેલ
કવિ, નવસિંહીકાર તથા ચત્રકાર

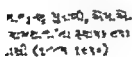

શ્રી હમનલાલ ક. કે દેસાઈ એ.બી., બી.
'હિંદીવતી'ના લેખક, 'મળાધ્યાન'ના
(૧૮૧૦ ૧૯૩૦)

આચાર્ય કે.કે.દેવિસેનદરાજા શ્રી.૦૧.૦૨,
શ્રી.મી.સુરેન્દ્રાજીભાઈજી સુબાઈલાલજી

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
"सिद्धयस्तु सिद्ध्यति" भा. वृ. ३।

୨୩୩ ଶ୍ରୀମତୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଶ୍ରୀମତୀ
 ଶ୍ରୀମତୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଶ୍ରୀମତୀ

श्री. लक्ष्मी. कृष्ण. विनयकण्ठरुद्र 'लक्ष्मण' उवाच।

કુલ્યોત્સવ, મિલાપ ની રજા
માર્ગે સહી ના દેખા 'શ્રી ગણેશ'

ડૉ. હરેન્દ્ર મજમુદાર
'ભુખિતસ્થાન', 'હિંદની સફર નીકળેલા
વહાણવટીઓ', 'પાર્વતી' - વગેરેના લેખક

ડૉ. મનિક્યાલલેન પૃથ્વીરાવ મજમુદાર
'સસન્ધ્યોતિ' (૧૯૪૦) તથા 'સસન્ધરી' (૧૯૪૪)
ના રચનાર

શ્રી નંદલાલ શેઠ
'અવનસ્મૃતિ' (૧૯૬૫)ના લેખક

શ્રી નાગકુમાર મહાંતી
બી એ, એલએલ બી
રજુચોદ્ધેશ સમરસિંહ'ના લેખક,
સાહિત્ય સલાના મંત્રી (૧૯૪૧)

આચાર્ય નાનાલાલ નાથલાલ શાહ એમ એ
'સરજવ સાહિત્યની ક્ષાઓ'ના લેખક

વિદ્યાભિભાદરી શ્રી નંદનાથકેશરનાથકેશરિ-
એમ ડી પી (લડન)
ગ્રંથો સાહિત્ય પરિષદના મંત્રી

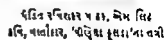
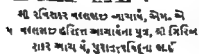
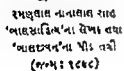
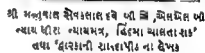
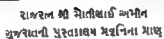
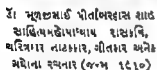
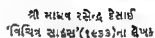
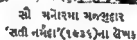
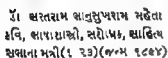
ડૉ. મસાવતીનંદન પટ્ટનાયકી
'મુશલધારતી'ના સંપાદક,
અન્યેક કાવ્યસંગ્રહોના રચનાર

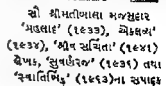
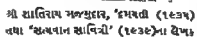
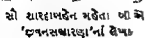
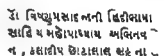
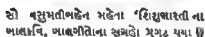
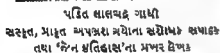
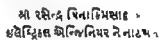
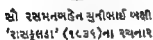
શ્રી બાલકૃષ્ણ સુનીલાલ એચી
બંગાળીના અક્ષરોની તથા નવલિકાકાર

શ્રી વદાયુલાલ મજમુદાર
બી એ, એલએલ બી, 'સાહિત્યકાર'
વેમાસિકના વત્રીમંડળના મંત્રી

ડૉ. સુખ નહેન રમણલાલ દેસાઈ એમ બે
પી રેય ડી 'ભવાઈનુ અધ્યયન' 'દીપિકા'ની
લેખિકાના પત્ને મૃત શયે

સી સુધાનહેન મુનશી, 'વાસા સ
સાધીનુ પુસ્તક રચનાર (૧૯૧૫)

શ્રી સુરેશ બાપી હવિ ન ટકમાર વીતારક
નવસિકાકાર 'શુભંદી'ના તત્તો (જન્મ ૧૯૧૨)

સા સુરેશ નહેન મનુષ્ય ર
દીપિકા દેસાઈના હવિપુત્રી ઉત્તમા આસુ' તથા
રાસસોરભ, રામ યજ્ઞને સમરોહી અનુવાદ

કમારી 'રૂપસેવી
એમની બાર નવસાધાઓ મસિદ્ વર્ધિ

શાહિ ધમાનડ રા ન વર્ગોનિ દલાલ
કાઠાવાળા (૧૯૧૬ ૧૯૩૦)

શ્રી સુરેશ નહેન મનુષ્ય ર
એમ બે, એમ બે, 'નવસાધી ના તત્તો તથા
'રૂપામી રિવાજ' ના સ દિ ધના લેખક

શ્રી સુરેશ નહેન મનુષ્ય ર
'અરેય (૧૯૩૮)ના લેખક તથા
મસિદ્વાળા એમન', 'રૂપસેવા રેલનિન'
એવં પ્રદક્ષિણા લખનાર

ડૉ. સી વસ નહેન મનુષ્ય ર, બી.એ, ડી.લિટ
'ભાવપાત્રોત્તરી ના લેખક ને રામચંદ્ર ના અનુવાદ

વડોદરાનાં સારસ્વતો (વિદેહ)

સંપાદકો

મંજુલાલ ર. મજમુદાર

કેમ કે, ગી એચ ડી. એલએલ બી.

ચંદ્રકાન્ત બા. પટેલ (ત્રિવેલી)

સાહિત્યરત્ન, મહામહેાપાધ્યાય, વિદ્યાનાયકપતિ

રાજવંશી સારસ્વતો

શ્રીમંત મહારાણ સર
સયાજીરાવ આચકવાક
(ઈ. સ. ૧૮૬૩ થી ૧૯૩૯)

જન્મવર્ષ ઈ. સ. ૧૮૬૩. જન્મસ્થળ : ખાનદેરાનું કપડાણા ગ્રામ. સાતિ : મરાઠા રાજપૂત, પીલાજીરાવ આચકવાકના વંશના. તેમને ઈ. સ. ૧૮૭૫માં શ્રીમંત ખંડેરાવ આપકવાકનાં મહારાણી જમનાબાઈ સાહેબી દત્તક લઈને વડોદરા રાજ્યનું સ્વામિત્વ સોંપ્યું. શિક્ષણ મિ. એફ. એ. એચ. એલિયટ નામના અંગ્રેજે તથા નિષ્ણાત મંત્રીઓએ સમર્થ રાજકર્તાને યોગ્ય શિક્ષણ આપ્યું હતું. તે પ્રમતીરીલ, ફેલોશી, વિદ્યાવિધારી ને ઉદાર રાજવી હતા. તેમણે કેળવણી ફરજિયાત કરી અનેક સુધારા કર્યા હતા ને મનને રાજકાર્યમાં લાગુ લેતી કરી. સ્વાતંત્ર્યપ્રેમી બનાવી હતી. જે નેતા વગર ને લેખક જણ હતા, તે ઉપરે એક વેરકમાં લેખ લખતા.

ગુજરાતી તથા મરાઠી સાહિત્યની અસિદ્ધિ માટે તેઓશ્રીએ અટકાવ ધન વ્યય કર્યો છે. ગુર્જરમાળીન સાહિત્યને પુનરોદ્ધાર કરવા તેઓશ્રીએ પ્રાચીન કાવ્યમાળાના અંશે છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્યા છે તેમજ ઇતિહાસ, વિજ્ઞાન, તરવજ્ઞાન, ધર્મશાસ્ત્રો વગેરે સર્વ મહારના અનેક અંશે તેમણે ગોટિ ખર્ચે લેવાર કરાવ્યા છે. અંગ્રેજીમાં શિક્ષણનાં અંગ્રેજી સર્વ ધર્મેયવિષયમાં પ્રગુજરવાને પણ વિરામ્યા હતા. તે સાહિત્યકર્તાને ઉત્તેજન આપતા. વિદ્યાર્થીએ આપણેથી તે ગુર્જર સાસના પ્રતિભાવ અને પામેલા છે. તેમણે સાહિત્ય મટે. કે. એ લખી રેલુની આપી હતી. સંસ્થાના સરોવર સ્વર્ગમાં જણ તેઓ રક્ષ લેતા ને પ્રેરણાદન આપતા. તેમનાં આપણે પ્રવચકને પ્રસિદ્ધ થયાં છે.

અ. સૌ. શ્રીમંત મહારાણી
જિમનાબાઈ સાહેબ
(ઈ. સ. ૧૮૭૧ થી ૧૮૯૨)

જન્મવર્ષ : ૧૮૭૧. જન્મસ્થળ : દેવાસ. તે દેવાસનાં રાજકુંવરી હતાં. તેમનું લગ્ન શ્રીમંત ગ્રીભ સયાજીરાવ મહારાણ સાથે ઈ. ૧૮૮૫માં થયું. શિક્ષણ : તેમને અંગ્રેજી, મરાઠી ને ગુજરાતી ભાષાનું સારું જ્ઞાન હતું. મહારાણી વિદ્યુદયિષાએ તેમને ઈ. સ. ૧૮૯૪માં 'કાઉન એડ્' ઉડિયા'ને ઉપકામ જરૂર હતો. સોઈતિના કાર્યમાં તેમને ખૂબ જ રસ હતો.

અન્ધો : ધી પાસિસન એડ્ વિગેન ઈન ઉડિયા લાઈફ ફળદાર પુસ્તક અંગ્રેજીમાં લખ્યું છે. એના ગુજરાતીમાં અનુવાદ સૌ. સારદાભટ્ટેન મહેતા અને શ્રી વિદ્યાભિન નીલકંઠે કર્યો છે. તેમણે પરદેસની પછી વાર પ્રસાદ કરી કરી હતી. તેઓ થણાં બહુલ હતાં. તેઓશ્રી જિમનાબાઈ રસી-સમાજ તથા જિમનાબાઈ સી ઉલોમાલયની સ્થાપના તથા વિદ્યાર્થમાં જણ સારો રક્ષ લેતાં હતાં. તેમનું અવસાન ઈ. સ. ૧૯૧૨માં થયું.

૧

પ્રો. અતિયુગ્મશંકર કમળાસંકર ત્રિવેદી

(ઈ. સ. ૧૮૮૫ થી ઈ. સ. ૧૯૧૩)

જન્મ : ઈ. સ. ૧૮૮૫. જન્મસ્થળ-વલત : સુરત. સાહિત્ય-વલનગરા નાગર. પિતા શ. બ. કમળાસંકર પંડિત અને સાહિત્યકાર તથા ફેશનબ્લોકાર હતા. તેમના સુહૃદ તેમનામાં કિતરી આવ્યા છે.

ઈ. સ. ૧૯૦૪માં બી. એ., ઈ. સ. ૧૯૦૬માં એમ. એ. અને ઈ. સ. ૧૯૦૭માં એલ. એલ. બી. થયા.

અવસાનમાં ઈ. સ. ૧૯૧૧થી બોરોડા કૌશિજમાં ફિલસૂફી અને વલનગરાના અધ્યાપક રીઠાઈ થતાં સુધી રહ્યા. નિઃશ્વિત બાદ અવસાન સુધી નવસારીની શાંતી કૌશિજમાં મિતિસપ્તાહ થયા અને કૌશિજને બહુ સારા પાયા પર મૂકી.

વડોદરાની સાહિત્યસંઘાના તે ૧૯૩૩-૧૯૩૭ સુધી પ્રમુખ રહ્યા અને 'સાહિત્યકાર' ત્રિમાસિક ત્રણ વર્ષ ચલાવ્યું. ત્રિમાસિક જર્નલની જીજ્ઞાસામાં સારી રસ લેતા હતા. મુંબઈ યુનિ.માં ફેલો હતા અને ત્યાં ગુજરાતીના વિષય તે કૌશિજના અભ્યાસક્રમમાં સ્થાન અપાવવામાં તેમને મોટો ફાળો છે.

સુરતની ગુર્જર વિદ્યાપીઠ નામે સંસ્થાના કુલપતિપદે રહીને યાજ્ઞ અલ્પાસ્રમ્યો (મહા નિર્મળ) ગુજરાતીમાં લખાવીને તેમને 'સાહિત્ય મહોપાધ્યાય'ની પદવીથી વિશ્વવિદ્યાર્થનામાં સંદાયબદ્ધ થયા છે.

મહાકાવ્ય : રવિશાસ્ર વિનોદી અને સુરતના વલની કોવાળી તેમણે પોતાના અનેક પ્રયોગે 'વિનોદ' શબ્દ પાછને ઓળખાવ્યા છે. (૧) નિઃશ્વિતવિનોદ ૧૯૧૭, સાહિત્યવિનોદ ૧૯૨૮, નીતિવિવેચન ૧૯૨૮, નીતિસાસ્ત્ર-શાખાંશ ૧૯૧૭, નીતિવિવેચન ૧૯૨૮, મનાસાવિનોદ ૧૯૩૫, ત્રિવેદી વાચનમાળા નામની યુ. યી જની ગ્રંથો તેમના પિતાજી સાથે તૈયાર કરેલી ને બહુઈ વર્ષો મચારમાં રહેલી. તેમનું અવસાન પીઠ વયે ઈ. સ. ૧૯૧૩માં થયું.

શ્રી અઘ્યાસસાહેબ તૈયબજી (ઈ. સ. ૧૮૫૪ થી ૧૯૩૬)

જન્મ : ઈ. સ. ૧૮૫૪. જન્મસ્થળ : મુંબાઈ.

મૂળ વતન અવળસતાન પણ તેમના પૂર્વજો ત્યાંથી આવી ખેડાત વસ્યા ને મુંબાઈ જઈ વેપારકર્યા લાવ્યા. રૂના વેપારમાં અદ્યક્ષન કમાયા તેમનાં દાદીમાનું નામ અબીનાબીમી હતું. તેમને દસ સંતાન હતાં, તેમાંના બીજા પુત્ર ચમસુદીનના પુત્ર તે અઘ્યાસસાહેબ હતા. માતા ચાર વર્ષના મૂકી મરી ગયાં. કાકા પાસે રહી શિક્ષા, તેમને લાજવાવા નુકા નુકા શિક્ષકો રાખવામાં આવ્યા હતા. બીજા લોકોમાં ભણ્યાં હતા. યોગેશ્વરીની શાળા હતો. બાળપણમાં તોફાની હતા. અપર માતાને પળવતા હતા.

અઘ્યાસસાહેબે ઇંગ્લેન્ડ જઈ લંડનની શાળાંત પરીક્ષા પાસ કરી. બેરિસ્ટરની પરીક્ષા પાસ કરી પણ તે સ્વદેશ પાછા આવ્યા.

અવસાન : મુંબાઈની વડી અદાલતમાં વજીલાત સર કરી. વિસનમરમાં ન્યાયાધીશ થયા. પછી વડોદરાના ન્યાયાધીશ થયા. તે સર સમાપ્ત થાય સાથે કૃત્ય લાપતાં વાતો કરતા હતા.

ઈ. સ. ૧૮૮૭માં તે મહારાજ સાહેબ સાથે ઇંગ્લેન્ડ ગયા, અને તેમની સાથે જ પાછા ફર્યા. તેમનાં બે કાર્યો તેમણે સારી રીતે પારક્યાં તેથી મહારાજ સાહેબ ઉપર તેમની પ્રતિભા સ્થિતવાની સારી ઇચ્છા થઈ અને વડુ જવાબ-દારીવાળાં કામ તેમને સોંપતા.

તેમની લલામણુધી ઈ. સ. ૧૮૯૫માં વડોદરામાં મહારાજ સાહેબે ઉદ્દેશવાળી રજાપના કરી હતી. ૧૯૧૩માં અઘ્યાસસાહેબ નિવૃત્ત થયા. ઈ. સ. ૧૯૧૬માં તે કોંગ્રેસ સમિતિના સભ્ય વડીકે બેઠાયા. ત્યારથી તે ગાંધીજીના મિત્ર અને સાથી બની રહ્યા. ૧૯૨૦માં અમદાવાદમાં ગુજરાત રાજ્યીય પત્રિકાના અધિવેશનમાં તે પ્રમુખ બન્યા હતા. રિવક રવરાજ્ય કુળે ઉવરાવવા તે લાઈલાલચાઈ સાથે જતા. આમ તેમણે એકલાખ ત્રીસ હબર રૂપિયાની કુળે એકત્ર કર્યો હતો.

છાસક વળી ઉમર તેમણે યુવા છાત્રીને મુકેલીઓસહન કરવા લાગ્યા. ના વિજયવાહાના અધિવેશનમાં કાળ છાત્રી સફેદ ખાદીની ટોપી પહેરતા થઈ તે સ્વદેશી કાપડ વાપરવા લાગ્યા ચલાવવાને તેમણે લખ્યું કે, 'હવે ખાદી પહેડું છું, મારે નિયમાનુસાર હું મળી રાખી નહિ.' તેમને સર સખ જવાબ આપ્યો કે, 'આપ ખાદી પહેડે આશ નિત કે સલાહકાર મરી જતા આપ જ્યારે ઇચ્છા ત્યારે મને મળી રે

સાળઈએના બહિષ્કારનિમિત્તે કરતા અને લાપલોની બંધી થતાં અસાહેબ પૂંકા પર 'સરકારી નિશાનોમાં બે પાષ છે.' એમ લખી ગળામાં રેતા.

બારડોલી સત્યાગ્રહમાં વલ્લભલાલ બેઠાયા. ૧૯૩૦માં ખીકાસત્યાગ્રહમાં ૧૯૩૩માં અમરેલી અધિવેશન પ્રમુખ થયા.

તે સાચા મર્મપ્રેમી હતા. દર સાચા અનુયાયી હતા. બધામર્મો મર્ત લાજ માનતા-માન બતાવતા, ગાંધી સાથી હતા. 'છાત્રી ગાંધી' તરીકે એજ જીજ્ઞાસવાલા બાગના 'હલ્યાક તપાસ-સમિતિના તે સભ્ય હતા અને નીચો લઈ તેમણે વિષાઈ તૈયાર કર્યો

ઈ. સ. ૧૯૩૬માં તેમને રેડફીર્ટ ગાંધીજીએ તેમને 'ગુજરાતના પિર મહીને અગ્રસિ આપી હતી. તેમનાં : કે. થી રેડફીર્ટનાયેને તેયજીએ પજ બાઈ ઉપર ગીત-કાશ્યરચનાએ કરી છે

શ્રીમતી અવતિકા રમિશંકર આ

તેમને જન્મ ગુજરાતની ભાક્ષ નરિયાદમાં નાગર કુટુંબમાં ઈ. સ. ૧૮૫૧થી હતો. ગુજરાતના સુમસિદ્ધ સાર વડોદરા પંડેશા તેમના મામા થયા, પછુથી સરસર પદાવર અને વવનવિક ઉપયોગી તત્વોને તેમને વાત્સો મળ્યો ઈ. સ. ૧૯૦૩માં તેર વળી વયે :

લગ્ન બંધાવવાની શી રીતસર વલ્લભજી
આચાર્ય સાથે થયા હતા લગ્ન બાદ થયુર
૫૫ તરમગી હોવાથી તેમના સરકારી
પોમલ થયુ હતું તેર ચોરે વર્ષની નાની ઉંમરે
યજુ નિયામમાં તેમણે બહેનોનો સમાજ
ચાકરી તેમજ સંચાલન કરુ હતા

ત્યારબાદ અને રાજકોટ જઈ બે સદેશમાં
૨૫ મહારીબદેન તથા શ્રી વસંતિમબદેન
જેના સળખથી તેમની સાહિત્ય પ્રવૃત્તિની
અસિક્ષિત ખીલી હતી ત્યાર બાદ તેઓ
શ્રીના યુવાઈમાં વસવાટ થયો અને ત્યા
જીવવાની વિ. શ્રીમદગ્રંથમાં એકાઈ તેમ
કામગીરી કરુ હતું કેટલી જે નિબળ હતી
કામગીરીમાં સાગર હતું તેમણે ઈનામો મેળ
વેલા હતા

ત્યાર બાદ શ્રી આચાર્યની મોઢી સુરતમાં
થવાથી ત્યાં પણ વનિતાવિદ્યામાં પણ
અવધાન માટે એકાધા હતા પછી વડોદરામાં
નસવાદ થતા શ્રી મહારાણી સિમનાબાઈ
શ્રી સમાજમાં તેઓ એકાધા હતા અને
ત્યાં મુત્રી અને પછી મહામત્રી તરીકે પોતાની
સેવા આપી હતી તે દરમિયાન શ્રી રાજદા
બદેન મહેતા, દેવી કૃષ્ણભાચારી તથા શ્રી
મનવતાબેન મહેતા સાથે સળખમાં આપ્યા
સમાજમાં તેઓથીયે પ્રમુખ તરીકે ઘોટે
વખત સેવા આપી હતી
વડોદરામાં થાણા કુર્કે કોઈટ હોમ
નર્સિંગ અંગ્રેજ વગેરેના બહેનો માટે લાસતા
વગેરે તે સેવામાં સાક નાન મેળની
પરી માંમાં પાક કરી હતી.

સમાજ સિવાય શ્રી સિમનાબાઈ શ્રી
દેવીજાલમની વડી સાખાના થયા વર્ષો સુધી
મત્રી તરીકે કામ કરુ હતાં હોડાં વર્ષો સુધી
ઈંગ્લેન્ડમાં લાલુદી બહેનો માટે પ્રવાસી જામ
એક દૈનિકી આન થઈ હતી તેની સમૃદ્ધિ
અવધાન તેમણે કરી હતી અને તેમાં
અનિ બપ ૫ વાણી તેમને લાગે થયો હતો
તે સિવાય બહેન પ્રાનિકો જેવી કે મન
મ જ સ વાનદ મરીયાના લતાને વિકાસ
નિભાવવાની સેવા, વિરેશ મામને
અભિયાન ૩ ૩૧૧૫ એ બધીમાં પોતાની
સેવા આપી હતી

તેમની સમ જસેવાની દર રીતે શ્રી
સવાજીવ નામવાજે તેમને તોષણ આ
પેટાઉતે ત્યાં શ્રી સિમનાબાઈ સીમાબાઈ
તેમને મ, જમની મદો સર સમાજદારીને
જાણી તેમને મ નવજી પેટ હતા તથા પછી
અપ ૫ ફેબ્રુ દર

તેમના રમાવક તરીકે તેમણે જે તે લગ્ન

તેમના બહેને સમાજમાં ૩ ૭૦૦ની રકમ
આપેલી છે જેના બ્યાબાધથી દર વર્ષે શ્રી
વનુલ દારીફાઈમાં એક ઈનામ અપાય છે
તેઓશ્રીનું અવસાન સને ૧ ૧૮૫૩ ૧૬મી
નવેમ્બર થયુ હતુ

શ્રીમદ ઉપેન્દ્રાચાર્ય નૃસિંહાચાર્ય ચારિત્રક

જન્મવર્ષ ૬ સ ૧૮૮૬ વતન વડોદરા
સાતિ વનગરાના તર તેમના પિતા શ્રીમન
નૃસિંહાચાર્યજી સામાજિક સંસ્થાને તેમનામાં
ભિતર્યા હતા યોગે વખત નીસનમર રહીને
વડોદરા આવ્યા સાત વર્ષની ઉંમરે અમરકોટ
ભવ્યા યોગાસન શીખ્યા ત્યારબે વર્ષે પિતા
જીમાંબા એકના માતા શ્રી મણલાદેવી માતા
પિતામાં ઉચ્ચ સરકારી તેમનામાં ગતવ્યાં
અવધાન આચાર્યનિષિધિતન, મન દિવેશ
આપી સાધને સમગ્રે વાળવાનો તથા
વાચન લેખનનો તપશ્ચર્યાનો

તેમણે શિક્ષક સમાજને વિશ્વવલ્લભ
નની સ્થાપના કરી ચારિત્રક મહિરની પણ
સ્થાપના કરી તે બાળકોને લાભવતા પણ
હતા એમણે એ વખત જીવવાની સાધિ ૫
પરિવરને આમરણુ પણ આપ્યુ હતું અ
વધના બાળકોને બધુ દપતિમિત જીવન
મત ચિંતનગીતા રુક્મણીઆન નૃસિંહ
કિશોરજી વડોદરાન વગેરે

તેમનું સાહિત્ય વેદાત વિષય છે તેમનું
અક્ષર અવસાન ૬ સ ૧૯૩૫ થયુ
તેમના બાળનાકા અને બાળગીતો તથા
રાસ ભગીતા છે

શ્રી અમલુભાઈ પુરાણી (૬ સ ૧૮૯૪ થી ૧૯૧૫)

જન્મ ૬ સ ૧૮૯૪ જન્મસ્થળ સુરત
વતન નિવાર સાતિ બીડીઅરકામકાસ
એ હાથાઈ શ્રી કાલ્યાણપુરાણી આચાર્ય
ના અમાડા સ્થાપનામાં તેમના લેણકા હતા
માતાપિતા સરકારી હતા

શિશુલ વડોદરામાં સવાજી હાઈસ્કૂલને
જોડાઈ કોલેજ-બીએ ૧૯૧૫ રૂઢાઈ શિશુલ
મદ્રાસ ૧૯૧૮ અવધાન પ્રથમ અવધાન-૫
ઈન્સિદ રૂઢામાં લિખ ૧૯૨૦, પછી ગુજ
રાતમાં ડેરેર અમાડા ને બ્યામકાસાળ
એની સ્થાપના કરી રાખીય અવધાનમાં
થાય લેણ હતા ૧૯૧૬ થી ૧૮૫૫ નિવાર
અમદ વાદમાં બ્યામામ કે ૬ મે ૧૯૫૫

૧૯૧૮માં શ્રી અરવિંદના દર ને પ્રથમવ ર
નવા બીજા વ ર ૧૯૨૦માં પ યા કાચ્ય વરત
અ બ્યા અને ૧૯૨૫માં પોર્ટગીમાં અ ૫૫

વાસી બ્યા ૧૯૪૭ થી ૧૯૫૩માં સુરત
કચ્છમાં સુરતમાં પૂર્વ આફ્રિકાતથા સુરતમાં
સોશાળના પ્રવસી થયા સુખ્ય મરતિ રવા
તામ મેળવવા બ્યામામવગેરે પેદા કરવાની જ
મોટે લાગે રી છે

સાહિત્યસેવા ગીતામરે પ્રથમ યટક ૬
સ ૧૯૨૮, પશ્ચિના પુષ્પ ગ્રંથ ૧ ૨ ૩
૧૯૨૯ ૩૭ ૩૯, તિલોત્તમા ૧૯૩૨ દર્પણ
બા ૨૯૬ ૧૯૨૩, પૂર્વદાની ભૂમિઓ ૧
૧૯૩૭ જ્ઞાનપ્રાપ્તિ ૮ વીચરજી ૧૯૩૭,
પૂર્વેયમ નવનીત કામ ૧ ૨ ૧૯૩૮, પૂર્ણ
સંગેનો જ્ઞાનપ્રેમ કા ૧ ૭ ૧૯૩૮ પશ્ચિ
ના પત્રો ગ્રંથ ૧ ૨ ૩ ૧૯૩૯ હાર્શનિક
સંસ્કૃતિ ૧૯૪૨ વૈદિક સરસ્વતી ત્રેવોસ
વધ પછી ૧૯૪૫ ૬ સ ૧૯૫૫માં તેમને
સમાજ સમાજક યોગેનો હતા ૬ સ
૧૯૫૫માં અવસાન થયુ પુરાણી કાઈ માંની
યાદમાં રાખીપણમાં પુરાણી બ્યામામમદો
વિદ્યાલય સ્થાપી ને શી પી એડ ને સર
કરની મનુની મેળવવાના મપ ને સમાર
ભવી રવા છે

શ્રી ય અબ્બાસાલ સરકરલાલ કેસાઈ (૧૮૪૪ ૧૯૧૪)

નિવાર ૫ મે અબ્બાસાલ (જેમાં શ્રી
વલ્લભાચાર્યની બેઠક છે) તેમાં બલાસ લ
વાલેનો જન્મ અમરપતિય જ્ઞાતિમાં અને
૧૮૪૪માં મધિસે આ બાપમાં અલકાવિયે
ની કલકેડી બાલેસ હોવાથી તે સ્થળ ભાઈનું
છે અલકાવિય જ્ઞાતિ નામદો અને માંકરવાની
માફક સુ દરીપણ માટે ભગીતા છે

શિશુલ અમદાવાદમાં કાકાને ત્યા રહી
લીપુ મેટ્રિક સુધી ભણ્યા પછી પરીમા આ
થવા જવા માટે અમદાવાદથી મુબાઈ જવા
માટે અ મરાહી થઈ નહોલી તેથી પરીમા
માહી વાળી જવાની સાળામાં મેટ્રિકરકે
ભ્યાસ ૧૮૬૪માં અમરાહી રોક થતા તે મુ
બાઈ થવા અને મેટ્રિકમાં પાસ થવા પછી
મુબાઈની એલફિરન કોલેજમાંથી ૧૮૬૭
માં બીએ થવા તે પછી ૧૮૬૯માં નેમ એ,
એલએસ બી થતા તે જીવવાની મેનુએટોના
પિતા હોવાને પુ

સુરતમાં રો સીના વમાવશી એ દે માસનર
નીમ થા ત્યાથી અમદ વાદ હાઈસ્કૂલમાં
જ લાય તે વખતે જીવેર દલપતરામ દ હ
ર લામ સુર ની સાધવાના હતા અમદા
વ દમદ દત ત્યારબદેર પ્રાનિકોમાં તેમજ
અ થ લામ મા પો હતો દિને-૧ પવર્મ
સુરત જ્યા અને અમદામાં તેમને દે

વિચારને વાચા આપતા
 ગુજરાત કૌશિય ઇન્સ્ટિટ્યુટ રજાપાતા એ
 તેના પ્રિન્સિપાલ થયા હરખાન વડોદરા
 રાજ્યમાં સર ટી માધવરાવ દીરાન હતા,
 તેમણે તેમને નવચારીમાં ડિરેક્ટર જી
 નીચા, એટલે એમણે પ્રિન્સિપાલ નોમીનીયો
 વામનવાડ સરકારની નોકરીમાંથી તેઓ
 ધીમે ધીમે છોડે ચડ્યા વડોદરાની વહિવટ
 આદાલતના એ ન્યાયાધીશ અને પછી સર

ન્યાયાધીશ નીમયા તેમને ૩ ૧૯૦૦ પચાસ
 મળતો હતો તેમની ન્યાયબુદ્ધિ અને સત્ય
 નિષ્ઠા બહુ લીધ હતી પ્રસિદ્ધ પીલવાઈ કેસ
 અને બાપટ કેસના સુમદા તેમણે આપેલા
 ૧૮૦૦માં ડી જ બિલિયાર્ડ જસ્ટિસ

દીવાન થયા ત્યારે, દેશી કેળવણી ખાતાના
 વડા હરજીવિંદાસ કાઠાવાળાએ 'પ્રાચીન
 કાવ્યમાળા'ના પ્રકાશનની યોજના તેમનાર કરી
 ત્યારે તેની સહાયકાર સમિતિમાં બાળા
 લાલભાઈ મુખ્ય સભ્ય હતા એ રીતે તેમનો
 વડોદરાનો સબજ જ્યારે ૧૮૯૬માં પૂરી થયા
 આખો ત્યારે શ્રીમત સમાજનારે તેમને દીવા
 નગરી આપવાની ઇચ્છા બતાવી ત્યારે તેમણે
 વિનયથી મ્હુ કે 'હું તેને મટિ લાચક નથી'

વાનપ્રસ્થ પદે તેઓ અમદાવાદમાં વસ્તા
 ભદેર તેની રાં મરી 'જાનવર્ધક' નામની
 સમા રજાપી

'ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટી'ના પ્રમુ
 ખ નીમયા, અને શહેરની ધણીખરી ભદેર
 હિસાલ અને સાંવૈજનિક કારોના અધેશર
 થઈ પડ્યા ૧ ૧૨માં અંદારી ઈંદિયન
 નેશનલ મૅગેઝિન અમદાવાદમાં મળી ત્યારે તેના
 તેઓ સ્વાગત પ્રમુખ થયા તેમનું વ્યાખ્યાન
 ખૂબ વખણાયું હતું ૧૯૦૫માં જનભક્ષની
 મળવળ દેરાખાપી બની ત્યારે સ્વદેશીની
 દાહલ ઝીલરામાં એ પ્રથમ હતા ૧૯૦૭માં
 સરકારમાં સરકારી ટીલી ઓફીસીયલ રિવિયુના
 પ્રમુખ નીમયા, 'અગેવાન દેરાખાપા અને
 દેરાહિતવિવરક' તરીકે તેમનું જન્મમાન થયું

૧ ૦૦માં યુ જ સોસાયટીનો હીર
 મહોત્સવ તેમણે ઊજવ્યો અને તે જ વર્ષમાં
 રાજ્યોટમાં સરાયેલી ગુજરાતી સાહિત્ય પરિ
 પના પ્રમુખ તરીકે ગુજરાતી લાખા અને સા
 હિય વિશે લાખા આપ્યું

તાતિ કેળવણી સાથે સી કેળવણીના તે
 મોટા હિમાયતી હતા

તેમની જિંદગીનો ઉપરનો ભાગ નાણા
 સબધી સુધીચીઓની બહુ ખ ખીજવો હતો
 મિનો બક વગેરે દેવામાં ડાલ થઈ જતા એ
 કરજદાર બની ગયા હતા

તેમના કસતા કલાય વખારે બુદ્ધિરાણી અને
 વિદ્વાન માણસો મળી રાકે, ખરડ તેમના જેવા
 સમ્યવિતના આમણી, ન્યાયી અને સાચવિનિ
 પાત માણસો મળવા વિરલ છે.

તેમણે તેમનાર કરેલી 'અગ્રેજ-ગુજરાતી
 ડિક્શનરી' હજુ ઉપયોગી જાણાય છે

ગજનનભરસાદ માણદેવભરસાદ દેરાઈ
 (૧૮૦૫ થી ૧૯૪૫)

સુરતની વડનગરા નાચર ગ્રહરજ જ્ઞાતિ
 મા જન્મ તેમના લાઈ પિનાકીમયાદ વડો
 દરા રાજ્ય કેળવણી ખાતામાં, ડિરેક્ટરનું
 બાહકેળવણીના અગ્રેજિકામ લાણી આવેલા
 નિષ્ણાતને ત્યા તેમનું શિક્ષણ થયેલું

શ્રી રમણલાલ દેરાઈ અને તેમનું મિત્ર
 મડળ તે વખતે હાઈસ્કૂલમાં 'વિદ્યાર્થીભણ'
 નામે હસ્તસિખિત પાક્ષિક મડતા, તેમ
 જનનન-જલુષાઈ કાળે અને લેણે લખતા
 ટેનિસના 'Brook માથી પ્રેરણા' હઈ
 તેમણે 'હરો' નામે સુદર પદકાવ્ય રચ્યું છે

બરોડા કૌશિયનાથી બી. એસસી થયા
 પછી ફેલા તરીકે રજા હતા તેમને નાટકમાં
 જાગ લેવાનો રોખ હતો રોહિણિવિચરના
 King Lear માથી બ્રાહ્મિસાનું સીપાર તે
 મણે જાગવેલ વડોદરાથી પૂના ઈંગ્લેન્ડી ડેલે
 જમાથી બી ઈ થતા ઇપનમવાહનો પલેટો
 થનો નાની ઉમરે એમનું અવસાન થયું

'અદેવક યુગ' નામનું તેમનું પદકાવ્ય
 બરોડા કૌશિય મિસેનિમાં ૧૯૧૫માં છપ્યું
 હતું
 'નહિ પારધી પાસ, નહિ અજ રાસ લગિયું,
 અગિય સખી! વહ વાત, કેમ માણેબો અપા?'
 લેહરકાલિયા નીચેના ફૂંકાનો એને આ
 ખાર હતો

'પાસ ન દેખ પારધી અજ ન દેખ બાણ
 હું પૂછું તજ પડિતા કઈ પેરે છંકયા માણ?
 જસ થોડું ને રનેલ થણે, થઈ છે તાણૂતાણુ
 'તું થી, 'તું થી, જતા, બળે છડયા માણ'

કવિ ગિરધર ગરબહાદરા

જન્મ ઈ સ ૧૭૮૭ જન્મસ્થળ પાદરા
 તાહકાના માતર ગામમાં જ્ઞાતિએ દસલાહ
 વણિક હતા વિતાવુ નામ ગરબહાદરા બહેને
 તેમને પોતાની પેઠી ઉપર બેસાણી લીધા ને
 વસવાડ આઈ રહી તેમણે વલ્લભવિજય
 ગોરજ પારોથી સરકૂત અને ડિંગીનું જ્ઞાન
 પ્રાપ્ત કર્યું કારણવાળા પુરોપાત્તમક અઘારા
 જનો સમાયમ થયો અને તેમનામાં લાગી
 રાગ કૂટી નીકળવા પામ્યો વળા વડોદરાના
 રણીલાલ અઘારાજનો પણ તેમને સારો

આશ્રય હતો લખેલા ત્રયો દુલસીવિવાહ,
 રાજસૂય યજ્ઞ, ગોકુળલોહા, રાખાવિરહના
 હાંદસ માસ, રાખાપણ અમીમેમ, મધુરામાળ
 વગેરે કાવ્યત્રયો છે, વળા તેમણે ડિંદી
 લાખામાં પણ કાવ્યરચના કરી છે તેમની
 લેખનપદ્ધતિ લલિત વેપચી રંગથી રચાએલી,
 પ્રેમાજ રાજસૂયલોખાળી ને સરકૂત લાખાના
 સરકારના ઈતિગર કૃત રાખાપણ ખૂબ
 જ મખ્યાત છે

પ્રો. ગોવિંદલાલ પરગોવિંદ ભટ્ટ

સલ્લાના બંદાપૂરે પ્રમુખ અવસાન ઈ સ
 ૧૯૬૫ જન્મ ૫૫ ૧૮૦૧ જન્મસ્થળ
 અને વતન હાલોલ, તા કોરસહ, હાલ વડો
 દરા જ્ઞાતિએ ઓડીશ ટાંગક માણાણ હતા
 પિતૃકુળમાં ને અસરકુળમાં પ્રાપ્તિ સરકૂતનું
 વાતાવરણ હતું, તે સરકૂતો તેમણે ઝીંખ્યા
 તેમના પુત્ર પુત્રીઓએ ઉચ્ચ શિક્ષણ પ્રાપ્ત
 કર્યું તેમના સસરા રો મગનલાલ શાસ્ત્રી
 બાણીના વિદ્વાન વૈષ્ણવ હતા

શિક્ષણ ૧૮૮૮માં મૅટ્રિક ૧૯૧૯માં
 વડોદરામાં બી એ, પૂનાથી એમ એ ૧૯૨૪
 મા આણ્ણભાષ્ય લખેને થયા

બવસાય હાઈસ્કૂલમાં પછી બરોડા
 કૌશિયમાં સરકૂતના પ્રાધ્યાપક, પછી પ્રાચ્ય
 વિદ્યામંદિરના રાખાપણ વિલાગના અધ્યક્ષ
 હતા મુવેશ કૌશિયજનની વિખરો લખી
 ને કર્યો પ્રકાશના સુમધીનિબી અલુવાહ
 ૧૯૪૩ આણ્ણભાષ્ય અ ૨ ૧-૫૦, સાર
 અધ્યાપક ૩ ૪ ૧૯૧૨ મળનાય કૃત વૈયાસ
 ન્યાયમણી ૧૯૫૦, બાલકાળકની સમિધિત
 અદ્યતિ ૧૯૧૦, પનાવસરગન ૧૯૬૦,
 વલ્લભકિરામાપણની પાહાંકેમણિકા ૧૯૧૧,
 જનતાના વિદ્યામાન ખરો ૧૯૩૭, વિધ્વાના
 ખરો ૧૯૪૮, રાજ્યાભિષેક ત્રય ૧૯૫૦, મહા
 દીપ ઓડાલાણનું આગહત્તાત ૧૯૫૩, તથા
 અગ્રેજમાં પણ થોડાક અલેલખ્યા છે તે પ્રેમા
 નહ સાહિ વસલના અને ૧૯૫૫ પદ પ્રમુખ
 તરીકે હતા સરકૂતના વિદ્વાન તરીકે તેમને
 ૧૯૬૫માં રાજકૂતિનો એવોર્ડ મળ્યો હતો

શ્રી ગોકુળદાસ અરુદરાજ સાણ

જન્મ ૧૮૭૭ જન્મસ્થળ વતન પેટલાહ,
 બાદમાં વડોદરા જ્ઞાતિ વૈષ્ણવ નીચા કોલ
 વણિક શિક્ષણ અગ્રેજીધે રજુધી પેટલાહ
 તે પછી બી એ સુધી બરોડા હાઈસ્કૂલ ને
 બરોડા કૌશિય, એલએસ બી મુગાઈ બવ
 સાલ શિક્ષણમેને બરોડા કૌશિયમાં એક વર્ષ
 ફેલા તરીકે પછી બી કૌશિય, વીસનગર,
 પેટલાહ હાઈસ્કૂલમાં મુખ્ય શિક્ષક તરીકે,

૧૯૦૫મા વડોદરા રાજ્યના નામજા વિદ્યા
મિત્રારી નીમાયા તે ૧૯૧૫ સુધી, જ્યો
૧૯૦૭મા એક વર્ષ વડોદરા તરીકે, ૧૯૧૫
થી ૧૯૨૯ સુધી વડોદરા, વડોદરા અને કી
માનતા એન્જીનેયરિંગ ઈન્સ્ટિટ્યુટ તરીકે,
૧૯૩૦ થી ૧૯૩૪ સુધી મેડિલ ટ્રેનિંગ કૉલેજ
વડોદરામાં નિરૂપણ તરીકે કામ કર્યું એક
આદર્શ શિક્ષક તરીકે વડોદરા રાજ્યમા
ખ્યાતિ પામીલા એવની શ્રીફા ગદ્ય સ્કોલી
મિત્ર હતા ૧૯૪૪માં તે પરોક્ષ પદમાં

પ્રકાશને જન્મતો વર્તાવેથી કલિદાસ
આવ ૧-૨ (૧૯૧૮ ને ૧૯૨૧), નેપોલિયન
બીનાપાર્ટ આશર ૧૯૨૪, બીનીની સરકુતિ
૧૯૨૦, ક્રીમિયાયારની કમ્પા, ઈસ્ટ સેર
કર મામલવાડના આપણેનો ગુજરાતી અનુ
વાદ ગુજરાત, મામ્સ હિન્દો વિશેષ ઉકેલ
૧૯૩૯, નેપથ ચરિત્ર અપમક છે

શ્રી ગોવિંદભાઈ દાવડાદાસ વાયસુવા
(ઈ ૧૮૯૦ ૧૯૫૧)

જન્મ ૧૮૯૦ જન્મસ્થળ ગાલામાજ
વતન ચોરવાડ-સોરઠ કાતિ લેહાપુ
એમના પિતા સારા વાર્તાકાર હતા માતા
મોતીબાઈ સુરમીત ગાતા હતા શિક્ષણ
મંદિર મધ્યમશુભાર્તમા શેરખાનમા નેકરી
પછી બવસાય પત્રકારત્વને 'શારદા'ની રચા
પના ૧૯૧૪મા લેહાસાહિત્ય મંચે રસ તેમણે
લેહાસાહિત્ય માટે આમમવાસ ખૂબ મેડયા,
નેકરસરકરે પૂરવા અને એકાદ માસમા તેમણે
પચાસેકે નેકસા પુસ્તકોનો રસપાળ ગુજરા
તને ચરણે ખૂબી દીધા તેમની કલિદાસમા
જન્મસતની સાહસિકતાની ઉમદા ચારિત્ર
વાળા પાનેની ઉચ્ચ આદર્શો, વીરતા અને
એવી રીતે ગુજરાતના સમ જના હૃદયના
દેખ્યા છે પ્રમાણને સાદ ઉપરાત છે પચીસ
નેકરી નવલકથાઓ છે લેહાસાહિત્ય, હાસ્ય
રમુજ, લોકગીતો, રાસ તે કાઠિયાવાડી દુહા
વગેરેના મેળો છે નેમા સોરઠની રાજસભી
સમાઈ એમનામા સ્નેહપૂર્ણ, કળાવિષ્ણુ, નમ્ર
મિરાજ વગેરે નવસો તથા રચયુગની રસ
કથાઓ સોરઠી વીરાતનાની વાર્તા ક હિન્દા
વાડની હોવાવાર્તાઓ સોરઠની લેહાસા,
હાજીવીવાનો કાપરો, હાજીવીવાનો હાસ્ય
દેવદર તથા રાસદેવ રસિયાના રાસ નવ
નીત પારવા વગેરે છે તેમને રસપાળાઈ
સ ૧૯૧૧મા થયા તેમણે શ્રી રસાહિત્યને
લેહાસાહિત્યને ખૂબ જ સમૃદ્ધ બનાવી
નવી પ્રેરણા આપી છે ૧૯૨૪મા લલ નવન
મા મળેલી સાહિત્ય પરિષદ વખતે લેહાસા

શોતાઓ સમકલ રમ્મ કરી લેહાસાહિત્યને
મતિલકા અપાવનાર એ પહેલા ગુજરાતી
હતા શ્રી મેધાપૂર્ણીશાહિત્ય આ સેવમા તેમના
પછી નેપથપાત્ર કામગીરી કરી છે

રા.જા.આર્વિદભાઈ લાચીભાઈ દેસાઈ
જન્મ ૧૮૬૩ વતન નરિવાદ કાતિ
પાટીદાર શિક્ષણ બીએ એલએલબી
બવસાય વડોદરા રાજ્યમા ન્યાયમાતાની
નેકરીમાથી કમીએ ચલતા પધારના હોદ્દે
છેવટે લીલાલ સુધી પહોંચ્યા હતા અંગ્રેજ
સરકારે તેમને 'શવ ભદ્રાદુર નો જિતાપ
આપ્યો હતો રાજ્યસેવા સાથે સાથે તેમણે
સાહિત્યસેવા ખુબ કરી છે પ્રકાશન નીતિ
સારાના ખૂબ ધવેનો લાજ ૧ ૨, ગુજરાતનો
માગ્નિ ઉત્ક્રાંતિદાસ ગુજરાતનો અર્વાચીન
કલિદાસ, જેન્મખિન શોકસિનનું જીવન
ચરિત્ર, પૂર્વ તરફના દેશોનો પ્રાચીન સુધારો,
માતિલક રાજસમ્રાટ સુદરીસુધાપ, ગીત
સમ્રાટ પોલીસ પ્રમોચરી પોલીસ કીલ,
પોલીસ કામગીરી વાર્તા, સીડી પોલીસ મેન્સ
અલ, યુનો કરનારી લેહાસાહિત્ય નંતો વગેરે

સર મુખશાઈ નરિવાદ મહેતા, રા જ
લાલસરકર ઉચિતચારકર વગેરે તેમના અગ્રત
મિત્રો હતા તેમણે ઈ સ ૧૯૩૧ થી ઈ
સ ૧૯૩૩ સુધી પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સમાલના
મુખ્ય તરીકે સમાલન કરી સરપાની સેવા
કરી છે તેમણે ૧૯૧૨નો સેન્સસ વિષાઈ પણ
લખ્યો છે ભરેલા ઝેરિયર વા ૧ ૨
૧૯૨૨-૨૩મા તૈયાર કર્યાં વડોદરામાં ૪૦
વર્ષ, હુકામી યુગારી વગેરે લખ્યુ છે

શ્રી વાડાભાઈ પરામજી દેસાઈ

જન્મ ઈ સ ૧૮૬૯ વતન પવસાણ
નિવેસરત નવસારી માલ(વ રા) નું મામ
શિક્ષણ બીએ બવસાય વડોદરાની પુરખ
અધ્યાપન પાટણામા અધ્યાપક તરીકેની
નેકરી તથા શિક્ષણ ઉચર વાવન અને દેખન
તેમનું મુલ્ય છે ૧૯૪૪મા પ્રકાશન 'જી
વત્તીની કલા' છે એ પાઠ્યપુસ્તક તરીકે પણ
સરકારે તબી કર્યું હલ

શ્રી ઘનરમ્યાભાઈ બાગુભાઈ વિદ્ય
જન્મ ૧૮૬૬ જન્મસ્થળ વતન વડો
દરા કાતિ બોરીચ ટાળક તેમને વડોદરાના
રાજ્યલેહાસા શિક્ષણ બંદી ૧૯૨૪મા મળાણે
તથા આપુર્વે અને સાહિત્ય બવસાય
દેશી રવાપાનું, આપુર્વે પર્વતીવતી સવા આપી
લેહાસાહિત્ય નેકરીઓ બનાવવાનો હાલ થયા
તેમને માનીસ સ હિત્ય મલે ખૂબ રસ હતો
તેમણે રવાની રામદાસનું મરાઠી લાખામ

લણેલું લઈ છે તે 'કલ્યાણ'ને ગુજરાતીમા
કલ્યાણવાદ કર્યો છે અને તે સાહિત્યના
અકમા મકર થયું છે

પ્રાચીન કાવ્યમાતાના સપાદક મડગમાના
શ્રી ઉમાલાલ નરવિમાન મકર સાથે સારા
સરકમા હતા અવસાન ઈ સ ૧/૧૯૪૫
વડોદરામાં

પ્રો. ચતુરભાઈ શંકરભાઈ પટેલ

જન્મ ઈ સ ૧૯૦૧ અવસાન વડો
દરા-ઈ સ ૧૯૫૫ જન્મસ્થળ આંહલ
વાલિકાના મેડવા ગામમા વતન મેડવા
બામમા વડોદરા કાતિ પાટીદાર પ્રાવમિક
શિક્ષણ મેડવામા માધ્યમિક સારસ,
વિષોદરા અને નરિવાદમા મંદિર ઈ સ
૧૯૧૬મા ઉચ્ચ શિક્ષણ ગુજરાત મેડલેજ,
અમદાવાદમા ૧૯૨૩મા સરકુત અને ગુજ
રાતી વિષય સાથે બીએ, ઈ સ ૧૯૩૦મા
અગ્રેજ, ગુજરાતી સાથે એમએ, ઈ સ
૧૯૩૩મા એલએલબી બી

બવસાય લેહાસાહિત્યકર, હાકાર તથા
વનિતાવિશામ અમદાવાદમા ફેરલેક વખત
અધ્યાપન કામે, ઈ સ ૧૯૩૧ થી ઈ સ
૧૯૫૫ સુધી વડોદરા ક હેજમા ગુજરાતીના
ગદ્યકાર તરીકે કામે કર્યું
શ્રી સવાણ હાઈકોલેજ વડોદરાના ફરકી
એલ એન ડી ડી ડુનિવર્સિટી મુખાઈની
સેનેટ સીનિસ્ટ્રેટના સમ્પ હતા
સાહિત્યસેવા ગુજરાત કૉલેજમા રૂમ
હાકિ મડગના રચાયક, કવિ નાનાલાલના
પરમ લખા હોઈ કવિના 'નનેકાલત' મસજો
અર્થે કલ્યાણારી એમને અજલિ આપી હતી
અમદાવાદની સાહિત્યસભા પૌનિત રાસ
હરીકાંઈમા એમના 'સરસુરી' રાસને ચારિ
તોલિકે મળ્યું હતું

પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા રમત મહેતા સજ
મજ, કાલિદાસ રમુતિપર્વે અનિમ્મ નાનાલાલ
રચાયક મજ આદિના સપાળ મર્થમા સ
કિય બામ લીધેલો

૧૯૩૩મા એમના વિવેચન લેખોનો સમ્રાટ
'મસાદ' કારત મકાશન અમદાવાત તરફથી
મખર થયો છે-ઈ ૧૯૬૫ એમના કાવ્યો
મજસ્વદ્યદલ હળાપીરે પ્રેમાનંદ સાહિત્ય
સભાના કારેભારી મડગના ધણા વર્ગે સુધી
સલ્લ વરીકે તેમણે સેવાઓ આપી છે

શ્રી ચિત્રમલદાસ માગુભાઈ વતની

જન્મ ઈ સ ૧૮૯૦ જન્મસ્થળ વતન
વડોદરા કાતિ બોરીચ માલણ પિતાપ્રાર
સારી હતા સરસા સાહિત્ય આલમમા

નભૂતા એવા થી નાપાસકર પૂનશ્ચર સાક્ષી
હતા શિશુ બી એ એક દી બી દી

વ્યવસ્થા અધ્યાપન, લેખન, વાચન અને
કેટલે કે એ ઈન્સ્પેક્ટર તરીકે પણ નોકરી
કરી હતી મૃત્યુ ૪૨ વર્ષની વયે ઈ સ
૧૯૩૨માં થયું

મહાશય ૧૯૨૫ ૨૨માં 'મતાય' માસિક
ચર હતું તેમની તરી તરીની નોંધો પ્રાચીન
સાહિત્યની ગરબ સારતી નભૂતા લેખકો ને
વિદ્વાનોને તેમને સારો સાહ મળ્યો હતો-
ક્રાદીપ છે ન કહે, જ દ મોદી રમણલાલ
દેસાઈ રામચંદ્ર, ધનરંજનભાઈ, બાળકૃષ્ણ શુ
ભેશી વગેરે તે ગરબા ને કાળો પણ લખતા

૧ પ્રેમાનંદના નાટકો, ૫ રમણ ચેન્ડ
કપની ૨ કુવરભાઈનું મામેરું અધિક નવી
આવૃત્તિ ૩ નગરખ્યાન કડવા ૧થી ૨૪ટિકા
ટિપ્પણસહ ૪ ભારતીય શિક્ષણને ઈતિહાસ,
નવી અને નવરી અપ્રકટ-ગીત અને ગરબા

શ્રી ચિમનલાલ કાઠાભાઈ દલાલ

જન્મ ૧૮૮૧ જન્મ સ્થળ ખેડા જ્ઞાન
અમકાવાડ સાતિ જૈન વહિષ પિતા
કાઠાભાઈ સામળખદ શાહ વેપાર અર્થે અ
મદાવાડમાં અનેરીવાડમાં આવી વસ્યા ને રૂની
દલાલી કરતા હતા મોટા ભાઈ વાલેલાલ

મૈટ્રિક કક્ષાળાની ન્યૂ ઈંગ્લિશ સ્કૂલમાંથી
પાસ કરી, પછી ગુજરાત મૈલેજમાં કામલ
થયા ૧૯૦૮માં અમેરિકા અને સંસ્કૃત લઈ બી
એ થયા ને સંસ્કૃત વ્યાકરણ લઈ ક્રિમ એ
થયા જૈન પ્રસંગોને ને સાહિત્યોના સ્પર્કથી
સંસ્કૃતનું જ્ઞાન પણ ઉપાગ્રય પાઠશાળામાં
મેળવ્યું તીર્થસ્થાનોમાં ખૂબ પ્રવાસ કર્યો

અમેરિકન વિદ્વાન મિ. કોર્ડનની દેખરેખ
નીચ મેળવ્યોએને હાથભેરી વર્ગની લાલીમ
કાવ્યવાના વર્ગમાં નિષ્કાસ અને કોશ પચાર
ની નોકરીમાં નોકાયા

હાથભેરી નેમાસિક કાઠણ, તેના ગુજરાતી
ને સંસ્કૃત વિભાગનું તરીકે તેમને સોંપાયું
હાથભેરીના વિનિમિ વિભાગે ઉપર તે દેખ
રેખ ચાખતા

પાટણના જૈનમહાદેવની તપાસ કરવા
મોટાના ટીપ્પણને સ્વીકાર કરી ટીવાનસાહેબે
હુમ આપ્યો તે ને પાટણ ગયા ત્રણ મહાગ્રા
૧૧ કાદાની તપાસ કરી ગયા ૩૪૦૦૦
કાગળ પર અને ૬૫૪ તાડખત પર લખેલા
પુસ્તકો હતા

ખસાતના બન્ને તપાસી ડૉ. પિટરચને

એક સવિસ્તર રિપોર્ટ કર્યો હતો, તે પછી પર
શ્રી દલાલે તમામ ઉપયોગી અને કિમ્તી પુ
સ્તકોની નકલ ઉતારવી તેમણે કાર્ય પાર ઉતાર્યું

ડૉ. બ્યુલર, ડૉ. કાઠારચર, ડૉ. પિટરચન
અને પ્રો. મણિલાલ નયુભાઈ જેવા વિદ્વાનો
પાટણના એ બહારના તપાસ પૂરી કરી સમ્યા
ન હતા તાડખતો સુધ રખાયા હતા તે અ
પૂર્વે નોંધ પૂછી કરવામાં શ્રી દલાલને સફળ
તા મળી

તેમની સોંપજોળના ચરિત્રોને પ્રાચીન
સાહિત્ય તથા કેટલુંક અપ્રકટ સાહિત્ય, હિંદી,
મરાઠી, ગુજરાતી ભાષાઓની ઉત્પત્તિ માટે
ને ઇતિહાસ નજીક માટે ઉપયોગી માહિતી
પૂરી પાડે છે બારમા, તેરમા અને ચૌદમા
સેકાની નવી ગુજરાતી ભાષાના ગ્રંથો પણ
હાથ આળ્યા

તેમના રિપોર્ટથી ખુશ થઈ શ્રીમત મહા
રામસાહેબે ખાસ આજ્ઞા કરી કે પાટણ
બહારમાંના પ્રાચીન કોશિકાસિક પુસ્તકો
એ નુદી ગ્રંથમાળા તરીકે પ્રસિદ્ધ કરવા, તે
જ 'ગાયકવાડ પૌર્ણીય ગ્રંથમાળા' આપણા
પ્રસિદ્ધ સંસ્કૃત સાહિત્યના ઇતિહાસમાં એક
અપૂર્વ સિદ્ધિ ગણાય

ગ્રંથમાળાની તપાસ વ્યવસ્થા તે જ કરતા
નોદસ ને કોષોદ્ધાર પણ તે જ લખતા તેમની
વિદ્વાનપૂર્ણ કામગીરીથી પ્રભાવ્ય અને પૌર્ણ
વિદ્વાનોએ તેમની મદદ કરી છે તેમના
કાર્યની કદર કરીને શ્રીમત મદારામસાહેબે
તેમને 'રામચરન'નો ઈલકાળ બંધો દતો

જેસલમીરના બહાર તપાસવા તેમની
નિમણૂક કરવામાં આવી તેમના કેટલાક
પુસ્તકો પાટણના હતા, પણ આકુળતા સમયે
તે નાક પામવાની બીતિથી સ ૧૯૦૪માં
જેન સાહુ જિનભદ્રસુરિકે તે બહારને
જેસલમીર આવડ્યો હતો, મરજી કે પાટણથી
માત્ર યથેલા કાનગીમાંસા' અને હમીર
મદમદનની ખૂબ મતો શ્રી દલાલને અહીંથી
જ પ્રાપ્ત થઈ હતી ત્યાના બહાર સ્થાનોની
ચાલના મેળની તેમણે ત્યાના પુસ્તકોની નોંધ
અને નકલ ઉતારી લીધી

આ તપાસ દરમ્યાન ૩૪૪ તાડખતના
૬૦૦૦ કાગળના હસ્તલિખિત પુસ્તકોની
નોંધ લીધી તે સિવાય સરિણી ખિરાનેર,
જોષપુર તથા આગ્રોદ, ભૂલાગઢ, વારાપુર
ખખતલ, વગેરે માતર, વળા, પાચ નામ ને
અપહવાલ બેરે રમણોએ ગયા હતા અને
ગ્રંથોને કિમ્તી હસ્તલિખિત પુસ્તકો સંકુલ
હાથભેરી માટે પ્રાપ્ત કર્યા હતા

સુસ્તમાં બરડેલી પાચમી સાહિત્ય પિ
સદ વખતે તેમણે પાટણના બહારમાંની નુદ
ગુજરાતી અને અપ્રકટના પુસ્તકો વિશે
વિદ્વાનપૂર્ણ નિબંધ લખી મોકલ્યો હતો
પ્રતિ વિદ્વાનોનું જ્ઞાન ખ્યાલું હતું ને યોગ્ય
મરાસા થઈ હતી

જનર્દન રચિત 'ઉપાદરણ' અને બિલ્હલ
કૃત 'ચોર પાસાસિક' વગેરે પ્રાચીન ગુજરાત
કાળો પેઢી કરી, ચદ્ધાસને મળતી અન્ય
કથાઓ સંદર્ભવત્સ સાવલિંગા' અને 'માધવ
કામકુંડલા'ની કથા વગેરે નવી વાર્તાઓને
ઐતિહાસિક અને ટુકનાતમ રીતે અભ્યાસ
કરી, ગુજરાતનું સંસ્કૃત નાટક સાહિત્ય તથા
પ્રાચીન ગુજરાતીને વિશિષ્ટ વિશાળ તથા
વાક્યમકારા ઓક્તિક વગેરે વિચારપૂર્ણ દેખે
લખી અને કાશ્મીર કુખમદનની અને ખલાત
રાજાની બ્યુલેટિની ચર્ચામાં લેતા કિતરી
તેમણે સાહિત્યમાં ઉપયોગી કૃતિઓ આપી છે
તેમની સાહિત્યસેવા ટ્રેયા મકારની હતી
તપસી જેવી તેમની મનોવૃત્તિ ને લાવના હતા
સાદુ, એકાંતિક અને સરકારી સાક્ષરચખન
એક જૈન સાધુની આદ્ય ગણતા

કુપાદિત ગ્રંથો ગાયકવાડ પૌર્ણીય ગ્રંથ
માળામાં ન ૧ થી ૫ તરીકે કાનગીમાંસા,
નરનારાયણનાં, પાંચ પરાકમ અને રામકૃદ
વત, તે પોતે સંચોધિત કરેલા ને પોતાની
જ હયાતિમાં મક્ક થયા

હયાતિ બાદ તેમના સંચોધિત ગ્રંથો ગ્રંથો
વાચન કૃત સિંગાનુસાસન, વાલ્યવદ્ધસુરિ કૃત
વસ્તવિભાસ, વત્સરાજ કૃત રૂપકચક્ર - ૭
નાટક ક્રમે ન ૧, ૭, ૮ તરીકે સને ૧૯૧૮માં
મકક થયા તથા ચક્ર પાલ કૃત મોહવિજય
નાટક ન ૯, જયસિદ્ધસુરી કૃત હમીર મદ
મદન કાનગી ન ૧૦, સોડાસ કૃત હૃદયકુસુરી
કથા ન ૧૧, પ્રાચીન ગુર્જર કાવ્યસમ્રાટ
મરતાવના વગરનું ન ૧૩, ૧૯૧૧માં લા
ચર્વણ સુનિ કૃત પશુપતિદેવનોના અનુકાટિકા
નામનો ગ્રંથ ન ૧૫ ૧૯૨૩માં ખનપાલ કૃત
લવિસપત કદા પચમી કદા (સદ થે શુ
લેખી મરતાવના અને ટિપ્પણી સહિત) ન
૨૦, ૧૯૨૪માં જેસલમીર બહારની ગ્રંથસુચિ
(પરિત લાલચની ટિપ્પણીઓ અને વહિ
પત્રિકા સહિત) ન ૨૧ અને ૧૯૨૫માં લેખ
ચક્રિત (તમા થી ૧૫માં સેકા સુધીના દરતા
વેળેનો સમઢ) ન ૧૯ તરીકે બહાર પડયા
પાટણ જૈનસાધનામાં મેળોની સુચિ (પરિત
લાલચની ટિપ્પણીઓ સહિત) તેવાર થઈ
પ્રસિદ્ધ થઈ

શ્રી ચિમનલાલ દાગોદર ત્રિપાઠી 'કુળ'

(ઈ સ ૧૮૮૦ થી ઈ સ ૧૯૨૨)
જન્મ ઈ સ ૧૮૮૦ ગાંધિએ મોટા માસજી દત્તા શિક્ષક મૈત્રિક બલસાચ સમાજ હાઈસ્કૂલમાં શિક્ષકની નોકરી તેમના શુભચિત્તો રા ન રમણલાઈ મહિપતરાય નીલકંઠ તથા કવિ કાન્ત દત્તા તે 'કુળ' ને દિગ્ગજના તપસ્વિસથી લખવા 'ગોદામય વિશાગિર' કાબ્યશક્તિવાળુ સૂત્રને છે

મકાનના કાબચક્રમાં 'હુદયકુળ' તેમજ તેમના કાબ્યો ને લેખો 'જ્ઞાનસુખા' અને 'હૃદયમયજ્ઞાન મા પ્રસિદ્ધ થતા હતા તેમનું અવસાન ઈ સ ૧૯૨૨મા થયુ

શ્રી યુનીલાલ મગનલાલ દેસાઈ (ઈ સ ૧૮૮૩ થી ઈ સ ૧૯૪૪)

જન્મ ઈ સ ૧૮૮૩, વતન વડોદરા તાતિ દલા પોરવાડ વસિક માતાપિતા સ રકારી ને પ્રાથમિક વૃત્તિના હતા પુત્રશિક્ષક છે શિક્ષણ બી એ મુળાઈ યુનિવર્સિટી બલ વસાય બીપર્ય વડોદરા રાજ્યમાં વિસાગીય શાળાધિકારી તથા કામચલાઉ નાયબ વિદ્યા પ્રિકારીના હયાલ હોદ્દાની નોકરી કરી સમાજસેવા ને અપરજાક વગના અમલૂ સાધક હતા

સાહિત્યસેવા પ્રસિદ્ધ થયેલા પુસ્તકો શ્રી સચાજ સાહિત્યમાળા પ્રાથમિકાદ્ય મહિર તરફથી પ્રસિદ્ધ જુવાનીની ચાલી પ્રશ્નોની બાંધવારૂપા, વડોદરા રાજ્યનો ઇતિહાસ, શાળા અને શિખણપદ્ધતિ વગેરે

(સૌ) ચેતન્યબાણક અજીતદાર (૧૯૦૫ ૧૯૨૭)

પેટલાઈ હાંચરના દેસાઈ હરિપ્રસાદ ભ વાળીસાઈને ત્યા તેમનો જન્મ થયો હતો માતાનું નામ તાર લક્ષ્મી એક માસિકના તરી હતા એવા પિતા તરફથી તેમને સાહિત્યના સરકાર પાયા થ એલા વડોદરા જઈઈ હાઈસ્કૂલમાંથી ૧૯૨૧ મા એ મૈત્રિક થતા તેમના બપોતમાં મૈત્રિક પનારી બહેનો અપરજાક હતા

૧૯૨૩માં સો શારદાબહેન મહેતા, બપોરે જઈઈ રૂઢમાં પ્રિન્સિપલ હતા ત્યારે રૂઢમાં મિંગેશી Towards the Light મા તેમનો લલિત કલા નામો નોંધવ છપાયો-આ એમનો પહેલો સાદિ પયલસ સારીય સંપીતની રૂઢની આખરી હરી કાઈમા પ્રથમ અવવા તેમને ખગના મહા

રાત્રીએ મોકલે 'સુવર્ણ મયલસુવ'નું પારિ તોપિક ૧૯૨૨માં મળ્યુ હતું

સને ૧૯૨૦માં તેમનું લગ્ન મનુલાલ મજ મહાર સાથે થયા પછી તેમની સંસારમાલુ ફેનવણી ઉપર સાહિત્યનો નોપ મર્યો

'બારમાસીનું સાહિત્ય' અને 'પ્રતકથાઓ' સંજીવી રસભજતા રાનેના અમકટ 'મહિના' 'સારના' માં છપાયા અને બીજી બારમાસી એવી કરવા માંડી જેનો છપવા જેવો સગલ મરતાવના સાથે દલ અમગર રહ્યો

વૈરિસ્ટર જ્યદ્દયુ વર્માના 'શુભસુંદરી' માસિકમાં અને શ્રી ગોલુદાસ રમણરાના 'શારદા' માસિકમાં તેમણે પ્રતકથાઓ મગર કરાવી નાજપાત્રમ 'સો હંમે વેવાનુસ્તેને', દરો આગમ, ગાય તુલસી વગેરેએ સાકુ આન જેવ્યુ

શ્રી પ્રેમાણીસાઈની કાવયી' મગર પતા પહેલા, આ શુજાતી પ્રતકથાઓને તેમણે પહેલી નવેસર પ્રચારમાં મૂકી હતી 'સુરબી સાથે અને તુલસીને કપારે' નામથી એનો સગલ મગર થઈ રહ્યો છે

સને ૧૯૨૪ના એપ્રિલમાં જ્ઞાનવનરમાં શુજાતી સાહિત્ય પરિષદ મળી ને પ્રસંગે, રૂઢલ મંગેશીનમાં લખેલો લેખ વિસ્વારી મ કારી રન્ને ક્યો પરિષદ પ્રમુખેના લાખેલો જેટલો જ એ નિબંધ રસમદ મનાયો, ત્રીસ મિનિટ સુધી બેઠકમાં પ્રેરેલો વચાચો દોષ એવો એ એક શુભવાતજી બહેનને નિબંધ હતો

તે પછી ૧૯૨૬માં મુગાઈમાં મળેલા જુજ રાત્રી સાહિત્ય સંમેલનમાં તેમણે 'કંઈત અને આપણા પ્રાચીન રવિઓ નો રસિક નિબંધ વાનું હતો શ્રીમતી લીલાવતી શેઠ જેના તરી હતા એ 'શુભવાત' પ્રસિદ્ધમાં 'કપા દરજી એ અનુરૂદ્ધ દરજી' નામે રસિક લેખ લખિત છપાયો

અધકાલીન સાહિત્યમાં રસ પડવાથી, 'અભિવન લગ્નપુ. નામે પદ્યમાં શાંતની કૃતિની નાની ફેટીમેટ્ટે-પલ લપરથી તેમણે કાઢ્યની વખતથી જ્યારે જમ લઈને પ્રેલકંઈપી તેવાર કરી હતી

વૃત્તિના 'શીરાળાઈના પહેલાં સરોધન કાચેલા જલુ સરી મદદ કરી હતી ૧૯૨૮માં મગનારા સાહિત્ય સંમેલન માટે 'સમાજ' સેવાના માર નો નિબંધ તેવાર ક્યો હતો પરંતુ ૧૯૨૭માં ડિસેમ્બરની રૂઢની તારીખે પ્રસુતિ પછી દરજી દિવસે એનિમિલના રોજ નિમિત્ત તેમનું આગલ અવસાન થયુ

તેમના મગર મળે 'શુજાતીજી બહેનો પ્રાચે જલુ લેખો' (૧૯૨૯) અને 'લલિતપ્લા અને બીન સાહિત્ય લેખો' (૧૯૩૬) છે

ડૉ. વલુલાલ ચેવકલાલ દિવેદી જન્મ ઈ સ ૧૮૯૭ જન્મસ્થળ

વતન પેટલાઈ તાતિ વડનગરા નાગર મોટા લાઈ મનુલાલ દવે ન્યાયાધીશ તારૂ સાવદાઈના જન્મદુકાના પરમ પિય પાત્ર છે શિક્ષણ એમ બી બી એસ અવસાન ટોફરને સરકારી નોમીએ કરી હેલ્થ એફિસલની વડોદરા મુખારાઈની નોમી છાત્ર હોશીરમાં ખાનગી પ્રેસિટિસ શરૂ કરી અને કમનસીમે ૩૭ વર્ષની બરડુવાનીમાં ભૂલથી એરી દવાવાળા બ્લાસમાં સરભન બનાવી પીના અવસાન થયુ, ઈ સ ૧૯૩૨

મકાનનો કેટલાક જોગો કાન ૧-૨ ૧૯૨૮, મિંગવિચાર ૧૯૩૦, કેટલાક રોગો લાગ ૩ ૧૯૩૨-એ સચાજ સાહિત્યમાળામાં પ્રકાશિત થયે છે તેમના પુસ્તકો માટે જલુ સુંદરી પુસ્તકાલય, સોરાષ્ટ્ર શુજાતીમાં સાસ અભિપ્રાયો મગર થયા છે

શ્રી ઇમનલાલ ઠાકોરલાલ મોદી જન્મ ઈ સ ૧૮૬૭ જન્મસ્થળ

જ્ઞાનવનર વતન સુરત પિતા મોદીનાં મળે કરવા અને તે પછી ખાનગી તરીએ એક પેની મા એકાએક, પછી રૂની પેટીમાં એકાઈ ના માં પ્રાવેલ કરી તેમના સાઈમનલાલ, લોશી ઇમન મગનની નોકરી હોવા લાઈએ તેમની સ્વનાથી સુરતમાં આઈસ કોલેજ માં પા મટે રા થ લાખની દેણી આપી હતી ને નાથી એ કોલેજ એમ ટી બી આઈસ કોલેજ હંમેવાય છે તેથી પ્રિટિસ સરકારે તેમને રી આઈ ઈનો ઈલાખ આપેલો હતો તેમના માલજ સાથે તેમને બારીપ્રવલ્લ જ્ઞાનવનર ને સુરત જલુ પતો હતો પત્નીનું નામ પાર્તી બહેન હતું શિક્ષણ સુરતમાં મૈત્રિક ૧૮૭૪ મા, જલુ પરીક્ષા આપવા મુંબાઈ ગએલા પછી એફિસલના કોલેજમાં તે બી એ થયા ઈ ૧૮૭૭ પછી યોડો વખત હાઈ સ્કૂલમાં શિક્ષકની નોકરી કરી પછી શ્રીમત અદારામલાઈબના શુજાતીના શિક્ષક તરીકે એકાવા નાદમાં મુબાઈમાં પ્રિન્ટિંગ ન્, પછી ૧૮૮૮માં પ્રિન્સ રૂઢના હેમમરસર રા ૧૯૦૧ પચારથી નીમાવા પુસ્તકપત્ર ડી કમિટીમાં જલુ રવાન હતું ૧૮૯૬થી નાયબ વિદ્યાધિકારી થયા પછી વડોદરા માતાના એ બ્યુરોશનલ ઈ સ્પેક્ટર-નીમાવા શ્રીમત મદા રામસાહેબની તેમના પર કપા હતી દરેક

વિદેહ સારસ્વતી

સૌ અવનંતિકા રવિશંકર આચાર્ય
નિબંધલેખક તથા સમાજસેવક

આડાસાઈ પરાજી દેસાઈ
'કેળવણીની કલા'ના લેખક

રાજવેલ ધનંદયામ બાપુભાઈ
પ્રાચીન સાહિત્યમાં રસ અને અનુવાદક

પ્રો. ચતુરભાઈ રાઠરભાઈ પટેલ
'અ' યં અને પ્રસાદ ના લેખક

ચિમનલાલ માણિકલાલ બની
પ્રાચીન સાહિત્યના અભ્યાસી

સુનીયાઈ મ દેસાઈ
વચાદરા રાખવેના ઇતિહાસ'ના લેખક

ઉદાસલાલ ઇવનસાલ માસ્તર 'વિશ્વવંશ'
આત્મકથનિક વિદ્યાના પ્રવર્તક અને લેખક

જગન્નાથ દામોદર વિષ્ણવી કવિ
'સાગર' મંડરાજ

જગન્નાથકર મદોદારકર કવિ લલિત
'લલિતના કાળે' તથા 'લલિતનો પ્રભાસ' ના લેખક

વિદેહ સારસ્વતો

શ્રીમતી જ્યોતીરેશ્વરી
અમરસાખ સમારોમાં કીર્તન તથા લેખો

‘કવિ બેઠમ’
જેઠાલાલ જાલાલ મજબુદાર

ડૉ. ત્રિભુવનદાસ લહેર્યા યાદ
‘સારત વર્ષેના ઉત્તિહાસ’

ડૉ. ત્રિભુવનદાસ કે ગાળવર
હસાસવનના બાચાએ

શ્રીમત હરિદાસ ચિતામણ મજબુદાર
શુભરાતી ‘બાચામ જ્ઞાનકોશ’ના સંપાદક

હાદાશાઈ નવરોજી (દિલના હાદા)
‘સારતની ગરીબી’ અને અન્ય ગદ્યો

દી બ નમદારાકર દેવસકર મહેતા
તારવડા, અમરસાખ અને લેખક

નાનુકલાલ નરસાલ ચોકસી
સતચરિત્રો તથા ઉત્તિહાસના લેખક

પિનાકીમસાદ મહારેવમસાદ દેસાઈ
‘કિરવાઈન’ના લેખક

વિદેહ સ્મારકવૃત્તો

શ્રીમતી પ્રમીલાબહેન ભેવરરામક
અમિતારી વગેના ઉત્સવભાઈ કોતેના લેખો

માણુલાલ પ્રસારાકર જાહી
કબીર અને ખેતીવિષયક પ્રકાશનો

શ્રીમદીલા કાલિચન્દ્ર મહેતા
'શ્રીમદ્ગૌરવ'ના લેખિકા

મળવતરાય કદયાણુરામ ઠાકોર
કાવ્યો, ચાતુર્યો ને વ્યાખ્યાનો

બાપભાઈ બદવરાય વેળુવ 'રાજમાળા સિદ્ધાંત' અને
'નરસિંહ મહેતાના સ્મરમણી'ના લેખક

બાલાચક્ર ઉદાસરામ કથારિયા
મરુત કવિ

શાનુજીખરામ નિંજુરામ મહેતા
'શ્રીમદ્દત્ત પ્રસારી' તથા અન્ય સંપાદનો

મહિરાકર ર નગ્ન ભટ્ટ
કવિ 'કાન્ત'

ડો. મહિલાલ નયુભાઈ દિવેદી વરનસ
ચિત્રક, કવિ, નાટ્યકાર સુદાનના તત્ત્વો

વિદેહ મારસ્વતો

માહાત્મા અબાશમ ડૉક્ટર
'સ્યાટ-વિજય' ખન અને પ્રેસના
માલિક તથા દેખક

રતિપતિરામ કમમશમ પદયા
'સહિત મહાભારત'ના દેખક

વસિષ્ઠન મજાશાર
વેલુવ ખમયાઓ
'હસે આગલિયે વેટ'મા પ્રકટ

મજાશાર ન-ગીટમાઈ વહોરા
આસચરિત્રાવ ની ના દેખક

આચાર્ય લગ્ગીનાથ બહરીનાથ રાજો
'જોન્દશાસ'ના દેખક

મજાશાર ઝવેરશાર પટેલ
'સાદારની વાણી

વસતલાલ રાદરલાલ દેસાઈ દેશાશ્રના
તરી રમણલાલ દેસાઈના પિના

શ્રી વિનાયક તલુકાડલાલ મજાશાર
મર્મસખા દેખા ગ્યાઓ હસે આગલિયે વેટ'મા પ્રકટ

મજાશાર આપારાવ મદેતા
ઈતિહાસ સરકુવિના દેખા

વિદેહ સારસ્વતો

ડૉ. રમકૃષ્ણભાઈ કનૈયાલાલ બાલ્લિક
'ઇન્ડિયન યીંગલ્સ' અને
'સ્ટ્રીપ્સીયર'ના નાટકોના લેખક

મ્રો. સાતિશ દેસાઈ
'હિંમ પ્રમાણિની' નેવા ફરનિયાત
હિંમના પુસ્તકો રચનાર

સો ચન્નિતાલમ્બી હરિરામ ભુય
તેમનો કાવ્યસંગ્રહ પ્રગટ થયો છે

હરિશ ચન્નબતરાઈ ભુય
પત્રકાર હારમાળાનો કર્તા હોજી ના લેખક

હરિમસાહ શુ વેય
'તકકલ્પ' અને અન્ય આધુનિક ગદ્યો

ડૉ. હરિલાલ હરિદરામ ભુય
ભારતીય ઇતિહાસ તથા સંસ્કૃતિ

હરિલાલ માણેકનાથ દેસાઈ
ચિંતક તથા રેગનર્સીકાર

હિમતલાલ કન્યાભુરામ ભમ્બી
હીનાન કન્યાભુરામ નેટાભાઈ ના ચરિત્રલેખક

મોહન શિવજી પડયા
હિંમિયાના પુસ્તકોના લેખક

વિદ્યમાન સારસ્વતો

ડૉ. અનિલ યાશ્વંત્ર ત્રિપાઠી
એમ.એ., પીએચ.ડી.
'સાચર' સંબંધી મહાનિબંધ

ડૉ. અનંદરામ નાની, એમ.એ., પીએચ.ડી.
'શ્રીકર્ણેનું નેપથ્યચરિત-
એક અધ્યયન'ના લેખક

પ્રો. સો. અંબલિબહેન મેઠા
'હરનારાયન'નાં નૃત્ય-અધ્યાપિકા
તથા 'હરનારાયન'નાં લેખિકા

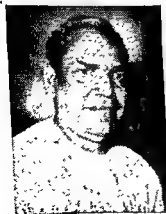
શ્રી હેમંતકુમાર શેલેટ
પી.એ., એમ.એસ.ટબલ્યુ.
'પ્રિયને પરાજય' અને બીજા નૃપસિકાંતો

શ્રી હેમંતકુમાર શેલેટ
પી.એ., એમ.એસ.ટબલ્યુ.
સમાજસેવા તથા ગ્રામસેવાના અનેક લેખો

ડૉ. હેમામ્બલ પ્રેમાનંદ રાઉટ
શિક્ષક, કલા, સાહિત્ય તથા
પુસ્તકરચના લેખક

હેમંતકુમાર હવરામ શેટ્ટી, પી.એ., એલ.એલ.બી.
'નૃપ' અને બીજા અનેક લેખક તથા ગ્રંથકાર

શ્રી હેમંતકુમાર શેટ્ટી, પંડિત
પી.એ., (સ્વાતંત્ર્ય)

કવિ હનુમાઈ શાપરીઆ
'સીપ'ના લેખક તથા કવિ

કામમાં તેમની સલાહ લેતા. તે ૧૯૧૫ સુધી સરકારી નોકરીમાં રહ્યા પછી સૂરત અને સુમર્દ વસ્ત્રા સૂરતમાં 'મહિલા વિદ્યાલય'ને અધ્યાપક રૂપે ગયા. તેમનું મૃત્યુ ઈ. સ. ૧૯૪૬-માં થયું તે દિવસે રાજ્યની તમામ ગાળા કોલેજમાં તેમના માનમાં રત્ન પાળી હતી પ્રકાશન. નામગોષ્ઠા ૩૪ ગ્રન્થો લખ્યા છે. તેમાં દિગ્વતી વાર્તા, દેશી રમતો, નજા ખ્યાન સાથે ૧-૨, સુદ્રણાના શિશુશિક્ષણ, કિરોલોલોમનાં પુરાતન કામો, ભોષક સા. ૧-૨-૩, સમરસનો મહિમા, નીતિપ્રાપ્તિ, પુત્રી-શિક્ષણ, ગુજરાતના ઇતિહાસની વાર્તા, રાજ-અર્થ વગેરે. અવસાન ઈ. સ. ૧૯૩૦.

ક્રી છાંટાલાલ બાલકૃષ્ણ પુરાણી
જન્મ : ૧૮૮૪. જન્મ સ્થળ : ડાહોર વતન ભરૂચ જ્ઞાતિ. ભટ્ટ મેવાડા બ્રાહ્મણ. પિતા બાલકૃષ્ણને માતા પ્રેમવતીની પત્નીનું નામ ચલ્લણદેવી, લગ્ન નરિંદ્રાઈ યજ્ઞેશ્વર પિતાજી ભનનગર રાજ્યની નોકરી કરતા હતા તેથી પ્રાથમિક શિક્ષણ ભનનગરમાં, તે પછી ઉચ્ચ શિક્ષણ સુધી અમદાવાદ, વડોદરા ને સુભાઈમાં બી.એ. ૧૯૦૬માં ગયા તેમના તેમજ નારાયણ બાલુદેવ પ્રાઈઝ મેળવ્યું હતું

પ્રિય વિષયો શિક્ષણ ને વ્યાખ્યાનપ્રમાણ. તેમજ લાહોર કોલેજમાં બાઈબલોજીના અધ્યાપક તરીકે કામ કર્યું હતું. પછી તેમજ ગુજરાતમાં ઠેરઠેર અધ્યાપકરૂપે નિયુક્ત થઈ મધુ મી અલ્પસાઈ પુરાણીની ક્ષાધે મળીને. પ્રકાશન : ઈ.સ. ૧૯૦૭, આર્થિક દષ્ટિએ વનસ્પતિશાસ્ત્ર ૧૯૧૨, મોન્ટેસોરી શિક્ષણ પદ્ધતિ ૧૯૧૭, હિંદનો પ્રાચીન ઇતિહાસ ૧૯૨૨ ગુજરાતી વાચનમાળા ૧૯૨૫, માતૃ-તિ ૭૭૭૭ ૧૯૨૫, ગુજરાતનો પ્રાચીન ઇતિહાસ, ગુજરાતમાં વ્યાખ્યાનપ્રમાણ વગેરે છે તેમના રચારક માટે રાજપીપળામાં શ્રી ઇાદુશાઈ પુરાણી વ્યાખ્યાન મહાવિદ્યાલયની સ્થાપના થઈ ડી પી એસ. ને સી પી એલ ના ડોલિંગ સરકારની મંજૂરી મળવાથી ચાલશે. એ દિશામાં સતત પ્રયત્ન થઈ રહ્યા છે.

શ્રી છાંટાલાલ જવનલાલ આસ્તર (ચિત્રવધ)

જન્મ : ૧૮૯૧ જન્મ સ્થળ : અમદાવાદ પાંચે બાળના ગામમાં જ્ઞાતિ. દશા શીખો વસીલ, અબાસ મંદિર સુધી, અમદાવાદમાં તેમજ અમદાવાદમાં 'ગુજરાત દ્વારક સમાજ' એ નામની સભા સ્થાપી હતી, તેમાં તે વ્યાખ્યાનો આપતા વાચન યોજાવે મનનને ખૂબ રોષાવે હતા. રા.ખ.મહિષાસુરમર્ચિ

શ્રી પ્રતાપચંદ્ર મજમુદાર, રા. સા. બોળાનાથ સારાશાઈ વગેરે સુખાસનો તે મળવા જતા. નોકરી અને વડોદરા ગયા. અહીં શ્રી-ચન્નસિંહચાચાઈના સમાગમ થયો તેમજે 'મહાકાળ'માં તેમનું લેખરસપ્રક અધિકારી વર્ગની સ્થાપના કરવાના ખૂબ મદદરવાને કારણે આપ્યો છે

મહાકાળના તે તંત્રી હતા નસિંહચાચાઈના તે પદસિંધા હતા.

પ્રકાશન : અધ્યાત્મ ભણેપાપક રૂપમાળા, પ્રથમ વર્ણ, વિદ્યાર્થિના સાચો મિત્ર, સુખા સોતરિવની, પ્રકાશન, ઈશ્વરની ભાષા મનુ જોએ શા માટે કરવી, શાંત ટાળવાના ઉપાય, પેરેચી ભણવાનો કોઈ ઉપાય નથી શું ? જેલ સ્થાપક અધિકારી વર્ગ એ શું છે ? કમના સેવન વડે રોગો ટાળવાનો ઉપાય, બાળકોને કેવી રીતે જોળવવાં, ધનવાન થવાની અગ્રેય કલા વગેરે.

તે આધ્યાત્મિક વિદ્યાના ઉપાસક તેમનું પ્રવર્તક હતા. તેમનું મૃત્યુ ઈ. સ. ૧૯૨૪માં થયું

છાંટાલાલ નરસોરામ ભટ્ટ 'કલાદીપ'
(ઈ. સ. ૧૮૫૦ થી ઈ. સ. ૧૯૩૭)

જન્મ ઈ. સ. ૧૮૫૦. જન્મ સ્થળ : મહે મદાવાદ. વતન ભલ્લોદા, તા. માતર, તે પછી વડોદરા. જ્ઞાતિ : બોદીયા ટોળકિયા બ્રાહ્મણ

શિક્ષણ : મહેમદાવાદ અને સૂરતમાં અભ્યાસ કર્યો ભરૂચમાં નોકરી મેળવી. કોઈ વિદ્યાનના સમાગમથી સંસ્કૃત, કાવ્ય, અષ્ટાકરણ, વેદક અને પુરાણોનો અભ્યાસ કરી લીધો એક વિદ્વાન રામી પાંડેશી તરફ, સહકારી તથા નાટક, ચત્ર વગેરે મથેનો અભ્યાસ કરી લીધો, અને એક બીજા માચવા અલ્પતા કૃષીર પાંડેશી ઈ. પછી શીખ્યા.

અવસાન : શિક્ષકોના પ્રથમ ભરૂચ પછી અલ્પ સ્થળોએ અને વડોદરામાં તે સરકાર વાડાં શુ રાખ્યાના હેડ માસ્તર હતા ઈ. સ. ૧૯૩૭માં તેમનું અવસાન વડોદરામાં થયું.

'સ્વદેશ વત્સલ'માં ઈ. ૧૮૦૮થી લેખો શરૂ કર્યા ગ્રન્થો કામગ્યાર, રસથાસ, જ્ઞાતિસુખા, પ્રકાશસ, સતરજ, વાઙ્મિતરણ, કંપદુષ્ટ, સનાતનવિધિ, લાગનિયમ, વદેમ બજન, બાલ, પાણ, માગે, માડેય પુરાણ, ગણપત, મહાપ્રભાત, સાવિત્રી પૂર્વાર્ધ ને દત્તરાષ્ટ્ર, ચેતરલ, અષ્ટકાર મળુ, વેદ જ્ઞાન, કમપાદાલ, અષ્ટકાર વિગ્રમચિ, દિતોપદેશ, વેદ વલ્લભનો ચિત્રિકાંજન, દશાંતરાતક, વાદ્યોગિક સામાયણ, બૃહત્સાહિ

તા, ઈરાન, રાકર દિગ્વિજય, ગાળોપયેગી જામવદ્ગીતા, શિવગીતા, શિવકવચ, પ્રિય-દર્શિકા, ચતુરત સાથે ૧, દરિદ્રસિદ્ધિ. વગેરે.

નિવૃત્તિ બાદ વડોદરામાં વસ્યા. 'કેળવણી' માસિકના અધિપતિ તરીકે નામ મેળવ્યું. વળી તેમજે પ્રાચીન કાવ્યમાળાના મસિદ્ધ થયેલાં પુસ્તકોની ટીકાએ! ધનુ લખી કે. શ્રીમત ગાયકવાડ સરકારે તેમને 'મહાદીપ'નો ઇલકાળ આપ્યો હતો.

તે નામધારી પ્રેમાનંદ જે 'અનિવન પ્રેમાનંદ' હતા. પ્રેમાનંદના નામે તેમજે નાટકો લખ્યા ને મહાકવિ પ્રેમાનંદને થતા આપ્યો. આ મહાકવિ ઉપર તેમને ખૂબ જ આદર ને સદ્ભાવ હતા તેમની ટીકાએને તે ગુજરાતી વિદ્યાનો ખૂબ જ ખળભળાડ ને વચ્ચે આવીથી તેમના જ શિષ્ય શ્રી ડી. વિષ્ણુ-મસાદ ભનીએ 'અભિવન પ્રેમાનંદ' મહાનિ બધ લખી વિવાદોના સપ્ત ધરકોટ કર્યો છે.

ક્રી જન્મરાકર મહારાકર યુધ્ધ (કવિ લલિતા)

(જ્ઞાનકાળ ઈ. સ. ૧૮૭૭ થી ઈ. સ. ૧૮૪૭)

જન્મ : ઈ. સ. ૧૮૭૭ જન્મ સ્થળ : વતન : ગોલક જ્ઞાતિ : વડનગરા નાથર માતા પિતા સરકારી ને પ્રાથમિક જ્ઞાનપાળાં હતા. સિદ્ધાંત મંદિર

અવસાન : હાઈસ્કૂલના શિક્ષક, કવિયાવાડ હાઈસ્કૂલના તંત્રી, અધ્યાપન નરિંદના અભ્યાસક અને વડોદરા રાજ્યમાં પુસ્તકાલયોને અને જ્ઞાનપ્રમાણ કામ કરનારા સામ સેવક, ગુજરાત વિદ્યાપીઠની સુભાઈની મહા-સાળાના ગુજરાતીના પ્રાધ્યાપક તરીકે કામ કરેલ સાહિત્યમાં મથેશ ઈ. સ. ૧૯૦૧ના 'જન્મભૂમિનુ જન્મમળ' કાવ્યથી કર્યો તેમજ 'ભૂતને સ્વદેશ કાજ કા ન હોખામે'થી પદ-કર કર્યો હતો તે કવિ હતા, કાંતકર્થી હતા વીસ વરસ પછી તેમનાં દેશપ્રેમનાં ખીતો રોશીરીએ જવાબા લાગ્યા

'મહુરી' અને 'કર્ણાંક મળ'થી ખૂબ જ ભીલા થયા છે તેમના ગીતો નારીપૂલ ને નારીચિતાની દિષ્ટિ પછુ બનાવે તે સ્વિક ચતુર રમણી, નારી શુ નારાધારી, સ્વિક સર સદયરી, માતૃજ્ઞાતિની ભવલન નાના તો સજ્જનના શુદ્ધ સ્નેહ માટે 'ઝરે વિને-પછુ વાંસલક', રીતોતરે વિનાનો એમ-મર' છે. સ્વના લલિતાના કાવ્યો ૧૮૧૨, વડોદરાને પકડે ૧૯૧૪, લલિતાનાં બીજા કાવ્ય, નીતા વનવાસ ૧૯૦૩, લલિતાને લલકાર ૧૯૪૦ તે લાકીના કાશર કલાપીના અનન મિત્ર

દના અને તે સખમ તેમણે તેમના બીજ સાથે
નળની ના પડેલો તેથી તેમને વ્યાપી વર્ષાસન
મળવ કવિ હવિન વગેરેમાં પણ રહેલા
અને મદદિ ધરેલાને પ્રાચીન પણ આગે

શ્રી જયમુખરાય પુન જોતીપુરા

જન્મ ૧૮૮૧ અવસાન ૧૯૫૪ જન્મ
રૂપન ભૂનાગદ માતિ વડનગરા નાગર
શ્રદ્ધેય પિતાનું નામ પુરુષોત્તમરામ રામજી
ને ઠીપુરા અને માતાનું નામ ગંગાબાઈ તો
મનાં યજ્ઞ વખત સમ થયા હતાં

શિશુજી પ્રાથમિકને માધ્યમિક ભૂનાગદ
મા કૃષ્ણ શિક્ષણ ભૂનાગદ, ભાવનગર ને
સુભાષીમાં મી બે ૧૯૦૬, ભાદરવી ૧૯૦૬
એ મે ૧૯૦૭ એલએસ થયો

વ્યવસાય ૧૯૦૪માં વડોદરા રાજ્યના
વિદ્યાલિંગીના (સાહિત્ય ખાતાના) મદદ
નીશ તરીકે નોકરી કરી સાદિ ૫ ને સમય
સુભારામાં માટે યુનિયન રચાવ્યું નરસિંહ
મહેતા વિષે શિષ્ટ લેખ મુદ્રણ લખેલા

૧૯૧૧ની વડોદરાની યુ સા પરિષદના
તે મંત્રી હતા આ મંત્રીને તેમણે જન્મ અને
મધ્યકાર એટુ "સચિત્ર સુસમજા" નામનું
વૈદરેજી ઉત્તરકે તયાર કર્યું

મ થો સમ્ર કવિ નરસિંહ મહેતાનું ઇ
વન તથા જન મોતેનના નિબંધો, વાણિ
જ્ઞ શાસ્ત્ર, સાંતિનિબંધ કાળકલિ, ભક્ત
કવિ બજલ અમૃત સાહિત્ય અને પુરુષ
કથા, મુકાબી દીવાન અમરજી શ્રી સચાજી
યૈનાનિક સામસમદ મિત્રનારનું ગૌરવ
ગીરપુક્રમે વગેરે જીવન વિચાર તથા સચાજી
સાહિત્યમાળા અને બાહ્ય સાદિ યમાળાના
મહાકાવ્ય એમના જ હાથ રહેલા હતા
સાહ્યપોષ નામનું માસિક એકાદિ કરેલું તે
કોટિકથ અર્થસાગરો અનુવર્ત રવતર ઉપાદ
પાત સુધે ૧૯૩૧માં મગદ કુદુ છે પ્રવરતી
મા આ જ સારો અનુવાદ છે

શ્રી જયવિહારી ઉચે-દ્રાવ્યાર્થ યાત્રિક
સાંતિ વડનગરાનાગર તે ગુજરાતના મ
ખર સાદિ યગર નવલકામનાં રોહિની હતા
અવસાય યજ્ઞસચાલન, વાચન ચિત્તન
મનન થતીથી ઉપે દ્રાવ્યાર્થના સદ્ગુણોચાર
થી તેમણે આધ્યાત્મિક જ્ઞાન પણ મેળવ્યું હતું
જીવ (પતિ)ના દેહાવસન પછી તેમણે સરખા
નું સુખન સચાલ્યું એવરસાય (અમીકરી
રવને વિદ્યાસપથે રોપી) ગુરુજીની (જેનદા
યારજી) રમતિમાં સ્મારક મંદિર પણ બ
નાવ્યું છે

મધરચના વિષયક વિશ્લેષ, જયતી
જીવન પરિચય તેમજ વહેલ વગેરે

તેમના ખાસ ભાવ્યોનાં ચીનો "મારા ક્ષત
રમા કિમી દોઈ આગી, હું ભગી રણે રસગી
શરી, બાગની બરી"

શ્રી જગજીવન દયાજીજી ઝોદી

જન્મ ૧૮૭૩ જન્મ રૂપણ કેડકિયા,
તા ઉભોઈ વતન મિયાજામ પછી વડોદરા
સાંતિમદદરાજાજી વાણિયા તેમણે પ્રાથમિક
શિક્ષણ મિયાજામ વડોદરામાં નોકરી કરતા
ને શણગા ટિનિયર શિક્ષકની પરીણ વગર
કરી સરકારવાડા અને શિક્ષણનુલ્લેખ રાજ્ય
કોમાં હેડમાસ્ટર તરીકે તેમજ પુકવ અધ્યા
પન વાંદરામાં અધ્યાપક તરીકે અને એ
ઈ આઈ તરીકે પણ નોકરી કરી હતી નિ
હતિ પછી કોડ કેમિયરિયલમાં દશ વરસભરી
છ વર્ષ મેટ્રિકમાં ગુજરાતી વિષય વિનાવેલન
શણગાળ્યો

પ્રવેશ તેમના પ્રવચણાદાતા ગુરુઓ શ્રી
મણિંદેકર રાજજી જત અને શ્રી જીવનજી
કોદરવાજી મોદી અને મિત્ર શ્રી હીરાલાલ કોડ
હતા તેમણે સાદિય સમાના મતી તરીકે
સેવા કરેલી ને પ્રમાનદ સાહિત્ય સમા નામ
કરણ કરવામાં થે તેમને કિરસો છે સમા
એ તેમનું સન્માન કરેલ

મહાશય સામાજિક કિતિયે ૧૮૯૫,
રૂપણ મદાર ૧૮૯૧ કાળસમયે પસિદ
યમેલા છે દયાશમ, મિરખર વડોદરાનું વ
હીન યાળના માંડવોના છતિલસ મોર
પાસલ રમણસિંહ પ્રજાવતના છતિલસ
ની વાતો, શિવિશ રામાયણ ભાવતરેયા-
સુશક્ષ, સુકામાચરિત્ર, પ્રસાદાધ્યાન, વા
મનપુરાણ જે સંશોધન અથવા નવજીવોરી,
દવારામ કાળ્યણિયાના નવલકાવલિ,
મિરખર જેવ રામાયણ દવારામ કાળ્યણિયા
વગેરે છે શિષ્યો, મિત્રો ને પ્રસસાં તરફથી
આનવન (જીવેયવર્ષ) અને રૂ ૧૦૦૦ની વેલી
અર્પણ ગઈ હતી તેમજ મૃત્યુ ૧૯૫૪માં થયું
વેલાલ પચ્ચોરીની ગદ્યકથા, સોજ સમાની
ચલકથાનું સંપાદન કર્યું છે

શ્રી જગજીવન દામોદર ત્રિપાઠી
(સાગર)

જન્મ ૧૮૯૩ જન્મ રૂપણ જયજીવર
વતન સરજેજી નિલેયા અમદાવાદ જ્ઞા
કિલ્લે બુવેરેશી મોડા કાણજી માતાલિંગી
રિંગલ હતા ને સરકારી હતા પ્રાથમિક ને
માધ્યમિક શિક્ષણ સાત સાત વોરણ સુધીનું

લીધેયુ ૧૯૦૩માં પિતાના અમ્મણ દેહાને
જીવનમાં વૈરાગ્યના બીજ રેપાયા પત્ની
ભાગીરથીમહેન, યુ પોતેન્દ્ર ત્રિપાઠી

હવાથી અને અધ્યાના અધ્યાસના વર
ણુએ એમના જીવનમાં પ્રિયયોગ, સક્રિયોગ
અને જાનને સમન્વય થયો છે રૂ ૧૯૧૨
થી ૧૯૧૫ ઉત્તર ભારતની યાત્રા ને આ સમય
કિમિદિમિમાં આત્મસાધનાનાં હતાં હેન્ડ
કાપિન નિલસામાં જયવત્સી નામની ગુપ્તમાં
૧૯૧૩ થી ૧૯૧૫ તીન તપશ્ચર્યા કરી આત્મ
સિદ્ધિ મળત કરી ૧૯૧૬ થી ૧૯૩૦ના વીષ
વર્ષ યજ્ઞજ્ઞાન અને પ્રમુખ જીવનનું છે

મહાશયો વાણીજી હુદય ખડકાભ ૧૯૦૬,
હવાથી અને તેની કવિતા વિવેચન ૧૯૦૬,
ગુજરાતી ગદ્ય-નિરતાન વિ ઉપાદેશાત સાધ
૧૯૧૩, દીવાને આમર-ભાજોને મહદ્દમ
૧૯૧૬, નાટ્યમંત્રિ સુત્ર-પદ્યામક ભાષા
તર ૧૯૧૬, મળનું ભેગી અને કિરસો સ
વાઈ છે, રૂ ૧૯૧૬, ગુપ્તજી વિચારણા ૧૯૧૮
હવાથીને ફોરવ ૧૯૩૧, હવાથીની પત્રમદાર
૧૯૩૨, અજાયવાળી સદીક સંશોધન સપા
દન અને મહાશય ૧૯૩૨ દીવાને આમર
દફતર બીજી ૧૯૩૬

કવિ સાગર મહારાજ આધ્યાત્મિક જાત
કવિ હતા તેમને ચિત્રાલતા પાદરામાં એક
આશ્રમ ચાલે છે એ તેમની લેખ્યાલના છે
વળી તેમના નામ પર ત્યા તથા વડોદરામાં
મહાશય સરખા પણ ચાલે છે ને પુસ્તકો મ
સિદ્ધિ થાય છે

કવિ જેઠમ
જેઠાલાલ બાલાજી મળજીદાર

હસવલ કવિયાળાના ઉલ્લા મતિનિધિને
જન્મ ૧૮૭૦માં મહુધામાં વડનગરા નાગર
સાંતિમાં થયો હતા કવિશ્રી નંદાનાલાલે
"રણુમક લીલામૃત" નામે "પદસમદ"માં
તેમનું આણુ રેખાચિત્ર અને ૧૯૩૯માં
લખ્યું છે, તે ગીરવરપ જ

તેમને વ્યવસાય માયકવારી રાજ્યના
સાવલી આમના અર્ધપ્રજાગી છતાંમદાર, પરંતુ
આક્રોશ સમય સારોરેના દીવાનેના, બેરો
નેટના, રાજ્યકાલુરના અને પ્રધાન્યના
અડગના માહલિક તરીકે ઘીતાલેહતા કવિ
ના વરજ કાળકાલ હતા સર વિનુજ ઉમેરા
નેટ સર વિરિઅમસ દના એ કવિગકા હતા
વેલુજવ આચાર્ય વેજીનનાચાર્ય સાથે મુખાર્ક
થા અને ગોડલદ દાવનમર્ક કવિ સાથે દેવતા
કાશ્યપિય સી રાજ્યકાલુર સુસ્તી માધવ
સ લગ્ન જેઠમના ગુપ્તમાંક હતા વડોદરાના

હી બ મહિલાઈ જસલાધને સારો સમા ગમ હતો પોતે મહુપાના હતા એટલે દી બ રણછોડભાઈ ઉદયરામ અને દી બ હવિલાલ દેશાઈભાઈ કવિના પાકિચીઓ અને સ્નેહીઓ હતા

જેઠમના મુખ્ય કાવ્યકથોમાં ભકતચિતા મહિ', 'તપુઠોડ લીલામૃત' જેવા ભક્તિગ્રંથો તથા સામાજિક સમ્પ્રદાયે ઉદ્દેશીને લખેલી અનેક પ્રાસંગિક રચનાઓ છે તેમની કવિતાનો નમૂનો જોઇએ

'કોળખીલાલવશે તો યઈસા હું કોશિયાળો, ઘણો નહિ ગણે તેની, મારે શી ગરજ છે? મોઢા યઈ ગઢાલશે, ને લાગશે મચાલ થૂણી તેને શિર નાખવાની, મારી કું ફરજ છે? સામુ જોતા જોશે નહિ પ્રાણુજીને પોણે નહિ? મતીલાને માનીશ કે વાણુને ખરજ છે? મ્હાય તેનો ચાકર છું નહિ તો હું નાગર છું જેઠમ રમુઢા વિનાતુ મારે ક્યા કરજ છે?'

પ્રા. ત્રિલોચનદાસ કે. ગાનગર
(જનમકાળ ઈ સ ૧૮૬૩ થી ઈ સ ૧૯૨૦)
જન્મ ૧૮૬૩ જન્મસ્થળ વતન સુરત ફાતિ સુરતના ગાનગર માતા પિતા સરકારી હતા શિક્ષણ બી એસસી કૅલિફોર્નિયા કૅલિફોર્નિયા મુળાઈ એમ એ

બચસાચ હરાયીની સિમ કૅલિફોર્નિયા મા ખ્યાલ, પછી વડોદરા કૅલિફોર્નિયા રસાખન શાસ્ત્રના પ્રાધ્યાપક તરીકે નોકરી કરી હતા બલનની ૧૯૦૬ના રજાપના યઈ તેના મધ્યમ આચાર્ય તેમને નીમાયા

સાહિત્યના મધેશ 'રજ રહસ્ય' નામ નુ ગ્રેમાસિક ક હજુ, વડોદરા ઠાડી મુળાઈ ગયા યુનિવર્સિટી રિજીમેન્ટી અલવળ કરીને રસાયણશાસ્ત્રને જુદો જ અભ્યાસ વિષય બનાવના જેથી સ્નાતકો તેમજ સ્વદેશમાં તેમણે મરદાના ઉપચાર માટે 'આ યોડિન ટરસ્ટીસાઈડ' નામની દવા રોમી કાઢી ને બનાવટ જનતા મટે સુક્રમી મૂળી. વિદે ટોરિયાના બાવલાના ડાબ કાઢી નાખ્યા મુ બાઈમા 'ટકોન્ટ્રેમિસલ લેખકેટરી' નામની સ્વતંત્ર પ્રયોજણના કાઢી તેમા લાગે રૂપિયા પદરના ખર્ચાં વડોદરાનું એવેનિંગ ક્રેમિકલ ચર્ચે તેમના અધ્યાપક ક્રમથી રજાપનાના આવ્યુ ને આજે કૃષીકામી વિરક્ષિત બન્યુ કે 'સલાહ જ્ઞાનમહાપા' નામથી ગુજરાતી લા પાખા વિજ્ઞાનના પાઠ્યપુસ્તકો તેમણે લેખક કરાવ્યા અને બાર લાપાનો વૈજ્ઞાનિક રાજ્ય રોપના પ્રારબ કથી

ડૉક્ટર ત્રિલુવનદાસ લલેચરજ સાહ
(એલ એમ એન એસ)

ગુજરાતના વિદ્વાનોમાં એક જોન ઇતિહાસ સરોમન તરીકે નલ્લીતા હતા

મૂળ ભીંજીનીના, તદ્દન સાધારણ સ્થિતિના, જોન કુટુંબમાં તેમનો જન્મ સન ૧૮૮૦માં થયો. નતમહેનતથી જ આગળ વધી, સન ૧૯૦૩માં ડૉક્ટરી પાસ કરી, કઠિયાવાડના રજવાડામાં નોકરી સ્વીકારી, સારી નામના મેળવી, પરંતુ રજવાડી ખટપટથી કઠાણી, રાજ્યભ્રમ આપી ૧૯૦૭ના વચસામાં છૂટા થયા અને મુળાઈમાં ડૉક્ટરી ખોલે રાજ કર્યો ત્યાં જણ સારી આવજ નજી મળ્યા પરંતુ બાનવતાની દિલ્હી જોવા ઇંગ્લીશ વ્યવસાય આ દિન રાત આરામ ન મળવા પોતાની જ તળિયત પર અસર થવા મારી એટલે પોતાનું અને પછળની મંત્રનું હિત વિચારી આ વ્ય કિતિત કપા ઠાડી વેપારમર્મ પંચાનું વિચારું

પોતે આખના ખાસ ડૉ ટર હોવાથી ચર્મનોને લગત જ્ઞાન હોઈ જ, તે વિકસાવી વ્યાપારી કુનેહ નિધ થી આગળ વધ્યા અને તે જમાનામાં વ્યાપાર હિંદમાં હિંદુ ચર્મનાના વેપારી તરીકે પ્રખેર બન્યા સન ૧૯૨૨ના ઓગસ્ટમાં ધધાના વિકાસ અર્થે જર્મની ગયા અને તેમની સ વે એક પુત્રને પણ લઈ ગયા સ્કોલોપરશાનું દૂક સમયમાં પોતે મુળાઈ પાછા ફર્યા અને ૧૯૩૧ની અખમમાં ગુજરાતમાં પ્રથમ વડોદરામાં, ચર્મનાના ઉલોગી સ્થાપના કરી મુળાઈમાં ચર્મનાના વ્યાપારમાં ખ્યાતિ વધતી ગઈ તેને તેમ સ હિંચસેવાનો શોખ પણ વધતો ગયો

સારા વિદ્વાને રોમી પોતે જણ આખા હિંદની યુસ ફરીઓ કરી પુસ્તકલલ્લો જ્ઞાન ભાડોને, સિદ્ધાંતોને આખ્યાસ કરી કંચથી, વારવલોગી કરી થણા વિદ્યાપુર્ લેખો, પુસ્તકો તેમણે મસિહ કયા છે મોટે ભાગે તેમણે જોન હર્લિંગનુરી ઇતિહાસનું અને પણ કુર્વે કે સ્થાપિત અવગોષી તેમના જેઠ લોક ગિજયે જોઈ જ જડતા હે વાથી, રાજ આલમાં કેટલાક ઇતિહાસક્રમો તથા સાહુ મહારાજને પણ તેમને વિરોધ સહન કરવો પડેલો પણ પાછળથી ધીમે ધીમે તેઓ ધણુ ગજારે પોતાના મત વરડે વાળી મકયા હતા તેમના જીવનનું મુખ્ય સ્વપ્ન 'જોન એનસાઈ ક્લોવીડીયા' યાને જોન હાંચમહોદિષ' નામના (દરેક મોઢા ૫૦૦ પાનાનો એવો) ૨૫ ગ્રંથોનો સેઠ વડોદરા પાકવાનું હતું

જિંદગીના આશરે આલેસ પર્વ અને લગ

લગ એકલેલા પૂરી આ ખરમી નાખેના પછી 'ધી જોન પર્મિસાઈસ' નામની સરથા જોલી કરવાના ચમત્કાં ભર્યા, પરંતુ મેટ્રોનિમ બી મારીને લીધે આ કપની રાજ યઈ રાકી નહિ તેમના પ્રયત્નોને બહુ સફળતા મળી નથી

તેમના મકાદનોમાં 'મહારાજન સમિતિ ચાને ભૂલથી મનાએલ સમ્રાટ અરોમ', માસીન બારત વર્ષ પાત્ર સાગમાં, Ancient India in 4 volumes અમ સ્થાન ભોગવે છે

તેમનું આણુ જીવન હાથમી મળતાવુ અને મર્મપરાયણ હઈ ૧૯૫૨ના સપ્ટેમ્બરની આ ખરમાં વડોદરામાં તેમને દેહે પડયો

શ્રીમત દત્તાત્રય ચિંતામણ મજુરાદ
(આવાસાહેબ) સહાના સન્માનિત સભ્ય જન્મ ૧૮૮૨ જન્મ સ્થળ પૂના વતન કલે, જિલ્લે રત્નાગીરી નાતિએ કલિણી દેશકુર્ય ચિંતપાવન પ્રાણુજી તેમના વડવા જોને શ્રીમત ગોવિંદરાવ માલકવાડે મુજુમ હારીની સનહ આપી વડોદરા રાજધાના સરદાર બનાવ્યા એ હતા પૂર્વજ માલકવાડે ગોપાળ તેમને કરજણુ વાડકાનું દેહલ લા ગામ અને ગણુજેથી તાલુકાનું ખકવાડા ગામ ઈનામમાં આપ્યા તેમના પિતા લેખમ હતા, તેમણે મરાઠીમાં બાલ્યા બારગીર, રાણુ હમીર શેવરઢા શર વાવેર એતિહાસિમ નવલ કથાઓ તથા ભ્રમનિવાસ નામે નાટક લખ્યુ છે અને મહાનજીનુ જીવનચરિત્ર મરાઠીમાં લખ્યુ છે પ્રખર સમાજમુધારક રાવ બહા દુર મોજાળહરિદેશકુર્ય તેમના માતામહાધમ આખ્યાસાહેબના હમ મિજમ સરપાનના સાન સર ગજાપરરાવ પાવનનના પુત્રી લખ્મીબાઈ દઈ વ્યાકાસાહેબ સાચે થમા, પુત્ર ન દોવાથી હતમ લીધા તે પુત્રનું નામ નાનાસાહેબ મજુરાદ છે આવાસાહેબનું ૧૯૬૪માં અવસાન થયુ

શિક્ષણ મટ્રિક સુધી પુવરાજ ફેલ્ડિસિંહ સાચે લીધુ પણ બી એ અને એલએલ બી થયા

બચસાચ મુન્સફ વલીવટદાર, નાખજ સરસળા, આસિરદન્ટ એડવોકેટ જનરલની સરકારી નોકરી કરી પછી નિવૃત્ત થયા નિ રૂનિ જહોને સમય બવારામ' માસિકનું સ પાઠન અને દરેક પ્રકાશક વ્યાપાર જ્ઞાનમેશ નું મકાદન એ જ હતો

સાહિ મધેવશ બચામ અને રા ગીરિકે કેળવળી અંગેનુ સાહિત્ય લખવાનું ગર કું ૧૯૧૫થી સચિત્ર વ્યાયામ માસિક ગુજરાતી, ગરાડી, હિંદી ને અંગ્રેજીમાં રાજ કું

પ્રકાશને પુરોષને પ્રવાસ, આશામ
 ગુણાનીમા હજી ચાલે છે બીજી બાપાના
 અમ થયા ગુજરાતી જ્ઞાનોસ ખડ ૧ થી
 ૩, મં નીમા ખડ ૧ થી ૧૦ દિંદીમા ખડ
 ૧ નચેલમા ખડ ૧ (૧૦૦૧ થી ૧૯૪૮
 સુધીમા પ્રમાણ થયું) હાલમા ગુજરાત
 સરકારે તેમના ગુરુ પાણેથી ગુજરાતી આ
 આમ વાનગીશના પ્રમાણના હક વેચાતા
 હોમા છે એટલે શ્રીમત આનાસાહેબજી
 અડક કાર્ય પૂર્ણ થવાની આશા બધામ છે

શ્રી દાદાભાઈ નવરોજી (પિંદરા દાદા)

(ઈ સ ૧૮૨૫ થી ઈ સ ૧૯૧૭)
 જન્મ ઈ સ ૧૮૨૫ જન્મસ્થળ-વતન
 નવરોજી જ્ઞાતિ પારસી તેમના પિતા
 નવરોજી હોરડી અને માતાજી માણેખાઈ
 સંત વગતા માળાપ સાથે તે મુળાઈ ગયા
 માથમિક શિક્ષણ નવચારીમા લીધ અંગ્રેજી
 શિક્ષણ લીડુને કંદિલમા પણ સરખા વિદ્યા
 થત લાડવા જવાના હતા પણ તે બધ રહ્યું
 વ્યવસાય તેઓ યાત્રમા વિલાખત ગયા,
 વેપાર કર્યો, પણ દારૂના વેપારમા અણગમો
 આવ્યો તેમણે નાનપણથી જ દારૂ પીવાનું
 ઠારી રીવેલ તે દારૂના વેપારમા કેમ જોડાયક
 દેશમા પાકા આવ્યા અને ને સુધમા સરખા
 હતા ત્યાં શિક્ષણની નોકરી લીધી ત્યાંથી કંઈક
 જમા મેળાપક નીમાયા અને સાથેસાથ
 દેશની સેવા કરવા લાગ્યા

ઠાકરીઓને લાજીવવા તેમણે એક નિશાળ
 ઠારી અને લાજીવવા માટેજી અંગ્રેજોના અ
 ન્યાયની અર્ચા કરવા એક મહાન સ્થાપ્ત્ય
 વિલાખતમા પણ સમાવેશ કરી અને ત્યાંની
 પાઠશાળામા મુદ્યામા દિંદગી રાષ્ટ્રીય મહા
 સભા (કોંગ્રેસ)મા તેઓ રજુ થયાત મુખ્ય
 પણ ન્યાયા વિલાખતની કામદા ધંદાવાની
 જ્ઞાનમા પણ ગયા તેમણે કંઈ કે અપજ્ઞા
 દેશમા અંગ્રેજોનું સાલ્ય થયું ત્યારથી દેશ
 ગરીબ થવા માડયો તેથી 'સ્વરાલ્ય' મળે
 તે જ અપજ્ઞા દેશ છુપી યામ 'સ્વરાલ્ય'
 સરકાર પ્રથમ તેમણે જ આપણને આપ્યા

પરેશ તેમણે રાસ્ત ગોક્તાર નામે
 (એક) ઠાક પણ કાટયુ હતું અને તેમા લેખો
 લખતા અને દેશનું એ રીતે તેમણે ધનર કહ્યું
 મહાશયના રાષ્ટ્રીય બાપલજી, દેખો વગેરે
 કે શ્રીમત સુધાકરને તેમને વડોદરા રા
 ન્યના ટીપનપદે નીમ્યાહતા તેમણે વડોદરા
 ચની પણ દત્તમ સેવા બબલી છે ગા
 હા સરકારે તેમને પેન્શન પણ બાપી
 પુ દત્ત

તે મુળાઈ પાસે વરસેવામા રહેતા હતા
 બાળકો તેમને ખૂબ જ મિલ્ય હતાં તે ઈસ
 ૧૯૧૭મા ત્યાં જ અવસાન પામ્યા

શ્રી દારકાદાસ

જન્મસ્થળ મોકાસ મળઈ નથી પણ તે ઈ
 સ ૧૮૨૪મા થઈ ગયા છે વતન વડોદરા
 જ્ઞાતિએ વલિક હતા પ્રેમાનંદ તેમના ગુરુ
 હતા શિક્ષણ કાન્થચારણ ગુરુ પ્રેમાનંદ
 પાણેથી લીધુ ગુરુને પ્રતાપે પચાસ વર્ષની
 ઉમરે તેમણે અગ્રેષ્ઠ લખ્યા છે

અપરજના મહાસમાસ, વનવિવાહ, દાણ
 લીધા, ગ્રામપદ્મ, કૃષ્ણજીમોલક, કૃષ્ણ
 જન્મની ધી, સરસ્વતી, તિથિઓ, સાત
 વાર, કૃષ્ણલક્ષ્મી વગેરે મુલ્ય ઈ સ ૧૮૮૫મા
 અરસામા થયુ હતો એમ અનુમાન થઈ શકે છે
 આ ગ્રંથો પ્રાચીન મન્ય ત્રેમાસિકના ગ્રંથો
 મા પ્રગટ થયા છે

શ્રી દારકાદાસ પુરુષોત્તમદાસ પરીખ
 (ઈ સ ૧૯૦૯ થી ૧૯૫૫)

જન્મ ઈ સ ૧૯૦૯ જન્મસ્થળ પા
 ટણ જ્ઞાતિએ વલિક માતા જયજીમા જ
 તેમને ઠાકી ચાલ્યા ગયા અવસાન સંદર્ભ
 લગા મજાપાણી સારુ દાન હતું માતાના
 મુલ્ય પછી વિરન દગામા રહેતા પત્ની સ વે
 તે મજાના રહેતા હતા પત્ની સુચની બીમા
 રીથી મરણ સરણ થઈ પત્ની તે મજ અને
 કાકોરીલીમા રહેવા લાગ્યા

કાકોરી નરેશ પૂ પા શ્રી જન્મપૂજણ
 લાલક મહાશીળા પાટણ દઈન થતા આ
 કર્યામા બીજી વાર પદાર્થો ત્યારે તે પદાર્થો
 નિશાળેથી બાવાજી સાથે જતા રહેલા
 તેમના સરકારી બનવદ્ધક્રિમા આસ્થા
 વધુ સુદૃઢ બની, વિરન દગા વધુ પાકું થઈ
 મિત્રિસાહીબી અનેક પરિકમા કરી અને
 તેથી તેમને દિલ્લ અગમવા થવા તે બાવા
 જીની કૃપા સમજવા ને તે પછી તે કાકોરી
 મહાશીળાઓની આનિષ્ઠમા રહેવા લાગ્યા,
 ત્યા તેમને તેસાશાનાની સેવા સોંપી

ગુણી જ સાહિત્યના શોખીન હતા તે દિ
 હી માસિક 'વલ્લભીચંદુમા' અને બીનમાસિક
 કોમા લેખો લખતા ખાસ કરીને માર્ચલ
 સિદ્ધાંતોના મુલ્યલ વિષયોને માર્ચિક અને
 સ્વસ્થમથ શૈલીમા આલેખન કરતા

મકોરીલીના વિદ્યાનિવાસના મથોના તે
 મણે સાહિત્ય અને સંપાદકની પ્રતિભા ઘેરો
 અભ્યાસ કર્યો અને ત્યા સહીને પુસ્તકો પ્રગટ
 કર્યા અપજ્ઞાવના કોર્નોનામા જાણીકો વસ
 હોના હતા

પ્રકાશને પ્રાચીન વાર્તાસાહિત્ય ભાગ
 ૧ ૨ ૩ શ્રી નિહેડરા ચંદિત અન્નાશ્રમ અને
 અસમર્થિત લ્યાજ, પુષ્પિમાર્ગ, શ્રી દરિયા
 મહાપ્રમુખનું ઇવનચરિત્ર, ચોરાશી વેણવ
 ની વાર્તા ત્રણ જન્મની લીલ લાવના સાથે,
 સુરનિર્ણય, પદ્યનુત્તરી વાર્તા, વાર્તાસાહિ
 મિમાસા, અપજ્ઞાવની વાર્તા શ્રી મહાપ્રમુખ
 ની પ્રાકૃત્ય વાર્તા, ૨૫૨ વેણવોની વાર્તા
 ભાગ ૧ ૨ ૩ ત્રણ જન્મની લીલ લાવના
 સાથે કાકોરીલીવાળાએ શ્રી વિહંગપટના
 લખતી, શ્રી આવામીની વધાવની વલ્લ
 ભીલજી મારાપ, શ્રી વલ્લભ પ્રાકૃત્યમળ
 નિલય (સ ૧૯૩૫ પ્રમાણપૂર્ત મનાય છે),
 શ્રીગુણલલ વરચિત સુવર્ણમ સ્તોત્ર અ
 પૂર્ણ તે મહારાજશ્રી પૂર્ણ કરી રહ્યા છે તે
 પૂર્વ થતા પહેલા વડોદરામા હવિશરણ થયા
 તેમણે કેટલાક પોતિય રીના વિવાર્થો
 એને માર્ચેલીન આપ્યુ હતું

રાજનરલ દીપકંબા કેસાઈ

જન્મ ૧૮૮૧ જન્મસ્થળ પેટલાઈ
 વતન પેટલાઈ જ્ઞાતિ વડનગરા બાગર
 પિતા દી વ મહિમાઈ જરાધાઈના એ
 પુત્રી એમનાલમ કિર્મતલાલ પ્રમુલલ રેસાઈ
 વધીલ સાથે થયા હતા તે પ્રસંગનું શ્રી દીપ
 કંબાવિવાહ 'પુડી' નામે સરકૂત પાંચ મસિક
 થયુ છે સૌકરિતિના પ્રેક્ષક હતા પોતિયે જ
 માતાની યોદા પૂરી કરેલી સગીવલ શિક્ષણ
 ઓલાજણ પાસે આપ્યુ હતું વિમળનુદાન
 પણ મેલવ્યુ હતું ક્ષાદિ થયેમ વારસામા
 અગ્રેષ્ઠ હતા બે પુત્રીઓ પણ સાહિત્ય ક્ષેત્રે
 સચરી વ્યવસાય ધરામ અને સાહિત્ય વા
 વન લેખન પ્રવેશ બાલ્યકાળથી ૧૯૨૧મા
 આસાસુરીના દરોને ગયા અને કોમિશી દારી
 કીરી અને આનિર્ણય સર્જન થવા માડયુ
 'માની શોભા થી પડું આજ' આમ અનેક
 લગ્નિતીતો વહુભવા મળુધાઈથી પ્રેસા
 હન મળ્યુ મકોરાન સ્તવન મજરી (મળ્ય
 સગદ) ૧૯૨૩ સુધુસુદરી ને સારાશાના તબી
 એલે ખૂબ જ પ્રેસાહન ને આમત્રનુ નીતો
 માટે જાલંબા જ.ક ઠાકોર સાથે કાન્થચર્ચા
 પણ વાલેલી ખડકાળો ૧૯૨૬-એને કવે
 વિવાહીકે ઉદર માટે પાકથપરતક માટે
 બાન્થકરેલ બેળેનોનીમાગવી 'રાસબગીરી'
 ૧૯૩૧મા પ્રગટ થયું ઈ સ ૧૯૫૫મા તેમનુ
 મુલ્ય થયું

તે સામાજિક કાર્યકર પણ હતા વિમના
 બાઈ ગોસથ ભાઈ પ્ર તરીકે, વ રાન્યી
 દિ સોએના વારસા હક માટે નીચેની

મિતિમા સખ્ય નીમેલા સાહિત્યિક ને
માન્યિક સેવાઓ બદલ ગાયકવાડ સરકારે
નમને 'રાજવલ'નો ઇલકાળ આપ્યો હતો
અખિલહિંદ કળા પ્રદર્શનમાં કીડિયામંચ માટે
નુવર્ણચંદ્રક મળેલો અવસાન ઈ ૧૯૧૯

શ્રી ધનજીભાઈ કુટીરભાઈ

જન્મ ૧૮૯૫ વતન વડોદરા જ્ઞાતિ
કિશિયન દિંદી પ્રિરતી છે માતાનું નામ
લક્ષ્મીબાઈ પત્ની એલન ને બીન કુટીર
શિશુલ પ્રાપ્તિને ને માધ્યમિક વડોદરામાં
મંથેલીરૂ મિશન સ્કૂલમાં, બી એસસી
મરેડા કોલેજ થી ૧૯૧૬ કક્ષકતાની શી
રામપુર કોલેજમાંથી બી ઈ (પ્રેચર ઓફ
ડિવિનીટી)ની કૃપાધિ મેળવી વ્યવસાય
શુદ્ધરાત કોલેજમાં ત્રીસેક વર્ષ લૌકિકસાધ
ના વિજ્ઞાન વિષયક લેખો લખવા માંડયા
પણ પ્રવેશ વિદ્યાર્થી અવસ્થાથી જ કવિતા
એ લખવાની શોખ હતો, પછી ધર્મવિષયક
એ વિજ્ઞાન વિષયક લેખો લખવા માંડયા
દેવનગળ ૧૯૨૪ થી ૧૯૫૦ છે

મકાશન પદાર્થવિજ્ઞાન, વિજ્ઞાન બ્યા
જ્ઞાનમાળા બાણો વિદ્યુત માર્ગદર્શક
દુતર, મરાઠી ને હિંદીમાં વિજ્ઞાનનું પાઠ્ય
પુસ્તક, કોલેજ પ્રેક્ટિકલ ફીઝિકલ, પદાર્થ
વિજ્ઞાન ને રસાયણ વિજ્ઞાન, કોઈપ્રકાર માટે
સુદિ પદિચય સાગ ૧૨૨, અધ્યાત્મિક
જીવન ભા ૧, વિજ્ઞાન સ કિલ્લતુ વિવેચન,
વાર્ષિક સમીક્ષા વગેરે

અમદાવાદની શુદ્ધરાતી સાહિત્ય સંઘના ન
શુદ્ધરાતી મંત્રિમંડળમાં તે સક્રિય રસ લેતા
અજરાત વિદ્યાપીઠના પારિશાષિક રાજકોશ
સમિતિના સભ્ય તરીકે તેમણે ઈસલાહપૂર્વક
કામ કર્યું છે

હી બ નર્મદાશકર દેવશકર મહેતા

જન્મ ઈ સ ૧૮૭૧ જ્ઞાતિએ સાહોદરા
નાગર મુદરસ દત્તા તેમના પિતા દેવશકર
સરકારી નેહરીયા મામલતદાર હતા માતા
પિતાના ધાર્મિક સરકારો તેમનામાં એવર્થો
હતા શિશુલ થી બી કોલેજની કારકર્દો
ઉત્તમવળ હતી તેમણે બાહોશી અને ગાળજી
અહા માર્ક મેળ મા હતા તે સરકારના
મખર વિદ્વાન અને વેદાતવા ડિડા અભ્યારી
દત્તા વ્યવસાય નેહરીયા ૩૦૩ ની કાર
કનીમાંથી રા ૩૦૦૦ના માસિક પચારના
દે રા મુધી મળ્યા હતા અને અગ્રાહ મુનિ
સિધાધિનીના કમિશનરને દોહી માગ્યો
વડોદરા તે આવેલા ને શ્રીમન્નુસિંહાચાર્યની
બોદિક મળી પતા તેમના શિષ્ય જળ્યા

અને દેવસસાધક અધિકારી વર્ગમાં અમ
અણલેખાયા વડોદરામાં પછી વખત રહેલા
મનશાન હિંદી તત્વજ્ઞાનની ઈતિહાસ,
ઉપનિષદ વિચારણા, યજ્ઞસમપ્રાય અને
'નાટક'સતી

તે નડિયાદમાં મામા બાળાચકરને ત્યા
છોકરેલા મોસાળના સરકારો તેમનામાં
લેવર્થો નમદાસકર નાનપણમાં તેમના માતા
મહદેવલાસરામે પિતાના રમતપણે નડિયાદ
મા અનુભવેલની રચાયના કરી છે ત્યા તે
દરેક બૂલ કરવા બતા ને શિવનસહમોદ
તે ને આહિંદ અનુભવતા નડિયાદમાં તેમના
મિત્રોમાં ગોપાલવાલ હીરાલાલ કઠારિયા
તથા મત્રી શી ચંદ્રકાન્તના પિતરાઈમકા મોળા
નાથ ત્રિકમલાલ હતા શ્રી ચરોધર મહેતા
સાહિત્યમેત્રે મદાન કરી રહ્યા છે તે આ સા
કરના પુનરવર છે મૃત્યુ ૧૯૩૯

નામકુશર નાથાભાઈ મકાતી

(જીવનકાળ ઈ સ ૧૯૦૭ થી ૧૯૬૨)

જન્મપથે ઈ સ ૧૯૦૭ જન્મસ્થળ
પાદર પાસેનું લાન્ડપુર ગામ, જ્ઞાતિ અમદા
વાદી દરાશીમાંથી ધર્મ જૈન, પિતાનું વાચ
નાથાનાલ જગજાનદાસ, માતાનું નામ અબા
બા, પત્નીનું નામ ચાનનહેન પ્રાપ્તિક
શિશુલ લાન્ડપુર માધ્યમિક પાદરામાં અને
બી એ વડોદરા અમદાવાદ કાયદોને અ
ભ્યાસ કર્યો ૧૯૩૧માં વજીન થયા

વ્યવસાય વજીમદાને હતા સાથે સાથ
તે સાહિત્ય શિશુલ, સમાજ, નર્મ અને રાષ્ટ્ર
પાથે સેવાલેત્રના વજીલ હતા

નવલકથા, ઐતિહાસિક, સાહિત્યિક, સા
માજિક અને ધાર્મિક વિષયના સંખ્યાબંધ
લેખો અબ્યા છે તેમણે યુગ્યોદ્યારક સમર
સિંહ, પીરજલાલ ટોડરશી શાહે સહ કરેલી
વિદ્યાર્થી વાચનમાળામાં તેમણે પાચ છ
પુસ્તિકાઓ લખી છે એવાબર જન કોન્ફ
રન્સનો ઇતિહાસ વગેરે

સાહિત્યસમાના તે વણા વરસો મુધી
મત્રી લરીકે હતા અને સેવા કરી છે જરાડા
મુનિ ના સીનિકરના સભ્ય હતા વિદ્યાર્થી
ચિત્રમંડળના પ્રમુખ, સં લાલચેલીના સેક્રટરી
હતા વડોદરામાં મહાધેર જૈન વિદ્યાલયની
સાખ્યાની રચાવનામાં તેમને મોટો હિસ્સો છે

નાથાશકર પૂલસકર રાસરી

(જીવનકાળ ઈ સ ૧૮૩૯ થી ૧૮૯૩)

જન્મસ્થળ વડોદરા વનન વડોદરા
જ્ઞાતિ બોડીય સાદાણ કોટીજિક માતા

પિતા સરકારી હતા શિશુલ પ્રાપ્તિમાં
તથા સરકારી શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કરો

વ્યવસાય નાટક કપની શરૂ કરેલી

સાહિત્યસેવા મહાકવિ પ્રેમાનંદ તેમજ
પ્રાચીન સાહિત્ય સંબંધી સ્પોષમન અને વ્યા
લેખન, પ્રાચીન કાવ્યમાળાના ૩૬ પુસ્તકોના
સંકલ્પકારના

નાભુકલાલ નંદલાલ ચોકસી

જન્મ ૧૮૯૧ જન્મસ્થળ વતન વડોદ
રા જ્ઞાતિએ સાદિમા (લુહાણાકર) તેમના
પિતા સોના ચાદીનો ધધો કરનાર ચોકસી
હતા પછી કાર ને વિદ્યામુ હતા કે તે વિદ્યાએ
ઉતરાયા ને દુકાન આટોપી લીધી તે રાષ્ટ્રી
ચલના રંગે રંગામેલા હતા બમલગતી પેરી
અસરો પડેલી નાની વચમાં કાઠીમાને
અનુભવ શી છાટુભાઈ પુરાણીના સાથી આ
મહળીએ આધીપૂર્વના શુદ્ધરાતમાં જહાલ
સપ્તીચતા સેવી, જ્ઞાનદ કાનાલય વણાવ્યુ

લક્ષ્મીબાઈ વ્યાખ્યાનશાળાના રચાપકસભ્ય
અખાડાનું ચોકલું હાથે ધરતુ એ મડલે
નાદ્યુગિલસરીન બાગબ બનાવવાની દક્ષિએ
સાણ બનાવેલા અને તેમાંથી ગિલસરીન કોટલ
પ્રાચેનિક રીતે શુદ્ધરાત વિદ્યાપીઠને પમદે
જરૂરમાં રાષ્ટ્રીય સાળા શરૂ થઈ તેમાં શી
પુરાણીના ભેદીદાર સભેકના હાસોટમાં એક
કાર્ય પછી શરૂ કરેલુ નેપાથી શી ચરાવતરાપ
ભેરી અને તેમના ચરાવતી રીતીપ્રાપ્ત પેક્રીતો
મહળમાં હાડવે, શીપતી એ મહળીએ શી
મેહળબાઈ વેથ, આપુરેક માટે શી બાપા
લાલ જ વેથ, કેમરી મેટ બિદેશ જોમશીને
શ્રી હિનરભાઈ શિશુભા શી છાટુભાઈ મિ
લક વગેરે અને બહેર જીવનમાં સાગ લેનાર
બ્યક્તિઓને થકી ૧૯૨૬માં ગાધીજીને હાથે
સાળરમતી માધમમાં શી મેતાલિહેન લખ્યો
દાસ અસર સાથે કક્ષ સતાનોમાં તજી
પ્રત્યાપ, મદા ને જાનેરા ૧૯૩૦ રૂની લડ
તે મા સક્રિય કોંગે લીચો ને સાળરમતી
એલમા ગયા બીમાર પડયા, મરતા બચ્યા
મેતાલિયાઈ અમીન સાથે વડે દર લાયકેરીની
મટ્ટિતિમાં વધુ સમય પીતાગરે ૧૯૫૦ પછી
ગાધી સમઘડવના નિષાધક તરીકે ગાધીજી
ના ૨૦ થી ૨૫ દબર પતે વગેરેને હિંદીજા
અપાલિત કરી ફેટાગર માધકારદાર કરા
વ્યા અને તેના વર્ગીકરણ નોખરી વગેરેને
પાથે નાખ્યો ૧૯૫૬ પડયા નિરતિ ને
૧૯૬૨માં ચિરવિદાય તે આજીવન સંગના
રાજકારણથી અલિખ તથા અને શાલ બાને
અજસ્ય મેત્રી અને પ્રેમસન્ધો રાજ બ્યા

પ્રવેશ દરમિયાન બે વખતમાં પણ મદદતા દેતા પ્રકાશન ભરૂચમાં હતા તે દરમિયાન ગુજરાત વિદ્યાપીઠ માટે ઇતિહાસના ને માન્ય પુસ્તકો 'પદ્માવતી' અને 'મોક્ષ વશ' લખ્યા સિંધુ અખંડાનદળના આગ્રહથી રૂબાની વિવેકાનના લખાણોના અમદાવાદ પૈકી બે શ્રોતા અનુવાદ કર્યા હતાજી આતા ને સદ્ગુણી પુત્રી, મહાધારત મજરી, વગેરે અનુવાદો કર્યા મુખ્યત્વે બંગાળીમાંથી અનુવાદો સવન સાલિલ શાશી અને હિન્દુ મિસન મંદિર સૂરત મદિરમાં

કવિ નાકશંકર વિકાશ (૧૯મી સદી) જન્મ ૧૬મી સદી જન્મ સાલનો મોક્ષ આપનાર મળતા નથી પરંતુ તે ઈસ ૧૫૧૬માં કોટર દેવાનું ગણેલા એવા કહેવા મળે છે જન્મસ્થળ વતન વડોદરા જ્ઞાતિએ દિશાવાળ વણિક હતા

પ્રકાશન કોટર ઈસ ૧૫૧૬માં ગયા તે વખતે તેમણે 'હરિશ્ચંદ્રાવલ્લભ' નેણે પ્રુપચાન અને શિવચિંતા ઈસ ૧૫૫૪માં રચ્યાં તેમજ વિશાલપદ્યે મોખાદશજ છંદો ના નકિ પણ રામચંદ્ર, અ રાવરી ને સામેરી રામના કથના દ્વારા કવિતાઓ રચી હતી પીરાજીત વસ્ત્રો અને દેવકથા વગાળી હાજિ રસ અને સરકારનું સંચિન હતું છે

આ કવિ પ્રધે લખી પ્રાકલેખને અર્પણ કરતા અને તેમનું મન માને, મક્કલ મન તે માટે વિરતારથી લખી આપી તેને મચાર કરાવતા હતા તેમના મૃત્યુની સાલ પણ આપ્રશસ્ત મળતી નથી પ્રાકલેખે ૬૫ કરવા માટે પ્રધે દાનમાં આપી દેતા

શ્રી નરહામ કેશરનાથ દીકરો જન્મ વડ ૧૮૦૫ જન્મસ્થળ સૂરત તન સૂરત પાતિ વાનગરા નાગર કિસજી વડે દેરા કિસજીમાં બીએ થયા વડોદરા રાજ્યના મુસદ્દા હતા તેમના કાળમાં ડૉ. મોહનલાલ અને શ્રી દરખેલ લ વિદ્યાપીઠ દરમિયાન શ્રી દેવમશ વડે દત્ત શ્રી અનિલ ગોપ શ્રી અનુભાઈ નરસાર મહેતા વડોદરા ગઢ સપર્કમાં આ વતા તેમના લખનમાંથી ખૂબ પ્રેરણા મેળવી અવસાન વડોદરા રાજ્યના મેળવની ખાતામાં નેહરી રી સર સચાલકને તેમને વધુ અવકાશ માટે રાજ્યને ખર્ચે વિશાલત તથા પુરાવામાં જુદેજુદે રચેને પ્રાકલ્યા ત્યાં જઈ તેમણે વધુ અવકાશ કરી અમદાવાદ મિત્રવર આદ્ય પર્વતી આદ્ય

મિત્રવરની પદવી મેળવી ત્યાંથી આવ્યા બાદ એજીડી ઈસ ૧૨ અને તે પછી વડોદરા રાજ્યના મેળવની ખાતામાં વડા વિદ્યાધિકારી તરીકે નીમાયા એમના સમય દરમિયાન વડોદરા રાજ્યના સિસ્ટીને ખૂબ ફેલાવા થયે પ્રાથમિક શિક્ષણ ફાળિયાત અને મદદ બનાવ્યાં વડોદરામાં સ્વતંત્ર વિદ્યાપીઠ સ્થાપવામાં એમણે મદદરેનો ભાગ લીધેલો, જે તેમના મૃત્યુ પછી સામાર સ્વરૂપે સંપૂર્ણ થઈ ૧૯૩૨માં નિવૃત્ત થયા તે 'સનાતન' વખતે રચી લખતા

પ્રકાશનો નાગરિકના ગુણધર્મો, વડોદરા રાજ્યનો સંદિપ્ત ઇતિહાસ અને અધેષના પણ પુસ્તક લખ્યું છે જુદાજુદા સામયિકો માં તેમનું સાદિય પ્રકર વધુ છે તેમણે કમ્પ્યુટિંગની પણ રચના કરી છે ઈસ ૧૯૨૨માં વડોદરામાં મણેદી ગુજરાતી સાદિલ્ય પરિષદના તે રચાનિક મતી હતા

શ્રી નૃસિંહાચાર્ય કુલભગવાય ચાજિક જન્મ ઈસ ૧૮૫૪ જન્મસ્થળ કોટર, જિલ્લો સૂરત જ્ઞાતિ વિશલવચ્ચા નાગર શુદ્ધ પિતા કમૃદાકર્મ માનનાર ને માતા મહાલક્ષ્મી પ્રાથમિક સરકારવાળા હતા બ બચાવ કોટરવાળો ગુજરાતી અને અધેષનો સૂરતમાં કર્યા હતા તેમજ લુખાવદ નામના સંસ્કારી થ જે તેમણે ઉપનિષદો અને શ્રી ભગદત શુલ્ક પારે અનુસંધાતાનું અપ્રપચન હતું હતા ૧૨ ૧૩ વખતી વયે આ બધુ શિક્ષણ મેળવ્યું હજી ૧૮૭૬ વરસે પ્રથમિક સર્વિસ પરીક્ષા પાસ કરી પછી શિક્ષક થયા તે પછી એન્જિનિયરિંગની નેહરી કરી, ત્યાર બાદ મિ થોની સહાઈથી પ્રાથમિક સંસ્થા જેવી પ્રાથમિક વિદ્યાલયો હતી અને એવસ્થામક અધિકારી વગેરી ઈસ ૧૮૮૨માં સ્થાપના કરી

પ્રકાશન શ્રી નૃસિંહલાલી વિલાસ સુરેશચરિત પૂર્વાર્પ, સિંચાત સિંધુ ભામિનીશુલ્ક ૨ ૩ ૪ ૫ સરશીપ ચારિત્ર્ય, સંચિનનું મિત્રવિત પત્ર શ્રી વરવદ જ્ઞાનંત ભા ૧-૨, શ્રી ત્રિભુવન વિજય ખડગ (પૂર્વભાગ) સુખાચે સદ્દેશ, સતી સુવર્ણ, મિલાભરણ અલ્પલ મદીપ, વગેરે છે તેમણે 'મદકાલ ભાસિક ઈસ ૧૮૮૨થી શરૂ થયું હતા તેમણે કમ્પના તેમનું સાલિલ આપ્રથમિક છે તેમનાં દિવિય પત્ની શ્રી મમતાબીબે 'ખજલ વિચાર' નામે પુસ્તક લખ્યું છે શ્રી ૬ પદો ચાર્ચ ને શ્રી સુરશચાર્ય તેમના જ સુપુત્ર છે, તેમણે ખજી એ વારસાને ઝીંધેલો છે

શ્રી પ્રમિલાબહેન

જ્ઞાતિ વીસનમરા નાગર તેમજ શ્રી જયતી દેવીના મોહાબહેન. ઉપેન્દ્રાચાર્યને ગુરુ માનેલા એમના ઘણા પદો ને મેન્ડેશી એવ સ્થામક અધિકારી વગેરી 'સુ, પદેશકેલી' મા પ્રગટ થયા છે

શ્રી માધુલાલ મહારાકર બક્ષી

જન્મ ૧૮૭૬ જન્મસ્થળ પ્રાચીના વતન મેડાપી (સોરાષ્ટ્ર) જ્ઞાતિ વડનગરા નાગર શિક્ષણ મંદિર ૧૮૯૫ બીએસસી, ઇન્ટરમીડિયેટ બે દ સામયિક ન્યૂ ઈર્લેન્ડ એસ એ, દિંદી સતસાદિય નિષ્ણાત (મેળવણી ખાતે વડોદરા રાજ્ય) કપીર તત્ત્વજ્ઞાન નિષ્ણાત (કેરીકેન્ડલ ઇન્સ્ટિટ્યુટ વ તા) ૧૯૩૪ ૩૫

અવસાન પૂઠા સ્ટેટમાં લાખાણી ગામમાં મેનેલર રાજકોટ એજન્સીના વગીક્ષના કારકુન પધ્ધતી દેવલાલીના શ્રી સીતારામ નારાયણ પડિત રાજકોટના બેરીસ્ટર સાથે ૧૮૯૬થી ૧૯૦૬ સુધી નેહરી વડોદરા રાજ્યના બેરીવાદી ખાતામાં ચિત્તીસદ તરીકે ૧૯૦૭ થી ૧૯૩૫ હાલ નિવૃત્ત

પ્રકાશનો ગર્ભવિદ્યા ૧૯૨૮, કપીર સાહેબનું બીજક રમેની વિ ૧ ૧ ૩૩ વિભાગ ૨ ૧૯૩૬, દિવ્ય મેમદશન તરવત્તાન ૧૯૪૭ મામસેવડો બેરીવિપચ ૧૯૪૮, સાધન ચતુષ્ચક્ર કલકલિયાવિપચક

શ્રી ચિનાઈમસાહ મપાદિવમસાહ દેસાઈ

જન્મ ૧૮૭૮ જન્મસ્થળ વતન સૂરત જ્ઞાતિ નાગર શુદ્ધરૂપ સૂરતાના ભાજીના નાગર શુદ્ધરૂપના દેસાઈ કહેવામાં શ્રી તપી પ્રસાદના ચોર અને શ્રી મહારવના પુત્ર ગુજરાતના પદેલા ભણ્ણતા નવલકથાકારે શ્રી નરસાર મહેતાની પુત્રો સાથે તેમના લા પ્રાથમિક શિક્ષણ સૂરતમાં કોઈએનું બેરોહા મેલેજમાં, વિદ્યાલેશીના વિપચ સાથે શ્રી એ થયા અમેરિકામાં હોમલિયા હુનિવર્સિટીમાં કિરગાર્ટન અને શિક્ષણપદ્ધતિ વિષે અવકાશ કરીને ચાર્ટર્ડ બેન્ક આદેશની દીથી મેળવી

કુખ અવસાન વડોદરા રાજ્યમાં સિંચણખાતામાં નેહરી મેલટ્રેનિંગમહાલના મિત્રસાથ નિગરવ દેન પદ્ધતિથી બ જ હોની શાળાએ વડોદરામાં પદેલવદેલી ચાલ કરી નેહરીખધા સાથે સાદિત્યમાં રસ લેના નાગરની ઉપતિ વિધેનો અવકાશ (સીસ) જુદાજુદા ધર્મ વિષે અવકાશ અને સિં ૧ સંબંધીના હેપો લખા છે

મહાકવિ પ્રેમાનંદ કૃષ્ણારામ ભટ્ટ
જન્મ ઈ સ ૧૬૬૭ જન્મસ્થળ-વતન
ડોહરા જાતિએ ચૈવીસા યાજ્ઞજ્ઞ શિક્ષણ
નરાયણ ન હોતી તેથી સરસ્વતીમય અને સ
કરેા દારા પુરાણાદિનું જ્ઞાન મેળવેલુ તેમજ
સદ્ પ્રયત્નેા આરણીવાદ ને શુદ્ધ રામચરણ
રિવરના આરણીવાદ પ્રાપ્ત થયા હતા

મુખ્ય વ્યવસાય અધ્યયન-વાચન મનન
અથ રચનાનેા આપાને સમૃદ્ધ બનાવવાનો
પ્રતે કપાકારનો કયા દારા તેમણે લેાકસિ
યજ્ઞની કે જ્ઞાનવિદ્યાપીઠ જેમ કાર્ય કરી જન
તાને લેાકજ્ઞાપાત્રા સરકુત શ્રેયોનું રસપાન
કરાવ્યુ હતિ, નીતિ પ્રશ્ન અને જ્ઞાનનાં શ્રાધ
પાઠ આપી શુભરૂ કાયા માટે લેાકેની પ્રતિજ્ઞા
પ્રજ્ઞાતી કાયા સમૃદ્ધ નહિ બને ત્યા સુધી
માથે પાધરી નહિ પહેરે' પાળી બતાવી ને
પૂર્ણ કરી મહેતાના વર્ષાકાળ પછી સાહિ
ત્યમા વસત આમમન તે પ્રેમાનંદશ્રી જ
થયો છે તેમના થયોમા ઉત્તમ મહારની
પગનાશ્નિ અને રસસકાતિ અનેાં ખીતરી
આવે છે

મરચના વડોદરા, સુરત નંદરખાર, ખાદ
રાનપુરમા થઈને કરી છે અને પળપાળા યજ્ઞ
મનાસથી તે બહુશ્રુત અને અનેક કાયાના
જ્ઞાતા થ યા હતા લક્ષમણાદરજી કોપાપદ
રા. અમ્બાવલ્લભ, બદ્દેહાસ આપ્યાન,
અભિમન્યુ આપ્યાન, મદાલસા આપ્યાન
માટેમ પુરાણ અપરજી મ આપ્યાન, હરી,
શાદ મામેરુ હારમાળા, શામળદાનો વિ
વાદ સુદામાચરિત્ર, નળાપ્યાન, રજ્જવશ,
દ્રોષરીરૂપચર, સુમનસાપ્યાન, સાખાતા આ
પ્યાન, કમ્બોજીદરજી હજીલીલા વાગન
ચરિત્ર વિવેકવજીઅરેા, આગવત દશમકમ્બ
બ્રમરપદ્મોત્તી વગેરે છે સવત ૧૭૬૫ પછીના
સવતવાળા કોઈ કાલ્ય ભગતા નથી તેથી તે
પછીથી કવિ લાડા વર્ષ ૧૮૪૫ હોવા જોઈએ

સૌ. પ્રેમલીલા કાતિચંદ મહેતા
જ મ ૭-૯ ૧૮૦૩ જન્મસ્થળ વતન
અમદાવાદ નાતિ નામર જુદકડ
સુમન મહેતા તથા શ્રી શારદાજીદેન
મહેતાના ત્રયેષ પુત્રી અને સર મનુષાઈ
મહેતાના ત્રેષ પુત્ર શ્રી કાતિચંદ મહેતા
સાથે એમનું લગ્ન થયુ એમને બે પુત્રીઓ છે
શિમલુ અમદાવાદમા મૈત્રિકજીદેશન
પત્નીશ્રીમા ચૈરદીદ માર્કડ મેળવ્યું અને પછી
બી કેસડી થયા ત્યાર પછી રાજપદમા
પ્રેમ રેનિંગ મહેત્રની અધિગ્રાની તરીકે બે
વપ મુરી કામ કર્યું

સાહિત્ય સંગીત ને કળાનેા નાનપણથી જ
શોખ હોતા કક બહુ જ મીઠા હોતા ને ગરબા
સરસ ગવકાવતા રાગીય સંગીત તેમજ
સિતારવાદનનું રાખણ મેળવ્યુ હંદુ, રાજકોટ
મા હતા ત્યારે સોશરપ્તના રાસ ત્યાની વિશિષ્ટ
દમે શીખ્યા હતા નાનાલાલના રાસ માટે
એમને ખૂબ થપપાત હોતો

નાનપણમા અમદાવાદમા કેટલાંક કુટુંબો
ના બાળકનેા હસ્તલિખિત ચુકલ કાટયુ હતું
તેનુ સુઝાન પ્રેમલીલાજીદેને લખાવ્યુ હતુ
ચુલુસુતનનું તરીકયાન પણ થોડા સમય માટે
એમણે સંભાળ્યુ હતુ ત્યારેતરિયરમા પણ એ
બના લેખો આપતા હતા ગ્રંથવિગાનના વિ
વધમા ગ્રંથક્રિપા નામનુ પુસ્તક એમણે
લખ્યુ હતુ જે આજે રાણાજોમા પાઠ્ય
પુસ્તક તરીકે વપરાય છે મુબારીની અગિની
સમાજ પત્રિકાનું તરોપદ પણ સંભાળ્યુ હતુ

પોરબના ઉચ્ચ અધિકારી તરીકે પતિને
રજાથી વસવાટની નોકરી નહોતી છતા લાંબો
વખત એક રચણે રહેવાનુ થયું ત્યારે જન
સેવાનુ કામ તેઓ ઉપાધી લેતા અને સમા
જિક પ્રવૃત્તિમા આગળ પડતા બામ લેતા
મુબારીના છેલ્લા બે અરી વરંના વસવાટ દર
મ્યાન એમણે તનમનથી સર્પૂલ સેવા આપી,
ત્યાની શામિનીસમાજના અનેક કાર્યોમા
સહકારીત્વ થયા સી સહકારી હડતરીની એક
નરી શાખા પરમજીથી એમણે સાર કરી
અની કાર્યદક્ષતાએછને શ્રી રાજકુમારી અશ્રુત
કોદે અએકિકામા યુ નેા ની રફોલરસિષ
તેમને આપાની અને કેનેડા રહીને સહકારી
વિવધની અવરધાનું વિશેષ જ્ઞાન મેળવવા
માટે ત્યા જવાનુ નહીં યયુ પરંતુ તે પહેલાં
જ એમનુ આગળ અવસાન થયુ

‘પ્રેમસૌરભ નામના એમના રમરણ્યો
મકાશન પામેલા પુરવઠામા રવ શ્રી પ્રેમલીલા
મહેતાનો લેખસમગ્ર આપો છે

દી. બા. બાલચત્રરાય કેટવાલુરાય કાકેર
(છવનકાળ ઈ સ ૧૮૯૬ થી ૧૯૫૨)
જન્મ ૧૮૯૬ જન્મસ્થળ વતન ભરૂચ
જ્ઞાતિ ભક્ષાવિન
શિક્ષણ પૂનાની ડેક્કન કૉલેજમા બી એ
વ્યવસાય રાજકોટ રાજકુમાર કૉલેજમા
તથા અળોર મેગેા કૉલેજ ને ડેક્કન કૉલેજ
મા અષ્વાક તરીકે કામ કર્યુ છે
સાહિત્યમા પ્રવેશ ઈ સ ૧૯૧૭થી કાવ્ય
સમગ્ર નામે ભણુકારથી તે કવિ-કવિતાના ગિત્ર
હતા તેમણે પૂરની જ્ઞાનેા ઉપયોગ કરી મુજ
શાતીકવિતાનામદ હસદેહનેસારેાપલેટાઅપો

મક રાન નાટકો-ગ્રમતી જીવાની, લક્ષમા
મહાયર્થ, વાર્તાસમગ્ર દર્શનિયુ (૨૧ વાર્તા
ઓ), છતિદાસ શિક્ષણ, અનાલાલકાઈ,
લિટિક તથા વસનદ મધવજ વ્યાખ્યાન
માળાના વ્યાખ્યાનો, સરસ્વતીચંદના સી
પાનેા, પુર્ણાંગના છવનચરિત્ર, શ્રી હરિદાસ
માધવજી હદ સાથે અગ્રેજી ઉપરથી સાધાતર,
અંજિતના શાસ્ત્રકલ્પ બાધાતર, માલવિકાગ્નિ
મિત્ર-આધાતર વગેરે તેમણે ધણુ લેખોને
પ્રવેશક લખી અ પી પ્રીતાલેન આપ્યું છે
પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભાએ તેમનેા સન્માન
સમારથ પણ યોન્યો હતો તે વડોદરામા
પણ વસેલા તે ‘સેહેના’ના તખલ્લુસથી લ
ખતા હતા

શ્રી બાપુસાહેબ યશનરાય ગાયકવાડ

જન્મ ઈ સ ૧૭૭૬ જન્મ સ્થળ વ
ડોહરા ગોહડા ગામમા તેમનેા માસ્ટ હતો
જ્ઞાતિએ મરાઠા પિતાનું નામ મસજદરાય
એક મરાઠા સરદાર-શ્રીમત આમકવાડ સર
કાલા આસામહાર હતા માતા રજૂપતાણી
હતી ધીરા ભકતનેા તેમને સન્માન્ય થયો
તેમને શુદ્ધ માન્યા પ્રશ્નના નામે કરવ માં
આવતા હોયો અને આઠવરનેા તેમને અનુભવ
થયો તે રપદવત્તા ને રવતર રજવાના
હતા, એ તેમની રચનાઓ પરથી સ્પષ્ટભય છે

વ્યવસાય મધમ-શ્રીમત ગાયકવાડ સર
કારણી નેકરી થોડો વખત કરી, ન કાવ્યો
કોલેલે છોડી દીધી વળી તે નિરાત ભકતના
પરિચયમા આવ્યા ભક્તિપરાયણ છવન
છવના સાર્થક થયો નિરાતના જ્ઞાનપ્રતાપે
આકર્ષીયા તેમને શુદ્ધ માન્યા તે માનતા કે
ભગત અને ભગત વચ્ચેમિશા વેરજ હોય છે.
તેમના કુટુંબમાંથી મનેાવતિ પણ પાછળથી
વત્સાઈ બની હતી તેમનેા તેમના તરફ ધણુને
બદલે માનની દરિયા જેવા લાગ્યા તેમણે
લિંદુ મુસલમાનને એકતાનેા ઉપદેશ આપ્યો
‘મકુર ગોવિંદ, રાધી તમે એક બનજો’

ગરો મદિના-પરજીઆ લખ્યા છે તે
બ્રહ્મજ્ઞાની અનેતવાદી હતા તેમની કવિતા
એ ન નવી છે તે દદ અને વીનતાથી ભરેલી
છે કન્યોમા ચામળા વડરિનુનારાઅ
પ્રમંથેષ અગ યાજ્ઞજ્ઞ શ્રદ્ધ ને ના પદ જ્ઞાનેા
પંદરાની કાઠીએ ને બે ભાવ ખડન કરનારી
કવિતાઓ છે તેમનું મૃત્યુ આરારે ૧૮૬૩મા
થયુ તેમનું પ્રસિદ્ધ પદ ‘શાતિ પમાડે તેને
તો સત કલીએ હો ભાઈદે’ શાતિ પમાડે તેને
સત મલીએ’ તે રકોર પૂતમ ભરતા તે દિગર
થી પુનમીઆ સમયથી પણ એક પદ લખ્યુ છે

કલાન્ત કવિ

આબાશકર ઉલ્લાસરમ કથારચિયા

જન્મ ૧૮૫૮ જન્મ સ્થળ-વતન નડિયાદ જાતિએ સાહેબરા નાજર મુદ્દસ્ય શ્રી મહિલાલના મિત્ર અને નાનપણથી કવિતાને શોખ હતો તેમને મિત્ર મહિલાદે 'સિદ્ધાર્થ' અર્પણ કર્યું હતું અને મિત્રો સાથે જન્મ્યા ને સાથે જ મૃત્યુ પામ્યા ૧૮૯૮માં ૪૦ વરસની અંદાજ આપ્યો

ખાળાબકર કવિને ગુજરાતી, હિંદી, અંગ્રેજી, ફારસી, સંસ્કૃત ને અરબી આમ ધણી ભાષાઓનું સાંતુ જ્ઞાન હતું ગુજરાતીમાં ગ્રંથ કરી રમે કાવ્યો રચવાની સૌથી પ્રથમ તેમણે દાખલ કરેલી જાણીય છે ફારસી અરબીના જ્ઞાનને લીધે અલગ અલગ ઉપરથી મેગલજ વરાના બાદશાહોની ઇતિહાસમાળા શરૂ કરી થોડા બાદશાહોના હુલાત લખ્યા પણ ગુજરાતના કમસાથે એ લેલ વિસ્તાર ન પામી ગીરને આનાસક્તિયોગ તેમણે કાવ્યો દ્વારા આચરણમાં મુખ્ય છે

અથસ્થા અપારાને લેખકના બીડનું કારખાનું બંદર ખોલ મળે, પણ તેની તેમને અસર ન થઈ આ મિત્ર પણ સાહેબરામાં થોડો વખત કલાસવનમાં વિદ્યાનના શિક્ષક તરીકે રહેલા

પ્રમથનો કવિ હરિશ્ચંદ્રની મદ્રાસલીના ટિકા, જેવીકા રાજનાતિ મુશ્કેલકરનું કાખાતર કલાન્ત કવિ સૌનર્થલક્ષી વગેરે છે તેમના પુત્ર શ્રી ત્રિપુરાશરને પણ કાવ્યો લખવાનો શોખ હતો, તે તેમના ભાઈ સા રુસ્તવા એ બંનેને ભૂતર રાસનો શોખ છે ને ખાજખાતામાં સર્વિસ કરતા

કવિની ગચ્છની પંક્તિઓ છે 'અવરનેા ખારનુદોરો ના બે સસાર જુદો છે, નિલનદે હમેશા બાળ, મરતીમા મગા લેને' તેમણે સ્વપુષ્પારક નામે મઠલ સ્થાપ્યું તેમાં કાવ્યવર્ણી યતી એ મઠલ વિસ્તૃત યતી ને 'સાહેબરા નાતિ કુબેચક' એ નામે બજારીનું થયું

સાહિત્યની સેવા માટે તેમણે આમોદની વિભેરીની અને રેવનુખાતાની સારી આજ્ઞા નાખે નેકરી છાદી

૧૮૮૭માં ભારતીયપણ નામનું વૈમાસિક કાવ્ય તેમાં વિરેચન, અપામ્ય અને દોષ પ્રિય, પ્રાચીન તથા મૂળ પ્રકૃત તથા મજ અને ગુજરાતી બંદર અને ગદ્ય ગ્રંથ તથા સેવનુ વિવરણ પડ

મજાયાના મેનીલાસ કૃત 'સાહિત્ય સિંધુ'

અને સંસ્કૃતમાંથી મુખ્યત્વે કૃત 'કાવ્યપ્રકાશ' તથા 'સાહિત્યવર્ણ'ના તરે કુમા ગુજરાતીમાં ઉતારવા પ્રયત્ન કર્યા તથા ફારસી અને અરબીની હિતમ કૃતિઓ ગુજરાતીમાં આપી તેમની ગ્રંથકો લોકપ્રિય નીવડી છે હાલકે તેમનો પ્રિય કવિ હતો અને ઉલ્લાસમાળા નામનું જુ, સાસિક પણ કાટેજ ૧૮૯૩ 'કાવ્યમહેલ' નામનું સાસિક કાટેજ દી બેકેરાલકાશ મુવ અનુવાહિત ગીતચોર્ણિય પહેલ પ્રથમ એ સાસિકમાં પ્રગટ થયેલ કપૂરમજરી, મુશ્કેલકર ને જેવીકાસ રજનીતિ એ મથો તેમાં પ્રસિદ્ધ થયેલા તે મરત કવિ હતા

શ્રી ખાપુલાઈ બાદશરય વેપ્થુવ

જન્મસ્થળ વતન ભૂનાગઢ જાતિ વડ નગરા નાજર નર્સિંહ મહેતાના વચ્ચે સાથે તેમના કુટુંબને સળખ હોવાથી તેઓએ વેપ્થુવની અટક રાખી છે

સિદ્ધાંત બી એ

અથસ્થા આકર્ષક રાજકુમારોના ગુજરાતી વ્યાખ્યાના શિક્ષક હતા તે પહેલાં હાઈસ્કૂલમાં શિક્ષક હતા

સાહિત્યસેવા નર્સિંહ મહેતાના સરુમ રણે તેમાં નર્સિંહ મહેતાના નેધારી સ્થાપના વગેરેનો સંલગ્ન ઇતિહાસ આપ્યો છે

ભાવસ્થાર કવિ બીમ કે બીમજી મલિય

કવિ બીમ જાતિએ ભાવસ્થાર હતા પ્રમે જનમમર્જી હતા તે વગેરેમાં રહેતા હતા ઈ ઈ ૧૯૧૬થી ઈ ૧૯૭૧ને તેમનો કલનકાળ ગાત યાચ છે ઈ ૧૯૧૬માં સાહેબરા આજ્ઞા તેમણે ગુજરાતી વ્યાખ્યાના ૩૦૦ મી નેટલો અણીક રાસ પ્રથમ ખડ રચ્યો હતો, તેની યુનિ સાસ્કાર (૧) થીત ના પછા માટે લખેલી પાચ વ્યાખ્યાના પ્રાચી વગેરેમાં આજ્ઞા વિદ્યામહિરમાં છે

એ જ કવિ બીમ આજળ જતા કુલકમિતમાં સાણુ થઈને લીમજી કમિતના નામથી બજારીમાં થયા નિ ૧૯૩૨ (ઈ) ૧૯૭૧માં પાટનામાં તે કમિતને ને ૩ અંદાસતીએ સાથે ગોમાનુ રણા હંલા ભરે તેમણે ઉપરુકા એણિક રાસનો બીએ ખડ રચ્યો હતો તેમાં પૂર્વમ ગુરુ વર્તસિંહ ન પંચી સાગ્રમે તે ખડા મસાહવી રચ્યોયા આ રાસ ને ત્રોતે ખડ રચવા પણ ઉમ્મજ દર્શાવી હતી (એની વિગતવાર માહિતી પ થા ભ આપીના જે એ છે ૫ ૨૨૨ ૨૨૩૫એ તથા પ્રાચ્ય વિદ્યામહિરમાં એ થાયી જુ પ છે)

દી. બ. મહિલાઈ જસભાઈ (૧૮૪૪ ૧૯૦૦)

સાહેબની ભૂમિ નડિયાદમાં ચેરેતરના વડનમરા નાજર નાતિના સાધમા જન્મ પિતા જસદાઈ તથા કોલહાર હતા ને માતાના પિતા ચેરવંદરાય પહેલાં મારતર અને પરી નડિયાદમાં મામલહતવાર હતા મેડા તથા મારતર વચ્ચે તેમણે બખાવેલી વાવ હતી કાયમ છે

પ્રાથમિક શિક્ષણ મરુખા નડિયાદ, પ્રેક્ષા અને ચેરવાદમાં લીધેલ અંગ્રેજી શિક્ષણ પર લીધા પછી તેઓ અમદાવાદ ગયા ૧૮૬૨માં મૅટ્રિક થયા, અને એમની જ નિરાજમાં આ સિરકટ મારતર થયા એ નોખવા જેલ છે એમના જમાનાના યજ્ઞાખરા મેડા માણસો એ જીવનની રાજઆત કેળવણી ખતાથી જ કરી છે

તે કાળમાં હાઈસ્કૂલના છેવટના કેન્ટ્રેકેટ (કમેલવાર) કલાશના વિદ્યાર્થીઓમાંથી અંગ્રેજી બહુનાર કારકુનોની સરકાર સરતી મતી મહિલાઈએ કરેલી અરજી ઉપર હેડમારતર કન્ટ્રેસલાહેને લલામહુપત્ર આપેલ છે એ મરુ ચરિત બહુ છે, અંગ્રેજી ઉપર સાદો કાળ છે, લાખાતર સાણુ કરી ભલે છે અને હિસાબી નાન પાકુ છે મહેન છે અને આ ગળ પડવામાં ખતીલા છે આટલા ગણીનું વાણુ સાથે રાખી મહિલાઈએ નેકરીની કમેલવારી કરી

પ્રથમ મેટ્રિકર કમેરીમાં, ત્રીસ રૂપિય થી કારકુન નીમાયા પછી અમદાવાદ ન્યાય ખાતામાં બહાલાઈ કામદાને અસ્થાસ મેડો, ૧૮૬૮માં સળબજની પરીક્ષા પાસ કરી ગલ સુખરામખાઈની લલામહુપત્રો એમને ભૂતમગના દીવાન મેણીજી કાલાએ, મલિક બાઈને ૧૮૭૦માં એડમિનિસ્ટ્રેટિવ કાઉન્સિલના ન્યુડિસિયલ મેગર તરીકે ગણસીન પચારી એ વર્ષ મટે નીચા સત્તાવીસ વર્ષના આ ન્યાયાધીશ બુખ બાવર મેળવી

૧૮૬૯-૭૩માં રણુકાશાઈ દેવરામ સાથે રોશ્નરકર કયાસમાજ નામથી 'ગ્રેગરસ ટેઈલર' ઉપરથી પુસ્તક કેળવળી ખાતા મટે તેપાર કર્યું 'સુલભમાની સુદેવ' પણ આ જ વખતમાં ઉપાધ્યુ

૧૮૭૨માં તેઓ પોતિલકિય એજન્ટના નેટિવ રોશ્નરકર નીમાવાયા, પાણકુર ને હાતાના રજવાડાથી એ વાલેકુમ ૧૮૭૩ માં વગેરે રેવિન્યુનીમાં એ બલભા તે વખતે કંઈક ફેરે રહિન્દ હતા મહદારાવ

(વધમાન સારસ્વતો)

શ્રી કલ્યાણરામ જોશી
-બી.એ.
સરોપક તથા રેગન્ટલિયર

હનિતાલ્ય કલ્કર્ણી ત્રિપાઠી
(પરોળીવાળા)
કનિ તથા નાટ્યદેખક

શ્રી હિસનસિદ્ધ વાવડા
'પરવીની પુત્રી', 'અમાસના તારા',
'હિમાલયની પત્થાના' વગેરેના લેખક

કેશરલાલ નાનાલાલ દેસાઈ, બી.એસસી.
યોગ તથા આધ્યાત્મનાં લખાણો
અરવિંદ આશ્રમ

શ્રી કેશરીચંદ નેમચંદ દેસાઈ
બી.એ, એલએલ.બી. એડવોકેટ
'જાગમ દૂરક યોગેશ'ના સહીક સંપાદક

શ્રી નરસિંહ સ. પંચા
'આળાગ્યો'ના લેખક

નાટ્યકાવિ શ્રી ગોપીચંદ આરાસરામ-વેલરી
'વીર દુર્ગદાસ' નાટકના લેખક

શ્રી યાશ્વંતરાવ ચાન્દ્ર નાઈક
બી.એસસી, (હોમ)
'અન અને ધાન્ય' સળથી લેખાવળા

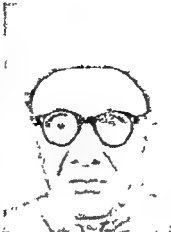

શ્રી નિર્મલદાસ દા. પરીખ, બી.એ
'વિદ્યાપીઠનાં વિપાતા' તથા
'ડો. અવધાન મહેતા'ના લેખક

વિધાન સભ્યો

શ્રી ચિમનલાલ મેઠા 'વિવિધ' શાસ્ત્ર પંથોના હવિ

શ્રી ચિમનલાલ મચનલાલ ડાંગર જેમ કે, જેલમેલ ની સમાજનાવનું ચરિત્ર વગેરેના લેખક

આચાર્ય ચિમનલાલ ડાંગર જેમ કે રાજકીય અને સાહિત્યિક પ્રવૃત્તિઓના સક્રિય વ્યક્તિ

શ્રી ચાંદલાલ મિસ્ત્રાલાલ પરીખ બી.એ., બી.એલ.ની 'લગભગીતો' રજીસ્ટર્ડ ના લેખક સમાજક

શ્રી ચાંદલાલ મેઠાની મહેતા હવિ અને નાટ્યકાર

શ્રી ચાંદલાલ મિસ્ત્રાલાલ પરીખ, હવિ દક્ષિણી આપકાનદર્શી કાળો પ્રકાર

શ્રીમતી ચંદ્રાલાલ મનજી રાઉત 'ચંદ્રા રાઉત' નામથી જાણીતાઓના લેખો લોકોના હિતોના તથા સારાઈના સરકારના લેખક

શ્રી ચંદ્રાની મનજી રાઉત 'જનક' જેમ કે, પુસ્તકોના સંપાદન, લોકોના હિતોના તથા સારાઈના સરકારના લેખક

શ્રી ચંદ્રાનાં દરોવિદાસ જેમ કે, જેમ કે 'શ્રીમતી' નવલકથાના લેખક

વિધાન સારસ્વતો

ડૉ. ચન્દ્રકાન્ત ના પટેલ (ચિરેલી)
'મિનાપોષ્ટની વાર્તા'ના લેખક

શ્રી ચંદ્રસાકર મ શિન્દે
એમ.એ.,બી.એ. (લડન)
મધુખ સાહિત્યસભા-૧૯૫૬

આચાર્ય હાનનાઈ પ્રેમાનંદ પટેલ
એમ.એ.,બી.એડ
જેનરેશન અને બીજાંદશીનના નિબંધો

શ્રી જયવતી નરહરિલાલ દેસાઈ
'શુભસુદરી'નાંતંત્રી, 'દેખાચિત્રો'ના લેખક

શ્રી જયભાઈમાર પ્રેમશાકર શાકર, એમ.એ.
'સાધુમળખ સમજ'ના સંપાદક

જયંતીલાલ શાસ્ત્રી
'દત્તકીર્તી'ના લેખક

શ્રી જયંતેનાથદેવ જુય
'પરિતોષ'ના લેખક

શાલાભાઈ શિં રાવલ
બગાવી હાથોના અનુવાદક

દત્તાત્રેય પાટુરજ નંદરબારડર, એમ.એ.,બી.ડી.
'શાંતિ-વી શીર્ષા'ના લેખક

વિધમાન સારસ્વતો

દિનેશકુમાર વિભુષણસાહેબની
વર્તમાનપત્રોમા પ્રગૃહ્ય છેલ્લો

શ્રી દુન્યેશ વિનાયકરાય, બી એસસી
'શોધબોજની વાતો' તથા 'કાવડના રમકડા'ના લેખક

શ્રીમતી દ્વારકાબાઈ તેલમ બી એ, બી ડી
રાસમરવાના લેખક

શ્રી મનજી રમણદાસ શાહ
બી એસસી, એમ એડ
ભાસવરિચો તથા નાટકોના લેખક

શ્રી. નરવરલાલ કુશિરખાઈ પટ્ટના
'હિરાનર' કવિ અને વિવેચક

શ્રી વિનાયક ડેસાઈ કોર
એમ એ
'આજ્ઞાપ' તથા 'રાગિણી'ના કવિ

સ્વામીશ મહુવર્તી (રમેશ રમણાશ બીનમ)
માત્રામવાસના અનેક પુસ્તકો
તથા 'પત્રમાસ'ના લેખક

શ્રી મણીલાલદેવ નાલિનવ્યાદે પાઠક
બી લિટ રા થા રન
રામચરિતમણસ એક અધ્યયનના લેખિકા

ડૉ. મતાપરાય મો મોડી
એમ એ, પીએચ ડી
'અદ્વૈત પ્રકાશન'ના મહાનિબંધના લેખક

આવકવાદ સાથે તેમને વેતનરૂપ થયું હતું
આ રાજકીય સમય વડોદરા માટે થયેલો
કપરો હતો

મણિભાઈને સરકારે ૧૮૭૫માં 'રાજવજીર' દુર ખનાવ્યા, અને કચ્છમાં રિજન્ટની કા' નિયમ નીમાઈ, તેના એ પહેલાં મેગસ્ટ્રેટ અને દીવાન નીમાયા તત્ત બરાબર થાણે પડયું ત્યાં પ્રિટિશ સત્તા સાથે સંઘર્ષ થયો કચ્છમાં પાનુ મીઠું આફ્રિકા નિકાસ થતુ તે ઉપર કચ્છ સ્ટેટ એ જામત લેવી તે સિટિશ કરતાં ઓછી હતી તે વખતેવા માટે આમલક થતા, સ્ટેટ અને પ્રલએ તેનો વિરોધ કર્યો પરિણામે મણિભાઈને મૂળ જગા પર જવાપડુ થયું

દરમ્યાન વડોદરામાં સર ડી માધવરાવ રિજન્ટની કાઉન્સિલના પ્રમુખ હતા તેમણે મણિભાઈને કુલર એસિસ્ટન્ટ તરીકે વડોદરામાં લીધા પરંતુ કચ્છમાં યુવરાજ જામરાજ ને માલી સેપાવાનું નહીં થતાં મણિભાઈ દ્રષ્ટીથી ૧૮૮૭માં કચ્છના દીવાન થયા

સરકારે તેમને દીવાન બહાન-૨' બન વ્યા આ ઈલકામ મેગવર્નાર એ પહેલાં ગુજરાતી હતા કચ્છની કારકિર્દીમાં સુજની જગ્યાભાષા કવિ-સાળા'માં તેમણે સારા રજા લીધો અને સ્નાતક કરિને કોઈ પણ આપેલા વિષય ઉપર એક 'ભાવની' રચનારે સો ૧૫૦૦માં 'રોકડ' ઈનામ તેમના નામથી આપવાવાનું શરૂ કર્યું 'કચ્છ ગરવાવલી' તેમની મેગાસ્ટ્રેટી કમીશર દલપતરામે રજા હતી

કચ્છમાં હતા ત્યારે સાહિ વકારોને ખૂબ પ્રેરણાદન આપ્યું તે તેમને અર્થેણ ધર્મશા અનેક પુસ્તકો ઉપરથી લખી શકાય છે કચ્છ માટે લખાયું હતું કે

દેશી રાજ્યમાં દીવાની કોરટો દીવાની હતી એ તે કાઢી કરી દીધી, અદલ અમલથી અમલના અન-નમા દીવાના દીવાન હતા હાથ તે દીવ ન દીધા, મમતા મલમથી હાથરા કરીને દહાકા, માનમાં ગુમાવતા એ ચાહતા કર્યા તે જાણ, કવિતા વલમથી મણિભાઈ મોટા મણિપરને તે મેળ મારી કરી વિરા કચ્છ દેશ, કબજે કલમથી"

૧૮૮૭માં મણિભાઈ વડોદરા રાજ્યમાં નામન દીવાનપદે આવ્યા ત્યારે કચ્છ શાહી સુદીન મુખ્ય દીવાન હતા ત્રણ વર્ષ પછી, ૧૮૯૦માં એ મુખ્ય દીવાન નીમાયા તેના દરમ્યાન જ વડોદરા ગામના વતની અને ગુજરાતીભાષી એવા એ પહેલાં ગજરાતી દીવાન થયા

રાજ્યમાં વહીવટી કાપા તરીકે તેમના અમલમાં 'ગુજરાતી' હાથે થઈ રાજ્યનું સરમરી હુકમોનું એક્ટ 'આદ્યાપત્રિકા' નામ થી દેવાનગરી વિધિમાં છાપવાવાનું આજ વર્ષમાં શરૂ થયું

દેશી કેળવણી ખાતાના અધિકારી રા બ હરોત્તરિવિદ્યાસ કાઠવાળા હતા તેમની દ્વારા ફરજિયાત માધ્યમિક કેળવણીના પ્રયોજ જલ તે વખતે જ શરૂ થયો

'માનીન કાળમવાના'ના નામથી ગુજરાતી સાહિત્યમાં જૂળ પ્રસિદ્ધ એવી મકરાન ચેળનાના દી બ મણિભાઈ પ્રમુખ હતા, સુલભામાં, વરિષ્ઠ ન્યાયાધીશ દી બ અબા હાશ સાકરલાલ સુખ હતા કાઠવાળા તેના મંત્રી હતા વડોદરામાં સાહિત્ય સરકારોને ખીસવવા માટેનું વાતાવરણ મણિભાઈના સમયથી શરૂ થતુ હતું એ નોંધવા એટલું કહાલ્લવન(૧૮૯૧) અને સ્વાઝાટીસવર' (૧૮૯૨)ના મારલ્લને વચ તેમની દીવાન બીરીને મળે છે એ મણિભાઈના સરકારમાંથી લખાવરો થયું આ સમયની નીચજ છે

૧૮૯૪માં એ પ્રજા થઈ મુબાઈ ગયા ૧૮૦૦માં તેમનું ત્યાં અવસાન થયું તેમના વતન પેટલાદમાં મણિનિવાસ' અને 'સ્ટીક હાવર' તેમની સ્મૃતિ છે

પ્રો. મણિભાઈ વલુભાઈ કિવેલી જન્મ ઈ સ ૧૮૫૮ જન્મસ્થળ વતન નડિયાદ જ્ઞાતિ સોઠેદરા નાજર સ્વદેશ માતાપિતા ધાર્મિક સરકારવાળા હતા, તે અના સરકારે તેમણે રીખ્યા

શિક્ષણ નડિયાદમાં મેટ્રિક ઈ સ ૧૮૭૫ આ આવી પરીક્ષામાં બીજે નજરે પાસ થયા બી એ ૧૮૮૦ તેમાં થયું એ જ રીતે ગીજે નળને પાસ થયા બ્યવસાય સરકારી નેહરી ઉપરના વાચન અને લેખનનો પ્રયત્ન તે મુબાઈમાં ગુજરાતી ડોપુટી એન્જીનેયરનલ ઈન્સ્પેક્ટર નીમાયા ૧૮૮૫માં લાવનાર સામજિકસ ટેલિગ્રાફ સરકારના પ્રેક્ટિસર નીમાયા

પ્રવેશ મેટ્રિક થતા પહેલાં શિક્ષણના નામનું કાળનું પુસ્તક છપાવ્યું

નેહરી દરમ્યાન મજા હઈ ને ફારસી લા ખાનું હાલ મેળવ્યું તે બી એ સુધીની સરકાર પરીક્ષાએમાં પરીક્ષક તરીકે નીમાયા હતા તેમણે 'રાજ્યચંદ'ના કૌ તરીકે નામના મેળવેલી તે વિરોધ જઈ ને કામમાં તેમ જ શિક્ષકોમાં ન જઈ રાખતા સમયમ્ પતિયદ માટે નિબજ લખી મોકલેલો, તે મકસદનીય

નીવડાનો મશરુકો દતા સર એડમીન આ ૨ નોદ્દ, સર મોનિશર વિધિમકસ, ડો મેશમુલર વગેરે તે વડોદરા પ્રજા સ્ટેટીક વખત ત્વેવા અને ખસત અને પાટણ જેન કાદોભાષી શાથીઓ પસંદ કરી ગુજરાતી અનુવાદ કર્યા તેમના મિત્ર શી બાબારાકર પાસ નવિ ને સાહિત્યકાર હતા અને એક જ વનમાં જન્મ્યા ને એક જ વર્ષમાં મૃત્યુ પામ્યા

મકરાને બાળવિજ્ઞાસ, તારીખતિજ્ઞા, જાગવદ્દીતા, સિદ્ધાંતસાર, ઈમરિટાન એંક રાકર નોતીકમ બોરે અદેતીકમ અક્રધો, કાળ્યો વગેરે તેમના લેખો, મિથવદા ને સુદર્શનમાં મુદ્રત થતા મૃત ૧૮ ૮૫માં

તેમને ત્યાં મિત્રમહાળની મોડી રાત મુધી મિજલસ લખતી તેમના કલા જનનાદાસ મહેતા હતા તેમની પાસે થયું કોઈ વખત અલ્પ સમયમાં લેખો લખાવી મિથવદા ને સુદર્શનમાં મોકલી આપતા એક જ પત્રિકા થી તે આજે સોને ચાહ આવે છે 'ઈદીલાણે નિસરામમાં અમર આરા કુખાઈ છે' તે પ્રાચીન સરકારના લિખાવતી હતા

મિત્ર કવિ બાહાસકરના સપ્ત ઈથી તેમણે મસ્તરગની ગણેલો લખી છે

ઈ સ ૧૮૭૩ના ડિસેમ્બરથી ૧૮ ૫ના નવન સુધી વડોદરા રાજ્યના આનાતર શાખાના અધિકારી તરીકે કામ કર્યું હતું

કલ્પેમાં પ્રેમ અને શક્તિના આ ખલકી અનુલભે વાપ્ત્યા છે

નાટકો કાન્તા અને નૃસિંહાવતાર લખ્યા છે નૃસિંહાવતાર ૧૮૮૫માં મુબાઈમાં સજ વાપુ હતું

સરકાર નાટકો માસીતીમાધવ' ને ઉત્તર રામચરિત કુમે ૧૮૮૦ ને ૧૮૮૨માં લેખ્યા છે મિથવદા અને સુદર્શનમાં લેખે લખતા આદર્શ નિબંધકાર હતા નાટ્યપ્રતિષ્ઠા ને આતિગમનો નિબંધસમ્રોધા ૩૩૫ છે

આચાર્ય આનંદરામે તેમના કિતમ નિ બયોને સુદર્શન અવાવતી નામથી પ્રગટ કર્યો છે

શ્રી મહુભાઈ હરોત્તરિવિદ્યાસ કાઠવાળા

(પ્રમાદ જ્ઞા વિ પ સસાના બુદ્ધપ્ર મુખ્ય) જ મ ૧૮૮૦ જન્મસ્થળ વતન વગે હજા જ્ઞાતિએ વીજાખાપતા વારિયા તે સમયના હરોત્તરિવિદ્યાસ કાઠવાળાના મુખ્ય પિતાના સાહિત્યના સરકારો તેમના વાર સામાં મળ્યા મિથવુ વગેરે મા ની એ ને એમ એ

અવસાય મિલ એજન્ટ તરીકે અવસાયી
મમ કરના પ્રવેશ કોલેજમાં એગ્રીકલ્ચર
લેખે સખતા તેમજ કોલેજની ડાયરેક્ટર સા
સામગ્રીમાં ભાગ લેતાં છે. એમના તે ગુજરાતી
સાહિત્ય વિષે ચર્ચા કરતા ગુજરાતી સાહિત્ય
એમ એ ધનાર તેજ સર્વ પ્રથમ હતા, તેથી
ગુજરાત વર્નાક્યુલર સામગ્રીએ તેમને રૂ.
૨૦૦)નું ઇનામ આપ્યું હતું. અવસાયમથાથી
સમય કાઢી 'સાહિત્ય ન્યૂઝ અને નેટ્ઝ'
૧૯૧૪માં શરૂ કર્યું જે સતત ૨૦ વર્ષ સુધી
ચાલ્યું અને સાહિત્ય પરત્વે અનુરાગ રા
ખતા પ્રેમાનંદના નાટકો સમયે શ્રી ને
દિવેદિયાને તે ચર્ચામાં સામલ રહી શકે આ
પતા-અવા જીઠા અવસાયી હતા અને સાહિ
ત્ય માસિકના નકલ તરીકે હતા માસિક
નિષ્કર્ષ બહાર પડતા તેમાંના અવધેશ
સમયે તપસ્ય અને તત્તીનેશી બહુ સ્વચ્છ રીતે
સખતા વાર્તાસંગ્રહ સંચારીશી. વગેરે પુ
સ્તકો પ્રગટ થયા છે. પ્રવેશ-પ્રેમાનંદના ૪
નાટકો છે જે ૧૯૨૮ વર્ષથી તેમણે દૂધી
વાર્તાના લેખક તરીકે શીર્ષકે એલેક્ઝેન્ડર 'સા
હિત્ય'માં તેમની નામ તે અવસાયીશો
રસપૂર્વક વચાતા તે આશિષાચ સંચાલક,
સુદાસન, સ્વચ્છ ને ખારી અસર કરે તેવા
સખતા હતા તેમણે સંચાલના મંત્રી તરીકે
તેમજ પ્રમુખ તરીકે સંચાલના સેવા કરી છે
પિતા અને પુત્ર બન્નેએ પ્રમુખસ્થાન શોભા
આ છે અવસાય હીં સ ૧૯૩૩માં થયું

શ્રી મણિલાલ દામોદરદાસ ત્રિપાઠી
જન્મ ઈ સ ૧૮૬૦ જન્મસ્થળ
ગોવેશ જિલ્લે અમદાવાદ વતન સરખેજ,
બંદ્રા વડોદરા જ્ઞાતિએ માટુરોડી મોઢ
ખાણાજી. શ્રી જગન્નાથ દામોદર ત્રિપાઠી
'સંગાર મહારાજ' તેમના વડીલબહુ હતા
તેમના સપ્તમી તેમણે અભિ અને સાહિ
ત્યના આગ અપનાવ્યા તેમજ તેમને પાંચ
અપનામમાં ખૂબ મહત્ત્વ હતી ઈ સ
૧૯૦૬ થી ૧૯૧૬ સુધી ચિંતાસ તા પાંદર
ખાતે રવાણેલા સાગરાશ્રમમાં આ સમય
વીનાન્યા સિદ્ધાંત કૃતિ સુધી

અવસાય પાલનપુર અને રાધનપુરના
નવાશીની ડમ્પ અધિકારવાળી નોકરી કરી
તે પછી આધારમિત્ત સ્થળ આવ્યું શ્રી રજ
અવધન મહારાજને ગ્રહ તરીકે રવીકારી
આધારમિત્ત સ્થળની દબલિ સામેની તે
મની નેવા અને પ્રમોસાવના બાંધ દારાસના
શ્રીમદ્ સમયે મહારાજે 'પ્રમોસાવબધુ
ની પદવી આપી છે' ઈ સ ૧૯૬૧ આ જ

જગદગુરુને હસ્તે સરખેજમાં તેમણે રજ
અવધન મહારાજની આરક્ષની પ્રતિમા અવ
ધૂત વિશ્વામયી સ્થાપી ઈ સ ૧૯૬૩માં
પરચીક વખત હતું

મહારાજ સપ્તતીર્થો ૧ ૪૪, જન્મીમુદી
૧૯૪૮, હૃદયેદગાર કાવ્યગ્રંથ ૧૯૬૩ વગેરે
છે ગુજરાતી ગ્રંથસંસ્થાના તેમની કેટલીક
રચનાઓ પ્રસિદ્ધ થઈ છે

શ્રી મણિલાલ રામજી ભટ્ટ (કવિ કલાન)
(ઈ સ ૧૯૪૯ થી ઈ સ ૧૯૨૩)

જન્મ ઈ સ ૧૮૬૭ જન્મસ્થળ વતન
ચાવડ, બેટ ભાવનગર (સોરાષ્ટ્ર) જ્ઞાતિ
મમોશ નાગર સિંધવુ બી એ મુળાઈની
એક્સિરેટન કોલેજ

અવસાય વડોદરા કલાભવનમાં અધ્યા
પક તરીકે નોકરી કરતા હતા અધ્યાપન
અવધન, લેખન, વાચન અને મનનનો
શોખ હતો સાહિત્યમાં પ્રવેશ 'કાન્ટ'
વખલ્લુસથી 'વસંતવિજય' લખ્યું તે નવી
મતિના કાવ્યો તેમને પ્રસિદ્ધિ મળી 'ગ્રહ-
વાસિયુવ' પ્રેમની સાધનાને મૂર્ત કરવું
હાલ છે

મહારાજો કાવ્યસંગ્રહ 'પૂર્વાસાપ', કોઈ
દેવીનો આત્મવત્તાત, સ્વીડન મોર્ગના વિચાર
શે. બેન્ગાલિન ફેબ્રુઆરી સ્થળચરિત્ર ગિ
જ્ઞાણનો ઉત્તિહાસ વગેરે

તેમણે વડોદરાની ટ્રેનિંગ કોલેજ પુરુષ
અધ્યાપન પાઠશાળાના હેડ માસ્તર તરીકે
તેમજ કલાભવનમાં પાંચ મુખ્ય અધ્યાપક
તરીકે સેવા આપી હતી

તેમના કાવ્યો સંખ્યાબંધ છે સ્વસ્થપદને
લોધી મુલેય બની રહે છે સ્ત્રીઓ માટે ચર
બીઓ પાપુ બાવ અને રસ સ્વચ્છ છે કેટલીક
પ્રક્રિયા

'મહેમનો એ વહાલા પુત્ર પમારને
'સુરરાત્રી ગાઠીના મોખા મોરવા'
નામે રસભીનો અલભિયો આથી સમયને
'આજ મહારાજ જગદગુરુદેવ એવરે'

સર મુળાઈ નંદરાકર મહેતા
(ઈ સ ૧૮૬૮ થી ઈ સ ૧૯૪૦)

જન્મ ઈ સ ૧૮૬૮ જન્મસ્થળ વતન
સુરત, જ્ઞાતિ વડનગર નાગર જીવસંધ
પિતા વહાલર તુળબાકર મહેતા કરણચી
નવલકાષાથી ભલીતા તેમને સાહિત્ય
વારસો તેમણે સંચાલ્યો તેમના કુટુંબી
તે દસાલજેન મહેતા ઈ સ ૧૯૨૬માં-લેડી
ધનવતાબહેન એમના પત્ની બીજા નારના
તેમને ચાર પુત્રોને સાત પુત્રીઓ થયા હતા

શિક્ષણ પ્રથમ હાજીવાડા, પછી સારનગર,
તે પછી મુળાઈ એક્સિરેટન કોલેજમાં બી
એ થયા તે પછી એમ એ એલએલ બી
થયા વડોદરા રાજ્યમાં ૧૮૯૧માં

અવસાય પ્રથમ કોલેજમાં પ્રોફેસર તે
પછી રાજ્યમાં જુદી જુદી નોકરી કરી
૧૯૧૭માં વડોદરાના હીવાનમહે આવ્યા તે
૧૯૨૭ સુધી ચાલે રહ્યા તે પછી બિકાનેર
આલિયર રેલેટમાં તેમણે સેવા બનવેલી
તેમણે બારમી ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ
ના વડોદરામાં મળેલા સમેલન વખતે શ્રીમત
સયાપરાવ વતી રા બે લાખની દેણગીની
બહેરાત કરી હતી અને સ્વચ્છ માર્ગે
સહભાવ દર્શાવે હતા તેમના જ નમ્રાત
ડો. અવસાય મહેતાએ ગુજરાત સરમારના
પત્રમાખાના નાતાથી સમાના સ્થળ માટે
જમીન આપીને તેના નિર્માણકાર્યમાં સહ
યોગ આપ્યો છે સંચાલને વખતે મળેલી
દેણગીની 'મનુસાઈ' ઇનામી નિબંધ સ્વર્ણ
જલ્લુ રાજ્યમાં આવી હતી તેમની જન્મ
જયથી ને જન્મસંતાપી માટે એક ગ્રામી
દેણગી મળવાની સમાવના છે, તેમના કેટ
લીજોએએ એવી દંપતી બના કરી છે

સાહિત્યસેવા ટાંકના રાજ્યસ્થાનર્વ
બાપાવર, પ્રમાણસાર, અકબર વોરે અક-
બરના પુસ્તક માટે મુળાઈ મુનિવર્સિટી તર
ફથી તેમને પારિતોષિક મળ્યું હતું સંગર
આઈ મિન્સેસના તે મંત્રી હતા અને તેને
અગ્રે રાજ્યક ટેબલ ડેન્ટરસમાં હાલ થયા
હતા હિંદ રાજ્યના નામથી સારવના દેશી
સન્મોને અગ્રેસમાં ગોઠા પરિચય અર્થ
આઈ માર્ડ મહેતા વર્ષસ સાથે કર્યો ૧૮૪૫
પુરાવાનો કાષ્ઠો (પ્રમાણસાર) એને
ગુજરાતીમાં અનુવાદ કર્યો અકબર સમયી
અગ્રેસમાં ઇનામી નિબંધ સ્વર્ણ પ્રાઈઝ
મિલ્યું હતું

૧૯૨૬માં મુળાઈમાં મળેલી ગુજરાતી
સાહિત્ય પરિષદના સમેલન વખતે કલાવિ
શ્યનના પ્રમુખ તરીકે લલિતાસા દેવર રસિક
આચાર્યના આપેલ ને પરિષદ હેવાસમાં
છપાયું

સર વિવેકદાસ કાનરસીના ચરિત્રની મ
રતાબના વધા કરણચેલાની નંદરાકર સંતાપી
નિમિત્ત ૧૯૩૩માં બહાર પડેલી સારી
આગ્રનિમાં પરિચય લેખ પ્રસિદ્ધ કર્યો છે

શ્રી મહેરાજી અમુલાલ દવે

જન્મ ૧૯૦૪ જન્મસ્થળ-વતન રેડ
લાહ જ્ઞાતિ નાગર સિંધવુ બી એ પિતા

ન્યાયાધીશ-શ્રી મંજુલાલ સેવકલાલ દવે. વ્યવસાય-ન્યાયખાતામાં સરકારી નોકરી. પિતાના સંસ્કારો તેમણે શીઘ્રે છે. મકાસનઃ આપણાં પુરાણો, કથાકુંજ ભા. ૧-૨, આ પુસ્તકો જમદગ્ધ સંકરચાર્ય મહારાજે નવ-ભારતી પુસ્તકમાળામાં પ્રસિદ્ધ કર્યા છે. તેમનું મૃત્યુ ઈ. સ. ૧૯૧૬માં ૫૭ વર્ષની નાની વયમાં થયું.

શ્રી રાવસાહેબ માર્કેડરાય ધોળકિયા
એલ. સી. ધ.

(ઈ. સ. ૧૮૮૫ થી ઈ. સ. ૧૯૬૬)

જન્મઃ ઈ. સ. ૧૮૮૫. જ્ઞાતિઃ વડનગરનામર શુદ્ધરૂપ. માતાપિતા પ્રાથમિક અને સહાયરી હતાં. તેમના સંસ્કારો તેમને ચારસામી મળ્યા. તે પૂનાની એન્જિનિયરિંગ કોલેજમાં ભવિષ્ય ઈ. સ. ૧૯૩૧માં સરકારી નોકરીમાં નોકરાયા અને હેન્ડલિંગીરીસન ઓફિસર તરીકે કરાચી, પૂના, હુમલી અને મુંબાઈમાં કામ કર્યું. ઈ. સ. ૧૯૪૫માં નિવૃત્ત થયા.

બાર વર્ષની વયથી જ તે માતાભાના પરમ ભક્ત હતા. માતાભાના યજ્ઞ વ્યવહારીક અનુભવો ગયા અને માતાભાના આદેશથી બીજી સુપ્રેમ્બર ૧૯૩૨ના દિને તેમણે પૂનામાં 'વિશ્વરૂપ માઈ'ની પ્રતિમાનું સ્થાપન કર્યું. નવમી ઑક્ટોબર ૧૯૩૨માં હૃદયને દિવસે સ્વપ્નને ભર્યું. ૧૯૩૩માં ચૂંટી પડવાને દિવસે નાશિકમાં બધા પ્રયોગી સ્થાનમાં ઈશ્વરની માફેથી ભક્તિ કરવાની સમજૂતી આપી. હરિજી હિંદમાં જુદેજુદે સ્થળે બહેનોનાં સંપ્રદાયો સંધ્યા.

દુનિયાના સ્થાના પ્રયોગી વિશ્વસાતિ પદિપદ ચીજો જે ૧૯૫૫માં બંધાનના શીમી-ગ્રામાં મળી. ૨૭ જે ૧૯૫૫માં આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રાથમિક સંસ્થાની સ્થાપના કરી તેમાં સિંતોર દેશોના પ્રતિનિધિઓએ ભાગ લીધો હતો, તેના તેમને સ્વપ્નદેશિસર શ્રી યજ્ઞ બનાવવામાં આવ્યા.

માઈપ્રેમના સિદ્ધાંતોઃ (૧) માઈપ્રેમ એ વિશ્વપ્રેમ છે. તે પદ્ધતિ દેવકી પ્રેમની પ્રત્યક્ષી થો છે. (૨) આ પ્રેમમાં ઈશ્વરને વિશ્વની માતા ગણીને પૂજવાનો આદેશ છે. (૩) દેવકી માઈપ્રેમને માઈ કૃપા પ્રાપ્ત કરવા માટે પ્રેમ, સેવા, ભક્તિ અને આત્મસમર્પણ કરવાં જોઈએ. (૪) માઈબાવકાનિને પુણ્ય આપણે માઈનું શુકવરે પૂજન, નામમારણ્યકૃતલા, પ્રાર્થના અને ધ્યાન પુણ્ય છે. (૫) માઈ પશુ એક મુક્તિ અથવા પોતાના હૃદયની કલ્પના કરી વિશ્વની માતા તરીકે પૂજાય છે. (૬) આ

ઈની પૂજન ગમે ત્યારે થઈ શકે છે, પણ પૂજિ-મા ને શુભચારની અવધારનાનો છે. માતાને હાર વહેરાવી, ગેમ, ધૂમ, નેવેશ કરી આવતી કરવી. (૭) 'માઈપ્રેમ'નું મનની પૂન કરવી.

મકાસનઃ ક્રેધોઃ ઈ. સ. ૧૯૪૨ થી ૧૯૬૬ સુધીમાં માઈસંદર્શ નામ પદનમ્ અને માઈ-જળના અનેક પ્રયોગો છાપ્યા છે. માઈ-મંદિર સાંતાકુંજમાં છે. માઈમંદિરના સ્તંભ પર તેમનું ભાવનું મૂલ્યમાં આવ્યું છે. તા. ૧૦-૫-૧૯૮૦.

શ્રી માણેકલાલ બંજારાલાલ ડાંગર
(ઈ. સ. ૧૮૭૦ થી ઈ. સ. ૧૯૫૧)

જન્મઃ ઈ. સ. ૧૮૭૦. જન્મસ્થળ-વતનઃ સુરત, બાદમાં વડોદરા. જ્ઞાતિઃ વણિક. તેમનાં પત્ની શ્રી વદબાળાબહેન સીસમ-જનાં અગ્રેસર ને પ્રમુખ જીએ સ્ત્રીઓની ઉન્નતિ માટે અધ્યાત્મ શ્રમ લઈ કર્યું કરે છે. ચિત્રનાભાઈ સીસમજીમાં ધણી વરસો સુધી મધુજ તરીકે કાર્ય કર્યું. તેમના પુત્રે ઉચ્ચ શિક્ષણ પ્રવાર છે. શિક્ષણઃ મેટ્રિક. મુખ્ય અવસાયઃ પ્રારંભમાં એમણે 'ફેસરે હિંદ', 'ગુણાદ સમાચાર' અને 'ગુજરાત મિત્ર'ના ખબરપત્રો તરીકે કામ કર્યું. તે પછી વડોદરા 'સ્વામીવિજય'માં નોકરાયા અને એના તંત્રી થયા. સ્વામીવિજયના આશ-સ્થાપક મરાઠી શુદ્ધરૂપને મુખાઈ બવાનું પતાં એમણે એનો છાપરાતી વિભાગ સંભાળ્યો હોયો. અને સ્વતંત્ર છાપરાતનું શરૂ કરી ૫૨ તથા પ્રેસના પ્રાથમિક બનાવ્યા.

વડોદરાના બહેનજીવનમાં તેમણે મદત્ત-ની સેવાઓ આપેલી. શ્રીમત સર સ્વામીવિજય આગવડાએ તેમને 'સંસ્કરણ'નો ખિતાબ આપેલો હતો અને એમણેની એન્જિનિયરીંગ પદવીની નવાબના હતા. સાહિત્યસેવામાં તે હિવાળીની બેઠા તરીકે શ્રી રમણલાલ દેસાઈનાં પુસ્તકો તથા પોતાનાં તેમજ બીજાનાં પ્રસિદ્ધ કરી ગાદકોને ભેટ આપતા આ રીતે તેમનો ફાળો કિમતી છે.

શ્રી આર્તકરાર્ય દિગ્વલ્લભ પંડ્યા
જન્મઃ ૧૯૦૦. જન્મસ્થળ-વતનઃ સુરત. જ્ઞાતિઃ વડનગરનામર. પિતા મુખાદરાજ્ય ના ખેતીવાડી ખાતામાં નોકરી કરતા હતા. મામાશ્રી નરનાથ દીક્ષિતને ત્યાં રહી વડોદરાની સ્વામીવિજય કોલેજમાંથી મેટ્રિક થયા. પૂનાની ખેતીવાડી કૌશલમાં બી. એ. છે. થયા. વ્યવસાયમાં મુખાદરાજ્યમાં ખેતીવાડી ખાતામાં નોકરી ૧૯૨૪ થી ૧૯૩૭ વડોદરામાં કપાસ નિષ્કાસ તરીકે નોકરી કરી અને બી એસટી.

ની શ્રી શ્રી મેળવી. ૧૯૫૩ સુધી મોંઝળ કામ પર સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ તરીકે નોકરી કરી પછી સરત થયા ને નિવૃત્ત થયા. ૧૯૫૫માં તેમનું મૃત્યુ થયું.

એમને વૈજ્ઞાનિક સાહિત્ય પર લખવાનો શોખ હતો.

મકાસનોઃ કુદરતનું અવલોકન, પ્રગતિને પંથ, વિજ્ઞાનની વીસ વર્તો, સિદ્ધ, કુળકાંડનો ભોગીઓ, બાગબગીચા, કપાસ ભા. ૧-૨, ખેતીની જગતની, ખેતીનાં મૂળ તત્ત્વો ભા. ૧ થી ૪, કૃષિવિહારી, શાકભાજીની વારી, બાગબગનો બાગ, કૃષિપાઠ બાગ ૧ થી ૪, બાગાયત તુલો, મામ અર્થશાસ્ત્ર, મુખાઈ રાજ્યનાં કૌશલક કૃષિવેન્દ્રો, ખેતીવાડી ખેડ ૧. મૃત્યુ વધારી બીજા ખેડ અમરસિદ્ધ છે.

આચાર્ય મૂળશંકર માણેકલાલ યાજ્ઞિક

જન્મઃ ૧૮૮૬. જન્મ-સ્થળઃ નરિયાદ. જ્ઞાતિઃ વડનગરનામર. માતાનું નામ અતિલક્ષ્મી. શિક્ષણઃ પ્રા. કલાઈ, આને અને અર્ચકે યોગ લેવા પ્રાકૃતિકરોની પાસે અભ્યાસ કરી બી. એ. થયા.

વ્યવસાયમાં શિનોર હાઈકોલમાં હેડ-માસ્ટરની નોકરી કરી, તે પછી માયકલાઈ સર-કારે તેમની નિમણૂક રાજ્યીય સંસ્કૃત મહા-વિદ્યાલયના પ્રિન્સિપાલ તરીકે કરી-૧૯ વર્ષ.

પ્રવેશ સંસ્કૃત સાહિત્ય ને ધૈર્યાશ્રિક નાટ-કેના અભ્યાસથી થયા. હાલનું ધ્યેય હતું સરસ્વતીની ઉપાસના. મૃત્યુ ૧૯૬૫માં થયું.

મકાસનઃ સંસ્કૃતમાં ગદ્ય નાટકો. ધર્મશાસ્ત્ર છે. મતાપ વિજ્ઞાન, જનપ્રતિ સામાજિક અને સમાજિતા સ્વચ્છવરમ ગુજરાતીમાં પણ એવા પ્રતિજ્ઞા, હૃદય દિગ્વિજય, નરસિંહ-નિલાદ વાને નાટકોલ્લખ્યાં છે. સ્વતંત્રિના નકશો આપે કરી તેમણે બારત વર્ષના મહેશો, નરીકો અને પદાર્થો વિશે સચોટતા કર્યું છે. પ્રથમ-શીલ્પનીનાય સાથે તેમણે બહાર પાડ્યું છે. ગુજરાતની નકશામાં થતી નાટક પ્રભુ-લિકાને તેમણે છપવ રાખી. ૧૨મીથી ૨૦મી સદી સુધીમાં ગુજરાતમાં કોઈ સંસ્કૃત નાટ્ય-કાર થયો નથી, તેમાં તેમણે ગુજરાતને સ્વાતંત્ર્ય-ની સાવના અને રાજરાગિણીપુત્ર સ્વતંત્રનું તત્ત્વ ઉઘેર્યું પ્રયોગ અને હોદાબદ્ધ કાળો ઉપ-રાંત આ નવી વસ્તુ વ્યવસ્થાને આપી. શ્રી ગોવર્ધનનાય ત્રિપ થી તેમના પ્રયોગોથી પ્રભવ થતા. નાટકોને યુરોપાઈ દેશોમાં, વાર્ષિક ચાલોસર નંબનાય આગે વખાળમાં છે.

ખેતીવાડી નરસિંહલાઈ અગ્રની

જન્મઃ ૧૮૭૩. જન્મ-સ્થળ વતનઃ બાદ-

રણ પાસે વસે ગામ તા પેટલાદ જ્ઞાતિ પાટીદાર (અમીન), પિતા નરસિંહભાઈ પેટલાદ પહોવટદારની કચેરીમાં કારકૂન હતા. દહાર દના, દરેકને તેમને ત્યાં ગઠડો મળતો, તે પેટલાના રામ નામથી પકડેલા તેમના માતામહ મીઠાસાઈ ધામિકે તે પહેરેપકરી હતા માતા છપા મણુભના હતા ખીલ માતા તેમના રૂપ શ્રેષ્ઠ રાખતા પિતા નવ વર્ષે છ માસ્યા, તેમની કાળજી હરિકાકાએ રાખી તે ખીનને મદદ મેળા આ બનાના સરખોરે તેમનામાં ભિતર્યા તેમના પાત્રી રૂપના નાથમિત શિશુજી વસોમાં છઠ્ઠા ચોરણની પરીક્ષા ઈ સ ૧૮૮૭માં આપી અચોટરાખા બાદી તેમાં સહયુક્તા રાખ્યા ૧૮૮૮માં વિદ્યાર્થી સમાજની સ્થાપના કરી તેમાં નિયમ રચાઈને સ્થાપ આપ્યું દેશી કારીગરીને કલેજન થી તે વખતના વિદ્યાર્થીકારી રાખ હરજીવિંદલાસ માતાવાળા મસાવિત યથા ૧૮૮૯માં બહુજા વડોદરા આવ્યા અહીં રૂઝડેસ લાયકેરીની સ્થાપના કરી મૅટ્રિક મા વડોદરા રાજ્યમાં પાંચમાં નબ્બે પાસ થયા ને ૩ વર્ષ શિષ્યવૃત્તિ મળી સર્વ મુકમ ઈ સ ૧૮૯૪માં વસોમાં સાવજનિક પુસ્તકાલયની સ્થાપના કરી

મૅટ્રિકમળ દરમ્યાન રામભઈરે ને છાત્રાલય બનાવ્યું અને વાવનાલય સ્થાપ્યું તેમના સાથ તેમની રૂપની મટણી કૅલેજમાં ખૂબ પચાતી બેઠી રહીને તેમણે હજી કર્યા મથન કર્યા સરકૂત કાજી પકડી ઈ સ ૧૯૦૦ મા ખી એ યથા વડોદરા

અવસાય વડોદરા હોઈરકુલમાં શિષ્યક તરીકે ભેગા થી વાડિયા સાથે પછી પાછળ હોઈરકુલમાં શિક્ષક તરીકે ગયા પુસ્તકાલય સ્થાપ્યું વિદ્યાર્થીઓમાં પ્રિય બની ગયા, અને રમત ચર્ચાત વાચનમાં રસ લેતા કયાં સમાજ શિક્ષક મુશ્કેલી રાડ કરી પાછળના હોખાના કુરિવાને સુખા શ્રી ગોવિંદભાઈ દારા કાથરો કરી દુર કરાયા દેસકાસમાં ફરોજે મિત્રક બેઠી અગમ બાવવામાં સહકાર કરી ૧૯૫૦માં પેટલાદ બહોલી યઈ એકઠા થયેલા કુદમાથી શ્રી સખાલ ન્યુબિલી મિડિંગ હાઉસની સ્થાપના કરી છાત્રાલયો સાથે મિત્રમંડળ પુસ્તકાલયોની સ્થાપના ૧૯૦૯ મા મરી મહારાજ પજી એ પુસ્તકાલય મુશ્કેલી ધરા યથા એ ગુરિમિતના મવાસથી આવીને એ મટિ રૂ ડીસ હબર મન્દર કયાં નેત્રીશાહએ મિત્રમંડળ પુસ્તકાલયોની યોજનામાં એક કલમ એડ રાખેલી કે ગુજરાતના દાન દેખાને નેત્રીએક પાનાને

સમઢ પ્રતિવર્ષ આ મળ મસિહ કરશે અને આઠ આના ભરનાર સોને એ બેટ આપવા મા આપશે

મુકમ વચ્ચે "અવધ સમઢ" મસિહ થયું તેની એ અસર થઈ કે ૧૯૦૮માં "અવધ સમઢ" નામનું માસિક રાડ કરાયું લવાજમ માત્ર રૂ બેક વારિંગ હતું ને અધસમઢ ને અધસમઢ બેકાર પટયા એ શિશ્યની આ કાયમિતિયાથી સૌ ચક્તિ યથા આ પ્રવૃત્તિમાંથી તે પુસ્તકાલયના આદરિત, ભારતચરના નામાકિત પુસ્તકાલય-દિવસ મપિતામઢ" જન્યા પેટલાદમાં મૅટ્રિકના વાંની શ્રી મસાની દારા મન્દરી અપાવી

તેમના શિષ્ય દરબાર મોપાળદાસ હતા તેમના ધકતરવર ને રક્ષણમાં તેમને મહાન કાળો કે ગાંધીજીની હામ્બુને માન આપી દેશની સ્વતંત્રતા ખાતર પોતાની ગારી બપ થવા દીધી આઝાદી મળવા તે ચાકી પાછી મળી પછી તે યથાચત્રને સોપી પોતે દરારવા

વડોદરા સરકારે સમુદેશિત લાયકેરીની યોજના કરી વસોનું પુસ્તકાલય ૧૯૧૦માં શ્રીમત સવતરવર નાચકવાડના હંસરે છુ કુ રુકાણું તેમના મૃત્યુ બાદ તેની સાથે તેમનું નામ ભેકે "મોતીસાઈ નરસિંહભાઈ અમીન સાવજનિક પુસ્તકાલય નામ આપ્યું

શ્રીમત સમાચારવર મહારાજને પુસ્તકાલયના કબુલેટર શ્રી મોડેનના મહેનદીના તરીકે શ્રી મોતીસાઈની નિમણૂક કરી ઈ સ ૧૯૧૧ તેને મટિ નિમણાવણી થી કાઢી તે ઈ સ ૧૯૧૩માં નિવૃત્ત થયા એ વર્ષમાં વડોદરા રાજ્યમાં ૪૦૦ પુસ્તકાલયો સ્થપાયા શ્રી બાને તેમની મસાસા કરી

તેમની પ્રેરણાથી જ પેટલાદના વચાસ વિદ્યાર્થીઓ પૂનાની કુડુંસન કૅલેજમાં દાખલ થયા હતા ૧૯૧૧માં મૅટ્રિકેસ બેન્ચુસેસન સોસાયટીમાં તેમણે તેમને દેશી સ્વાતંત્ર્યોએ સહાય કરી, તેમાં બળાલાલ મોતીસાઈ પટેલ બાણીતા કે તેમણી જેળવણીની સરખામી કુદી "બાલમિત્ર" બન્ચુ કુડુંસના મટિ "વિદ્યાદાન" નું મહત્વ સમજાવ્યું

છબરાતમાં રૂઝમુકમ બાલમિત્રે વસોમાં ઈ સ ૧૯૧૪માં સ્થપાયું દરબાર સાહેબની હવેલીમાં મોટરસોરીના સાખોનેના ઉપરના થયો, બાલપુસ્તકાલય સ્થપાયું અને તેના ઉદ્ઘાટનવિધિ વડવાબુના વજીર શ્રી તિરિ ભરાકર ગેશ્વરને હસ્તે થયો, ને બપેકા પછી તેમણેથી રીકાણુ જેળવીને બાળકોના વકીલ બન્યા શ્રી મિલુભાઈ

મોતીસાઈ ચરોતર મહેનના રીકેળવણી,

મોડેનનિત અને સોમગતિના જ્યોતિર્વર હતા બિપુ અપકાનદ તેમના મિત્ર હતા ઈ સ ૧૯૩૮માં પાત્રી રૂપનાન અવસાન થયું અને થોડા વખત પછી તેમનું ઈ સ ૧૯૩૮માં અમદાવાદમાં અવસાન થયું અને "ચરોતરનું મોતી" સેવામૂર્તિ મોતીસાઈ તેમના કાર્યોની સુવાસ મૂકતા ગયા

શ્રી મોતીસાઈ દાસેખાન પકાણુ જન્મ ઈ સ ૧૮૩૩ જન્મસ્થળ હિલ્લી પાસે ચિહડ ગામમાં થયો જ્ઞાતિ પકાણુ મુસલમાન પિતાનું નામ ધાસેખાન તે બે વર્ષના મૂળને મરી ગયા કાકાએ સલામ રાખી શિક્ષણમાં ગામડી નિરાળમાં તેમણે હિંદુસ્તાની, શુજવાતી મરાઠીને સવૃત્તાલખા ને અબદાસ ક્યો સંગીતસાજનો અબદાસ કહ્યુંદાના ૧૪ થી ૨૫ વર્ષની ઉંમરસુધી કયાં સરસ્વતીની વીણા વગડાવામાં નિપુણતા જેળવી મહેસુરમાં પરીક્ષા લેવાઈ તેમાં પાસ થયા મહેસુર નરેશ તેમને મૅટ્રિક સન્માન આપ્યું તેમની મૅટ્રિકથી શ્રીમત ખરોતવર અબદાસે તેમને વડોદરા કોલેજમાં રૂ ૮૦૦ના પચારથી નોકરીએ રાખ્યા વળી તે નિઃકામ રાજ્યમાં ગયા કલકત્તામાં થોડાં નેર્સીંગકે સગીલ સાબળી તેને રીફ્રેસર નાંકે ઈ ઉપન મુશ્કેલીને માનવત પિતાળ દરબાર બરીને અ પો ને સન્માન મ્યુ

ઈ સ ૧૮૮૬માં વડોદરા "સંગીત પાઠ શાળા" સ્થાપી તેના તે આગામી નીમાયા એ રીયુમી શ્રીમત સમાચારવણી જ ઉ વજો સંગીતાનુંસવ, માળસંગીતમાળા, સંગીત છદોમજરી, ગાયનની ચીમ્લેટ પુસ્તક મા લાયમાં ભવપત ગરબાલી નરસિંહ મહેતાનું મામેરુ, સિતારે શિક્ષક અને તાલ પકવિત વગેરે કે મૃત્યુ ઈ સ ૧૯૬૬માં- શ્રીમન્નસિંહભાઈ શ્રી મોતીસાઈ અચલ બાઈ તેમના અચલ મિત્રે હતા

ડૉ. મણુલાલ જમનારામ હવે (અમ એ, ડી સિટ)

પેટલાદના વડનગરા નાગર તેમનું શિક્ષક વડોદરા કૅલેજમાં થયેલું તેમના પિતા અને કાકા આદર વેપકુજ હતા દહારામકાઈના મ સિદ્ધ ગુરુ હજરામ શટ્ટજીની મેકા મુડાસ ના પેટલાદના ધરની બાજુમાં હતા જેમની સેવા તેમના વડોદરા કરતા

મણુલાલ અમેલ તથા શુજવાતી સાથે ય સાથે ૧૯૨૪માં એમ એ થોડા કવિ ન્દાનાસાલના કાગ્ને અને ગીતોના એ ભારે મસાસ હતા તેમના પાત્રી કનુભઈ દવે

૧૩ કાળે અને બીજી મહાસભા 'ગુજરાતી કચ્છ પ્રશસ્તિઓ' સભાથી તેમને લેખ સાહિત્ય પરિષદ પ્રસંગે લખાયેલાં વર્ષો પછી મેલિયાના અંગ્રેજીના લેખ્યર થયા પછી તેઓ રેવરેન્ડ યુનિ માધી "૬ ગેરબી કવિતા" સભાથી ફ્રેન્ચમાં નિબંધ લખીને ડી લિટ થયેલ

ઉત્તરાવસ્થામાં પત્નીના અવસાન પછી એ ગુજરાત બહાર અંગ્રેજી તથા ફ્રેન્ચના પ્રોફેસર તરીકે રહેતા હતા ૧૯૬૫માં તેમણે અવસાન થયું

શ્રી ભાનુસુભશય નિયુંજીશય મહેતા

પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સંસાના સંચાલન સભ્ય જન્મ ઈ સ ૧૮૬૭ જન્મસ્થળ વતન સુન પહી વડોદરા જ્ઞાતિએ વનગરના નામર શુદ્ધસ્ય શિક્ષા મૈટ્રિક પાસ કરી વડોદરા કૌલેજમાં એક વર્ષ અભ્યાસ કર્યો વિજ્ઞાનના શોધોએ પ્રિયકથર સાંન્યમાં હાજર થયા ઈ સ ૧૮૯૦માં પહેલી પરીક્ષા પાસ કરી વ્યવસાય નબનગરમાં નોકરી લીધી રા જ્યોટમાં શિક્ષકની નોકરી હાઈકોલેજમાં, પછી ઘોડાકોટપુરના મહારાજાના પ્રાધ્યપ્ત રોકેટરી તરીકે તથા પ્રાગઢા રોકેટમાં ઇન્સપેક્ટર સાથે પણ નોકરી કરી તેમને શિક્ષકની નોકરી હોવાથી 'માસ્તર' ઉપનામથી ઓળખાય છે તેમના મિત્રો બે ક ઠાકોર ના હ કવિ, રા રા રમાજીઈ મહિપતરાજ રા રા મનુજીઈ નરહાર મહેતા વગેરે તેમના મુખ્ય મિત્રો ભાનુરાયજીઈ પણ સાહિત્યમયે પણ મહાન કરી રહ્યા છે

મહાન સામાન્ય પદાર્થો વિજ્ઞાન મણી માત્રનું વર્ણોમય હિંદુસ્તાનના પ્રાણીઓ (આયુર્વાજા) કામ ૧૨, ઉપજતા પદાર્થો વિજ્ઞાન કામ ૨૫૦૦૦ રેમિટરી (અંગ્રેજીમાં) ગોડલ રાજ્યને ઈતિહાસ પ્રેમાનંદ સુદામાં અદિત મુલા ખાત પ્રેમાનંદની પ્રસાદી, ગોડલ રાજ્યને ઈતિહાસ જર્નલિસ્ટ જ્ઞાતિ રાવળ વજાનિક પરિસ વા જાતિન પદાર્થો વિજ્ઞાન, ખગોળ (અમેરિકા) અને મીરાબાઈની કવિતાઓના સમઢ ને ૫૬૬ લખેનેનો તેમના મુખ્ય ભરતભાઈએ આમડાના દુઝામાં 'પિતાછના હરતાફરીના રમાર' તરીકે બહુ જ જાતન પૂર્વક સાચવી રાખ્યો છે અને પિતા પુત્રનું સન્માન સાદિ ચ સહાયો કર્યું છે

શ્રી રતિપતિવત મઉમરાજ પઠયા

(ઈ સ ૧૮૫૬ ઈ સ ૧૮૨૮)

જન્મ ઈ સ ૧૮૬૬ જન્મસ્થળ વતન નરિય હ જ્ઞાતિ વડનગરા નાગર પિતાજી

નામ હવમરાજ ગુવાબરામ ને મતાનું નામ અમૃતસેની તેમને ત્રણ ભાઈ અને ચાર બહેન હતા ગુજરાત કૌલેજ અમદાવાદમાં બી એ થયા રૂફલસિપ મેળવીને લણેલા વ્યવસાય પ્રથમ ગુજર્ત એફિન્સેટન રફલમાં, તે પછી સિમિયા રફીમ મેલિંગેશન કંપનીમાં, ત્યાર બાદ વડોદરા રાજ્યમાં એન્ડ્રુ ફેશનલ ઇન્સપેક્ટરના ઇન્ચ હોદ્દાની નોકરી કરી મૃત્યુ સુધી (૧૮૨૮) વડોદરામાં જ રહ્યા સાદિ થયા પ્રવેશ વિદ્યાર્થી ઇન્ચની જ થયો સમાજવિન્ય હેનક દોરા સાહિત્યની સેવા કરતા હતા તેમજ રાવપુરાના 'સારદા' માસિકમાં કાન્યો વાર્તાઓ લખતા ને પ્રફે પછુ એતા હતા

મમરાન લુગરામાયણ સહિષ રામાયણ, લખમહાભારત સહિષ મહાભારત તથા રત્નાવલી અને વિનયવજ્જ મસિદ થયા છે બરોડા રોકેટ વખતે લુગરામાયણ અને લુખ મહાભારત મૈટ્રિકના પરીક્ષાર્થીઓ માટે પદ્યપુસ્તક તરીકે પણ પસંદગી પામેલા

ઉત્તર રામચરિત ને બીજી રોકેટ સાહિત્ય અગ્રગણ છે તેમના પુત્ર શ્રી મહરસાઈ પણ ઇન્ચ શિક્ષણ મેળવેલ છે

સામાયોગ્ય, સોશિયલ, બાલમિત્ર વગેરે માસિકોમાં પણ તે લખતા ગીતા આપી કરકમ હતી સરકારનું સરુદાન હતું તેમના સસરા કૃષ્ણરાજ તીરાસર પડયા પૂન્ય ગાધીછના શિક્ષક હતા, તેને હલ્દેય તેમની આગકમાં છે શાસ્ત્રીના દીકરી તે જ તેમના પત્ની તેઓનું નામી ૫૫માં મૃત્યુ ન થયું હોત તો વધુ સાહિત્ય મળી શકત

શ્રી વણુગોડલાલ અમૃતરાય દેસાઈ
જન્મ ૧૮૬૩ જન્મસ્થળ વતન વડોદરા જ્ઞાતિ ઓઢિયમ માણજી સુરેશ્વર દેસાઈવાળા નામથી જન્મીતા છે

શિક્ષણ મૈટ્રિક સુધી તે ગુજરાતી સાહિત્યના પ્રેમી હતા વિદ્યાર્થી અવસ્થાથી જ તે લેખો લખતા હતા
અરો સિયુષાલ અનાર્થકદિ અનેવાહ સયત, બાળસુપ્રેમ નીતિસાર (હિન્દી), વિદેશીય હરતમણી આર્થો સંવનિધેય, સિયળ વિદ્યાર્થીની વૃત્તિ સુરમય વગેરે

રાજ્યરત રમણલાલ વસંતલાલ દેસાઈ

જન્મ ઈ સ ૧૮૬૨ જન્મસ્થળ સિયોર વતન કાંલોલ તે પછી વડોદરા જ્ઞાતિ વડનગરા નાગર સરકાર તેમના પિતા વસંતલાલ દેસાઈ નામે અખજાળ વચાવેલ પિતાના સાદિ ચ સરકારે તેમનામાં કિતર્થો

શિક્ષણ એમ એ વડોદરા
વ્યવસાય સરકારી નામી, તે નયબ સુબાથી કમીસે મહારાજાના સહકાર સરકાર ના માધ્યમે સેક્રેટરી જેવા ઇન્ચ હોદ્દે પહોંચ્યા હતા સાહિત્યમાં પ્રવેશ ૧૯૧૭થી લેખો લખીને કર્યો ૧૯૨૦માં 'લુખના' નાટકથી મસિદિ મળ્યા તે નાટકપર, નવલકથાનર ને કવિ પણ હતા નવલકથાનાર તરીકે વધુ જાણીતા થયા છે શ્રીમત આમકવાડ સરકારે તેમને 'રાજ્યરત'ના ઈસકાળથી તથાજ્ઞા હતા

મમરાન ૫૦-૬૦ જેટલા પ્રથો લખ્યા છે તેમાં મુખ્ય સમુજ્ઞા, શકિત હૃદય, જ્યોત, સિરીષ કોસિલા, હૃદયનાથ સરકુતિની રાસતિ, મહારાજા મતાપ વગેરે કાબજમદ-નિહારિકા વગેરે તેમના પ્રિય વિષયો સાહિત્ય અને સમાજસાત હતા આમસંમીથી તે એ સેને ખૂબ જાણીતા થયા નાટકસકથા કલાકેન્દ્રની તેમણે જ રચાપાની હતી પ્રેમાનંદ સા સભાના ૧૫ ૧૬ વર્ષ સુધી તે પ્રમુખ તરીકે સેવા કરી અને સભાના સંવન મારેટનું ફ્રં એકત કરવાને તેમણે જ મારસ થઈ હોતો ને આઠ હરા હંતવ એકત થઈ હતા તેમણે મહાકાળો પ્રેમાનંદ ને ગુર્જરીની આજ્ઞા સેવા કરી છે મૃત્યુ ઈ સ ૧૯૫૪ તેમના પુત્ર પુત્રી ને પુત્રવધૂ પણ સાહિત્ય સેને જાણીતા છે

સૌ. રસમનબહેન મુનીભાઈ બક્ષી
જન્મ શિનોરામાં વડનગરા નાગર જ્ઞાતિમાં લમ વડોદરાના સીબરી બક્ષી અને સરકાર કુટુંબમાં મુનીભાઈ કાલાભાઈ બક્ષી સાથે થયેલ ખપપૂરવી સાળાની લેગવણી ઉપર શુદ્ધવણીના મોપ વડતા મુલકાભાઈ અને સુદેશી ગરબા ગાવાની અને નવા રચવાની હોસ પ્રગ્રેશી બહેનેને પ્રિય બ રહેા બેયો તેમને ગરબાને સ્વઢ 'રાસ ફૂલડા' નામથી ૧૯૪૭માં પ્રગ્ર થયો છે એમની પુત્રીએને પણ માતાના કંઠને વારસો મળ્યો છે એમનું અવસાન ૧૯૫૦માં થયું

રતિકમળબહેન મજસુદાર
(૧૮૬૦ ૧૯૫૪)

જન્મ પેટલાદમાં, વડનગરા જ્ઞાતિમાં પિતા રણુગોડલાલ મહુમાના માતાનું નામ મનાબહેન ને જન્મનામાં બહેનો માટે પ્રાથમિક લેખણી પછુ હલેલ હતી તે જન્મ નામ એ હરેશ્વર પિતાને ફરતી નોકરી લેવાથી એ મેડાલમાં રહેલા પેટલાદના જ પ્રતિષ્ઠિત મજસુદાર કુટુંબમાં ઉકેનાનબલ

મા સમ થયેલા તેથી સસાત્તની ડસરી એમને બહુ લહેલી પડેલી
 દેવયોગ ૧૯૧૨મા બાવીસ વર્ષની વયે
 એ વિધવા થયા, એટલે કાઈએની સાથે એ
 વડોદરે રહેવા આખા મોસાળમા પુદ્ધિ
 સમયથી સેવા તથા કાર્યોને નાનપણથી
 પરિચય થયેલો તે વડોદરે આખા પછી પુસ્તક
 વાચનથી વધારે ડોઝ બતાવેલા સાપ્રદાઈક
 પ્રયત્નો મહિરમા વાચન તથા કૃષણરત્ન સેવા
 એ તેમના રોજકવનનું મિશ્ર કાર્ય બની ગયું

વડોદરાના શીનાયજીના મહિર ઉપરાંત
 શ્રી ગોપાળલાલજી તથા શ્રી કલ્યાણરાયજીનાં
 મહિરમા એ કથાવાર્તા કરતા અને અનેક
 વાર્તા પ્રસંગો સંભળાવતા
 કાર્યોનેના પરિચયને લીધે પોતાના મનના
 સમાધાન માટે ડેડલાક નવા પદ પછી એ
 વચતા તેમણે કથાશ્રવણમાંથી મેળવેલી રસ
 કાર કથાઓ બાલમોતાઓને એ સંભળાવતાં

શ્રીજીજીની વિકારભૂમિ ગોદૃષ્ય જુદાવન
 તથા જન્મમહેશની એમણે અને વાર માત્રા
 કરી હતી અને તે દ્વારા માનસી સેવાને દં
 રવામા તેમને તે સારી કામ આવી હતી શ્રી
 મણીલાલ મજાસરના એ મોઢા બહેન સાથે
 તેમને સાપ્રદાઈક અન્યસમઢ ગોસ્વામી
 શ્રી ઠંઠિશીમીજી રચાપિત 'વૈષ્ણવ મહિલા
 શ્રી ઠંઠિશીમી શીનાયજીના મહિરમા આવેલા
 પુસ્તકકલપમા પ્રેરણા કમઢ સ્પષ્ટિ એ
 મેલે છે

ગર્વસંહિતામાંથી 'જળ રે જુમનાના
 ઝીલવા, સુણો સામળિયા, અને મોતીકું ધામ્યુ
 ઢાય નંદજીના નાનકિયા' એ પ્રસંગની
 'મોતીના વાગેતર'ની વાર્તા તથા 'તેવી અને
 કથાઓ'સે આગળએ વેઠ' (૧૯૧૩)ના વા
 તીસમઢમા પ્રમઢ થઈ છે

શ્રી રમણભાઈ નબીજીભાઈ વડોદરા
 (જનનગળ ઈ સ ૧૯૦૨થી)

જન્મ ૧૯૦૨ વતન સાગા, વઢા પેઠ
 લાદ, બાદમા વડોદરા જ્ઞાતિ મુસલમાન
 તેમની બે પત્નીઓ દયાદત્તે, સનાન નથી
 રુચ અપાવન પાઠશાળામાં ઉત્તમઢ
 (સિનિયર)મજુ વર્ગમાંથી મુજબતી સિનિયર
 થયેલા

અવસાય રાવપુરા શિક્ષણમુજબતામાં
 અને કારોલીગમ શિક્ષણમુજબતામાં સિ
 દ્વાની નેણી અપાવન વાચન રે ઘેન
 મરેઠ સહિયમાં મહિર જનનગળથી
 પ્રમઢને બાળના નેતાઓનું પ્રકાલન,
 બાળવાચનના પુસ્તકો, વડોદરાના સાગ

ચિત્રો ને મરસિકા વગેરેમા લેખો લખતા
 સિદ્ધાંતકથના (વડોદરાના પ્રાથમિક સિ
 રકોના) મુખ્ય હતા.

સંધ્યાગાઈ

જન્મવર્ષથીકસમળતનથી વતન વડો
 દરા રહેલી હતી જ્ઞાતિ મહારાષ્ટ્રીયન માલ
 જી ગુરુ અવધૂત હતા ગુરુને પરિચય આ
 પડતા તે કાઠે છે કે, 'અવધૂતનાથ સાથે સજાતી
 હરિદેવ' ગુરુ સાથે તે ચાત્રએ જાતી હતી
 મ વરચના કૃષ્ણમાળલીલા કૃષ્ણવિવાહ,
 કસવઢ, સુચમ્દ મોક્ષ, મીરા મહાદેવના
 કાવ્યે, કૃષ્ણજીવનની ગરબીઓ ને કાવ્યો
 લખ્યા છે તેનું મુલ્ય ઈ સ ૧૮૫૭ના ગર
 સામા યુગુ હશે એમ અનુમાન થાય છે

શ્રી રામપ્રસાદ કાશીપ્રસાદ દેસાઈ
 (૧૮૦૭-૧૮૭૦)

જન્મ ઈ સ ૧૮૦૭ જન્મસ્થળ પંચ
 મહાલના કાંધોલામા વતન મુળે ડોહાઈ પછી
 તે પાદરામા રહેતા હતા જ્ઞાતિ વડનગરા નાગર
 ગૃહસ્થ પિતાનું નામ કાશીપ્રસાદ મુખરામ
 અને માતાનું નામ મગનબા તેમજ પાદરાકાંધોલા
 રાજકલિપ્રસાદના દીકરી ઈ ૧૮૯૬માતેમના
 લગ્ન થી નાનાભાઈ મૂળજી દેસાઈની દીકરી
 અમીરબા સાથે પેટલાદ થયા

શિક્ષા પંડો, બાદરુચ અને કાંધોલ મુજ
 રાની પાંચ વીસણ મુધી પ્રાથમિક પેટલાદ
 ને વડોદરા કાંધોલગામ લીધુ પેટલાદમા
 એમને જસદાઈ નાગર પ્રાઈક અને રેફોર
 સિપ મગ્યાં હતા વડોદરા કાંધોલગામીએ
 થયા ને એસ ટી સી ટી ની પરીમા પાસ કરી
 અવસાય શિક્ષકને પાદરા કાંધોલગામ
 પ્રક્રિયુલેલનને ગર્વે સંભાવતા
 તેમના લિંગી અને સસ્તુલો અબધાસ
 સારી હતી અગતિયા પરિચય પછી કેળવેલા
 સાહિત્ય, ધર્મ અને ટાલવણ એમના મિશ્ર
 વિષયો ઉ જરમઢસ રામજીજી અને રવાની
 વિજ્ઞાનકારી છાપ એમના જીવન પર ગ્રંથી
 પડેલી છે

મકરાન ૧૮૧૦ થી ૧૮૧૫ સુધી પ્રમઢ
 થયા છે રવાની વિવેકનંદનું જીવનચરિત્ર
 ૧૮૧૭ ધર્મના મુલ વલો ૧૮૧૮, નિવિધ
 ધર્મોનું રેખાદર્શન ૧૮૧૯, લખિયમ દેવ
 ૧૮૩૪ ૧૮૩૨, ૧૮૩૪, ૧૮૩૫, ૧૮૩૬
 જનવલો સંક્રિપ્તા હનિકાસ ઈ સ ૧૮૩૦

શ્રી લક્ષ્મીનાથ બદીનાથ સાગરી
 (સંજ્ઞાતા સન્માનિત જીવ)

જન્મ ઈ સ ૧૮૪૪ જન્મસ્થળ અમ
 દાવાદ વતન મુજ આમેઈ નિસ્ત્રી કાચ,

પછીથી વડોદરા જ્ઞાતિ સાયનગળ કાઢાક
 પિતા પછી સાહિયકાર હતા મુખાર્દ ન્ય ને
 માલકવાડ સરકારેઈલકામો ને પદમ અને દોઢ
 રકમથી સન્માન કર્યું હતું વિદ્વાનોમા તેમની
 ગણના થતી હતી તેમના પિતાએ નગરેઈય
 કમીકાગુના 'મ્ત્રોગલત્ત' તથા 'વાયુપુરાણ'ત
 ગુજરાતીમા સાધારત કર્યું છે તે મસિક છે
 માતાનું નામ પરસનબા

શિક્ષણ બી એ મુખાર્દ ડનિવર્સિટી
 ૧૮૬૧ પિતાએ પ્રાથમિકશિક્ષણ પછી આમેઈ
 અવસાય ૧૮૨૦મા સસ્તુત મહાવિદ્યા
 લય વડોદરાના કલ્પજી અધ્યાપક ને પછી
 સુજી અધ્યાપકની નોકરી કરી ૧ ૫૧ સુધી

પ્રમઢને મુજારકર શાસ્ત્રિક સાથ-આ
 પછી પ્રમીન રાન્યતન, શાસ્ત્રિકે તેમના
 નાટકોમા સહાય પરી બારતી સંદર્ભસાન
 ૧૮૫૦મા મસિક છે માચીન સાહિત્યમા
 કલા સંબધી વિવેચનાત્મક અને વર્તનપદમ
 ૭ ડેખો-૧૮૬૧ મુલ્ય ૧૮૬૪મા થયુ તે
 છેવેએ સ મુનિ મા લલિત કલા વિભાગમા
 માનવર્ત માધ્યાપક પછી હતા

શ્રી વલ્લભભાઈ અવેરકાઈ પટેલ
 (સરદાર માહિય)

(ઈ સ ૧૮૦૫થી ૧૮૫૦)
 જન્મવર્ષ ઈ સ ૧૮૦૫ જન્મસ્થળ
 વતન કરમઢ જ્ઞાતિ માટીદાર તેમના
 પિતાએ ઈ સ ૧૮૫૭ના બળવામા જાગ
 લીધેલા તેમને મહાવિરય દોહકે તેમને પદ
 ડીને જેલમા પૂર્ણ હતા એક વખત મહાર
 રાવ રાતરજીની રમનમર્દ કારવાના હતા તે
 વખતે તેમણે સચના કરી કે મહોડુ આમ
 ચલાવો સાંજીને રાત્ર મરિન થઈ થયા ને
 અવેરકાઈને પોતાના મિત્ર બનાવ્યા એવા
 નીરપિજાનો એ પુત્ર હતા તેમના મોઢા જ
 નિહલણાઈ પછી મોઢા નેના હતા 'ત્રેરીટર
 હતા ને આ બે કાઈએની જોડીએ મ રતની
 મહાન રોવા કરી છે

પ્રાથમિક શિક્ષણ વખતે તેમની દોવાધી
 શિક્ષે 'પદા' (બાક)જાની લાવવાની શિખા
 કરી બીને રિવરે પૂજ્ય નવા પાઠા લાવે
 છે, તે કા ઈ 'મારમ્મા દોવાધી બની
 ગયા' બળવામા બંદુ નેન દન માથમિક
 શિક્ષણ લીધુ ને વિલાપર જમને તે મહિરકર
 થઈ આગ્યા

સિનિયર વર્ગમાન કર કરી પછી રેપતન
 મા પદમા અમદાવાદની મુનિસિપાલિટીને
 મુખારી પછી જ રોપી, પા, ર સ વતે
 સુખાચરકાંધે જસદાઈતરી મજાવવામા જ

દાવોઃ મીઠાના કાચકાનો ભજ ને બધી લોક-
તોમાં આપીજી સાથે રહ્યા. જેલવાસ કર્યો ને
જેલદે આસાદી મેળવી. તે દેશના ઉપવજા
મખાન બન્યા, તેમણે સારતનાં ૫૦૦ જેલમાં
દેશી રાજ્યોને જાણ લતની ખાંખેલ કે ખમાલ
વિના વારત સુધમાં મેળવ્યાં. લોખંડી પુરુષ,
ભારતના બિરમાઈ જેવાં નામ પ્રાપ્ત કર્યાં.
બારડોલી સાચામદની કમખીરીથી ગાખીજી
એ તેમને 'સરદાર' સંબંધી નવાખ્યા

શુભાતનાં દેલસકટ ૧૯૨૭ ને બારડોલી
સત્યાગ્રહથી તે ખૂબ નાણીતા થયા.

તેમનાં બ્યાખ્યાનોથી અથેને કરતા ને
જનતા તેમના પડતા બોલ ગીથી લેતી એટલી
તેમની લોખ્યાલના હતી

તેમના બ્યાખ્યાનો એ મહાન ગ્રથ રાષ્ટ્રીય
ઈતિહાસ અને તેમ છે તે હીં સ ૧૯૫૦ના
ડિસેમ્બરની ૫૬મી તારીખે મુબાઈમા અવ
સાન પામ્યા. તેમના કુપુત્ર શ્રી ડાહ્યાભાઈ
પટેલ પણ રાજકારણમાં પડેલા છે ને પુત્રી
કે મણિમહેન પણ રાજકારણમાં નાણીતા છે,
શ્રી મોરારજીભાઈનું પડતર પણ તેમને હસ્તે
જ થયું છે

આચાર્યશ્રી વિજયવલ્લભસુરિયજી (પતાબ કેસરી)

(ઈ સ ૧૮૬૧ થી ઈ સ ૧૯૫૪)

જન્મ ઈ સ ૧૮૬૧ જન્મસ્થળ-વતન
વડોદરા વડોદરા શહેરમાં પંડિતશાળી પોળમાં
જન્મ માતિ પિરા શ્રીમાળી જેન વણિક.
પૂર્વજમમાં તેમનું નામ હમનલાલ, પિતા
નું નામ શીપચંદભાઈ અને માતાનું નામ
હમ્મીબહેન બીબ લાઈચોમાં મોટાનું નામ
હીરચંદ ને મીબ ખીમચંદ ને હમનલાલ તથા
બહેનો ત્રણ મહાલક્ષ્મી, જમનાબહેન અને
રૂપમણિબહેન માતાપિતા નાની વયમાં જ
પરલોક સિનાવ્યા આ શુદ્ધરાજવંશમાં
ધોણુ સ ત કુણીને અવસાન કર્યો

પાળવ દેશીશાર આચાર્યશ્રી વિજયભાઈ
સુરિયરજ (શ્રી આ-મારામલ) મહારાજના
પરિચરમાં આવ્યા તેથી તેમનામાં વેરાગ્ય
બાવના નભન થઈ અને વહીવટપુત્રી આજ્ઞા
લઈ ઈ સ ૧૮૮૭માં રામનપુર મુકર્યો લાગ
વતી દીશા (સંચાસ) અગિકાર કરી ત્યાર
પછી સરકત, પ્રાપ્ત, બાકરજી, ગ્યાતિય,
આદિ શાસ્ત્રોને અભ્યાસ કર્યો

શ્રી આભારામજીની સાતિ રમ્યાં વહીને
પાળવમાં અનેક રમણોએ ખર્મીને ઉપરેશા આપી
લે કેને માસ મહિરા, લાગરની બઢીમાંથી
સુખ માં રમણે રમણે દેવમહિરા રચાખ્યા

શુદ્ધેવના નવસાન પછીથી પાળવ તેમજ
શુરશત, મેવાડ, આરવાડ, સોરાષ્ટ્ર, મહા-
રાષ્ટ્ર વગેરે પ્રદેશોમાં ઉપદેશ આપી વિદ્યા-
લયો, કોલેજ, શાંકિત આરમણપણી તેમજ જ્ઞાન
અને વૈદી માટે જ્ઞાનશાળાઓ અને હોશી
શુદ્ધે રમણવત્તા ઉપદેશ આપ્યો.

ઈ સ ૧૯૨૫માં અગિલ જેન સમાજ
તરફથી લાદોદરમાં મહેશી પરિવહમાં તેમને
'આચાર્ય'ની પદવી અર્પણ કરવામાં આવી

તેમના ઉપદેશના પ્રતાપે મુબાઈમાં શ્રી
મહાવીર જેન વિલાસવ તથા તેની સાખાઓ
વડોદરા, અમદાવાદ, પૂના, આણંદમાં,
રાખાઓ છે, તથા દવાખાનાં, ઉપોગશુદ્ધો,
હાઈસ્કૂલો, બનિતાવિજય તથા બદિરેનો
નિયોજાઈ કરાવેલા છે ને નવીન પ્રતાબ્ધ છે.
વરાના બોર્ડિંગ, કાલના કોલેજ, અભાસા
કોલેજ, દોશિયારપુર, હુમિયાણા, વડોદરા,
મુબાઈ વગેરે રમણો એ ગારે નાણીતાં છે.

જેન સમજાના એક અભેડ સત હોવા
છતાં સર્વ પ્રમ્ મયે સમન્વય સાધ્યે હતો.

સાહિત્યસેવા છેવે 'શ્રી જેનલાનુ' ગપ
દીપાની સમીર, શ્રી નવપુત્ર નિર્માતા અર્થાત્
શ્રી વિજયભાઈસુરિ મહારાજનું જીવનચરિત્ર
વગેરે મથે લખ્યા છે 'સ્વામી વિવેકાનંદ
ઓર જેન પ્રમ્ પ્રેરિત ગ્રથ', 'પુરાણુ ઓર
જેનપ્રમ્', ચૈત્યવાદ સમીક્ષા વગેરે મથે માટે
મેરણુ આપી હતી

પદ વિલાસમાં જેન પ્રમ્ મલકિત પૂલ
ઓમાં વીસ પૂલઓની રચના કરી છે, તથા
સ્તુતિઓ, સતવનો, સંકચો (પદો), વેરાગ્ય
અમ પદોની કાવ્યવ્યનાઓ કરી છે.

હિંદની સ્વાતંત્ર્ય લડતના પ્રસંગે ઈ સ
૧૯૨૦-૨૧થી જીવનભા ઓત કુણી ખારી
ધારણ કરી હતી અને અશુદ્ધ કેસર, વિદેશી
ખાદ, રેશમનો લ્યાગ કર્યો હતો

પંડિત મોતીલાલ નેહરુએ તેમને માટે એક
લાખપાસા સભામાં ઉદ્ઘાર કાઢ્યા હતા કે,
'મારી પરદેશી સિખરિટ છોડાવનાર એક
જેનાચાર્ય શ્રી વિજયવલ્લભસુરિયજી હતા'
તેમના જીવનનો ગ્રથ 'શ્રી યુગવિત આચાર્ય'
હવામાંથી શ્રી આત્માનંદ જેન સભા મુબાઈથી
મુકર્યો ગયેલ છે

તે પંડિત મહંદમોહન માલવિયા, પંડિત
ગોપીલાલ નેહરુ સહાર વલ્લભભાઈ પટેલ,
પંડિત મેહારનાથલ, શ્રી મેહારરજભાઈ દેસાઈ
આદિ દેશનેતાઓના સપર્ગમાં આજ્ઞા હતા

૮૫ વર્ષની ઉમરે ઈ સ ૧૯૫૪માં મુબાઈ
માં અવસાન થયું તેમના અગ્નિસ્મરકારની

જગ્યએ વાપખલ; ભવદેનમાં આવેલા મો
લીશા જેન પાંકમાં તેમનું સમાધિ મહિર છે
વિનાયકરાય રમ્મજીહડાલ મળમુદાર
(૧૮૮૮-૧૯૫૫)

વડનગરા નાગર જ્ઞાતિમાં મોસાળ પેટ-
લાદમાં જન્મેલા. પિતાનું નામ રમ્મજીહડાલ
હીરાલાલ મળમુદાર, મહુધાના વતનહાર.
તેમનું નામ પ્રાંમણદેન મંદિર કુણીનું અને
તે પછીનું કોલેજનું શિક્ષણ વડોદરામાં થયું.

તે પછી કાષ્ટ વજાડાશાસ્ત્રની ચાંત્રિક વિદ્યા
મલ્લક નડિયાદની મિલમાં મેળવી અને
ભારતનાં સોલાપુર, કાનપુર, દિંહી, મુબાઈ,
બીવાની, લગર, વડોદરા વગેરે શહેરોની
મિલોમાં વિવિગ માસ્તરની નોકરી કરી
વજાડામાં અનેક ભાતીમળ તરફ ઉપજવવાની
હતા તેમણે હંદરગત કરી હતી દેશરાવરમ્યા
માં દમનો બ્યાધિ ધવાથી બપો અવસાન
મુકી દેવે પડાયો

નાનપણથી નરસિંહ, મોરાર, પ્રેમાનંદ,
દયાશર્મા વગેરેના પદો અને બ્યાખ્યાનોને
સારો પરિચય હતો. ફરનિયાત નિહસિનો
સમય તેમણે સતો અને આશ્વમેનો પરિચય
મિલવવામાં બીતાવ્યા તેમના કૃષ્ટ લેખો
'અખડઆનહ'માં છપાયા છે 'સેર આંગળીએ
વેડ' (૧૯૧૭)ના સંકચમાં તેમની ત્રણ બાપ-
વાતાંઓ છપાઈ છે

શ્રી વિશ્વમસાઈ નહલાલ વોરા

જન્મ ૧૮૭૬. જન્મ સ્થાન-વતન :
બાવનગર (સોરાષ્ટ્ર), પછીથી વડોદરા. જ્ઞાતિ-
એ વડનગરા નાગર શુદ્ધરમ માતાનું નામ
કળિયા છે મુખો નિરજનભાઈ અને વિશ્વ
ભાઈને ત્રણ પુત્રોએ શિક્ષણ મંદિર કુણી.
સંજીત પણ નાણતા.

અવસાન નાટક લખીના મેંચેલ, લેખક
અને સંગીતરાજી, પછીથી વ્યાપાર
સાહિત્યપ્રેસાર નાટકોથી ઈ ૧૯૦૧થી
દેલસક વખત પછી ધપામાં બચત ન જણા
તા બીએ વ્યવસાય-વ્યાપારમાં સહયોગેલા.

પ્રકારોને નાટકની કિનિચમાં મસિહિને
સ્થાન પ્રથમના સમયમાં નહલ, પદ્ય તે
આરે સ્થાનતન નાટક અદ્યપ્તના માલિક હતા.
'સેરથી' અને 'પુચ્છકટિક' જેવા ધણાં નાટકો
લખ્યાં છે તેમને બડોદરામાં ઈ સ ૧૯૪૪-
માં સ્વર્ગવાસ થયા. એમની નાટક કપની
સુરતથી બમ પદી અતરના અવાજને એ
ચોતાની કલમ દ્વારા નાટકોમાં વ્યક્ત કરતા
તે સમીક્ષક પણ હતા નાટકોના ગીતની
લગેને પણ એ બાપતા

(૧૮૭૦-૧૯૩૦)

જન્મ મોસાળમા પેટલાદમા વડનગરા નાગરજ્ઞાતિમા યથો વતન વડોદરા જિલ્લા નામ આપારણ હીરાલાલ મહેતા, જેમના પિતા કમીમા ફોજદાર હતા તે જળતે વડોદરાના દીવાનપદે પહોંચેલા રામલાલ હીરાલાલ દેસાઈ તેમના મૌરિક સુધીના સહાધ્યાયી અને મિત્ર હતા

માતાનું નામ નવોરી, જેમનો ગીતગરબા માટેના મહાન મસિદ્દ હતા પાંચ બહેનો પછીના હાઈનો જન્મ કૃષ્ણજીનાથમીએ થવાથી તેનું નામ 'મજેશ' પાડાયું હતું

મિશ્રણ વડોદરા સયાજી હાઈસ્કૂલ અને બેરોડા કૉલેજમા લાથી ૧૮૯૬મા પ્રવિદ્યાર્થ સાથે બી એ થયા હતા ૧૯૩૦મા મરોમતી દેસાઈ સાથે લગ્ન થયા હતા

દેશીય મેગેઝીનમા તેમના બે નોંધપાત્ર લેખો છપાયા હતા. (૧) 'બનવતિત્તુ છત્તર રામચરિત', અને (૨) 'સત્તરમા પિત્તરમા ગુજરાતમા પડેલા સારે દુઃખનો'

વડોદરા નાન્ય જોગવણી ખાતામા ડેપુટી તરીકે નોકરી સ્વીકારી ૧૯૩૭મા બારામા એમએલ-અવસાન થયું

તેમની હયાત પુત્રી માહિની જેમ ને થઈ છે અને સાહિત્યમા રસ ધરાવે છે

શ્રી શાંતિધર મજીલાલ દેસાઈ

જન્મ ૬ સ ૧૮૯૪ અવસાન ૬ સ ૧૯૫૪ જન્મસ્થળ પુર્ણિતા મોસાળમા વતન અમદાવાદ જ્ઞાતિ સાહેબજી નાગર વૃદ્ધપ મોસાળમા છઠ્ઠી તથા દિંદી સાધા નો સારો પરિચયદત્તા શિક્ષણ બી એ બી ઈ

બચ્ચસાથ અધ્યાપન, વાચન લેખન-શીલ્પન, પાઠ્ય અને વડોદરામા ટ્રેનિંગ કૉલેજમા દિંદીના અધ્યાપક તરીકે નોકરી શ્રી શીવવ ધૈર્યશીલશવ મહારાજકમાના દિંદીના ટ્યુટર હતા તેમણે રાષ્ટ્રસાધા દિંદી નો યોગ્ય મનાય રહ્યો શીવવ સરસવાટ-સથે પોતાના રાજ્યમા દિંદીના વિષયને કુશળિયાત કર્યો તેમણે તેમણે પાંચપુસ્તકો તૈયાર કર્યા દિંદી પ્રશંસામાળા વગેરે

શ્રી નવાવ હીનિત તથા શ્રી પન્થુજીરાજ ટોરનાના પરિચયમા આવેલા

સેક્રેટરી ટ્રેનિંગ કૉલેજમા ૫૪ તે વિનીત અધ્યાપક હતા દિંદી સહિત ભગેનમથ તેમને વડોદરામાના વરણી ગુમાઈ, કસી, નામપુર વગેરે સ્થળોએ પ્રતિનિધિ તરીકે ગયા હતા

શ્રીમત મહારાજ સાહેબે પણ મોટા સ મેલનોમા તેમને પ્રતિનિધિ તરીકે એકલા હતા શ્રી રામચર દયાજી દુબે, શ્રી પુરુષોત્તમ દાસ દેવન જેવા દિંદીના મજાન દિમાયતી જોના સપ્તમા પણ તે આજ્ઞા હતા ગુજરાતમા દિંદી પ્રચારમા તેમનો ટાળો વિશેષ

■ રાષ્ટ્રસાધા પ્રચાર સભા વર્ધાના માર્કેટ હતા તે સમિતિના પ્રમુખપદે શ્રી શ્રીમતારા પણ હતા આ દિંદીપ્રેમી અધ્યાપનુ વા ૧૯૬૧-૧૯૫૪મા વડોદરામા અવસાન થયું

શાંતિરાય રણછોડરામ મજાનુદાર (૧૮૯૨-૧૯૫૨)

જન્મ પેટલાદમા વડનગરા નાગર જ્ઞાતિ મા યથો હતા મજાનુદારના જો મોટા ભાઈ પાંચ સાળા તથા કૌટુંબી અવસાન વડોદરામા, અને પછી પુત્રની એનિ નિર્ધારિત કૉલેજમા યથો હતા પરિણામે ગુણવંત ગુનિતિપાલિદીમા એન્ટર એન્ટર તરીકેની નોર્સી છવન વર્ષત કરી હતી

વડોદરા મેજેશમા તેમના સહાધ્યાયી અને નિષ્ઠા મિત્રમા નેમપાત્ર રમણલાલ દેસાઈ હતા હાઈસ્કૂલમાથી 'વિદ્યાર્થી બૃહ્ણ' નામે હર્ષલભિમત પાલિક મિત્રો કાઢતા, તેમ જ લેખો લખતા અને નજ ચિત્રોથી તેને સજ્જતરતા

૧૯૧૨મા વડોદરામા મજેશી ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ મસુને તેમો સ્વપસેવક થયેલા, તેનો ફોટો 'અદેવાલ'મા છપાયો છે

છત્રપતિ સિવાજીની શેઠા પર સ્થાપર થયેલું વિશાળકામ પૂર્ણાવિષ્ણુ મરમારેનુમાઈમા ડાંગેલુ તેને પૂને પઢોઆઢવા માટે, ૧૯૨૭, પહાડના ભુગડામાથી પસાર થઈસો એવુ ખાસ નીચુ વેગલ જનાઈને એ કાર્ય સાધ્યુ હતું-તે સળધીને સાતિસાયનો સચિત લેખ

'શારદા' માસિકમા છપાયો હતો

પૂર્ણમા હતા ત્યારે ત્યાના 'ગુજરાતી ગદ્ય સમાજ'મા એ જોલુ સારો ભાગ લેતા ગુણવંત બી.બી. માટેનામા છવનસર રહેલા ત્યારે તેમણે સેવાસમાજ સ્થાપી સાર્વત્રિક મ વૃત્તિઓ ચાલુ રાખેલી કવિ લલિતજ એમના નિષ્ઠાપર પડોશી હતા અને તેમનું ધીળી મડલ જાગર કરીનેનો કાર્યકમ ચલાવવુ

શ્રી સયાજીસાહિદ મમાળામા તેમનું 'નવા આત્મ'આપારિત દમનવી નું પુસ્તક ૧૯૩૫ મા મડલ થયુ જ 'સત્યવાન સચિત્રી' ૧૯૩૦ માં છપાયુ છે

શ્રી કમ્યાજી મહેતા સપાહિત 'ગાયક' (૧૯૨૫)માં, એમનું 'તું હાલને મારે

હેતર, હો.કરલિયા' નામનું 'સુન્દરી મુક્તિ' મા પ્રજા યથેલુ કાવ્ય 'દુષ્ટસખા' નામની લેખાયુ છે

શ્રી રમણલાલ દેસાઈ અસિનદન મય' (૧૯૪૨)મા તેમણે પોતાના બ જળજના 'રમરણે' લખ્યા છે

શ્રી રમણલાલે 'અર્ધમાન'મા તેમને ખૂબ બલવથી સહાયો છે અને તેમની 'હૃદયવન્દિત' ની વાર્તા સાતિસાધને અર્પણ કરી છે

સવિતાલક્ષ્મી ઉદિરાય ભુલ

જન્મ ૧૮૮૫ જન્મસ્થળ નુત્તાજા વતન ૧૯૦૮ થી વડોદરા જ્ઞાતિ વડનગરા નાગર વૃદ્ધપ બચ્ચસાથ ધરકામ ને લેખન પ્રવૃત્તિનો. પ્રાધ્યાપક હસિતસાઈ મિત્રના માતા પ્રવેશ ૧૯૨૫થી અસ્વી મજેશી મકાનન 'અડમિરનારી' ગીત વરલાસમક ૧૯૬૦ માં બી હ બ સુચ

તેઓ વડોદરામા ગ્રીસમાળા તથા શિક્ષક સરચાલેખા અગ્રણી કાર્યકર હતા

ડૉક્ટરન સેવકેલાલ માર્કેટકેલાલ દવે

જન્મ ૧૮૫૪ જન્મસ્થળ વતન પેટલાલ જ્ઞાતિ વડનગરા નાગર વૃદ્ધપ સહવા શ્રી હીરાસકર મિલિનશકર ચવેરી અને પુત્ર મજીલાલ દવે નવાધીસ હતા સિમજી ગુમાહની માટ મેડિકલ ટ્રેનિંગથી બી.એલ. એમ. એન. એસ.ની કપાલિ જોગવી બચ સાથ વડોદરા નાન્યમા મિલિનરી મેડિકલ આંદોલન, તે પછી વડોદરામા સિવિલ સર્જન અને ચીફ ઈજિનિયરન નીમાયા હતા ૬ સ ૧૯૨૧મા મૃત્યુ પામ્યા મકાનન પડોશી ચિત્રિસા, સારીર સળધી ટોસાન શિખા મજી અને રોમ અને આદોભ

શ. બ. સરોજીચિંદદાસ હારમાહાન કાંઠાપાળા

(પ્રિમાલ સાહિત્ય સભાના આદ્ય સ્થાપક પ્રમુખ)

જન્મ ૧૯૧૧ ૧૮૪૪ જન્મસ્થળ કોમકેલ વતન વડોદરા જ્ઞાતિ નીસા ખગવાના વાવિળા દિગ્ગજ અમદાવાદની વર્ધાગુજર ટ્રેનિંગ કૉલેજમા અધ્યાપક રહ્યો અંદોલ, અચારી ને સરજન સાધારી તાલ મ પા કરુ

બચ્ચસાથ સરકારી નોકરીને પ્રથમ ૧ જોડ ટ્રેનિંગ કૉલેજમા મિનિસ્ટ્રલ સ પછીથી વડોદરાવ એન્યુરેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યુટ ને ૧ હર તરીકે ન માયા હતા ૫૪ થી રોમ જમન ટી હાપુવાડાના દીવાન ૫૨ નીમાયા હા

વિદ્યાર્થી અવસ્થાથી જ તે કોસ પ્રતિ કરતા હતા

વિધમાન સારસ્વતો

શ્રી પ્રતિભાબહેન રવિશંકર ખાઠે
સાહિત્યરત્ન
'કનૈયાની કપાઓ'નાં લેખિકા

શ્રી મહીશ્વર કાશ્યપ સાહેબ
એમ.એ.
રાજ્યભરણ સળધી સંસ્થાપન લેખિકા

શ્રી મહીશ્વરભાઈ ભીમદેવ દેસાઈ
'દેશભી' જેવા પાત્રોસમઢેના લેખક

શ્રી પ્રમાબ નાનડકસાલ બોઠસી
'ભૂમિડુન ના તરો

ડૉ. પ્રસાદ ન. વઢીલ
એમ.એ., પીએચ.ડી.
પ્રેમાનંદની સન્નિધિ લિખિકા સળધે મહાનિબંધ

શ્રી નાલચંદ્રદાસ મહિશ્વર દાવે
'પરિક્રમા', 'સોનાચણે' અને
'બાલકારણે'નાં લેખિકા

શ્રી ભાનુભાઈ વિનાયકદાસ મજીશ્વર, પીએચ.ડી.
'ભાગીરથ' તથા 'પરશુરામ'ના લેખિકા

શ્રી બાદામબેન મજીશ્વર
ધર્મસંચાર તથા પ્રતાપનાં 'દેસે આનંદિયે મેઢ'નાં લેખિકા

શ્રી નાલચંદાસ મજીશ્વર દેસાઈ, એમ.એ.
વિવેચક અને નાટ્યલેખક

વિધાન સભાસભ્યો

શ્રી. ચાવડીખડેન દેવેન્દ્રપ્રસાદ જાડઠ
સાહિત્યરત્ન, રામાયણના
સી-પાત્રોના લેખિકા

શ્રી પારતી લક્ષ્મીબાઈ નાથુનડી
બી.એ., બી.એડ.
'લાડમિત્ર'માં નવલિકાઓ

શ્રી વાર્ધકચરણ ચૌધરીચાર મહિંડ
બી.એ., એલ.એલ.બી., ગુરુત્રિયોર્જીય
'સિક્કાચારણ' તથા 'મૂર્તિચાર'ના લેખિકા

ડૉ. જાગીશચંદ્ર ચૌધરી, એમ.એ., પી.એચ.ડી.
'મહાભારત વરતપાળ'નું સાહિત્યમંડળ
'મહાભારત' કલિદાસ અને સાહિત્યના વિદ્વાન

શ્રી. કે.એમ.એ. ચૌધરીચાર, એમ.એ.
'મહાભારત' તથા 'નંદાદેવચંદ'ના
લેખિકા

શ્રીલાલ હીરાલાલ ચૌધરી
એમ.એ.
માલિની સંગ્રહ (પ્રજ્ઞાત રાજ્ય)

પરિત રાજેન્દ્ર પ્રસાદચાર
'નિર્ગમ' પરિચય' વર્ણના લેખિકા

શ્રી શ્રીલાલ મળાચાર વ્યવસ્થા
ચિત્રરત્ન સાહિત્ય લેખિકા સંસ્થાન
અને કલ્પ ચારી-લેખિકા

શ્રી શ્રીલાલ લાલપ્રસાદચાર
કલ્પ સાહિત્યના અભ્યાસી

વિધાન સભ્યો

શ્રી મનિલાલ ભુગવદ બિરો
બી ઈ (સિવિલ)
મેટ્રોના લેખક

શ્રી મનુભાઈ મોતીલાઈ પટેલ
એમ એ, એમ પી
ટેલિવિઝન તથા સમાજસેવક

શ્રી અનોદર લક્ષ્મણ દેસાઈ
ચલ્લ અરાહી વાર્તાઓના અનુવાદક, રૂપતલ
વર્તાઓ વાર્તા માસિકોના પ્રગટ થઈ છે

શ્રી મનોરમાબહેન લક્ષ્મીકાન્ત ષ્ટ
લેખકોના સંપાદક તથા સ્મૃતિચિત્રો

શ્રી મહેન્દ્રકુમાર દેસાઈ, ઈ.એન.કુમાર
કાવ્યસમીક્ષક તથા છાંવનવિદ્યા લેખક

કે માલિની મનોરાજદ મહેતા એમ એ
લેખકોના તથા મતંગયાઓના સંપાદક

શ્રી મોહનલાલ નરોત્તમલાલ વેલ
વેદક સંપાદક લેખક

શ્રી મોહનલાલ ડેસાઈ, એમ એ
‘હૃદય નવન’ના લેખક

શ્રી મહોમતી મનોરાજદ મહેતા
લેખકોના તથા લેખકોના સંપાદક

વિધાન સભાસભા

શ્રી યોગીબેન દેસાઈ, એમ.એ., બી.એડ.
સાહિત્યસાધના મંત્રી

શ્રી યાશ્વંતરાવ ચિવાળી, એમ.એ. પીએચ.ડી.
'અખાતુ' વરવરણ નો મહાનિબંધ

શ્રી રાજેન્દ્ર પ્રસાદ મહેતા
'પૂર્ણા ના વરો, પ્રાચીનના લેખક

શ્રી રાજેન્દ્ર પ્રસાદ 'અનામી'
એમ.એ., પીએચ.ડી.
'મરિમત' કાવ્યસમૂહ

શ્રી રમકૃષ્ણ શાસ્ત્રી શાસ્ત્ર
એમ.એ., પીએચ.ડી.
'નરદવરણી રાસ'ના સંપાદક ને લેખક

શ્રી રમકૃષ્ણ શાસ્ત્રી શાસ્ત્ર
બી.એ. ડી.ડી. (સ.ન.)
'અભિજીતો'ના લેખક

શ્રી રમકૃષ્ણ શાસ્ત્રી મહેતા
એમ.એ., પીએચ.ડી., ડિપ. મ્યુઝિકોલોજી
'પુરાતરુનિકા'ને 'દેવી માતા ના લેખક

શ્રી રમકૃષ્ણ શાસ્ત્રી મહેતા
'મધ્યકાલીન હિમ્મતી સુલિખા સંપાદક
'વર્તમાન' ને સંપાદક ના લેખક

શ્રી રમેશચંદ્ર માધુરજી
'સંપાદનનો સંપાદક' અને 'અમરો
અમર' નવલકથાના લેખક

મકાસન પાણીપત અથવા કુમેન નવ અકબ્રિત, ગુજરાતી લાખ નું નવ બ્લકરુ, દેશી કારીશરીને ઉત્તમ સાગ ૧૨ બિ બહે ની નવલકાપ, બૂનવિદ્યા, સ્ત્રીભવિતા કંત્ય, ક્રમા વાચનમાળાના ગ્રંથ પુરતક લેખનપદ્ધતિ નામાવિધ, સસાર સુખ રો ફેળવણીનું શાસર અને તેની કાનાના બિભાગ, માત્રીન કાવ્યમાળાના ૩૫ પુરતકો તેમની સદાશયી પ્રસિદ્ધ થયા હતા. યીપત સવાજ રાવની છગ્ગા મુજબ અમરેલીમા ફેળવણી ફાજિય ત ૩૨વામા તેમને અનરો ફૂળે રહેશે છે.

અરુણ સરકારે તેમને રાજવંદાદરનો અને શ્રીમત સર સવાજશયે તેમની મ્દર કરીને સાદિય માવડનો સુવર્ણ વર્દક મહેલ મહેલો તેમને આપેલા હતા.

તે ૧૯૨૦ની છઠી ગુજરાતી સાદિય પરિષદના પ્રમુખ પદ્ય નીમાયા હતા સાદિય સસાના તેઓ જ પ્રમુખ પ્રમુખ હતા ને રયા પતામા પણ તેમને દિરેસા અમરમા હતા તેમની અવસાની અર્ધ પ્રતિમાને સાદિય ભવનમા તેમની વાદગીરીમા આ મસને મુકવામા આવનાર જ અવસાન ઈસ ૧૯૩૧ મા થયુ.

શ્રી ઉપદેશક

જન્મ ઈસ ૧૬૩૦ પૂર્વે વતન વડોદરા જ્ઞાતિએ વણિક તેમના ગુરુ પ્રેસાદ હતા જેમ કહેવાય છે તેમના પરિચયથી જ્ઞાનના સરકાર પદમાં ને છુદ્ધિ પીલતા કાવ્યપ્રધાની રચના કરી રચના સીતાવિરહ નરસિંહ મહેતાના પુત્રને વિવાહ મહેતાના પિતાનું આજ્ઞા બારતસાદ વગેરે મળી ગોરા તેર ગચો લખ્યા છે.

ઈ. ઉપદેશક ઉપદેશક સુબ

ઈસ ૧૮૫૧ થી ઈસ ૧૮૯૧) જન્મ ઈસ ૧૮૫૧ જન્મરથળ વતન બહોલે તા હજોમા જ્ઞાતિ સાહે દરા નાગર માતાપિતા સરકરી હતા શિક્ષણ બી એ ૧૮૭૩ એલએલ બી ૧૮૮૦ મુખ્ય વ્યવસાય આરસમા તે સિદ્ધક હતા પછીથી વકીલાત કરી અને વડે દરા રા ન્યની ઉચ્ચ હોદ્દાની નેહરી કરી.

સાદિયમા પ્રવેશ ઈસ ૧૮૭૩મા તે મણે પેટ્રીમન્ટ વિન નામના એક અચોત કાવ્યથી થયો, જેનો સર રમણલાલએ ગુજ રાત્રીમા અનુવાદ કર્યો છે ૧૮૭૫મા મેયુની મામળા નામનું કાવ્યકાવ્ય રચ્યુ તેમણે 'અદ' નામનું માસિક કાદી યુવાન લેખોને

પ્રેરણા આપી એમણે 'ગુજરાતદંષ્ટ' નામનું એક સાપ્તાહિક શરૂ કરેલ જે પાછળથી ગુજ રાનમિત સાથે એકાદી જતા એ વચ્ચે ગુજરાત મિત ત ત ગુજરાતદંષ્ટ એ નામથી પ્રગટ થય છે રોકકોદોમાથ ભરાયેલી ગોરીએટલ કોચેસમા તેઓએ ગાયકવાડના પ્રતિનિધિ તરીકે જરી આપી હતી હવન રાયલ એ શિપારિંગ સો સાચીતા તે સમય હતા જર્મિન સુનિવર્સિટી તરફથી એમને ડૉક્ટરેટની માનદ્ હવાપિ અપવામ આવી હતી.

મકાસન કાવ્યસમઢ કુર્ગવહાર' (દેરા લકત અને દેસપ્રેમના કાવ્યો વધુ લખ્યા છે) નાટકો આયોજાયે ને 'મહાસાદ' તેમજ દશાવ તારી કાવ્યો વગેરે છે 'મારી હિંદને કોણુ હોદ્દરે, કાસાદ ઉરમા ખરો, બધુજન કાસાદ ઉરમા ખરો, રવદેશની બંકા રે કે કોઈ નીરસાને જય હૃદય વિલય સિવસમય અનયય સમયરો' કાવ્યો લખીતા છે સાદિયકાર ઉપરાત સમાજસેવક હતા વડોદરા સાદિય સસાનું વાતાવરણ સર્જવામા તેમને પણ દિરેસો છે મુકુ ઈ સ ૧૮૬૫ મા થયુ.

વેપરાસાદ હરિમસાદ સુનીલક બહુ (પ્રેમાસાદ સાદિય સસાના સન્માનિત સમય) જન્મ ૧૯૦૪મા જન્મરથળ નડિયાદ વતન નડિયાદ હાલ વડોદરા જ્ઞાતિએ જે કારણ કાણુક વેપરાસાદ આને હયાત નથી તેમના પત્ની શાતાબહેન પાય પુત્રો ને એક પુત્રી છે શિક્ષણ મંદિર નડિયાદમા ફિલ્દી ની તિળ્ગી કોલેજમા સ્નાતક થયા ગુણાઈતા બદવલ ત્રિકમલ વેલ ધાસેથી ચિત્રિત્વાનો વિશેષ અનુભવ મેળોયા ૧૮૩૭મા કલકત્તા ની વિશ્વનાથ આયુર્વેદ મહાવિદ્ય લખમા 'પ્રાણાચાર્ય' જેમ એ જેમ એસની પછી માન સાથે પ્રાપ્ત કરી.

વ્યવસાય રાજાની સરકૂત મહાવિદ્યા લખમા આયુર્વેદ વિભાગના અધ્યાપક હતા બમનમરમા રીસર્ચ વેલ તરીકે એ ગયા પછી નિવૃત્તિ બાદ એક આનાનું સંઘટ દવાખાના ના અવેજ્ઞાનિક સવાલક તરીકે સેવા કરી બાજરોગના નિષ્ણાત હતા સાદિયમા પ્રવેશ ગુજરાત પ્રાતમા વેલ શ્રીવ સમેલનમા તેમના નિબધને પારિતોષિક ને વર્દક એનાયત થયા.

મકાસનો વકરક ૧૯૩૦, ફ્રેચગુ બિ જ્ઞાન ભાગ ૧૨, ૧૯૬૦ ૬૧, સાન સ્કેવ ગુ કૃત પચામિલ તથા પચામિલ ૧૦૬૦, તજણ ૧૯૬૧, આરોગ્ય કાવ્યની વગેરે છે તેમનું અવસાન ૧૯૬૪મા થયુ.

શ્રી ઉપદેશક ભગવતરાય ગુચ (પ્રેમાસાદ સાદિય સસાના સન્માનિત સમય) જન્મ ૧૮૮૦ જન્મરથળ ભુનાગડા વતન ૧૯૦૮ થી વડોદરા મુકુ ૧૯૧૨ જ્ઞાતિ વકનમરમા નાગર શુદર વ્યવસાય. પત્રકાર, સંઘતરી સવાજવિમ્બ શિક્ષણ બી એ સુધી પ્રવેશ છક લેખોથી કોલેજ યવનક બધી.

મકાસનો હારમાળાને લેખક કોણુ ૧૯૧૨ ચક્રવર્તી અરોહ (નાની મોદી એ આરતિએ) ૧૯૨૧-૧૯૨૬, કમળાકુમારી (અનુવાદ) ૧૯૨૨ પાશ્ચિમી અધુ ૧૯૧૯ તેમજ વિવિધ સામયિકોમા લેખો અને પ્ર સમયિતો છપાય છે.

તેમનું અવસાન ઈસ ૧૯૬૨મા થયુ છે.

શ્રી ઉપદેશક માલોકકાલ દેસાઈ

જન્મ ઈસ ૧૮૮૧ જન્મરથળ કપડવણુ જ્ઞાતિ વણિક પિતા સમરી નેહરી કરતા શિક્ષણ માધ્યમિક કપડવણુ મા, તે પછીનું ભણત્ર સ્વાત ને વલસાડમા થયુ અને ઉચ્ચ શિક્ષણ બી એ ગ્રેવિથર્સ કોલેજ મુખાઈમા ફાતિહાસ ને બર્વેશાજ સાથે ૧૯૦૭મા વ્યવસાય શિક્ષકને હાઈ સ્કુલમા હેડમાસ્તર તરીકે, ૧૯૨૦મા નિ જ્ઞાતિ લંધી, બાપુના રોગમામા, સં વાણકની લલતમા એડામા નાના મરમાડામા કપડવણુ જન્મા મહાન લાયભેરી, વણુદશાળા મહા લક્ષ્મી લોગયુદ્ધ, સાંજનિક આપામમદિર વગેરે સરવાયા શરૂ કરી. તેમના સ્મારકરે 'સિવાસપ રચાપન થયો છે વડોદરાના તથા અન્ય સાદિયકારોના સપકમા તે આભ્યા હતા.

મકાસન દેરાદેશની રસમમા વાતો ૧૬ ૧૪ દેરાદેશની માર્મિક વાતો ૧૯૧૪ કેલકી વાતોમા ૧૯૧૭ સપીમા પ્રેરો, રાષ્ટ્રીય પદમા ૧૯૧૮, ફ્રેચ લાપાના પુરતકો એક એનયુમેટની આતમકથા વગેરે સર્જન કર્યુ છે કેટલુક અપ્રસિદ્ધ છે તેમનું મુકુ ઈસ ૧૯૨૭મા બચવા થયુ.

શ્રી સિમતરાય કંઠાણુરાય બહરી

જન્મ ૧૮૮૬ જન્મરથળ રાજોટ વતન વડોદરા જ્ઞાતિ વકનમરમા નાગર શુદરક.

વ્યવસાય માધ્યમિક શાળાના શિક્ષક હતા સાદિયપ્રવેશ યુવાન વયથી છક લેખો દ્વારા.

મકાસન ૨૫ કંઠાણુરાય નેહાભાઈ બહરી યવનકવાત ૧ ૪૦મા નતે કર્યુ છે.

શ્રી હીરાલાલ મજબૂબજીવાસ શ્રોક્
જન્મ: ઈ. સ. ૧૮૬૭ જન્મસ્થળ વતન
પેટલાદ. જ્ઞાતિ: વીસાલાડ યેખુજ વણિક
શિક્ષણ: અંગ્રેજી થો. ૧ સુધી પેટલાદ પછી
સુનાઈમાં ફોઈને ત્યાં બી. એ. થયા પ્રાઈસરો
ને વિદ્યાનોના સાદચર્યથી અંગ્રેજી ને તત્ત્વ-
જ્ઞાનના સમર્થ પંડિત થયા ૪૦ વરસ સુધી
વિદ્યાવ્યાસમયા સમય કાઢ્યો

અવસાય: ૧૯૦૦માં સપાઈ ડાઈરેક્ટ
વડોદરામાં આચાર્ય ને ૧૯૩૦માં અવસાન
થતા સુધી રહ્યા. પ્રવેશ વાચનનો ખૂબ
રોખ હતો, કંઠ દીકાકાર હતા

મકારાન સત્વારે મિત્રાસ (અનુવાદ)
૧૯૨૩ મહાનગ્રાહના, નફરતોરી, નવલ
મથાવળી એ અંગ્રેજી સ્વોપન કરી, દીકા
દીપક સાથે પ્રસિદ્ધ કર્યાં છે ઐતિહાસિક,
નવલમથાવળી અને સરકૂત સાહિત્યની કથા-
ઓની પ્રસ્તાવનાઓ લખી છે ચિત્રાવરુદ્ધ
ભરજીખ વિદ્યાધીપી એ મટે સરકૂત પધોનો
સમઠ પછી લખ્યો છે

ખર્મ, વેદાના અને તત્ત્વજ્ઞાન ઉપર તેમણે
વિદ્યાપૂર્ણ લેખ લખ્યા છે તેમના લેખોનો
સમઠ વિદ્યાવજીવ હીરાલાલ મજબૂબજીવાસ
શ્રોક્ એ એમના જીવનચરિત્રમાં અગ્રગ્રંથે
મકા ધરેલા છે-૧૯૧૭ તેમના શિષ્ય શ્રી
નાનાલાલ શાહ અને શ્રી કોટલાઈલ સ્કૅન્ડે
એ તેમનું નામ જોડીને તેમની ચ દના શ્રોક્
મેમોરિયલ હાઈસ્કૂલ ૧૯૬૧થી કાઢી છે ને
બરાબર થાય છે

શ્રી યોગીજી અપારાજ

જન્મ ઈ. સ. ૧૮૬૨ જન્મસ્થળ વતન:
અમરેલી જિલ્લાનું પારીમાખ (સોરાપૂર)
ઘોઢાણા પૂર્વામ્યનું નામ ઝીણાલ ઈ, પિતાનું
નામ દેવજીસાઈ, માતાનું નામ પુરીબા અને
ભક્તિપરાયણ જીવન માવતા હતા તેમના
સુસરાર તેમનામા ભવમાં પ્રાથમિક શિક્ષણ
હારીમાં લીધું, પછી બાળપણથી જ તેમનું
ચિત્ત ભાવવૃદ્ધિ અને સેવામા જ રહેલું
અભ્યાસમાગમાં બાળમિત્રેને મદદ કરતા અને
શિક્ષકોની મીઠી સહાનુકૂળ કરી હતી જન્મ
તરફ તેમની રૂચિ લેણીસન હતી મોટા ભાઈ
કમળશીખાઈ અને માતા પુરીબાની આજ્ઞા
લઈ સતત ચર્ચની વધે તેમણે શિક્ષણ મેળવી

સ્વામી કૃષ્ણચરણસિ તેમને ભૂતપ્રમદમાં
દીક્ષા આપી અને નામ ઝીણા ભવન રાખ્યું
ત્યાં આશ્રિ, સતી અને હરિશ્ચંદ્રોની ખૂબ
સેવા કરતા

દો. રમણલાલ કંત્યાલાલ યાજ્ઞિક (૧૮૯૫-૧૯૬૦)

સાર્વજનિક નિઃકામદમાં રમણલાલનો જન્મ,
વડનગરા જ્ઞાતિમાં થયો હતો. તેમના
મોટા ભાઈ તે ઉત્કલાલ યાજ્ઞિક. રમણલાલનું
જન્મ વડનગર પડયાનાં પુરો વિનોદિનીબહેન
સાથે ૧૮૨૦માં થયેલું. રમણલાલ અંગ્રેજી
અને ગુજરાતી સાથે એમ એ. થયા તેમનો
નિઃવાદ પછીનો અગ્રવાસ સુનાઈની વિદ્યન
કોલેજમાં થયેલો.

ભાવનગર સામળદાસ કોલેજમાં એ અંગ્રેજી
છના અધ્યાપક થયા ૧૯૨૪ની ગુજરાતી સા
હિત્ય પરિષદ ભાવનગરમાં અગ્રી નેવખતે મળ
સારભાઈ મહેતા સાથે એ સ્થાનિક મનો હતા.
સાંથી ૧૯૨૬માં એ લડન ગયા ત્યાં પી
એચ ડી માટે ઇન્ડિયન વિગેટર અને રોડેસ
પીઅરનાં નાટકોના મહાનિબંધ રજૂ કર્યો ને
૧૯૩૩માં લડન યુનિવર્સિટીએ પ્રમટ કર્યો.

ડો. વિનોદિનીબહેન પછી સાથે અર્ધાઈનાં.
તેઓ પી. એ. પછી ડી ડી. (લડન) થયાં.
તે પછી રાજકોટમાં 'પ્રમદસિંહજી આરંભ
કોલેજ'ની સ્થાપના તથા વિકાસમાં તેમણે
મદદ કર્યો. કોળે આપ્યો રમણસાઈનાં છૂટક
લખાણે અગ્રસ્થ અર્ધાઈ તેમણે 'અનેન્દ
મોજિતો'નું સંપાદન કર્યું છે

વસંતલાલ મુંદરલાલ દેસાઈ

કાલોલ (પંચમહાલ)ના વડનગરા નાગર
દેસાઈ વતનદાર 'પાલિયા રામ' તરીકે એ

બડોદરાના સંતો

રાજકોટમાં અક્ષરભૂતિ ગુણવીતાનક,
સ્વામીના કૃપાપાત્ર શ્રી કૃષ્ણજી અદા, પુણ્ય
ભાષુ, મેરુલા ગરેરે મુરખરોનો મેળા થયો
ત્યાં જગા જગ રવામીની વાતો સાળળી
તેમના દર્શનની ઇચ્છા થઈ, એ જ રાતે જગા
જગી તેમને સ્વપ્નમાં દર્શન દીધા

ઈ સ. ૧૯૧૨માં આચાર્ય શ્રીમદીપસાહ
છના હરતે ભાગવતી રીક્ષા આપવામા ગયલી
અને જ્ઞાનજીવનદાસજી નામ આપવામાં
આવ્યું તે તેમના અર્ધા ભક્તિયોગ અને
સેવાભક્તિના કર્મયોગથી યોગીજી મહારાજ

તરીકે ભાવના થઈ
સારીજી મહારાજે તેમને ઈ સ ૧૯૩૪
માં ગોદાગના મહિરના મહાતપરે સ્થાપ્યા
નવા ગામમા સારીજીને મળવા સમર્પિત
અધીકાર આપ્યા હતા સારીજીની અલ્પાથી
દેવતા સ્વાત્મ્ય માટે યોગીજી મહારાજે જન
રોજ ચત્વીસ માળા સ્વરજા અલ્પા સુધી

જાણવાય છે: કારણ કે તેમણે સતીપાલ મટે
શને આપાદ બનાવવાની રાજરોડ કરી હતી.
વસંતલાલનું નાનપણ સાથે જ તથા સાવધીની
વતનદારીમા વીનેલું તેમનું લગ્ન સિનેરના
મજમુદાર કુટુંબનાં મણિલા સાથે થયેલું.

શ્રી રમણલાલ દેસાઈ તેમના પુત્ર થાય
'અર્ધાલ'માં તેમણે આ જમાનાનો પતિત્વ
આપ્યો છે વસંતલાલને સાહિત્યનો શોખ
હતો. ખર્મે તે માંવેનાસમાજ તથા શ્રીનું સિદ્ધા
માર્ગના ત્રેપરસાધક અધિકારી વર્ગમાં ખૂબ
રસ ખરાવતા,

વસંતલાલે 'નૂતનનિવાસ છાપખાનું' વડો-
દરા લહેરીપુરા આગળ છડ કરેલું. ત્યાંથી
'દેશભક્ત' નામે અઠવાડિક એ પ્રમટ કરતા
૧૯૦૦ થી ૧૯૦૬ સુધી ૫૪ તથા પ્રેસ બરા
બર ચાલ્યાં.

વસંતલાલે પોતાના અઠવાડિકની વાર્ષિક
સેવરે શ્રી રમણજી ઈન્ડિયનકેન્થ 'જીવજી'ને
પુસ્તકામટે છાપ્યું હતું તે કારણે પુત્ર રમણ
લાલના મિત્રમણમાં લડનમાં હાલક કઠા-
ક્ષનો ખૂબ ફેલાયા થયા પામેલો.

પાંચ પુત્રીના કોલેસ ભાઈ તરીકે રમણ-
લાલનો ઉપર વસંતલાલે વાત્સલ્યથી કરેલો
રમણલાલના સેવાજીવનના તથા સાક્ષર
જીવનના કાર્યોના એ સાક્ષી હતા તેમનાં
લખાણનાં મિત્રેલા વાચકહતા 'દેશભક્ત'માં
આ સમુવાદી પ્રકારનાં વિવરણોના થાય
છે તેમનું અવસાન અને ૧૯૪૮માં થયું

ફેવરી ઈ સ. ૧૯૫૧માં ટાક્ષીજી સ્વપ્નખ
પદાર્થ ને યોગીજી મહારાજ તેમના ઉત્તરા
ધિકારી બન્યા યોગીજી વેરી જાણ ઉપરેટથી
ફર કરી.

યોગીજી મહારાજે પછી તે સંસ્કૃતના પ્ર
ચાર માટે અઠવાડિક પ્રતિષ્ઠા દ્વારા સંસ્કૃતના
મર્ચને પુદ્ધિ આપી ગામોગામ સુવર્ધમલો,
ભાવનગરો, સત્સત્રમડનો અને મદિલા
મડનો સ્વપ્નથી સંસ્કૃતનું કામ ખૂબ જ વેગીક
બનાવી દીડ

યોગીજી મહારાજે રાજા કોલેજના વિદ્યા
ધર્મિને પછી આધ્યાત્મિક ધર્મે વાળ્યા. દેશ
વિરેશમાં સંસ્કૃતનો પ્રચાર કરવા બે વાર
અધિકાર વધા. દિલ્હીમાં દિલ્હીસંસ્કૃતિ અને
જર્મની પુત્ર મલિકાકરાથી દાર, ઓડ, બલિ
ચાર, મેસી વગરે પાપમાથી છોડાવ્યા, બીજ
ધર્મવાપાને પણ તેમણે આપ્યો અંધાર
ખડમાં સ્વામીશ્રીએ અક્ષનો પ્રકાશ ફેલાવ્યો

આફ્રિકા ઉપરાંત, ઈંગ્લેંડ, અમેરિકા, જર્મની વગેરે દેશોમાં આધ્યાત્મિક રેન્દ્રો સ્થાપ્યાં. આ રીતે તેઓ વિશ્વભરમાં પ્રાથમિક ભરતિ લાવ્યા છે.

છેલ્લા વીસ વર્ષમાં યુવાનોને શરમાવે એવી પ્રગટતી વીર્યની સ્વામીશ્રીએ અનેક મુશુલ્લોનો ખેતી કરાવી લાવવાના આશ્રિત કર્યા છે.

સંસ્કૃત પાઠશાળાઓ સ્થાપી, તેમણે સંસ્કૃત ભાષા અને સાહિત્યને પ્રચાર કર્યો છે. સંગીતશાળાઓ સ્થાપી સક્રિય સંગીતની પ્રવૃત્તિ કરી છે.

અસ્થંગ સાહિત્યનું અંગ્રેજી, હિંદી, મરાઠી, ગુજરાતી વગેરે ભાષામાં પ્રચારણ કર્યું છે.

નુકસાનકારક પ્રત્યેના સંપ્રદાયોના અનેક સાધુ-સંતો, મહત્તો, સંન્યાસીઓ, મઠાધીશો, વિદ્વાનો, આચાર્યો, ક્યાકારો, કીર્તનકારો વગેરેને મળી તેમની સાથે પ્રત્યેકપ્રકાર કરવાની તથા સમાજમાં પ્રાથમિક ભરતિ લાવવાની બાબતો પર ભાર મૂક્યો છે. પ્રત્યેકસંપ્રદાયના અને ક્યેક પ્રમાણેનું કૃતમ ઉપાદેય સ્વામીશ્રીએ પૂર્ક પાડ્યું છે.

આજના એક શુદ્ધ નીતિમય સંસ્કારી અને પ્રમાણસારી વડે ઉલ્લેખ કરી સ્વામીશ્રીએ સામાજિક શુદ્ધિનું અદ્યુત્તમ કાર્ય કર્યું છે, તથા સ્વામીનારાયણ ધર્મ અને ભગવાનનું ગૌરવ વધાર્યું છે.

શ્રી સંગ્રહવધૂત મહારાજ (નારેશ્વર નિવાસી)

જન્મ : ઈ. સ. ૧૮૬૮, જન્મસ્થળ : ગોધરા. વતન : રોહિલ્લામાં આવેલ રત્નાગિરિ જિલ્લાના સંગ્રહેશ્વર તાલુકાનું દેવલે મામ. સાતિ : હાદ્રેશ્વરી વિમ. મૂળ નામ અવધક બહે તેમની માતાનું નામ હરમિત્તી. પિતાનું નામ વિદ્વલ બહે, પ્રપિતા જેરામ બહે બાળકજી સિદ્ધહસ્ત વાસિકા તરીકે પ્રખ્યાત હતા. માતાપિતા ભક્તિમય યજ્ઞન ગણતાં હતાં. તેમના પૈદે બાળવત્ ૨૩૨૩નું આવિર્ભૂત થયું વિદ્યાભ્યાસ અને તેમનું નામ લાગવત્ મસાદી તરીકે પાંદુરંગ પાડ્યું.

નવ મહિનાની નાની વયથી જ ગુરુપદને શુદ્ધ ઉચ્ચારે સમજાવવાની વાતનીત કરતાં એકમુદતે સંભળી પામીસરી ચલાવી, પિતા પાસેથી સમાધાનકારક કૌલ પણ મેળવી લીધી. જે શમનું નામ લેવાથી ભગવાની કૃપા, એને જન્મનું પૈદે ને મરનું પૈદે, અને આજ રામનામનો ટુકમત મળી ગયો. પણ તેમની પાંચ વર્ષની ઉંમરે પિતાજી રવને સિંધા બધા, નાના સાઈ નારાયણ, અને નેનેભાગી પ્રત્યે માતાજીએ પોતાનું આજીવન દઈ.

માતા વતન ગયાં. આઠ વર્ષે જન્મેઈ લીધી. દેવને પહેલગાડવા નરસેવાની વાડીએ ગયાં. પૂ. સદગુરુ શ્રી વાસુદેવાંજી સરસ્વતી સ્વામી મહારાજને પત્તે લાગવા ગયાં, તો બાળકને નેતાવેંત જ સ્વામીશ્રીએ કહ્યું કે આ બાળક તો અમારો છે. ગુરુની વિરહવેદનાથી નિહ પણ ન આવે, રવનમાં બે સ્વપ્નનાં દરીન થયાં, જે 'પોથી વાંચ, પોથી વાંચ' આદેશ મળ્યા. મામા પાસેથી તે મેળવી ને વાંચવાનું શરૂ કર્યું (ગુરુલીલાગુરુ). મામા ગુજરાત વિદ્યાપીઠના સ્નાતક છે.

પ્રારંભનું શિક્ષણ લીધું. રાષ્ટ્રની લડતમાં તે અંગ્રેજી ભાષા અને અંગ્રેજ કાર્યકર તરીકે કામ કરવા લાગ્યા. જાઈનો અવધાસ પૂર્ણ થતાં માતાજીની આજ્ઞા મેળવી ગુરુ પાસે પદેવિ ગયા. ગુરુએ ગુજરાતમાં હતો નાહ જાણવા આદેશ આપ્યો અને તે નર્મદાકાંઠે નારેશ્વર ખામમાં વસ્યા, તે પહેલાં ૧૦૮ દિવસમાં નર્મદાગૈયાની પશ્ચિમ પૂર્વે કરી. ગાંઠા મહારાજની ઉપજાને માન આપીને 'શુકભૂતિ ચરિત્ર' છાપ્યો ને 'વાસુદેવાનંદ મુદ્રા' પણ લખીને જાણી નાખ્યું નારેશ્વર અધ્યા, પછીથી તેમણે હવે નામસ્મરણનું લખીને છાપ્યું.

નારેશ્વરના વસવાટમાં કે બળ્યા રૂઢીયાં તે ગુજરાતી મસાદી ને હિંદુસ્તાની ભરુએનો રસથાળ 'અવધૂત આનંદ' નામથી અને સંસ્કૃત ભજનો સ્તોત્રોનો રસથાળ 'રૂઢી હૃદયમ' નામથી જનતા સમક્ષે મૂક્યાં. આ સમયમાં તેમને ભગવાન હયાં સાક્ષાત્ દરીન થયાં, તે આત્માર્થના, હતામાર્થના અને દ્વાદશકમ ઉપરાંત સુખમય છે.

ગુરુમૂર્તિચરિત્ર ત્રણ કોમલ્લેસ દર્બર કરતાં વધુ દોહાની સંખ્યાનો ઈ. સ. ૧૯૩૨માં પ્રગટ કર્યો. પતંગીતા પણ લખ્યું નારેશ્વરમાં દત્તચંદી ઉત્સવ આયોજનની ઉજાવા લાગ્યા. નારેશ્વર એક મહાન તીર્થપ્રાપ્ત સમાન શ્રી રત્નવધૂતની તપશ્ચર્યાએ જ નામજી થયું. મેળામાં વૈજયંત્યવધૂતની હતાવાવળીના જ્યેષ્ઠાઓ આહવાદક લાગે છે.

ભગનોની વિનંતીથી મગ્નતા બંધાયાં. અવધૂત મહારાજ દબને રવરે જાય હતા નથી. રાધેને મરતી વેળાએ વચન આપી માતાની સર્પુજી જાળવારી રૂપીકરી લીધી ને તેમની રાજ્યા કરી. એ માતા પણ રવને સિંધામાં હતો નથી ને ૩૧ ૨૫-૨૬માં ઉત્તવાતી તેની પાછળ હવે ૩૧ ૩૬૦૦૦ પણ મેલ્યા પડે છે. તે ભગનોના દાહીલા સંતેકે ભગનોએ તેમને અદિ પણ અવધૂત મરચિત અને રવ મરચિત

સ્તોત્રસંબોધે પ્રસિદ્ધ કર્યા છે. આફ્રિકાના પ્રવાસ કરીને ત્યાં પણ તેમણે પ્રાથમિક ઉપદેશને બોધ આપી જનતાને સુખાર્થે વાળી છે.

તેમના ક્રેષ્ટો તપશ્ચાનને આધ્યાત્મિક સંદેશ આપનારા છે અગ્રેય : ગુરુલીલાગુરુ શા. ૧-૨-૩, શ્રી અવધૂતી આનંદ, પતંગીતા, હવે ચંચલદી, ઉપનિષદની વાતો, ઉપમાર્થના, હતાવાવળી, હતાનામસ્મરણ તથા મસાદી-સંસ્કૃત ને હિંદીમાં પણ રચના છે (રવ.) શ્રી બાલકૃષ્ણ દાદાઈકર બહે (સંત શ્રી પુનિત મહારાજ) (ઈ. સ. ૧૯૦૮ થી ૧૯૬૨)

જન્મ : ઈ. સ. ૧૯૦૮, જન્મસ્થળ : ધંધુખા, અમદાવાદ પાસે. શાલિતે વાલમ બાલકૃષ્ણ, પિતાજી ભારદ્વાજ સરકારી નેકરી કરતા હતા. માતાનું નામ સંભિતાબહેન માતાપિતા પ્રાથમિક સંસ્કારવાળાં હતાં. તેમના સંસ્કાર તેમનામાં બેન્યા. તેમને ત્રણ પુત્રીઓ અને એક પુત્ર છે. શિક્ષણ : મૈટ્રિક. જ્યવસાય : નામ સંકીર્તન, બ્યાપ્ચાન, વાચન અને મનન તથા લેખનનો.

સાહિત્યની પ્રેરણા અમદાવાદના શ્રી ઉદયરાજ સાહસી તથા શ્રી છાંદાસાલ ભગત સુરવીના સહવાસથી પ્રાથમિક સાહિત્યમાં પ્રવેશ કર્યો. પ્રકાશનો : પુનિત રામાયણ, વહલાનો વિસામો, પ્રેરણાની પથળ, યજ્ઞનું કાલ, પુનિત મસાદી. આ ઉપરાંત લગ્નચરિત્રો ગદ્ય તથા વધમાં રચેલાં છે અને ભજનનાં પુસ્તકો પ્રગટ થયેલાં છે.

વડોદરા મુકામે તેમણે બાર માસ નિવાસ કર્યો. વડોદરા ને આનુભૂતિની જનતાને જ્ઞાન અને ધર્મ તથા સક્રિયતા લાભ આપ્યો. તેમને આત્મા વડોદરાની પ્રવૃત્તિ ઉપર પરમાત્મામાં લીન થયો-સંવત ૨૦૧૬ આપાદ વર્ષે ૧૧ (ઈ. સ. ૧૯૧૨).

દહુડી સ્વામી શ્રી શાન્ત્યાશ્રમ મહારાજ

જન્મ : ઈ. સ. ૧૮૯૦, જન્મસ્થળ : બંધાસપાતાના મહેવાન જિલ્લાના સંજિમરીણ શ્રી ગીરજાદેવશી ચેતન મહાપ્રજ્ઞના ભગવત્પ્રાપ્તક્રમમાં મહારાજશ્રી એકપુષ્પ મહારા પુરુષરૂપ અનંદ દિગંજીએ પ્રમત થયેલા છે, એ ભગલીઓ દ્વારા સાંચેલું છે.

પૂર્વજન્મના સંસ્કારો અને ભગવદ્ અનુભવથી મહારાજશ્રી બાલકવરપ્રાપ્તી જી હાનિ-વૈરાગ્યના તેજથી પ્રકાશિત હતા. રોગ સાધ્ય કરવા દેવભૂમિ દિમાસમ પધાર્યાં અને મૃત્યુ વિભવ મારે થીમદ્ આદ્ય કોરારાધ્યાં મહારાજ, શ્રી ગોવિન્દાચાર્ય, પૂજ્યપાદ શ્રી વાસુદેવનાં સરસ્વતી, પૂજ્યપાદ શ્રી રંગઅવધૂત

મહારાજ પશુ દેવાતે જ નિજાને છે તેમ મહારાજશી પણ દેવાતે પધાર્યા અને તપશ્ચર્યા કરતા હતા.

એક વખત સ્વામીજી નર્મદાકાના માટે ગયેલા, ત્યાં મગર તેમને પકડી જળમાં ઉછેર ગયો. પરંતુ યોગનિષ્ઠ મહારાજશી યોગશ્યા મુખાવથી મગરના મુખમાંથી મુકા થઈ જી હાર આપ્યા. આ કથાશ્રવણથી લોકસમુદાય મહારાજશીને 'મગરચર્મી' ઉપનામથી કોા જણે છે. ભગવાનઆદ્ય શકરાચાર્ય મહારાજને પણ આવી જ પ્રસંગ બનેલો. તેથી સ્વામીજી શંકરાચાર્યને આવતાર કોા એમ જણાય છે.

શૂનરભૂમિના ચોસાગર સિન્ડરેષ વડોદરા સહેરનું પરમ સીમગ છે કે પરામહંસ પરિભ્રમણાર્યદેવડીસ્વામીચોસ ન્યાયમથશાસ્ત્ર અર્ધા પછા હાંબા સમયથી બિરાજે છે.

કેટલોક વખત એમણેથી રજુમુકેશ્વર મંદિરમાં બિરાજ્યા, પછી કમલ સરોવર (વારસિખા)ની પૂર્વદિશામાં એમણેથી શ્રી નારાયણ મઠ સ્થાપેલો છે. મઠની પ્રસિદ્ધિ પણ એ દે તરફ ખૂબ ફેલાયેલી છે.

વિવિધ તાપ સંતાપિત પછી વિશાળ જનતાનું સ્વામીજી એક યજ્ઞયજ્ઞ છે. સ્વામીજીએ લોગો સ્વાસ્થ્ય શરીરલાભા હોય તો જ આત્મકલ્યાણ સાધી શકે એ હેતુથી રોગ ચિકિત્સા પણ પોતાના યોગમહાવધી સ્વીકારેલી છે અને યોગશાસ્ત્રથી પણ હઠિલા દર્દીવાળા દર્દીઓના ઉપર અત્યુચ્છ દેશે છે.

અન્ધોઃ અનેક સાક્ષીય અન્ધોઃ સ્વચ્છા છે તથા પાતંજલ મહાશરૂ. સ. ૧૯૧૨.

(સ્વ.) શ્રી નારાયણ સ્વામી

હિમાલયના કુમાઉન પ્રદેશમાં અને ૧૯૩૬ માં શ્રી નારાયણ આશ્રમની સ્થાપના કરી અને એ પ્રદેશના ગરીબ અને અનપક લોકો માટે શાળા, દવાખાનાં, પાકશાળા (કેલેન્ડ) સ્થાપ્યાં અને તેમને નાના નાના ઉદ્યોગોથી માહિતગાર કર્યાં.

આશ્રમમાં ગોપાલન, નૈનપાલન (મધ્યમાની ઉપર), ક્યોલાન અને પેલી અંગેની પ્રવૃત્તિઓ ચાલે છે અને એથી એ પ્રદેશની જનતાને માર્ગદર્શન મળે છે.

આશ્રમતિસ્થિતન સરહદથી ૩૦ ૩૫ માઈલ આપણા પ્રદેશમાં આવેલો છે અને કેલાસ યાત્રીઓ માટે વિશામનું સ્થાન છે.

સ્વામીજીનું પૂર્વજન મળ્યું નથી પરંતુ તેમનો જન્મતા. ર ૧૨ ૧૯૧૨ને દિવસે છાંઈ-ટક પ્રદેશમાં થયો હોતા એમ માલમ પડે છે.

તેમનાં સંપૂર્ણ જન્મનો લાવચિત્તોર બનાવતાં.

પિતુરાલક નિર્લંકામાં સંસ્થાપિત શ્રી બાપુ મહાવિલાસથ 'ઈન્ટર મિડિયેટ કોલેજ' એ એમની સર્વોચ્ચતમ સ્થુતિ છે. તા ૯-૧૧ ૧૯૧૬ ને દિને એમણે મહાસમાધિ લીધી.

અર્થે આશ્રમથી નીચે જિતરા ત્યારે વિશેષ હતીને તેઓથી વડોદરા જ રહેતા આ સહેરમાં એમનું કોટ્ટે બ્રમ્મમંડલ છે.

વડે દરામાં વાલી નિર્લંકામાં 'નારાયણ વિદ્યાલય' એમની સ્મૃતિમાં વાલી હાંમરફલનું નામ બદલીને નારાયણ દરક તરફથી આ નામકરણ રાખવામાં આવ્યું છે. એક 'વિદ્યાર્થી-શરૂ' એમની સ્મૃતિમાં શેઠા સ્થપમર્મતેવાર યરો એવું બજવામાં આવ્યું છે.

(સ્વ.) સ્વામીશ્રી વિદ્યાનંદજી અણારજ

મહામંડલેશ્વરજીજીવુ સ્વામીશ્રી વિદ્યાનંદજી મહારાજનો જન્મ સવન ૧૯૪૦ના આસોસુદ ૭ને દિવસે ગોરખપુર અને કાશી પુરીના અખણામમાં આવેલા અજમજદ નિર્લંકાના ડોલી નામના આમમાં મામાને ઘેર થયેલો હતો. એમનું વતન મહાદેવપુરા, જન્મનું નામ સુરારિ શર્મા પિતાનું નામ બળદેવ ત્રિપાઠી. માતાનું નામ કૂલદેવી આઠ વર્ષની ઉમરે માતાનું સુખ સુરારિ સર્માએ ગ્રામભ્યં. કોઠાદ વર્ષ પછી પિતાજી પણ સ્વર્ગવાસી થયા. મરતી વખતે માતાએ પોતાના મિથ પુત્રના હાથમાં ભગવાન શ્રી કૃષ્ણની છબિ આપી હતી, અને પિતાએ 'શ્રીકૃષ્ણ ચોર્નિફ હરે સુશરૂ, હે નાથ નારાયણ વાસુદેવ' એ મહામંત્ર.

માતાપિતા તરફથી મળેલી આ સપત્તિએ લાગેક સુરારિ શર્માના છવનમાં મહોટા આણી દીને બદાર વર્ષની ઉમર થતાં તેઓ ધરનો ત્યાગ કરી શ્રીકૃષ્ણની ચોખમાં ચાંચ્યા. પ્રવાસમાં ગોવિંદગાવાળા મહાનિર્વાણી અખાંડના આચાર્ય મહામંડલેશ્વર સ્વામીશ્રી ગોવિંદનંદજીની સુલાકાત થઈ. એમની પાસે સુરારિ સર્માએ સમસ્ત હીસા લીધી ને વિદ્યાનંદજી નામ ધારણ કર્યું. પછી તીર્થયાત્રા કરી સરદારના પટ્ટોટી આશ્રમના નિર્વાણ-વેદ વિલ લખમાં સારાંશખન કર્યું ને પુનઃ

સમજ ભારતની યાત્રાએ નીકળ્યા. તીર્થસ્થાનોમાં, પદગોમમાં, જંમડોમાં કર્મો, સંત-મહાત્માઓ સાથે સંલગ્ન થયો, જ્ઞાનચર્ચાઓ કરી, પણ અતરને આરામ મળ્યો નહીં. આખરે શાલિમાનતા વિકટ પ્રદેશમાં રહી જંમડોમાં ફરવા માંડ્યું. ત્યાં એક દિવસ એમને પ્રકાશ મળ્યો. ને પ્રજા તરફથી ગીતાજ્ઞાને પ્રચાર કરવાની આજ્ઞા વર્ધ.

એ આજ્ઞાને સ્વીકાર કરી પ્રજા પિતથી સ્વામીજી પાછાલોકસમુદ્ધમાં આઆનેગીતા પ્રચારનું કાર્ય શરૂ કર્યું. એ કાર્ય એમણે જિંદગીભર ચાલુ રાખ્યું. માન ભારતમાં જ નહિ પણ બ્રહ્મદેશ, આફ્રિકા અને યુરોપમાં પણ ગીતાપ્રચારણ તેઓથી મૂક્યા છે.

સ્વામીજીએ શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા ઉપર 'ગીતાગોશ્વર' નામનું હિંદીમાં લખ્યું લખ્યું છે જે ખૂબ જ પ્રસિદ્ધ છે. આ ગ્રંથના ગુજરાતીમાં અને અંગ્રેજીમાં અનુવાદો થયા છે. આ ઉપરાંત મુખ્ય દેશ ઉપનિષદો ઉપર પણ સ્વામીજીએ લખ્યાં લખ્યાં છે. અધ્યાત્મ શાખાપણ ધરની એમની કીકા બાળીતી છે. વિદ્યાનંદવિદેઝ આદિ ખીને પણ પુરતો એમણે રચ્યાં છે. વળી ગીતાપ્રચારણ 'ગીતામયે' નામનું માસિકપત્ર પણ શરૂ કર્યું હતું જે હિંદીમાં અને ગુજરાતીમાં હંલું પણ ચાલુ છે.

લોકસંસ્કાર્ય આ મહાપુરુષ વડોદરા, કરનાળી, અમદાવાદ, નાગપુર અને હિંદીમાં જળ્ય ગીતામંદિરોની સ્થાપના કરી જનતાને ગીતાજ્ઞને આશ્રય લેવડાવ્યો છે.

ગુજરાતની ભૂમિ સ્વામીજીને વિશેષ મિથ હતી એથી ગુજરાતને જ એમણે પોતાનું કાર્યકેન્દ્ર બનાવ્યું હતું.

સ્વામીજી સાચા અર્થમાં પરમદંડ સર્વિ-માળંગચાર્ય હતા, ગીતાજ્ઞાસ હતા, જન્મદુ-શુદ્ધ હતા.

સવત ૨૦૧૩ના વૈશાખ વદ ૧૨ ને રવિ-વાર તા ૨૧-૫-૧૩ના રોજ ગુલાઈમાં તેઓ જીલ્લાથી થયા

હાલમાં એમની આડી પર એમના મિથ શિષ્ય સ્વામી સદાનંદજી વિરાજે છે, એમણે પોતાના મહાન ગુરુનું કાર્ય ચાલુ રાખ્યું છે.

સ્વામીશ્રી વિદ્યાનંદજી મહારાજનું ચરિત્ર સ્વ. સાક્ષર શ્રી રમણલાલ વસનલાલ દેસાઈ એ લખ્યું છે, એમાં સ્વામીજીના છવનના અનેક અદ્ભુત મંદેગોનું આલેખન છે.

વિદ્યમાન સારસ્વતો

ડૉ. રશિકેશ ડા, મહેતા
સંગીત તથા હળવા નિબંધના લેખો

કવિ રાજેન્દ્ર શાહ
'ધ્વનિ' અને 'શાન્ત કોલાહલ'ના કવિ

શ્રી રામલાલ
'પુનિન' મહારાજના શિષ્ય અને કીર્તનકાર

ડૉ. રામલાલ વરીમા, કોમ કો
મહામાત્ર, રાજરાત વિદ્યાપીઠ
'કાવિસનાં સાઠ વર્ષ ના સપાટક

શ્રી રામસિંહ કા રાઠોડ
'કમળ સરસ્વતીદેવ'ના લેખક

ડૉ. લક્ષ્મણ મહેન્દ્રકુમાર દેસાઈ
અવસ્થાપક અધિકારીવર્ગીય સાહિત્ય

સરમજસિંહ નંદેયરસિંહ પરમાર
પરનાલય મંડળના મુખ્ય સચવાલક

આનંદ સરમજસિંહ મેઠા
કોમ કો, કોમ કોડ, 'નીરાંત' સાદિ થના સપાટક

શ્રી ચમુજીભાઈ ભટ્ટ, બી. એ.
'પોંદે મંદે મોના' 'તે

વિધમાન સારસ્વતો

શ્રી વિક્રમ વિનાયકશય મજમુદાર
એમ એ, ડી ડી (સકન) 'બીએમ'ના યોગક

શ્રી વિનાયકશય હજમજુદાર વેદ
સાહિત્ય સામયિકોના તત્ત્વ અને વિવેચક

શ્રી વિનયકશય શિવરામ દેસાઈ, બી એ
'સંગીત પ્રજ્ઞાસિદ્ધિ'ના યોગક

શ્રી વિનયકશય નહસાલ વોરા
આયોજનાત્મ નાટ્યકલાના મેનેજર
'મુખ્યકલ્પક' ને 'સેરમી'ના યોગક

શ્રી શાંતિસાઈ શાસ્ત્રી
એમ એ, બી ડી
'રસધારા'ના કવિ તથા ગ્રંથકાર

કે બહાદુરી મજમુદાર, એમ એ
'ખલ્લુરોડના મંદિર', 'કૃષ્ણસખાથી યોગીતો'
અને 'કવિરામજી'નું પ્રાંત સાહિત્ય

ડા. મુકુન્દર ૨૫ મલાલ ગેડ
એમ એસસી, પીએચ ડી, 'જૂસ્તરવિદ્યા'
તથા 'ગુજરાતના જૂનાં તોલ'ના યોગક

શ્રી મુધીર મુરેન્દ્રરાય કાઠરાય દેસાઈ
'અંગેના'ના કવિ

શ્રી મુખનલાલ અમૃતલ લ દેસાઈ
બી એ, એલએલ બી
'ગોદાક કુટા કલ્પ' વાર્તાસમૂહના યોગક

વિધમાન સારસ્વતો

સુમનસાર્થ બાઈલાલસાર્થ અમીન
આસિંગામાં નવસિદ્ધાઓ

ડૉ. સુખન્ત મહેતા - પીઠ સમાચરોવક
'સમાજદર્પણ'ના લેખક

કી. સુમુખીબહેન હરિજિન્દ મજાપુર
બી.એ., બી. ડી. 'સંસ્કૃતિ'ના લેખક

ડૉ. સુરેશ દીક્ષિત, એમ. એસસી.,
પીએચ.ડી. 'નાચર' સંબંધી મહાનિબંધ
તથા કવિવરિત્રો

ડૉ. સુરેશ કંઠાવાળા, એમ.એ., પીએચ.ડી.
'મત્સ્યપુરાણ' અને 'સાંકૃતિક
આધ્યયન'ના લેખક

શ્રીમાન સુરેશચાર્યાઈ
દુષિદાસાયે મંદિર

ડૉ. સોમાભાર્ત્ય મુ. ખરેખ
એમ. એ., પીએચ. ડી.
'પ્રચરિત્ર'નો મહાનિબંધ

હરિકાન્ત નાન'લાલ દીક્ષિત, બી.એ.
શિક્ષણ તથા ઇતિહાસના લેખક

ડૉ. હરિમસાદ શિવમસાદ બેપી
એમ. એ., પીએચ. ડી.
દત્તાત્રેય સંપ્રદાયના ઇતિહાસના લેખક

વિધાન સભાસભા

આચાર્ય શ્રી હરિપદાદિ ચ મહેતા, એમ એ
'સરસ્વતી મહાવિદ્યાલય ભાગવત' તથા અન્ય કોષો

શ્રી હરિપદાદિ ચ મહેતા દેસાઈ
(જન્મ સરસ્વતી) મહાવિદ્યાલય ભાગવત

શ્રી હરિપદાદિ ચ મહેતા, એમ એ પીએમ ડી ડી તથા 'ભાગવત' એક અભિપ્રાય ના લેખક

આચાર્ય હરિપદાદિ ચ મહેતા એમ એ
શ્રી તથા વિવેચક

શ્રી હરિપદાદિ ચ મહેતા એમ એ, એમ એમ એ
'મહાવિદ્યાલય ભાગવત' તથા અન્ય કોષો સાથે રમા પ્રમદ

વડોદરાના વિદ્યમાન સારસ્વતો

ડૉ. અક્ષયકુમાર રમણલાલ દેસાઈ
જન્મ : ૧૯૨૧, જન્મસ્થળ-વતન : કાઠોલ
(વંચમહાલ). જ્ઞાતિ : વડનગરા નામર
શુદ્ધ. ગુજરાતના 'યુગમૂર્તિ' નવલકથાકાર
રમણલાલ વસંતલાલ દેસાઈના પુત્ર.
શિક્ષણ : એમ. એ., પીએચ. ડી. વ્યવસાય :
અધ્યાપક, મુંબઈ યુનિવર્સિટીમાં રફલ એન્ડ
સોશયોલોજીના અધ્યક્ષ.

મકાશના : Growth of National-
ization in India, આપતમાં સમાજશાસ્ત્ર
સંબંધી એક કન્યામાળા તેમના પત્ની મિ.
ડૉ. નીશાબહેન દેસાઈ (નાયાલાઈ વિદ્યાપીઠ-
માં સમાજશાસ્ત્રનાં મુખ્ય અધ્યાપિકા) સાથે
યુગ કરી છે.

ડૉ. અતિલકુમાર ચોપાનંદ ત્રિપાઠી
જન્મ : ૧૯૩૭, સ્થળ : વડોદરા, વતન :
સુરજેલ (જિ. અમદાવાદ). જ્ઞાતિ એક
ચતુર્વેદી બ્રાહ્મણ, સુદી રવિ 'આરના'ના પૌત્ર
અને ડૉ. યોગીન્દ્ર ત્રિપાઠીના પુત્ર. શિક્ષણ :
એમ.એ., પીએચ. ડી. (વડોદરા), એમ.
એ.માં ગુજરાતી વિષયમાં મોહનલાલ દલ-
ગીવિહારા કારાવાળા મુવલ્યુંદક મેલગ્યો.
વ્યવસાય : અધ્યાપક, પાદરા કૌશલમાં
ગુજરાતીના અધ્યાપક.

મકાશના : વસ્તુવિશ્લેષરત્તી 'અમરપુરી
બીતા' તથા જ્ઞાનર અને મરૂતાનની મરૂદોત્ત
કથાન અને સંશોધન કથું છે તે દ્વંક સમય-
માં પ્રસિદ્ધ થયે. 'સરી સંત કવિ જ્ઞાનર'
ઉપર ડૉ. ભોળીલાલ સરિસરાના માર્ગદર્શન
નોથે મહાનિબંધ લખ્યો છે તે અપ્રકટ છે.

ડૉ. અમરજીવદાસ ભટ્ટરજીભાઈ ભાની
જન્મ : ૧૯૨૧, વતન : વડોદરા જ્ઞાતિ :
ઓરીસ્સ સહસ્ત્ર બ્રાહ્મણ. માતાપિતા પ્રામિક
ભક્તિભાવવાળાં હતાં. શિક્ષણ : એમ.એ.
(મુંબઈ), પીએચ.ડી., ડિ. લિટ., કાલ્પતીર્થ,
રિષ્ટોમા ઈન જર્મન લેન્ગ્વેજ, સર્ટિફિકેટ ઈન
ફ્રેન્ચ લેન્ગ્વેજ, સર્ટિફિકેટ ઈન લિંગ્વિસ્ટીકા.
વ્યવસાય : અધ્યાપક, મ. સ. યુનિવર્સિટી
(વડોદરા)માં સંસ્કૃત વિભાગના અધ્યક્ષ.

મકાશના : 'કવિ શ્રી હર્ષનંદ નેપથ ચરિત્ર-
એક અવધન' (એનઈઆઈ), 'પૂર્વસંહિતાનાં

સ્થળનાઓ' પરનો એમનો યોગ પ્રસિદ્ધ છે.
સંશોધનાત્મક લેખો માસિકોમાં પ્રગટવાય છે.

સૌ. ઇલાબહેન વિજયકર બીજવાડિયા

જન્મ : ૧૯૨૬, વતન : મહુધા, જન્મ-
સ્થળ : વડોદરા, વડોદરામાં વસિષ્ઠ કાર્ટના
ન્યાયાધીશ, વડનગરા નામર જ્ઞાતિના સાર-
લાઈ બ્રહ્માભાઈ મજમુદારના પુત્ર સિનિયર
જન્મ કુલીનચંદ્રનાં પુત્રો. ઈલાબહેન મુંબઈ
યુનિવર્સિટીમાંથી ગુજરાતી સાથે અને ૧૯૫૦-
માં બી.એ. (આનર્ક) થયાં. તે જ વર્ષમાં
તેમનાં લગ્ન અમદાવાદનિવાસી શ્રી વિજય-
કર બીજવાડિયા (બી.એસટી. ટેક) સાથે
થયાં. લગ્ન માફ ગુજરાત યુનિવર્સિટીમાંથી
'પ્રાચીન ભારતીય સંસ્કૃતિ' વિષયમાં તેઓ
એમ.એ. થયાં.

મકાશના : મિસર અને પશ્ચિમ એશિયાની
પ્રાચીન કંસ્કૃતિ (૧૯૫૮).

શ્રી ઈશ્વરલાલ કસનજી નાયક (પકજી)

જન્મ : ૧૯૦૮, જન્મસ્થળ : હનુમાન
ભાગડા. વતન : વલસાડ. જ્ઞાતિ : અનાવિલ
બ્રાહ્મણ. પિતા રાવસાહેબ કસનજી દયાભજી
કેન્દ્રસરકારની ખેતીવાડી સંસાધક કમિટીમાં
આંદોલન કરેલ શિક્ષિત. શિક્ષણ : પૂના
યુનિવર્સિટીમાં ઈંગ્લેન્ડી વિદ્યાનું શિક્ષણ
લીધું. વ્યવસાય : સુપ્રિન્ટેન્ડન્ટ એન્જિનિયર.
હાલ નિવૃત્ત. પુરાતન ભારતનો અભ્યાસ
એમનો શોખનો વિષય છે. દ્વંકી વાર્તાઓ
પણ લખે છે.

મકાશના : શ્રેષ્ઠનો પરાજય (૧૯૫૨),
સુપાનની શોધમાં (૧૯૫૩), ધરનાં વાક
(૧૯૫૩).

ડૉ. ઉમાકાંત ત્રિભાનંદ શ્યામ

જન્મ : ૧૯૧૪, જન્મસ્થળ વતન : વડો-
દરા. જ્ઞાતિ : અમદાવાદી દરા શ્રીમાળી (વે-
શ્વજી). શિક્ષણ : એમ.એ., પીએચ. ડી.,
વધુ અભ્યાસાર્થે અમેરિકા ગયા હતા અને
તાં બ્રાહ્મણનો આખાં હતાં. વ્યવસાય :
સંશોધન અને મકાશના. ગુજરાતી, અંગ્રેજી તે

હિંદીના ૨૦૦ જેટલા સંશોધનાત્મક, ચિંત-
નાત્મક અને કળાવિષયક લેખો પ્રકટ થયા છે.
હિંદીમાં ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ ધરાઈ
ત્યારે ઇતિહાસ વિભાગના પ્રમુખ.

મકાશના : આણ (યુનિ જ્યોતવિજયજી-
ના પુસ્તકનો અંગ્રેજી અનુવાદ), લોપલ
(પરિષ્કય પુસ્તક), ઇંગ્લીશનિવલ્લોરોદાર
(૧૯૫૦), ધર્મોદ્ધરણ્મ અને મીમનિક્રમવ્યા-
યોગ (ગુજરાતનાં બે ન્દનાં સંસ્કૃત નાટકોનાં
સાધાંતર), ભારતીય શિલ્પસમૃદ્ધિ (૧૯૫૧),
સુવર્ણમુર્મિમાં કાલકાચાર્ય (૧૯૫૧), વગેરે.

શ્રી ઉમિયાશીકર જયરામ ભટ્ટ

જન્મ : ઈ. સ. ૧૯૦૭, જન્મસ્થળ : કા-
ઠોલ, વતન : અમદાવાદ. જ્ઞાતિ : તરિયાન
બ્રાહ્મણ. હાલ ધર્માઈ વર્ણથી વડોદરામાં છે.
તેમના પિતા જયરામ ભટ્ટસારાઈ બહુ અમદા-
વાદ મુનિશિષ્યાસિદ્ધીની તુડી તુડી સેવિતી
એમનાં સહિય ભાગ લેતા. તેમના પિતાના સા-
ધીદરોમાં શ્રી માર્ગકર, બાલુભાઈ, ડૉ. હરિ-
પ્રસાદ, સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ વગેરે હતા.
શિક્ષણ : બી.એ. (આનર્ક), એલએલ. બી.
બી.એ.માં એમના ઈન્કિસાર ને સંસ્કૃત વિષયો
હતા અને તેમને હીરાલાલ ઓદે તથા શ્રી.
દાવર જેવા સાહિત્યબ્યાસેની શિક્ષકોનો
લાભ મળ્યો હતો. વ્યવસાય : રાજઆતમાં
વચીલાલ, કેલનાં ૨૭ વર્ષથી વચકારાવમાં કામ
કરે છે. 'સંસ્કૃતવર્તમાન', 'કૃષ્ણભાવ' અને
'શોકસતા'માં જેટલાં વર્ષો રાત્રિતંત્રી તરીકે
કામ કરે. વડોદરાના વચકાર મેહળનાં સ્વા-
પક્ષમાંના એક અને પ્રથમ પ્રમુખ.

મકાશના : તરિયાન માસિકના 'સુવર્ણ અ-
હોત્સવ આંકડું' સંપાદન તેમણે કર્યું હતું.
'શોકસતા'માં 'વિશ્વામિત્રીનાં રહેવાંનીતરની
કથાર 'સ્વયંભૂ' અને 'વિશ્વામિત્રના નામથી
વર્ણો સુધી લખી તેમના રાજનીતિવિષયક
લેખો, કાળ્યો, વાર્તાઓ અષારનવાર લેનિકો
તેમજ માસિકોમાં પ્રકટ થતાં રહે છે.

સૌ એલજીવિહારેન સુત્રનાર મેઠ

જન્મ : ૧૯૨૮, જન્મસ્થળ-વતન : સુરત.
જ્ઞાતિ : વડનગરા નામર શુદ્ધ. સુતના
અભીતા કવિ શ્રી મધુવજરામ બળવજરામ

નાં વાણિજ્ય શિક્ષણ શ્રીમતી સમિતિદ્વિ-
એકાદશ સભાસિત ફાઉન ઍન્ડ કાઉન્સિલ,
'ક્લેક્લેન્'ના પોસ્ટ ગ્રેન્યુએટ બચસાચ
મ સ યુનિવર્સિટી (વડોદરા)માં પ્રાથમ
પરિક્ષા અને નવતન વિભાગના વડા છે અને
'ગુજરાત રાજ્ય સંગીત નૃત્ય નાટ્ય અગ્રહ
મી ના સભ્ય છે ૧૯૪૭થી તેમણે નવતન
વિષયક લેખો લખવા શરૂ કર્યા છે
મકાશન નવતનશિક્ષા (૧૯૬૫)

શ્રી કનુભાઈ સાકરલાલ કાપડિયા
જન્મ ૧૯૩૨ જન્મસ્થળ વલન વડો
દશ જ્ઞાતિ કાવતાર શિક્ષણ મૈટ્રિક
બચસાચ વડોદરા યુનિવર્સિટીની આદ્ય
ફાઉન્ડેશન ક્લાસ તેઓ મ સ યુનિવર્સિટી
એડમિનિસ્ટ્રેટિવ રજીસ્ટ્રાર કલમના મંત્રી છે
તેઓ વર્ષિક અર્ક 'લીપ' ઈ સ ૧૯૬૨થી
મુદ્રિત પામ છે તેના ઉપર તેઓ છે 'કવિ
મિતલ' સંસ્થાના સહમંત્રી છે કવિસમિતિ
લેખોમાં કાવ્ય લે છે
તેઓએ પારિવર્તાન આક્રમણ વખતે
ગુજરાતના કવિઓના સહકારથી 'સમર્પણ'
નામના ચોરંચીતોના સમર્પણ સંપાદન કરી
સાક્ષણ રૂપમાં ફાળો આપ્યો

કા. કનૈયાલાલ આલોકલાલ સુનશી
જન્મ ૧૮૮૭ જન્મસ્થળ વલન શરૂ
જ્ઞાતિ કાવતાર શિક્ષણ બી એ,
મલએસ બી (વડોદરા, ૧૯૦૭)
વિદ્યાર્થી તરીકેની ઉત્તમગણ કારકિર્દી,
પ્રધાને કરી પુરતો પરીક્ષા વિદ્યાર્થી
જનમ એલેક્સાન્ડર કપુત્રા નિરંજ
ગો, બર્નાર્ડ રો. વૉલ્ટર રજીસ્ટ્રાર કાવતાર,
દશ રોલી વડોદરા અભ્યાસ કર્યા મહાવિ
રવિદેશ થાય તેમના પ્રાથમિક હતા
'વનપદ' (વનવાસી)ની ભૂમિકા વડોદરા
દેશમાં જ તેમના યદી હતી તે જ વખતે
અમદાવાદી એની કલિસ્ટ અને લોકમાન્ય
કમળી અસરગીરી પ્રથમ જગીના મુલ્યથી
સ ૧૯૨૬માં શ્રી લીલાવતીમહેન સ્થાય
લેખ કર્યા

બચત મ પટેલ વડોદરા, વડો દેવર
રૂટેમાં એન્ટ જનરેલ ૧૯૫૦માં
પ્રના યોગેશ ખાતના પ્રધાન બની ઉતર
ના બચતને અન્યારે સ્વતંત્ર વડોદરા અ
નેના તેમણે ભારતીય વિધાનસભાની
પદની તેમણે તે ઉપરજનિત છે
પદ-પદે પ્રવર્તી ઉતરવ પ્રેરકગણ

જન્મ ૧૯૦૪ જન્મસ્થળ વલન વડો
દશ જ્ઞાતિ કાવતાર શિક્ષણ મૈટ્રિક
બચસાચ વડોદરા યુનિવર્સિટીની આદ્ય
ફાઉન્ડેશન ક્લાસ તેઓ મ સ યુનિવર્સિટી
એડમિનિસ્ટ્રેટિવ રજીસ્ટ્રાર કલમના મંત્રી છે
તેઓ વર્ષિક અર્ક 'લીપ' ઈ સ ૧૯૬૨થી
મુદ્રિત પામ છે તેના ઉપર તેઓ છે 'કવિ
મિતલ' સંસ્થાના સહમંત્રી છે કવિસમિતિ
લેખોમાં કાવ્ય લે છે
તેઓએ પારિવર્તાન આક્રમણ વખતે
ગુજરાતના કવિઓના સહકારથી 'સમર્પણ'
નામના ચોરંચીતોના સમર્પણ સંપાદન કરી
સાક્ષણ રૂપમાં ફાળો આપ્યો

શ્રી કનૈયાલાલ આલોકલાલ સુનશી
જન્મ ૧૮૮૭ જન્મસ્થળ વલન શરૂ
જ્ઞાતિ કાવતાર શિક્ષણ બી એ,
મલએસ બી (વડોદરા, ૧૯૦૭)
વિદ્યાર્થી તરીકેની ઉત્તમગણ કારકિર્દી,
પ્રધાને કરી પુરતો પરીક્ષા વિદ્યાર્થી
જનમ એલેક્સાન્ડર કપુત્રા નિરંજ
ગો, બર્નાર્ડ રો. વૉલ્ટર રજીસ્ટ્રાર કાવતાર,
દશ રોલી વડોદરા અભ્યાસ કર્યા મહાવિ
રવિદેશ થાય તેમના પ્રાથમિક હતા
'વનપદ' (વનવાસી)ની ભૂમિકા વડોદરા
દેશમાં જ તેમના યદી હતી તે જ વખતે
અમદાવાદી એની કલિસ્ટ અને લોકમાન્ય
કમળી અસરગીરી પ્રથમ જગીના મુલ્યથી
સ ૧૯૨૬માં શ્રી લીલાવતીમહેન સ્થાય
લેખ કર્યા

શ્રી કાલિદાસ હાલાલાલ ત્રિપાઠી
જન્મ ૧૯૩૦ જન્મસ્થળ પટણ
(તા પેટલા) સાલિએ પ્રેરક ગણ
પિતા મનિ હતા સિમ્લ મૈટ્રિક, સાલિએ
૧૬ (દિલ્લી), વિદ્યાર્થ (સરકાર) તેઓ
કાવતાર સરકારના આરુપોદાનિય સર્વ
એડુકેટિવા વેરન સર્વે, વડોદરામાં
૧૯૫૪થી ને કરી કરે છે તેમણે સામંત્રી
અને દેશીઓમાં કાવતારની સાલિ મનરેશ
કર્મ પણ હાલ નાટ્યપદને વધુ લખ આપે છે

શ્રી કાલિદાસ હાલાલાલ ત્રિપાઠી
જન્મ ૧૯૩૦ જન્મસ્થળ પટણ
(તા પેટલા) સાલિએ પ્રેરક ગણ
પિતા મનિ હતા સિમ્લ મૈટ્રિક, સાલિએ
૧૬ (દિલ્લી), વિદ્યાર્થ (સરકાર) તેઓ
કાવતાર સરકારના આરુપોદાનિય સર્વ
એડુકેટિવા વેરન સર્વે, વડોદરામાં
૧૯૫૪થી ને કરી કરે છે તેમણે સામંત્રી
અને દેશીઓમાં કાવતારની સાલિ મનરેશ
કર્મ પણ હાલ નાટ્યપદને વધુ લખ આપે છે

'મારે લગ્ન કરવું છે', 'હું પરણવા
નથી', 'અગ્રણી પ્રધાન બન્યો' વગેરે તેમના
એકાદશ મહત્ત્વના અને સ્વાઈ રમત્તમ ઉપ
સારી સફળતા પામ્યા છે એવેતર સર્વ
સમજમાં એવેતર તે હાલની ધણી રસમ
માલિતી છે

શ્રી કિશોરલાલ ગોવિંદસિંહ ચાવડા
જન્મ ૧૯૦૪ જન્મસ્થળ વલન વડો
દશ જ્ઞાતિ કાવતાર શિક્ષણ મૈટ્રિક
બચસાચ વડોદરા યુનિવર્સિટીની આદ્ય
ફાઉન્ડેશન ક્લાસ તેઓ મ સ યુનિવર્સિટી
એડમિનિસ્ટ્રેટિવ રજીસ્ટ્રાર કલમના મંત્રી છે
તેઓ વર્ષિક અર્ક 'લીપ' ઈ સ ૧૯૬૨થી
મુદ્રિત પામ છે તેના ઉપર તેઓ છે 'કવિ
મિતલ' સંસ્થાના સહમંત્રી છે કવિસમિતિ
લેખોમાં કાવ્ય લે છે
તેઓએ પારિવર્તાન આક્રમણ વખતે
ગુજરાતના કવિઓના સહકારથી 'સમર્પણ'
નામના ચોરંચીતોના સમર્પણ સંપાદન કરી
સાક્ષણ રૂપમાં ફાળો આપ્યો

શ્રી કિશોરલાલ ગોવિંદસિંહ ચાવડા
જન્મ ૧૯૦૪ જન્મસ્થળ વલન વડો
દશ જ્ઞાતિ કાવતાર શિક્ષણ મૈટ્રિક
બચસાચ વડોદરા યુનિવર્સિટીની આદ્ય
ફાઉન્ડેશન ક્લાસ તેઓ મ સ યુનિવર્સિટી
એડમિનિસ્ટ્રેટિવ રજીસ્ટ્રાર કલમના મંત્રી છે
તેઓ વર્ષિક અર્ક 'લીપ' ઈ સ ૧૯૬૨થી
મુદ્રિત પામ છે તેના ઉપર તેઓ છે 'કવિ
મિતલ' સંસ્થાના સહમંત્રી છે કવિસમિતિ
લેખોમાં કાવ્ય લે છે
તેઓએ પારિવર્તાન આક્રમણ વખતે
ગુજરાતના કવિઓના સહકારથી 'સમર્પણ'
નામના ચોરંચીતોના સમર્પણ સંપાદન કરી
સાક્ષણ રૂપમાં ફાળો આપ્યો

શ્રી કિશોરલાલ ગોવિંદસિંહ ચાવડા
જન્મ ૧૯૦૪ જન્મસ્થળ વલન વડો
દશ જ્ઞાતિ કાવતાર શિક્ષણ મૈટ્રિક
બચસાચ વડોદરા યુનિવર્સિટીની આદ્ય
ફાઉન્ડેશન ક્લાસ તેઓ મ સ યુનિવર્સિટી
એડમિનિસ્ટ્રેટિવ રજીસ્ટ્રાર કલમના મંત્રી છે
તેઓ વર્ષિક અર્ક 'લીપ' ઈ સ ૧૯૬૨થી
મુદ્રિત પામ છે તેના ઉપર તેઓ છે 'કવિ
મિતલ' સંસ્થાના સહમંત્રી છે કવિસમિતિ
લેખોમાં કાવ્ય લે છે
તેઓએ પારિવર્તાન આક્રમણ વખતે
ગુજરાતના કવિઓના સહકારથી 'સમર્પણ'
નામના ચોરંચીતોના સમર્પણ સંપાદન કરી
સાક્ષણ રૂપમાં ફાળો આપ્યો

શિક્ષણ, આસ્તમાં સૌરયજ્ઞ રટીએ અ-
વધાર, નિરાશોમાં અદ્યુન રીતનું શિક્ષણ,
ધિકાગ્રુપિદેવિવદેશ્ય ભારતીય ઇતિહાસ.

શ્રી કુસુમબહેન હર્ષદરાય ઠાકર
જન્મ: ૧૯૦૨. જન્મસ્થળ: અમદાવાદ.
જ્ઞાતિ: બ્રહ્મસંનિય વતન: વડોદરા. પિતા
ત્રિમલાલ પ્રેમાપટ્ટની હાઈસ્કૂલમાં હોદ્દા
ઠાકર. સસરા સુપાર, શિક્ષણ: જી. એ.
(ભાસ્કર ઉચ્ચશિક્ષક મહિલા પાઠશાળા),
બી.એડ. (વડોદરા) વ્યવસાય: મદારાણી
હાઈસ્કૂલ, વડોદરામાં ૨૩ વર્ષ શિક્ષક.
હાલ નિવૃત્ત. પત્ની પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સંપાદના
સંપાદન સભ્ય તેમણે અનેક વિષય સ્ત્રી-
સંસ્થાઓમાં મેંટરી તરીકે અને તેની
વ્યવસ્થાપક સમિતિઓમાં સક્રિય સેવા
આપી છે, ડી.એ. શિક્ષણના વડો પલાયા છે,
મરણ પાડેલો યોગી છે.

માસાના સ્થાનિકોમાં અવાજનવારેડો
મગ્ન યતા રહે છે. વડોદરા રાજ્યના સમયથી
આકાશવાણી પાંચી વાર્તાલાપો આપે છે.

કુસુમબહેન હર્ષદરાય ઠાકર
જન્મ: ૧૯૦૨. જન્મસ્થળ: વડોદરા.
જ્ઞાતિ: નાગર. પિતા વકીલને માતા રાજ્યવત
દીપકમા દેસાઈ અધિયો. શિક્ષણ બી.એ.,
એલએલ.બી વ્યવસાય: શરૂઆતમાં વડો
દરામાં વકીલત. પછી ધરમપુરમાં આયા-
દાસ. હિરેકર આર્ટ એન્ડ એડીશન, હિરેકર
સોલ્ડ જી. કમ્પાઈ પબ્લિકિટી ઓફિસર.
૧૯૫૭માં નિવૃત્ત. પત્ની અમદાવાદની શર
એલ એ. રાહ હોદ્દામાં માધ્યામક અને ન્યૂ
કોલેજના આચાર્ય.

મકાનના નાકો વહેમનું વખત, સમાજ-
શત્રુ 'આમ નહો તો' (કોઈની)ને મુંબઈ
સરકાર તરફથી ઈનામ મળ્યું છે. એકાંતોએ
મગ્ન થાય છે. તેમણે સંસ્કૃતમાંથી કેટલીક
સામગ્રીઓ સાધારણ રીતે ભારતીય સર-
કાર અને ભારતીય માસના વેબસાઇટ પાંચે
નેવાં કામદારો પુરતો પછી વધાર્યો છે.

શ્રીમતી કુસુમબહેન ઠાકર
જન્મ: ૧૯૧૦. જન્મસ્થળ: યોધા.
જ્ઞાતિ: સુનિય. શિક્ષણ: જી. એ (૧૯૩૪).
ડી. હૃદય નાચના શાસ્ત્રાદ્યની વિદેશમાં
આયોજા યુનિવર્સિટીનાં પ્રથમ બી.એ. ને
પછી એમ.એ. થયાં. મદારાણી અધિક
સ્વાસ્થ્ય વિષયકો તેમને ડી.બી.ની માફ
જલ્દી આપી છે વ્યવસાય: સરકારી નોકરી.
૧૯૪૬માં મુંબઈમાં સ્ત્રી અધ્યાપન પાઠ-

શાળામાં વાઈસ પ્રિન્સિપાલ. ત્યાર પછી
આકાશવાણીમાં નોકરી, પ્રેમ.નંદ સાહિત્ય-
સંપાદના સંપાદન સભ્ય.

મકાન: વાર્તા વે વાર્તા (નાગર માટે,
મુંબઈ સરકાર તરફથી પુરસ્કૃત), મંદાર
(કાવ્યસંપદ), વાર્તાવિદ, વનમ પુષ્પ,
(શુભ્રવાત સરકાર દ્વારા પુરસ્કૃત) વગેરે.

શ્રી કુસુમબહેન હર્ષદરાય ઠાકર
જન્મ: ૧૯૦૮. જન્મસ્થળ: લિમરેડ.
જ્ઞાતિ: વલ્લિય. માતાપિતામાં એકસાથે
વર્ષના સંસ્કારો હતા. પતિ રવ. શ્રી હરિલાલ
દેસાઈ એલ.એ. અને સામાજિક કાર્યકર.
શિક્ષણ: શુભ્રવાતી હાઈસ્કૂલ. પછી પતિ દ્વારા
થેર રીડી એજીએ અભ્યાસ કર્યો. પતિના
અવસાન પાદ પૂ. આંધીજી અને કર્તુલ્યાના
સાનિધ્યમાં રહ્યાં. વ્યવસાય: આર્થિક હિંદ
મહિલા પરિષદ, સમાજ કલ્યાણ ધર્મ, નારી
સંસ્થા સ્કૂલ નેપા સરકારોમાં સક્રિય કાર્ય
કરે છે. પહેલાં તે પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સંપાદના
ઉપમધ્ય અને કોરોનારીમાં સહય પછી હતાં.
મકાન: બાપુના પત્રો-કુસુમબહેન
દેસાઈને (બાપુના કુસુમબહેન ઉપનય
પત્રોનું, આચાર્યની કાકાસાહેબ કોલેજકરની
પ્રસ્તાવના સાથે, સંપાદન).

પ્રો. કેશવલાલ હિમતલાલ કમદાર
જન્મ: ૧૮૯૧. જન્મસ્થળ રાજકોટ.
હાલ: વડોદરા. જ્ઞાતિ: દશા મીનાળી વલ્લિય,
સ્વાનકારની જેન. પિતા કાઠિયાવાડના
હાલાર મંતમાં શિરસેદાર શિક્ષણ બી.એ.
(૧૯૧૧), એમ. એ. વ્યવસાય: ઓઈલ,
સુરત, નડિયાદ, વડોદરા અને વલ્લભવિલા-
નરમાં અધ્યાપક. હાલ નિવૃત્ત. શેડો સમય
'આમદવાન'ના તરફી. બહુવાં ઇતિહાસવેળા.
મકાન: હિંદુસ્તાનના ઇતિહાસ (૧૯-
૨૯), દેશ ઇતિહાસ (૧૯૩૦), અંદેશ (૧૯૩૦),
ઈન્ડિયાના ઇતિહાસ (૧૯૨૮) તેમ
જ અનેક મહો અંગ્રેજીમાં.

શ્રી કેસરીલાલ નાનાલાલ દીક્ષિત
જન્મ: ૧૮૬૧. વતન: વડોદરા. જ્ઞાતિ:
નાગર. તેર વર્ષના હતા ત્યારે પિતાજીને
સ્વસ્થતા પછી શાળામાં તેજસ્વી હોવાથી
ટપ્પાને કીકરી શિક્ષણ લીધું શિક્ષણ: બી-
એસસી. (વડોદરા), વેદ અને ઉપનિષદના અ-
ભ્યાસી. વ્યવસાય: વડોદરા રાજ્યની ટ્રેનિંગ
કોલેજના કુસુમી એન્ડ્રુકેસનલ ઈન્સપેક્ટર,
હાલ અર્ચક આચાર્ય, યોગેશ્વરીમાં યોગી-
જીવન વીચારે છે. તેઓ હાલેશ્વર નાગર
સમાજના મેંટરી હતા.

મકાનના માનવરેશમરેવિદ્યા, માટીને
અને કેલસાને પાકુતિક ઇતિહાસ, વિવેક-
નંદના હિતમ વિચારો, સુખમલાવલિ (નિ-
બંધસંપદ). 'મંમયોમ', 'હતુમન', 'જ્યાનંદ'
નેવાં હરતરિયિય સામસીમાં લેખો
લખતા. 'આર્ય' માસિકમાં હિવાઈન લાઈફ,
સિંકેટ આર્ટ વેડ, બીલા વગેરે પર નિબંધો
લખ્યા છે.

શ્રી કેસરીલાલ નેમલંક વડીલ
જન્મ: ૧૯૧૦. જન્મસ્થળ-વતન: વડો-
દરા. જ્ઞાતિ: વીસા શીમાળી ચેતાંનર મુર્તિ-
પૂજક જેન. શિક્ષણ: બી. એ. (વડોદરા),
એલએલ.બી. (અમદાવાદ). વ્યવસાય:
૧૯૩૪થી વડોદરા રાજ્યની હાઈકોર્ટમાં વકી-
લાલ. પછી મુંબઈ અને શુભ્રવાત હાઈકોર્ટની
વકીલાતની સનદ મેળવી. શુભ્રવાત મદારાણ-
માં પબ્લિક ટ્રસ્ટના કામદારના નિષ્ણાત.
મકાન: હરનવિહાર અને બ્રહ્મચર્ય, જ્ઞા-
નવંચર્ય, હીમામહોત્સવ, કમ્પાઈ, સુશ્રી,
જેન વગેરે માસિકોમાં પ્રામિત્ત દેખે મગ્ન
યતા રહે છે. તે લખવાનું એજીએ અને શુભ્ર-
વાતમાં કાલદાસાસનાં પુસ્તકો મગ્નરૂપી છે.

પ્રો. કૌસુમી પુષ્પરાય દેસાઈ
જન્મસ્થળ: પેટલાદ. જ્ઞાતિ: વડનગરા
નાગર. તેમણે વડોદરામાં સંકુષ્ઠ કુટુંબમાં
રહીને શિક્ષણ લીધું. તેમનો હંઠ મધુર છે અને
તે રોબીશમાં બહુ સારું ભણે છે. સસરા
મગ્નરાય દેસાઈએ લેખકીય પારસી ટમ્પી
નવલકથાઓ લખેલી.
મકાન: અનુભવી (સમાજવાલકાન-
ભાવામાં બાલચરિત્રકથા રૂપે મુખ્ય યોગ્ય
પુસ્તક).

ડૉ. ગુણવેતરાય માણેડલાલ શેઠા
જન્મ: ૧૯૦૩. જન્મસ્થળ-વતન: વડો-
દરા. જ્ઞાતિ: મળવતિ. પિતા પ્રાચીન
શિક્ષક, 'મળવતિ'ના તંત્રી અને અખિલ
ભારતીય મળવતિ સંપાદના સભ્ય. અભ્યાસ:
એચ.એસસી., પીએચ.ડી., એફ.એલ.
એસ. (એટીની); વનસ્પતિશાસ્ત્રના વધુ
અભ્યાસ અને ડૉ. એ. ૧૯૫૫માં સિયોન
જવા હતા. ૧૯૧૫થી મ. સ. યુનિવર્સિટી
(વડોદરા)માં અવધારના યેજ્યર. તે પહેલાં
તેમણે ભારત સરકારના સામંતિહિંદ ઓફિસર
અને સિદ્ધેશ્વરિય ઓફિસર તરીકેના ઇન્ડિયન
સર્વે ઓફિસર, હકદારમાં સેવા આપી
હતી. ૧૯૨૫માં હંદની વિનિયમ સંસ્થાપી-
માં ફોડા તરીકે જુલાઈ. ૧૯૫૭થી વનસ્પતિ-

રિખની ડિમી મેળવી છે. શિદ્ધાંત: બી.ઈ. (વડોદરા), ૧૯૫૧, હાઈસ્કૂલ એન્જિનિયરિંગ (જર્મની), ૧૯૫૮-૧૯૬૦ એમ.ઈ.ની ડિમી ૧૯૬૪માં (વડોદરા) મધ્યમ વર્ગમાં મધ્યમ નંબરે મેળવી.

વ્યવસાય: ૧૯૫૮ સુધી ફેક્ટરી આંક રેકોર્ડિંગ એન્ડ એન્જિનિયરિંગ, વડોદરામાં પ્રાધ્યાપક. અભ્યાસ દુરતીની સરકાર વફાવત બાઈરિન્જિયોનાલ એન્જિનિયરિંગ હોલમાં પ્રાધ્યાપક. ઈ. સ. ૧૯૫૩થી તેમનાં કાળે 'દક્ષિણ', 'અખેડાનદ' અને 'લાડમિત'માં પ્રગટ થતાં રહે છે. કમલ કવિ સમાજના સભી (૧૯૫૪)

પ્રકાશન: ઇલેક્ટ્રિક એન્જિનિયરિંગ એન્ડ પાઇપુરવટ (૧૯૫૩) મહિષ વયુ છે

ડૉ. ચંદ્રકાંત બાપાવાણી પટેલ (ત્રિવેદી)

જન્મ: ૧૯૧૨, જન્મસ્થળ: સુલેલ (નર્મદા કાંઠા) જ્ઞાતિ: આદિવાસી નાગર ચૂડસ પિતાનું નામના પોલીસ ઘરેલુ હતા તેથી ખોલ આટ. પત્ની સાનુભવેન સુરભી અને સરકારી અધ્યાપક: સિનિયર ટ્રેનિંગ પ્રુફ અધ્યાપક પાટણના વડોદરા ૧૯૩૪, એસ.એસ.સી. (સુખર્ષ) યુનિવર્સિટી ૧૯૫૩, 'સાહિત્યિક' (દિલી વિશ્વવિદ્યાલય, મધ્યામ) ૧૯૫૧ 'સાહિત્ય મહેાપાખ્યાન' - તેમના સાહિત્યિક ક્રક ડૉ. મણીલાલ મજાણદારના માર્ગદર્શન હેઠળ 'અકાદમી એકાદમી મતિબિંબ ગુજરાતી સાહિત્ય' વિષય પર મહાનિબંધ લખવાથી સુરતની સુન્દર વિદ્યાપીઠે આ પદની ફોનાયત કરી. ૧૯૫૪, તેમને ફિલ્મીની સેન્ટ્રલ હાઇર એન્ડ કેટલે 'વિદ્યાવાચસ્પતિ'ની આનંદ પદની અપલબ્ધ કરી છે, ૧૯૫૬

વ્યવસાય: કેળવણી ખાતામાં સજાતી નોકરી ૧૯૫૧થી ખતી તરીકે પ્રિમાલ સાહિત્ય સંજ્ઞા અને લવનના નવનિર્માણમાં સક્રિય ફાળો આપી રહ્યા છે

પ્રકાશન: મેનાપાપતની દોહમિત વાર્તા, 'ગુજરાત કાલિદાસ સાહિત્ય' (શોપમય) પ્રગટ થવાથી તેવાની તરીકે તેમના નિબંધ 'મહાવીર ભજવાનની ઉપદેશપ્રમાણે' અખિલ દિલ્હી એક્સિલિટી પ્રકાશન મળ્યા છે. ખાંડોમાં ખમના અવશ્યકેએ અચારાવાર પ્રગટ તાર રહે છે.

તેમણે ડૉ. મણીલાલ મજાણદાર સાથે જુલુ તાર એકાદમી સપાદનકાર્ય પણ કરેલ છે.

ડૉ. ચંદ્રકાંત મણીલાલ મહેતા

જન્મ: ૧૯૧૧, જન્મસ્થળ વલન: વડ મર (જિ. મહેસાણા) જ્ઞાતિ: હયાનાગર

વહિયુ. પિતા કબીરસાહેબના અવધારી. શિદ્ધાંત: એલએલ બી, તેમણે વડનગર, વડોદરા, અમદાવાદ તથા પૂનામાં શિદ્ધાંત લીધું. વ્યવસાય: સિવિલ એન્જ.

પ્રકાશનો: સહસ્રાંકન તથા વીજક સારાંચ સંગ્રહ (સહસ્રપાદિત ઈ. સ. ૧૯૧૬) રવર-સનેદ, સેટેલ, ગુજરાત સમાચાર આદિ પત્રોમાં કબીરસાહેબ દ્વારા અવધારી લેખો પ્રગટ થયા છે. આ ઉપરાંત આધ્યાત્મિક પદો તથા કુદા પણ લખે છે

ડૉ. ચંદ્રકાંત મણીલાલ ચુકલ

જન્મસ્થળ: બેલાત. જ્ઞાતિ: ઓદિશ રોળક ધ લખુ શિદ્ધાંત: એમ. એ (બરોડા કૌલેજ), બી. એ. (વડન)

વ્યવસાય: બરોડા હોલમાં અગ્રેષ્ઠ કાષાસાહિત્યના પ્રાધ્યાપક હતા. હાલમાં કુટુંબ આયોજન વર્કસ, મુંબઈમાં થરસોનેલ ઈનેજર છે. ૧૯૫૬થી એ વર્ષ માટે પ્રિમાલ સાહિત્ય સંજ્ઞાના પ્રમુખ હતા.

તેમણે ગુજરાતીમાં કટક વિવેચનો અને લેખો લખ્યા છે.

ડૉ. ચંદ્રકાંત ઉપાધ્યાયદાસ રાવ

જન્મ: ૧૯૩૦, જન્મસ્થળ: અડાલિયા (ભરૂચ) જ્ઞાતિ: અબ્રામ પિતા સામાજિક અને દેશલુકે કાર્યમાં રસ લેતા માતાની મધ્યપરાજયુતાને વારસો મળ્યો છે.

શિદ્ધાંત: એમ. એ, એમ. એડ. વડોદરા યુનિવર્સિટીમાં બી. એ મા ૧૯૫૧માં અ. ક. રિવેરીને કાંડાવાળા મહાકવિ મેળભાં ગુજરાત વિદ્યાપીઠથી વિનીત ટીપી પણ મેળવી છે તેઓ વડોદરા સહેર માધ્યમિક શિક્ષણ સ્થળ ઉપમુખ છે.

પ્રકાશન: સાહિત્ય મેસેજ ૧૯૪૭થી 'શહેર ભાસ્કર' અને 'લક્ષ્મી સુવર્ણ'માં કાળે લખીને કથોં પાછી માસિકોમાં વાર્તા, કટાક્ષ લેખ, મત્સરચેષ, નાટક લખતા રહ્યા છે. 'પ્રેમીવાની' નવલકથા પણ પ્રગટ થઈ છે અખબારોમાં કાલે પણ લખી છે. ૧૯૫૮થી 'શહેર ભાસ્કર'ના સપાદક છે વાર્તા માટે પારિતોષિકો પણ મેળભાં છે

ડૉ. ચંદ્રકાંતના ધનનય શાય

જન્મ: ૧૯૨૬, જન્મસ્થળ વલન વડોદરા. જ્ઞાતિ વહિયુ 'લાળાજીવ'ના તત્તી રમણ હાલ સહકારી પ્રુફ પ્રાનજય સાહે સાથે તેમનાં લગ્ન થયા હતા પતિ લેખક અને માહિતી ખાતામાં નોકરી કરનાર. શિદ્ધાંત: મેટ્રિક.

મહિલા મકળની મટતિઓમાં સક્રિય રીતે કામ કરે છે. ચંદ્ર સાહે નામથી ઠાલાં દસ વર્ષથી લલેનો, મોઢો, વળગો મટેભાં ભુલ્યાં સામયિકો અને અઠવાડિતોમાં વાર્તાઓ તેમજ લેખો લખે છે.

ડૉ. ચંદ્રમતરાદ માણેકલાલ પંડિત

જન્મ: ૧૯૧૦, વલન: વીસનગર (ઉવર ગુજરાત). જ્ઞાતિ: વીસનગર નાગર ક્ષિત્ર: વીસનગરની બી. ડો. હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસ કરી નોકરી રવીકારી નવસારાના સમયમાં ગુજરાતી અગ્રેષ્ઠને અવધાસ વાણ સાખી રીક મો (અમેરિકા)ની નૅસનલ મેકેસચેન ટ્રેનિંગ એસોસીએશન અને ઈન્ટરનટયુટ આંક સેન્ટરમાં, હાનાના પોસ્ટલ કોલેનો અવધાસ કરી વેચાણવા અને ધખાગીય જ્ઞાન મેળભુ

વ્યવસાય: ૧૯૩૫થી બાપાર, ૧૯૪૭માં પ્રકાશન સંસ્થા શરૂ કરી શરૂઆતમાં નિઃકલ વેચાણને લગતું માસિક શરૂ કર્યું ત્યાર બાદ ટ્રેડ, ટેકનિકલ, ઈન્ડસ્ટ્રીઅલ પ્રકાશનો કરતા રહ્યા

પ્રકાશનો: ૧૯૫૪માં વડોદરાથી પ્રાથમિક, સાર્વત્રિક અને સાહિત્યિક 'શ્રેણિલા મોટી' આસિનું પ્રકાશન શરૂ કર્યું, જેમાં એમના લેખો પ્રગટ થતાં રહે છે.

ડૉ. ચંદ્રકાંત ચંદ્રકાંત બાણેક

જન્મસ્થળ ગોહલ જ્ઞાતિ દયા મીમાળ વહિયુ અવધાસ મેટ્રિક હોડાપ્રમીભલેનોની કેળવણી ચો.બી. હતા એ સમયમાં તે મેટ્રિક સુધી લણવાથી એમની પ્રતિકા વધી.

વડોદરાના 'સપાલ વિજય'ના તત્તી માણેકલાલ અખાલાલ ડોહરના વિશુર ચવાથી ચંદ્રકાંતબાણેનોનાં તેમની ટાપે લગ્ન થયાં થર તથા પ્રેસનો જાણે હોડાશારીરી ઉપાડવા ઉપરાંત વડોદરાની ચીમનાનાઈ શ્રીસચાજી સુધાન સંજ્ઞાનુ અને તે અધ્યક્ષ પટે હતાં તે સમયે સપાળાનું લગ્નમરૂ. એક લાખનું મકાન કલેષ થયું, તેમણેજ સીવજી, ડાઈપ તથા ભરતના નિખમિત પત્રો સમાજમાં છરૂ કર્યા

'સપાલ વિજય'માં 'રી સાહિત્ય' વિભાજન સવાનન તેમણે ગજુ વર્ષ કર્યું અને પણ ઉપયોગી લેખો લખ્યા તેઓ સારાં વકા પણ છે

ડૉ. ચંદ્રમૌલી મજાણદાર 'મહાકવિ'

જન્મ: ૧૯૩૦ જન્મસ્થળ: પેટલાલ. જ્ઞાતિ: વડનગર નાગર પિતા મણીલાલ

માં સાહિત્ય, સંશોધન ને શિક્ષકગણ-
ને માતાપિતાના સંસ્કાર જળવાયા છે.
શ્રી. એમ.એ. મુખ્ય વિષય ઇતિહાસ
પુરાતત્વ અને સંસ્કૃત.

વસાય : ઇતિહાસના અધ્યાપક.
ના : સંશોધન ક્ષેત્રે મહત્વના લેખો
ના છે. 'શુજરાતમાં બોધકર્મના રમૂજ
'માં, 'શુજરાતના પાળિયાત વેનિષ્ય',
'મૈત્રી જમખાના', 'ગોરસંગમે કહે
જોરોહ નાનીપુરી : પ્રાચીન અને
નવ' વગેરે લેખો બોગોલિક, ઐતિહા-
સ અને સાંસ્કૃતિક દ્રષ્ટિએ નોંધપાત્ર અને
છે. 'સ્યમંતિર' માસિક તથા 'કમ્પેસ
અંક' શુજરાત' માસિકમાં પ્રસિદ્ધ
શબ્દ-પીપરીના ખેલેલા સર્પની સુંદર
ચિત્ર દોષ પણ ગણનાપાત્ર છે.

વહન : ચીમનલાલ મહેતા
: ૧૯૦૧. જન્મસ્થળ-વતન : સુરત.
શિક્ષક : શિક્ષણ : બી.એ.
સાય : શિક્ષણાર્થથી-શુજરાત.
મુખ્ય કૌશલ્યપ્રતિભા બળદંતી,
દિશા દેશિયામાં થોડા વખત
માં મ. સ. યુનિવર્સિટી વડોદરાના
ભવનાટક વિદ્યાલયમાં માધ્યાપક,
અમેરિકામાં નાટક પરિસ્થાપક
રોમાં પ્રતિનિધિત્વ તેમજ અમે-
નાટક સંબંધી અધ્યાપન કાર્ય.
સ. ૧૯૫૬માં ભારતીય દેશિયા-
નાર બાલકોની. તેમણે સાહિત્ય
ની ધણી પરિવર્તમાં હાલની

૧ : હલા કાળો, આગમારી, થમસ

દશકેર સોમનાથ ભટ્ટ
'સ્યમંતિર' ૧૯૩૭. જન્મસ્થળ વતન : શાળ-
વિદ્યનગર, સોરાષ્ટ્ર) જ્ઞાતિ :
સ. શબ્દરૂપાપુર મૂળ પ્રતિષ્ઠા
૧. ભટ્ટ કુટુંબમાંથી શાળવને
તરે મળતા. તેમના પિતામહ
પીડર હતા.
બોડોટની હંદર કહેવામાં છે
યાસ છેડાયો. લિંબી, મરાઠી
સાથે ભણે છે. એસ.એસ.
શીની ૪ વસાર કરી હતી.
સ્વતંત્ર ખાસ પ્રમાણપત્રોએ
અને વેદશાસ્ત્રને લેતા

અભ્યાસ કર્યો છે. અવસાય : પત્રકારત્વ.
પ્રમુખના : ખાતે જીવોપધિ, તમને
અરોગ્ય, તમારી મુશ્કેલીને જોળાવો, રસો-
કાની ઓપિઓ. દૂધી વાર્તાઓ તથા
અનુસાર પણ પ્રસિદ્ધ થયા છે.

શ્રી મયવનરાય માણેકજીભાઈ શુકલ
જન્મ : ૧૮૯૬. જન્મસ્થળ : સોલેઈ. જ્ઞાતિ :
વડોદરા. જ્ઞાતિ : સાહેબરા નામર. પિતાના
પિતા કાટા (શાળસ્થાન) રેલ્વેમાં સારા હોદ્દા
પર હતા. શિક્ષણ : મૈટ્રિક. મુખ્ય અવસાય :
પત્રકારત્વ. ઈ. ૧૯૧૬થી સાહિત્યક્ષેત્રે
પ્રવેશ કર્યો.

રચના : મારી પડોશી અને બીજા વાતો,
એક રેખાચિત્ર, પંચરતના દર્શાવતી, આવામ-
નો કળીરવડ (પી. માણેકજીવડ રેખાચિત્ર),
લિપિશિક્ષામાં કેટલાંક નહિ અને આવામનો.

શ્રી ઇમનલાલ પ્રેમાનંદ પટેલ
જન્મ : ૧૯૧૧. જન્મસ્થળ-વતન : વડો-
દરા. જ્ઞાતિ : પટેલ. શિક્ષણ : વડોદરામાં
એમ.એ., બી.ટી. તેમજ વિદ્યાલંકાર, સા-
હિત્યાલંકાર, શાંકર મહાંતરાસની છાત્રાલેવ
વેદાંતધ્યાય.

અવસાય : ભારતી હાઈસ્કૂલના આચાર્ય.
ધણી શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં અમરદે રહી
કાર્ય કર્યું છે. આવામ તથા પ્રાચીન સંસ્થા-
ઓમાં પણ સક્રિય કાર્ય કરે છે. 'વલ્લભવિદ્યાન'
માસિક તથા ચિન્મયાનંદ અભ્યાસ વર્તુળ,
વારી કેન્દ્રના સંચાલક છે. સંસ્કૃત વિદ્યે
સભા ને પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભાના સભ્ય.

પ્રમુખના : 'ઉપનિષદનાં ચોટી' ને 'ભારતીય
સાહિત્યક્ષેત્રે' એ જ ગ્રંથો દ્વંદ્વ સ્વખર્ચમાં પ્ર-
સિદ્ધ થયાના છે. તેમના જનદહીન અને બીજા-
દહીનને નિર્બંધ આજિલ ભારતીય કક્ષાએ
મુખ્ય પુસ્તકારવાર કર્યો હતો. 'વલ્લભ
વિદ્યાન' માસિકમાં લેખો પ્રસિદ્ધ થયા છે.

પ્રો. જગન્નાથજી જગજીવનદાસ શેઠી
જન્મ : ૧૯૧૪. જન્મસ્થળ : પારડી,
(જિલ્લો : વલસાડ), વતન : વડોદરા જ્ઞાતિ :
વાલિયા. પિતા સાધુર હતા. તેઓ પ્રેમાનંદ
સાહિત્ય સભાના સભ્ય હતા. શિક્ષણ : બી.
એ. (૧૯૩૬), એમ.એ. (૧૯૪૩). બી. ડી.
(૧૯૫૩), પી.એચ. ડી. (૧૯૬૮).

અવસાય : ઓફ ગેસોલિનલ રફલમાં
શિક્ષક ૧૯૫૪થી વડોદરામાં ફેકલ્ટી ઓફ
એગ્રીકલ્ચરમાં શુજરાતી અને શિક્ષણના
પ્રાધ્યાપક.

પ્રમુખના : નવખાનવી કેળવણી (માધ્યમ),
શિક્ષણના સિદ્ધાંતો, શુજરાતી સ્વરચ્ચંબન-
માળા, શુજરાતી સ્વરો (કેચેટ), શુજરાતી
અંગ્રેજી (અંગ્રેજી) અંગ્રેજી શુજરાતી પદા-
ન્યયનો ઉપનામક અભ્યાસ (અમરક).

શ્રી જનકકુમાર હરિભાઈ દેસાઈ
જન્મ : ૧૯૩૫. જન્મસ્થળ : સુરત.
જ્ઞાતિ : અનાવલા.

શિક્ષણ : બી.એસસી. (૧૯૫૬), એમ.
એસસી. (૧૯૫૮), એમ. એસ. (૧૯૬૨).
તેમણે વડોદરા અને અમેરિકામાં શિક્ષણ
લીધું છે. અવસાય, વનસ્પતિશાસ્ત્ર અને
ફોટોગ્રાફી તેમના રસના વિષય છે.

પ્રમુખના : કદમ્બખાતે માણસખાતે
દીપકો (અમ કોરેક્ટરૂટ 'મિન ઈટિવ લેપકો
આફ કદમ્બખાતે' અનુવાદ.)

શ્રી જયવતીજીજીવન નરપરિલાલ દેસાઈ
જન્મ : ૧૯૩૫. જન્મસ્થળ : અમદાવાદ.
જ્ઞાતિ : બ્રહ્મસૂત્રિય. હાલ વડોદરા. ડૉ. હરિ-
મલાલ દેસાઈ અને 'મીતમનમ' સ્થાપનાર
મીતમલાઈ દેસાઈ તેમના ભાઈ યામ.

શિક્ષણ : ઈન્ટર આર્ટ્સ, વડોદરામાં ચી-
મનાભાઈ સીસમજી અને ચીમનાભાઈ સી
લ્લોચાલકમાં મેંડી હતાં ને સક્રિય કાર્ય કરે છે.
અંરિસર જ્યોત્સ્ન વર્માના 'ગ્રંથસુંદરી'
સીમાસિક્ષક બંધે સંચાલન કર્યું હતું. તેમાં
તેમનાં અનેક રેખાચિત્રો અને નિબંધો મુગ્ધ
થયા છે.

પ્રમુખના : કવિ અવન (સયાજી બાલ-
જાનમાલાનું પ્રમુખના).

પ્રો. જયંતકુમાર પ્રેમશંકર કોકર
જન્મ : ૧૯૨૨. જન્મસ્થળ-વતન :
વિરમખામ. જ્ઞાતિ : ઓદિય સહસ્રાદ્યાલ.
શિક્ષણ : મૈટ્રિક સુધી. સિદ્ધપુર પટ્ટી શિક્ષણ
લીધું પછી શિક્ષણ માટે યુનઈ થયા.
બી.એ. (૧૯૪૫), એમ.એ. (૧૯૪૭), ડેવિડ
(૧૯૫૦), એમ.એ માં મુખ્ય વિષય સંસ્કૃત
(વેદાંતશાસ્ત્ર) અને બીજી શુજરાતી, અભ્યાસ
દરમ્યાન રફોલસિય અને ચંદ્રક મેળવ્યાં
હતાં, તેમ જ જુદાપતિની જગ્યાદારી ચાર
વર્ષ સંભાળી હતી.

અવસાય : અધ્યાપન અને સંશોધન.
વડોદરામાં મુખ્ય સંસ્કૃત વિભાગમાં પ્રાધ્યા-
પક. પળ પ્રાચ્યવિદ્યા મંદિરમાં સંશોધન
અધિકારી તથા મારૂત અને સંસ્કૃતના
અનુસ્નાતક કક્ષાના અધ્યાપક.

શાસના વર્ષકરણ અંગેના આતરરાષ્ટ્રીય મંડળ નેવરરેન્ડના સભ્ય

મકાશન તેમના ભારતીય વનસ્પતિ અંગે રૂપ ઉપરાત સરોપન લેખો આતરરાષ્ટ્રીય વૈજ્ઞાનિક સામયિકોમાં છપાયા છે મહાનિ બધના એક ભાગ 'શિ દુલોરા ઝાંઝુ ખાવા મઠ-ગુજરાત રાજ્ય' (૧૯૧૨) આયુર્વેદિક અભ્યાસમાં ઉપયોગી નીવડે તેણે પ્રસ્તુત છે

શ્રી ગોવર્ધનભાઈ યુનીલાલ શાહ
જન્મ ૬ મે ૧૯૨૦ જન્મસ્થળ વતન સુમેડા (જિ વડોદરા) હાલ વડોદરા જ્ઞાતિ હસાલાડ વલ્લિક માતાપિતા વેળુચ મથાલી એમણે પ્રસિદ્ધપ્રદાશના સરકારે ગ્રાંથો ઉપેક્ષા પુત્ર શ્રી મનમોહનદાસ અમેરિકામાં રસ જીલ્લો ઇન્જેનીરી વિજ્ઞાનના માસ્કર આર્ટ સાયન્સ શિપજી બી હોમ (સિડનહામ કોલેજ, યુગર્લ) ૧૯૪૨, એલએસ બી (અ.સ યુનિવર્સિટી વડોદરા) ૧૯૬૬ સાહિત્યકરન (અલાહાબાદ) વ્યવસાય વૈનિક હોલકસત્તાના તમો વિભાગમાં નોકરી રસિદાસ પ્રકાર મરજના ઉપમયુગ

મકાશન ૧૯૩૮માં અભ્યાસકાળ દરમ્યાન ગોપીની ચિરક સાવના અને કલેશ્વર કુચ્છુ હાંતિનું હર્ષ અંગેનું સૈનિક વચ્ચુ એની 'ગુજરાતી' સાપ્તાહિકે નોંધ લીધી હતી 'વિશ્વકર્મી' અને ગુજરાત વિદ્યાનંદની કાવા નધા ઓકોગિક યુગના અંધ જી' એવા માસિકને કાળેય પ્રસિદ્ધ છે

અખિલ ભારતીય પ્રસિદ્ધાગર્ભિય વેળુચ જનિષદના ગુજરાતી ગ્રુપપત્ર 'વંદનભવિજ્ઞાન' માસિકના તે સંપાદક છે

શ્રી ઔરીશકર આશાશંકર-ધેરણી
જન્મ ૬ સ ૧૮૮૮ વતન ધોળકા (વિરાટનગર) હાલ વડોદરા જ્ઞાતિ તોપાન પ્રાણજી પિતા તરવેલા અને ત્યાગી એવા હતા માતા જન્મ આપી રવેરેરવ યથા પિતાએબાળને સુક અચ્ચુતાન, અને સોપ્પુ ત્રણ વર્ષ આઠ મહિના હિંદભરમા ખમખાળા યાત્રા કરી શિક્ષણ વર્નાકુલર કાઠલ

વ્યવસાય આમખારી ઇન્ડેપેન્ડેન્સ તલાલી કારકુન અને રોમકની નેઝરી શેડો ક્ષેત્ર સમય કરી પછી શ્રી રેલવ હર્ષક દુખના કાવ નીચે નેઝરી કરી પછી રમખમિન નાટકો લખવા માડપી એમાં સારી સફળતા મેળુમરામ શમી પાસેથી કમ્પોઝીસને નાટ્ય સાજોને અજ્ઞાત કરી ગુનકમાં અધિક પ્રગતિથી જમતે ધરુણના કરી કમ ભૂં કરતા

એમણે ૧૧૭ નાટકો લખ્યા છે, એ ભજવાયા ૥ જીલ્લો ગોરે બાને અખમટ છે આ ઉપરાત ૮ દિવસી વાતોમાં ૧૫ ધર્મકથાઓ અને ૧૨૦૦ ઉપરાત બીજાંબી લખ્યા છે 'સમ્રાટ ચંદ્રગુપ્ત' કરાવ્તીથી પ્રસિદ્ધ થતા 'ટલુકાર'માં પ્રસિદ્ધ થયું હતું આખ્યાન સમગ્ર 'અમુતાનંદ' પ્રગટ થયો છે

તેમના 'કનકકેસરી' (૧૯૧૪) નાટકે હુબી જવી એક નાટક કપળીને ૭૫,૦૦૦ રૂા ની કમલ્લી કરી આપી હતી 'દુર્ગાદાસ' નાટકની રૂ ૨૦૦ નાંકેટા થઈ હતી 'દુર્ગાદાસ' લખવા વા માટે કરાવ્તીના 'જનરેટર' વારંટ કાઢ્યું હતું જીલ્લા એવરની મહર્ષી વડે દરા નાસરી આભા મુગઈ સરકારતેમને રૂ ૨૦૦૦ વાપિક માનખન આપતી એ રાઈલ્ડકમ આપી દેના

શ્રી ગંગાશકર હાલુવાજી પંડ્યા
જન્મ ૧૯૦૫ જન્મસ્થળ વતન ળેડેરા (જિ વડોદરા) જ્ઞાતિએ ચાવીસી માસજી આતાપિતા ધાર્મિક વૃત્તિ અને બેકાલાવ બાળા હતા ગોદાભાઈકેમ્પેશી પવિત્ર ઇષન વાળે છે શિક્ષણ એલ ટ્રેઈનિંગ કોલેજમાં અખમ ૫૬ ૧૯૨૬-૨૭માં યથા વ્યવસાય ફેળવણી ખ તામા પ્રાથમિક શિપ હાલ નિજપત્ર ઈ સ ૧૯૪૦ થી બાલકાગી લખતા રહ્યા છે

મકાશન બાલમિત્ર બાલમાધુરી બાલ ઇષન, બાળક ગુન ગુજરાત નવસ રત વગેરેમાં થઈ કુલ ૧૩૮ બાલકાળેય પ્રસિદ્ધ થયા ૥ રાજ અને મરગા જીલ્લા રચ્યા છે

તેમણે પ્રેમાનંદ સાહિત્ય લક્ષાની યાદવૃત્તિ ને બાલકાળ રૂપમાં બીજી અને વહેલો પ્રસ્તુતકર મેળવ્યો છે અને ભૂતાર્થ વડે દરા રાજ્ય પ્રાથમિક શિક્ષક મહાલ વાકુળી બન્ધ કાળેય બદલ ચક્રક મળ્યા છે

શ્રી ધનરયામ નંદવરલાલ મહેતા
જન્મ ૬ મે ૧૮૮૭ વતન કાલોલ (પંચમહાલ) જ્ઞાતિ વડનગર નાગર સામજીય કુટુંબમાં જન્મ શિક્ષણ ગુરમ્હી મેડિકલ ટે હેલમા ત્રણ વર્ષ બળ્યા પછી મેટા માઈનિંગ મુલુને લીધે કુટુંબનિર્વાહ અંગે શિક્ષણ છાડ્યું પડ્યું

વ્યવસાય શિક્ષક, યેગક ૧૯૨૬માં તેમણે વડોદરા 'નવચેતન' જનમા મહંમીસ તત્તી ૧૯૪૨માં હિંદ ઇડોની લેડવ અને એલેક્ષ તા ૧૯૪૭-૪૮માં વડોદરા શાસદા મહિર મિલક રૂપકમા ગુજ્ય શિક્ષક અને

હાઈસ્કૂલમાં શિક્ષણ અભ્યાસે નિજન શેડો સમય તે પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સજ્ઞાના મત્રી જીલ્લા

મકાશન સ્વામી બાળજ્ઞાનમામાં પ્રેમાની કયા, ધોહીની લીલા, જરની કયા, અર્ધની કયા ધોમસ આલવા એડિસન વગેરે પ્રસ્તુતકો છપાયા ૥ નવલકથામાં દુરમન ના દાવ ('નવગુજરાત સાપ્તાહિક'નું ફેલ પ્રસ્તુત), મલતી વગેરે તે ઉપરાત દૂધી વાતો બો અને શામેલપયોગી પ્રસ્તુતો જીલ્લા પ્રગટ થયા છે

શ્રીમતી સ્વારુણતાબહેન રાનેન્દ્રભાઈ ગાધી

જન્મ ૧૯૩૩ જન્મસ્થળ વડોદરા જ્ઞાતિ વીસાહાલ જીલ્લા 'બાળલખન ના સરવાપક અને તત્તી રમજીલાલની બીજી પુત્રી શિક્ષણ બી એસસી (બેનરસ)

વ્યવસાય હે મસાયન્સ વિભાગમાં પ્રાથમિક એક્સ પી એન ડી વિમે સર્કેલિંગ, થ ટકોપરઆકાશવાણી ઉપરથી તેમના કાર્યકર્મી નાનવજીથી પ્રસારિત થાય છે

મકે ઇલ 'જન્મભૂમિ-મવાસી' જનના સંસ્કારચક્ર વિલગમાં કન અને કાવ્ય' એ મેળુમમાં થઈ લેખો લખ્યા છે તેમના રસી ઈ ની વિવિધ વાનગીમાં વિવિધક લેખો બૂલ વખલુચ ૥ તેમણે બાળોપયોગી સાહિત્ય જીલ્લા લખ્યું છે

શ્રી આપરશીભાઈ વિઠ્ઠલદાસ ડેરેશી
જન્મ ૧૮૬૨ જન્મસ્થળ ટકોરા વતન મેડલ (ક હિંધાવાડ) જ્ઞાતિ ભાદિયા શિક્ષણ મેટ્રિક વ્યવસાય ખતકારેલ

૧૯૨૧માં નવચેતન' સાચિત્ર માસિકકલ કતાપી રાશે મેવાનું સાહસ કર્યું કલકત્તામાં ગુજરાતી મદદ શરૂ કર્યું એથી ત્યા ગુજરાતી ઇષન ચેતનવગુ રહે ૥ રવાડ ફેટસીક વખત વડોદરા રસી 'નવચેતન' ચલાવ્યું અને ઇલા ફેટસીક વખતે તે અખવાદમાં રિપર રહ્યા છે તે આને જીલ્લા 'નવચેતન' ૥ માસે નિમિત્ત પ્રગટ કરે છે ક્ષમતા વાતોહારને તેમણે એ જીલ્લા સાદન આપ્યું છે, ને જનસમાજ ની સ દિવસરુચિ ફેળવતી છે ૧૯૦૭માં ગુર્દારી સુગ્રામ મા એક યેગ લખી સાહિત્ય મરસ કર્યો

મકાશને કવિતાભાષ (૧૯૨૮) ફેટલાક સવારે (૧૯૧૬), જીલ્લાને ચણાકારે (૧૯૨૧) વાલી વલવાર (૧૯૨૬), અવાર નવાર એમના લેખો, કામો અને વાતોમાં પ્રગટ થય છે

શ્રી ચિમનલાલ ઠાકરાલાલ પરીખ

જન્મ : ૧૯૧૧, જન્મસ્થળ વતન : વડોદરા, જ્ઞાતિ : લાડ વાલિયા, પિતા સહકારી ખાતામાં ટિરક્ટર હતા. તે વખતે શ્રી રમણલાલ વ. દેસાઈ સહકારી અધિકારી, તેમના પરિચયથી નાની વયે જ ચિમનલાલ સાહિત્ય તરફ વળ્યા. માતાપિતા ધાર્મિક વર્તિના હતાં. પરમા સુધાર સાંજ સજનકીનેન થઈ તેથી તેમનામાં સંગીતનો રસ ભવ્ય થયો શિક્ષણ : બી.એ. (બી.એન), ઈ. સ. ૧૯૪૦, સુખ્ય વિષય અંગ્રેજી અને ગુજરાતી. આનસાહેબ ફૈયાજખાન અને પંડિત ગોવિંદમસાદણ, લીનામહેન મેંગળદાસ, જયરાજ રૂંદરી અને રવ. તા. વિ. યાદવ સામેથી સંગીતનું યાત્રીય જ્ઞાન મેળવ્યું. પત્રકારત્વની પશુતાલીશલીથી.

વ્યવસાય : આયલાડ સરકારની હુદ્દર પોસ્ટલિકલ કચેરીમાં પ્રકાશન ખાતામાં વિપોઈલે એડિટર, ૧૯૫૦માં વડોદરા નિઃશ્વઃ પ્રકાશન અધિકારી, પછી શિક્ષણ ગુજરાત પ્રાર્થિક પ્રકાશન અધિકારી ૧૯૬૧માં ગુજરાત રાજ્યના માહિતીખાતામાં આસિ. ડાયરેક્ટર, અત્યારે શીડ્ડે આગે નાઈટર તરીકે આકાશવાણી વિદેત મેકળના કાપકોને સંકળન કરે છે.

પ્રકાશનો : તિલાંતિ (અંગ્રીજી નાટિકા), સંગીત સમ્રાટ ખાનસાહેબ ફૈયાજખાન (અવન્યવિત્ત), વીર વિદ્યાધી ડો. અવજા અહેતાનું અવન્યવિત્ત (તેમ્પે ગુજરાત રાજ્યના વિલીનકરણ વખતે ડો. અવજા અહેતા ના લાડ સંકર્ષમાં આપ્યા હતા), રંગીનનાયક હોદાર (અવન્યવિત્ત).

શ્રી ચિમનલાલ ભોગાલાલ માંધી (વિવિત્ત)

જન્મ : ૧૯૦૬, વતન : આતરસુભા (ગિડા), જ્ઞાતિ : દયા ખડાખતા વાલિયા, પિતા મેળવણીખાતામાં આસિટ્ટર ડેપુટી એન્ડુકેશનલ ઈન્સ્પેક્ટર, શિક્ષણ બી.એ. (વડોદરા).

વ્યવસાય : અધ્યાપક, પુણ્યશિક્ષણકવિતા પાઠશાળા, ઉલ્લાઈ દસ વર્ષ ડેપુટી એન્ડુકેશનલ ઈન્સ્પેક્ટર હોદ્દાએ, હવાડા ને મહેસાણામાં; હાલ નિવૃત્ત. ૧૯૫૫થી અનેક માસિકોમાં લખતા રહ્યા છે.

પ્રકાશનો : બરોડા કૌશલના મેગેઝિનમાં નવસે પંડિતનું સંસ્કૃત કાવ્ય છપાવું છે. તે ઉપરાંત, ઠાકરાલાલ અવન (૧૯૩૧), કમસર (૧૯૩૨), સામાજિક સુગ્રંથ (૧૯૩૩),

(અનુવાદ) રાસપાંખાળી (૧૯૩૨), ગરખા-સંકર્ષ (૧૯૩૭), દેવચારાખાના (૧૯૫૨). રતિવિલાસ (અનુવાદ) પણ મગ્ન થયા છે.

શ્રી ચિમનલાલ મગનલાલ ડેક્ટર

જન્મ : ૧૮૮૪, જન્મસ્થળ વતન : વડોદરા, જ્ઞાતિ : દયા શીખાળી વાલિયા, પિતા હાકાર હતા. શિક્ષણ : એમ.એ. (વડોદરા), એલએલ.બી. (મુંબઈ), મુંબઈ અવનમેન્ટ હો. રજકર્ષમાં આસિટ્ટર મેડલ મેળવ્યો છે.

વ્યવસાય : ૧૯૦૮ થી ૧૯૨૨ સુધી વડોદરા રાજ્યમાં વ્યાયાધીશ તથા નાયબમંત્રી, ૧૯૨૩થી વડોદરા, રાષ્ટ્રિય સાપ્તાહિક 'નવ-ગુજરાત' ૧૯૪૪ સુધી ચલાવ્યું. ત્યાર બાદ નિવૃત્ત અવન. પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભાના સન્માનિત સભ્ય છે.

પ્રકાશન : ક્રેનેડાનું જ્વાલમહાર રાજતંત્ર (૧૯૨૮), અમેરિકાના સંયુક્ત રાજ્યો (૧૯૨૮), સિદ્ધપુર (૧૯૨૮), હીડ્ડ વડોદરા (૧૯૩૫), હારીય સજામગરા (૧૯૩૬), હારીય અધ્યયાર (૧૯૩૭), શ્રીમેત સર સપાછરાવનું અવન્યવિત્ત (પિ. જ્વાનમાં, ૧૯૪૨)

ડો. ચિમનલાલ મગનલાલ વેદ (દદબજ)

જન્મ : ૨૪-૮-૧૯૧૦, સ્થળ : કમ્પ-વજ્જ, વતન : મોડાસા, પિતા આયુર્વેદના અભ્યાસી. તે હાડા હાડા થયો અને સંધ્યા-મોના અભ્યાસી. મોડા લાઈ કુખ્યાલે (બી.કે.એ.) પ્રેમસાગર માર્ગના દેહકાંક મર્યા રચ્યા છે. શિક્ષણ : વડોદરાની આયુર્વેદ મહાવિદ્યાલયમાં ત્યાર વર્ષ અભ્યાસ.

વ્યવસાય : કમ્પેલજ્જમાં ખાનગી દવા-ખાનું. સં. ૨૦૦૫ થી ૨૦૦૬ અને ૨૦૧૩ થી ૨૦૧૮ સુધી 'અનુભવ' માસિકના તંત્રી. દેહ-લંક વર્ષે નેલુ અને વેલુપર માસિકના તંત્રી. શ્રી છાકાદેત સસદ અને કનેયા પુસ્તકાલયના મંત્રી તરીકે પણ તેમણે કામ કર્યું છે.

પ્રકાશન : સાંપ્રદાયિક સાહિત્યના અનેક મર્યા સરોધનસંપાદન કરી મગ્ન કર્યા છે. સંધ્યાલયના મહાત્માનો અવન્યવિત્ત અને દેહકાંક વેષ્ણવ સાહિત્ય મગ્ન થયું છે.

શ્રી સુનીલાલ જયજીકર જોડા

જન્મ : ૧૮૮૧, હાલ વડોદરા, જ્ઞાતિ : જાલજ્જ, માલવિના સંસ્કારી હતા, તેમના સુધે તેમણે ગ્રીષ્મા છે. શિક્ષણ : મેટ્રિક (૧૮૯૬), વડોદરામાં. અભ્યાસાળ દરમ્યાન શ્રીમન્ મારતરસાહેબ ઠાકરાલાલ

અવનલાલના સમાગમમાં આપ્યા. શ્રીમન્ નૃસિંહાશ્રમમાં કીર્તન-અવજ્જ મારે ગતા ત્યાં અકસ્ય જાગે ભગવાની ઈ. સ. ૧૯૦૦માં દીક્ષાત બેચરસામક થયા. શ્રીમ્ ઉપેન્દ્ર-આપલ અને શ્રીમન્ ઠાકરાલાલ મારતર-સાહેબના સંકર્ષથી લેખનમરુતિ રાજ કરી. અર્યાતમાં 'મહાકાલ' માસિકમાં લેખ પ્રસિદ્ધ થયા.

મહાસરો : યોડા સમય તેમ્પે 'યમદંડ' માસિકના તંત્રીપદે નીમાયા. તેમ જ સહ-પદેશ મેળુમાં 'આંતરજ્ઞાન' અને 'અવગીન મનાસરાસ' લેખો પ્રસિદ્ધ થયા. સાપ્તાહિક શ્રી કાલીકમલીવાળાહૃત દિહીયં 'વક્ષપાલ રહિત અનુલવ મકાર'નું ગુજરાતી સાપ્તાહિક (૧૯૨૭), પુણ્યવર્તિના (હૂંધી વાર્તાઓના સંકર્ષ, ૧૯૧૮), અવન્યવિત્ત : શ્રીમન્ નૃસિંહાશ્રમ (૧૯૪૮), શ્રીમન્ વિશ્વવંદ ઠાકરાલાલ અવનલાલ (૧૯૧૩).

શ્રી સુનીલાલ નેહાલાલ મહેતા

જન્મ : ૧૮૧૨, જન્મસ્થળ-વતન : નરિ-જાદ જ્ઞાતિ : સાહેદરા નાગર શૂદ્રક. જ્ઞાતિ-માં મહેતા એલ.સી.ઈ. વડોદરા રજ વર્ષેસુધી ગાયકવાડ સરકારના અધિકાર ખાતામાં પ્રમાણિકુખે નેહારી કરી. કુખ્યાલક જન્મ-વડોદરાની રાજે જન્મન સંકલવાને ને પીને દિવસે ન્યાત જમાડતા. નરિયાદ મહાગુજરાત આયુર્વેદિક કોલેજને રા. ૯,૦૦૦ની હોદાર સંખાવત આપી. સંસ્કૃતના હીંડા અભ્યાસી.

પ્રકાશન : હમવદ્દગીતા (મજા અને ગદ્યાતમક તરખમો) ૭,૫૦૦ નકલ છપાવી વિના મૂલ્યે વિદ્યાધિઓ અને જ્વાલિક ભકતોને રોટ આપી.

એડુલાલ ગિરધરલાલ પરીખ

જન્મ : ઈ. સ. ૧૯૬૬, જન્મસ્થળ-વતન : વડોદરા, જ્ઞાતિ : લાડ વાલિયા, શિક્ષણ : બી.એ., એલએલ.બી. (મુંબઈ). વ્યવસાય : વજીલાત, લેકસાહિત્યના વાચન-મનન લેખનને રોજ. તેમનાં લેખજોતા અને દુહાનું ટેવરકોઈએ થયુ છે.

પ્રકાશન : સંસ્કારી લખગીતા (સંપાદન ૧૯૫૦), હીકાણ લાવમય રસરસસાથે તેમનાં દેહલોક નાદરો જુદી જુદી સંસ્વામોના લાભાવે રંચેબી પર લખવાયાં છે.

ગ્રી. વેદકર્તા માણુઅવન દેસાઈ.

જન્મ : ૧૯૩૧, જન્મસ્થળ : કોદાર (મુરત), જ્ઞાતિ : દરાલાલ વાલિયા, પિતા કવિ અને લેખક. ત્યારે જોએ પરદેશ જઈ એનિતિય-

મકાશનો ઇવનિચાર પ્રકરણ (૧૯૫૦), રૂપનિરાવલી (૧૯૫૦), યુનિ થી રત્નમણા વિજયગીતી સાથે), અવગ્રાહ્ય કડિકા (૧૯૫૧), ક્યુપરમંથ સમઠ (કાપાથ ડી)

શ્રી નયતીલાલ મહિપાલ મહેતા
જન્મ ૧૯૧૭ જન્મસ્થળ વતન વડ નગર (મહેસાણા) જ્ઞાતિ દશાનાગર વણિક પિતા કબીરસાહિબના અધ્યક્ષી શિક્ષણ: બી એ (વડનગર તથા વડોદરામાં) વ્યવસાય રેવેન્યુ (વડોદરા) કિનિયનલ બ્રાંચિસમાં ડેડ ક્લાર્ક

મકાશન સુદિબદન તથા વીજક સારણ સમઠ (સદસપાત્ર) 'રેવન્યુ' તથા 'યુવમંથ'માં કબીરસાહિબ વિષયક લેખો મનઠ થયા છે

શ્રી નયતીલાલ શક્તરાલ આચાર્ય
જન્મ ૧૯૧૦ જન્મસ્થળ વતન વીર પુર (જિ. ખેડા) જ્ઞાતિ ઓડિઆર બ્રાહ્મણ પિતા નિહાલ શામલમ મલકતાલ શિક્ષણ મેટ્રિક (૧૯૨૭), સિનિયર ટ્રેનિંગ (૧૯૩૨, મેલ ટ્રેનિંગ કે લેન્, વડોદરા)

વ્યવસાય શિક્ષક તે કમલ કવિ સભાના દસ વર્ષ સુધી પ્રમુખ હતા તે ૧૯૫૬થી 'ઓડિઆર'ના વતી છે તેમણે ૧૯૬૨માં ઉત્તમ શિક્ષક તરીકે નેશનલ અવોર્ડ મળ્યો છે તે આકાશવાણી અને નહેરુ કમિયુનિયેશનો માં સામ્ય છે

મકાશન 'યુવમંથિકા' (અનનસઠ ૧૯૩૪), દાસીલાસાર થા ૧ ૨ ૩ (૧૯૪૨ '૪૨, '૪૩ અવિનયપ), અધુમ્મલ યોલ (હિંદીમાથી અનુવાદ) છુનાછુના સામયિકો મા તેમના કાવ્યો પ્રગટ થતા રહે છે

શ્રી જાડગીર કન્ટનલ મહાપત્રિયલના
જન્મ ૧૯૬૪ જન્મસ્થળ વતન વડોદરા જ્ઞાતિ વારસી માતાપિતા સરકારી હતા તે વિદ્યાર્થીની બાવનાવાળા હતા શિક્ષણ પશ્ચિમ અને ગુજરાતી સાથે મેટ્રિક વ્યવસાય યોનીચખાતામાં કલાર્ક અત્યારે નિવૃત્ત

મકાશના હંસમુખે રોસ્ટ (૧૯૧૨) દીવાને જાદાન (૧૯૩૧) પેગનર ચરણે (૧૯૪૩), મુકતમ (૧૯૫૧), આભજાલ (૧૯૫૩) આપદાતિય પત્રો (૧૯૫૩) સ્વમરુરુરુ (૧૯૬૨)

પ્રો. અનંતલાલ અનંતલાલ જોશી
જન્મ ૧૯૧૨ જન્મસ્થળ વતન ડોમોઈ જ્ઞાતિએ ઓડીઆર રાજકિયા બ્રાહ્મણ તેઓ

બાળ કવિ દયારામજાઈના શિષ્યના મધોત્રિ તેમણે 'યુવાનનિવાસ' કંઠરૂપ કથો છે એ દયારામ જયવી પ્રસંગે ગાઈ સજ્જાઓ હોતી

શિક્ષણ મેટ્રિક (સમાલ હાઈસ્કૂલ, વડોદરા) ૧૯૩૨ ૧૯૩૬માં બેચેલર યથા સાહિત્યરત્ન (પ્રધાન), ૧૯૫૨, એમ.એ (અનીમલ યુનિવર્સિટી), ૧૯૬૨ એસ ટી સી વ્યવસાય વણીલાલ, કારખાનામાં અને જરૂર, શિક્ષક ને અત્યારે માતૃશ્રી વીરનાઈ ચાહિલા કોલેજ, રાજકોટમાં હિંદી વિભાગના અધ્યક્ષ રેડિયો ઉપરની ગતીઓ અને વાલિસાપોનો કાર્યક્રમ આપે છે

મકાશનો દયારામ કાવ્ય અભિમાણ સાથ ૧ (સપ્ટેમ્બર ૧૯૪૮), દયારામ કાવ્યાનુ (૧૯૪૯) વિજયસાર અને શેત્રુક રત્નાવલી, દયારામ સાગર હલેરી, દયાનામ વાઈસુધા

સૌ. જયોદનાભાઈન મન્નુસુદાર
જન્મ ૧૯૧૪ જન્મસ્થળ પેટલાહ જ્ઞાતિ વડનગરના નાગર જ્ઞાતિ જોત્સના બહેનને કુટુંબ, સાધિયા, રંગોળીના સુરો શોખ છે ૧૯૩૨ થી તે વિનિષ્ઠ સીકરયા બોના કાર્યમાં એ ઉપગ્રીત થયા હોલબદ આગરરી સંસ્કરેટ

મકાશન નામધર ટુના (૧૯૩૪) દસે આગળિયે વેદ (સામાજિક વાર્તાસમઠ, ૧૯૧૭)

સૌ. જયોદનાભાઈન હસિતભાઈ બુચ
જન્મ ૧૯૨૪ જન્મસ્થળ પાટણ ખતિ મો હસિત બુચ કવિ અને વિવેચન ૧૯૪૭- આ અમરુના સીપાને લેખથી તેમણે સાહિત્ય પ્રવર કથો તેઓ સી સર્યાઓમાં સહિત સમઠ આપે છે રાજકોટમાં રૂના તિથા નિહાલ સર્યાના પ્રમુખ છે

મકાશન હસિતરુણ (પ્રા હસિત બુચ સાથે ૧૯૬૩), હસિતરુણ (પ્રાકાશસર) પુરવઠ, ૧૯૬૪)

શ્રી હાદરાભાઈ વિમલલાલ રાવલ
જન્મ ૩ ૧૯૦૮ જન્મસ્થળ અમદાવાદ વતન ડોમોઈ ૧૯૧૫થી વડોદરા

વ્યવસાય જમણખાતાના કો દાકરર એ એમ નીલરના એક મુકરરોલના એજન્ટ કવિ રેશનલ પ્રકાર અને કુપાર ના વતી શ્રી બુચલઈ અવતના સહકારથી ઓડળથી એક હરતલિયોલ સામયિક ચરૂ કર્યું હઈ

મકાશનો - અનુવાદ 'અલ ટોસ કેવિ સ', ધર્મપાલ', પેસાઈર કેમ વણક

રાજરત્ન શ્રી તારાચંદ પોપટલાલ અમદાવાદ

જન્મ ૧૮૮૭ જન્મસ્થળ ડાંગવડ (સોરાપુ) જ્ઞાતિ આદાલમ મોઢ વણિક શિક્ષણ મેટ્રિક (મુનઈ, ૧૯૦૫), એલ ટી એમ (મુનઈ, ૧૯૧૦), કાપડકાળના નિષ્ણાત વ્યવસાય પહેલા વડોદરા કલા બવનમાં વણકારાળાના મુખ્ય અધ્યક્ષ, પછી વડોદરા રાજ્યના વેપાર કલોમખાતામાં મદદનીશને જુદકલોમ અમલદાર ૧૯૪૩થી નિવૃત્ત પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભાના સભ્ય

મકાશનો વીનની વાતો (૧૯૧૮), વીનની વાતો થા ૨ ૩ ૪ (૧૯૨૬, ૧૯૨૭ ૧૯૩૪), વીરાજનાની વાતો થા ૧ ૨ (૧૯ ૩૫, ૧૯૪૦) એનિલ સિંઘાકુળ (૧૯૪૩), કાઠિયાવાડની દલકાઓ (૧૯૪૪), સોરપુ ની પ્રેમાનંદો (૧૯૩૨), વગેરે નવલકા દલો દુનિયા (૧૯૪૫), કાતિ (૧૯૬૪), કાંચભીરી શુલાલ (મરાઠીમાથી અનુવાદ, ૧૯૪૫) દક્ષિણના વીરો (૧૯૬૫), રામ સાયો સરમર દ્વારા પુરસ્કૃત

શ્રી તારિવુડીભાઈન છુધીરભાઈ રેસાઈ
જન્મ ૧૯૩૫ જન્મસ્થળ વડોદરા જ્ઞાતિ વડનગરના નાગર તેમના કાદીમા કીરકામ દેસાઈ અધિપતિ હતા

શિક્ષણ એમ.એ (વડોદરા, વિષય. બેન્ગાલ રિફોર્મીસ્ટ) રાજકોટ સર્વોત્તમ કોલેજમાં રોસ કથો છે રાજકોટમાં રત્ન (મુનઈ ૧૯૫૮), પ્રથમ નળેરે ઉપીલું થયા છે

મકાશનો ચાહની, આરામ વગેરે સામયિકોમાં મોહિ તેમ જ અનુદિત વાર્તાઓ પ્રકટ થઈ છે રેડિયો ગુપ્તેના સમઠ હક સમયમાં પ્રગટ થનાર છે

શ્રી દલાભાઈન અનંતભાઈ મહેતા

જન્મ ૧૯૦૦ જન્મસ્થળ વતન મુરુડ જ્ઞાતિ વડનગરના નાગર ગુદરપલ ઇન્ન ૧૯૦૩માં સુતાના નણીતા જન્મ થી કાશુપુત્ર રામ મહેતાના નીલ પુત્ર વધીક થી છનમુત્ર રામ સુરે અપ્પાસ મેટ્રિક સામાજિક લેખા ૧૯૨૭માં વડોદરામાં વેલસક વખતે તેમણે મિન્સેસ-મુનલલાશને સાથે કામ કર્યું વીખનાનાઈ પ્રસુતિર કલારાણ્ય વીખનાનાઈ સીસાભાઈ રોગે વખત મેટ્રીકી રજા સપ્તીય લાલ વખતે દાદાના પોદા પર ટિંગ કર્યું એ પીલ સાથે વધારે આશ્રમમાં રર દિવસ રહી કામ કર્યું અમદાવાદ તથા વડોદરામાં હોસિયરલામાં નરિસ ટોરેટકલ

विद्वत् सारस्वतो

पू. ग. ग. ग.

वपुःपुत्रं गच्छति ह्यहमगच्छे
आमेहं मेहं चोहं निवर्त्तति
अहं गच्छति ह्यहमगच्छे

आमगच्छेन गोपगच्छे न गच्छेन गच्छेन
अमेहं ना मेहं चोहं निवर्त्तति
अहं गच्छति ह्यहमगच्छे

अहं गच्छति ह्यहमगच्छे
आमेहं मेहं चोहं निवर्त्तति
अहं गच्छति ह्यहमगच्छे

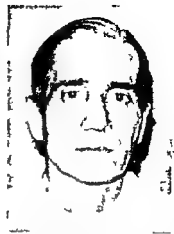
વિજ્ઞાન સારસ્વતો

ડૉ. જી. બાલકૃષ્ણન ડૉ. પાવન હેમ્બર્
એમ. એ, પીએચ. ડી.
'ખીતિશાસ્ત્ર' અને 'શિક્ષણશાસ્ત્ર'ના ચેખડ

ડૉ. આનુબંધન ચંદ્રકાંત પટેલ
(ત્રિવેણી) જાહેરિયસરખા કાંચકર

ડૉ. અંબેન્દ્ર બાલ પટેલ ત્રિવેણી, એમ. એ.
અનેક મ. પાઠશાળા મધ્યાના સંપદક

ડૉ. જી. મણિભાઈ શિવાભાઈ પટેલ
એમ. એ. પીએચ. ડી., શિક્ષણશાસ્ત્રના મધ્યાના લેખક

પ્રુષ્ટિ સમલયના મુખ્ય વિદ્વાન ડૉ. અંબેન્દ્ર
ડૉ. અંબેન્દ્રચંદ્ર મહેતાવ ધીનાયજી મંદિર

ડૉ. અંબેન્દ્રચંદ્ર બાલશિખર નિખાલ
તથા શિક્ષણશિક્ષાના મંચારક કવિ

મિત્રી મ. પુનાઈ માણેસ લ. ઉપાધ્યાય

ડૉ. આપાત્તેલી વર્દમોડી મંચમલ

ડૉ. અંબેન્દ્રચંદ્ર નીમનલ લ. બની

વિધમાન સારસ્વતો

પૂર્ણિમા મેઠા નડિયાદ તથા રાદેરના
'હરિઓમ આશ્રમ'ના અધ્યાપક ગણ

ડૉ. મનુજ લાલ ભંભનિયા
રણજિતરામ સુવલેચકવિદ્યાલય, ૧૯૬૦

શ્રી યશવંતરાવ ચવન ૧મ જિ.પી., કૃષિ તથા
કૃષિરાષ્ટ્રના લેખક, લક્ષ્મીનાથ વ્યાપારશાળા

કેશિ રતિન વ. ભાંભનિયા ર
અનુભવે બહાર-૧૯૮૦ લેખ તથા કાવ્યો

શ્રી રામા મહેન્દ્ર કોરી, એમ જે
'ગુજરાત મહેશભાઈ ગ્રીવાક'નું અધ્યક્ષ

શ્રી રમેશ પડયા 'આરસ' અમ ને
મંત્રી 'મિલિયન'

શ્રી ર. મહેન્દ્ર લખાણ ન હી કાકિર
નાથ મંત્રી પ્રેમ ને, સંવલિય સમય
સમાચાર 'કલામંત્રિ'

શ્રી લલિતનંદ સમા: એમ જે બી ટી
મંત્રી 'મિલિયન'

સુપરિન્ટેન્ડન્ટ તરીકે કેટલાંક વર્ષો સેવા આપી
 'સુદર્શિનિ' માં તેમના કાવ્યો પ્રકટ થયા
 છે અને અંક ૪ માં સિકેમા સામળના ની
 ખગે, ત્રણરામ યજ્ઞ પચાસ વર્ષ પૂરે રી
 એની હાલત જણે લેખો પ્રસિદ્ધ થયા છે
 તેમજે ખાવણાઓનો સમઢ કરી 'ખાવણા
 અથવા સીગીત' નામનો અધ્યાસપૂર્ણ લેખ
 લખ્યો છે

એી હનાગચ પાંડુરમ નદુરખાલકર
 જન્મ ૧૯૧૫ જન્મસ્થળ વતન વડો
 દરા જ્ઞાતિ દક્ષિણી બ્રાહ્મણ પિતાં વડોદ
 રાની બહેરામખાની રાણાના અધ્યાસ્થાપક
 શિક્ષણ એમ.એ., એમ.એડ., કાન્થ
 તીર્થ, વેદાંતતીર્થ

વ્યવસાય શિક્ષક, પછી ટ્રેડિંગ કોલેજ
 માં અધ્યાપક, નવ વર્ષે ડેપુટી ખાતામાં
 નિરીક્ષક અલ્પરે ધોરણ (સબોર્ડે) ની સર
 કરી હાઇકોલમાં પ્રિન્સિપાલ કેટલાંક સમય
 જેલના કેદીઓને નાતિ અને ધર્મનું શિક્ષણ
 આપ્યું છે શિક્ષણ અને ધર્મના વિષયો ઉપર
 આકાશવાણી ઉપરથી વાર્તાલાપો આપે છે.

મકાશનો ભાગિમાર્ગનું સ્વરણ વિવેચન
 (૧૯૪૨), હવ ઉપાસના (૧૯૫૫), મૂલન
 શિક્ષણ વિહાર (૧૯૫૮) નૂતન શિક્ષણ દર્શન
 (૧૯૬૦), હવ ઉપાસના પ્રતિષ્ઠ (૧૯૬૬)

શ્રી કુબયતરાય વિનાયકરાય
 મજસુદાર

જન્મ ૧૯૦૯ જન્મસ્થળ જેટલાદ
 વતન વડોદરા જ્ઞાતિ વડનગરા નાગર
 મુદ્દસ્ત તેમના કાકા ડૉ. મનુલાલ મજસુદાર
 પાસેથી તેમજે સાહિત્યના સરકારી ગીત્યા
 શિક્ષણ બી એસસી. (વડોદરા), વડો
 દરા કસબવનમાં રમકાપગાને ઉચ્ચ કક્ષા
 એ ડિપ્લોમા કોર્સ કર્યો છે

અવસાય ખાનગી રાજામાં વિજ્ઞાન
 શિક્ષક ૧૯૩૯માં રવાણવનમાં શિક્ષક પછી
 ત્યાં જ આસિસ્ટન્ટ ડિરેક્ટર પદ પર નિર્ણીત
 મકાશનો ચોખ્ખોળની વાર્તા (૧૯૩૦),
 કાપડના રમકડા (૧૯૪૮)

ડૉ. દેવેન્દ્ર મજસુદાર

જન્મ ૧૯૦૧ જન્મસ્થળ જેટલાદ
 જ્ઞાતિ વડનગરા નાગર
 શિક્ષણ આખ, કાન ગળાના નિખાલ
 કૉલેજના નાટ્યોમાં ભાગ લેતા મુખ્યમંત્રી
 કમિશ્નર હાલિતજ સાથે સારો સખર્ષ થયો

મકાશન પર્વતી (સચાલ બાલજ્ઞાન
 માલામાં, ૧૯૩૩), હિંદીની સરૂર નીકળેલા
 વહાણવટીઓ (૧૯૩૫) છબચબરિત્તર ચીની
 યાત્રિક છુએએ લગ્નગ. તેમની કેટલીક વાર્તા
 એ 'દસે આગળિયે નેઢ' (નવલિકાસમઢ,
 ૧૯૬૭)માં પ્રસિદ્ધ થઈ છે

શ્રીમતી હારકાખાઈ તેલમ

જન્મ ૧૯૦૪ જન્મસ્થળ સિનોર
 વતન વડોદરા જ્ઞાતિ દક્ષિણી દેરાસ્થ
 જાગેદી બ્રાહ્મણ કુટુંબ મૂળઆમનું ગાયક
 વાઢ સરખરે તેમના હાલને આશ્રમી બોલાળ્યા
 હતા તે વેદ અને ધર્મસાસ્ત્રના જ્ઞાતા અળ્યા
 થી હતા બાઈ મકાશને ગેવંદ તેલમ મરાઠી
 ભાષાના ભણીતા લેખક છે શિક્ષણ ડૉ એ
 (ગુજરાતી સાહિત્ય સાથે), બી ટી, વિરા
 રેદ અવસાય અધ્યાપક, પછી સીઅધ્યાપન
 પાઠશાળાના આચાર્ય, પ્રેમાનંદ સાહિત્ય
 સમાના સભ્ય

મકાશન બાલગીતો, વરખા, સમુદ્ધગીતો
 જગેર મુઝટ થયા છે બીતગુચ્છ (સપાદન,
 ૧૯૩૪) તેમનું 'મારે એ દરિયા દેવ'
 બાલગીતોનું મૂળ ફેરિટવલ હિંદીમાં પ્રસસા
 મામયુ હવ

સૌ. ધનિકાખજેન પૂજુરાય મજસુદાર

જન્મ ૧૯૧૧ જન્મસ્થળ જેટલાદ
 જ્ઞાતિ નાગર પિતા પનુભાઈ જરાવતરાય
 બાગિકાળ્યેની કમના કરતા તેમના કાળેને
 સમઢ 'વનુભાઈ'થી પ્રસિદ્ધ છે પતિ ન્યાય
 ખાતામાં, વડોદરા નેહરી કરે છે તેમજે
 આકાશવાણી યોજિત સીકવિ સભેસભા
 ભાગ લેધો છે

મકાશન રાજાભિહારી, રાસમજરી, સો
 ભાગ, આપણા હજગીતો (સપાદન)

શ્રી ધનજય રમબુલાલ સોઢ

જન્મ ૧૯૨૪ જન્મસ્થળ વતન વડો
 દરા જ્ઞાતિ વીસાલાડ વાણિયા વિતા ૪૮
 વર્ષથી 'બાલજ્ઞાન' માસિકના તરો
 શિક્ષણ બી એસસી (વડોદરા), એમ
 એડ (ફરેકેલાસ વડોદરા) એમ એડ મા
 ગુજરાતી ભાષામાં હવર વાચન ધો. ૧ થી
 ૭ સારી મહાનિવધ લખ્યો હતો સાહિત્ય
 વિરાલ (પચાગ).

અવસાય શિક્ષક ૧૯૬૧થી ગુજરાલ
 સરકારના સહાયક માહિતી નિમામક બાર
 તેર વર્ષની રૂયે બાલકાળ્યો અને બાલવાર્તાથી
 તેમનો સાહિત્યવિશય થયો

મકાશન બાલસાહિત્યનાં ધણાં પુસ્તકો
 પ્રસિદ્ધ થયા છે

પ્રા. નટવરજીલ કુમેરદાસ પડયા
 (ઉશતર.)

જન્મ ૧૯૨૦ જન્મસ્થળ વતન સાવ
 લી (વડોદરા) જ્ઞાતિ શ્રી ગોઢ બ્રાહ્મણ
 શિક્ષણ મધ્યમિક શિક્ષણ મહેસાણા,
 સિદ્ધપુર ને સાવલીમાં માધ્યમિક શિક્ષણ
 ડભોઈમાં ૧૯૩૮માં મૅટ્રિક ૧૮૪૨માં બી
 એ (માનસ) મુખઈ યુનિવર્સિટી, સરકુત
 સાથે) ૧૯૪૫માં ગુજરાતી સાથે બી.એ. વગેમાં
 એમ એ કોનલિ (વર્ધા, ૧૯૪૪) અવસાય
 અધ્યાપન ૧૯૪૨થી ૧૯૪૬ રોજરી હાઇ
 સ્કૂલમાં પછી ઘોડો સમય નવોપાણીમાં
 નેહરી કર્યો પછી ૧૯૪૭ થી 'પદ મુધી નવ
 સારી ગાર્ડ કૉલેજમાં ગુજરાતીના અધ્યાપક
 ૧૯૫૭થી વલસાડ આર્ટસ કૉલેજમાં પ્રાધ્યા
 પક, ઉપાચાર્ય, અનુસ્નાતક શિક્ષક તથા
 પીએચ ડી.ના માન્ય શિક્ષક

મકાશનો મર્યાન, સક્રુતિ, કમારવગેરે
 કામચિત્રોમાં ૧૯૩૪થી કવિતાઓ પ્રમટ થયા
 માટી કાન્થસમઢો મસન (૧૯૫૫), નેપથે
 (૧૯૫૬), મનોમુદ્રા (૧૯૫૮), આર્દ્રા (૧૯
 ૬૦), તણાનો મઢ (૧૯૫૫) મસન અને
 મનોમુદ્રા ગુજરાત રાજ્ય તરફી પુરસ્કૃત
 વિચેચનસમઢ શાસ્ત્ર અધ્યાપને, રૂપ અને
 રસ રૂપ અને રસ પછ ગુજરાત વાન્થ હારે
 પુરસ્કૃત

શ્રી નટવરજીલ ગોવિન્દનદાસ રોડ

જન્મ ૧૮૯૩ જન્મસ્થળ વડોદરા
 જ્ઞાતિ વણિય રાવબહાદુર હરજે વિહાર
 કાઠાચાળાના તેમો બાણ્ય છે શિક્ષણ મૅટ્રિક
 અવસાય આપાર સમાજસેવા અલ્પરે
 પ્રિમાન સાહિત્યસમાના મત્રી પહેલા મન્ન
 મડળના મત્રી હતા

મકાશન પ્રેમાનંદના જનાટો (૧૯૩૧),
 'સાહિત્ય મન્ન' અને નવુ એ માસિકના તેમજ
 'સાસના' ની નડગમાં હતા તેમની
 આ મકલા પછ પ્રમટ થઈ છે

શ્રી નટુલાલ ગોવિન્દલાલ બરાનપુરીઝા

જન્મ ૧૯૧૬ જન્મસ્થળ વતન ડભોઈ
 હાલ વડોદરા જ્ઞાતિ દરા હાઈ વાણિયા
 શિક્ષણ એન મૅટ્રિક રૂપ વિજ્ઞાનાઈના
 અધ્યાપન મહિમા બાળમાનસસારોનો અ
 કચાસ અને લાલીમ લીધી છે સગીનનો
 અવસાય કર્યો છે અવસાય ભાગેન્દ્ર,
 વડોદરામાં સુપરવાઈઝર 'બ.જા રાન્' અને

સ્વતંત્ર સર્જનના વેષાર વિશાળતા સપાઠક
દેહસેવક અને યેવાત્મના સ્વચ્છેવક

મકાગનો સમય (બાલકાગ્યે, ૧૯૪૬),
ગમતા ગીતો (૧૯૧૬), બાલકાલિય
અત્યંતનવાર મુદ્રત યાચ

શ્રી નવીનચંદ્ર અંબાલાલ જાડાજી

જન્મ ૧૮૧૮ જન્મસ્થળ ડોહાઈ.
વતન રાનોર જ્ઞાતિ ઓરીસ્ય ટાળ ખ્યા
મ કાણ પિતા 'નવીન દેવોદય નાટક નાટ્યો'
તે સચાલન તા તેથી નાટકો પ્રત્યે પદેયે
થી જ અનુરાગ અગ્યો શિષ્ય બી એ
(પ્રમથ વિધય ગુજાની, ગુજરાત યુનિવ
ર્સિટી) અનિસાલ મરિયા અને પિતાંબર
પટેલ કૌટુંબીજાના મિત્રો વ્યવસાય
૧૯૪૨મા 'કિંદ છાત્રો'ની સળવળમા ભે
ડામા પછી ૧૯૪૫મા જવતી ફલાલના
'દેખા' માસિકમા ભેડામા ત્યાર બાદ છોડા
સમય પત્રકારત્વ ને કાલ આકાશવાણી વડો
દરામા કાર્યક્રમ નિયોજક આંદોલન વખતી
ફરવરથી બાલકાલિય લખવાનુ શરૂ કર્યું હતું
અત્યાર સુધીમા વાર્તા, નાટક, નવલાયા,
કહાશ્ચિતો મળી ૧૦૦ થી ૧૫૦ જેટલી
કૃતિમા સામયિકોમા પ્રસિદ્ધ થઈ છે

શ્રી નાથાલાલ ગોવિંદલાલ જાડાજી

જન્મ ૧૯૧૭ વતન રેવેન્જ (વિરમ
ગામ) હાલ વડોદરા જ્ઞાતિ કસબી વ્યવ
સાય ૧૯૩૮મા અમદાવાદમા શિક્ષક
૧૯૪૨મા સ્વરાજ્ય આંદોલન વખતે જેલમાં
અથા ૧૯૪૮મા અમદાવાદ સુપરધાન્યા સિ
ફોળા પાનીસ દિવસના ભેતિદાસિસ સલા
મહંત સચાલન કર્યું અમદાવાદ સુપરધાઈ
શિક્ષકસંપના મહામત્રી અને ગુજરાત શિક્ષક
સંઘના પ્રકાશનમત્રી ૧૯૪૮મા શિક્ષકજીવે
દોરી પાસાર:વહેને ક વલાયુ ગુજરાત
સમાચાર અને 'જનસના'મા તરીવિસાગ
માં ભેડામા પ્રગુજરાત આંદોલનને મદદ
કરના મરિ ૧૯૪૮મા અમદાવાદથી 'જન
તાલ' શરૂ કર્યું ગુજરાત રાજ્યની સ્વાધીનતા
વના તે વખતે કર્યું અમદાવાદ પત્રકારમંડળના
પ્રમુખ અને ગુજરાત પત્રકાર મંડળના મત્રી
૧૯૬૧મા વડોદરા આગી સોડા છે વર્ષ સુધી
'સ્વતંત્ર સર્જન'ના તત્રી રલા વડોદરા પત્ર
કારમંડળના પ્રમુખ

પ્રકાશન 'સ્વતંત્ર સર્જન'માં 'કેશવપદિ
આપ્તન' કલાપિદ્ય પદ્યવતના વર્ણવી ભવે
છે વળી રૂંપી વ તો અને રિતિન રેવે કટ ફા
રેવે રજા પ્રમદ વધા છે

શ્રી નાનાલાલ નાથાલાલ જાડાજી

જન્મ ૧૮૬૬ જન્મસ્થળ વતન વડો
દરા જ્ઞાતિ વાણિયા શિક્ષણ જેમ જે
વ્યવસાય શિક્ષક તેમના ગુરુ હીરાલાલ વ
ચોક્ત ગુરુકુળ તેમણે એવ વી શોફ મે
શારિયલ કાર્ટરફલ ખોલી આદ કર્યું છે ગુજ
રાતી, અંગ્રેજ, સરકાર અને મલિત તેમના
મિત્ર વિષય છે

પ્રકાશનો મહાકવિ કાલિદાસની પ્રસાદી,
સરકારકાલિયની ક્યાન્થા ભા ૧ ૨, વિષ્ણુ
પુરાણની ક્યાન્થા, કૃતેહની ચાત્રી (અનુવાદ),
ભક્તિયોગ (અનુવાદ)

શ્રી નીનુ (નિવર્જન) નાગેન્દ્ર અજગુદાર

જન્મ ૧૮૧૫ જન્મસ્થળ વતન વડો
દરા જ્ઞાતિ વડનગરા નાગર ગુરુદય પિતા
કલાકાર, નિદેશક, સિનેલોગમા એક સમયે
વિખ્યાત બ્યતિ તે અકિશિત છે તેમણે
સંગીત, રમજમ તથા ચિત્રકલોગમાથી નિ
ર્વાદ કરવાના પ્રયાસો કર્યા હાલ પદર વર્ષથી
આકાશવાણી ગુમાઈમાં નોકરી કરે છે
પ્રકાશનો ગુલમરે રાખરી (૧૯૬૨),
નિર્માણ (કાન્થકરમદ ૧૯૬૭).

શ્રી જનુભાઈ જશવલરાય દેગાઈ

જન્મસ્થળ વેટલાઈ શિક્ષણ બી.એ,
એલએલબી, ન્યોતિપ અને વેરાન્તો સારો
અભ્યાસ કર્યો છે વ્યવસાય ખુદ રૂંપે વડો
દરા રાજ્યના વ્યાવધાતામાં ગુરુદય

પ્રકાશન જનુભાઈ (ભક્તિપ્રધાન કાન્થ સમદ)

શ્રી પિતાકિનુ ઉદયલાલ કાકેદાર

જન્મ ૧૯૨૬ જન્મસ્થળ ગેાડગ્યે
(મહાદેશ) વતન અમદાવાદ જ્ઞાતિ કાવરય
(માયુર) શિક્ષણ બી એસસી (એનિલેન્કર,
આનંદ) ૧૯૩૮, તેમણે વડોદરાની સ્વાધીની
મિલક સુલમા ૧૯૨૬ થી ૧૯૩૦મા શિક્ષણ
લીનુ અને ૧૯૩૪મા મૅટ્રિક થયા હતા વ્યવ
સાય આકાશવાણી, અમદાવાદમાં નાટ્ય
નિર્માના તરીકે રેવેમા આરે છે

પ્રકાશનો આભાવ (કાન્થકરમદ, ૧૯૫૨),
ગુપ્ત સરકારે તેને પુરસ્કાર કર્યો છે આ તાપ
સર્વર્થિત (૧૯૬૧) રાનિતી (૧૯૬૧)
તેમણે નાટ્યનાટિકાઓની રચના કરી
છે તથા નાટ્યપદ્યનારે પત્ર કર્યા છે તેમા
કલિદાસ લેખકમિલન, સાહિત્ય પરિષદ,
ગુજ કાન્થકરમા ભાગવતમા મદળ ગુજરાત
મુક્તિમંડળ અને ગુજરાત વિદ્યાપીઠ સાથે
સામયીય છે

ડૉ. પ્રતાપરાય મોહનલાલ મોરી

જન્મ ૧૮૯૪ જન્મસ્થળ વતન ભાવ
નગર ૧૯૫૩થી વડોદરામા છે જ્ઞાતિ રેવર
ધોધારી દરા યીમળા વોરવાડ વાણિયા
શિક્ષણ જેમ જે, પીએચ ડી વ્યવસાય
સરકરના અધ્યાપક ૧૯૪૮ થી ૧૯૫૩
રામજમદાક કોલેજ ભાવનગરનામિ નિસાલ
૧૯૫૩ પછી વડેરા યુનિવર્સિટીમાં જેમ
જે અને વાચસ્પતિ અને પીએચ ડી ના
અભ્યાસમા વિદ્યાર્થીઓને મદદ કરે છે હાલ
નિરૂપ પ્રમાનદ સાહિત્ય સમાના સભ્ય છે
દિલ્લી, સરકાર મોડેના પછ તેમા સભ્ય છે
તેમને ૧૯૬૬મા સરકાર મે ટે રાજનલ બેરોડા
મળો છે

પ્રકાશનો ભગવદગીતા-એક અસિલવ
દિલ્હી (૧૯૬૧), ભગવદગીતા (સરજ
ગુજરાતી અનુવાદ, ૧૯૬૪) રામાનુજચાર્ય,
દિલ્હીમાંના મુળ તરવા વિરિધ સામયિકોમા
૬૦ જેટલા લેખો પ્રસિદ્ધ થયા છે

શ્રી મનુકેશભાઈ મનોહરરાય દેસાઈ ('મકાશામ')

જન્મ ૧૯૧૪ જન્મસ્થળ કાંદોલ (પચ
મહાલ) હાલ વડોદરા જ્ઞાતિ નાગર
પિતા દીનાપ્રકાર દતા ને તે 'પાલિયા રામ'
કહેવાતા તે ખાસ શિક્ષણ લઈ રાખા નથી
વ્યવસાય વડોદરાની શ્રીમતી હસના મહેતા
લાયબેરીમા રહ્યાં છે

પ્રકાશન દરામી (વાર્તાસમદ ૧૯૩૮)
વાર્તામાસિકોમા તેમની વાર્તાઓ પ્રમદ થઈ
છે તેમને સમીપનો સારો શોષ દોવાથી
સચીતકારિ વિરે યોગ લખ્યા છે, અને તે
વિષયનું એક પુસ્તક કરવા વિચારે છે

શ્રી પ્રબોધનુભાઈ નાનુકેશલાલ ચોક્તેની

જન્મ ૧૯૪૭ જન્મસ્થળ અને વતન
વડેરા તેમણે જ્ઞાતિ બદાર લમ કર્યા છે
શિક્ષણ મૅટ્રિક, રેનિલ પત્રકારત્વ વ્યવ
સાય પદેમા આપીલની જુરી જુરી સરકાર
નોમાં વલીવદાત, પછી બુલાનકારમા
લેગલા ત્યારપછી તે 'નિરીસા' આગાધિ
ના નવો તરીકે અમદાવાદ આવ્યા, અને
આ વરે 'ગુજરાત સમાચાર' દિનિકામ તરી
વિચારમાં કામ કરે છે તેમણે ભાગવતગુથી
સાદિ વધરેલ કર્યો છે અને આજનન આપ
વન કરતા રજા છે વડોદરાથી ૧૯૫૪મા
'દિનિકા' માસિકમા મુકેશ નેપી સાથે રા
કર્યું હતું એને સ દિવસકોનોનુ કૃતિને સામ
બનાવવામાં ફરો આપોડ 'અનિપુત'માં

પણ થેડો સમય તરીકે લેવા મળે ॥

મકાસોના સાર્વજનિક વિભાગ (૧૯૩૭), અગ્રેષ્ઠતા કેટલાક પુરતો લખા છે. ગુજરાતી સામયિકમાં વિચારમંથન લેખો, ચર્ચાપત્રો, અનુદિત પત્રો, લેખો, વિવેચન વગેરે પ્રગટ થત રહે છે.

મો. પ્રભાવતીબહેન જયતીલાલ
૫૪૧વાણી

જન્મ ૧૯૧૨ જન્મસ્થળ હડાણ (ધાણા, મહારાષ્ટ્ર) વતન વડોદરા. જ્ઞાતિ લોહાણા હજારે શિક્ષક મોરેસેરી ટ્રેનિંગ બવસાય 'મુકલ કારણી' શિક્ષક સંસ્થાના સચાલક અને આચાર્ય તેઓ પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સમાના સુખ છે.

મકાસન ગીતસમૂહો પ્રેમચોતિ, ગીત ગુર્જરી, કૃષ્ણપદ્મી, ગીતભારતી, અગતિવેરના જન્મદિને દીપનિર્માણ ગુરુગીતાજી કેવડો વગેરે તેમજ 'ક્રમિ', 'અમિતા', 'અરિમતા', 'ન્યોતિયસા' તથા હાલ ગીતરચના કરી છે.

ડૉ. મમ્મલ લગીનદાસ વડોડા

જન્મ ૧૯૧૩ જન્મસ્થળ વાદેર જ્ઞાતિ દેસાશીમાળી વલ્લિક પિતાવકીસ મોટાભાઈ પ્રો. સી. એન. વકીલ દેસાના અગ્રમુખ અર્ધશાસ્ત્રી શિક્ષક એમ. એ. (મુખર્જી), પીએચ. ડી. (મુખર્જી) ૧૯૩૫ માં બી. એ. માં ગુજરાતી વિષયમાં રા. બ. હરગોપાલદાસ કોટાવાળા માર્કિસ મેળવ્યું. ૧૯૪૭માં પ્રેમાનંદની સહિષ્ણુતાને ઉપર મહાનિબંધ લખ્યો તેમના ગુરુ શ્રી લક્ષ્મિ ચંદ્રવંશ મહેતા, નરસિંહરાવ દિવેદિયા અને રામ નારાયણ પંડિત હતા.

બવસાય પહેલાં એલ. ડી. આર્ટસ કૉલેજ, અમદાવાદમાં ગુજરાતી ભાષા ને સાહિત્યના અધ્યાપક ૧૯૪૭થી સારાભાઈ હોમીનંદનના અમદાવાદ ૧૯૪૭થી સારાભાઈ ડિપાર્ટમેન્ટ, વડોદરાના પદવિજ કારકેન્દર.

મકાસન પ્રેમાનંદની સંગ્રહ દૃષ્ટિએ (૧૯૫૦) વિવિધ માસિકોમાં તેમના લેખો અને વાર્તાઓ પ્રગટ થઈ છે.

શ્રી માણુલાલ કાંદેનાલાલ મુનશી

જન્મ ૧૮૮૫ જન્મસ્થળ વતન ભરૂચ જ્ઞાતિ વણિક શિક્ષક બી. એ. એલ. એ. બી. બવસાય વકીલાત. પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સમાના સુખ.

મકાસોના વરોડો, બલિદાન (નાટ્ય સમૂહો), મીડી સંદેશ (વિનાયી નાના

લેખો) મનમઝળોના કલિદાસ, રામચાન્દે (નવલકથા)

શ્રી બદરીનાથ કાલીનાથ શાસ્ત્રી

જન્મ ૧૮૯૮ વતન વડોદરા જ્ઞાતિ શ્રીગોંડ મલ્લુ માતાપિતા મ. મંકિ વૃત્તિના હતા શિક્ષક સાહિત્યસિદ્ધાંત શ્રાવણ બહારદેશી પરીણ, વિદ્યો તાત્ત્વીય અને 'પડિત પચાન', અને 'વિદ્યાસુધાનિર્મિતી' પદ્ય એ અર્પણ થઈ છે બવસાય બાળવત મવન અને મહારાજા સયાજીરાવ મહા વિદ્યાલયના સરકૃત મહાવિદ્યાલયમાં સરકૃત વેદાંગના માનાઈ પ્રાધ્યાપક પહેલાં વિદ્વાન નાથ પાઠશાળાના ગુરુ અધ્યાપક સરકૃત વિદ્વાન સમાના અધ્યક્ષ.

મકાસન અનુવાદ આગબાબ, વેલ્ડી સહાર (નાટક) અવન્ટીનાય શ્રી સુ. વ. સાઈફુલ ગુજરાતી નવલકથાના સરકૃત અનુવાદો વાદ્યશાસ્ત્ર સરકૃતમાં ચરના ગીતો, નાટિકાઓ પ્રસિદ્ધ થયા છે.

શ્રી બાલકૃષ્ણ મલ્લિકાર્જુન દેવે

જન્મ ૧૯૧૬ જન્મસ્થળ મરુતપુરા (વજાવા) જ્ઞાતિ ચોવીસા મલ્લિક શિક્ષક મેટ્રિક (૧૯૩૫) શિક્ષક વડોદરા, કચાણ હાઈસ્કૂલમાં બવસાય તેઓ બવસાયમાં અમદાવાદ ગયા અને સરકૃત સાહિત્ય વર્ષમાં કાચીશાખામાં થોડો સમય નોકરી કરી ઉલ્લાસીત વધી 'નવલકથા' પ્રેમમાં મુકીડર નવલકથાના મમ્મલ લોકાચરન' થયેલાં કથાના તરી.

મકાસોના તેર ચોદ વર્ષની વયે 'મુલાખના' ફોલો વાદ્ય થઈ તેમની મિત્રાઓ 'કુમાર' માં પ્રગટ થયાં બી. ડી. કામ્યસમૂહો પત્રિકામાં (મીડી રીતિના કળોનો સમૂહ ૧૯૫૫) સોનચો (૧૧ વદ) અલ્લહદલક (૧૯૬૫) ઉલ્લાસ બાળકાંડોના સમૂહો અલ્લહદલકને ગુજરાત સરકાર પ્રથમ પારિતોષિક મળ્યું છે 'પત્રિકા' ને ગુણકર કરાવું પ્રથમ પારિતોષિક મળ્યું છે એમના મનો માટે કમાઈ અને ૧૯૪૮માં કુમાર ચંદ્રક આપ્યો છે.

શ્રી લક્ષ્મીનાથ વિનાયકરાવ મજુદાર

જન્મ ૧૯૧૬ જન્મસ્થળ વેલ્ડે જ્ઞાતિ વડનગરાન ગર. સિંહા બી. એ. સુ. બી. (મુખર્જી) બવસાય પહેલાં મુખર્જી રા. નવાના મોટાઈ-વલ્લક ડિપાર્ટમેન્ટમાં મોટી, અ. માટે ગુજરાત સંસ્થા 'નિરીક્ષક' છે.

મકાસન લગીદય (૧૯૩૮), વરુરામ

(૧૯૩૬), બને પુરતો સયાજી બાલકાન માલામાં પ્રગટ થયા છે.

શ્રી બદાચુલાલ મોતીલાલ મજુદાર

જન્મ ૧૯૦૭ જન્મસ્થળ પાટણ હાલ વડોદરા જ્ઞાતિ નાગર શિક્ષક બી. એ. (વડોદરા), એલ. એલ. બી. (અમદાવાદ) બવસાય વકીલાત વડોદરા સ. હિલ્લ સમા તરફથી પહેલાં પ્રગટ થતા 'સાહિત્યકાર' પ્રેમાસિકના તરીકે ઇળખા હતા પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સમાના પ્રૌઢપૂર્વ મત્રી અધ્યારે તેના સુખ તેમજ મિ. નાનાલાલના અધિપતિ સંસ્થામાં સક્રિય ભાગ લીધો હતો.

મકાસન સાહિત્યકાર પ્રેમાનંદ, અગ્રે અને રામચન્દા પ્રકાશનમાં સુષ્ણકોના એક તે અને તેઓએ અમદાવાદ, ગુજરાત વિદ્યાલયમાં જઈ રામજન, અપાની વ્હી હસ્તપ્રતોના અવકાશ કર્યો હતો. કવિવલ્લભ ઉપરનાં તેમના કાવ્યોએ સારી ચર્ચા બજાવેલી.

ડૉ. ભરતરામ બાનુસુપરામ મહેતા

જન્મ ૧૮૯૪ જન્મસ્થળ વતન સુરેત, હાલ વડોદરા જ્ઞાતિ વડનગરા નાગર શૃંગ ર્થ પિતા સાહિત્યકાર શિક્ષક મેટ્રિક મુખી રાજકોશમાં બી. એ. (વડોદરા) બવસાય કેળવણીમાંતામાં એ. ડી. આઈ ટ્રેનિંગ કોલેજમાં અધ્યાપક, અધ્યારે નિવૃત્ત થયે પ્રેમાનંદ સાહિત્યસમાના મત્રી (૧૯૨૩-૨૪), અધ્યારે કથાના સુષ્ણ તેમજ ગુજરાતમાં શરદોત્સવ ડિગ્રીવાળી થયેલી સી. મિત્રો કવિશ્રી લક્ષ્મિ, શ્રી ર. વ. દેસાઈ અને ડી. મંડુલાલ મજુદાર મહા રાષ્ટ્રી એક સંસ્થાએ તેમને ડિ. વિદ્વાની માનદ થઈ આપી ॥

મકાસોના સરજ એડવોકેટ, મેમ્બર મુલાખના, મેલ્લક આખ્યાન, એમનાં સિદ્ધાંતોમાં માયીન હિંમત સંચયન ચરિત્રે અયોધ, ધિપાણ, રજુગિતસિદ્ધ, સુધુરુષ દ્વગામ, શ્રીદર્શ, વીરુરુષ માયીન હિંમત કેળવણી, રાષ્ટ્રીય કેળવણી, વડોદરાઈ અર્ધશામ ચર્ચાના વેદ.

પ્રો. હાઈલકલકાર મહારાકર કોઠારી

જન્મ ૧૯૦૩ વતન ભરૂચ (તા. સિનેર, જિ. વડોદરા) જ્ઞાતિ વેળવલિક શિક્ષક એમ. એ. (મુખર્જી, ૧૯૨૮) બવસાય મેળકારી કોલેજમાં આચાર્ય અને ગુજરાતીના અધ્યાપક પહેલાં તેમજ પ્રેમાનંદ

સાહિત્ય સમાના મતો તરીકે અને કારો બારીમા સખ તરીકે સારી સેવા બજવી છે સાહિત્ય બનન અને ર વ દેશ છીની રમતિ માટે ફડ એકોડ કરવામા સક્રિય ફોળો આપ્યો છે

મક રા ૧ જીવન અને વિજ્ઞાન (૧૯૪૦), વિનયનસચય (૧૯૧૦), હાંબી વર અને બીન નાટકો (૧૯૧૧)

ડૉ બાર્નેકરબાઈ ગોપાળજી દેસાઈ

જન્મ ૧૮૭૦ વતન સુરત હાલ વડો દરા સિફાળુ એમ એ, પીએચ ડી, બી એ તત્ત્વજ્ઞાન સાથે પ્રથમ વર્ગમા પસાર કર્યું તેથી ફોલોરશિપ અને ફેલોશિપ મળ્યા બ્યવસાય એમ એમ યુનિવર્સિટી (વડો દરા)ના જનરલ અનુકરેશન ડેપ્ટના સોફ નિયામક અને તત્ત્વજ્ઞાનના રીડર ૧૯૪૧મા રાષ્ટ્રીય આદાલત વખતે જેલમા ગયા હતા

મકારાનો માધ્યમિક શિક્ષણ વિદ્યાલયો ના સર્વોગી વિદ્યાલયો યોજના (૧૯૪૬), મમાજીસાસ (૧૯૫૦) નીવિદ્યાસ (૧૯-૧૨), 'વૈજ્ઞાનિક વિચારપદ્ધતિ' અને વિચિત્ર આંદ્ર શિક્ષાપત્રી' ફડ સમયમા મગદ થન ર

શ્રી હારાકેરવસય હાભશકેર આંકેક

જન્મ ૧૯૧૪ જન્મસ્થળ ભજમ હા બિયા (સોરાષ્ટ્ર) જ્ઞાતિ વડનગર નાગર પિતા સરકૂત અને અંગેલના શિક્ષક શિક્ષણુ બી એ એલએક બી (અમદા વાદ) બી એ આ મુખ્યવિષય સરકૂત એમ એ ની રમ્ બરી પછુ પરીમા આપી રાકયા નહિ ૧૯૬૧મા મોટી ક અરે વડોદરા ડિવિઝા આ ઉત અગ્રિયે સાંભળી પરીક્ષા ડિરેક્ટરશન સાથે પાસ કરી

બ્યવસાય પહેલાં મામદેશમા સરકૂતના સિપક ૧૯૪૨ થી ૧૯૪૮ રાજકેટમા ગોડસન મુલ્યબમમાં રહુરેદર. ૧૯૪૮થી વડોદરા રાજ્યમા મ્યુનિસપલ ટ્રસ્ટા તથા ઇન્ટિલાસ વિભાગના રહુરેદર ૧૯૧૦થી વડોદરા મ્યુનિસપલ નિયામક અને ૧૯૬૫ પછી ગુજરાત રાજ્યના મ્યુનિસપીના મદદ નીદા નિયામક

મકારાન મૂર્તિવાસ મુદરાવાસ પુરા વાન, રા વારે વિપરી પર અરે ચાર મુખી મા આરો ૫૦ સરોપનાયક ડેપો નિબિ બનીશમાં મગદ થવા છે

શ્રી લોગીલાલ યુનીલાલ ગાંધી

જન્મ ૧૯૧૧ જન્મસ્થળ ગોડાસા જ્ઞાતિ વણિક પિતા આણવન શિક્ષક જ્ઞતી સુજદા ગાંધી શિક્ષણ ગુજરાત વિદ્યાપીઠના સ્નાતક બ્યવસાય સાધીય અવવળમા ભાગ લીધો ત્યાર પછી મકારાન મરુતિ રાક કરી રમિમન સાહિત્યમાં સારા પુસ્તકોના અનુવાદો કર્યા 'વિજ્ઞાનભવ' સામયિક રાક હતુ જેના તે તરો છે અરે વક્સવિધાનગર યુનિવર્સિટીના જ્ઞાનગો તીના મકાલોના મુખ્ય તરીકે છે 'સરેશ ના' 'સાલ પીળા પડબચા' વિજ્ઞાનના તે સવાલક ડા માન્ડેના ઊંડા અભ્યાસી છે સામ્યવાદ ઉપર યાજુ સાહિત્ય વાચ્યુ છે ને લખ્યુ છે

મકારાનો બગાળી અને અંગેલ તથા શરાયનમાથી યાજુ અનુવાદો મગદ કર્યા

શ્રી લોગીલાલ હોદાલાલ રમવાળા (રામજીભટ્ટ)

જન્મ ૧૯૨૩ જન્મસ્થળ વતન પા દરા જ્ઞાતિ નાગર બધારા માતાપિતા મામિક રૂતિના હતા પિતા હાઇર મિન્ટિવનુ કામ કરતા શિક્ષણ વડોદરા હાલજનમા હાઇર મિન્ટિવનો રોસ કર્યો બ્યવસાય પ્રમ્થમાય ભજમીતેન તે શ્રી પુનિત મકારાજના પડવિષ્ય છે તેમના અવસાન બાદ તેમની મરુતિ યાજુ રાખવા તે વડોદરા આભા અને તેમણે સત પુનિત સેવકસરણ આશ્રમ રાક કર્યો

મકારાન શીશમપ્રેમાકૂત (સા ૧૯૧૧), પુનિત પાકાવદિ, શ્રી રણુહાંભારની, ઉલ્લા પુસ્તકની અભાર મુખી તજુ લાખ નકદો હપઈ જુઈ છે તેમણે વીસ વરેની વયે લગન રાકદ બહાર પાડ્યો હતો આજ મુખીમા લગલ ૧૨૦૦ પદ રચ્યા છે

ડૉ લોગીલાલ જયજી દ સાહેસર

જન્મ ૧૯૧૩ જન્મસ્થળ સરે વતન પાટણ જ્ઞાતિ લેડગા પાટીદાર શિક્ષણ બી.એ (મુબઈ ૧૯૪૧) એમ.એ (૧૯૪૩) એમ એ મા અમદાવાદમાં ગુજરાતી વિષયમા પ્રથમ ગાવાબ બાદલ દી આ હેતવલાલ મુન મુવકેય દ્રક મળ્યો પીએચ ડી (મુબઈ, ૧૯૫૦) વિષય મહામાલ્ય વરુપાળન સાહિત્ય મકલ

બ્યવસાય અખાપન ૧૯૫૧થી ફેડી ઓફ અરેસ, મસ યુનિવર્સિટી વડે દરામા ગુજરાતી વિભાગના અધક્ષ પહેલાં ગુજરાત સમ ચાર મા અમરેલેલ લગતા અને સામન

કેમા તથા દેનિકેમા જુદા જુદા વિષયો પર અભ્યાસી ડેપો પછુ મગદ થતા 'સપ્ત અને અર્થ' પર મુબઈમા કકર વસનજી માખવજી બ્યાખ્યાનમામા બ્યાખ્યાનો આપ્યા ૧૯ જરોથી વડોદરા યુનિવર્સિટીમા પ્રાચીન ગુર્નર અધમાલ્ય મકારાન અંગેલો મારસ કર્યો ૧૯૫૫મા સરોપન માટે રણિક તરામ મુવર્ણુ ચદ્રક મળ્યો ૧૯૫૬મા જુદા જુદા દેશોના નિમનજુધી પૃથ્વીપદસિણા ૧૯૫૫મા માધ્યવિદ્યા મહિર વડોદરાના ડિરેક્ટર નિમા થા ૧૯૬૨મા નર્મદ મુવર્ણુ-વદ્રક મળ્યો ૧૯૬૩મા ત્રેમાસિક સ્વાધ્યાય રાક હતું ૧૯૬૬મા ગુજરાત સરોલક પવિષ્યમા હાલ હાસ અને સરકૂત વિભાગના અધક્ષ જેન સાહિત્ય ઊંડા અભ્યાસી

મકારાનો જેન આત્રમ સાહિત્યમા ગુજરાત, રાજ અને અર્થ મહામાલ્ય વરુપાળનુ જ્ઞાતિ અમદલ તથા સરકૂત સાહિત્યમા તેનો ફોળો, મદસિણા સરો પનની દેડી ઇન્ટિલાસ અને સાહિત્ય ઉલ્લા તજુ પુસ્તકો ગુજરાત રાજ્ય તરફથી પુસ્તકુત

ડૉ અગ્નિભાઈ શિવાભાઈ પટેલ

જન્મ ૧૯૧૦ જન્મસ્થળ વતન નાર (વેટલાદ), હાલ વડોદરા જ્ઞાતિ પાટીદાર શિક્ષણ બી એ (૧૯૩૭), એમ એ (મુબઈ, ૧૯૩૯) ડી ડી (લકન ૧૯૪૦) પીએચ ડી (મુબઈ ૧૯૫૧), ડિપ્લોમા ઈન લિંગ્વિસ્ટિક (૧૯૫૮), એમ એડ ઉગ્લડ, અરિચિા, જર્મનીના માખનજુધી તેમણે લા ફેસલિક મવાસી કર્યા છે બ્યવસાય વડો દરા એન્જીકેશન અને સાધર્મીલોલ વિભાગ ના ડીન છે એડવાન્સ ફેડી અને રિસર્ચ ઈડ એન્જીકેશન સેક્ટર તથા એન્જીકેશન સર્વિસ વિભાગના રાખરેદર

મકારાન મહાત્મા ગાંધીનુ ફેસલિક તત્ત્વજ્ઞાન, મહાત્માગાંધી રેખવળી તત્ત્વજ્ઞાન પરદેરી સાધા તરીકે અંગેલનુ શિક્ષણ અંગેલમા પછુ તેમના રેલસાં પુસ્તકો મગદ થવા ડા 'એન્જીકેશન અને સાધર્મીલોલ રિવુ' તથા 'સોશિયલરક્ટરીજર્નલ નાતરી

શ્રી અગ્નિલાલ તુલસીદાસ મહેતા

જન્મ ૧૮૮૪ જન્મસ્થળ વતન વડ નગર (મહેસ જા) હાલ વડોદરા જ્ઞાતિ દસાનગર વણિક માતાપિતા મામિક સરકારો તેમણે ઈશ્વા છે તેમના પિતાના હાલ વલ્લભરામ મહેતા પાટાન નગર દાર હાલ તેમને રામાબીર હંધાયનો

હત્તસિખિત મય 'અમ્મારજી મહારાજનો પાઠ' આશરે બસી વર્ષે જીવે તો તેમની પાસે શિશુ મંદિર (વિસમગરમા) બધા સાથે વડોદરા સરકારી પ્રેમશા આસિરહાઈ મેનેજર હાલ નિરત પ્રેમાનંદ સાહિત યજ્ઞના સભ્ય મુખર્જીમાં શ્રી ચરણદાસજી સંસ્કૃત કમીના સરકારે તેમનામાં સિંચન કરી હતી સત કમીર વિપયક સાહિત્ય સ્વયં આદ્ય ૧૯૪૭મા તેમણે 'કમીર હાલ શિશુમંદર ની પદવી અને પ્રેમશાલુની ચદ્રકે મળ્યા છે

પ્રકાશનો કમીરસાહિત્યના યજ્ઞ પુસ્તકો પ્રમટ કર્યા છે

શ્રી મણિલાલ મૂળચંદ મિસ્ત્રી

જન્મ ૧૯૧૨ જન્મસ્થળ વતન માણુ રમા (મહેસાણા) જ્ઞાતિ શુન્દર સુભાર શિશુજી કન્ટર સાબરમતી (વડોદરા), બી ઇ (સિવિલ એન્જિનિયરિંગ કૌલેજ, કરાચી, ૧૯૪૦) બધસાથે ટોલ્કાકટર જહેલા સુખનિર્મિતમર પાટણમાં હતી ત્યાં 'પ્રહિમા' અને એક હત્તસિખિત પ્રેમાસિક મહાવતા

પ્રકાશનો મોદરા (સમાજ બાલકોળ માણા, ૧૯૩૫) કથાપત્ર બંને શિષ્યકમા વિમલક દેખે વિનિષ સામયિકોમા પ્રમટ થયા છે

શ્રી મણિરાકર પ્રકાશકર અચાર

જન્મ ૧૯૦૩ જન્મસ્થળ હળવરવાડ (મહેમદાવાદ) વતન કોમરેડ (પેશા) જ્ઞાતિ બીરીયા ટોળકિયા માણલ શિશુજી મંદિર (એમરેમ) અમદાવાદના તાલુકા સિંચ ગુજરાતી પચમાં પત્રકારિ વજી શિશુજી લીધું બધસાથે ૧૯૨૩ થી ૧૯૩૮ સુધી રહેલ સાહિત્ય વર્ષે કાર્યાલયમાં હત્તસમ સરોધક અને મુસ્લીમ ૧૯૩૮ થી ૧૯૫૦ સુધી વડોદરામાં 'પુસ્તકાલય માસિકાત્મકી ૧૯૫૧ માં રજ નલલાલ બીરીવાલા સાથે દેનિક શોમાન્ય ને સંચાલન કર્યું હતું ૧૯૫૦થી 'અમલ માનદ' માસિકાત્મક સંચાલન મળ્યો

પ્રમટન પ્રેમાનંદનું 'એવાનકરણ'ની દરોશિદ આગત ચિરંજીવ સાહિત્ય (શ્રી મદમદ) કુણકથાઓ (નવકલિસમદ)

પડિત મણિરાકર જસરામ દેવાયાયા

જન્મ ૧૯૦૧ જન્મસ્થળ વતન વડોદરા જ્ઞાતિ બાણજી શિશુજી અગિય

મળ્યવર્ધામમ, હંદાર (જિ સદેશનપુર, ગુ પી, ૧૯૧૬ થી ૧૯૩૧) વિદ્યાભારકર વિદ્યાભારકર, વ્યાસજીયારી, ધર્મશાસ્ત્ર રત્ન, વિદ્યાભારકર બધસાથે શિશુકે અચારે નિરુતિ

પ્રકાશનો શ્રી સચાજી પચ સંપાતિ, શ્રી આર્યવંદ માનસપૂર્ણ (સરકારિયાથી વાપતાર), સરકાર બાલકોળ સા ૧-૨, કૃષ્ણોદય સવાદ, કુમારિલાખ્યાન, વગેરે

શ્રી મનોહર હર્દમજી જોશી

જન્મ ૧૯૩૨ જન્મસ્થળ વડોદરા જ્ઞાતિ કૌશલ્યવ માણલ શિશુજી બી એ (જૂના) જન્મે મહારાષ્ટ્રી હોવાથી મરાઠીમાં સારા અભાસ છે સામાનું શિશુજી ગુજરાતીમાં બધસાથે વિનિષ નેકરીએ કરી અચારે એકે એ કરમાવાતા, વડોદરાના કારખાનાના મેનેજર

પ્રમટન ડાનની કલાકૃતિ (મરાઠી પરથી અનુવાદ, ૧૯૬૧), નેહરુયાયા (શ્રી ના ગ ક હરે સાથે) આ ઉપરાંત મરાઠીમાંથી વાલોમે તથા નિખોના અનુવાદો દેનિકા તેમજ સામયિકોમા પ્રમટ થયા છે

પ્રો. મહેન્દ્રકુમાર મોલીલાલ દેસાઈ (કુમાર)

જન્મ ૧૯૧૬ જન્મસ્થળ વતન વડોદરા જ્ઞાતિ દલા પોરવાડ વલ્લિકે શિશુજી એમ એ બી ડી (વડોદરા) બધસાથે ગુજરાતીના અધ્યાપક (વડોદરા) પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સમાના મતે ૧૯૫૮-૬૦ તે વિદ્યાસાક્ષિકે સિદ્ધાચીના મતે, મદ્રાસ ને કોન્ટ્રીકલર વગેરે હતા અભ્યાસ તે આરવી સગમ, વડોદરાના મતેપરે છે

પ્રકાશનો કુમારના કાળે (૧૯૩૯), અમલસિદ્ધાચી (૧૯૪૩), ડો. એવી એક (૧૯૪૦), સહિય નાનકિલાસ તેમજ કેટલાક વૈદિક સંસ્કૃતોના અનુવાદ પણ કર્યો છે

કુ. ગીરાંજીલેલ સત્યવીર (સપ્તમેવી)

જન્મ ૧૯૧૯ વતન અજમેર. હાલ વડોદરા જ્ઞાતિ દિધિયન. વાઈ બી એ એલ સરોડ વડોદરા બિસ્લાના શિશુજી મિત્રી શિશુજી મંદિર (વડોદરા) હંદાર આર્ય, નિરુતિ (હિંદી) બધસાથે શિશુજી પાતામ અધ્યાપન

પ્રકાશનો જગતની પ્રતિમા (સર્વેજ આદસમા ૧૯૪૦) નવચિત્રાસનદ પ્રેમનાં આસુ (૧૯૫૩), બીજા મોટી (૧૯૫૦)

નવલકથા જીવનના રમ (૧૯૫૫), વર્ષો (૧૯૬૨), કમળના ફૂલ (૧૯૬૩) રુદ્રમળ (૧૯૬૫), ધરગુર્જરી (૧૯૬૭), વોડાક કાળો પણ પ્રમટ થયા છે

ડૉ. બુલજીભાઈ પીતાંબરજી શાહ

જન્મ ૧૯૧૦ જન્મસ્થળ વતન વડોદરા જ્ઞાતિ વલ્લિકે વેશ્યવ શિશુજી મંદિર (વડોદરા) 'સસ અરખાનું રસદોશ' ઉપર અદાનિખ લખવાથી 'સાહિત્ય મહેા' માધ્યમથી પદવી મળી બધસાથે ૧૯૦૬ થી ૧૯૪૦ સુધી વ્યાપાર સાહિત્યિક જીવ તેથી કુકને સાહિત્યના રસિકા મિત્રોને એકા કરલ ૧૯૪૦થી વ્યાપારવાણી, અમદાવાદ દેશના સુખપત્ર 'નરોવાણી'ના સંપાદક હાલ નિરત પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સંચાલન સંમનિત સભ્ય

પ્રકાશન સાહિત્યના લગભગ બધાં સ્વરૂપો એમણે જેડ્યા છે શુભસાગિ, શુદ્ધશિશુજી, બારવતા સમીતરનો ભા ૧, માનવ તાલે તેજ, રાક્ષનિકુળ, યુગદંડન, નિરજના, અલયકુમાર, વગેરે એમની જેડલી કૃતિઓને સરકારે પુરસ્કૃત પણ કરી છે

પ્રો. મોહનકાશી રાકરભાઈ પટેલ

જન્મ ૧૯૨૦ જન્મસ્થળ-વતન વડોદરા (ગિરિયા જેડા) જ્ઞાતિ હેટમા જાડીદાર શિશુજી ધો ૧ થી ૮ વડોદરામાં, માધ્યમિક ધર્મજમા દૈન્ય શિશુજી એમ એ સુધી વડોદરા કૌલેજમાં, સુખ વિવધે ગુજરાતીએ સરકાર બધસાથે અધ્યાપન મુખ્ય વલ્લકવિદ્યાનગર અસિયાનાડામાં સરોધાન મદનીસ હાલ ગુજરાત વિદ્યા પીઠ-અમદાવાદમાં માધ્યાપક

પ્રકાશન માણસાઈના દીવાનું વિરુદ્ધ અલ્પલોક (૧૯૫૦), ચાર કાથ (૧૯૫૨), આલેઈ સ્વર્ણચર (ચિત્રનો અસ્થાસ, ૧૯૫૨), આપીલની જગતલિક (સપાદન, મોરારજીભાઈના પ્રવચનો, ૧૯૬૨), હૃદયનળ હેખોને સમદ (૧૯૬૧) કવિજીવન (જપા ૬૧, ૧૯૬૬)

ડૉ. મણુલાલ વલ્લુડાલાલ મજાસુદાર

જન્મ ઈ સ ૧૮૯૭ જન્મસ્થળ વતન પેટલાડ, મૂળ વતન મદ્રાસ જ્ઞાતિ વડોદરા નાગર મુદર, મતા ધનાબહેન હાલ વતન વડોદરા શિશુજી મંદિર (વડોદરા, ૧૯૧૩), બી એ એલએલ બી (૧૯૨૧), એમ. એ (૧૯૨૯), પીએચ ડી. (૧૯૪૩)

વ્યવસ્થા મધ્યમ વર્ગીયોત્તર પછી બાળાનર સામાના વિદ્યાશિક્ષણી કરેલીમા એકામા ૧૯૩૮થી બરોડા હોલિસમા ગુજરાલીના પ્રાઈમર તરીકે કામ કરું તેમને સુઓધન, સપાઈન, મિત્રો ને શિષ્યોનો સોખ ૩ માસીન ગુરુત્વ સાહિત્યના પરિચયમા તેમના મદરનને કાળો છે ઈ ૧૯૧૧થી પ્રેમાનંદ સાહિત્ય કબાના મધુખપરે છે સમાએ તેમની પદ્ધિપૂર્તિ ક્ષેત્રી સંપ્રદાનકરેલ ગુજરાત રાજ્ય લેકસાદિય સમિતિના મધુખ છે

મકાઇનો ઈ ૧૯૧૪મા 'વસત મા હૂં પી વાતીથી સાદિ ચમયે ૧૯૨૨થી માસાને લગાતાર ચાલુ જ ચલા છે પ્રેમાનંદ અખો સામજી, પ્રેમાનંદ તથા બીન આઈ કવિના સુભાષચંદ્ર, પ્રેમાનંદ ફૂન રજુખન તથા જલિવાદુર રજુખ તાપીરાયનુ અભિમ પ્રુ આખ્યાન લેકાવાતાનું સાહિત્ય, કાળ નવ નીત અને નવાખ્યાન પચદ્દ અને બીન કાળો મધ્યસમયક કૃત્તિ દિપાળુ કૃત્તિ, તિલોતમા ગુજરાતી સહિય પરિચય કાવાર્થનીવિકા, માધવાનલ કામકાલા મધ્યમ, ગુજરાતી સાહિત્યના રવરો, સહય ચત્તરાર મધ્યમ બનીમની લગાઈને પચરો, કંચરલ હિરેરી આઈ ગુજરાત વર્લ્ડમ બહુની વાણી પ્રેમાનંદ પૂર્ણ પદો આગળિયે વેદ રજીરે

શ્રી મણુલાલ સેવકલાલ દવે

જન્મ ૧૮૬૦ જન્મસ્થળ પોલદાડ તાલ વડોદરા જ્ઞાતિ રવજનરા નાગર શિષ્ય બી એ, એલએલ બી રવ ત્રો વિદ્યાલ કાઠાવાળા તથા રવ મોહન તાલ હ કાઠાવાળાના સહાય થી હતા ભગી સાથે સાથે સખરૂં હતો વ્યવસાય કાયદાશાસ્ત્રમા નાઈરી હેવેલે માત્ર માધારીય નમા હાલ નિવૃત્ત પ્રેમાનંદ સાહિત્ય પ્રકાશના સહય

મકાઇનો હિરેરાતાના નુહા ભદા રોક ની સમાજ સાસન રાખ્તરવતુ ગુણપતિ અને ગાણવત સાસવાયાર મહાશાળ શ્રી માધવ તીર્થ મહારાજનું જીવનચરિત્ર શ્રી શાદરપીક અવાચીન ઇતિહાસનુ અસય પાણુ રિપ્પા મકાઇનો પ્રતિવાદ વરેરે

ગ રિપ્પા યશોભતી મનોરથદ્યદ અહેવાલ જન્મ ૧૯૧૫ જન્મસ્થળ કાલેલ (પચમકાલ) જ્ઞાતિ વડનગરા નગર પતે જીવનશીખાતામા પાદસ અને વ્યારા કેપ્પી હિરેપકર હતા તેથી યાપુ કરીને ત્યા રહેવાનું થયું સાત વર્ષના લગતર પછી ચતિનું અવ

સાન થયું એક પુત્રીને ઉછેર અને જીવનની સમાજવામા તેમણે પછીનું જીવન લીતાબુ મકાઇન ચાન અને મકાઇની (લેકા કયા), લેકસાદિ ચમાલા મણુકા બીને (૧૯૫૯), લેકાજી સ ૧૭૦૮ની રેલના રજુ ચરમા (લેકસાદિ ચમાલા, મણુકા પાચમે, ૧૯૬૧)

શ્રી ચોમિનાથદેવન ઉચિમસાદ અવકમલેલા

જન્મ ૧૮૨૫ જન્મસ્થળ વડોદરા જ્ઞાતિ ઓરીચ્ચ ટોળકિયા પિતા સામ નાથપણુભાઈ રાજવીપદતા શિષ્ય એમ એ (વડોદરા, સરકૂત મુખ્ય વિષય) પ્રેમા નંદ સાહિત્યચલના બાપુરૂં મરી સરકૂત વિવત્ સભામદ મદિલા વિભાગમાં એ વં મરી તેમનાં લમ ૧૯૫૦મા મુભાઈમા રહેતા શ્રી હરિમસાદ સાથે થયા તેથી અત્યારે મુખર્ રહે છે મુખર્મા અખિલ હિંદ મદિલા ચરિત્ર માલીમ ચિવાલ પ કંસાળાન મરી મકાઇન નાસાલિયા, 'મુભાઈ ચરમા' અને 'જન્મદિવસ' રૂપો અ કસવાણી મુખર્મા પ્રકાશિત થયા છે

ડા. યોગીનંદ જગજાણ ત્રિપાઠી

જન્મ ૧૯૧૧ જન્મસ્થળ ચાચી (દરકોઈ) વતન ચરમેજ (અમરાવત), અચારે વડોદરા જ્ઞાતિ ચતુર્વેદી કોલે જ લગ્ન કવિશ્રી 'સામર'ના પુત્ર શિષ્ય એમ એ, બી.ટી. પીએચ.ટી. ડા. લા. ચાર્ના મ ગૌરોનથી 'ગુજરાતી કાવ્ય સાહિત્યમા અદ્વેતકર્ત' ઉચર મદા નિલય લખ્યો છે વ્યવસાય અધ્યાપન કરો થન ૧૯૪૫ થી ૧૯૫૭ સુધી મામ્ય વિદ્યાપદિર વડોદરામા સુઓધન અધિકારી કાવાતર કરે ૧૯૫૮થી વડોદરા યુનિવર્સિટીમા ગુજરાતીના માધ્યાયક

મકાઇનો ગુજનાતક (૧૯૪૩) સામર જીવન અને કવન (૧૯૪૫) ચારીયમે સાનવી (કેટામ્યિયો ૧૯૫૩) હલેચોનિ (કાવ્યસમર્થ ૧૯૬૫) જીવનમા સરકૂત કેમ થયો (જનુવાદ ૧૯૬૪) આઈવર વણ ચર સાહિત્ય અને કેટલક લાનિસ હિંચ સપા લિલ ક્યુ છે

શ્રી રણુકાદેવ પરામજી મહેતા

જન્મ ૧૯૦૨ વતન હાસપુર (ન વસારી) ૧૯૪૦થી વડોદરા જ્ઞાતિ અનાવિલ પિતા નાના ખેડત મોટી પુત્રી ગજરાખદેન અનલકાદે ખલિલ શિશ્યાનર્ના

શ્રી પુરતકોનો અનુવાદ કર્યો છે નાની પુત્રી રીલાએ 'ઈતિના વ્યવસાયી વર્તાઈ'ની છે ને મકર થઈ છે શિષ્ય મુદિત વ્યવસાય પિતાના અવસાનને કારણે ક્રોધિગચિસણુ છેડી નવસારી અમેજ રૂપમાં શિષ્ય તરીકે ભોળા ૧૨ વરસ પછી બીમારિયમા અપલાયુ, ને આને તે જ મુખ્ય વ્યવસાય છે

મકાઇનો લેકામણ દિગડાના જીવન મસત્રો લમસાસ અને કયા, 'કપાને પાત્ર' ભાકરી ૧૯૨૨મા 'ગુજરાત મા મકર વધુ ચોડાડ લગવા નિબધો મમત થયા ૩

ડા. રણુકાદેવ મ. પટેલ (અનાગરી)

જન્મ ૧૯૧૭ વતન હરોડા (શિ આધીનગર) જ્ઞાતિ પાટીદાર પિતા અને દાદાને આપકુ માચીન અજનસાહિત્યનો ખૂન શોખ હતો શિષ્ય એમ એ પીએચ.ટી. વ્યવસાય વડોદરાની યુનિવર્સિટીમાં આઈસ ફેક્ટરીમા ગુજરાતીની રીકર, પહેલા નરિવાદ અધ્યાયક

મકાઇન કાવ્યકમરો રણુકાદેવ લલા લલિ કાવ્યકદિના, રનકેશનક સાસર ચરિમલ ત્રિવણી સપાઈન સામજી અવ્ય હાતીન સમાજ, ગુજરાતલિની શરીરસપતિ સર્કસિસણુ કવિનર દાગે રનુ જીવન કવન, અર્વાચીન ગુજરાતી સહિય રવરોનો વિમલ (ડા. રામચંદ્ર પંડ્યા સાથે) અશિ નાલ સતાપી અપ (ડા. પંડ્યા સાથે), ચલેલી લીખ અને બીજ વાતો

શ્રી રતિલાલ સોમાલાઈ બાવસાઈ (શુલશને ખડાર)

જન્મ ૧૯૧૬ વતન નરિયાદ હાલ વડોદરા જ્ઞાતિ બાવસાર માધ્યમિક શિષ્ય ક્ષીવા પછી તે વધુ અવસાસ કરી રાકયાથી અવસય છે ત્રાસમમા શુકરતિ

મકાઇનો જીવનસાપના (ઈ ૧૯૩૬ થી ૪૬ સુધીના સમયની સામયિકોના મમત કથેરી કૃતિઓ નિબધો અગ્રહો ચિનનકલિ મલો લોમસામા મા કિરતા જીવનમા લ લગતી નવીય જીવનની લેખમાળા પ્રસિદ્ધ થઈ છે ને પુસ્તક રૂપે મકા મકાઇન દાસ મમત થનાર ૩

ડા. રણુભાઈ કાદરાભાઈ પરીખ

જન્મ ૧૯૨૬ જન્મસ્થળ વતન વડો દરા જ્ઞાતિ વલિયા શિષ્ય એમ એ, પીએચ.ટી. હેવિદ ૧૯૪૯મા તેમણે બી એ મા મુખર્ યુનિવર્સિટીમા પ્રમથ આવવા બદલ જરૂરીસ સાસભાઈ વાલકાઈ

પ્રાદેશ મેળવ્યું. ૧૯૬૨માં વડોદરા યુનિવર્સિટીમાંથી 'પ્રેસ ઓફ સોસાયટી' વિષય પર મહાનિબંધ લખી પીએચ. ડી ની ડિગ્રી મેળવી. અવસાનઃ અધ્યાપક પદેથી સુરત અને અમદાવાદ ૧૯૬૩થી વડોદરા યુનિવર્સિટીમાં સમાજશાસ્ત્રના અધ્યાપક.

મકાશન નાટકમાં કરાની રમણી (૧૯૫૩), સમાજશાસ્ત્ર પ્રવેશિકા (૧૯૫૬), પ્રેસ ઓફ સોસાયટી (૧૯૬૫), નોન ઍજન્ટ પ્રેન્સિપલ્સ ઈન ગુજરાત (૧૯૬૬).

ડૉ. રમણલાલ ચીમનલાલ શાહ

જન્મ ૧૯૨૬, જન્મસ્થળ: પાદરા (જિ. વડોદરા). જ્ઞાતિ પીસા એલવાળા ચેતાબર શ્રીવિજયક બેન શિશુજી એમ. એ (૧૯૫૦), પીએચ. ડી મુગઈ, (૧૯૬૧). અવસાન: સેંટ ડેવિડ્સ કોલેજ, મુંબઈમાં ૬૫થી પ્રોફેસર

મકાશન મનીષા (સેન્ટેસમ્બ, શી મીન) સાઈ સાથે સપાદન, ૧૯૫૧, ગુજરાતી સાહિત્ય રેખાદર્શન (પ્રો મનુષ્યલાલ વિરી સાથે, ૧૯૫૩), એવરેસ્ટનું આરોહણ (૧૯૫૫) ગ્રાંથોમાં મુક્તિદાતા (૧૯૫૬), મન નિબધિકાઓ (૧૯૫૭), નહદમયતિ ૧૩ (શમયકુસુમકૃત રાક્ષસ સંપાદન સથા ૫, ૧૯૫૭), જીસુવામી રાક્ષ (શી થરો) વૈજયંતીકૃત રાક્ષસ સંપાદન સપાદન, ૧૯૬૧), સરસ્વતીવદન ૧૧ પાઠ્યપસંધ (૧૯૬૨), કુલકથામાલા (માકૃત મહાકથાના ગુજરાતપાદન સપાદન (૧૯૬૫), રથામ રથ કમળે (લોકાકીસમ્બ, ૧૯૬૬)

પ્રો. રમણલાલ છાંટાલાલ મહેતા

જન્મ ૧૯૧૮ જન્મસ્થળ વતન સુરત. ડાહ્યા વડોદરા જ્ઞાતિ વહિલ વહીવળવડા ગણતંત્રના સરકારી ઝીડી અને હસભાર વર્ષની વધણી જી સુરતના વિદ્યાન સંગીતશ્રી કથનલાલ મામાવાળા પાસે સમીપને વિરોધ અભ્યાસ કર્યો શિશુજી બી. એ (મુબઈ), રાજ્યાદાઈ કૌલેજ શિશુજી સુરતમાં શિક્ષકાગમમાં રચ શી રામનારાયણ વિ પાઠ્ય અને શી વિષ્ણુ મસાદ નિરેતી તેમના માધ્યાપક હતા અખિલ ભારતીય માધ્યમ મહાવિદ્યાલો તેમને 'ડાહ્યા' કેટલું મુશ્કેલીમાં માનદ પદવી આપી છે. અવસાન: થોડો સમય આકાશવાણીના ૧૯૫૪ થી વડોદરામાં મુશ્કેલી પ્રોફેસર અને રીડર ઈલેક્ટ, જર્મની, ફ્રાંસ અને નંધરલેન્ડ નો પાસ આમરણથી પ્રવાસ કર્યો.

મકાશન: ગુજરાતી ગદ્યકવિતા (૧૯૫૪), સંગીતકર્તા (૧૯૬૩).

ડૉ. રમણલાલ નાગરજી મહેતા

જન્મ ૧૯૨૨ જન્મસ્થળ: કલારામ (જિ. સુરત) જ્ઞાતિ અનાવલા ઘાઘાણ. ડાહ્યા ડાહ્યાભાઈ પ્રાથમિક શિક્ષક હતા અને તે ઈ. બહુતા પિતા સરકાર સાથે બહુતા હતા અને યોગનિધી તથા તત્ત્વજ્ઞાનના અભ્યાસી હતા શિશુજી: બી. એ. (ગુજરાતી) સરકાર સાથે, ૧૯૪૪, એમ. એ (માગીન ભારતીય સરકાર સાથે, ૧૯૪૭), કોનિફ (૧૯૫૩), ડિપ્લોમા ઈન મ્યુઝિકોલોજી (૧૯૫૪), પીએચ. ડી (૧૯૫૦), વડોદરા, ગ્રાજ અને સુરત વિદ્યાલો પુરાવરતુ વિષય ઉપર મહાનિબંધ લખી પીએચ. ડી ની ડિગ્રી મેળવી તેમણે લખામ શિક્ષણ વડોદરામાં લીધું છે અવસાન: અધ્યાપન-સંશોધન વડોદરા આર્ટિસ્ટાલના પ્રોફેસર

મકાશનો પુરાવરતુ વિદ્યા, લરવાની કળા, મલ્લપુરાણ, વહિલ સમુચ્ચય (ભા. ૨) પુરાવરતુ વિદ્યા ગુજરાત સરકાર તરફથી પુરસ્કૃત બીન આરો ૧૫૦ એટલા હેરે થન લેખો મળ્યા થયા છે

શ્રી રમણલાલ નાનાલાલ શાહ

જન્મ ૧૮૯૮ જન્મસ્થળ-રતન વડો દરા જ્ઞાતિ પીસાલાઈ વહિલ પળી કચન બહેન 'બાલજીવન'ના મકાશનના સપૂર્ણ સહકાર આપે છે શિક્ષણ મેટ્રિક અવસાન. રાજ્યાદાઈ દેનિકામાં થોડો સમય નેડરી કર્યો પછી વડોદરા રાજ્યની સરકારી નેડરી સ્પીકારી થોડો સમય સવાળ હાઈસ્કૂલ, વડોદરામાં શિક્ષક થયું પછી ઈ. સ. ૧૯૨૦થી 'બાલજીવન'નું મકાશન શરૂ કર્યું એના તે આજ સુધી તરી અને સચાલક થયું છે આટલા લાગે સમય એક જ તરીને હાથે માસિક પ્રસિદ્ધ થાય એ એની વિશિષ્ટતા છે પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભાના સભ્ય સભાના ઉપમુખ હતા અને અધ્યારે દ્રસ્તી મહંગના સભ્ય

મકાશનો પ્રેમની જુગારી ભા ૧-૨, ચોનાસન, અરજી, વાસના કે નીરાળના, અતિથિવિહાન વગેરે તેમની બાલસાહિત્યની લલચણ સો એટલી ચોપાકીએ મળ્યા થઈ છે

પ્રો. રમણલાલ અમનલાલ દલાલ

જન્મ ૧૮૯૬, જન્મસ્થળ વતન વડો દરા. જ્ઞાતિ વાળિયા શિશુજી: ઈન્ટર

આર્ટ્સ (૧૯૧૮), બી. એ (વડોદરા, ૧૯૨૬), ટી. ડી (લંડન, ૧૯૩૮) અવસાન: બી. ટી. કૉલેજમાં માધ્યાપક, હાલ નિવૃત્ત. પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભાના મંત્રી (૧૯૩૧-૩૨).

મકાશન કાવ્યો, સવદો, વાર્તાઓ, બાળક, બાલજીવન, કુમાર, બાલમિત્ર વગેરે માં મળ્યા થયાં છે.

શ્રી રમણિકરાય ટીપતરાય દેસાઈ

જન્મ. ૧૮૬૪, જન્મસ્થળ વતન: ભરૂચ. હાલ વડોદરા. જ્ઞાતિ: બલકાનિય. પિતા વખીલ હના, થોડા માર્ઈ સુબા અને દેખર-આફિસર શિશુજી: ઈન્ટર આર્ટ્સ રાષ્ટ્રીય ચળવળમાં ભેડાવાથી વધુ શિક્ષણ ન લઈ શક્યા તેમની પાસે લગભગ આઠ હંબર પુસ્તકો છે. ઈ. સ. ૧૯૨૫થી આ પુસ્તકો સમઢમાંથી તેમણે ૪૭૬ પુસ્તકો વહેંચવા માંડ્યાં. તેમના પુસ્તકસંગ્રહની ઈ. જીવવાળ મહેતા, ઈન્ડમતિબહેન શેઠ, શી હિંતકર દેસાઈ વગેરેનો મુલાકાત લઈ વિદ્યાહાન મદિ મરાઠા કૌલી મિસિસ મુનીહાવાન પુસ્તકવાન બીરે (સરસ્વતીના રાજ્ય) થયું તેમના પુસ્તકનો ઉપશોધ કર્યો હતો પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભાના પરિષ્પૃતિથી સભ્ય છે અધ્યયન અને સંશોધન તેમના મુખ્ય અવસાન છે.

મકાશન માગીન કવિઓ અને તેમની કૃતિઓ (૧૯૪૯), વડોદરા રાજ્યની સાહિત્ય પ્રવૃત્તિઓ (૧૯૫૬), 'ગુજરાતની વપાહારી રમણીની નાટ્યકૃતિઓની સૂચિ'નો વિવરણ લેખ મુબઈ નાટ્યશાળાની આક (૧૯૫૧)માં મળ્યા થયાં છે

શ્રી રમેશચંદ્ર માણસકરે લોખી

જન્મ ૨૦-૯ ૧૮૨૦ જન્મસ્થળ વતન- બરહાલ (તા. શિનોર, જિ. વડોદરા). જ્ઞાતિ. ચોપાકી ગેવાડા માણસ શિશુજી: મેટ્રિક અવસાન: હસ વર્ષ દેનિકામાં કામ કર્યો પછી ૧૯૫૫માં આકાશવાણી, વડોદરામાં ભેડાયા અભ્યારે 'સ્ક્રીપ્ટરાઈટર', આકાશ વાણી, અમદાવાદ

મકાશન નવલકથા સત્તાવનનો સાથી, બલકાનિયા, રામપ્રેમીરાઈ, અવદો અવદો, આકાશવાણીમાં ભેડાતા પહેલાં ૧૯૫૧થી આકાશવાણીના નિબિંધ વિભાગો માટે નાટકો અને રજૂકો લખતા કેટલું બાલસાહિત્ય પણ મળ્યા થયું છે રૂપના ભાગરે જીવસતના આદિવાસી વિવરણમાં કરી ૧૦૦૦ ઉપરના લોકચીત્રો સપાદન અને રેકૉર્ડિંગ કર્યું છે.

શ્રી રજોશ રમનાથ મૌતમ (સ્વામી મણ્વતીય)

જન્મ ૧૮૯૮ જન્મસ્થળ દ્વારકા
વતન પાટણ જ્ઞાતિ વડનગરા નાગર
શુદ્ધત્વ પિતાએ ધણી પુરતોટી સર્જન કર્યું
છે શિષ્યજી બી.એ (યુગલ, ૧૯૧૯)
વ્યવસાય વપરાતલ, રાજકારણ, રાજ્ય
સેવા (વડોદરા રેલ્વેમાં) આધ્યાત્મિક પ્રવૃ
ત્તિઓ ૧૯૧૪મા વડોદરા હાઈવેલમાં હજી
ત્યારે 'જ્ઞાનેશ્વર' માસિક ચલાવ્યું જેમાં
રોકસપિચરના નાટકોનું પણ ભાષાંતર
કર્યું તથા ગુજરાતી અંગ્રેજીમાં વધારવાનો
કાર્ય હતા

મકાસનો બાપી અને લેનિન-જાજ
કારણી, ગુજરાતના સ્વાયત્ત્ય અવરોધ, જલ
નિવચન, ઉત્તરાયણ, ચંદો બારીકદાર,
માધ્યમક કથનિકા, ગીતારસાધણ વગેરે
પરિણત વિવિધકર નરેન્દ્રનામદાર પાઠક

જન્મ ૧૯૧૫ જન્મસ્થળ મહાપુરા
(વડોદરા) જ્ઞાતિ નેરેરા બ્રાહ્મણ માતા
પિતા બળવદીય હતા શિષ્યજી 'નરેન્દ્ર રાજ્
જ્ઞાપી' રતન માતાસાથ ગુજરાતી ઉપરાંત મ
રાત્રી સ્વપ્ન, હિંદીને બજાણી સાચું નહોતું
આંહા ઇન્ડિયા કંપનર યુનિવર્સિટીએ જેમ
લિહની માનદ પદવી આપી છે વ્યવસાય
પહેલા વડોદરા રાજ્યની નેઝરી અત્યારે
'બીજેલ મોટી' માસિકના સપાઠ અને
જાવતલ કપાસાર છે તેમણે 'સાર્વજનિક', 'આ
નર', 'કોનેયો', 'જનાસ્થાણ' અને 'ગીતા
ધર્મ'ના સપાઠક લરીકે કામ કર્યું છે પ્રેમાનંદ
સાહિત્યસભાના સભ્ય

મકાસન અત્યાર સુધીમા લગભગ ૧૨
મહા પ્રમાણિત યથા છે કાવ્યસમ્રોહ વન
માળા, અલરના કોરો, મેરવીપ્રભ વગેરે
કપા રાજતલા, વરદાન મધુકર્તા રાજતલા
સુમધ સરકાર દ્વારા પુરસ્કૃત નવલિખા
રૂપારણી, દિવ્યગોપાતિ મહાકાવ્ય હિંદીમાં
પણ તેમનું ઘણું સાહિત્ય પ્રગટ થયું છે
તેમના ગુણવત્ત્વ, મધ્યમ મત અને યુગ માતાના
દોષસાહિત્યનો પરિચય કરાવતા લેખો પ્રગટ
થયા છે

પ્રો. રશિકર્તાન રત્નચુડાલ રાણ

જન્મ ૧૯૩૬ જન્મસ્થળ વતન વડો
દરા જ્ઞાતિ વીરાણ હ વણિક પિતા
બાલકવનના તત્ત્વો શિષ્યજી જેમ એ
રાજ્યમાધ્યમિકીના 'સહિત્યરતન' વ્યવસાય
કર્તા કેન્દ્ર, વડોદરામાં બોલોળના અધ્યાપક
'બાલકવન'ના સંપાદનમાં પિતાને મદદ કરે

છે પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભાના બન્યાવન મત્રી
મકાસન વિવિધ સામયિકોમાં બાલકા
લિત્ય પ્રગટ થયું છે

ડૉ. રમેશકૃષ્ણ મોખેકૃષ્ણાણ વડોદરા

જન્મ ૧૯૨૫ વતન હુણવાડ (ડા),
હાલ વડોદરા જ્ઞાતિ ભૌદ્યર બાલકાણ
શિષ્યજી મદિક (યુગલ), સગીતવિદ્યાદ
વડોદરા ૧૯૫૨મા લાલિય વખતે ઉસ્તાદ
રૂપાકર્માન અને ઉસ્તાદ ગુલામ રસુલખાનો
લાલ મળેલો. પ્રો. ગોવિંદલાલ શર્મા અને
પ્રો. મનુષાલ મનુષાદારના સપર્કથી સંસ્કૃત
અને ગ્રામીન ગુજરાતી સાહિત્યમાં રસ
નર્યો 'ગુજરાતી કાવ્યપ્રકર અને તેના
મત્રક મત્રીક' ઉપર ડૉ. મનુષાલ મનુષાદ
રના માર્ગદર્શન હેઠળ મહાનિબંધ લખવાથી
યુનિવર્સિટીમાં, સુરત વાર્ષિક સાહિત્ય
મહોત્સવામાંની પદવી મળી વ્યવસાય
પહેલા માધ્યમિકામદાર, વડોદરા પછી
વડોદરામાં જ રિડિંગ સાહિત્ય સભાના
ભાગ્યર મત્રી, અત્યારે તેના સભ્ય.

પ્રેમાનંદ વીણામહાકા, મુદ્રક ભારતીયક
કલિદાસ, સગીત મે રાગમાલા, સગીત
વાકમય, ભારતીય લાલોનો સવિસ્તર કલિ
કાલ આ ઉપરાંત સુરોપનાતમક લેખો અને
ભાષાંતરો વેરો પ્રગટ થયા છે

શ્રી રજેન્દ્રપ્રસાદ પિતાકિનમસાદ કેસારી

જન્મ ૧૯૦૯ જન્મસ્થળ બારાણસી,
વતન ગુલા અત્યારે વડોદરા જ્ઞાતિ ત્યાર
શુદ્ધત્વ તેમના લગ્ન 'કરજીલ'ના લેખક
શ્રી નરસાર મહેતાના પુત્ર અને વરદારના
દીવાલ સર મનુષાઈ મહેતાની પુત્રી નિવેદિતા
સાથે થયા છે શિષ્યજી માનરેસર (મત્ર
ન)ની પિઠોતારિયા યુનિવર્સિટીમાંથી બી
એસસી (બોનર) ઈન ઇસ્ટિફિકાલ એન્ડ
નિમરિચની ડિગ્રી મેળવી છે અત્યારમાં
ઇસ્ટિફિકાલ એન્ડિનિચર, વડોદરા અને
સુમલમાં વીજળી જાતાના મુખ્ય ઈન્જનેર,
ગુજરાત ઇસ્ટિફિકાસી કોર્પોરેશન
મેળવ. વડોદરા યુનિવર્સિટીમાં ફેરો

પ્રકાશન દુરમાભાઈ (પાચ કોકાડી
નહો) ૧૯૬૪)

શ્રી રાજેન્દ્ર કેશવકાલ રાણ

જન્મ ૧૯૧૩ જન્મસ્થળ કપાલજી
જ્ઞાતિ દલા શીખળી વણિક પિતા કેશવ
લાલ ચાદરા એન્જનીમાં વજીલાલ કરતા
હતા અને પછીથી ન્યાયાધીશ પણ હતા

રાજેન્દ્રનેયે વર્ષના મૂળીને પિતા ગુજરી ગયા
માતા લલિતાબહેને તેમને લાણવવામાં ખૂબ
કાળજી રાખી પત્નીનું નામ મનુલાલબેન
શિષ્યજી મદિક ૧૯૩૪માં, બી.એ
(બેચ) ૧૯૩૭માં, ૧૯૩૭, મુખ્ય વિષય
ફિલસૂફી હતો.

વ્યવસાય મધ્યમ શિક્ષક, પછી દુકાનદાર
ત્યાર પછી જ મલનાં લાકડાં કપાવવા વડે
રાવવનો ધણો અને હાલ મુલકમાં 'લિવિન્ગ
શિન્ટરી' ચલાવે છે જેમની લેખન પ્રવૃત્તિને
વેપાર પ્રતિકુળ લાગ્યો નથી તેમના છવન
કલરમાં શ્રી ભવેન્દ્રસાઈલ, ત્રિલોકસિં
અને રવચન્દ્રોત્તીર્થે એ ત્રણેની પ્રમુખ
અક્ષર પદી છે, ત્યારે તેમની કૃતિઓમાં
જેવ સ્થાનક અધિકારી વર્ગના અને રવીન્દ્ર
નાથ ટાગોરની અક્ષર વર્તાવ છે તેમના મિત્ર
કવિઓ નાનાલાલ, સુન્દરમ અને શ્રીધરાણી
મિત્ર લેખક રવીન્દ્રનાથ ટાગોર, મિત્ર રૂપ
કલાવાચક કથનિકા અને મિત્ર સાહિત્ય
મકાર કાવ્ય છે તેઓ તરુપનાન અને સ્થા
લિતના અભ્યાસી છે

'કુમાર ચન્દ્ર' પછી 'રજુનિતરામ મુખર્જી
ચન્દ્ર' આપી ગુજરાતે તેમને સન્માન્યા છે
'કવનિ' અને 'શાલિલાલક' કાવ્યસમ્રોહને
રાજ્ય સરકાર અને રાજ્યીય પારિતોષિક માંવ
થયેલા છે

પ્રેમાનંદ મધ્યમ કૃતિ 'વધાર પાણીને
યોધ' વિદ્યુત ડૉલેજના મુખપત્ર (૧૯૩૨)
માં પ્રગટ થયેલી કાવ્યસમ્રોહ કવનિ
(૧૯૫૧) આરોહન (૧૯૫૧) કૃતિ (૧૯૫૩)
મેરવીપ્રભ (૧૯૫૦) ચાલકોલાલક (૧૯૫૨),
બાવણી મધ્યાલને, આ બધાના અવરોધે વગેરે
૬૫૫૫ કોકાડી તાલો અને વાર્તાઓ પ્રગટ
થયા છે

શ્રી રાજેન્દ્ર લક્ષ્મણસાઈ કોટેડર

જન્મ ૧૯૦૯ જન્મસ્થળ ભરૂચ વતન
અમદાવાદ જ્ઞાતિ ત્રણસિંધ શિષ્યજી
કન્દર ચાર્લસ (યુગલ) અત્યારમાં સિનેમા,
ફિલ્મ મદરક ૧૯૫૦ પામા પ્રેમાનંદ સહિ
ત્વ સભાના મત્રી, અત્યારે સભાની કારોળી
સમિતિમાં સભ્ય કાવ્ય મયે સી રમી
છે જેમના પ્રમુ વચ્ચાને વડે દારામાં પછી
વાર કવિસમ્રોહના થયા છે સ માનિક કાર
કર વડોદરા વિરેલકે એકોટીએકનના
મનુષ્ય, મધ્ય ગુજરાત વેપારી મદામકનના
મત્રી (૧૯૬૨-૬૫) આ કલરત પછી
સરચમ્પો સાથે સહિત રીતે એકાદેવા

विद्यमान सारस्वतो

श्री दाडहे नाई करपया (डटक)
उपमधुम कवि भिवन

श्री हिंगयात आयाभाई भगसुदार
"हल्लु भासिक" साहित्यना लेखक

श्री नटवरसास योमनभाई देगाई
कोम को, टी.टी., डेविड विवेचन-लेखी

श्री नट नाई विविड ल अशनपुरीया
ल कविश्रुता निष्ठात कवि तथ नाट्यकार

श्री नटनयट न ल ल पडया जी को
रंगिया नाटिका तथा न तवि घेना लेखक

विश्री नितु (निरागन) नागेई भगसुदार
निरमास काव्यसमूह

श्री महाधरन नरीसभर स फेस ई

श्री मोहिनी धनराय शाह

श्री महाधरन भविसाव रोड

વિધમાન સારસ્વતો

શ્રી મતી ચદ્રભાઈ ભાગલાલ જેઠાણી
જી. મહારાણી શ્રીમતાબાઈ શ્રી સુભાષી

શ્રી ચંદ્રસર મેઠા પદ્મિ
નવો શ્રીલેલા મેની વડેલ

શ્રી જગદીશ ભગિલાલ મહેતા, શ્રી જે
કલ સહિ પના વ્યવહારી

શ્રી જગદીશ સી ભદ્ર
દુધનરી સુ-૪૬ ને ૫૧

શ્રી જગદીશ રમેશભાઈ ભાવસોરવલા
‘સુકલાન’, ‘અધ્યાત્મજ્ઞાન’ વ રેના લેખક

શ્રી જગદીશ રમેશભાઈ રમેશી એમ એ
‘દયાસમ સાહિત્ય’ના સંપાદક

શ્રી સં દિનાબાઈ જગદીશ રાહ
શ્રી એસસી (દોમ)

શ્રી દીપીચંદ શુભાનંદ રાહ
કવિ કમલ સુભા

છે માથે મારેના ચલચિત્રો ખાસ કરી શબ્દો પોતાના વિષેષે 'શ્રામદિર'માં રજૂ કરે છે

મકાન ઘોડો સમય ચાલેલા 'અશ્વતિ' સપ્તાહિકના તરીકે દાન અથવા 'ગુર્જરી' ના અંદરની છે

કુ. વૈદ્યાના તેજબલ
હાલનું વતન 'સનિધિ', રાજપાઠ, ન્યૂ હિલ્ડી અબાસસાહેબની પુત્રી છે જનુ હાલની માન અને પ્રેમશાનિથી વિવલ છે તેમના 'ગોપીહરજ' પુસ્તકથી શ્રી ભગવતરાય ક ઠાકોર ખૂબ પ્રશંસિત થયા હતા અને તેમણે તે પુસ્તકનું વિવરણ પણ લખ્યું છે

માથેનો મોપીહરજ કેટલાક થરો-ગી નાના થરોની માંડ આપે એવા કુદરે થરો તેમને મેં સાંભળવા એ જીવનની એક શોધ છે

પ્રો. લવકુમાર મહેન્દ્રકુમાર દેસાઈ
જન્મ ૧૯૪૦ વતન વડોદરા જ્ઞાતિ વણિક પિતા મનિ અને સાહિત્યના અભ્યાસી શિક્ષક એમ એ (વડોદરા) અભ્યાસે સુજાતાના સાહિત્ય અને સરકારના શ્રી કૃષ્ણસાગર અધિકારી વર્ગનો કાર્યો વિષય કૃષ્ણ મહાનિબંધ લખે છે અવસાય માધ્યમક (વડોદરા યુનિવર્સિટી) વડાજી અને નાટ્યની અનેક કૃત્યોઆમાં ઉનામો મેળવે છે

મમસાન સામયિકો અને દેશિકામાં વાર્તાઓ અને વિવેચનલેખો ઉલ્લાસ દેવ વર્ધમા મસિખ યાચ છે 'સુક્તિમકાસ' દેકે સમયમાં મગદ ધનાર છે

શ્રી હરમણસિંહ બહેરસિંહ પરમાર
જન્મ ૧૯૦૮ જન્મસ્થળ ક ઠાલ (જિ પચમદલ) હાલ વડોદરા જ્ઞાતિ રાજપૂત સુત્રિમ શિક્ષક પ્રિદિક (૧૯૩૦) અવસાય સુજાતા પુસ્તકાલય સર્વાધક સરકારી મહાનિબંધ લિ મા કલકર્તી નેણરીથી રજૂઆત કરી હેઠ કલકર્તી થયા (૧૯૩૧ ૧૯૫૪) ૧૯૫૫થી એ જ સરનાના મત્રી સુજરતની પુસ્તકાલય મરુતિનો સમગ્ર દોર દેખાતા હાથમાં છે અસ્થિત સાહિત્ય પુસ્તક ક લયોમાં મુદ્રી ન ભય તે માટે તેઓ પુસ્તકી વહેણી રાખે છે

મકાસન પુસ્તકાલય અને સરનાની મરુતિનો વિષય આકાશવાણી વાર્તાલાયો

રજૂ થયા છે, આ અંગેના તેમના લેખો 'પુસ્તકાલય' અને 'પચમદલ'માં મસિખ થયા છે કેટલાક સારા પુસ્તકોના પ્રકાશનમાં પણ રસ લેધા છે

શ્રી હરમણસિંહ મોહનલાલ પટેલ
જન્મ ૧૯૨૬ જન્મસ્થળ વતન વડોદરા જ્ઞાતિ પાટીદાર શિક્ષક એમ એ (૧૯૫૧), એમ એડ (૧૯૫૪) બી એ મા સુજાતા વિષય માટે સર રમણલાઈ નીલકંઠ માઈક મેળવ્યું અવસાય હાલમાં દિવ્ય પ્રકા કર્યા વિદ્યાલયના આચાર્ય અવકાશકાળ દરમ્યાન પ્રેમાનંદ સાહિત્ય મડળના મત્રી હસ્તલિખિત પ્રેમાનંદ ગેમા સિંહનું સપાદન કર્યું વડોદરા નિહાલા કાવ્યેસના પ્રમુખ હતા ત્યારે પ્રેમાનંદ મનિના મકાનને રાષ્ટ્રીય સ્મારક બનાવવા સુજરાત સરકારને વિનવટી કરી તે માન્ય થયો

મકાસન નિર્ધોષી બલિસાગર (૧૬ સમય) અથારે નિરાત અને એમના શિષ્ય કવિઓ બાપુસાહેબ આલકવાડ અને દયાળાશાના પદોનું સપાદન કરે છે

પરિત લાલચદ ભગવાનદાસ ગાધી
જન્મ ૧૮૬૪ જન્મસ્થળ વતન હાલ (સોરાખ) હાલ વડોદરા જ્ઞાતિ વીસા શીમાથી વણિક નેત્ર વડીલ શાઈ અસાપચલ ભાવનગરની શ્રી મરોવિજય નેત્ર અથમા જાના મેનેજર ને એઈક સેક્રેટરી શિક્ષક બનાવસ રહી સરકાર માફત અપજસ, માયોન સુજરાતી બ્યાકરણ કાળસાહિત્ય નેત્રસારના ન્યાય વગેરેના અવકાસ કર્યો અવસાય અભ્યાસે પદન પાકન, સરોચન સપાદન અનુવાદ અમમામીના અપ્રાપક (વડોદરા) લાયબ્રેરી અને પ્રાચ્ય વિદ્યા મદિરમાં કેટલાક સમય કામ કર્યું છે

મકાસન વિભુલન દીપક પ્રબંધ તેજ પાલનો વિજય સરાવળા પાચનાથ હસ્તે બાહુભવિરાટ શ્રી જનમણસુરિઅને સુલતાન મહમદ ઐતિહાસિક લેખસમૂહ રચાઈ રાખસજીવ્યય,

ડ્રો. લોકખડવાળા એમ એડ.

જન્મ ૧૯૦૪ જન્મસ્થળ લાયક શિક્ષક એમ એ (સુનઈ યુનિવર્સિટી, ૧૯૨૮ વિષય કુસ્તી અને હ.) એમ એ (અલીપટ યુનિવર્સિટી ૧૯૩૦ વિષય કલિદાસ) અવસાય ૧૯૨૮ થી કુસ્તીના

લેખકર (વડોદરા) પછી કુસ્તી ભાષા અને સાહિત્યના વિજ્ઞાનના વડા ૧૯૬૬માં નિરુતિ ૧૯૬૭થી યુનિવર્સિટી લાયબ્રેરીનો હવાલો તેમની ધારે છે

મકાસન સુલતાન બહાદુરશાહ (૧૩૫), મહમદ ભરોડા (૧૯૩૩) [વને પુસ્તક સપાટબાલુનામલામાં પ્રગટ થયા છે], હસ્તર મહમદ પચમગ્યર સાદેમ, પ્રાચીન શારતનો ઇતિહાસ અને સરકુતિ, કુસ્તી સાહિત્યનો ઇતિહાસ મિરાતે અહમદી (કુસ્તી ઇતિહાસનો અગ્રેષ્ઠ અનુવાદ)

શ્રી વસુમહેન બટ્ટ

જન્મ ૧૯૨૩ જન્મસ્થળ વડોદરા વતન અમદાવાદ જ્ઞાતિ નાગર પિતા રામમસાઈ રાસી, વડોદરા રાખના પોસિ ટિપ્પ સેક્રેટરી તે પહેલા તે કીવાન બી અનુભાઈ મહેતાના ખાનગી મત્રી શિક્ષક સુબઈની કાકરની વિદ્યાપીઠના રનાતિકા, શિક્ષક વડોદરા તેમ જ અમદાવાદમાં બી ટી (પ્રથમ વર્ગ) અવસાય અમદાવાદમાં આકાશવાણીના કાર્યક્રમ નિયોજક પહેલા આ કૃત્યમાં જ સુમઈ અને વડોદરા સુજરાતી સાહિત્ય પરિષદની અવસ્થાપક સમિતિના સભ્ય આ હિપરાત સુજરાતની બીહ અનેક સરનાઓના સભ્ય છે

મકાસન લેખનવલ કાળક પિઠોરી (૧૯૫૮), પાકેટ પાકેટ મોલી (૧૯૬૩), આકૃતિ (સુજરાતી સાહિત્ય પરિષદે પુસ્તક કવી છે) વાર્તાસમૂહ સરસિખ (૧૯૬૬) લગિની નિરેહિતા પુસ્તકાર પાચેલા સમય

શ્રી અલી વસુમતિબહેન રાનિધર મહેતા

જન્મ ૧૯૦૯ જન્મસ્થળ પાલિતાણી, વતન વડોદરા જ્ઞાતિ વડનગરા નાગર શિક્ષક હતાપચ (સિનિયર ટ્રેનર) અવસાય શિક્ષક ૧૯૩૭માં 'નવસુજરાત'માં બાલવિજ્ઞાનનું સાહિત્ય લખતા, ૧૯૪૫ સુધી પચરમગ્યમાં મગદ થઈ, પછી શ્રી મિનુભાઈ ની પ્રેરણાથી બાળકો માટેનું સાહિત્ય લખાણુ ને મગદ થયું

મકાસન અજ્ઞાતા, અજ્ઞાત, રજુકાર, કકકકક તેલપરાત તેમના નાટકો, વાર્તાઓ, પ્રવાસકવનોના પણ મગદ થયા છે

શ્રી વાસુદેવ વરદેય ત્રિવેદી

જન્મ ૧૯૦૨ જન્મસ્થળ વતન વડોદરા જ્ઞાતિ વડનગરા નાગર પિતાએ

‘અદ્વૈતના’ અને ‘સ્વાભાસિ’ નામની રસિક વાર્તાઓ લખી હતી સિદ્ધાન્ત એમ એમ બી. વ્યવસાય - સરકારી મૂક અમ વિદ્યાલયમાં મુખ્ય અધ્યાપક, ૧૯૫૦થી નિવૃત્ત પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સંઘના સભ્ય

મકાસન માર્કેટ (૧૯૩૪) ‘ગુણસુદરી’, ‘શારદા’ અને ‘સમાલોચના’માં વાર્તાઓ અને લેખો પ્રગટ થયા છે આકાશવાણી પરથી તેમનાં સીતા, સવારો, અરબા, વાર્તા પ્રસારિત થાય છે

ડૉ. વિજયસિંહ કિસનસિંહ વ્યાવહાર

જન્મ ૧૯૨૭ જન્મસ્થળ વતન જડોદરા જ્ઞાતિ ક્ષત્રિય (૧૯૫૮) પિતા નવસર્ગધાર નિબંધકાર, વાર્તાકાર, સિદ્ધાન્ત એમ જે (સુમત્રી), પીએચ ડી (વડોદરા) વ્યવસાય ઇતિહાસ વિજ્ઞાનની રીડર (વડોદરા)

મકાસન બારતનો સારકૃતિ ઇતિહાસ (૧૯૫૮), ભારતીય સરકૃતિ અને તેની વિષ વિષ સરકૃતિઓની પદાદ્યુભિષા (૧૯૬૩) વગેરે

શ્રી વિલુકુમાર શિવશય દેસાઈ

જન્મ ૧૯૬૦ જન્મસ્થળ પેટલાદ વતન કાઠેલ જ્ઞાતિ વડનગરા નાગર શુદ્ધરૂપ અવસાધ બી એ મોશાળા સંગીતશાળામાં પાંચ વર્ષ સંગીતનું સિદ્ધાન્ત લીધું વ્યવસાય વડોદરા રાજ્યમાં સરકારી નેહરી

મકાસન ઉત્તર હિંદુસ્તાનના સંગીતનો ઇતિહાસ (૧૯૨૮) સંગીત પ્રણાલિકાઓ (૧૯૨૯), વેદિક સંગીત અને અન્ય લેખો (૧૯૫૧), રાગતત્ત્વવિજ્ઞાન (૧૯૫૧)

શ્રી વિલુકુમાર ડોહાલાઈ ખેડેલ

જન્મ ૧૯૩૧ જન્મસ્થળ કાપાલી (મુન્નારા) વતન કરમસા નાતિ પાટીદાર સિદ્ધાન્ત એમ એ ડી બી એમ વ્યવસાય (ભાગીદાર યુનિટી મિન્ટલ, વડોદરા)

મકાસન ઉત્તર ગુદ્ધલ (૧૯૧૮, ગુદ્ધલ વગેરે માહિતી આપણ પુસ્તક) વિવિધ દૈનિકો અને સામયિકોમાં વાર્તાઓ પ્રસિદ્ધ થાય છે

શ્રી વિજયમસાદ યુનિટાલ જાની

જન્મ ૧૯૦૮ જન્મસ્થળ વતન વડોદરા જ્ઞાતિ ચૌરીચ્ચ દેગલિયા પ્રાણીય પિતા વર્ણક સિદ્ધાન્ત પૂર્વેક મેલ ટ્રેનિંગ

કોલેજ, વડોદરામાં નેત્ર મંદિર મુખી, કથા સાહિત્યાદિ સિદ્ધાન્ત કલાત્મક ઇતિહાસ નરેશ્વરના બહુની સદાચર્યો મેળવ્યું ડૉ મલુલાલ મજુમદારના માર્ગદર્શન દેશન ‘અભિનવ પ્રેમાનંદ’ ઉપર મહાનિબંધ લખવા થી ગુજર વિદ્યાપીઠ, મુરતે ‘સાદિય મટોળાપચાચ’ની પદવી આપી ‘વિદ્યાવાચ રવર્ષી’ ‘સાહિત્યાચાર્ય’ અવસાધ કેળવણી આતમિક અધ્યાપન, હાલ નિવૃત્ત

મકાસન અભિનવ પ્રેમાનંદ, વાર્તાનાં ફલ (કાવ્યસમૃદ્ધ), ઇન્દિરેશ્વર (નવલકથા), લગ્ન રેઠાનાં રૂઢવર્ણાં (ખડાગ્રંથ)

શ્રી લેણીભાઈ ગોપાળજી જોશી

જન્મ ૧૯૧૧ જન્મસ્થળ વતન મુરત હોલ વડોદરા જ્ઞાતિ ચૌરીચ્ચ સદસ્ય પ્રાણીય પ્રવિણમંડળે મહાદેવ પ્રસ્થન થયા હતા ને તેમણે મહાકવિ જ્ઞાની હતા પિતા સિદ્ધાન્ત ગરીમ પ્રાણીય હતા અન્યથા જ્ઞાતિ તેમનામાં હતી સિદ્ધાન્ત બી એ. (વિષય હિન્દી), સાહિત્યરત્ન (મધ્યમ) મપાદનકલા વિચાર (મધ્યમ) સરકૃતલાષા વિચાર વ્યવસાય પત્રકારત્વ

મકાસન અખંધ વર્ષનો આત્મી (૧૯૪૮), હિંદી ને માર્કિંગ કલા (૧૯૧૦) થી આરંભી દ્વાન્સલેશન (૧૯૧૧) આ ઉપરાંત ડિરેક્ટિવ નવલકથાઓ અને નવલિકાઓ પણ પ્રગટ થઈ છે

બહરી શમશુદ્ધીન કાચવાલા

જન્મ ૧૯૦૫ જન્મસ્થળ વડોદરા વતન બહરી (વડોદરા) જ્ઞાતિ અલારી નહેરા કુટુંબનો મૂળ પ્રધા પાપડીનો પછી કાચવા સિદ્ધાન્ત ગુજરાતી તથા ગોપડી હિંદી મરાઠી છે. પછીની ને ગુજરાતી ભાષાઓ નાણે છે ગુજ્ય વ્યવસાય પત્રકાર તથા આપવાહિકોના તરીકે ‘જેલું’ ગુજરાતી મરાઠીમાં પત્રીક લખવા વાસ્તું રસનટરાજી (હિંદી) છ વર્ષથી, પારસ બાર વર્ષથી અને ફિલ્મ કેસરી આઠ વર્ષથી પ્રગટ થાય છે

મકાસનો કાવ્યો ગદ્યલક્ષ્યદ નમઝોનો સમૃદ્ધ અભાસ કાવ્યો નવલકથા પ્રેમનું પ્રતિજ્ઞા (ફારસીમાંથી ભાષાતર), પત્ર અને અપાંખો

શ્રી શારદાજીલેલ સુસલભાઈ મહેતા

જન્મ ૨૬ ૬ ૧૮૮૨, જન્મસ્થળ અમદાવાદ જ્ઞાતિ વડનગરા નાગર એમના

વિજ્ઞાન નામ ગોપીલાલ મલિલાલ મુખ, જેઓ રીવાની કાર્ટમાં નાગર દત્તા માતાનું નામ મથાબદેન જેઓ ભોળાનાથ સારા ચાઈના પુત્રી દર્ના સિદ્ધાન્ત મંદિર (૧૮૯૦), બી એ ની પરીણા હાનિક અને મોરલ ફિલોસોફીના વિષય સર્વ શાસકી (૧૯૦૧) તેઓ ગુજરાતની પ્રથમ યેન્યુએટ બહેનોમાંના એક હતાં જે સમયે ગુજરાતમાં સૌ કેળવણીના ઇતિહાસમાં એક અવનતો અને અપૂર્વ એવા આ બનાવ હતો એમનું લગ્ન સને ૧૮૯૯માં મુરતના બળીતા મુખાર્જી ડા. બહુલ ચાઈના પુત્ર શીયુત સુખનસાઈ સાથે થયું હતું વ્યવસાય ભંદેર અને સામાજિક ક્ષેત્રે ચાલકા તેઓ ઘણાં આત્મી જ રસપૂર્વક ભાગ લેતાં સૌજન્યથી તેમજ ક્રીડાત્મક ક્ષેત્રે સતત પ્રયત્ન કરતા, ગુદમર્થશાસ્ત્રી અવકાશ મળતા લેખન વાચન મનન સતત કરતા એમની પુસ્તકમંદિરિ પણ એમના અન્ય કાર્યોની પેઠે શરારથી નીવડી છે

મકાસનો પુરાણોની ભાગ્યોધક વાર્તાઓ અને ભાગ્યોનું શુદ્ધસિદ્ધાન્ત (૧૯૦૫), મુખાર્જીસિની (૧૯૦૭), ફ્યેરિસ નાઈટ જેલનું છબનચરિત્ર (૧૯૦૭), છબનસહા રણી (૧૯૩૦) વગેરે પુસ્તકો પ્રગટ થયા છે

શ્રી ક્ષાંતિભાઈ સાધાભાઈ જોશી

જન્મ ૧૮૯૭ જન્મસ્થળ વતન ભાવનગર જ્ઞાતિ વડનગરા નાગર શુદ્ધરૂપ સિદ્ધાન્ત એમ જે (૧૯૩૩) સામવહાસ હિંદોલ, ભાવનગર) બી એ (૧૯૩૦)માં સરકૃત ને અચ્છેલ વિષયો બી ડી (૧૯૪૭) વ્યવસાય ૧૯૨૧થી શી સંપાદક હિંદુસમાં સરકૃતના સિદ્ધાન્ત તથા વખતે ત્યાં જ મુખ્ય સિદ્ધાન્ત ૧૯૫૫થી પાંદરા તાત્કાલિકા વિગ્રાહ આમે ખાનગી સિદ્ધાન્ત આપે છે

મકાસન રસપ્રકાર (૧૯૨૪) રસચર્ચાની (૧૯૨૮) વિશ્વામિત્ર (૧૯૩૪), માનસશાસ્ત્ર અને સિદ્ધાન્તકળા (૧૯૩૫) તિલક અંગેલ ગુજરાતી તથા ગુજરાતી અચ્છેલ છપ્પકોશ, શોશાહીની મરલગીતા (અધ્યાય ૧), મારી કાવ્યો લખાવે

શ્રી શાંતિકાંઈ ભાનુશાકર જોશી

જન્મ ૧૯૧૬ જન્મસ્થળ વતન હાથગાંઈ (જિ મોર) જ્ઞાતિ સિદ્ધકર્દે બાલક પિતા ન્યૈતિય માટે બળીતા, શીમદ સામવતની યાકરતા સિદ્ધાન્ત મંદિર (વડોદરા, ૧૯૩૧), સર ને ને રસ એક

આઈ મુબઈમાંથી ૧૯૪૦માં ડૉ.ઈ.જી. માસ્ટર
વશ વિનીત (હિંદી), એસ. ડી. સી.
અવસ્ય ય અભ્યાસ વડોદરા ઇન્ડિયન
ફેલોશા ચિત્રશિક્ષક ચિત્રશિક્ષક સ્થળના
મુખ્ય તેમજે ભક્ત કવિ દયારામના છવન
અને કવનના ૫૦૦ મિત્રો તેયાર કરી વડોદરા,
ઈન્ડિયન ગોપરા નરિય ૬ વર્ગે રૂપળોએ
ચિત્રમંદિરોના ચોખ્ખા છે

૧ મકાશન ચિત્રાલેખન બા ૧૧, વિવિધ
સામગ્રીમાં તેમ જ દેનિકામાં તેમના
લેખો પ્રકટ થાય છે દયારામ જમતી વખતે
નવસાત ને લોકસત્તામાં ખાસ પૂતિઅકો
પ્રસિદ્ધ થયાં છે

સૌ. સુધાખડેન રૂદ્રમસાદ સુનરી

જન્મ ૧૯૧૧ જન્મસ્થળ વડોદરા
જ્ઞાતિ વડનગરા નાગર શુદ્ધત્ય પિતા
મુખ્યાત ખારાસાસી માતા દીપબા દેસાઈ
કવચિત્રી, ચિત્રકલ્પ મંદિર સાહિત્ય, સચીત
ચિત્રકળા ને શરતગુણુ કળા શોખના
વિષય 'લોકસત્તા'ના સસ્કારલક્ષી મહિલા
વિભાગના સપાદક હતા દેનિકા અને
માસિકોમાં રચેાઈ વિષયક, ગરબા, લેખ
વગેરે પ્રસિદ્ધ થાય છે

મકાશન રસમુધા (શુદ્ધિવાન વિવિધ
વાનગીઓ, શુદ્ધિલોગ વિષયક માહિતી
આપતું પુસ્તક ૧૯૬૫)

પાલ) ૧૯૪૪, થીન્સા આસુ (યશપાલ)
૧૯૫૩, માનનીના રૂપ (યશપાલ) ૧૯૫૪,
દિબા, અતિમ ખાસ અને અમિતા આ
રસેનાકર્તા યશપાલના અનુવાદ (૧૯૬૧-૬૨),
લોકસત્ય લાગ ૧૨ (ખગાળી પરથી)
૧૯૬૮, ચમ સામે લડાઈ, શેતાનના
સાક્ષાત્ક્રમણ, વિજ્ઞાનમાત્રા (૧૯૬૦-૬૧),
અગ્રેષ્ઠ પરથી કેનિકાના પરાક્રમે, ચીન
આતમપ્રતારણને પછે, એક કવિની આતમ
કથા, શ્રમ છાવણીનો એક દિવસ, અદ્યતન
રશિયન નવલકથા (૧૯૫૪-૬૪), સપાદન
વિશ્વમાનવમા સહાયક સપાદક (૧૯૫૮થી)

શ્રી સુમનભાઈ લાઈલાલભાઈ અમીન

જન્મ ૧૯૨૧ જન્મસ્થળ અમરેલી
(સૌરાષ્ટ્ર) વતન વીરસદ (મિરસદ) જ્ઞાતિ
ખેલ શિક્ષણ ઈન્ટર આર્ટસ, રાષ્ટ્રસાધારણ,
વર્ધા અવસાય ૧૯૫૦ થી વડોદરા યુનિ
સિટી લાયબ્રેરીમાં સર્વિસ, હિંદી પ્રચારના
સ્વનાતમક કાર્યકર થોડો સમય નવસારત
કાઠગસ (હિંદી)ના સુવર્ણકામ

મકાશન મુગ્ય રાખણ (નિબંધ પુસ્તિ
ક) અનુવાદ, અવલોકન અને વાર્તા પ્રગટ
થયા છે હિંદીમાં પણ લખે છે

શ્રી સુમનભાઈ અમીનભાઈ દેખાઈ

જન્મ ૧૯૦૩ જન્મસ્થળ વડોદરા
જ્ઞાતિ વડનગરા નાગર પિતા મામલતદાર
લોવાથી વડોદરા ફેબ્રેન ત્યા રહી મામલતદાર
ચિસણ લીલુ ચિસણ બી એ, એલએલ
બી, બી એ મા મુખ્ય વિષય ગુજરાતી અને
અખનાગથી અવસાય ધણી વર્ષોથી અમેરી
(અંગ્રેજી)ની અવસ્ય પશ્ચિમ કુલેસમા અમ્યા
પ મહેલા મોળકા, પેદાશ, ઈદાર વગેરે
રૂપણે રૂલમા સર્વિસ કરી હતી

મકાશન 'શારદા', 'ગુણસુદરી', લમા
લોક' અને 'શુદ્ધમાધુરી મા વાર્તાઓ પ્રગટ
થઈ છે 'લોક' કલ્પા પૂલ વાર્તાસમદ પ્રગટ
થયાર છે 'અગ્રાવક નંદિ (સપાઠા ભાસ
સાનમાલ્યનું મકાશન, ૧૯૪૦)

ડૉ. સુરેન્દ્રસદ ગોવિંદભાઈ કાંટાવાળા

જન્મ ૧૯૩૦ જન્મસ્થળ વતન વડો
દરા જ્ઞાતિ અદ્યતિમ વિના માધ્યમિક
ચાળના સિદ્ધાંત શિક્ષણ બી એ (બી.એડ.)
વડોદરામાં મુખ્ય વિષય સરકાર ને બોલુ
અરેસારા લઈ મયમ વર્ગમાં મયમ આવ્યા
(૧૯૫૧) એમ એ (વડોદરા, ૧૯૫૩)માં

શ્રી સુધીર સુરેન્દ્રરાય દેસાઈ

જન્મ ૧૯૩૪ જન્મસ્થળ પેટલાદ
જ્ઞાતિ વડનગરા નાગર ચિસણ બી
એડવોકેટ બી એડવોકેટ બી એડવોકેટ
સાચ વડોદરામાં સીની પેકેલિંગ ઈન્ડ
સ્ટ્રીક્ટ નામની મુબઈમાં પોતાની ફેબરી
આકાશવાણી પરથી મુગમ સંગીતના અને
રેડિયો રૂપકના કાર્યકરો આપે છે

મકાશનો બાકાદશ (કાવ્યસમદ ૧૯
૬૧) 'આપાદ' (કાવ્યસમદ), તેમ જ 'સસ
વામિ છુતે છુતે' (નાટ્યસમદ) પ્રગટ થનાર
છે 'ગુજરાતી નાટકોમાં પ્રતિનિધિત ઘણું
ગુજરાતી છવન ને શી દેશી નાટક સમાજ
તરફથી ચોખ્ખેલ હરીકાંઈમાં મયમ ઈનામ
૩ ૨૫૧૮ અમુ હઈ

શ્રીમતી સુબદ્રાખડેન લોગીલાલ આધી

જન્મ ૧૯૧૮ જન્મસ્થળ
દેશી (આફ્રિકા) જ્ઞાતિ ખાદીદાર વતન
વડોદરા પિતાજી આવેસમાજના ચુસ્ત
વિચાર-અનુયાયી ચિસણ કવે કોલેજીયલ
મહેર્લ વર્ષ મુખ્ય અવસાય લેખન સપાદન
તથા શુદ્ધસાચન સાહિત્ય અભ્યાસ ઇ
૧૯૩૦-૩૮થી 'શુલક' માસિક (વડોદરા)માં
લેખનથી આરંભ

મકાશનો મોલિક (૧૯૫૨ થી ૧૯૬૨
સુધી) ગેરી ક્યુરી, નાઈટગેલ હેલન કૈસર,
બ્રાઉનલેથી, આપણા યુગનો ભરમાસુર અને
અળભાના ઈલેસમાં જા બે પુસ્તકો દેન્દ્ર
સુચારની હરીકાંઈમાં ૧૯૬૧-૬૨માં પુસ્તકાર
મળેલ છે) માનવ અને પરમાણુ (ડૉ. અધુ
કર શાહ સાથે) અનુવાદ ચિત્રા (યશ

સૌ શ્રીમતીબાલા અમુદાર

જન્મ ૧૯૧૨ જન્મસ્થળ કાંઠાલ
જ્ઞાતિ વડનગરા નાગર પિતા મામલતદાર
પતિ મમુલસાલ સરોધક, અને વિવેચક
ચિસણ મંદિર (પેટલાદ) અવસાય શુદ્ધ
કામ, 'શ્રી ચીમનાબાઈ લી સમાજ'ના મંત્રી
અને ઉપમુખ હતા, અભ્યાસે પ્રેમાનંદ
સાહિત્ય સમાના કાંદોબારી મકાશમાં સ્વય
બમાની આપના થોડો અવસાય કર્યો છે

મકાશન શીવાસ ચિત્રા (ચાનમાકાલય
પણામાંથી અનુવાદ) બાલસાહિત્ય
મકાશ (૧૯૩૩), એકસબ (૧૯૩૪) લવ
કેશ (૧૯૪૧) શકુલલા ખાલતી વર્લસાચાર્ય
સમાન મુખ્યકેશ (શ્રી ૨ વ દેસાઈની
સર્જિઓના સમદ, ૧૯૦૬), રૂવાતિનિહિ
(શ્રી ૨ વ દેસાઈના પ્રથમાથી કોઈ
વિચારોહન) લોકસાહિત્ય હાલરડા,
ગુજરાતની મતયાચી

ડૉ. સુધાખડેન રમણલાલ દેસાઈ

જન્મ ૧૯૨૪ જન્મસ્થળ વડોદરા
જ્ઞાતિ વડનગરા નાગર શુદ્ધત્ય પિતા
નાઈ મમુલસાલ નવસારકાર શ્રી ૨ વ દેસાઈ
ચિસણ એમ એ, પી એચડી અવસાય
અ પાવન કો કોલેજ વડોદરાના આચાર્ય
દેલ અમદાવાદમાં પાઈ ટાઈમ અધ્યાપક
લોકસાહિત્યના વિશેષ અગ્રણીઓ અંગેનિકા
નોડો વખતે યથા હતા પ્રેમાનંદ સાહિત્ય
સમાના સ્વય 'સ્વતત્ત સર્જનમાં દીપિકા
કોવિશાખનાં સપાદક અવાઈ ઉપર મહાનિ
બમ લખ્યા છે એ પ્રગટ વન ૨ છે તેમના
લેખો પ્રગટ થતા રહે છે

‘ચાન્સેસ’માં ગોદડ મેળવેલા પીએચ
ડી (૧૯૫૪, પ્રો ગોર્વિદલાલ હાઈનામાર્ગ
દર્શન નીચે) લાખાશાસ્ત્રના અભ્યાસી સર્ટિ
ફિકેટ ક્ષત જર્મની, સર્ટિફિકેટ ઈન કૅચ અ
વસામ ૧૯૫૧ થી મ સ વિશ્વવિદ્યાલયમાં
સરકૂતના યુજીસ અને ૧૯૫૭ થી ડેપુટી
મકાસના કલ્ચરલ ડિરેક્ટરી કોષ પી
મરુતપુરાણ (મહાનિબધ) ઉપરાંત સુર
ભારતી, સરસ્વતીસોરભમ વગેરેમાં પુરાણ,
નેદ અને લાખાશાસ્ત્રવિષયક અનેક સંચોધન
દેખા મગ્ગ થયા છે તેમને ભારતીય તાન
જ્ઞાનમાં કલ્પતરવ (નિબધ) ઓલ ઇન્ડિયા
ટ્રિફાસ્ટાફિકેસ કૉમેસ તરફથી એસ સર્પ
નારાયણ શાસ્ત્રી મેમોરિયલ પ્રાઈઝ મળ્યું છે

શ્રી સુરેશભાઈ કૃષ્ણભટ્ટ ગાંધી

જન્મ ૧૯૧૨ જન્મસ્થળ મનસર
(કોરાપુટ) જ્ઞાતિ વાણિયા પુત્ર રજનીકાંત
અમેરિકા શિક્ષણ બી એ (૧૯૪૮) માધ્ય
મિક શિક્ષણ કાર્યાલમાં અવસાય ‘શિક્ષ
સત્તા’ દિનિકાના તત્ત્વીયામમાં

મકાસન વરદાન (પ્રથમ કાવ્યસંગ્રહ)
વાર્તાસંગ્રહ આરવી, નદિતા, વર્ણાન

ડૉ. સુરેશભાઈ ઉરગોચિંદ જોષી
હાલનું વતન વડોદરા જ્ઞાતિ મહાણ
શિક્ષણ એમ એ એલફિન્સ્ટન કૉલેજ
સુબઈ પીએચ ઈ બરોડા હુનિવર્સિટી
અવસાય બરોડા કૉલેજમાં ગુજરાતીમાં
અધ્યાપક સાહિત્યપ્રવેશ વિદ્યાર્થી છવન
કાળથી થયો તેમજ કાવ્યો સાથે લખે છે
વિવેચન ને વાર્તાઓ પણ લખે છે

મકાસન સાહિત્ય વિષયક દેખા વિવિધ
સામયિકોમાં પ્રસિદ્ધ થાય છે, તેમાં ‘વાણી’
‘કિર્તિન’ વગેરે ઉલ્લેખનીય છે વાર્તાસંગ્રહ
‘ચિંતિત’ પ્રગટ થયો છે

શ્રીમદ સુરેશભાઈચંદ

[શ્રીમદ નૃસિંહભાઈચંદ રૂપાંચિત શ્રી પ્રેમ
રસપ્રકાશ અધિકારી વર્ગના સામ્રાટ આચાર્ય]

જન્મ ૧૮૬૭ વતન વડોદરા જ્ઞાતિ
વકનગરા નાગર (આમિટોગી) બ્રાહ્મણ છે
પિતા અને વહીવટપુરુષ આધ્યાત્મિક ક્ષેત્રે
પણ જ પ્રધાન કર્યું અને ગુજરાત
કોમપ્રેમના સરકાર સિંચન કર્યું છે આતા
વિતાના ઉચ્ચ સરકારો તેમનામાં છે અને
વિતાછત્રે વહીવટ આતાની મર્યાદાવિત સરકારનું
તેમજ સચાલન કરી રહ્યા છે જલ્દી અર્જવેદા

દેવી અને પુત્ર દેવસદેશ એમાં જ્ઞાતપ્રેલ
છે, શિક્ષણ વડોદરામાં અવસાય :
આધ્યાત્મિક રહી જનતામાં આધ્યાત્મિક ક્ષેત્રે
સિંચન કરવાના સાહિત્ય પ્રવેશ જયપણથી
જ ‘મહાભારત’નું મ્યું છે પદો કર્તવ્યો રહે છે.

મકાસન સદુપદેશ એણી ૧૩૬૦માં આં
સ રબર, પિતાનું અપૂલ કાર્ય ‘પથ વરદ
વતાર’ પૂર્ણ થયું છે, તેમાં સૌની ને વસ્તુ
વગેરેનું સાનિધ્ય જળન્યું છે

શ્રી સુરેશભાઈન રસાકાંત અજસુદાસ

જન્મ ૧૯૧૧ જન્મસ્થળ પેટલાદ
જ્ઞાતિ વકનગરા નાગર મહાભારત ઈ જ
મણિભાઈ જયસાઈ અને કવચિત્તો દીપકમાં
દેસાઈ શિક્ષણ મંદિર પ્રેમાનંદ સાહિત્ય
સભાના સભ્ય, પહેલા મત્રી

મકાસન અયેના, ઉરના આપુ કાવ્યો,
રાસ, સમીતિકા, ખડકાંચોઅધારનવારપ્રગટ
થાય છે

શ્રી સુરભાલ પરીખ

જન્મસ્થળ વડોદરા જ્ઞાતિ દલા
નાગર શિક્ષણ મંદિર (વડોદરામાં)
અવસાય મહારાષ્ટ્રી મહંદરકુલમાં શિક્ષક
થયા, તે વખતે કન્યા કેળવણીની શરૂઆત
હોવાથી સરકારી અને સુખી કુટુંબની ઉમ્મ
રીઓ જ મહંદરકુલનું શિક્ષણ થેવા આવતી
વડોદરાના દીવાન શરૂ મનુભાઈ મહેતાનાં
સત્તાનોનાં એ ખૂબ લોકપ્રિય શિક્ષક હતા
તેમજ સારી ઈનિયાઓ રથી સત્તા શાખાના
મેળાવકાંચો પ્રસંગે ગીતો રચતા

મકાસન ‘કુમળી વનનું નદનવન
એ શાળા એક આશા’ તથા ‘અદો ન સત
તણા દલાન કરે એ જન્મ અતર પ વન’ એવા
શાસ્ત્રીય સંગીતની છાંદમાળા ગીતો રચેલા
‘સુરમળી’ નામે તેમનો કાવ્યસંગ્રહ પ્રગટ
થયો છે

શ્રી સુર્યકાંત વડવરલાલ જોશી

જન્મ ૧૯૨૪ જન્મસ્થળ વતન વાલમ
(તા વીસનગર) જ્ઞાતિ વીસનગરા નાગર
તેમના સાળા રવ નદલાલ મનસુખરામ
પર્યાયનું ‘વેરામસાન’નું સમપ્રેક્ષી લખ્યાં
તર પ્રગટ થયું છે શિક્ષણ બી કૅમ,
એલગેલ બી અવસાય અનેક પોકરી બાદ
હાલ ઉલ્લા સાત આઠ વચ્ચી વડોદરામાં
જન્મ વીસનગરમાં ‘દર્શન’ સાપ્તાહિકના
તત્ત્વી (૧૯૪૧-૪૨) વડોદરાના આમિતોમાં

તેમનાં કાવ્યો, મુદ્રાકો, ‘દિશાર’ના તપદ્વ
સથી પ્રગટ થાય છે.

મકાસન ગુજરાત પચાસત અમિતિામ

ડૉ. સોભાભાઈ ધૃવાભાઈ પારેખ

જન્મ ૧૯૧૮ જન્મસ્થળ રાણીઆ
(તા આવલી) હાલ વડોદરા શિક્ષણ
મંદિર થયા પછી વોડો સમય શિક્ષકની ને
કરી કરી, ૧૯૪૦માં વડોદરા કૉલેજમાં મુરી
અવસાય શરૂ કર્યો બી એ (વિષય અરે
છ ગુજરાતી, ૧૯૪૩) એમ એ (વિષય
ગુજરાતી સરકૂત) એમ એડ, પીએચ ઈ.
(૧૯૬૨) અવસાય અધ્યાપક અને વડો
દરા યુનિવર્સિટીમાં ગુજરાતી વિજ્ઞાનમાં
સંચોધન મહાનરીશ

મકાસન પ્રાનીન કૃષ્ણ સમ્રહ (સપાઈન,
ડૉ ભોગીલાલ સાહેબરા સાથે), પચાપ્ચાન
બાળવનિબધ (સપાઈન, ડૉ ભોગીલાલ સા
હેબરા સાથે) લાખાવિજ્ઞાન, ભૂનીગુજરાતી,
લોકસાહિત્ય, મનોવિજ્ઞાન, શિક્ષણ વિષયક
થેખા પ્રગટ થાય છે ‘પથદર્શની વાર્તા ઈપ
રનો મહાનિબધ અપ્રગટ છે

શ્રી ઉચિતકાંત નાનાલાલ દીક્ષિત

જન્મ ૧૮૬૪ જન્મસ્થળ વતન વડો
દરા જ્ઞાતિ વકનગરા નાગર કામણ સિ
ક્ષણ બી એ એસ ઈ રતી અવસાય
શિક્ષક, પહેલા અધ્યાપક રવ પ્રો અ ક
ત્રિવેદી નકન્યા દીક્ષિત, કવિ હસિતણ, શી
વ વ દેસાઈ વગેરેનો સારો સાપર્ષ હશે

મકાસન સુખનગવાલસિ, ચરણુછરમા
રિકા, બકાડુરીનો બહાર (નવલકથા) હાઈ
સ્કૂલ માટે સરકૂતની કૉમેડોડીટાન પુસ્તિકા
ઉપયોગી નીવડી છે

શ્રી હરિપ્રસાદ ગોવર્ધનરામ

અધ્યાપક

જન્મ ૧૯૧૫ વતન અસારસા (કોર
સહ) જ્ઞાતિ બોડીચ રોળકિયા માલણ
પિતા સાસનમિત્રારી શિક્ષણ એમ એ
(વિષય ગુજરાતી અને સરકૂત) અવસાય
ભારતી વિદ્યાલય (વડોદરા)માં શિક્ષક
‘દિનં છવન’ માસિકના તત્ત્વીમળના સભ્ય
પહેલા રિયાનંદ સાહિત્ય પ્રચાર સમિતિના
કારોબારી તથા મહાસમિતિના સમ્રહ પ્રેમા
નંદ સાહિત્ય સભાના મત્રી (૧૯૫૫-૫૮)

મકાસન ભૂપ્રેરતિ હિમવર્તી, ધ્યાન
પથા ‘નવભારતી માં થેખા પ્રગટ થયા છે

આચાર્ય ઉરિમસાદ ઇગનલોલ મહેતા

જન્મ : ૧૮૧૨. જન્મસ્થળ : નરિયાદ.
વતન : પાટણ. હાલ વડોદરા. શાંતિ : બહુ મેઘાડા માણજી. શિક્ષણ : એમ. એ., બી. ઈ., કાન્થવીર, શુદ્ધાદિતાશ્રમણ. વ્યવસાય : સંસ્કૃત મહાનિવાસ (વડોદરા)માં મુખ્ય અધ્યાપક (માસ્તર).

મકાન : 'વંદિત જન્મનાથ' પ્રગટ થનાર છે. જેનો પ્રગટ થાય છે. સંસ્કૃત મહાવિદ્યાલયના સુરભારતીના વાર્ષિક એંગ્રેજી સંપાદન છે.

ડૉ. ઉરિમસાદ શિવમસાદ જોષી

જન્મ : ૧૮૬૮. જન્મસ્થળ-વતન : રાજ-પીપલા (સરય). શાંતિ : ઓરીસા સરય ખાસજી. પિતા પૂજ્ય રત્ન અવધૂતજીના માનિ પ્રવૃત્તિઓમાં સર્વપ્રમુખમાંના આચાર્ય. તેમણે વડોદરાના સંસ્કૃત પાઠશાળાને યોગે ને હસ્તલિખિત પ્રતોના બેટ આપી છે, શિક્ષણ : એમ. એ. (સંસ્કૃત સાધે, મુંબઈ ૧૮૯૪), પોએમ. ડી. (વડોદરા, ૧૮૯૪) મહાનિવૃત્તિના વિષય 'દત્તત્રેય પૂજની ઉત્પત્તિ અને વિદ્યા', 'કેવિદ, હિંદી શિક્ષક સંબંધ. વ્યવસાય : શિક્ષક પછી રામાયણ, વિદ્યા (વડોદરા યુનિવર્સિટી)માં રીસર્ચ આસિસ્ટન્ટ, હાલ વલ્લભ વિદ્યાનગરમાં ટીચર ઇન સંસ્કૃત.

મકાન : દત્તાત્રય ભગવાનનાં ચોળીસ નામ, દત્ત અવધૂત બેઠક, સ્વર્ગવાસવદત્ત નામ (બન્ધ દેખાડે સાથે), ૬૦મી રત્ન જર્મની ફેક્ટ, વલ્લભ વિદ્યાનગરના વિશ્વકર્મા (ભાઈ-માનું જીવનચરિત્ર).

શ્રી ઉરિમસાદ નરેન્દ્રાશંકર ભટ્ટ

જન્મ : ૧૮૭૭. જન્મસ્થળ : જાણકર. વતન : ઘાણી (વડોદરા). હાલ વડોદરા. શાંતિ : શ્રીગોડ માળવી માણજી. પિતા અને ભાઈ શિક્ષક. કાકા હાલજી મહારાજ સંસ્કૃત માં પંડિત, સાગવતના વ્યાખ્યાતા, શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા સમ્પાદક (સંસ્કૃત)નાલેખક.

શિક્ષણ : મેટ્રિક, કીર્તીનાથકાર (કાશી). વ્યવસાય : ૧૯૧૪ થી ૧૯૫૨ સુધી સેન્ટ્રલ લાયબ્રરી, વડોદરામાં નોકરી. સેન્ટ્રલ નેશનમાં ૧૬ વર્ષ સેન્ટ્રલ. મુંબઈ, સુરત, અમદાવાદ, નવસારી, ત્રણેવી વગેરે રમણેએ અવાર-વાર કરીને કરવા લાગ્યા. વડોદરા : મિલ્કત મંદિરમાં ૨૦ વર્ષ સુધી ૧૯૨૬ એકમાત્ર કીર્તી

કરતા. કીર્તન મંદિર એકાદે પશુ મળ્યા છે. લગભગ ૬૦ થી ૬૫ આજ્ઞાના પૈસાના અભાવે અમકટ રહ્યાં છે.

પ્રો. હર્ષદરાય મણિશંકર ત્રિવેદી

જન્મ : ૧૮૩૩. વતન : વાડાસિનેર. જિ. ખેડા. શાંતિ : માણજી. શિક્ષણ : માર્વણમાં પાન્ટેમીસા, માધ્યમિક વાડાસિનેર અને હિન્દુ સ્કાલ્સ વડોદરામાં. બી. એ. (૧૮૫૪), એમ. એ. (૧૮૫૬), પી. એચ. ડી. (૧૮૬૬). શાધાવિજ્ઞાનના અભ્યાસી.

વ્યવસાય : વડોદરા યુનિવર્સિટીમાં પ્રથમ ત્રણ વર્ષ સંરોધન સહાયક. ૧૮૫૮ થી આર્ટ્સ ફેકલ્ટી, વડોદરામાં ગુજરાતીના અધ્યાપક. નિવાસી જીવનથી જ બાલકોલ્લ અધ્યો પ્રસિદ્ધ થયાં છે. પ્રાસંગિકના નામથી 'ગુણ-સુન્દરી'માં મહેર્લુ કાલ્ય પ્રસિદ્ધ થયું. ત્યાર પછી અવતરવાર દક્ષિણ, મનિતા, ક્ષિતિજ, વંદના, યુવક, સંસાર વગેરેમાં કાવ્યો, વાર્તાઓ અને વિવેચનલેખો પ્રસિદ્ધ થયા છે. 'ચંદ્રિકા' નામે રીંગ્ડયાકાચ અપવાગદ સેલીમાં ૧૯૫૫માં પ્રગટ થયું છે. 'પ્રે. ભ. ક. કોઠારું જીવન અને સાહિત્ય' મહાનિવૃત્ત પ્રગટ થનાર છે.

પ્રો. હસિતકાંત ઉરિશય યુજ્ઞ

જન્મ : ૧૮૨૧. જન્મસ્થળ-વતન : વડોદરા. શાંતિ : વડનગર નાગર ગૃહસ્થ. શિક્ષણ : એમ. એ. (વડોદરા). વ્યવસાય : અધ્યાપક. રાજકોટમાં ધર્મેન્દ્રસિદ્ધ અર્ચક હાલના આચાર્ય. શી સાહિત્ય મંદિર, વડોદરાના રચાયક. સોરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટીમાં એકેડેમિક મહિન્દસમાં બોર્ડ ઓફ યુનિવર્સિટી ડિરેક્ટરના સભ્ય.

મકાન : કાંચસમઢો : ગ્રહ આતિથિ, રૂપનાં અખી, સાનિધ, ધરમપદ, સુરમણ, અગ્નિયા ગ્રજકિયા. વિવેચન : હલપતરામ : કોટ અજયન. મજીલું : શુભરત્ન શ્રીમંત્ર (નાટક), હરિચરિત્ર (ચરિત્ર), સિદ્ધદેવ વ્યાકરણ, આલજન (વાર્તાસમઢ), ગલ્લ અગલ (નવલકથા). બાળકથા : સિદ્ધાર્થ, મરુદાહ, બદવારવળી. તેમને સ્વ. રેસલ હંપે મુવ સુવર્ણવર્ધક મળ્યા છે.

ડૉ. હંસાબહેન મહેતા

જન્મ : ૧૮૭૭. જન્મસ્થળ : સુરત. શાંતિ : વડનગર નાગર ગૃહસ્થ. વડોદરાના દીવાન સર મનુસાઈ મહેતાનાં પુત્રી અને ગુજરાત

રાજ્યના ભૂતપૂર્વ પંતમકાન ડૉ. જીવરાજ મહેતાનાં પત્ની. શિક્ષણ : બી. એ. (વિષય : તત્ત્વજ્ઞાન ૧૮૯૮). મેટ્રિક તથા ઈન્ટર આર્ટ્સમાં મેટ્રિક સર્કલરશિષ મેળવી હતી. મહારાજ સચાઈના યુનિવર્સિટી વડોદરાના ઉપકલપતિ (૧૯૪૬-૫૮). અનેક સીવિયક સંસ્થાઓમાં સભ્ય, પ્રમુખ, ઉપપ્રમુખ.

મકાન : હંચેટ (અનુવાદ), વેનીસનો વેપારી (અનુવાદ), રામાયણના ૭ કાંડોનું સમસ્યોશીભાષિતર, બાળકાવ્યોવલિ, હિંદી-વાર્તાવલિ, રૂમિલિટી, બાવલાનાં પરાક્રમે, અરુણ અદ્યુત સ્વપ્ન, ગોળીબારની ઘસાફરી, ત્રણ નાટકો, હિમાલય સ્વરૂપ અને બીજાં નાટકો વગેરે.

ડૉ. ઉરજભાઈ રૂતમજી

જન્મ : ૧૮૮૪. જન્મસ્થળ-વતન : વડોદરા. શાંતિ : વારસી. એમના વડીલો મહારાજના અંગત વેધો હતા. અભ્યાસ : બી. એ., બી. એસસી. એમને સંસ્કૃત પ્રત્યે નાનપણથી જ અતિરુચિ હતી. એમને ૮ વર્ષેથી વધે વાણીલિનવર્ણનનું શિક્ષણ લીધું અને પછી હિંદુભાષાનાં સંસ્કૃત શિક્ષણ પછી મેળવ્યું. તેમને રમતમતનના પશુ રીતી હતા. વ્યવસાય : વડોદરાના સંગીન વિદ્યાલયના મુખ્ય અધ્યાપક અને કલાવંતખાતાના વડા, સંસ્કૃત વિદ્યાલયમાં ભારે શ્રમ હાઈને એમણે જમાવ્યું, સ્વરલિપિ અને જમાવણીનું શિક્ષણ આપી વિકાસ સાધી હતા. કલાવંતખાતામાં તેમના હાથ નીચે ઉત્તર હિંદી, હિંદી, તત્ત્વજ્ઞાન, કીલાદુ-સેનનાં નિસારદુસેનનાં અને આનિદ-દુસેનનાં વગેરે નામાવિત સંગીતકારો પાણ હતા.

અવધવાના : 'શિવ' હિંદુસ્તાની સંગીતના શક્ષિત ધર્મિતાસ' તેમણે સંગીત વિષયક પશુ વાણી વાર્તાલેખો આપ્યા છે. હાલમાં તેઓ સિતાર, સરોદ, વીણા, વગેરે તંતુવાદના સંબંધમાં ૨૧૦ રાગોના મહિન્દાના તથા રજાખાની સાસોજીતો વિવરણ સાથેનાં સંધ વેષાર કરી રહ્યા છે.

ડૉ. સિદ્ધાબાઈ

જન્મ : ૧૮૯૮. શાંતિ : શ્રીમાળી માણજી. પિતા પાસણપુર એજન્સીમાં સરકારી ઈન્સપેક્ટિવ પાસ ૬મી પછી પિતાના સ્વર્ગવાસથી મતા સાથે મુંબઈ જઈ શ્રીમાળીમાં અવધાનું. પછી એક યુરોપિયન કંપનીમાં

સેવકમં તરીકે રહ્યા અને ૩૫ની વયથી આખા હિંદુસ્તાનની પ્રસારી કરી ત્યાર બાદ સામસત રિબો (‘વન ઈન્ડિયા મિમ્સસ’) બનાવવાનું શરૂ કર્યું. હમણી આધિને કારણે પોતાનાં ફિઝમ પ્રોડક્શન બંધ કરી તેમણે પ્રોડક્શન સુપરવાઈઝર તરીકે કામ કર્યું. ‘અરાલ તબિયતમાં પણ એમણે ઉનારે’ ‘છવનવરો’ ‘પરેડે’ ગુજરાતી સામાજિક યોજના અને ૧૯૫૪માં તેમણે વડોદરા આવી આયોજીમિકલ મનોદા દવાખાનું શરૂ કર્યું. બાઈસમાજની હિંદુ સ

ભાગ્યોમાં મદારનું કાર્ય કર્યું છે ‘૧૬૬ સમ કન’ સાપ્તાહિક તેમણે ચલાવ્યું હતું એવીબી કટારીને કારણે જાત થયું હતું વર્તમાનપત્રો તથા દિવાળી બોર્ડમાં વાના, કવિતા, વેસા નિક દેખા વગેરે લખ્યા. ‘બદનામ દિલ અથવા મનર ઈન્દિયાનો જવાબ’ એ હતી કામચુર જગતોદ્ધાર ભાષામાં લખાયેલું પુસ્તક થયું મસલા પામેલું.

અન્ય પ્રકારનો: કીમ્બલ જનવદ્વીતાનું સમગ્રગ્રાંથી ગુજરાતી ભાષાવિતર અને ‘બાંધો ડિમ્ક ડોલર’

શ્રી હુણીકેરા હુણેશર ત્રિવેદી
જન્મ ૧૯૦૭ જન્મસ્થળ-વતન: પેટલાદ.
શાલિ: વડનગર. નાજર માદ્રાણ પિતા દુરો થર નરવરક ત્રિવેદી ચરોતરમાં પ્રથમ મે ન્યુએલ દત્તા. તે સરમુત સાદિલ અને આ મ્યાલિમક સાદિલના વિદ્વાન દત્તા તે શ્રેય સામક અધિકારી વડેના બમરખ સામક ઉપરાંત લેખક દત્તા દિવાળી: બી. એસરી, એલએલબી ગુજરાતી સાદિલસભની પ રીડાઓ પ સ કરી છે વ્યવસાય: વર્ગલાલ પ્રકારનો અનેક લેખો જુદા જુદા સામકિઓમાં મગ વધા છે

વડોદરાનું કવિમંડળ (જૂનું)

- (૧) ડૉ. હિરુભાઈ- બમવદ્વીતાના બચકમાં અનુવાદક
- (૨) શ્રી કેશવલાલ જિન્દગી વડોદરામાં ‘કમલ કલાધામ’ નામની દુકાન ચલાવતા હતા. મૂળ વતની ઈનર ગુજરાત ના વિભવુર વાસી કુરવાડાના તેમની સનિગ્ધાને પરિણામે ‘કમલ કવિસભા’ ચાલતી હતી અને ‘અરુદ’ નામથી તેના કાવ્યઓ પ્રસિદ્ધ થયા છે તેમની નાદિયા ‘જમનાછને આરે’ ખૂબ જ મહત્વી છે
- (૩) શ્રી માધુભાઈ આણેકલાલ ઉપાધ્યાય (યદુ). નોમણા જામના વતની તેમનાં કાવ્યો અરુર, જમન, કલાલવિજય વગેરેમાં પ્રગટ થયાં છે

- (૪) શ્રી ઉરેન્દ્ર દીક્ષિત (લેવેરી) જાણી જામના વતની સારાભાઈડિમ કલમા નેકરી કરે છે. અરુરો અને મુ કોઝોની રચનાથી પ્રસિદ્ધ છે
- (૫) શ્રી કાંતિલાલ ઉમનલાલ વેદ (પરિમલ): ગુજરાત કલેક્ટ્રીસિંગી, વડોદરામાં નોકરી કરે છે અરુર, રાસ તથા અરુરો લખે છે
- (૬) શ્રી અમનલાલ જહયા(મરુતીમેર) પેલાલા જામના વતની પલેતો ન્યાય મદિર રોટમાં નાજર હતા, ત્યાંથી નિ રતા થઈ આયારે ‘રવતમ સર્વન’માં ભાષાવિતરકાર તરીકે કામ કરે છે તે પોતાનો પરિવચ કાવ્યમાં અરુદ ચીતે આપે છે તેમનાં કાવ્યો, ચલેશી પ્ર સિદ્ધ થયાં છે તે કમલ કવિ સભાના

- ઉપમુખ દત્તા
- (૭) શ્રી વસતલાલ એન્ડપજલાલ રા-વળા કુણાવાડાના વતની દિવક દત્તા હાલમાં નિરજા. કોમલક કાવ્ય રચના કરે છે. અરુર અને અન્ય સામકિઓમાં તેમનાં કાવ્ય પ્રગટ થયાં છે
- (૮) શ્રી હરીલાલ શુભાભચક શાલિ: વાવનગર રહેતા વતની. હાલમાં વડોદરામાં અનાજરિયાણાની દુકાન તેમના ચિતનામક કાવ્યો અરુર અને અન્ય સામકિઓમાં પ્રગટ થયા છે
- (૯) શ્રી માણુજનકલાલ મલેરાતમ હાસ દેસાઈ રહેલેમાં થણા વર્ષો સુધી નોકરી કર્યા પછી હાલ નિરજા છવન વડોદરા છે તેમના વર્ણનામક કાવ્યો અને કૃષી વાર્તાઓ મગ વધા છે

‘કવિમિલન’

- (૧) શ્રી હસિતભદ્ર જી. રાણા દેવાણના વતની એમ એ સુધીનો અ વધાસ હાલમાં યાદ મેમોરિયલ ફર લમાં રિસક ઈમેલના સક્રિય કાર્ય છે કવિમિલન સરવાના સ્થાપક અને મુખ્ય, રીમઝીમકલોદના મહામત્રી. ‘નીલમ’ કાવ્યસભના સ્થાપક કવિ
- (૨) શ્રી રમેશભદ્ર સી. જહયા (રમેશભ) વલસાડ જિલ્લાના ખરમપુર આમે જન્મ એમ એ સુધીનો અ વધાસ વડોદરાની ન્યુ ઈસ હાઈસ્કૂલ માં રિસક છવનમામય અન્યુક્રેશન ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી અને સહમત્રી. કવિ મિલન સરવાના મહામત્રી રીમઝીમકલોદના મુખ્ય ‘નીલમ’ કાવ્યસ

- સમઠના સ્થાપક રમુજ અને મુમાલિક કાવ્યો અને સામકિઓ લખે છે.
- (૩) શ્રી અમૃતરાય રા. રાણા (પિત્રુ) વાસડના વતની સમસ્થાપના કાવ્યરચના કરે છે નાટકકાર (ગુજરાત સરકાર દ્વારા પુરસ્કાર વિભાગ)
- (૪) શ્રી અમૃતરાય ગુણધકર દને-વણુદાસ(કોળાઈ)ના વતની. મયો વેલ, નજરેલુ, અરુર, નવભારતી વગેરેમાં કાવ્યો પ્રસિદ્ધ થાય છે
- (૫) હાઈદરભાઈ જરેલોડા (કટક) સો રાજી સુકાના વતની કાવ્યો સામકિઓ માં અવારનવાર પ્રગટ થાય છે.
- (૬) શ્રી ચીમનલાલ હીરાલાલ એથી પ્રાથમિક શાળાના આધારે નજર

- પ્રાથમિક શાલુ સમિતિ વડથી પ્રગટ થતા ‘જાનન્યોતિ’ના સ્થાપક
- (૭) શ્રી હાદાભાઈ પલેલ (નવરમ) દુડાવના વતની ‘જયદ્રવધ’ની આ લેખનના લેખક, આદરેલો લેલન વળા ના લેખક હરુરો અને અરુરોની રચના કરે છે
- (૮) શ્રી સુકુન્દરાય દો. દેસાઈ- સુલ પુર (વલસાડ)ના વતની માસીઓ કાવ્યો પ્રસિદ્ધ થાય છે
- (૯) નરવરલાલ અરુરેસરી નાણીતા કવિ ‘પરીલ’ના પુત્ર. બીતાર રેડિયો ઉપર બાલભોજ કાવ્યો, બીતોનો કાર્યક્રમ આપે છે

ભૂદાનપ્રણેતા સંત વિનોબા ભાવે

જન્મ ૧૨ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૪
જન્મસ્થળ કોલાણા (જિલ્લાનું ગાંધોદેં ગામ
સ્થિતિ દક્ષિણી માધ્યમ પિતાનું નામ
નરહરપત, માતાનું નામ રતુમાઈ તેમના
દાદા ચણુરાવ વિરત વૃત્તિના અને કંકડ
નિષેધ તથા મનો પાળતા એ બન્નવૃક્ષક
દાદા પાછા ગુણે વિનોબાના પિતાનાં
તેઓ આદરમય બન કરતા એ પ્રત એટલે
પ્રવાને દિવસે એક કોળિયો ખાવાનો, બીજ
ને દિવસે બે, ત્રિજને દિવસે ત્રણ એમ કરતા
કરતા પૂનમ સુધી જવાનું અને પાછું એ જ
રીને બોલુ કરતા કરતા અમાસ પર આવવાનું
વિનોબા કહે છે 'દાદાના પાવિ-અને ઘીએ જ
મારોમા આને જે કંઈ થોડું પાછું હશે તે
આવ્યું છે એ એમની એક એટ છે' આ રીતે
દાદાના અને માતાપિતાના દિવ્ય સંસ્કરણે
તેમનામાં એકથી હતા દરમિયાન તેમનું કુટુંબ
એ વડોદરા વડોદરામાં આવી વસ્યું હતું

શિક્ષણ પ્રાથમિક શિક્ષણ ગાંધોદેંમાં
૫૪ થી હાઈસ્કૂલનું શિક્ષણ વડોદરામાં લીધું

બી એની ડીગ્રી મેળવી ધરણત વેદાસ
અને પુરાણોના અભ્યાસ કરવા કાચી ગયા

ઈ સ ૧૮૯૬માં બનારસ હિન્દુ વિદ્યા
પીઠના સમારંભ વખતે ગાંધીજીનું હિંમત અને
નિર્ભયતાથી એતપ્રેત એવું ઐતિહાસિક
લાણલુ થયું ગાંધીજીનું પ્રથમ દેશન વિનો
બાએ ત્યાં કર્યું અને સતે સતને આજીવન
અને વિનોબાજી તેમના બ્રાત્ર બન્યા વિનો
બા સાબરમતી આશ્રમમાં રહેવા લાગ્યા
તેમણે બચપણથી જ પ્રતિજ્ઞા કરી હતી કે, 'હું
સદાય સ્વચ્છારી રહીશ અને દેશની સદાય
સેવા કરીશ' તે તેમણે પાળી બતાવી છે,
મહાત્મા ગાંધીજીએ સ્વરાજ્યની હાલત વેળા
પહેલાં સ્વચ્છારીતરીકે તેમને પસંદ કર્યા હતા

ગાંધીજીની સુચનાથી વિનોબાએ વર્ષો
પાસે આશ્રમ કાઢી ત્યાં રહેવા માંડ્યું ત્યાં
એમણે સેવામય કર્મમય તપશ્ચર્યા આદરી
વર્ષોથી એમણે 'મહાસાધુ ધર્મ' નામે પ્રસિદ્ધ
થયે કહી એનું બધું જ સખાણુ પોતે જ
સખતા એમાંના ચૂંટલા લેખોનું પુસ્તક 'મધુ

કર' નામથી બહાર પડ્યું છે દરમિયાન
વિનોબાજીની સત્યાગ્રહી તરીકે પ્રવચક થઈ
અને તેમણે નેલવાસ યોગ્યો ઈ સ
૧૯૪૭માં આઝાદી આવતા ગાંધીજીની સ્વ
ચાલના પૂરી થઈ, પરંતુ ગાંધીજીના અપૂરા
રહેલા કાર્યો પૂરા કરવા વિનોબાએ કર્મચા
ચાના સાર કરી તેમણે ગરીબની હીન જનતા
પાટે બહાન ચઢાવી યોજના સાર કરી છે. પગ
પાળા પ્રવાસ કરી લેણેને સમબલી તેમની
પાર્શ્વે દાનમાં જમીન, નાણા, ભેટીના સાધ
નો વગેરે મેળવે છે અને ગરીબને વહેંચી દે
છે દેશની ગરીબી ને ભારી દૂર કરવામાં તે
અઠરવને કાળે આપી રહ્યા છે તેમણે ભૂદાન
સેના પણ બેઠી કરી છે તેમની પ્રવૃત્તિમાં શ્રી
જયમકાર નારાયણ, શ્રી નારાયણ દેસાઈ,
શ્રી બળભાઈ મહેતા જેવા અનેક કાર્યકરો
નોકશી થયા છે તેમનું મુખ્યત્વે 'અભિપ્રય' ચાલે
છે ભૂદાન અંગે શાસ્ત્રીય એકતા વગેરે મર્યા
લખ્યા છે

હરિઃક આશ્રમના પ્રણેતા પુન્ય મોટા

જન્મ તા ૪-૬ ૧૮૬૮ પૂર્ણાશ્રમનું
નામ શ્રી મુનીલાલ આરાધામ જ્ઞાતિએ ભા
વતાર પિતાને અગ્રીણ અને હુકો પીવાનો
શોખ હતો પણ તેમ હતા તે બજાનાની
હવા પિતાના કેટલાક પ્રસંગો જોઈ તેમને
મામલતદાર પવાની છૂટકા થઈ વિદ્યા નાની
વયમાં સ્વર્ગવાસી થયા સાત જણનું કુળ
હું ખમ્મ સદાચારુ બની બહારી કરવા માહી
રોડ રૂપીઆના પ્રસિદ્ધ પ્રવાસી પટાવાળાની
મેમરી સ્વીકારી મુખ્ય શિક્ષકને પ્રેમ સખા
દન કરી રોડ વર્ષમાં ચાર અંગેલ ધોતરૂની
પરીણા પાસ કરી મૅટ્રિક પાસ કરી પેટલાદ
ની કોલેજમાં જોડાયા વિદ્યાર્થી મિત્રોના
કામ કરતા વેણુનોની હવેલીની પવરાળી
એક વાર રોડ આનામાં સર્વ જન્મવાનું થતા
વળા જીનિષ્ઠ બી એ સુધી પહોંચ્યા

• ગાંધીજીની લાસણી કોલેજ છેલ્લે ગુજ
રાવ વિદ્યાપીઠમાં જોડાયા (૧૯૨૧) નવજીવન
વેળા ને ટપુશન કરી જીવન વધારવા
• ગાંધીજીએ રજા કરી કે ડીગ્રી ને: મોહ હતો
તો કોલેજ કેમ છોડી તેથી મુનીલાલ સ્નાતક

પવાને થોડા જ માસ બાકી હતા ને વિદ્યા
પીઠના ત્યાગ કર્યો ને નરિવાદ ખાતે હરિજન
આશ્રમમાં સેવા કરવા જોડાયા ૧૯૨૨ થી
૧૯૩૯ સુધી ગુજરાત હરિજન સેવકસંઘ દ્વારા
નરિયાદ મોદાલ, નવસારી, સાબરમતી
વગેરે રમણે જવાબદારીના કામ કર્યા, તેથી
તેઓ શ્રી પરિશિલ્પલાલ મજુરદાર અને પુન્ય
કકરભાઈના મિત્રપાત્ર બન્યા તેમણે તેમના
જીવન વિષે ઐતિહાસિક લેખમાં ૧૯૩૨
જથી તેમનું જીવન આધ્યાત્મિક મેવે વિશેષ
બોલકાઈ રહ્યું છે

૩ ૫૦મી નેકરીમાં તે સાત બંજિના
કુટુંબનું ભરણપોષણ કરતા દેણસેવા તેમના
મુખ્ય બ્યય હતો વિદ્યક સભોગ ને આર્થિક
લાભને માટે તેમને દિસ્દરીનીઆને રોજ લાગુ
પડ્યો કેમ કે ન મહાદે તેમણે નમદા
નરીમા જીવનનો જાત અણુવા સારું બરો
માર્ગો જલુ નમદામવાને તેમને રિયલ્ટીન
હઈને પાવન કર્યો ને વડોળ હાલ બેગડ પર
હડસેડી મૂળી જીવત રાખ્યા તેમને એવો
મકાસ લાગ્યો કે તે વખતે તેમનાથી નમદા

મૈયા વિશેનું સ્વકિતાબ્ય 'નમદાપદે' રચાઈ ગયું
અને પ્રાર્થનાલાલ મજુરદારો ઈ સ ૧૯૨૨માં
નરિયાદને એક સાધુમહારાજ બની ગયા,
તેમની સહાઈથી હરિ જીવેના મન રતવાથી
જ માસમાં રોમ બંદી મર્યા ૧૯૨૩ થી દેશ
સેવામાં પ્રવર્ણાવ્યું ૧૯૩૦ ૧૯૩૨ નેલવાસ
યોગ્યો

અપમાથી રત સર્વજ્ઞ વરને એક મહિનો
જે જન્મયા, નમદા તોરે જન્મર રુકામાં કે
વિનાશની રાની પટુઓવાળી જગ્યાએ જઈને
તેઓ આરાધનાકરના નેત્રોએ સંકારમાં રતી
ને સન્ધાસ કેળગે છે અનેક પ્રકારના દેવા
સુર સંકામ લડતા લડતા અને સાધનાઓના
તળસા વડાવતા વડાવતા બનારસમાં લગ
બગ ૧૮ વર્ષે ૧૨મ્મદ માસન કર્યું ઈ સ
૧૯૩૯

બંજિ દેને દેવી તેના જન્મબમાં તેઓ
કહે છે કે

બંજિ હ સાદ દમય કંઈલાસ ખન દમય,
પ્રિવાવે મમે બંજિનો, કમ એરો સન તન

સાન જન્મસાવત, નામસ્મરન મધ્વતિનું

પરિવર્તન અને અનાસક્તિમાંથી શ્રી મન્મુ
મીલ્યે કામ કરવું એ તેમનો હવેર છે તેઓ
શ્રી મુક્તાભાઈ અવધૂતી જીવનનો નાદ સદાજ
સાંગે છે, છતાં કમ્પેયોગી છે ૧૬૪૮માં તેમણે
લાખેક રૂપિયાની બહિરા પાણી વાળી હતી

૧૮૩૬ થી તેમનું દેશપદ જીવન શરૂ થયું
સિંધોને સાધના થયા પછી તેમના મન્મો
ના ઉત્તરમાં લખવા શરૂ કર્યા એવા દબરેક
અવધ પદો-ભજનો લખાયા છે એ ગુજ
રાતીમાં પ્રથમ વાર જ લખાયા હશે તેમાં
પડિતની વાણી છે તે નાદવચ્છા પૂર્ણ છે
ગુરુજનો આદેશ માથે ચડાવી ઓન એકાદ

મંદિરો માટે દરિ ઉઠી આશમની રચાવના
કરી તેમાં સાત દિન એકાદ અધારા એકાદ
મા એકનાં જીવન પર સાદિક સરકારો પડે
છે ઓન-એમત મદિર આજના નમનાનું
એક ઐતિહાસિક સર્જન કાર્ય છે

મન્મ શરકમી અને તથા શોધ, પદોપકાર,
હિમત, સહાયર, ધૈર્ય, સદિગ્ધુ જનની એ
કમે તે પછી ભક્તિ અને જ્ઞાન યોગને સાતેક
વર્ષથી નવી નવી યોજનાઓ નડિવાદ સુરતમાં
તરજુકડ, નડિએની તરજુકપદો, હોડી ચલા
વવાની રૂપમાં તેમજ શરકમી ને પ્રામાણિક
સ્ત્રીગુણને દેવાનો (ગુજરાત આવામ

મયારકમણ દ્વારા) બંદોને માટે મદાજન
તાંજિંગની રચાવના, મોલિક ને આધ્યાત્મિક
સાદિકસર્જન માટે ગુ સ્વા પરિપદને અર્ધ
લાખ ઉપરાંતનો ફાળો, સરકાર વલ્લભ વિદ્યા
પીઠને સદર્શ દાનદાય માટે રૂ ૧ લાખ
તેમજ હરિજન ને આદીવાસીના કેળવણી
મયાર માટે ઉત્તજન ને પાણીની પરબા જેવી
મદતિઓ આદરી છે અખિલ હિન્દ મોલે
તરવાની રૂપમાં માટે ગુજરાત સરકારને રૂ.
સવાસાખ આપ્યા છે, તેના વ્યાજમાંથી એ
રૂપમાં યોગવાની છે આવા પૂ મોટા છે
‘ગુજરાતના અજ્ઞાન કમ્પેયોગી મુક્તાભા’.

૪

સુનિરાજ શ્રી ન્યાયવિજયજી - ન્યાયવિશારદ-ન્યાયતીર્થ

જન્મ ૬ સ ૧૮૦૦ જન્મસ્થળ માડલ
(જિલ્લા અમદાવાદ) દ્વારિ જેન વિદ્યા
શ્રીમાળી પૂર્વજન્મનું નામ નસિલ તેમના
પિતાનું નામ જયનસાલ અને માતાનું નામ
દિવાળીબહેન

શિક્ષણ માડલમાં ગુજરાતી મા ૬ સુધી
ન્યાયસાહ્ય ૬ થી ૮ સ ૧૮૦૫માં કાશીની
મશોવિજય જેન પાઠશાળામાં સરકૂત માકૂ
તનો અવધાસ કર્યો ૧૮૦૭માં પાઠશાળાના
સરકારક શ્રી વિજયમનસુરીશ્વરજી સાથે
પદવિદ્યારથી કલકત્તા ગયા ત્યાં તેમણે સોજ
વર્ષની કમરે દીક્ષા લીધી અને તે વખતે ખૂબ
ખજલજાદ મળ્યો તેમનું સરપણ લખેલું
દેવાથી તેમને લેવા માટે તેમના કાકા પોપટ
લાલ વખતપદ કલકત્તા ગયા પણ તેમણે
સમ દીક્ષાને અદેશ સંચરત દીક્ષા અનિકાર
કરી અને સુનિ-ન્યાયવિજયજીના નામથી એ
જાખવા લાખ્યા પછીથી તે ગુરુ સાથે કાશી
આવ્યા ને વિકાલપાસના બેઠાયા પછી
વિકાર કરવા કલકત્તા ગયા ત્યાં તેમણે સરકૂત
સુનિવિસિમિયા ‘ન્યાયતીર્થ’ની પરીક્ષા પાસ
કરી તે જ વખતમાં કલકત્તા ખગીય વિદ્યારવિષયે
તેમને ‘ન્યાય વિશારદ’ની પદવિધી સરકાર્યા

પછી ગુરુને આપ્રામા મળ્યા ને તેમની
સાથે રાજપુતાના અને મારવાડ યદ્દ ગુજ
રાત કાશીઆનાડ આવ્યા ૧૮૨૦ સુધી
વિવિધ રૂપેને કર્યા તે પછી સુનઈ પ્રેસી
ડેન્સીમાં વિચર્યો

સુનિક્ષેપે ૬ સ ૧૮૧૩માં તેનીસ વર્ષની
કે મરે સરકૂત કવિતામાં વર્દદેવન ન્યાયના
વિષયમાં મકારા પાડતા ‘ન્યાયકુસુમાલસિ’
નામનો જાણનાવ્યો, તેનું મકારાન ગુજરાતી
બોલેટના અનુવાદ સાથે થયું ૬ સ ૧૮
૧૬માં આપ્રામા વિષયને પોષેતો ‘અધ્યાત્મ
વચ્ચાલક’ નામના મયનું પણ અદેશ ગુજ
રાતીમાં મકારાન બદાર જરૂર તેમની આ
રચનાથી દેશપરદેશના સરકૂત વિદ્વાનો બહુ
ગુજ થયા તેમની મરતિએ લિંદી સાદિ
લની સુપસિદ્ધ માસિક પત્રિકા ‘સરસ્વતી’માં
મસિદ્ધ થઈ ફેલાઈ

સુનિક્ષે સરકૂતના મોટા રફોલર ૩ સ
રકૂત સાપા ઉપર તેમને અસાધારણ કાન છે
કવિત્વ કમિત બાલપણથી જ રકુરેલી છે
તેમના કાવ્યોમાં ‘મસાદ’ ગ્રંથ છે તેમણે
દેશનસરત, અધ્યાત્મ અને સમાજવિષય
ઉપર જગજગણ કવિત્વ કાંદરુ છે તેની મતીલ
‘વીરાવિભૂતિ’, ‘કાન્તવિભૂતિ’, ‘સુદાયેખ’
‘શીનાકન્દન’ અને ‘કીર્તિદાયિકા’ આ
કાવ્ય કરાવે છે તેમણે મિત્રો, સ્નેહીઓને,
વિવાર્થિઓને સરકૂતમાં કવિતા લખેલા પદો
‘સરસ્વતી’ નામથી પ્રસિદ્ધ થયા છે

તેઓ દક્ષિણમાં અને માગજનામ ગયા,
લાગી મન્મને તેમની સાદિક અને વ્યાખ્યાન
શરકમીને સારથી નાજપુર, વડનગર, જનજેન,
ઉદોર, વડોદરા રમણેના પુરપર પડિતાએ તેમને
માનપદ આપી આદર સહાર કર્યો રાજ્યલ,
દેવાસ અને વખતજના રાજનીઓ ચાનની

દક્ષિણી લેવા લખ્યા

૬ સ ૧૮૧૭માં ગુજરાતમાં આપ્રામા
અવાવરક દક્ષિણ સામે પેપરો ફાસ લખા
જર્મી ખજલજાદ મયાવ્યો ૬ સ ૧૮૨૬,
૧૮૩૨, ૧૮૩૩માં વડોદરામાં ચાનુમાંસ અને
રહેલા અને તેમના ખજલજાદથી વડોદરાની
ધારાસભામાં રીક્ષાને કાપરો પાસ થયો,
વર્તમાન સાનુ દીક્ષા સળખે ‘મારા નક વહુ
આરો’ નામનો નિખમ વડોદરામાં પ્રગટ થયો

રાષ્ટ્રવાદની ચળવળમાં, હરિજનોને મદિર
મનેશ ને ખાદીમયાર જેવા કોને રાષ્ટ્રકમિ
ના કાંચો કર્યા છે સુખકમાં સરહાર વલ્લભ
ભાઈના પ્રમુખરૂપને વ્યાખ્યાન આપી રાષ્ટ્ર
વળ મહેશાળ્યો હતો, ખાદીના તૈયાર કપ
ડાની લંદાણી કરાવી હતી ‘જેનતીર’ એ થ
માટે રવામી પ્રેમાનંદજીને પ્રસારિત કરી છે
તેની દરા આદુતિઓ પ્રસિદ્ધ થઈ છે તેમના
પદ એ થો પ્રસિદ્ધ થયા છે

મકારાન જેનદારન, કંથાણ-સાખમ
દિસા, ધર્મની સમજ, મીકુખુ ગીતાના મ
રજાવ એક સમાસમાણુ દક્ષિ ગીતાનું નિખામ
કર્મ તથાવન વિદ્યાર, વાણીવિદ્યાર, પવિત્ર સ
દેશ, ઉપદેશ સરિવા, મહાવીર દેવનો ચૂકરપા
થમ, વીરધર્મનો દરેકો, માનવધર્મ, નિચાર
સરકૂત, શ્રી મહાવીર આપણી કનતિનો
માર્ગ, વિજયમનસુરિના જીવનવિભૂતિ
તેમજ સરકૂત, લિંદી પ્રાપ્ત ને અચેટમાં પણ
થ થો લખ્યા ૩ મકારાનો ૬ સ ૧૮૧૩થી +
સવત ચાણુ જ રહ્યા છે

વિધાન સભ્યો

આચારી ગીતાબહેન શાહ, એમ એ.પી.એ.
નાણુંદાચાર્ય, વિધાનમંડળ વિધાનિકારના
આચાર્ય

શ્રી ડૉ. ગુણવંતલાલ માણેલાલ જોશી
એમ.એસ.સી., પીએચ.ડી.
કૃષિના આફ પાવાગટના મહાનિબંધના લેખક

શ્રી ગોવર્ધનદાસ સુનીલાલ શાહ
બી.કેમ.એસ.એ.પી.
રહેલ નવિજ્ઞાનના સ્પષ્ટાદ તથા ધનકાર

શ્રી ધનરથામ નગરલાલ મહેતા
બી.એ.સી. સ્નાત્યક
માણીવિજ્ઞાનની પુસ્તિકાઓના લેખક

શ્રી ચાપરીબાઈ વિકલક્ષણ ઉદેશી
તરી 'નવચેતન' તથા અનેક ગ્રંથોના લેખક

ડૉ. શ્રી નીમનનલ મ. લેલ
પદિત ગુણવંત ચરિત્ર લેખક
તથા ગીતાના સ્પષ્ટાદ

શ્રી સુનીલાલ જયરામ જોશી
વિશ્વવિદ્યાલય ચરિત્રકાર તથા
'સમર્થ' માસિકના તરી

ડૉ. નરહરિભાઈ પટેલ (રિવેરી)
સ્નાત્યક, ડૉ. વિશ્વમહેષાધ્યાય વિષય ચરિત્ર
'આરંભ સંકલન' સમાજશાસ્ત્રના મહાનિબંધ તથા અનેક ગ્રંથોના લેખક

જી. શ્રી નરહરિભાઈ મણિલાલ મહેતા
બી.એ. બસએસ.બી.
'કર્મી' તરી ના મહાનિબંધક

પરિવર્તન અને આનાસામણે શ્રી મયુ મીલેથી કામ કરવું એ તેમને સ્પષ્ટ છે તેમજ શ્રી મુન્નાભાઈ અમીની જીવનનો નાદ સદાજ લાગેલ છે, છતાં કમ્પેઝીટ ૧૯૪૮માં તેમણે લાંબક રૂપિયાની બહિરા પાછી વાળી હતી

૧૯૩૯ થી તેમનું ઉત્તરાર્ધ જીવન રાજ યયુ સિંધને સાધના પધના પડે તેમના મકો ના ઉત્તરમા સમયા રાજ ક્યાં એવા હંભરેક અવાધ પડે-સાજનો લખાયા છે જે ગુજ રાત્રીમાં મધ્યમ વાર જ છપાયું દંડી તેમા પડિતની લાલી છે તે નજીકથી પૂર્વ છે શુકળને આદેશ માથે ચડાવી મીન એકાલ

મંદિરો માટે દરિ ઉપ આશ્રમની સ્થાપના કરી તેમા સ્વાત દિન એકાંત અવારો ચોરડા મા ભેસનાં ટવન પર સાવિત્ર સરકારો પડે છે મીન-એકાલ મદિર આગળ નમનાનું એક મોલિક સર્જન કામ છે

મલ પરાક્રમી અને તથા શીર્ષ, પદોપધાર, દિમત, સદાચાર, મેરે, સદિન્યુ બનતી એ કમને તે પછી ભાગી અને જ્ઞાન મેળવે સાતેક વર્ષથી નવી નવી યોજનાઓ નડિયા સુરતમાં તરલુકક, નડીઓની તરલુકકમાં દોડી ચલા વગાવી રૂપમાં તેમજ પરાક્રમી ને પ્રામાણિક સ્તુતીરૂપેને ઈનામો (ગુજરાત આવામ

પ્રચારકમણ દ્વારા) બહેનો માટે મદ જન સમિલનની સ્થાપના, મોલિક ને આપ મિક સાહિત્યસર્જન માટે ગુ રા પરિપદને અર્ધ લાખ ઉપરાંતનો ફાળો, સરકાર વત્સલ વિદ્ય પીઠને હાલ તે જ્ઞાનોપ માટે રૂા બે લાખ તેમજ દરિજન ને આદીવાસીના કેળવણી પ્રચાર માટે ઉનજન ને પાણીની પરજો જેવી પ્રવૃત્તિઓ આદરી છે અખિલ દિન મારલે તરવાની રૂપમાં માટે ગુજરાત સરકારને રૂા અવાલાખ આપ્યા છે, તેના વ્યાજમાંથી એ રૂપમાં ચોલવાની છે આવા પૂ મોટા છે 'ગુજરાતના અજ્ઞાન કમ્પેઝીટી મુન્નાભાઈ'

મુનિરાજ શ્રી ન્યાયવિજયજી - ન્યાયવિચારદ-ન્યાયતીર્થ

જન્મ ઈ સ ૧૮૬૦ જન્મસ્થળ માલસ (જિલ્લો અમદાવાદ) ફાતિ જેન વિદ્યા શ્રીમણી પૂર્વજન્મનું નામ નરસિંહ તેમના પિતાનું નામ હનલલાલ અને માતાનું નામ દિવાળીબહેન

સિસુ માલસમા ગુજરાતી બો ૬ સુધી અલ્પશાસ્ત્રી ઈ સ ૧૯૦૪માં મારોની યશોવિજય જેન પાઠશાળામાં સરકૂત પ્રાપ્ત તમે અલ્પશાસ્ત્રી ૧૯૦૭માં પાઠશાળામાં સરકાયાક શ્રી વિજયમહેસુરીશરણ સાથે પાઠશિક્ષારથી કલકત્તા ગયા ત્યા તેમણે સોજ વર્ષની ઉમરે દીક્ષા લીધી અને તે વખતે ખૂબ ખજલજાદ મળ્યો તેમનું સ્વપણ કચેઈ દોપાથી અને તે જ આસામાં લામ કરવાના હતા તેથી તેમને લેવા માટે તેમના કાકા પાશ લાલ વખતપદ કલકત્તા ગયા પણ તેમણે લામ લીક્ષાને બદલે સન્યસત દીક્ષા અગિયાર કરી અને મુનિ-ન્યાયવિજયના નામથી બો જળાપા લાખ્યા પછીથી તે શુક સાથે કાશી આવ્યા ને વિદ્યાભ્યાસમાં નેડાયા પછી નિદાર કરવા કલકત્તા ગયા ત્યા તેમણે સરકૂત કલિવસિદ્ધિમાં 'ન્યાયતીર્થ'ની પરીક્ષા પાસ કરી તે જ વર્ષમાં કલકત્તા ખમીય વિદ્યપરિષદે તેમને 'ન્યાય વિચારદ'ની પદવીથી સહાર્યા

પછી કુચેને આમામાં મળ્યા ને તેમની સાથે રાજપુતાના અને મારવાડ થઈ ગુજ રાત કાઠીઆવાડ આવ્યા. ૧૯૨૦ સુધી વિવિધ રણે ક્યાં તે પછી મુનઈ પ્રેસી ઉન્મીમાં વિવર્ષા

મુનિશ્રીએ ઈ સ ૧૯૧૩માં તેવીસ વર્ષની ઉમરે સરકૂત કલિવર્ષા પદ્ધતિન ન્યાયના વિષયમાં માસ પાડતા 'ન્યાયમુખ્યમંત્રિ' નામનો મધ્યવનાયો, તેનું પ્રકાસન ગુજરાતી અમેલના અનુવાદ સાથે યુ ઈ સ. ૧૯ ૧૯માં અખ્યાલ વિષયને પોષતો 'અખ્યાલ વપાલોક' નામના નવનું પડ્યુ અમેલ-ગુજ રાત્રીમાં પ્રેમશન બહાર પડ્યુ તેમની આ રચનાથી દેશપરદેશના સરકૂત વિદ્વાનો ગુપુ ગ્રુમ્મ થયા તેમની મરાસિતમાં દિંદી સાહિત્યની સુપ્રસિદ્ધ માસિક પત્રિકા 'સરકવતી મા પ્રસિદ્ધ થઈ ફલાઈ

મુનિશ્રી સરકૂતના મોટા રજીસ્ટર છે સ રકૂત લાખા ઉપર તેમને અસાધારણ કાપ છે કલિવ રામિ બાલપણથી જ રકૂરેથી છે તેમના મળ્યોમાં 'મસાદ' ગ્રુલ છે તેમણે દરોનસાર, અખ્યાલ અને સમાજવિષય ઉપર જનહળક કલિવ છાટ્યુ છે તેની પ્રતીતિ 'વીરાવિભૂતિ', 'કાન્તવિભૂતિ', 'પ્રદાલેખ' 'શ્રીનાદ-નદન' અને 'દીક્ષાદસિસિત્રા' આ ગ્રુયો કરાવે છે તેમણે મિત્રો, સ્નેહીઓને, વિદ્યાર્થીઓને સરકૂતમાં કલિવા લખેલા પત્રો 'સરકે' નામથી પ્રસિદ્ધ થયા છે

તેઓ દક્ષિણમાં અને ગળપામાં ગયા, ત્યાની પ્રભુએ તેમની સાહિત્યને વ્યાખ્યાન સમિતિને સ કરી નામપુર, વડનગર, ઉનજેન ઉદાર, વગેરે રમણેલા કુલ્પર પડિતોએ તેમને આનપત આપી આદર સ કાર કર્યો રાજગ, દેવાસ અને વખતગડના રાજવીઓ આનવી

દક્ષિણે તેવા લ આ

ઈ સ ૧૯૨૭માં ગુજરાતમાં આ-બા અવાલરથ દિવાલ સાથે પેપરો ફારા સમા જમા ખજલજાદ મળ્યો ઈ સ ૧૯૨૬, ૧૯૩૨, ૧૯૩૩માં વગેરેમાં આગુર્માંલ અને રહેલા અને તેમના ખજલજાદમાં વગેરેની ધારાસજામાં દીક્ષાને કાપરો પાસ થયો વર્તમાન સાધુ દીક્ષા સખે 'મારા નમ્ર ઉદ્ધારો' નામનો નિબ્ધ વગેરેમાં પ્રકાસ થયો

રાષ્ટ્રવાદની ચળવળમાં, દરિજનોને મદિર પ્રવેશ ને ખાદીપ્રચાર જેવા ફેરે રાષ્ટ્રસકિત ના કાશી કર્યા છે મુળકમાં સરકાર વત્સલ લાઈના મસૂબરથને વ્યાખ્યાન આપી રાષ્ટ્ર જ્વજ લદેરાળી હતા ખાદીના ઉપાર કપ કાઠી લાદાણી કરાવી હતી જેનહરોન મધ્ય માટે રૂપમાં પ્રેમાનહલકે મરાસિત કરી છે તેની ફલ આપ્તિએ પ્રસિદ્ધ થઈ છે તેમના પત્ર ગ્રુયો પ્રસિદ્ધ થયા છે

પ્રકાસન જેનહરોન, કયાણ સાધન દિવા, ધર્મની સમજ, શ્રીકૃષ્ણ ગીતાના ના વખરએક સમીક્ષામાલ દિ.ગીતાનું નિષ્કામ કમ, તથાવન નિદાર, વાણીનિદાર પવિત્ર સ દેશ ઉપરેસ સરિતા મહાવીર દેવેનો ગુહરમા અમ, વીરપ્રમરો દટરો, માનવધર્મ, વિચાર સરકૂતિ, મી મહાવીર આપણી ઉનતિનો આર્થ, વિજયમહેસુરીની જીવનવિભૂતિ તેમજ સરકૂત, દિંદી પ્રાપ્ત ને અમેલમાં પડ્યુ થયો લખ્યા છે પ્રમાણનો ઈ સ ૧૯૧૩થી સવત ત્રાલ જ રહ્યા છે

વિદ્યમાન સારસ્વતો

આચાર્ય ગીતાબહેન શાહ, એમ એ.બી.એ.
આયુર્વેદાચાર્ય, વિદ્યાનંદજી વિદ્યાવિહારના
આચાર્યો

પ્રો. ડૉ. શુભરતવાન માણેકલાલ જી.એ.
એમ એસસી, પીએચ.ડી.
કૃષિશાસ્ત્ર અને જાવાગરના મહાનિષ્ણકના યેજી

શ્રી ગોવર્ધનરામ ધુનીનાલ શાહ
બી.એમ, એલએચ.બી.
'વલ્લભવિજ્ઞાન'ના સંપાદક તથા ધનંદ

શ્રી ધનંદરામ નાનરલાલ મહેતા
બી.એ.બી.એ. સાહિત્યસભા
માણીવિજ્ઞાનની પુરિતકરોના યેજી

શ્રી ગાંધીભાઈ વિક્રમસર વટેસી
તરો 'નવચેતન' તથા અનેક મેથોના યેજી

ડૉ. શ્રી ચીમનલાલ મ. વેલ
પરિત ૭ કુલાવજી ચરિત્ર લેખક
તથા ગીતાના સંપાદક

શ્રી ધુનીલાલ વપરાસર જી.એ.
વિજ્ઞાનના ચરિત્રગર તથા
'ધનંદ' માસિકના તરો

ડૉ. બદ્રકાંત બ્રાહ્મણ પટેલ (વિરેગી)
સાહિત્યર- ગાંધીજીમહોવાધ્યાય વિદ્યાવાચસ્પતિ
'અદ્યારમા એકાન્ત સમાજદોષ'ના મહાનિષ્ણક તથા વ્યૂષ મરોના યેજી

જી.એ. શ્રી વદ્રકાંત મણિલાલ મહેતા
બી.એ, એલએચ.બી.
'કે.મી.મી.ન'ના સંપાદક

વિદ્યમાન સારસ્વતો

શ્રી આનિલાશંકર ગણેશ્વર મહેતા
દૃષ્ટિ વાતાવિ

જ રૂવબાઈ શ્રી હરિશ બેમીશ બેમ બે
મધુખ વેપાલ મહિલ મડળ શ્રીનાથશ મહિ

શ્રી દધાશંકર વિજયશર મીજવ ડિયા બેમ બે
મિસરબે પદ્મિમ શ્રીશય ની સરતિ ના વેમિ

શ્રી હરિશ બેમીશ બેમ બે
મધુખ મધિ બેમ

શ્રી હરિશ બેમીશ બેમ બે
મધુખ મધિ બેમ

શ્રી હરિશ બેમીશ બેમ બે
મધુખ મધિ બેમ

શ્રી હરિશ બેમીશ બેમ બે
મધુખ મધિ બેમ

શ્રી હરિશ બેમીશ બેમ બે
મધુખ મધિ બેમ

શ્રી હરિશ બેમીશ બેમ બે
મધુખ મધિ બેમ

શ્રી અમિનવ સચ્ચિદાનંદ મહારાજ-દ્વારકા ચારદા પીઠાધીશ્વર

જન્મ વર્સંવત ૧૯૭૫. ઇ. સ. ૧૯૧૯. જન્મ રથળ કળાદિક પ્રાંત. દક્ષિણ ભારત. જાતિ-કળાટકી જાલામ્બ. મહારાજશ્રીએ પ્રત્યવેદાન્ત અને સર્વ જ્ઞાનોના સમન્વયનો શાસ્ત્રોક્ત અભ્યાસ કર્યો છે તેમ જ તેઓ મૂળ બાગવતાના મહાના મહાધિપતિ હતા.

ભગવાન આદ્ય શંકરાચાર્ય મહારાજે વર્ણવેલા તમામ ભક્તિજો તેઓશ્રીમાં છે. અને તેઓ ભગવાન આદ્ય શંકરાચાર્યના અવતાર ગણાય છે.

દારકાણની ચારદાપીઠના આચાર્યપદે ૨૬ વ. ૮ મા. ૧૦ દિની ઉંમરે મહારાજશ્રીને તા. ૨૦-૧-૧૯૪૫ના રોજ દ્વયદ્યાપૂર્વક વિશાળ મેદાનીમાં રાજ મહારાજ ધનાદયોની સાનિધ્યમાં અભિષેક થયો. આ પ્રસંગે વજ્રમાનશ્રીનું કલ્યાણુરાય જોડીએ મહામાં ખિરાજતા મહારાજશ્રીનું તિસક કથું હતું. આ પ્રસંગે વયોટક, પ્રથમ ગુરુવર્ષ પૂ. પા. જગદ્ગુરુ શંકરાચાર્ય શ્રી જોત્સર્જન પીઠાધીશ્વર શ્રી ભારતી કૃષ્ણ તીર્થ સ્વામી મહારાજે આશીર્વાદ પાઠ્યા હતા. મહારાજશ્રીએ પણ ધર્મ શ્રદ્ધાજી જનતાને આશીર્વાદ પાઠ્યા હતા.

સ્વામીજીએ સોળ વર્ષની નાની વયે જ સંસાર ત્યાગ કરી આશ્રમવાસ સ્વીકારી સમ્પત્ત અદ્ય કથું હતું. દારકાની પીઠ આદ્ય શંકરાચાર્ય મહારાજે જે ચાર પીઠ ચાર દિશામાં ભારતની સાંસ્કૃતિક એકતા માટે સ્થાપેલી તે પૈકીની એક છે. તે આ પીઠ ઉપર આરઠ થયેલા જેથી તેમના જેવી જ વિરલ વ્યક્તિની આ પીઠના આચાર્યપદે નિયુક્તિ ને પસંદગી થતી આવી છે. આ પીઠના ૭૪ મા આચાર્ય પૂ. પા. શ્રી માધવતીર્થજી મહારાજને કોઇ સત્તાવાર ઉત્તરાધિકારી ન હતા. તેથી શ્રી ચંદ્રમૌલીશ્વર સહિત શ્રી ચારદાપીઠની સ્થાવર જંગમ બધી મિલકત ન્યાય

કોર્ટના કળ્પનમાં હતી. ઇ. સ. ૧૯૧૬ થી ઇ. સ. ૧૯૫૧. પાંચીસ વર્ષ કેસ આપ્યા બાદ મુંબઇ હાઇકોર્ટ ફેસલો આપી શ્રી ચંદ્રમૌલીશ્વરજીને ચારદા પીઠની બધી જ મિલકતના સાચા ઉત્તરાધિકારી ગણીને દારકા ચારદા પીઠાધીશ્વર શ્રી અમિનવ સચ્ચિદાનંદ તીર્થ મહારાજને સુપ્રત કરવા હુકમ કર્યો. મહારાજશ્રી તરફે કેસ લડવામાં મદદવગો ફોજીયા ચા મંજુલાલ સેવકલાલ દવેનો છે.

પીઠારઠ થયા બાદ મહારાજશ્રીએ પોતાના ખજિમાન્નાયની પ્રાગ ઉપસંત સમસ્ત ભારતની પ્રજાની આદત અને પ્રેમ મેળવ્યાં. પ્રાગ તેમને જન્મોત્સવ તેમના જન્મદિન અમિન શુકલ પ્રતિપદાએ દર વર્ષે ઊજવે છે.

ઇ. સ. ૧૯૪૫ થી ૧૯૫૧ માં સોળ વર્ષમાં મહારાજશ્રીએ ઘણીજ પ્રજાતિ સાધી અને આજે પણ તે અવિરત ચાલુ છે. ધાર્મિક, આધ્યાત્મિક અને સાંસ્કૃતિક એવી અનેકવિધ પ્રવૃત્તિથી જનતા તેમને શંકાના અવતાર જોવા માને છે.

સ્વામીજીએ દારકામાં દારકાધીશ્વર સંસ્કૃત વિદ્યા પીઠ, ચારદાપીઠ આદ્ય સંકેતો અને ભારતીય વિદ્યા સંશોધન મંસ્ત્રિની સ્થાપના કરી છે, જેનું ઉદ્દેશ્યન હો. સર રાધાકૃષ્ણનના વરદ હસ્તે કરાવ્યું છે.

આજ સુધીના કોઇ આચાર્યો નહિ કરી શકેલા તેવું કારણીસાતર્થેત શ્રીનગરચિત્ત શ્રી સર્વજીપીઠના દિવિગ્નપી ભગવાન આદ્ય શંકરાચાર્યજી મહારાજની આરસની પ્રતિમાનું પ્રતિષ્ઠાપન તેઓશ્રીના હસ્તે થયું છે. સ્વામીજીએ કેલાસ ને માનસરોવરની વિક્ટ વાતા પણ કરી છે.

સ્વામીજીએ પીઠારઠ થયા બાદ પોતાના વિસ્તાર સેને ગુજરાત, ખાનદેસ, ઇન્દોર, માળવા, મેવાડ,

ભારતમાં અને વિદેશ વગેરે અધ્યાત્મિકતા આવેલા પ્રદેશની જનતામાં એતના લાગણી માટે આજ્ઞાપત્રો પ્રમુખ ધર્મ પ્રચાર માટે પ્રવર્તેલાં થોડાં સંજ્ઞાઓ ભરી વિવિધ સ્થળોએ ચાતુર્માસ યોજના ધાર્મિક સમેતો ભર્યા સરકાર પાકિસ્તાનમાં રચાવી ધર્મ અધ્યક્ષ, સનાતન ધર્મ મંત્રેન, કાયદેસરના સમેત, ગોરક્ષા સમેત, પડિત સમેત, સાધુ સમેત વિવિધ સ્થળોએ યોજાઈ જતો ધાર્મિક ને નીતિ નિયમ ઉપદેશ આપ્યા છે ને આપે છે સમૂહ માટે પ્રચાર કરે છે વેદ સમેત મેળવે છે ચતુર્થી, બહુચી, ૧૦૪ કુરી મહાપત્ર, અતિરૂઢ તથા મહા રૂઢ યજ્ઞ, સદસ્ય સ્ત્રીઓ અનેક યજ્ઞો કર્યા છે નવગ્રહ યુતિ નિમિત્તે યજ્ઞો કરી દેશનું અમગજ દૂર કરવા પ્રયત્નો કર્યા છે

સાહિત્ય પ્રકાશન સ્વામીજીની અધ્યક્ષતામાં 'નવભારતી' સાપ્તાહિક ૪ સ ૨૦૦૩થી નિયમિત ચાલ્યા જ રહે છે પ્રથમ તે સાપ્તાહિક ક્ષત્ર બાદમાં માસિક બન્યું છે, તે દ્વારા ધાર્મિક પ્રચાર કરે છે અને સરખા સિંચન કરે છે

તદુપરાંત નવભારતી યુગલમાળા તથા જગદ્ગુરુ પ્રથમાના પશુ પીકરશાન તરફથી ચનાવવામાં આવે છે તેના અથો ધાર્મિક ને સામાજિક હોય છે

નવભારતી પુસ્તકમાળામાં લગભગ ૫૦ ઉપરાંત પુસ્તકો પ્રગટ થયા છે

જગદ્ગુરુ પ્રથમાના પ્રમુખતો-ધર્મવિજ્ઞાન ભા. ૧-૨ અને જગદ્ગુરુ વ્યાખ્યાન માળા ભાગ-૨, સુતસ હિતા ભાગ ૧-૨-૩ ભારતીય સમાજસાહિત્ય, જોતવાળા વિનાસ કાળ સરકાર યુગરતો પીકા સાથે વગેરે પ્રસિદ્ધ થયા છે વિદ્યાવિકાસ પ્રવૃત્તિમાં તેઓશ્રી રસ લે છે હિંદુ કેડ બીરનો તેઓશ્રીએ વિરોધ કરેલો સ્વામીજી પ્રત્યે અને રાજ્ય મહાગામ રાષ્ટ્રીય નેતાઓ, દેશના વડાઓ, સર્વોચ્ચ વિદ્વાનો, સાહિત્યકારો ને ભારતની જનતા ખૂબ પ્રેમી અને માનની લાગણી બક્ષત કરે છે દારૂકર્મો દમણ તેઓશ્રી મદિરાનો નિર્જોદ્ધાર કરાવે છે રચાપના ઉત્તરતી તીર્થધામ

કારકર્મો તાજેતરના જ તેઓશ્રીએ કમળપત્રના આધારનું ભવ્ય મંદિર નિર્માણ છે અને તેમાં વિવિધ મુર્તિઓ સ્થાપી છે

પૂજ્ય સ્વામીશ્રી ભગવાન તરફ મમાન એક પ્રખર ધર્મ પ્રચારક, ધર્મ સંરક્ષક અને ગણ પ્રેમા આચાર્ય છે તેમ જ તેઓની સમૂહના સારાજી અને સંરક્ષક તથા વહનીય મહાપુરુષ છે

સંતશ્રી નરહરિલાલજી બાળકૃષ્ણ અકોલકર-મહારાજ

જન્મ વર્ષ-૪ સ ૧૮૮૬ આને ૭૫ વર્ષની ઉંમર છે

જન્મ સ્થળ-વડોદરા વતન મહારાષ્ટ્રનું અકોલ નામ

જ્ઞાતિ દક્ષિણી મહાજી દેશરથ યજ્ઞવેદી બ્રાહ્મણ કૌટુંબિક પરિચય જ્ઞાતિપિતા-સરકારી ધર્મ પ્રેમી અને દયાળુ હતા તેમના સરકારો તેમને વારાસમાં મળ્યા છે અભ્યાસ બી એ ઉપરાંત મુખશાસ્ત્રો, ગ્રામાયણ અને મહાભારત તથા ભાગવત તેમને કાર્ય છે

પિતાનું નામ બાળકૃષ્ણ જ્ઞાતાનું નામ મયુગ બાલ પિતા મોડાના દાકતર હતા વડોદરા રાજ્યમાં તેમના કાલ અહીં યુગરતમાં આવેલા પિતાનો વિદ્યાભ્યાસ અહીં થયેલો ચાર વર્ષો માત્ર સુખ મયુ સાત વર્ષ પિતાનું સુખ મયુ દાહજી ને દાદીમાંએ ઉછેરી મોટા કર્યા

મરળી ધોત્તુ જ નો અભ્યાસ રી અગ્રેજી શાળામાં દાખલ થયા પછી મામાને ત્યાં રહી ભણ્યા ૧૮ મે વર્ષે મેટ્રિક થયા ને કોને-૨માં અભ્યાસ કરી બી એ જોનર્સ થયા

છાણી ગામના સત્ લાવજી મહાનગરો તેમને સમગમ થયો તે વડોદરા રહેતા તેમને તેમને સરકાર અથો ને થીમલ ભાગવતના અભ્યાસ પ્રત્યે દોષા સાચા

ચુરુ મ.યા. વ્યવસાય વડોદરા રાજ્યમાં પબ્લીક વોર્ક
અર્થે ખાતામાં સાત વર્ષ નોકરી કરી ચુરુની
નિદાય પત્રી વેદના લગી નોકરી છોડી તે નોકરી
વખતે પણ સનારમાં નામાંકણ શ્રીમદ્ભાગવતની કથા
કળતા વળી તેમને બાનાપ્રસાદજી મહારાજનો ભેટ
થયા ને ૩૦ વર્ષ સુધી તેમનો સત્સંગ રહ્યો સ
૨૦૦૫માં એ ગુરુ પરમધામ સિધાયા

સ ૧૯૬૭ માં નળયાનામાં દેહી કુંડ ઉપર
મુગ્ધના મોગ મદિરાના આચાર્ય ચૂકામણિ
ગોસ્વામી શ્રીગોવિંદનાથજી મહારાજનો મેળાપ થયો
તેમણે એમને પુષ્ટિમાર્ગનું રહસ્ય સમજાવ્યું અને
તેમણે પુષ્ટિમાર્ગના સિદ્ધાંતો ને ગ્રથેતુ ચિંતન-મનન
રૂપે માડ્યું રસો વૈ સની ની રસમણા અગચ્છ મમાં
ઉતરી ગઈ

સ, ૧૯૬૮ માં પૂ. પા. ગોવિંદનાથજી મહારાજ
એમના નિવાસસ્થાને પધાર્યા ને ત્રણ ત્રણ દિવસ
સુધી એમણે પોતાનાં વચ્ચાનૃત્યોનો લાલ
આપ્યો

ચુરુરાત સૌરાષ્ટ્ર ને ભારતના અનેક તીર્થ
ધામોમાં વ્રીમદ ભાગવત સખાહરણી જ્ઞાનચક્ર દ્વારા
નિવાસુએ એમણે લાલ આપ્યો છે

શ્રી કલ્યાણરાય પ્રભુના તે પરમ ભક્ત છે
તેમણે કથાની પ્રાપ્તિનો સદ્ગુણો કથો છે ને
વર છે નજમાની મેકેનો ઈશ્વોદાર કરા થો છે

તેમની રીતી અનેખી છે અનુપમ છે સમગ્ર
ભાગવત એમને કહ્યું છે એકપાત્રી નાટક
બજવતા હોય તેના અભિનયથી અને પાત્રોની
જોખી કરાવે છે

ગીતા સુમેધિનીજી ને પુરાણોના અવતરણો પણ
કથામાં ટાકે છે તે બાનાપ્રસાદચરિત્ર છે

તેમની કથાઓ મુગ્ધ જેવા મોગ સહેરમાં પડે
થઈ છે ત્યાં કથા સાંભળના પૂ. દીક્ષિતજી મહારાજ ને
ગોસ્વામી બાગડો પણ પધારતા

તેમજો જ્ઞાનનો ભક્તિનો, ધર્મનો, મેવાનો માર્ગ
જનતાને બતાવે છે તેમના શિષ્ય ડોંગરેજી મહારાજ

પણ તેવા જ પ્રતિભાશાળી છે ને ડોંગરના શિષ્ય
પણ તેના જ પ્રભાવશાળી છે. તે યાત્રાના પણ
રસિક ને ભાવુક છે મોટી ઉમરે પણ કંઈક કાળમાં
પદવાગ્ર કરે છે

પૂ. માતાજી શ્રી યોગિની વંસતદેવીજી

૫ સ ૧૯૦૨ માં અમદાવાદ જિલ્લામાં
કુળસણ ગામે ખાનદાન વણિક કુંડ બમાં એમનો જન્મ
થયો બાપરાયશામીજી જ ધર્મ અને સેનાના સુમ રસાર
પ્રાપ્ત થતાં આદર્શ જીવન જીવવાની પ્રેરણા મળી
યુવાવસ્થામાં બ્રહ્મનીન પ પૂ. મ. મ. રામી
શ્રી વિદ્યાનંદજી મહારાજની ગીતામૃતવાણી સાંભળી,
વૈરાગ્ય થતા સ સારલાગ ૪૨ વર્ષની વયે કથો
ગુરુર્ચના કૃપાધીન મળી સન્મૃત પ્રહણ કરી
‘યોગિની વંસતદેવી’ નામ ધારણ કર્યું

ભરતપાડ અને પૂવ આદિકા, રોડેશીયા
ન્યાસાનેડ વગેરે દેશોમાં ભ્રમણ કરી જનસમાજને
સુખની દેહી બતાવના ગીતાપ્રચાર શરૂ કર્યો ઠેર ઠેર
નાના મોગ ગામોમાં ગીતામંડાળો અને ગીતા
મદિરાની સ્થાપના કરી, જેનું સચાનન બહેનો
મારફત જ થઈ રહ્યું છે પ્રપર સાધુતા છતાં માતા
જેવી ગમતા, સાદર્થ, નિખાનસપણ, મનનિષ્ઠ
સ્વભાવ સ્મિતસભર સુખાર્પિત વગેરે લક્ષણો દ્વારા
લોકચાહના પ્રાપ્ત કરી અત્યંત પ્રભાવશી અને-
હોના હૃદયપરિવર્તન થયાં ચૂક સેના સદાય તેમનો
છાનનમ ન રહ્યો

૧૯૫૬ માં વડોદરાના ગીતામદિરાના સચાનનની
બલાબનરી સ્ત્રીમંત્રી સાથે સાથે કેળવણી દ્રરૂની
સ્થાપના કરી આ ટરફ અન્યને બાનાડી,
પ્રાથમિક શાળા, માધ્યમિક શાળા, સીનજીવન
આયુર્વેદિકા ઔષધાનય ગીતા પાઠશાળા, ગીતા
મદિરા મંડાળ, ગો-શાળા, વગેરે પ્રવૃત્તિઓ શરૂ
કરી અને આ પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા બહેનો અને માળ
કેળા સમ્પ્રદાયસિયનમાં સારો ફાળો આપ્યો,
૫ મ્માંથી ૫૦૪નું મર્જન કરી, સમ્પ્રદાયો કંપી
પાખડીઓમાં પ્રવૃત્તિઓની સુભાષ આજીવન
પ્રસંગવના રહ્યા ક સ ૧૯૭૦ ના યોગરૂની ૧૬

તારીખે, તેઓશ્રીનો ઇનકારીય જુઝાર્મ મળે પળ આત્મ ત્યોતિરેપે સ્થાપિત ન ગયાઓ અને જકાર દન । ઉદપના એ પ્રકારી ત્યાં છે 'પૂ' યોગિની વસતરેરી સ્થાપક ફરક' ની ગ્યાપના હની છે તેઓશ્રીના આદકો લોકત્યાગની વિશિષ્ટ પ્રગતિ ગુરુ કરવા પ્રયત્નમીન છે

શ્રી મંડુકુમાર પ્રાગુશંકર સોલત 'મુગાફર' બીએ (જોનર્મ) એનએસ ઇન્સ્ટિટ્યુટિયન

૧૯૨૭ મા ઉમેરક માં જન્મ. જયપણથીજ પ્રાસ અને માદિત્વના મોખના પગળુ ખડેગા પ્રાસ અને વાચન ને કાળે અને નાટ્ય પ્રવૃત્તિમાં સક્રિય રહેવાને કારણે સાદિત્વનો મોખ વિકસ્યો. પાંચ વસ સૌરાષ્ટ્રમાં વિભાસ અધિકારી તરીકે કામ કર્યા પછી છેલ્લાં દશ વરસથી વડોદરાની ચ સ વિદ્યાપીઠની ફેકલ્ટી જોડા સૌરાષ્ટ્રીયત વર્ગમાં પ્રાધ્યાપક છે માનવ અને સમાજ વિષય શીખવે છે ભારતની અને ગુજરાતની પ્રામ પચાચતો ઉપર અભ્યાસપૂર્ણ નિમધ, સમાજ સેવાના લેખો, બાળકો માટે મૌલિક રેડિયો વાર્તાવાપ, અખબારોમાં ચેખ માળાને કારણે વિદ્યાર્થી કાળને કામ રચવાનો રોખ આશય નહીં વધે

મુદ્ર

ઉસ્તાદ દયાજીમાં સફેદરહુસેનખા
આફતાબ-હ - બોમ્બેઈ

જન્મ ધ, સ ૧૮૮૧ જન્મ રથમ આપ્રા માતિએ મુસનમાન હતા તેમના દાદા મહમદ અલીખાન આનાવાડ દરનારમાં રાજગૃયેવા તરીકે ત્રણમે રૂપિયાના ખતારે તોફરી કરતા હતા પિતા પહેલા જ મૃત્યુ પામ્યા હતા પ્રખ્યાત ગાયક તાનમેનની દોકરીની પેઢીમાં તેમનો જન્મ થયો હતો આમ તારસમાં જ સંગીત મત્સ્ય હતું માતામહ ગુલામ અમ્માસખાએ ઉછેર્યા અને તાલીમ આપી પાંચથી પંચીસ વર્ષની ઉંમર સુધી સંગીતની તાલીમ લીધી ઉત્તાદ નરચનમાં પાસેથી પણ શિક્ષણ મેળવ્યું હતું, કારણ કે મહેસુર નાન્યના દરખાસ્તના રાજ ગાયક હતા, ત્યાં તે અપારનવર જતા હતા ને શીખતા હતા

૧૯૦૨માં ઉસ્તાદ મિયાખાનની ગમકેતુ અત્રુ કરણ કરી બધાને હિમ્મત કરી નાખ્યા ૧૯૦૬માં

મહેસુર નરમે રિત્યાદશમી મિમિરો મ ગીનનો જન્મો ગોઠવ્યા તેમાં ખાંમાદેને 'સુવર્ચ્ચક્ર' પ્રાપ્ત થયો નિઝામ સગરે તેમની માવનીથી પ્રસન્ન થઈ નીમની મુકિશ બેટ આપી કલમખાના ખાણુ કુલીયદે આવકાર્યા જ્વાલિયના મદારજ કુમાર ગમુપનના બીલાએ પાંચ વર્ષ પોતાની પામે રાણી દાંધા ૧૯૧૧માં કાકતામાં તેમની મિત્રા મનમગને સગ્નને પ્રગતા મ્મનાં તેમણે શિયા માથે લગ્ન કરવા ના પાડી

વડોદરાના મહારાજ સયાજીરાવ નીળએ તેમને સોધી મળારી જન્મોત્તમ પ્રસંગે સંગીત સાભાનું મુખ બન્યા મારિક ઉપિયા ગોના અને પચામ સવારીના એ રાતે તેમની કાવત ખાનામાં નીમણક થઈ ૬ મ ૧૯૧૨ની સાવમાં ને તે પછી ઇનના અત સુધી વડોદરા તેમનું વનન વ્યુ

૬ સ ૧૯૧૬માં મિદના પ્રિન્સ એફ વેલ્સને સંગીતથી મુખ કર્યા હતા આજ વર્ષમાં હંચોર નરેશ તુકેશ્વર દોડકરે તેમની કાને મિદદારી તેમને ૧૫૦૦૦ને ગળાને રત્નક ઠો, પાચમેનો પોવાક ને દશ હજાર રાકકાથી નનાવ્યા હતા અખિન ફિદ સંગીતની પરિપદેની એકેકો વડોદરા, નિદી બનાસ, કાકતા, અતીમદ અલ્લામાદ થતી તેમાં તે પોતાની આચરી કનાથી સૌને આજ નાખના 'નાદમલ'ની સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરી શમ્તા પ્રખ્યાત ગાનગોસાધ્યે તેમનું શિષ્યત્વ મહણુ ક્યું

૧૯૨૫માં લખનીમાં તેમને 'સંગીત મૂકામણીની, અલ્લામાદમાં 'સંગીત ભારકર' અને 'સંગીત સરોજ'ની ઉપાધિઓથી નવાજવામાં આવ્યા હતા ૧૯૨૬માં તે મહેસુરના મૃયેશ હાફિઝમાં સાથે હરાદામાં કિતયા વિજ્ઞેથી થયા લુગનમદીમાં અને સાત સાત પારિતોષિકો જીત્યા ને 'આદનામે મૌરીમીની નાનવતી પદની મેશી

વડોદરાનાં મહારાણી કે અિણાનાથ સાહેબને મુનકલી રામ આતાથી વાતાનરજુના પનનાને પરિચય કરા થો હતો તેમ જ ત્રીમત ફતેસિદારને પલુ એવો જ એક બીએ પરિચય કરાવેો હતો

શ્રીમત સયાજીરાવે તેમને 'જ્ઞાનગ્ન'ની પદવી અને પોપાકધો નરાજી દરબારમાં ખુશીનું આન આપ્યું. મુબમમાં ૧૯૪૨માં 'સંગીત સપ્રાટ'નો ૬૦૦૦ મેળાએ તેમજે મળેલી રૂબોનો સહઉપયોગ કરી દાનમાં આપી હતી તે એક મોટા કવિ પણ હતા અને તે 'પ્રેમપિયા'ના નામથી કાવ્યો લખતા. તે કથા તે ભાન બનેલા અભેડ હતા તેમજે કુપદ્યુમાર, કુમરી, તરાના, દરખા, દાદરા આદિમાં કાવ્ય રચના કરી છે તેમના શિષ્ય મડળમાં ૫ એસ એન રતનગનકર, હતાકેતુમેનખા, આતા કુમેનખા, અગમતકુમેનખા, રવામી વદનભાસ સોહનસિંહ, કુદનનાન સાયગય, ચદ્રગેખર પડયા, દમીદખા, સુશીનકુમાર ચૌમે, દિલિપચન્દ વેદી રજનીકાંત દેસાઈ, શરાફતહુમેનખા વગેરે છે તેઓ ૧૯૫૦માં આ દુનિયા છોડી ગયા

જ્ઞ

ડૉ. પ્રતાપરાય મોહનલાલ મોદી

એમ.એ., પી.એચ.ડી.

પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભાના સન્માનિત સભ્ય છે વડોદરામાં ૨મી રજા છે જન્મ ૧૮૯૪માં જન્મ રથળ વતન લાનનગર ૧૯૫૩ થી વડોદરા છે જ્ઞાતિએ વૈશ્ય પોથારી દસાશ્રીમાંથી પોરવાડ વાણીયા છે પૂર્વજો વેપારી હતા પુત્રેએ ઉચ્ચ શિક્ષણ પ્રાપ્ત કર્યું છે પત્ની સૌ. જયાકુમારી કર્વે મેટ્રિક છે

શિક્ષણમાં એમ.એ., પી.એચ.ડી. વ્યવસાય અધ્યાપનનો ૧૯૨૩થી ૧૯૫૩ સરકૂતના પ્રાધ્યાપક છેના પાંચ વર્ષ પ્રિન્સિપાલ શાળામાં કોનેજ લાવનગર ૧૯૫૩ થી ૬૦ તુલક નોકરી છે સાહિત્ય પ્રવેશમાં ત્રિશિષ્ટ અભ્યાસ વેદો કૃષ્ણપદ્ધે, ગીના સ્વલસૂત્રને લાખ્યોનો છે. દાલમાં બરોડા યુનીવર્સિટી તરફથી એન.એ. પી.એચ.ડી. તથા વાચરપદ્ધે વરાવે છે પ્રકાશનો ભગવદ્ગીતા એકે અલિનન દષ્ટિ બિદુ વડોદરા ૧૯૬૧ ભગવદ્ ગીતા સ્વળ યુગરાતી અનુવાદ વડોદરા ૧૯૬૪ તથા ૪ અથો અંગ્રેજીમાં લખ્યા છે

રામાનુજયાર્મ દિ દુષર્મના મૂળાતે જા યુનીએ પ્રસિદ્ધ કર્યા છે. તેમજ ૬૦ લેખો પ્રસિદ્ધ થયા છે દિન્દી સરકૂત એર્ડના સભ્ય છે ૧૯૬૬માં

સરકૂત માટે નેશનન એવોર્ડ મળ્યો. અણુભાષ્યનુ આપાત કર્યું છે તે કર્વે પત્રી પ્રસિદ્ધ થયે

જ્ઞ

પ્રો. પ્રદીપકુમાર જમુલાલ શાહ

જન્મ વર્ષ-૧૯૩૩ જન્મ રથળ વતન-વડોદરા જ્ઞાતિ-જેન રહિંક પિતા મુબમમાં મોનીગીટર હતા શિક્ષણ વડોદરા યુનિવર્સિટી યુગરાત યુનીવર્સિટી તથા કેવિફાર્નિયા યુનિવર્સિટી (બર્કલી)માં રાજ્ય શાસ્ત્રમાં એમ.એ. તથા આતરાજીય રાજકારણમાં એમ.એ.ની પદવી પ્રાપ્ત કરી છે

વ્યવસાય બરોડા યુનીમાં રાજ્યશાસ્ત્રના પ્રાધ્યાપક તરીકે કામ કર્યું છે

પ્રકાશન-સરોધનના પત્રો અને લેખો-કારટ એન્ડ પોલિટિકન પ્રોસેસ-એશિયન સર્વે મા તથા બીજા લેખો ભારતના ઇન્ડિયન જર્નલ એન્ડ પોલિટિકન સાયન્સ, બરોડા યુનિવર્સિટી જર્નલ તથા ઇન્ડિયનરિવ્યુ મા પ્રગટ થાય છે

લરકી બ્યૂરચના ભૌગોલિક રાજકર્ણ તથા સરોધન એ પ્રિય વિષયો છે

વિદેશ નીતિના પાપા ૧૯૬૭માં પ્રસિદ્ધ થયું છે. બીજા પણ પ્રગટ થનાર છે

જ્ઞ

શ્રી બાલકૃષ્ણ યુનીલાલ જોશી

જન્મ રથળ વતન-સિનેર જન્મ વર્ષ ૪ સ ૧૮૯૫ માતાનું નામ યુનાનના પિતાનું નામ યુનીનાન જ્ઞાતિએ ઉદીન્ય રોળકિયા બાલકૃષ્ણ શિક્ષણ મેટ્રિક એસ.ગી.મી. વ્યવસાય અધ્યાપનનો (કેળવણી ખાતુ) દાનમાં નિવૃત્ત છે સાહિત્ય, સંગીત અને સ્કોલિંગમાં સારો રસ ધરાવે છે

સાહિત્યમાં પ્રવેશ વારસાગત સરકારો, મિત્રો અને સાહિત્ય વાચનથી બન્યો, 'જ્યોતિ' નામના કવિતાઓ રચના

માતૃભાષા ઉપરાત અંગ્રેજી, હિંદી, બંગાળી, મરાઠી અને સરકૂત ભાષાઓનું જ્ઞાન ધરાવે છે

પ્રમુખનું યુનિના-સયાજી રિજયની જેન-૧૯૦૪) તેમજ કાકર કે ડીટકી-૧-૯૯ એવક દપતિ, ગોરી, સન્યાસિની, મુમતિ રજનીગી તનન-૧૧૧૩ નવનકથા-૧૯૧૪થી ૧૯૨૯માં પ્રસિદ્ધ થઈ છે સાદસકથા-

પામે ક્યોં છે વ્યવસાય અધ્યન ને મુદ્દમાર્થ છે આદિત્ય પ્રવેશ પિતાને એ મેગી બહેનોની પ્રેરણા મેગી સાહિયમાં રસ લેવા માગ્યો ને લેખન કાર્ય શરૂ કર્યું પ્રમશન, ગીતાધર્મ, આનંદજન કનેયો, વીજેના મોતી આદિ જ મયિકોમાં લેખન સામગ્રી પ્રસિદ્ધ થઈ છે થયે જાય છે આનુ સાને જોન છડિયા સરૂત યુનિવર્સિટી તરફથી 'સાહિત્યરત્ન'ની ઉપાધિ પ્રાપ્ત કરી છે

સૌ. પ્રવીણાબહેન નવીનચંદ્ર પાઠક બી.લીટ

જન્મ વર્ષ-૧૯૪૬ જન્મ સ્થળ-વડોદરા જ્ઞાનિ નાદેરા બ્રાહ્મણ બાળીના લેખક અને જ્ઞાનનત કથામંત્ર શ્રી રવિશંકર પાઠકના પુત્રી શિક્ષણ-એસ એસ સી સુધી વડોદરામાં તેમ જ રાષ્ટ્રભાગ્યારત્ન શ્રમાયણ પ્રવીણ છે પિતાજી પામે સરૂત અને ગુજરાતી અભ્યાસ કર્યો છે

પિતાજીની પ્રેરણાથી વ્યવસાય અધ્યાપન વાચન લેખન અને મુદ્દમાર્થ સાહિત્ય પ્રવેશ કર્યો છે બાળવાતા લઘુકથા ને નાટિકાઓથી શરૂઆત કરી છે અને દૂકા લેખો પણ લખેલા છે

પ્રકાશનો કૌયો, શારદા ગીતાધર્મ આનંદજન વિજેના મોતી ઓદિત્ય પ્રકાશ વગેરે સામયિકોમાં તેખન સામગ્રી પ્રસિદ્ધ થઈ છે, ને યાચ ■ હિંદી લેખોને અનુવાદ પણ કર્યો છે સાહિત્ય મેવા બન અખિન ભારતીય સારંગીતિક વિદ્યાપીઠ તરફથી ૧૯૬૬માં એમને પણ પિતાજી અને બહેન સાથે બી લિંગની ખાનદ ઉપાધિ મળી છે

શ્રી ભારતીબહેન બિહારીલાલ નાણાવટી

બી.એ. બી.એડ., મોન્ટેસોરી રિપોર્ટા યુક્ત

જન્મ વર્ષ ૧૯૩૫ જન્મ સ્થળ વડોદરા જ્ઞાનિ એ સિસવાડ લલિત છે આનંદજનના તંત્રી રમણ નાનના ત્રીજા પુત્રી છે તેમના પત્ની બી એસ સી એન. એન બી, એ એમ છ છે

આનંદજન માસિકમાં વ્યવસ્થાપક તરીકે વર્ગે સુધી મમ મ્યુ છે તેમજે આનંદજન માસિકમાં બાળેપયોગી 'એવર'ના બાળનિબાગમાં, તથા આનંદજનના હિંદી, લોખંડીના બાળનિબાગમાં બાળકો માટે ઘણા લેખો લખ્યા છે આકાશવાણી ઉપરથી તેમના ઘણા કાર્યક્રમો પ્રસારિત થાય છે

નવરોજ, બાળકનીયો, વાચનિત્ર ને દિનિત્રમાં (પોસ્ટલ) મોગ્યો માટે નવનિકાઓ લખી છે

ગ્રો. વિક્રમરાય વિનાયકરાય મજુમદાર એમ.એ., બી.લી (લડન)

જન્મ ૧૯૧૨માં પેગનાદમાં વડનગર નાગર જ્ઞાનિ થયો છે પ્રાથમિક તથા માધ્યમિક શિક્ષણ વડોદરામાં સયાજી હાઈસ્કૂલમાં થયું છે કેનેડાના શિક્ષણની નેશનલિસ્ટ મુખર્ષીમાં ' ચોકગ્રામસ તેજપાગ મોર્ડર ' તરીકે ચર્ચ હતી

ગુજરાતી સાથે તેઓ એમ.એ થયા છે અને બી.લી થયા પછી શિક્ષણ યાત્રાની ઉચ્ચ પંતી લડનમાંથી મેગી છે ભાષા અને સાહિત્યના શિક્ષણમાં સારો રસ ધરાવે છે

મનોવિજ્ઞાનના ટેરડ સબધી તેમજે કેન્ડક ઓલિક સંશોધન કર્યું છે તેમના પત્ની સૌ હેમનિતી પણ બી.એ, બી.લી થયા છે અને શિક્ષણનો વ્યવસાય સભાગ છે

મધ્યમ આર્થિક સ્થિતિના એવા મજુમદાર કુટુંબમાંથી આવ મેજે સાદસ મરી પંદેરા શિક્ષણ માટે જ્ઞાનો થયા તેમના ભાગે જાય છે બી.એ નામે તેમની પ્રસ્તિત સથાજી માવદાનમાંનામાં અને ૧૯૩૭ મા પ્રસિદ્ધ થઈ છે

શ્રી પંચપાદ ગોકુલામી શ્રી ૧૦૮
શ્રી મજલિસ લગ્ન મહારાજ
મહુમ શહીદત સભા, સુરત

શ્રી રાજિવ લ ભામુરાજ ભેરો
ચિત્રવિદ્યાવિરાજ 'દયારામ ત્રય ચિત્ર મથેશ્વર'

શ્રી સુરેશ ચંદ્ર નંદનભાઈ ભેરો
બી ડીએમ, એવમેલ બી
'કવિ દીનાકર'

નવિશી હરેન્દ્ર દીક્ષિત
લકેરી' કમળ સભા

શ્રી હીરન, દોઢિયોપથી નિવસાવ
'પિતાનો મહલમા અનુવાદ'ના કવિ

જી હીરજીભાઈ રસલમજી, બી એ બી એસસી
'કવર હિંદુસ્તાની સ પીન ઇલિહાસ'ના વેપક

શ્રી. દેવગિતની વિક્રમગાય મજસુદાન
બી એ ,બી ટી , બ નસાહિ યના વેપિકા

શિકારકથા, જીવન ચરિત્રો-નવલિકા સંગ્રહ મરી
ચિદા, સુન્દર. સાપ્તી મા, આરમ્ભ શશિકલા, ઉત્તમ
વગેરે છે. તેમજ કેટલીક કૃતિઓ હજી અપ્રગટ
પણુ છે.

૨૨

શ્રી બાલમુકુન્દ મણિલાલ રોક

જન્મ વર્ષ ૧૯૩૨. જન્મસ્થળ વતન વડોદરા.
જ્ઞાતિએ વણિક. માતા પિતા સંસ્કારી હતાં, તે
પ્રતિષ્ઠિત પિતાએ જ્ઞાતિ મંડળમાં મેવા કરેલી. તે
વેરતન રેલેના જનરલ એકાઉન્ટન્ટ હતા રીટાઈર્ડ
થવા પછી પણ એ વર્ષ એસ. ડી. ઝોફીસમાં
ડીપીક્લનક એકાઉન્ટન્ટ તરીકે અને બેરોડા બેરો
મ્યુનિ આ ઇમેક્ટીક રીપાઈમેન્ટમાં એકાઉન્ટન્ટ તરીકે
પણુ એક વર્ષ સેવા કરી હતી માતા કમળાબેન
ધર્મપ્રેમી ને સરકારી છે, બીજા ભાઈઓ પણ
સારી નોકરી કરે છે. તેમનાં પત્નીનું નામ સૌદામિની
છે, તે બી.એ થયેલા છે તેમના પિતા આર્મીસ્ટન્ટ
એકાઉન્ટન્ટ હતા સંતાનોમાં એ પુત્રીઓ વિજા ને
દેયા અને એક પુત્ર પરેશ છે.

■ પ્રાથમિક ને, માધ્યમિક શુ
વડોદરામાં જ લીધું એસ. એસ સી. ૧૯૫૧માં
થવા ઉચ્ચ શિક્ષણ બેરોડા કોલેજમાં લીધું અને
વિજ્ઞાન ક્ષેત્રે ૧૯૫૫માં તે બી.એના પ્રથમ વર્ગમાં
ઉત્તીર્ણ થયાં એમ એ. ગુજ. મુની ૧૯૫૨ અવસાન
મ સ. ધુનિ બેરોડામાં ફેકલ્ટી એક્ એલ્યુકેશન
એન્ડ સાયકોલોજીમાં ફેલો તરીકે નીમવા ને ૧૯૬૦
સુધી ચાલુ રહ્યા

૧૯૬૦થી સરદાર વલ્લભભાઈ આર્ટ્સ કોલેજમાં
અમદાવાદ મનોવિજ્ઞાનના પ્રાધ્યાપક અને મનોવિજ્ઞાન
વિભાગના અધ્યક્ષ તરીકે કામ કરે છે.

સંપાદન-આધુનિક મનોવિજ્ઞાન ત્રીજી આગ્રતિ
સામાન્ય માનસ શાસ્ત્ર, મનોવિજ્ઞાનની રૂપરેખા,
તર્ક શાસ્ત્ર, બાળમનોદષ્ટન વ્યવહારગત મનોવિજ્ઞાન
વૈવક્તિક રક્ષા યોજનાનુ મનોવિજ્ઞાન અને સામાન્ય
મનોવિજ્ઞાન

૨૩

શ્રી. લક્ષ્મણદેવ મજમુદાર

એમને જન્મ પેટલાદમાં વડામરા નામરજાતિમાં
પિતા જયરામ લખુભાઈ દેસાઈને લીં સને ૧૮૯૨
માં થયો હતો.

તેમનું લગ્ન મહુધાના મજમુદાર પિતાવડાવ
સાથે થયું હતું. પતિને વિવિધ ભારતરના વ્યવસા-
યને લીધે દેશ પરદેશમાં રહેવાનું થવાથી, તેમને
હિંદી તથા મરાઠી ભાષાઓ બહુ સારો પરિચય
મેળવવાનો લાભ થયો હતો

અન્યાતની બદાર જેમને રહેવાનું બન્યું નથી
નની બહેનો કરતાં લક્ષ્મણદેવનું વ્યવહારોપયોગી ભાષા
જ્ઞાન નોંધપાત્ર બન્યું છે. તેના પરિચયે તેમને હિંદી
તથા મરાઠી સાહિત્યમાંથી ધર્મકથાઓ અને લોક-
કથાઓ બહુસંખ્યાની સારી તક મળી હતી

તેમની એવી અનુવાદિત અનેક વાતોમાંથી,
ત્રણ, 'દસે આગળિયે વેદ, (૧૯૬૭) માં પ્રગટ
થઈ છે.

૨૪

સૌ. ભાનુબહેન ચંદ્રકાન્ત ત્રિવેદી (પટેલ)

સૌ. ભાનુબહેનો જન્મ કસર (તાલુકે પેટલાદ)
માં સાહેબ નાગર કુટુંબમાં થયો હતો એમના
પિતાશ્રી માણેકલાલ પંથા જ્ઞાતિના અગ્રેસર હતા
અને માતૃશ્રી મણિબહેન ઉર્ફે નાથીમેન પણ તેવું જ
આન ધરાવતાં હતા

અમેદાર તાલુકે મેરસદના શ્રી બાપાવાસ
ભાઈલાલ ત્રિવેદી ગામના પૌરાણિક પટેલ તરીકે વીસેક
વર્ષ સુધી અધિકાર પર રહેવાથી તેમ જ વંશપર પરાના
મુખી બનાદારના અધિકાર (વારસાગત) મળેલા
તેથી તેમનું કુટુંબ પટેલ કુટુંબ તરીકે જાણખાતું
હતું. ભાનુબહેનનું લગ્ન તેમના પુત્ર ચંદ્રકાન્ત,
સાહિત્યરત્ન, સાહિત્ય મહેાપાધ્યાય, વિજ્ઞાનાચરપતિ
સાથે થયાં છે ત્રેમાનદ સાહિત્ય સંજ્ઞાના મંત્રી
તરીકેના કામકાજમાં ભાનુબહેન સક્રિય રસ લઈ સાથ
આપે છે.

સૌ ભાનુબહેન શ્રી ચિમનાપાઈ જી સમાજ
તથા અખિલ હિંદ મહિલા પરિષદ વડોદરા શાખાના
પણુ સભ્યપદે રહી ત્યાંની પ્રવૃત્તિઓમાં રસ લઈ
રહ્યાં છે

૨૫

(કે.) મહાલિની મનોરાયચંદ્ર મહેતા એમ. એ

જન્મ ૧૯૩૪, પેટલાદ, મેરાળમાં, વડામરા
નાગર જ્ઞાતિમાં થયો માતાનું નામ વસીમતી,
એમના વૈજ્ઞાનિક પિતા લુમ્બમ્બાઈ માનવતરાર હતા

મહુવર્ષના દત્તા ત્યારે વડોદરાના વતની શિક્ષણ-
વિકાસી પિતા નગેશચંદ્રનું આકાશ અનસાન થયેનું.
બાલક ભાવિનીનું શિક્ષણ પેટનાદ મોસાળખા, અને
પછી વડોદરા સયાજી દાર્શનિકન અને બરોડા કોલે-
જમાં થયું. સરકૂત અને ગુજરાતી સાથે બી એ
અને એમ એ ની પદવી બીજા વર્ષમાં મેળવી છે

સયાજીરાવ યુનિ પ્રાચ્ય વિદ્યામંદિર, વડોદરા
યુનિવર્સિટી દ્વારા થતા રામાયણ-સંરોધન કાર્યમાં
નવ વર્ષ સુધી તેમણે એકધારી સેવા આપી છે
ત્રન કથાઓ, તથા લોકગીતો વગેરેનું સંપાદન
કરવામાં એ સારો રમ ધરાવે છે

"ગુજરાત રાજ્ય લોકસાહિત્યમાળા"ના મહુકક
પ્રથમા (૧૯૬૬) તેમના 'સાસુ અને વહુના જે
ગરબા પહેવી વાર પ્રગટ થયા છે 'મહુકક બીજો'
(૧૯૫૬)માં 'અનંત અતુર્કશીની વ્રત કથા' તથા
'વીણુવા મોતી' દીનાળી અઠક સ ૨૦૦૭માં 'વિવિધ
વિનાહના લોકગીતો-પંખીડોના વિનાહ, શાકલાલનો
વિવાહ, વનસ્પતિના વિનાહ વગેરે વિનાદી ગીતોનું
સંપાદન કર્યું છે

સૌ. હેમન્તિની વિક્રમરાય મજબુદાર
બી એ, બી ડી

જન્મ પેટનાદમાં સન ૧૯૨૭માં વડનગર
નાગરપાલિકા પિતાની રેલ્વેમાં ફરતી નોકરી હોવાને
કારણે બહુ મિલકતી વડોદરામાં તેમના આમાં રાજેન્દ્ર
દેસાઈને ત્યાં રહી મેગ યુ હતું

મેટ્રિક થાના અરસામાં તેમનું લગ્ન શ્રી
વિક્રમરાય મજબુદાર એમ એ ડી ડી (લ.કન.) સાથે
થયું મહુકકના મજબુદાર કુટુંબમાં પ્રવેશ પામતી
આ કુનવધૂને સાહિત્યના તથા શિક્ષણનાત્મક
સરકાર સુખબ બન્યા

શાળા કોલેજમાં સંવાદો, સંગીતરૂપકો વગેરે
લખાને બજાયા, બી એ તથા બી ડી નો અભ્યાસ
પૂરો થતા, શિક્ષણ સેત્રમાં પતિની સાથે પ્રગતિ
સાધી વડોદરાની જી સિદ્ધાંત પાઠશાળામાં પરોક્ષ
અધ્યાપનકાર્ય કરે છે સંસ્થાની સારકુલક
પ્રગતિઓનું સંચાલન કરતા કરતા લેખન પ્રવૃત્તિ
વેગવાન બની

તેમના લેખો અને કાવ્યો બાનગિન માસિકમાં
તથા વડોદરાના 'સયાજી વિજય'ના સ્ત્રી વિભાગમાં
પ્રગટ થયા છે 'બાનગિન' માસિકમાં "ચૂ ચૂ
મામાના પનાકો"ની લેખનાળા લોકપ્રિય બની
હતી "ગુજરાતી સાહિત્યના મહાપદ સ્વરૂપો"
સળધી પુસ્તિકા તેમાં કરી રહ્યા છે

સૌ. ભારતીબહેન રમેશચંદ્ર પાઠક
(સાહિત્યરતન)

જન્મ વર્ષ ૧૯૪૧ જન્મ સ્થળ સારસા તાલુકો
આબુદ જાતિએ નાદોરા બ્રાહ્મણ જાણીતા સાહિત્યકાર
શ્રી રમેશકર ન પાઠકના મોટા પુત્રો છે માતાનું
નામ સૌ વિનયાગૌરી પાઠક છે શિક્ષણ એસ એસ
સી સુધી વડોદરામાં તેમ જ પિતાજી પામે સરકૂત
ગુજરાતી અને હિંદી સાહિત્યનો અભ્યાસ કર્યો છે,
'ગમાયણ પ્રતીક'ને હિંદીનાં નવ પરીક્ષા પસાર
કરી છે. અભ્યાસ અધ્યયન લેખન વાચન ને ગ્રંથ
કાર્ય છે સાહિત્યમાં પ્રવેશ ૧૪ વર્ષની ઉંમરે નાની
નાની વાર્તાઓ ને બાળ સંવાદોથી કર્યો છે પ્રકાશનો
શારદા, કન્યા ગીતાધર્મ લોકસત્તા, વીણુભામોતીમાં
લઘુકથા, ધાર્મિક લેખો વગેરે પ્રગટ થયા છે

શ્રી હનુમાન પ્રસાદ પોદ્ધેરના એક હિંદી
પુસ્તકનો 'સુવર્ણમુદ્રા' નામથી અનુવાદ પણ કર્યો
છે તેમની સાહિત્યની કદર કરીને અખિન ભારતીય
સરકૂત નિધાપીઠે 'સાહિત્ય રતન'ની માનક ઉપાધિ
પ્રદાન કરી છે

એમાં વખતમાં રામાયણના સ્વાં પાલો સંવાદ
માળા રત્નશ્રિકા (સંપાદન) સુવર્ણમુદ્રા (અનુવાદ)
ગોતા પાઠાવતી વાર્તિકા-બાળ વાર્તાઓ પ્રગટ
થનાર છે

કું. પ્રતિભાબહેન રવિશંકર પાઠક
'સાહિત્યરતન'

જન્મ વર્ષ-૧૯૪૯ જન્મ સ્થળ-સારસા
તા આબુદ જાતિએ નાદોરા બ્રાહ્મણ વડોદરાના
જાણીતા સાહિત્યકાર શ્રી ગમિશક પાઠકના નાના
પુત્રી છે, શિક્ષણ-એસ એસ. સી સુધીનું વડોદરામાં
વહુ છે અને ગુજરાતી હિંદીનો અભ્યાસ પિતાજી

પામે ક્યોં છે ન્યનસાય અધ્યન ને ગૃહકાર્ય છે
આદિત્ય પ્રવેશ પિતાને મે મોગી મહેનોની પ્રેરણા મેગી
સાહિયમા રસ લેના આંડયો ને લેખન કાર્ય તર
ક્યુ પ્રમથન, ગીતાધર્મ, આનજીવન કનેયો, વીજેના
મોતી આદિ સમયિકોમા લેખન સામગ્રી પ્રસિદ્ધ
થઈ છે થયે જાય છે આનુ સાને જોન ઇડિયા
સ રફત યુનિવર્સિટી તરફથી 'સાહિયરન'ની ઉપાધિ
પ્રાપ્ત કરી છે

જ્ઞ

સૌ. પ્રવીણાબહેન નવીનચંદ્ર પાઠક બી.લીટ

જન્મ વર્ષ-૧૮૪૬ જન્મ સ્થળ-વડોદરા જાનિ
નાદેરા જાણીય જાણીના લેખક અને ભાગવત કથાકર
શ્રી રવિશ કર પાઠકના પુત્રી શિક્ષણ-એસ એસ સી
મધી વડોદરામા તેમજ રાષ્ટ્રભાગવત 'ગમાયણ
પ્રતીણ' છે પિતૃ પામે સરફત અને શુજરાતી
અભ્યાસ કર્યો છે

પિતાશ્રી પ્રેરણાથી યનસાય અધ્યાપન વાચન
લેખન અને ગૃહકાર્ય સાહિત્ય પ્રવેશ કર્યો છે
બાગવાતા લઘુકથા ને નાટિકાઓથી શરૂઆત કરી છે
અને દ્રુપદ લેખો પણ લખેલા છે

પ્રકાશનો કૌયો, ચારણ ગીતાધર્મ, આનજીવન
વીજેના મોતી આદિત્ય પ્રકાશ વગેરે સામયિકોમા
નેખન સામગ્રી પ્રસિદ્ધ થઈ છે, ને થાય છે હિદી
લેખોનો અનુવાદ પણ કર્યો છે સાહિત્ય મેના બન
અખિન ભારતીય સારફતિક વિદ્યાપીઠ તરફથી ૧૯૬૬મા
એમને પણ પિતાશ્રી અને બહેન સાથે બી લિંગી
માનદ ઉપાધિ મળી છે

શ્રી ભારતીયબહેન બિહારીલાલ નાણાવટી

બી.એ. બી.એડ, મોનગેરી ડિપોમા યુક્ત

જન્મ વર્ષ ૧૮૩૫ જન્મ સ્થળ-વડોદરા જાનિ
એ વીસનાડ વણિક છે આનજીવનના તરીકે મળ
જાના નાજ પુત્રી છે તેમના પત્ની બી એસ
સી એન એન બી, એ એમ ઇ ઇ

આનજીવન માસિકમા વ્યવસ્થાપક તરીકે વર્ષો
મુધી કામ મ્યુ છે તેમજે આનજીવન માસિકમા
બાનોપયોગી 'મેવક'ના બાનવિભાગમા તથા
આનસાપ્તાદિકો, લેખસત્તાના આનવિભાગમા બાગકો
માટે ઘણા લેખો જુખ્યા છે આકાશવાણી ઉપરથી
તેમના ઘણા કાર્યક્રમો પ્રસારિત થાય છે

નવરોડ, બાજકનેયો, લાહિન ને દનિકોમાં
(તોડસતા) મોગઓ માટે નવનિકાઓ તપા છે

જ્ઞ

મો. વિક્રમરાય વિનાયકરામ મજસુદાર એમ.એ., પી.ડી. (લડન)

જન્મ ૧૯૧૨મા પેન્નાદમા વડનગર નાગર જાતિમા
થયો છે પ્રાથમિક તથા માધ્યમિક શિક્ષણ વડોદરામા
સ્માજ હાઈસ્કૂલમા થયુ છે કોનેનના શિક્ષણની
બેગનાઈ મુખ્યત્વે એકબેલાસ તેજપાગ મોડર
તરીકે થઈ હતી

શુજરાતી સાથે તેઓ એમ.એ થયા છે અને
બી.એ. થયા પછી શિક્ષણ શાસ્ત્રીના ઉચ્ચ પત્તી
લડનમાથી મેળવી છે ભાગ અને સાહિત્યની
શિક્ષણમા સારો રસ ધરાવે છે

મનોવિજ્ઞાનના ટેસ્ટ સબધી તેમજે કેનક
મોલિક સંશોધન કર્યુ છે તેમના પત્ની સૌ
હેમન્ટિની પણ બી.એ., બી.એડ. થયેના છે અને
શિક્ષણનો વ્યવસાય સલાજે છે

મધ્યમ આર્થિક સ્થિતિના એના મજસુદાર
કુટુંબમાથી આપ મેજે સાલસ કરી પરદેશ શિક્ષણ
માટે જવાનો થય તેમના બાગે જાય છે 'નામ
નામે તેમની પુસ્તિકા સમાજ બાવતાનમાગામા
સને ૧૮૩૭ મા પ્રસિદ્ધ થઈ છે

શ્રી યુન્યથાઈ ગોકલામી શ્રી ૧૦૮
શ્રી મજરાલલ લલ મહારાજ
મધુખ શુક્રાદિત સખા, સુરત

શ્રી રાઘવિય લ બાનુચકર ભેશી
ચિત્રવિદ્યાવિશાલ 'દયારામ મય ચિત્ર ગ્રંથાલય'

શ્રી રાઘવિય શ્રી રુચીલાત મહારાજ ભેશી
શ્રી રામ, ભેશીલાત શ્રી
'કવિ હીવાકર'

શ્રી ચંદ્રે હીસિત
'કહેરી' કમલ સખા

શ્રી હીરનાઈ, હોમિયોપથી નિષ્ણાલ
'પિતાનો ગરલમા અનુચાલ ના કવિ

શ્રી હીરનાઈ રૂસ્તમજી, બી.એ., બી.એમ.સી.
'કચર વિદ્યુત્તાની મનીષી હવિદાસ'ના લેખક

શ્રી હેમનિતી વિક્રમરાય અનુચાલ
શ્રી.એ., બી.ટી., બ. વચ્ચાલિ યના લેખિકા

વિધમાન સારસ્વતો

શ્રી સી. ની. બાઈ નહાઈ દેસાઈ
પૂર્વનાટક અકાદમી સંભાળિત રંગભૂમિનાટક

શ્રી વનરાજ રમણલાલ શાહ
બલસાહિતના લેખક તથા ન્યૂનિયમકાર

કવિશ્રી વનરાજ ચૌધરીલાલ રાવળ
કવિ કમલસુધા

શ્રી વિજયભાઈ કમ્બલિયાર (અવિષ્ટ)
સર્વ કલ 'વીલેલા મોલી'

શ્રી વિનુભાઈ છટ્ટોપાધ્યાય પટેલ એમ. એ.
'મુદ્રાધિકાર'ના લેખક

શ્રી વિમલ દેવેન્દ્રશય મજમુદાર
પી. એ. બી. એડ, મીડિયમિસ્ટ્રી

કે. જે. બી. કદમ્બલાલ સુનદી
બી. એ. એલ. એ. એમ.

ગોસ્વામી શ્રી મજમુદાર લાલ
વિદ્યાવિમાન કાકરાની
સરનાથક પટેલ પિક્ચર મહિરના આચાર્ય

શ્રી. મનુભાઈ મોતીભાઈ પટેલ

જન્મ વર્ષ ૧૯૨૦ વતન વડોદરા, અમદાવાદી પેઢાના જન્મ સાતિ પાગીદાઈ કૌટુંબી પરિચય જોગીદાસ વિદ્યન સાતમી પેઢીએ એમના દાદા થાય, જેમના નામ વિપરીત જોગીદાસ વિદ્યનની પોળ નામ પડ્યું છે પિતા શરમા કેજનણી ખાતાના નોકરી કરતા પાછળથી ખાનગી ધ ધો-વેપાર કરતા

ગુપ્ત વયસાય સમાજ સેવા સર્વ-ટ્રસ્ટ બોર્ડ થી પીપન સોસાયટીના આજીવન મેન- તરીકે પૂરા સમયના સેવક બન્યા છે હાન સસદ અગ્ર્ય છે ૧૯૬૭ થી ૬૭ સુધી ગુજરાત વિદ્યાનસભાના હતા થોડો સમય ડો. જીરાજબાઈના પ્રધાન મંડળના મેનણી ખાતાના નાયબ પ્રધાન હતા

આદી ગ્રામલોગ મોડર્નના સભ્ય તરીકે અને પ્રતિલોગના રસ લે છે વિદ્યાર્થી, યુવક અને મેનાદળ પ્રવૃત્તિના સક્રિય રીતે કામ મ્થુ ૧૯૫૮ના રાજિવા, તથા યુરોપનો પ્રવાસ કર્યો

માહિત્ય પ્રવેશ બી એ મા ગુજરાતી સાથે બીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ, તેના પુરતો સાહિત્ય પ્રવેશ ગણાય સર્જનના દૃઢ લેખો મોધો તથા રેડીઓ પ્રચલે

૯ પ્રક શનો-સેનાદળપત્રિકા તથા નશાળી માસિકના તત્તી તરીકે વરસો સુધી કામ કર્યું

શ્રી સૌ. મનોરમા મજસુદાર

જન્મ ગોધરાના નજરાય દેસાઈને ત્યા થયો હતો તેમના પિતા વસાન મુ પાછના સ્ટેશન મારતર હતા તેમણે 'ગુમલસિદ્ધ અથવા સત્યનો જય' નામે વાર્તા લખેલી તે તેમના જમાનાના ખૂબ લોકપ્રિય થઈ હતી

મનોરમાનુ લગ્ન વડોદરામાં શાંતિરાય મજસુદાર માથે થતા પિયરના સાહિત્ય સમ્મને પ્રોત્સાહન મળ્યું

સાહિત્ય માસિકમાં તેમની બમ્બેગરાની વાર્તા ૧૯૨૨ મા અને મસ્તુરી મહેન ૧૯૨૨માં છપાઈ મ ક III સ પાલિત મા તમારમાળાયા પૈયગાનું ગાડ નામે તેમની લોકપ્રિય છપાઈ છે અને

માળામા આ પાડ લેવાયો છે જેથી તેમને સારી પ્રસિદ્ધિ મળી છે

'મુખર્ષી ગુજરાતી હિંદુ સ્ત્રી મડગની લેખિત નિબંધ હરિકાવ્યા 'દાનના પ્રગર' વિન પર નિબંધ લખ્યા માટે બીજી દાનમ મળ્યું હતુ એ નિબંધ મળ્યું સુન્દરી માસિકમાં પ્રગર થયો છે

સતી નર્મદા' નામની તેમની એક ચોપડી સયાજીમાગસાનમાળા'માં ૧૯૪૦માં છપાઈ છે

શ્રી માધવપ્રસાદ રસેન્દ્રપ્રસાદ દેસાઈ

જન્મ વર્ષ ૧૮૪૬ જન્મ રથગ-મુ માઈ વતન સુરત સાતિ વડનગરા નાગર ગૃહસ્થ સુરતના બાણીતા દેસાઈ કુટુંબમાં આ પિનાયડી પ્રસાદના પૌત્ર અને રમે દ્રપસા પિતા ને શ્રી નિવેદિતા નહેન માતા અને શ્રી નદરા કર મહેતાના પ્રપૌત્ર ગિલ્લુ પ્રથમ નર ૧૫ મુખર્ષીની ન્યૂ મરી હાઈસ્કૂલમાં છે ના એ વર્ષ વડોરા એસપોરિમે નર હા રિફ્રેશમાં એસ એસ સી પછી મ સ યુની મા બી ઇ થયા પછી હાલમાં અમેરિકાના સ્ટેનફર્ડ યુની મા એમ એસ કરે છે અત્યાન સુધી બાણીતરની કારકિર્દી પ્રથમ સ્થાની પ્રાપ્ત કરી છે બ્યવસાય વિદ્યાર્થીના હાનમાં સાહિત્ય પ્રવેશ નયપણથી વાર્તા સાબળવાનો નાચનાનો અગ્રેજ સાદસ મ્યાગોમાથી ગ્રેડશ લઈ ગુજરાતીમાં લખવા માડ્યુ પ્રમખન 'વચિત્ર સાદસ કિશોરો માટેની સાદસ કથા થીમતી નિવેદિતા હા ૧૮૬૩

શ્રી સૌ. માયાદેવી મજસુદાર

બી. એ બી. એફ

પાખાના વડનગરાનાર સાંતિના 'ધારેખાન કુટુંબમાં થઈ ગયેના શ્રી રમનાથ શબુનાથ રડોદા રાન્યમાં ઉચ્ચ પોલીસ અધિકારી હોના હતા તેમનામાં ધર્નચિતન અને લેખનનો વાનમે પર પરાગત હતો 'જગતના ધર્મો સમધીનુ એમનુ પુત્રક આધ્યાત્મીક ગણાય છે

તેમના એક પુત્ર રમેશ ગૌતમ (સ્વામી પ્રભુન તીર્થ) નરમામાં જરમાં નત'માન ના તત્તી દત્તા ત્યારે પશિત જવાદનાના જરમાં પ્રવાસ રમ્યાન તેઓ અગત મત્રી રવા દત્તા તેમની પુત્રી ગાયા

निधमान् सारस्यते।

શ્રી લલ-નદી-નદા-દસાદી
 । નૃચનાદ-અગ્રા-મ-મ-નિત-રમ-મિન-દ

શ્રી વનરાજ રમણ ગાય શાહ
બવસાહિ બના હે મુકે તથા અભિનયકાર

કવિશ્રી ધનતલ ત્ર્યોમલ ય રાજગ
કવિ કમલસુખા

શ્રી વિગ્ન નંદ ઉમેદવામ ઝવેરી-(અનિષ્ઠ)
સપ્તક વીણેના મોતી

શ્રી વિનુભાઈ હાલભાઈ પટેલ એમ એ
મુદ્રણકર્તા ના લેખક

શ્રી વિભૂતિ દેવેન્દ્ર ચ મજમુદર
શ્રીએ બીએડ અગીતવિદ્યા ૬

કુ. વલ્લભી સદ્ગુણ સદ્ગુણી
જી.એ. એલ.એલ.એમ.
મરજી તથા મુખ્ય ના યોગક

આસ્વામી શ્રી યજ્ઞયજ્ઞ સહ સહ
વિદ્યાવિમલ જ કાકરે વી
સરસ્વતી જગદેશ્વરી મહાદેવિયમ્ સ મ

શ્રી. મનુભાઈ મોતીભાઈ પટેલ

જન્મ વર્ષ ૧૯૨૦ વતન વડોદરા, અમદાવાદી
પેળા જન્મ નાતિ, પામીદાર કૌટુંબિક પરિચય
મેઘાદાર વિદ્યુત સાતગી પેઢીએ એળના દારૂ થાય,
એળના નામ ઉપરથી મેઘાદાર વિદ્યુતની પેળ નામ
પડ્યું છે પિતા શરમા કેશરણી ખાતામાં નોકરી
કતા પાછળથી ખાનગી ધંધો-વેપાર કરતા

શુદ્ધ વ્યવસાય સમાજ મેળા સર્વેન્દ્રસ ઓફ
શ્રી પીપલ મોરારીગીના આગ્રહ મેરક તરીકે પૂન
મમયના મેરક બન્યા છે દાન અમદા અમ્ય છે
૧૯૬૨ થી ૧૭ શુધી ગુજરાત વિમાનસભામાં દના
મેડો સમય ડો ઇન્ડગ્રાજના પ્રધાન મંડળમાં
કેળવણી ખાતાના નાયક પ્રધાન દના

ખાદી પ્રામદ્યોગ મોર્ડના અમ્ય તરીકે અને
પ્રામોદ્યોગના ન્ય લે છે વિદ્યાર્થી, પુનક અને મેનાદ્ય
પ્રમતિના સક્રિય રીતે કામ કર્યું ૧૯૫૮માં ગિયા,
તથા યુરોપનો પ્રયામ કર્યો

આદિત્ય પ્રવેશ-બી એ મા ગુજરાતી સાથે
બીજા વર્ગમાં ઉત્તીર્ણ, તેના પુરતો આદિત્ય પ્રવેશ
ગણાય સર્જનમાં દૂકા લેખો, નોંધો તથા રેડીઓ
પ્રચરનો

૯ પ્રક શનો-સેનાદ્યપત્રિકા તથા નમાન શી
માસિકોના ત ની તરીકે વરસો શુધી કામ કર્યું

શ્રી સૌ. મનોરમા મજસુદાર

જન્મ ગોધનામાં નજરાય દેખાને ત્યા થયા
દતો તેમના પિતા વસારે શુ માધના રેગન
મારતર હતા તેમણે 'શુમાનસિંહ અચર્યા સાવનો
જ્ય નામે નાતાં લખેલી તે તેમના જન્મનામાં
ખૂન લોકપ્રિય થઇ હતી

મનોરમાનુ લગ્ન વડોદરામાં સાતિરાય મજસુદાર
સાથે થતા પિયરના સાહિત્ય સરગરને પ્રેરણાદન
મળ્યું

સાહિત્ય' માસિકમાં તેમની જન્મોગશની વાર્તા
૧૯૨૨ મા અને મરુદી મહેન' ૧૯૨૩માં છપાઇ
૧ ક ઠા સ પાહિત મન્તરમારકમાંગમાં પૈસાનું
ઝાડ નામે તેમની નેકકથા છપાઇ છે વચન

મામામા આ પાક વેસાપો છે જેથી તેમને સારી
પ્રસિદ્ધિ મળી છે

'શુધી ગુજરાતી હિંદુ બી મહાગી લેખન
નિબધ દરિદ્રાદ્ય 'દાનના પ્રમાર' વિદ્ય પર નિબધ
વખરા માટે બાહુ દનામ ગણ્યું હતું એ નિબધ
શુદ્ધ મુદ્દી માસિકમાં પ્રગટ થયો છે

'સતી નર્મદા' નામની તેમની એક ચોપડી
સયાગનાગમાનમાંગમાં ૧૯૪૦માં છપાઇ છે

શ્રી માધવપ્રભાદ રસેન્દ્રપ્રભાદ દેખાઈ

જન્મ વર્ષ ૧૯૪૬ જન્મ રચના-શુ માઈ. વતન-
સુન્. નાતિ વડનગરા નાગર ગૃહસ્થ મુગતના જાણીના
દેસાઈ શુ મયા આ પિતાવડી પ્રમાના પોત બો
એન્ડ્રસાદ રિતા ને શ્રી નિવેદિતા મરેન, માતા અને
બી નદમ કર મરેતાના પ્રપોત શિક્ષણ પ્રથમ નન
ર્યં શુધીની ન્યુ ધરિ લાછકૂનમાં છે ના મે વર્ષ
વડોદરા એન્ડ્રેસેન્ડ્ર લાન્કિયમાં એસ
એસ બી પડી મ અ શુધી મા બી બ થયા
પછી લાલમાં અમેરિકાના રેનફર્ડ શુધી મા એમ
ગેસ કરે છે અત્યાર શુધી લણતરની કારકિર્દી પ્રથમ
શ્લની પ્રાપ્ત કરી છે વ્યવસાય વિદ્યાર્થીનો દાનમાં
સાહિત્ય પ્રવેશ મર્યપણથી વાર્તા સાલગનાનો
માચનાનો અ શ્રેષ્ઠ સાદસ કથાઓમાંથી પ્રેરણા બઇ
ગુજરાતીમાં લખરા માડયુ પ્રમગન 'અચિત સાદસ'
શિક્ષાર માટેની સાદસ કથા શ્રીમતી નિવેદિતા દા ।

૧૯૬૩

શ્રી સૌ. માયાદેવી મજસુદાર બી. એ બી. એક

પાંચજીના નડનગરાનાગર રાતિના 'ધારેખાન
કુદરમના થઇ ગમેલા શ્રી રમનાથ શશુનાથ
નોડા । રાજ્યમાં ઉચ્ચ પોલીસ અધિમરી હોના
જતા તેમનામાં ધર્મચિંતન અને લેખનનો વાગ્યો
૫૨ પરાગત હતો 'જગતના વર્મો' સ ધીનુ એમનુ
પુસ્તક વ્યાધાન્યૂત ગણાય છે

તેમના એક પુન રમેશ ગૌતમ (સ્વામી પ્રણુન
તીર્થ) નરમામાં જરમા સર્વમાન નો ત ની દત્તા ત્યારે
પડિત જ્વાહરનાના નરમા પ્રસાસ દરમાન તેઓ
અગત મત્રી રહ્યા દત્તા તેમની પુત્રી માયા

ટેલીને જન્મ મહેસાણામાં સને ૧૯૩૮માં થયો હતો. માતાનું નામ સુમન દેવિ. રમેશ ગોત્રના ડોહરામાં પંડીથી પ્રકાશન ખાનામાં હતા ત્યારે માયાનહેાનું પ્રાથમિક તથા માધ્યમિક શિક્ષણ થયું હતું ત્યારબાદ પાંચમા ન્હી ગુજરાત યુનિવર્સિટીની 'આ એ' (એનર્ગ) ની પદવી ગુજરાતીના વિષય સાથે ૧૯૬૪માં મેળવી વડોદરા માથી ૧૯૬૬ યુનિ આ 'બી એડ' થયા.

૧૯૬૭ માં તેમનું લગ્ન શ્રી મણુલાલ મળ્લુભાઈના પુત્ર શ્રી ચંદ્રમૌની (જી.સી.) સાથે થયું છે સાહિત્ય વાચન તથા લેખનના સરકારોના મુખે જ થતા નાના નિબંધ તથા ચર્ચાઓ તે લખે છે.

ગુજરાત રાજ્ય લોકસહિત્ય સમિતિ' માટે નતિરસલાવ સૂચક કહેવતો તથા કહેવત-કથાનકો' નું સંપાદન એ કરી રહ્યા છે.

શ્રી સૌ. રમા મળેન્દ્ર ઠાકોર (એમ.એ.)

બ્રહ્મક્ષત્રિય જ્ઞાતિના ૧૮૨૦માં જન્મ વડોદરા કોલેજમાંથી બી.એ. અને એન.ફી.સ્કેન કોલેજ મુબમમાંથી ગુજરાતી સાથે એમ.એ. થયા છે.

નાનપણથી, માતૃઆ જન્મતા દેસાઈ સાથે ચીમનામાંથી સ્ત્રી ચમળ અને સ્ત્રી ઉદ્યોગાનના પ્રતિષ્ઠા પ્રત્યે અભિરુચિ ઢેળરાઈ.

૧૯૪૧ માં સી.બી.કે.માં ના હોલિન મળેન્દ્ર ઠાકોર, એમ.એ. (કેન્ડી) સાથે લગ્ન થયા.

મુમલ ભારતીય નિર્વાહવનમાં પ્રવેશકાન્ય પ્રવૃત્તિ તથા અ.પ.સામ.જીક પ્રવૃત્તિઓનો સાહિત્ય માટે સુમેળ સાધે. માસિકે આ નિબંધ લેખો લખવાનું આનું રાખ્યું બી.કે.ઠા. જન્મ શનામ્હી પ્રથમા તેમના કૌટુંબિક જીવનપર પ્રકાશ પાડેતા બેમના અગત પત્રો પરથી લેખ લખાયા છે.

શ્રી નાયમુનિદૃત ચંદ્રી પાઠનો મરણો' સંપત્તિ રાતીના અપકટ પથ અનુવાદ સંબંધી મહાનિબંધ તૈયાર કરે છે.

શ્રી વૈદ્ય મોહનલાલ નરોત્તમદાસ ચોકડી

જન્મ વર્ષ-૪ સ ૧૮૦૫ જન્મ રથળ વન વડોદરા જ્ઞાતિ દ્વારા આખાળી વાણીના પિતાનું નામ નરોત્તમદાસ છે. પાતાન ચોકડી બાપજીમાં એક શ્રી

કર્નાવાના નરોત્તમદાસ એમ.એમ. સી. માં ની નડિયાદમાં જે એન્ડ જે કોલેજ ઓફ આર્ટ્સના વાઈસ પ્રિન્સિપલ છે. મીઠા બાપ નરનીતના નરોત્તમદાસ ચોકડી રોકડ બી.એસ. માં એમ. બી.એ.એ. છે. પિતાનો ધરો ગોમ્હીના ચોકડી મહાનના મના હતા. રાતિમાં પણ સમાનિત ને પ્રતિષ્ઠિત હતા.

શિક્ષણ વડોદરામાં મેટ્રિક તથા વર્ષ ૧૯૧૭ લવનમાં ઇનેમ્ડીસ એન્ડ મીકેટીમ્નના અભ્યાસ કર્યો છે. વડોદરા રાજ્ય શાળા માસ દિદિયા પરીક્ષા તથા આયુર્વેદ અધ્યાપના તથા આયુર્વેદ ઉત્તમા પાસ છે.

અસાય આયુર્વેદિક દરખાસ ૪૬ ૧૮૨૮થી પ્રવેશ નાનપણથી વાચનનો ખૂબ જ શાખ છે. આયુર્વેદ તેમ જ ધાર્મિક પ્રવેશો હતર ચિમ્તિમાં પદ્ધતિનું જ્ઞાન મેળવવા માં ની દિદી ઉત્તુ જમાળી અગ્રેજ ને સરફતનું જરૂર પડતું જ્ઞાન મેળવ્યું છે. જ્ઞાનના મક તત્ત્વજ્ઞાનનાં પ્રવેશોના અભ્યાસ છે. પ્રમથન આયુર્વેદિક મસિકો, સ્ત્રી શાલ, બાળ મેળ તેમજ હતર મેળો સંબંધી લેખો પ્રાકૃતિક ચિમ્તિના સંબંધી વ્યાખ્યાન ને આરોગ્યને લગતા લેખો તથા શુદ્ધ દૈત સિદ્ધાંતને અનુસરીને જીવનું રસપ મહાનું રસપ વગેરે લેખો અનુસર ને અન્ય માસિકોમાં પ્રગળ થયા કરે છે. વનસ્પતિ શાલ, ચિમ્તિના વગેરેના પ્રવેશો થોડા વખતમાં પ્રગળ થવાની તૈયારીમાં છે. ૧૯૩૦થી સાહિત્ય પ્રવૃત્તિ આનું છે.

શ્રીમદ્ ગોસ્વામી શ્રી મધુરેશ્વરજી મહોદય

આ આચાર્યશ્રીની ઉંમર આ ૭૩ વર્ષની છે તેઓ અખિન ભારતીય પુણિમ ગીર્ધ પૈથુન પરિવરના ઉપાધ્યક્ષ છે અને વૈષ્ણવ સંપ્રદાયના પ્રતિભા શાળી આચાર્યોના મુલાન આચાર્ય છે તેઓ પણ નાતજ્ઞા જેવા જ કાર્યો કરે છે અને લોકવાદના મેળવે છે.

તેઓશ્રી સરકાર દિદી અને ઉત્તુ વગેરે સાહિત્યના વિદ્વાન છે. વનસ્પતિ અન્યારી છે ભારતમાં તેઓ આદરજીવ્ય રથાન ધરારે છે.

ગુજરાતી માસિક પત્રિકા પણ ચલાવે છે તે દ્વારા
હિંદી ગુજરાતી સાહિત્યનો વિકાસ વધારે છે

જગદ્ગુરુ આચાર્ય શ્રીમદ્ નાનલાની આગમી
પચસના દી દરમ્યાન નિર્માણ થનાર અનેકવિધ
ન્યાતાત્મક પ્રવૃત્તિઓના તે આર્પદ્રષ્ટા છે હવેના
દેશનાક વર્ણોથી તેઓથીએ વડાદરના આગણે
હેસાત શેરીના “શ્રી નાથજી મહિર”ને પોતાનું
નિવાસ સ્થાન બનાવી કાચમાં વસાવે કર્યો કે, અને
ધર્મ અને સરકારના સચારના કાર્યો કરી રહ્યા
હોય ચતુર્ધારિકા કાર્યો ભરિખમાં કરી રહ્યો એવા
પ્રતિભાશાળી આચાર્ય છે

શ્રી ગો. કુ. ઇન્દિરાજ બેટીજી મહારાજ
એમ એ

આપે આ વિદુષી બહેનની ઉગર ૭૨ વર્ષની
છે તેઓ સરકાર, અગ્રેજ, હિંદી અને ગુજરાતી
માહિત્ય પર નિર્ભર પ્રચુર ધરાવે છે દાદાજીના
મારા સરકારે તેમનામાં પણ જનમાં છે, તેમજ
મ સ યુનિ આ એમ એ નો પદવી મેળવી છે,
તેમ જ તેઓ શાસ્ત્રીકત ધર્મોત્તમ મનન, અધ્યયન
અને પરિશીલન કરતા જ રહે છે તેમજ નિવાસ
સ્થાન પણ ગોધરામાં “શ્રી નાથજી મહિર” કે
તેઓથી શ્રી મધુદેવ મહારાજના બહેન છે

તેઓ અખિન ભારતીય નૈષ્ઠ્ય પરિપક્વના
વડોદરા શાખા તેમ જ નૈષ્ઠ્ય મહિલા મંડળ વડો
દરના અધ્યક્ષ છે

તેમજ નાની વયે અનેક આધ્યાત્મિક તથા
નૈતિક જગતના સમારંભોમાં આચાર્યની વતનના
અનુક્રમ માર્ગ તથા માનવ સરકારના વિકાસમાં
લાભનીય સંસ્કૃતિએ આપેલ અપૂર્વ દિવસના મહત્વ
અને ગૌરવનો સંદેશ વહેતો મૂકીને સમસ્ત ભારતને
વિકસા તથા મર્મર વકતૃત શક્તિનો સારો એવો
પરિચય કરાવેનો છે કે જેના પરિણામે નાની વયમાં
પણ તેમના ભારતભરમાં હાથે અનુયાયીઓ અને
દર્શકો શુભેચ્છકો બન્યા છે ને નવા અર્થ છે

ભવન કવિ વ્યારામભાઈની જન્મ જયંતી
મહોત્સવમાં તેઓથીએ પ્રેમાનંદ આદિત્ય સજા દ્વારા

આયોજિત થયેના આ મહોત્સવમાં સહભાવના
પૂર્વક પ્રમુખ સ્થાન સલામીને સલામ સંદર્ભ
સચ્ચાન કર્યું છે, અને માનનીય પ્રેરક પ્રવચનો
પણ કરેના છે, તેમ જ પારિતોષિકો પણ વિતરિત
કર્યા છે અને સરસ્થાને સદગર આપ્યો છે ને
પ્રેરણાદાનના અમિ મીઠા છે

પ્રતિ વર્ષ ભારતના જાણીતા સાંસ્કૃતિક કેન્દ્રોમાં
તેમ જ અનેક ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં પ્રનાસ મેળીને
તેઓ દેશના નૈતિક જગતિતુ સચ્ચાત્મક ગર્વ કરે
છે ગુજરાતી અને હિંદી સાહિત્યના વિકાસમાં ડાકા
રસ ધરાવે છે અપભ્રંશ સાહિત્યના સ્વાદનાદ
મળીના અભ્યાસ મટે પદિતશ્રી જાનમદભાઈ
ગાધીના માર્ગદર્શન દ્વારા એ સાહિત્યનો જ્ઞાન પિપાસા
તૃપ્ત કરના અપલ કરે છે તેનું આ જ્ઞાન ત ઉદાહરણ
છે ‘વતનના વિજ્ઞાન માસિકમાં પણ તેઓ સહયોગ
આપે છે ‘વતનના વિજ્ઞાન’ ને અન્ય માસિકોમાં
તેમના અનેક લેખો પ્રગટ થયા છે ને થાય છે

લક્ષ્મી કે. રિ. દયારામભાઈ

જન્મસ્થાન ચાણોદ સવત ૧૮૩૩ ભાદરા મુ
૧૧-૧૨ ચામનદાદગી નિવાસસ્થાન-ડોબા પિતાનું
નામ પ્રભુરામભાઈ માતાનું નામ મહાનકમી
(રાજકોટ), સાંતિએ સાહોદર નાગર શુદ્ધ

તે મુળની મજાણી પ્રજા કરી વડોદરા સંસ્કૃત
પાઠશાળામાં દાખલ થવાના હતા પરંતુ પ્રથમ
પિતા અને પછી માતા દરમિયાન થતા માર્શીને ત્યાં
જીવ્યું.

તેમને શ્રી દેવદાસન ગુરુએ ‘નામમ ન’
(શ્રીકૃષ્ણ સરણ મમ) આપ્યો તેમ જ શાકેન્દ્રના
છંદગરામ ભટ્ટ અને અમલનારા છોટાજી
મહારાજની તેમના ઉપર પૂણે કૃપા હતી બધપણ
મોજ તે કાવ્યો રચના હતા

સ. ૧૮૩૩ થી ૧૮૪૭ સુધીના સમયમાં તેઓ
વડોદરા પછી કીર્તીનો કરના આરના આમત્ર ગુ
પણ ખૂબ મળતા શાકેન્દ્રના મહિરામાં તે જો
ભગવાન સમક્ષ વાચતા ને નવા રચના

વિદેશ સારસ્વતો

ડૉ. હનુલાલ સેવમ્બાલ દરે
એમ.બી.બી.એસ.

શ્રી મનુમહેન મજુલાલ દરે
કવિતાઓ, નાટકો તથા મનોના ચેખિકા

કુલિનચંદ્ર દિમતભાઈ દેસાઈ
બી.એ.એલ.એલ.બી., નાટ્યચેખિકા તથા વિવેચક

ડૉ. ડૉ. હર્ષાલા શર્મા શર્મા
એમ.એ., પીએચ.ડી.
અર્થશાસ્ત્રના મનો લખનાર

શ્રી હરમહાલ પુરુષે નમ મનો
મનો ભાષાના પદિત તથા
ચોરાશી વર્ણનોના રાખક

← ચીમનભાઈ દેસાઈ
દવારામભાઈના સહિત્યના મંજર અભ્યાસી ચેખિકા કેટલી

નાગેન્દ્ર મણિભાઈ મજુમાર
કવિ તથા કુશળ અંગકાર

શ્રી નાનાભાઈ વડોદરાઈ રીવાલક
મનો રચકિય સત્તા તથા તત્ત્વ પુરુષમણ્ય

મનુભાઈ જસરાવરાય દેસાઈ બી.એ.એમ.બી.
‘સુકુચ પીણ’ તથા ‘મનુ મન’ના લેખક

વિદેહ સારસ્વતો

મિયવદન જશી
'પહેલી બે' તથા અન્ય પુસ્તકોના લેખક

આરુણિ મોરિયા ઉચ્ચતમ ક્વે અખા
સંગીતસમ્રાટ, ફાનસન, પ્રેમપિયા, દુપદ હુમરીના ગાયક

પ્રો. ડૉ. મનુભાઈ જામનારામ દવે
મમ કો ડી સિકે ગીતાજલિ માટે ટાઇટલસાથે
મહાનિધિ કવિ તથા વિવેચક

સમયસાથે કચેરીમસાદે દેસાઈ, બી.એ.
'દુષ્કિરણચંદ્ર' નવલકથા તથા
વિવેચનનંદ ચરિત્ર

સૌ વનિતાબેન દેસાઈ
રમ્યોત્તુ સ્વચ્છપનના લેખિકા

પાલનીદેવી
પ્રાચીન, રૂપ મીઠી વિધાનદલ મહારાજ
જીવન કવિ થે.

વિષ્ણુમસાદે કચેરીમસાદે દેસાઈ બી.એ. એમ.એસ.બી.
V H Desai નવલકથા પ્રસિદ્ધ
નંદ 'અ' 'માની બાળી' ની જાણ

જનિતસ સ્વચ્છપન નંદાલાભાઈ મજમુદાર
બી.એ. એલએસ.બી.
'અ' મ 'દે' 'પર' 'પર' 'દે'

પ્રકાશન કરાવે છે. પૂ. મહાનંદજી આપણી સંસ્કૃતિ અને ગાંધીના ગૌરવ સમાન છે.

શ્રી રામચંદ્ર ડોંગરે શાસ્ત્રી મહારાજ

શ્રી ડોંગરે શાસ્ત્રી શ્રી નંદકિશન મહારાજના શિષ્ય છે. શુભના નેટલીજ તેમની ખ્યાતિ છે. કથા પ્રેમીઓના તે ખૂબ જાણીતા છે. સાંતિએ મહારાષ્ટ્રીય ભાષામાં છે શાસ્ત્રીના પ્રખ્યાત અભ્યાસી છે.

ભાગવત કથાનાર તરીકે તેઓ ખૂબ જાણીતા થયા છે. તેમની રીલી સરળ અને મધુર છે. સાપ્તાહિક અને રજૂઆત આકર્ષક હોય છે. હજારો મનુષ્યોને ભાગ્યવત કથાની એમણે લગતી લગાડી છે.

શુજરાતના પ્રખ્યાત ભાગવત કથાકારોમાં એમનું સ્થાન આગ્રા પકેતુ છે. શુજરાત, સૌરાષ્ટ્ર અને શુજરાત બહાર પણ એમની કથાના સંખ્યાબંધ કાર્યક્રમો થયા છે અને હજુ એ પ્રનાહ મતલ આપતો જ રહ્યો છે.

શ્રી નરહરિ મહારાજની પેઠે શ્રી ડોંગરે મહારાજના શુજરાતી ભાષા રચના, સરળ અને મધુર છે, એમના ભાગ્યવત પ્રચલનનો એક અથ ગ્રંથ ગણાય છે. તે ધર્મો લોકપ્રિય નોંધણો છે. સરસારી હોના ગતા તે વિરક્ત શ્રવન માટે છે. ભગવાન કૃષ્ણચંદ્ર ઉપર તેમને આપત પ્રેમ છે. તે ભક્તિભાવના લીન રહે છે.

ગોસ્વામી શ્રી મજબૂતશુભાસણ મહારાજ

મદાપ્રભુ શ્રી નંદનઆચાર્ય ચરણ પ્રતિષ્ઠિત શુદ્ધાદેવ પુષ્ટિમાર્ગ સમ્પ્રદાયના તૃતીય શુદ્ધ કાકગતી સરસ્થાનના અધિપતિના રૂપે મહારાજ નંદબૂધશુભાસણ નિદાન આચાર્ય અને કામચંદના પ્રેમી, વિદ્યાનુભવી તથા સમર્થ સાહિત્યકાર તરીકે જાણીતા છે. દ્વારના તેઓશ્રી બેદક અદિ (શ્રી કારકનાથજી) વૃંદાવતાના નિવાસ કરે છે.

કાંકરોની સમ્પ્રદાયના તેઓશ્રીની પ્રેમના અને પરિશ્રમથી ત્યાંના સાહિત્ય પ્રતિષ્ઠા વિદ્યારિજ્ઞાન પ્રાચીન દળને પાણ્ડુસિધિ, પ્રચીન દળપ્રતો કનાકિઓનો સરસ્વતી બહાર છે. આ બહાર નાન, કા, દયા અને વિદ્યાની દિશામાં પશ્ચિમીન

દરના ચોગ્ય છે. વિવિધ રીતી અને ચિત્રોથી સજ્જતાની આદરેતરી, તે ચિત્રશાળા ભારતીય વાહ ગમય માટે જોગ્યની વસ્તુ છે.

કાંકરોની કારકાધીશ પ્રભુ તીર્થક્ષેત્રનું મહાન ધામ છે. તેની રીતે જ્ઞાન પિપાસુઓને માટે ત્યાંના સરસ્વતી અચલકાર કે વિદ્યા વિભાગ વિદ્યાના માટે એક આકર્ષણના કેન્દ્રમિત્ર જેવો છે, જે મહારાજશ્રીના ચિંતન, મનન અને સાહિત્ય સાધનાનો મુરચિય કરાવે છે.

મહારાજશ્રીને ભાષાવિજ્ઞાનની દૃષ્ટિએ સાહિત્યમાં સારી રસ છે. તે દૃષ્ટિમિત્રુ ધ્યનમાં રાખી તેમણે પ્રશ્નો સંપાદન કર્યું છે, અને પ્રથમ સમલિત કર્યાં છે.

પ્રકાશનો કીર્તનપ્રણાલિકા, (શ્રી કારકાધીશના ધરના નિત્ય તથા વર્ષોત્સવ કીર્તનોનો અગ્ર) ગોવિન્દસ્વામી, કૃષ્ણદાસ, ચતુર્થજીદાસ, કીર્તનામી, કૃષ્ણદાસ પરમાનંદ સામંતના સમગ્ર કીર્તન કામીનું સંપાદન અને પ્રમાણ કર્યું છે.

સર્વોત્તમતોન (સચિત્ર ચારિત્રિક કીર્તી), શ્રી કારકાધીશજી, પ્રાકટવાર્તા, અષ્ટાવપર્વાર્તા શ્રી ચિત્રધરવાલજી મહારાજના વચનામૃતો, કાંકરોનીનો કીર્તિદાસ, વગેરે.

કીર્તનના અથોમાં નંદવાણીનું અરૂપ, ભક્ત કનિઓ અને કીર્તનકારોએ કાલ્પના પ્રયોગના પદોની ચોળના તથા ગાંધ અને માધુર્યને અખંડ રાખી તેની અંતર પર પરના નીચા ભાવનાને અનુરૂપ કંચોનું સંપાદન કર્યું છે. મહારાજશ્રીને અગીનશાંતનું પથ સાનુ એવું જ્ઞાન છે, જેથી એ દૃષ્ટિ પણ સંપાદનમાં જળુષ્ટ આરે છે. તેમ જ તેમાં ગમ, મન્ય ને ભાવના વગેરેનાં પથ ખૂબ કાળજી રાખી સંપાદન કરેલું છે. આવા ઉત્તમ સાહિત્યપ્રેમી, આનાર્થકાના સાહિત્યદૃષ્ટિનો ભામ દવે વૃંદાવતાને મળે તે મડ આનંદ થશે.

શ્રી. કે. અહીં મજબૂદાર

એમ. એ.

જન્મ વર્ષ ૧૯૮૨, જન્મ સ્થળ પેનાદ વન વૃંદાવતા નાનિએ વનગના નામનું પિના

બાલુપીતા સાહિત્ય સંશોધન પર અને પ્રેમાનંદ
સાહિત્યસભાના નિવૃત્ત પ્રમુખ મળુનાન અને માતા
શ્રીમતીમાળા અધ્યયન અધ્યાપનના તથા સાહિત્ય
ત્રિય સરંભરો તેમણે ઝીંચ્યા છે બહુ જ શિશુ
વડોદરામાં લીધું છે

વડોદરા યુનિઆથી સન ૧૯૬૨માં સંસ્કૃત
તથા ભારતીય સંસ્કૃતિ સાથે બી એ અને ગુજ
રાતી તથા સંસ્કૃત સાથે ૧૯૬૪ માં એમ એ
થયા છે ફોલો / દરમ્યાન એન બી બી ની તારીખ
લગ્ન અંદર એપ્રિલ ૧૦ મે ૧૯૬૫ થી હવે

કોનેજની મનામાત્રાથી પ્રેરણાને અજુરારોના
મંદિરો અને શિવો સંબંધી પત્રચાલન સચિત્ર
પેપ બીરોના મોતી (૧૯૬૬) મા પ્રગટ થઈ છે

અધ્યાપનની ગુજરાતી સાહિત્યનો પરિચય વધા
રા માડરા અને શ્રાદ્ધ સંબંધી કેટલાક અગ્રણ્ય
બો મેગા મ્મી ૭ લોકસાહિત્યમાળા મળુદે ૭
(૧૯૬૭) મા પ્રગટ થયા છે લોમ્બુદરીના અગ્ર
ધગતી પ્રસિદ્ધ વસ્તુઓ સંબંધી મંત્રો લખાયા છે

ઇસ ૧૯૬૬ માં એમ વર્ષે ગોધરા કોનેજમાં
ગુજરાતીના ટ્યુટર તરીકે સેવા કરી જ્ઞાન વડોદરા
સરકારી શુદ્ધ આયુર્વેદિક મેનેજરના સંસ્કૃત શીખવે છે

સાપ્રતમાં સંપ્રેમાના અનાત નાગર મ્મિ રામ-
દયુના સ ૧૭/૭ અને સ ૧૭/૪ના ઉ નેખવાળા
મીનનોમા રમ જગ્યો તેના સંપાત્ન અને અધ્ય
યનનો પી એચ ડી માટેનો મહાનિષેધ તૈયાર થોઈ
તે બ ન તેમને મરદાર પદેય યુનિવર્સિટી તરફથી પી
એચ ડી ની પદવી પણ મળી ગઇ છે ગમ્મદ્ધ
મંત્રો નગસિદ્ધ મંત્રતાની ભક્તિ માટેના તથા તેમના
નમ્ર અનુયાયી દોડા સંબંધી લાક્ષણિક મે પેપ છે
મોર્ન સાહિત્ય સંબંધી ૫૦૦ પદોનો જ ગોધન પ્રય
ત્ન તમ ને પે રતિનો દાવિયો ત્મી રામદયુ
મંત્ર પીએ

ગુજરાતમાં પ્રુટિ સપ્ત ઇતિહાસ પ્રવેશ તથા
ગુજરાતમાં આખ્યાન વારો આ મધ્ય પ્રકાશનની નાદ
દુએ ૬૬

શ્રી ગવિશ કર વલ્લભ આચાર્ય

એમ એ

જન્મ ૧૮૮૪માં, વતન જૂનાગઢ જાતિએ
વડનગરા નાગર શુદ્ધ છે પિતા ન લક્ષ્મ આચાર્ય
રાજકોશમાં મુગીયમની સ્થાપના કરી અનેક સંગો
ધનો મ્મી છે મોગ લાઇબ્રેરિયન મે પછી રાજકોશ
અને મુગીયા મુગીયમ લેવો મેના કરી છે ત્યાર
પછી તે આમોનિગમાં જોડાયા રતા

શ્રી રવિશ કરમણ કેમિસ્ટ્રી સાથે એમ એ થયા
છે નિબંધનલસ ગળજના તે શિવ હતા

આચાર્ય ગુરુ પ્રો માર્તર પામેથી જર્મન લાયા
શીમેના ૧૯૧૦ માં મુગીની વિગ્ન કોનેજમાંથી
તેમો એમ એ થયા છે

પ્રારભમાં એનેગિમમાં નેમરીમાં જોડાયા ત્યા
બાલ તે વડોદરા મળ્યા મેડિકન રોમાં જોડાયા
અને ૨૮ વર્ષે સુધી કેમિકલ એનેલાઇઝર તરીકે
નોકરી કરી

તેમણે કેમિકલ કનન ગઠ કરી તેમાં વિનાનકાય
ની સરઘાત કરી રાજ પદર ચમ્દો આપી ભરોળ
વધાયું તે સપ્તમાં મુસદ્દો 'વિનાનિશ ચમ્દો'
નાગરી પ્રચારિણી સભા મળીને મોકલી આપ્યો છે
આ તેમની નાની પણ સાહિત્યની મહા મેના છે
તે નાના મુત્તકે મેના મળે એ છે તેમાં એકાદરી
અત્યાનુગ્રામ ગોઠવે છે તેમણે સ ને ધણ વર્ષ
સુધી કોસાધ્યમ તરીકે સેવાઓ આપી છે

શ્રી મુસુખી મજમુદાર

એ બી મ

જન્મ વર્ષ ૧૯૧૬ જન્મ સ્થળ વગો, ૧
રતિએ વડનગરા નાગર શુદ્ધ ૫ વર્ષે ગાના નનદા
થી આપાભાષ બાપાભાષા સોથી નાના પુત્રી છે
વડનગરા વતનદાર રત જડલ નદુનુનાયના મોથી
નાના પુત્ર પ્રો દરિએદ મળુદારના તે પછી છે

વગોના નાગરોમાં એ બી ડી થયો
પછેથી ન મ્મી મરના તે રતા ૧૯૩ થી ૧૯૪
અધ્યાપન કાયદુ તે પછી શુદ્ધિ પિને સામાજી અને

સાહિત્ય પ્રવૃત્તિ હાથ ધરી છે. સાહિત્યમાં ગવેશ
૧૯૩૩થી બાલસાહિત્યથી થયો. બાલજીનમાં લેખો
પ્રસિદ્ધ થતા

પ્રકાશનો જીતીતા અને દત્તગતોત્ર સંગ્રહ છે
આપણા નારી રત્નો તેમજ બીજા કેટલાક લેખો જીતીતા
લક્ષ્મી, સર્વોદય સંદેશ, બાલજીન વગેરેમાં પ્રસિદ્ધ
થયા છે તેડિયો માર્કેટમાં પણ આપ્યા છે

શ્રી. વિભૂતિ દેવેન્દ્રરાય મજસુદાર

બી એ સગીત વિચારક

જન્મ વડોદરામાં શાળાજીનથી આરંભી ગરના
ભગવત વગેરે સુગમ સગીતમાં રસ વધ્યો ગયો
પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભાએ યોજેલી સગીત સ્પર્ધામાં
૧૯૬૧ માં તેમણે પ્રથમ દ્વિતીય મેળવેલું અને
'દીપક'ના દેસાઈ શીર્ષકે જીતેલું

વડોદરા મ્યુઝિક કોલેજમાં પાંચ વર્ષનો અભ્યાસ
હરી કંઠ્ય સગીતમાં ૧૯૬૫ માં પદવી મેળવી
૧૯૬૬ માં બૃહદ ગુજરાત સગીત સમિતિ તરફથી
લેવાની 'સગીત વિશાલ ની પરીક્ષા પાસ કરી
૧૯૬૮ માં જ્યાં યુનિવર્સિટીની બી એ ની પરીક્ષા
સગીત વિષય સાથે બીજા વર્ગમાં પાસ કરી છે

બી એ માટે દ્વારાબની ગરબીઓ સળધી
મલાનિયક તેયાર કર્યો છે એમાં કવિતા અને
સગીતના સુમેળની વિશિષ્ટ ચર્ચાઓ કરી છે

શ્રી દિવ્યકાન્ત આપાલાલ મજસુદાર

જન્મ વર્ષ ૧૯૧૪ જન્મ સ્થળ વડોદરા માતાનું
નામ દીનાવતી શ્રીમતી વડનગરા નાગર શુદ્ધ છે
પ્રાથમિક શિક્ષણ વડોદરામાં લીધું કેપ્ટન કારણામર
મેલેજ શિક્ષણ પૂર્ણ થયું

મેટ્રિકમાં હતા ત્યારથી સાહિત્યમાં રસ હતો
તેમના લેખો મેવડીમેજ, વેણી, આજીવન, અને
ગરોડા કોલેજના મેગેઝીનમાં પ્રસિદ્ધ થયા છે
તેમાં ૨૬૧ સભા અને પરચુરો અનુભવ બધિર
સ્ત્રીજીન, રમણનાના વાનગી વગેરે ઉદ્દેશનીય છે

રાષ્ટ્રપતિ મ. ગાધીજી

જન્મ વર્ષ ૧૯૧૮ જન્મસ્થળ પોરબંદર
(સૌરાષ્ટ્ર) માતાનું નામ પૂતળીબાઈ પિતા

હરમયદ ગાધી દીનાન હતા માતા પિતાના
સંસ્કારો તેમનામાં જિતવા હતા

શિક્ષણ પ્રાથમિક પોરબંદરમાં અને માધ્યમિક
રાજકોટમાં લીધું મેરીસ્ટર થવા માટે વિનાયક
ગયા

બાલકાલ પ્રથમ વજીવાત કરના દક્ષિણ આફ્રિકા
ગયા ત્યાંના લોકોના કષ્ટ દૂર કરના હડતો આપી
આશ્રમો સ્થાપ્યા અને હેલ્પીંગ વાર જોડ્યા ગયા

૧૯૧૫ માં ભારત પાછા આવ્યા ભારતના

લોકોના કુખ દૂર કરવા તેમણે સત્યાગ્રહની હડત
આપી હતા તૈયાર કર્યો પ્રાસો યોજ્યાને આપ્યાનો
આપી સમજાવ્યા તેમણે મે પત્રો ચલાવ્યા યત્ર
હિંદીમાં ને હરિજન બધું તેમાં મહત્વપૂર્ણ લેખો
લખતા અંગ્રેજ સરકાર જેની મહાન બિનિષ્ટ સત્તાને
પડકારી, હડતો આપી કામદાનો ભગ કર્યો અને
અહિંસક હડત દ્વારા તેમણે ભારતને સ્વરાજ્ય
અપાડ્યું તેમના પત્ની આ સૌ કર્તુણ્યોના પશુ
તેમાં મહત્વનો ફાળો રહેલો છે લોકોએ તેમને
રાષ્ટ્રપિતા, મહાત્મા ગાધીજી, બાપુ જેવા અનેક
નામો આપ્યા, જે યશસ્વી સાચા છે

ગાધીજીએ જીમિનીમાં પશ્ચિમ બાજુ રાજ્યમાર્ગ
ઉપર તથા વડોદરાના સ્ટેશનના ખુદના મેદાનમાં
કેન્દ્રીક વાર પ્રચર્યો કરેના તેઓ ગુજરાતી સાહિત્ય
પરિપક્વતા પ્રમુખ તરીકે પણ પસંદગી પામ્યા હતા

તેમણે ગુજરાતી ભાષાને શુદ્ધ બનાવવા માટે
સરળ શુદ્ધ જોડણીકાર તૈયાર કર્યા પો ને ભાષાને
આમ જનતાની ભાષા બનાવી પડિતની ભાષાને
તિનાજલિ આપી તેમણે ગુજરાતી ભાષામાં અદ્ય
સર્જન કરીને સાહિત્યિક સેવા કરી છે
આત્મકથા (જીનગત) ગુજરાતી સાહિત્યમાં
નીની ભાત પાડે છે આ ઉપરાંત તેમના બીજા
પશુ અનેક શ્રૃંગાર અથો છે તેમની આત્મકથા
સત્યના પ્રયોગો નામે બંગાળી છે આપણે સૌ જોઈ
પિતાના સતત પાયાની દેખરેખી રાખનામ સત્ય
એ જ હૃદયર છે સત્ય અને સતતિ નિયમન
વગેરે છે તેમજ કેન્દ્રીક અધ્યયના દિ દીપ
પશુ છે

શ્રી. કુ. ગીતાબહેન શાહ

જન્મવર્ષ ૧૯૩૬ જન્મ સ્થળ અમદાવાદ માતા યોગિની વસતદેવીજી તિલાજી એમ એમ બુનિ માં એમ એ બી એક થયેના છે તેમ જ આયુર્વેદનો ચાર વર્ષ અભ્યાસકરી વેદશાસ્ત્ર ઉપાધિ મેળવી છે

બાધ્યાવસ્થામાંથી જ ગીતામય્યાર પ્રવૃત્તિમાં રસ છે નાની વયે રીંચ ને મુખ્ય પદ્ધતિ પાનિતોરિકોનાં મેળવ્યા છે મહામહોદય ૫ પૂ સ્વામિશ્રી વિદ્યાનંદજી મદારાજ અને માતા મોગિની વસત દેવીજીના સાનિધ્યમાં તેમનો આધ્યાત્મિક વિકાસ થયેનો છે ૧૭ વર્ષની વયથી ભારતના અને બહારના પ્રવાસે જઈ ગીતામય્યારનું કાર્ય કર્યું છે

હાલમાં તે વિદ્યાનંદજીવણી દ્રુષ્ટના મત્રી છે તેમ જ વિદ્યાનંદજી વિદ્યાવિહાર શાળાના આચાર્યા છે સાથે તેઓ ઔપધાનમનાં ચિત્તિક લાગતસેડક સ્વામી મેન્દ્રસ જેલ અને આયુર્વેદિક, હોસ્પીટલ, ગીતામંદિરનાં સચાનિકા, વગેરે ક્ષેત્રોમાં મેવા આપે છે ગીતામહોદયને ગીતામંદિરની પ્રેક્ષા આપે છે અને ગીતામય્યાર કરે છે. પૂ ચોગિની વસતદેવી સ્મારક દ્રુષ્ટના મત્રી છે

વિકલ્પરાખેન હર્ષદરાય ધોળકિયા

જન્મ સ્થળ પેલાદ રાત્રિએ વડનગર નાગર છે શિક્ષણ બી એ બી ડી છે વ્યવસાયમાં રતી આધ્યાત્મ પાઠ શાળામાં આધ્યાપિકા બાદમાં ભાગ શિક્ષણાધિકારી (એ ડી ઇ આઇ) હાલમાં ગવર્નમેન્ટ એલેક્સ ટ્રેનિંગ કોલેજમાં આધ્યાપિકા તરીકે કામ કરે છે વાચન, મનન અને લેખનનો શોખ છે સાહિત્યમાં પ્રવેશ કોલેજમાં વિદ્યાર્થી જીવન કાળથી થયેનો છે

૧ પ્રકાશન વડોદરા રાજ્યમાં મિત્ર કામદાર મહેનોની આર્થિક સ્થિતિ ઇ સ ૧૯૪૬

ચરાવંતરામ રાવલરામ બોરી

જન્મ વર્ષ ૧૮૯૨ જન્મ સ્થળ માલવપોર તા દુસરેડ ગિરને ભરૂચ છે જાતિએ દક્ષિણી બ્રાહ્મણ છે તેમજે વડોદરામાં અગ્રજી ધોરણ ૪થી મેટ્રીક સુધી સમાજ હાઇસ્કૂલમાં વિદ્યાણુ લીધુ છે.

પુનાણી બાહ્યો સાથે હાલનીમાં આધ્યાત્મ મંદિરમાં મિનતા ઘણ પુનાણી મંદાના સ્વયમેન્દ તરીકે ૩૧ વર્ષ સુધી કામ કર્યું

પુનાની ખેતીવાડી કોલેજમાંથી ૧૯૧૭માં બી એ જ થયા તેમજે આજ્ઞાનીની હાલમાં ભાગ લીધા ને જનમાં પણ મળેના વ્યનાત્મક દાર્પકર તરીકે મનાવ મેવા પણ તેમજે દર્મી છે

પ્રકાશનો ભરૂચ કોન્ટ્રા બુનિયનના રિપોર્ટ, ચેર મેનના નિવેદન, ગામમાં જોડોની ઉન્નતિ વગેરે છે

શ્રી નિજચરાય કુવાણુરાય ઘોષ

જન્મ વર્ષ ઇ સ ૧૮૯૭ જન્મ સ્થળ ભાર નગર (સોરા) રાત્રિએ વડનગર નાગર ગુરુગ્રા છે પિતાનું નામ કંવાણુરાય અને માતાનું નામ શિવલક્ષ્મીદેવી છે

તેમજે પ્રાથમિક વિદ્યાણુ ભાવનગરમાં ને માધ્યમિક વિદ્યાણુ મુબમમાં લીડુ મેટ્રિક ૧૯૧૪માં અને બી એ ૧૯૨૦માં સુ મળી થયા

વ્યવસાય પદકારનંતો, અધ્યયન, મનન, અને લેખનનો છે મહાશુનગતના અગ્ર મલ્લ વિવેચનકાર છે

સાહિત્યમાં પ્રવેશ કોલેજ જીવન કાળથી થયો છે પ્રથમ વેળ 'પ્રિસમી સદી' મા અને પ્રથમ કા ય ૧૯૧૯માં 'વિનોદકાન્ત' એ સત્તાથી ગુજરાતીમાં છપાયા હતા

તેમજે સુવત્તા 'મેનન' તથા હિન્દુસ્તાન, ગુજરાત મુખધર્મ વગેરે પત્રોમાં તત્ત્વ ને ઉપનત્ર તર્કિક કામ કર્યું હતુ વડોદરામાં પછુ તે કેટલોક નખત રહ્યા સન ૧૯૨૪થી "કોમ્યુન" વિવેચન સાહિત્યનું પદ કલ્પા માડ્યું. તેનું ગ્યાન બિનુ અને અનોખુ હતુ. તેમાં તેમનું ધ્યેય અને પદકારવત્તા ઉચ્ચ આદર્શ બહુમત આવે છે વિવેચ તરીકે એમજે પ્રતિષ્ઠા મેળવી છે પ્રકાશનો રસ કલ્પના ૧૯૨૭, સાહિત્યલેખન, બુધ, કેતકીમાં તેમના અવનોદનો સમ્રાણેલા છે વીનાં મર્કા પાન, શુક્રતારક, મરુવેન કામનુ જીવન અને સમૃત્તિ, ગુજરાતી સાહિત્યની રપરેખા વગેરે થયો છે તત્ત્વ તરીકે પછુ તે કુશળ છે

કવિ શ્રી ઠાકેરલાલ ચોકસી

જન્મે વૈષ્ણવ વધિક છે મુ મધ શુનિ ના સમાજ શાસ્ત્રના પાતરી અધ્યાપક ડૉ નૌશીરવાન ચૂંથીએ 'યુગ્વર્તાના વૈષ્ણવો' સમઘી અગ્રેજીમા મહાનિબંધ લખ્યો, અને ૧૯૩૫મા પ્રગટ કર્યો આ કાર્યમા શ્રી ચોકસીની કિમતી સહાયનો નિર્દેશ કરેનો છે

કવિ તરીકે તેમની અનેક કૃતિઓ છૂટક છપાઇ છે હજી તેનો સમ્રઢ થાનો આપી છે

હાનમા તેઓ વડોદરાના દૈનિક 'લોકસત્તા' ના તની વિભાગના કામ કરે છે તેમજ એક સેનેટ ચાદામામા' ૧૯૩૨ મા પ્રો મજુનાવ મજુદાર સપાહિત 'સાહિત્ય પરિચય'મા લીધુ છે તે કુમાર આમે ૧૯૮૮ (૧૯૪૨) મા છપાયુ છે

ચદ્રનો ઉપગ્રહ પૃથ્વીના ભાઇ તરીકે ગણાય છે. સમુદ્રમથન થતા પહેલા ચદ્ર સમુદ્રમા હતો. વરહ અવતારમા, હિરણ્યાકે પૃથ્વીને સાગરમા ત્રતાડી હતી. તે વખતે ભાઇ અને બહેન તરીકે ચદ્ર અને પૃથ્વી બેમા રસા હતા પૃથ્વીના સત્તાનોને તેથી ચદ્ર મામે કહેવાય છે 'સહોદર રમા, જલધિ અંતરે પ્રેમરી, બની જુગન જોડરી, દયિતમધુ બહેના તણી, કલા સકય હશની પૃથ્વીની પ્રગનાન વૈ, અને જગતનાનો, ધનાલચદ્ર 'મામે' બન્ને'

હીરાલાલ પૂજાલાલ ચોકસી

જન્મવર્ષ ૧૮૨૯ જન્મ સ્થળ વતન પચમહાલ ત્રિતાનુ કડાય ગામ છે સાતિએ સુચર્ચકાર છે માતાપિતા સરકારી હતા

પ્રાથમિક શિક્ષણ ગામમા માધ્યમિક શિક્ષણ વડોદરા લીધુ છે તેમજે કોલેજ કાળમા રકોનરશીપ ને પ્રાઇઝ મેળાયા છે તેમ જ એમ એ. અને પીએચ ડી ની પદરીઓ પ્રાપ્ત કરી છે

વ્યવસાયમા હાન તેઓ અને કોમસ ફેક્ટરીમા અર્થશાસ્ત્રના રીજર તરીકે સેવા આપે છે

સાહિત્યમા પ્રવેશ તેમજે હાફરકુન જીવનથી કર્યો છે તે કાવ્યો ને લેખો લખતા તે કોનેના મેઝી નમા પ્રસિદ્ધ થયા છે અર્થશાસ્ત્રમા પડાચી કા ધ

સર્જનમા જોટ આની તેમને મુખ્ય ગસ સગાધન લેખે છે. ૧૫ ઉપગત લેખો પ્રસિદ્ધ થયા છે તેમના નાણાકીય મગરવાઓ, નીતિ તેમજ તેમના ભાનિ રિરો દગદગ ગ્રથ વખ્યો છે, તેમજ એવો જ ખીને એક ગ્રથ તૈયાર કર્યો છે

કવિશ્રી મુંદરલાલ પરીખ

વડોદરાના દસાનાગર સાતિમા જન્મેના મુંદર લાનનુ શિક્ષણ વડોદરામા જ થયુ છે મેટ્રિક થયા પછી મહારાષ્ટ્રી ગર્સ રકુવમા તે શિક્ષક તરીકે જોડયા તે વખતે કન્યા કેળવણીની શરૂઆત હોનાથી સરકારી અને સુખી કુટુંબની છોકરીઓ જ હાફરકુનનુ શિક્ષણ લેવા આવતી

વડોદરાના હીરાન સર મનુભાઇ મહેતાના સત્તાનોના એ ખૂમ લોકપ્રિય શિક્ષક હતા મુંદરનાય સારી કવિતા ગથી ચમ્તા શાળાના મેળાનકાઓ પ્રસંગે તેમને ગીતો રચવાનો પ્રસંગ મળતો

'કુમળી વણતુ નદનન, એ શાળા એક ગણાય' તથા 'અહો એ સંત તણા દર્શન, કરે એ જન અતર પાવન' જેવા સામીય સગીતની જાટવાળા ગીતોમા સારી કવિતા પણ જોવા મળે છે

પ્રકાશન 'સર્સમુખી' નામે તેમનો કાવ્યસમ્રઢ ૧૯૫૦મા પ્રગટ થયો છે,

૨૧. ચિમનલાલ દેસાઈ-કોમોઈવાળા

જન્મ વર્ષ ૧૮૯૮ જન્મ સ્થળ વતન ઉમેાઇ સાતિએ લાઠ વધિક હતા અગ્રેજી ધ ૧૦ મુધી અભ્યાસ કર્યો હતો તેમને અગ્રેજી, યુગ્વર્તાની સરકૃત અને હિન્દી લાપાલુ સાડું માન હતુ

એમનુ જીવન સામાનિક કાર્યકર તરીકેનુ હતુ તેમજે રાજકીય, સામાનિક, ધાર્મિક અને સાહિત્ય પ્રવૃત્તિઓમા રસપૂર્વક કામ કર્યુ હતુ વડોદરા રાજ્યના પ્રા શિક્ષકોના સઘના તેઓ પ્રમુખ હતા

તે હકત કવિ દયારામભાઇના સાહિત્યના ડિઝ અભ્યાસી હતા સાહિત્યકારોને ઉમોદને આગણે અનેક વાર આમ ત્રા હતા દયારામના જેવા રમારકો છે તે દરેકમા તે સકળાયેલા હતા સાહિત્ય

વિવિધ સમયેના પણ તેમણે મોન્ટેઝા તેમને 'સાહિત્યપૂર્ણ'ની પત્રી મળેલી.

૧૯૫૭-૫૮ સુધી તેમણે 'યુનકાલ્સ' માસિકનું તંત્રીપદ સંભાળ્યું હતું, તેમ જ નવચારન અને નવચુલરાતના તંત્રીમંડળમાં પણ કામ કર્યું હતું.

તેમના લેખો માસિકો, સામાયિકો અને વર્તમાન પત્રોમાં અવારનવાર પ્રસિદ્ધ થતા હતા. ઈ. સ. ૧૯૫૬માં તેમનું અવસાન થયું.

મો. હર્ષદરાય લક્ષ્મીદાસ યોગક્રિયા

જાતિ. કપોળ વાણિયા. શિક્ષણ બી.એ., એમ.કોમ પી.એચ.ડી એ અવસાયમાં. મદારાજન સયાશ્રાય યુનિવર્સિટીની લો કોલેજના પ્રાધ્યાપક તરીકે મેંવા આપે છે.

અભ્યાસ, અધ્યયન, મનન અને લેખન પ્રત્યે રુચિ છે. વિદ્યાર્થી જીવનકાળથી લેખનકાર્યમાં પ્રવેશ કરેલો છે. પ્રકાશન-રૂપે અર્થશાસ્ત્ર.

શ્રી હરપિકેશ દુર્ગેશ્વર ત્રિવેદી

જન્મ વર્ષ ૧૯૦૭. જન્મ સ્થળ : વતન, પેટલાદ. જાતિએ વડનગરા નામર બ્રાહ્મણ છે. તેમના પિતા દુર્ગેશ્વર નરવરજ ત્રિવેદી ચરોતરમાં સર્વ પ્રથમ એન્સુએટ હતા. તે સંસ્કૃત અને આધ્યાત્મિક સાહિત્યના વિદ્વાન હતા.

શ્રી ત્રિવેદીએ તેમના સંતાનોને પણ સાદે ઉચ્ચ શિક્ષણ આપ્યું છે. તેમણે બી.એસ.સી., એલ.એલ.બી સુધી શિક્ષણ લીધું છે. અવસાય વક્રીકાતને હતો. શુભરાત સાહિત્ય સભાની પરીક્ષાઓ પસાર કરી છે.

પ્રકાશનો, નિબંધો, જૂની શુભરાતી, સાહિત્ય અને જીવનમાં નવલકથાનું રચાન વગેરે 'સાહિત્ય'માં ૧૯૭૧ને ૧૯૨૮માં પ્રગટ થયા છે.

સ્વ. ડો. દુર્વાસા કેશવજી શુક્લ

જન્મ વર્ષ ઇ.સ. ૧૯૨૪. જન્મસ્થળ વતન જૂનાગઢ. જાતિએ બ્રાહ્મણ હતા. પિતાજી વડોદરા રાજ્યના નોકરી કરતા હતા. તેથી તેમણે ઉચ્ચ

શિક્ષણ વડોદરાથી મેળવ્યું હતું. તેમનાં માતાપિતા સગંકારી હતાં.

તેમણે બી.એ. એનર્સ મુંબઈથી તેમજ એમ.એ. અને પી.એચ.ડીની ઉપાધિઓ મ. સ. યુનિ. વડોદરાથી પ્રાપ્ત કરી છે. અવસાયમાં ફેકલ્ટી એન્ડ કોમર્સમાં અર્થશાસ્ત્ર વિભાગમાં રીડર તરીકે કામ કર્યું હતું.

પ્રકાશનો. મોનેટરી ઇકોનોમીક્સ અને બિઝનેસ સાહિત્ય એનાલિસીસ, તે બિન્દુ પબ્લિકશીંગ દ્વારા અને ઇન્ડિયા પબ્લિકશીંગ દ્વારા વડોદરાએ પ્રગટ કર્યાં છે.

આ ઉપરાંત આયોજન વિકાસ અને નાણાકીય અર્થશાસ્ત્રના વિષયો ઉપરના ઘણા લેખો જુદા જુદા સામાયિકોમાં પ્રગટ થયા છે.

શ્રી હિનેશકુમાર વિશ્વપ્રસાદ જાની

જન્મવર્ષ ૧૯૪૬. જન્મસ્થળ વતન વડોદરા. જાતિએ ઔદાસ્ય યોગક્રિયા જાહાણ છે. પિતાશ્રી વિશ્વપ્રસાદ જાની સાહિત્ય શૈલે જાણીતા છે. તેમના સંસ્કાર તેમનામાં જાળવ્યા છે.

શિક્ષણ. આધારિક, આધ્યાત્મિક ને ઉચ્ચ શિક્ષણ વડોદરામાં લીધું છે. બી.એ. આકર્ષણે જ સાથે પ્રથમ વર્ગમાં પાસ થયા છે. હાલમાં એમ.એ.ના બીજા વર્ષમાં અભ્યાસ કરે છે

પ્રવેશ વિદ્યાર્થી જીવનથી જ સાહિત્ય, કલા અને સંશોધન ઉપર લેખો પ્રગટ કરે છે. રચાતિક વર્તમાન પત્રો, તેમજ રંગતરંગ અને દીપોત્સવી અંકો ને અન્ય સામાયિકોમાં વિવેચનો, લેખો, તેમજ ક્રિકેટ ને ફિટમાં સિતારા સંબંધે પણ લખે છે. હિંદી અને ઉર્દૂ ભાષાનું જ્ઞાન ધરાવે છે.

શ્રી નરવરજાલ ચીમનલાલ દેસાઈ

એમ.એ., ડી.ડી., ડો.વિદ

જન્મવર્ષ. ૧૯૨૭. વતન જન્મસ્થળ રાણપ. હાલ વડોદરાને વતન બનાવ્યું છે. શિક્ષણમાં વડોદરાથી તે સંસ્કૃત અને શુભરાતી વિષયો સાથે બી.એ. (પ્રથમ વર્ગ) અને એમ.એ. દિલ્હી વર્ગમાં

ઉત્તીર્ણ થયા હે. રાષ્ટ્રભાષા વર્વાની 'કોમિટી'માં ૧૯૫૧માં વડોદરા કેન્દ્રમાં પ્રથમ આત્મા હતી.

વ્યવસાયમાં હાઇસ્કૂલમાં શિક્ષકની નોકરી કરી ૧૯૫૮થી ન જી વિશ્વવિદ્યાલયના યુગ્મગતી વિભાગમાં પ્રાધ્યાપક તરીકે કામ કરે છે.

ઉદ્યોગ દ્વારાગમ સાહિત્ય સભાના મત્રી હતા દ્વારાગમ સાહિત્યના પ્રેમી છે. યુગ્મગતી, અગ્રેજી, હિંદી અને સસ્કૃત ભાષાનું સારું જ્ઞાન ધરાવે છે.

યુગ્મગતી સાહિત્ય પરિષદ સંચાલિત આત્માદ' તેમજ 'સસ્કૃત પરીક્ષાના વડોદરા કેન્દ્રના તે સાત વર્ષથી વ્યવસ્થાપક છે.

યુગ્મગતી ભાષા અને સાહિત્યને લગતા તેમના કેટલાય લેખો માસિકો, સાપ્તાહિકો અને અખબારોમાં પ્રસિદ્ધ થયા છે.

કવિ શ્રી મનુભાઈ રણુછોડભાઈ રાવ

જન્મરથગ રસ્તુનાગાં તા વાગોડિયા છે. હાલમાં વન પ્રવેશમાં છે. જ્ઞાતિએ તે બ્રહ્મજન છે. સાહિત્યના સસ્કૃત તેમને પિતા તરફથી મળ્યા છે. રાવ એ તેમનો ખિતાબ છે.

શિક્ષક વડોદરામાં ખીંગીમાં થયેલા છે તે ઉપરાંત મોન્ટેસોરી ટ્રેઇનિંગ તેમજ યુગ્મગતી હિંદી વિદ્યાપીઠના ભાષાચાલ છે.

વ્યવસાયમાં પદ્મ વર્ષથી શિક્ષણ ક્ષેત્રે કામ કરે છે. હાલમાં તે યુગ્મગતી એક હાઇસ્કૂલમાં ભાષાના શિક્ષક તરીકે સેવા આપે છે.

પ્રમત્તનો મનુ કાવ્ય વાણી, જામરી, સદેશા એ એમની કૃતિઓ છે. જાએક વર્ષ ત્રેસ મનાવેલું જ્ઞાનકોષે માસિક ૧૧ વર્ષે મનાવ્યું હતું.

શ્રી જશભાઈ યુનીભાઈ બદવ

જન્મવર્ષ ૧૯૪૩ જન્મરથગ વતન મલુગર તા સાવત્રી જિલ્લા વડોદરા છે. જ્ઞાતિએ શિક્ષક જ્ઞાતિ પિતા ખેતીનો વ્યવસાય કરે છે.

અભ્યાસ મલુસ- મેજાણ, લાન્ડા, અખ દારાદ ને વડોદરા થયેને ધો ૧૦ સુધી કર્યો છે.

વ્યવસાયમાં પણ વિવિધ જગ્યાએ નોકરી કરી હાલમાં વડોદરા મ્યુનિ, કોર્પોરેશનમાં ટાઉન પ્લાનિંગ સાખામાં ટ્રેસર તરીકે કામ કરે છે.

સાહિત્યમાં પ્રવેશ ૧૯૬૨-૬૩થી સાપ્તાહિકો ને અખબારોમાં નાની વાર્તાઓ અને પ્રવાસ વર્ણનના લેખોથી કર્યો છે.

સાહિત્ય પ્રત્યે સારો રસ ધરાવે છે. તેમના અક્ષરો જાપેના હોય તેવા હોય છે. તેમના લેખો સાપ્તાહિકોમાં વડોદરા અને અન્યન પ્રગટ થયા છે.

શ્રી અમૃતલાલ કૃષ્ણરામ દવે

જન્મ વર્ષ ૧૯૮૮ જન્મ રથગ, વતન વડોદરા જ્ઞાતિએ ઔદ્યોગિક સહસ્ર બ્રાહ્મણ છે. પિતાનો વ્યવસાય ખેતીવાડીનો હતો. તેમણે પ્રાથમિક શાળાનું શિક્ષણ લીધું છે. સત્સાહિત્યનો સારો અભ્યાસ કર્યો છે. વ્યવસાય કચાકાર અને સમાજ સેવાનો છે.

અન્ય સર્જનમાં તેમને કાવ્યો છે 'પ્રણયસિદ્ધાન્ત' "અમરત સાગર," "સાખીપ્રથમ" ચોસરા, "જ્ઞાન ગીતા" "સિદ્ધાન્ત આવર્ન," "અધ્યાપકવેદ," "મયમવસનવેદ" જેના બીજા પણ સંપાદિત થયે છે.

બદરમી સતીના સતકરિ કવિજ્ઞાનાગરના કાવ્યકર્તા થેલી તેમણે સર્ગિક પ્રિયપણી લખાને વલ્લભાનને સસ્થા બનાવ્યું છે. કવિના મૂક મહરોષો ઉપર વિવૃત્ત અર્થદર્શન કર્યું છે. આમ લક્ષિત સાહિત્યમાં કાવ્યો ગણના થાન છે.

(૨૦) વિષ્ણુપ્રસાદ હરિપ્રસાદ દેસાઈ

ખી એ એલ એન ખી

જન્મ વર્ષ ૧૯૮૭ જન્મ રથગ, વતન વડોદરા જ્ઞાતિએ વડનગરા નાગર મુદરથ છે. પિતા હરિપ્રસાદ દેસાઈ વડોદરાની ડિપ્ટીક્ટ કોર્ટના સરમર્ગી વજાનપદે હતા, એમને તેમજ બધું શિક્ષણ વડોદરામાં થયું. શિક્ષણમાં પિતાનો વજાનપદનો વ્યવસાય કરના માટે બી. એ એન એન બી થયા, પગલુ એમના જ્ઞાનનું નાવ મીઠા વટેએ તરર તળાવુ જે પડીથી એમના જ્ઞાનનો નજીબાર્ગ મળી થયું.

વ્યાપારની તરફની તથા થોડેસારીની તાલીમ તેમના પિતાની વિશાળ દષ્ટિને લીધે તેમને પ્રાપ્ત કરવાની તક મળી હતી સ્વભાવે ગંભીર અને સ્મુથ તે હતા જ.

બેરોડા કોલેજમાં લજવાતાં અનેક નાટકોમાં તેમણે સફળ ભૂમિકા લજવેલી પરંતુ તેમના જીવનને ગંભીર દેનાર એ લક્ષણ શિરમોર થયો, એવી કપના કોઈનેય નહોતી.

વિષ્ણુપ્રસાદના પિતાનું ૧૯૨૦ માં બ્વડ હેમરેજથી અકસ્માત મૃત્યુ થયું કુટુંબની ડાઘી આશાઓ પડી ભાંગી તેમણે વફીવાતની પદવી મેળવી હતી પણ તેમનો જીવનપથ બદલાઈ ગયો બીજા ક્ષેત્રમાં જ તણાયા

મુખ્યની ઓગમે ટોળીકના સંસ્કારી તથા વિચક્ષણ નિર્માતા શ્રી સુધાનુ ગાય તથા દેવીકારણીએ તેમનામાં રહેલી અભિનયક્ષમતા નિહાળી અને તેમને ચિત્રપટ પર અમકાવ્યા

ચલ ચન રે નવજવાન, કંગન, બધન, અદાક, ફિરમત, અનનન તથા ખિડકી વગેરેમાં ની એચ દેસાઈની ભૂમિકાઓ શિષ્ટ સગાજમાં જનતાપ્રિય બની હતી

સંસ્કારથી મધ્યમતા આ ચિત્રપટ નાટકોમાં 'અનનન' માંના વૃદ્ધ નોકર 'બસી' ની ભૂમિકા લજવનાર વી એચ દેસાઈ તે ચિત્રનું મુખ્ય આકર્ષણ બન્યા હતા તેમાં અભિનયક્ષમતાની ઊંડી સમજદારી હતી ચિત્રના રસને જાણવામાં તથા તેને જાગવી શખનામાં તેમની સ્વાભાવિક કળા ખાની ઊંડી હતી

શ્રી દેસાઈની ખૂબ આરાધ્ય કારકિર્દી દમના વ્યાધિને લીધે અકાળે અટકી પડી તેમનું જીવન વધે અનસાન થયું

ડૉ. લોમેશપ્રસાદ હરિપ્રસાદ દેસાઈ

એમ બી બી એસ

જન્મ વર્ષ ૫ સ ૧૮૯૯, જન્મ સ્થળ વતન, વડોદરા રાજ્યને વડનગર નાગર ગૃહસ્થ છે એ

હરિપ્રસાદ દેસાઈ ડૉ. લોમેશપ્રસાદના પિતા થાય એલ એચ બા થતા પહેલાં 'અરુણોદય' નામના સાહિત્ય માસિકના સંપાદક હતા તે પછીથી વડોદરાની ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટમાં સરકારી વકીલપદે હતા તેમના સૌમ્ય મસ્કારો પુત્રોએ જીવ્યા છે

શ્રી લોમેશભાઈએ પહેલે પહેલે વર્ષે બી. એ. કેળવણી પતાવી ૫ સ ૧૯૨૨ માં એમ. બી બી એસ થયા છે, અને વડોદરામાં પ્રેક્ટીસ કરે છે

મુખ્યની મેડીકલ કૉલેજમાં વર્ષો દરમ્યાન તેમનો લેખન તથા અભિનયનો ગૌરવ વધતો ગયો તેમણે પાંદ લખ્યા અને સફળતા પૂર્વક લજવ્યા પણ ખરા તેમના બહેન સૌ. નૈતન્ય બાળાનો સાહિત્ય પ્રેમ આ અરસામાં પ્રગટ થયેલો હતો

તેમના મોટા ભાઈ વિષ્ણુપ્રસાદ દેસાઈ જેઓ ઓગમે ટોળીકના પ્રસિદ્ધ હાસ્યનટ વી એચ દેસાઈ તરીકે હિંદુજમાં જાણીતા થયા તેમનો શાખ શ્રી લોમેશભાઈમાં પણ પ્રતીત થયો

તેમને એક હજારો નિમિષ 'કરકસર' શબ્દોત્તી સાહિત્ય પરિચય (સ ગ્રા મ મ ૧૯૩૧) માં લેવાયો છે જે લોકાભિમુખ હતો કરકસર કનામાં યોગ્ય વિવેક ન રહે તો સૌથી દેખાતી વસ્તુ કેમ્પી બધી મોલી થઈ પડે છે તે સબધી આ દૃષ્ટાંતથી સજર નિમિષિકા સુવાચ્ય બની છે.

અભિનય ક્ષેત્રમાં તેમણે એક સગા નાટક 'કલાગરો કથ'માં પત્નીથી દયાયેલા એવા મુખ્ય પાત્રનો પાંદ લજવ્યો હતો

તેમને સ્મુથ લેખો વાર્તાઓ અને નાના લેખો લખનામાં પ્રેમ છે કૉલેજના મેગેઝીનોમાં અને અન્ય સાપ્તાહિકોમાં તેમના સર્જનો પ્રગટ થયેલા છે તેઓ કાવ્યો પણ રચે છે

અખિન ભારતીય મેડીકલ કૉલેજના સોનીનેરમાં (સ્મૃતિમ યમાં) તેમનું એક કાવ્ય અંગ્રેજીમાં છપાયું છે

તેમને સંગીતકાનો ખૂબ ગોખ છે ઉત્તરાદ દ્વિયાજ્ઞાન સાથે તેઓ એ રીતે તેમના પરિચયમાં આવેલા શાસ્ત્રીય અને સુગમ મંગીત પ્રિય છે

દાર્શનિકનિયમ ઉપર તેમને વિષય નથી એ રોડોદરાના આજના શિષ્ય સાદિત્યના અને વિષ્ટ નગીતના ગ્રંથોના છે લાનગ નદા માથે પણ તેમણે નાગ્યક્ષેત્રે પાગોની બુમિકા બજાવી છે શ્રી પ્રેમાનંદ સાદિત્ય સભા સંસ્થાના સ્વ પ્રમુખ ગજાનાન દેવાઈ માથે પણ તે મધ્યમા નેના અને તેમની માથે પણ નમ કર્યું છે

મહામંત્રિ પ્રેમાનંદ આજ્ઞાન 'સુદામાચરિત્ર' નું નગીત રૂપ તેમણે તથા તેમની સુપુત્રી ક ગુબદા મને બનેએ મળીને તૈયાર કર્યું છે

સામાજિક ક્ષેત્રે તેમની પ્રગતિ આગેગ્ય સંસ્થાઓ તથા નગર પાનિમ નગરે માથે વગેરેથી મળ્યાયેની છે

શ્રી લાલજીભાઈ નદાભાઈ દેસાઈ

જન્મ ૧૮૬૦ જન્મ સ્થળ પેરનાદ જાતિને રડનગર નાગર છે ૧૩ ૧૮ની ઉમરથી જ નાગ્યક્ષેત્રે પાપ્યુ કર્યું તે ૬૮ની ઉમર થતા સુધી ગજા રોડોદરાને પોતાના નતન મના યુ સતાનોને સાદુ શિક્ષણ આપ્યું છે

દેવી નાગ સમાજ, રોયન નાગ મહાગી, તો નરસીમન્ટ નાગ સમાજ, શ્રી આર્થ નૈતિક નાગ સમાજ જેની અગ્રણી નાગ્ય સંસ્થાઓમાં અગ્રિ નાય ત્રી બુમિકાગો બની નાગ્યોરે નાટ્ય નાકાન તરીકે ખૂબ જાણીતા થયા છે ગુજરાતી ઉપગત દિદી અને ઉર રજબુમિમમાં વિષજ્ઞતા નાખતી છે

૨૨ અમ્લ કેશન નાયક, ૨૨ મોરારજી મોધગ, ૨૧ મોનનગ કાનક, જેના તાલીમ આપનાગ મુકમે હતા મગીતના ઉમાદ દમીર હતા

અભિનય ક્ષેત્રે તેમની અતકારીથી પ્રમુખ થઈ નાગ્યો અને સંસ્થાઓએ તેમને ચક્રો પ્રમાણપત્ર, અને પુરસ્કાર આપી નવાન્યા છે વિવિધકની નાગ્ય પછી તેમણે ઉમર ગીતે નગતી ૬ ચનચિત્રોમાં પણ નાગ્ય બના યુ છે

૧૮૬૩માં ૧૮૬૮ના ના મધ્યક્રમ મુસાદના આમલરાખી છે તેમ જ ૧૮૬૩ માં ગુજરાત

મગકાં 'સ્વસ્તી' ના મધ્યક્રમ વખતે તેમની ગગસાધના માટે મતકારીને તેમનું બહુમાન કર્યું છે ૧૯૭૧ માં પણ તેમનું વિવિધ મનમાન થયું છે

તેમણે ૬૦ થો બજાનો રમેરે પછગ્યના આનેખેલી છે નગજગ ૩૦૦ થી ૪૦૦ જેના નાટકો લખ્યા છે ને આપાત્ર તરીકે પણ કામ કર્યું છે રજબુમિક્ષેનો તેમનું મોટું પ્રદાન છે

શ્રી લાનગ નદાની યાદગાર બુનિનઓમાં 'સન્વતીચક્ર'માં પ્રમાધન અને દુષ્ટરાય એમ ડમન રોનમાં કામ કર્યું છે 'વિવલ્યાણ' માં ઉવ્યમિદ 'મોદિનીચક્ર' માં ગુનગ્રા 'ઉમાદેવડી' માં બીખી તેમ બીગલ અનેક પાત્રો લખ્યા છે.

તેમનું ગુનગ્રા ની આ બુમિકાનું યાદગાર ગીત છે 'મુમ્તાની પ્રેમની મને કોઈ ના છેડે રે' અને નીણવેલીનું નણીનું ગીત આ પ્રમાણે છે ટોદ દુધ દ્યો દિનગી, ગોખાના સાણા ઉમગી કોઈ દુધ દ્યો

વિવિધ પાનગણી બજાવા પ્રેક્ષકો તેમને નિગમનતા, દયા મતાવતા, એવ પર ઉરોગદને દેડી જતા, પ્રવામાં કરતા આમ તેઓ એત મઉ ડ એ ૧૨ હતા તેમના જમાનામાં સૌથી નુ પગાર રૂ ૨૦૦૦ તેમનો જ હતો

નાગ્યક્ષેત્રે તેમણે રજા નિયોને તાલીમ આપી છે તે પણ તેમના જેવા નેનગી બન્યા છે તેમણે ને રો ને ગીતો ધણા જ ગ્યા છે, જે મધ્યક્રમની નિનનાલમ તથા મોધાલમ છે

મો. ભૂષેન્દ્ર યાલકુલ્યુ ત્રિવેદી

એમ એ

મુનગી રડનગર નાગર જાતિમાં જન્મેના શ્રી ભૂષેન્દ્ર ત્રિવેદી ના તે ત્રી ત્રિવેદી દત્તા મગ્ટ નધા મુગગીનીના એ આનંદ પડિન છે મુનગી મેડિગા દેનગમાં તેઓ વગેરેથી અધ્યાપન મર્થ કરી વ્યા છે

મુગદની કાર્ય સમાના 'એનામિ' ના તેઓ મપા નવાનના નાગ્યકામ ઉપગત તેમને પ્રાનીન મુગદની સાદિત્યના મ નો પ્રગ કર્યા છે

‘સાનગીતા નરહમૃત તથા અખામૃત અનુભવ-
ગિદુ’ના શાસ્ત્રીય સપાદનો તેમણે કરેલાં છે

દાર્પસ તતાપ્તી અન્તુ સપાદન પણ તેમણે જ
રચે છે તેમ જ ગીતાનાં પદોનું સપૂર્ણ સપાદન
તેમણે કરેલું છે

પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા તરફથી થયેલી સર
મનુભાઈ ઇનામી નિમંત્રણ હરીકાષ્ઠા “પ્રેમાનંદ અને
નામગના સમયનુ ગુજરાત” આ વિષયના નિબંધ
માટે સભા તરફથી તેમને પારિતોષિક મળેલું આ
નિબંધ દાર્પસ સભા ત્રીમાસિકમાં પ્રસિદ્ધ થયેલો છે

સ્વ નાનાભાઈ ઉર્ફે મુવજીભાઈ ચંદ્રશેખર દીવાનજી

જન્મ વર્ષ ૫ સ ૧૮૮૨ જન્મ સ્થળ વતન
મુરત જાતિયે વડનગરા નાગર ગૃહસ્થ છે તેમના
પિતા ભરુચ હાઇસ્કૂલમાં આસિ હેડમાસ્તર હતા
તેમને એક ભાઈ અને એ બહેન હતી એમના
ભવુનધુનુ નામ સ્વ પ્રદલાદ ચંદ્રનેખર દીવાનજી
હતુ તે એમ એ એવ એલ એમ હતા અને
વેદાંત અને સરસ્વતના પ્રખર અભ્યાસી હતા.
તેમના એક પુત્ર નામે યોગેન્દ્ર ખાનગી પ્રેમીસ
વડોદરામાં કરે છે તે એમ બી બી એસ
થયેના છે

શ્રી નાનાભાઈ અડર ગ્રેજ્યુટ હતા તેમણે
સ્વ શ્રી ખોર્ડનના હાથ નીચે લાયબ્રેરી સાયન્સની
તાલીમ ૧૯૧૨ મા લીધી હતી અને તે પછી
વડોદરાની સેન્ટ્રલ લાયબ્રેરીમાં ફરતી પુસ્તકાલય
શાખામાં સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ તરીકે સેવા આપી હતી
વડોદરા પુસ્તકાલય મહાજની સ્થાપનામાં ભાગ
ભજવેના અને ‘પુસ્તકાલય’ માસિકના તત્ત્વી તરીકે
પણ ધણી વર્ષો સુધી સેવા આપી હતી તેઓ
પુસ્તકોના વર્ગીકરણની બાબતમાં તેના કાર્ડ અને
કેટલોગ રાખવાની ઉચ્ચ પ્રકારની પદ્ધતિના સમર્થ
નિશ્ચાત મણાતા હતા

૧૯૨૧-૨૨ મા જનર્નમેન્ટ કોમેજ અજમેરમાં
અથવા તરીકે ફરજ બજવી હતી. સને ૧૯૨૩-૨૪
મા મુખ્યની મીડનહામ કોમેજ એફ કોમર્સમાં

અથવા તરીકે મેના આપી હતી અને લેન્ડીંગ
સેકશનના અથવા પદેથી ૧૯૪૦ મા નિવૃત્ત થવા
તેમણે પ્રેમાનંદ સાહિત્ય મંથાના મંત્રી તરીકે પણ
સેવા બજવી છે

૫ ૪ ૧૯૮૭ મા તેમનો સ્વર્ગવાસ થયો

શ્રી મણિલાલ હીરાલાલ શાહ

જન્મ વર્ષ ૫ સ ૧૯૧૩ જન્મ સ્થાન વતન
કરજી જિલ્લો વડોદરા જાતિયે ખડાયા વણિક
છે અભ્યાસ સયા હાઈસ્કૂલ ને વડોદરા કોનેજમાં
કર્ષો છે બી એ અને એમ એ ઇતિહાસ અને
અર્થશાસ્ત્ર લઈને ઉત્તીર્ણ થયા છે

અવમાયમાં પ્રથમ શ્રેષ્ઠ પ્રેમારિયન હાઈસ્કૂલમાં
શિક્ષક હતા પછીથી વડોદરા રાજ્યના પ્રકાશન
ખાતામાં મદદનીય પ્રકાશન અધિકારી હતા મુખ્ય
રાજ્યમાં નામન માહિતી સચાલક તરીકે તે પછીથી
૧૯૬૦ થી ગુજરાત રાજ્યના માહિતી સંચાલક
અને પ્રવાસ ખાતાના સચાલક તરીકે સેવા આપે છે

શ્રી રમણલાન દેસાઈ સાથે કામ કરતાં સાહિત્યને
વિશેષ રસ બન્યો પ્રકાશક ભારત દેશ ને ગ્રે
બ્રિટનના બધારણો, વડોદરા રાજ્ય અને બ્રિટિશ
રાજ્યના મહેસુલના ફરો વિષે નિબંધ, ગામડાના
ઉદ્યોગો, સહકાર ને આત્મનતિની પુસ્તિકાઓ
પ્રસિદ્ધ થઈ છે ભારત અને મગને ડોને ઇતિહાસ
પ્રસિદ્ધ થયા છે,

ગુજરાતી અને અંગ્રેજી દૈનિક અને સામાયિકોમાં
તેમ જ દીપેતસવી અકોમાં અર્થકારણ, ઇતિહાસ
અને દેશના વિકાસ અંગેના લેખો તથા નવલિખાઓ
અને વાર્તાઓ પ્રસિદ્ધ થઈ છે ગુજરાતીઓ અને
ગુજરાતી સાહિત્ય પ્રત્યે તેમને સારો પ્રેમ છે ગુજરાતી
સાહિત્યને પ્રોત્સાહન મળે એ એમને ખૂબ ગમે છે

શ્રી વિજયભાઈ ઉમેદરામ અવેરી

જન્મ વર્ષ ૫ સ ૧૯૨૭ જન્મ સ્થળ વતન
વડોદરા જાતિયે તેઓ શીખાળી વાણિયા છે
ખાતાપિતા ધાર્મિક અને સરકારી હતા ચિદાણ
વડોદરામાં મેટ્રીક સુધી લીધું છે.

વિદ્યાર્થી અનુધ્યાથી જ સાહિત્ય વાચન મનનનો રસ રહેવો છે ધાર્મિક સાહિત્ય પ્રત્યે રિશેષ અભિગુચી રહે છે

વ્યવસાયમા વડોદરાથી પ્રગટ થતા અને ગુજરાતમાં જાણીતા માસિક “વીણા મોતી” મા કામ કરે છે તેમા સપાદક તરિકિ પણ કામ કરે છે

સ્વ શ્રી રવિશંકર ન પાઠકના પ્રગટ થયેલા પુસ્તક જ્ઞાનજ્યોતિ ભા ૧, ૨, ૩, ૪ તેમ જ ગીતા બક્સરી, રામકૃષ્ણ અસ્થિતમત વગેરે પ્રકાશનોમા તેમનો જ વિશેષ સહયોગ રહેવો છે. તેમ જ વીણા મોતીની બેટા વગેરેમા પણ તેમનો સહયોગ રહેવો છે

સાહિત્ય પ્રત્યે વિશેષ રમ હોવાને કારણે જ તેઓ આ કામ કરી રહ્યા છે તે અદિતિ નામથી વીણા મોતી મા લેખો લખે છે, તેમ જ અન્ય સાહિત્ય પણ લખેતુ છે

૨૬. શ્રી ચુનીલાલ ગોવિંદરામ પંડ્યા (વ્યાસજી) - માણુલક કીર્તનકાર

જન્મ વર્ષ સવત ૧૯૩૮ ઇ સ ૧૮૮૨- વતન વડોદરા જ્ઞાતિએ ઔદિન્ય સદસ્ય જહાણુ નાની વયમા મા બાપતુ સુખ ગુમાષ્ટુ ફેાઇના કાશીમાને ત્યા જીવ્યા તેમણે ગુજરાતીનો સાધારણ અભ્યાસ કર્યો તેમના ગુરુ અમદાવાદવાળા શ્રી લલ્લુરામ બાપુરામ જોડા હતા કયા માટે વડોદરા આવેલા. તેમની સાથે તે કથાકીર્તન કરતા શીખ્યા માણુ ગાગર સાથે મહાભારત-રામાયણની કથા કરતા. તેમની કથા કરવાની આગલી રીતીએ ભક્તવૃદ્ધ આકર્ષતા કયા કરવા તે બહુચ, સુરત મુનઇ, અમદાવાદ જેવા સ્થળોએ જતા વડોદરાની તો એક એક શેરી ચુનીલાલ વ્યાસજી પરિચિત છે તેમનો વ્યવસાય માણુભનો હતો. તે દારા લોકશિક્ષણ આપવાતુ કાર્ય કર્યું છે પ્રકાશનો મહાભારતનો કાગર રસીની વાળી ઇ. ૧૯૨૧ મા ગુરુની વાદમા પ્રગટ કર્યું ઉપરાંત રસીની વાળી જાગ ૨, સત્યવૃષ્ટિ દરિશ્વરનો આખ્યાનિકા, મુરનો આખ્યાન, બૃહ-ભારતીય પુરાણ, પુરુષોત્તમ

માસની કથા વગેરે છે તેના વડે જનતાને ધાર્મિક સસ્કારો આપ્યા છે

અનસાન ઇ સ ૧૯૪૮ ના થયુ

શ્રી ગજેન્દ્રલાલ કનૈયાલાલ મહેતા

જન્મ વર્ષ ઇ સ ૧૯૨૩ જન્મ સ્થળ વતન ડોંગો જ્ઞાતિએ સાઠોદરા નાગર મુદ્દમ છે

સાહિત્યકાર સ્વ પ્રિયવદન બહી તેમના મમિયાઇ બાઇ હતા તેમના પત્ની અ સૌ અનિતામહેન મરેતા પણ લેખિકા છે

શિક્ષણમા મુજબ યુનિવર્સિટીના મેટ્રીક્યુલે છે તેઓ વડોદરા જિલ્લા ટ્રેજરીમા આસિસ્ટન્ટ એકાઉન્ટન્ટ તરિકિ સર્વિસ કરે છે

સાહિત્યમા પ્રવેશ સન ૧૯૩૯ મા પ્રથમ જ્ઞાનસાહિત્યતુ લેખત બાદમા મૌલિક વાર્તા, નવલિકા, નારિકા, ત્રિજાથી નારિકા અને ગીતાતુ સર્જન કર્યું છે

પ્રકાશનોમા રેમની નવલિકાઓ, હાસ્ય રસિક નારિકાઓ બાગપકે કથાસિકાઓ વગેરે સાહિત્ય માસિકોમા વર્તમાનપત્રોમા પ્રસિદ્ધ થયુ છે ને થાય છે. ત્રિજાથી ભજવાય તેવા નારિકા પણ લખ્યા છે

આકાશવાણી પરથી તેમના પ્રધા ૩૫કો ને હાસ્યપ્રકેતુ પ્રસારણ થયુ છે પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભાના ૧૯૫૯ થી ૬૦ સુધી ચે વર્ષ મંત્રી તરીકે તેમણે સેવાઓ આપી છે

શ્રી ધાર્મિકલાલ ચુનીલાલ પંડ્યા કીર્તનકાર, જ્ઞાતિવિશારદ

જન્મ વર્ષ ઇ સ ૧૯૩૨ જન્મ સ્થળ વતન વડોદરા જ્ઞાતિએ તે ઔદિન્ય સદસ્ય જાહાણુ છે તેમના પિતા માણુલક કીર્તનકાર હતા તેમનો ચાલો તેમણે સભાળી લીધો છે શિક્ષણ અગ્રેજ ધો ૬ પાસ કરી મ સ યુનિ ની મ ગીત વિશારદની પદવી મેળવી છે સસ્કૃત અગ્રેજિ દિ દી સાહિત્ય અને લક્ષિતસાહિત્યમા સારો રમ ધનાતે છે

પણ બાળકો માટેના કાર્યક્રમોમાં ભાગ લે છે.

અમદાવાદમાં 'નૃત્યભારતી' માં શ્રીમતી ઇલાક્ષી કાકોર પાસેથી ભરતનાટ્યમની શાસ્ત્રીય તાલીમ પૂરી કરી છે. તેમનું આરંભિક ૧૯૭૦ માં થોમ્સ-યેલુ' તે પ્રસંગે ગુજરાતના તત્કાલિન મુખ્ય મંત્રી શ્રી હિતેન્દ્રભાઈ દેસાઈ, સદ્. મંત્રી શ્રી કાકોરભાઈ દેસાઈ તથા શિક્ષણ મંત્રી શ્રી ગોરધનદાસ ચોખાવાળા પણ ઉપસ્થિત હતા. 'ગુજન' નાં સભ્ય હોઈ રાસગરબામાં રસ છે ને પારિતોષિકો મેળવ્યાં છે.

ગાંધર્વ મહાવિદ્યાલયની સંગીતની ત્રણ પરીક્ષાઓ આપી છે. બાલકવન અને બાલસામાયિકામાં તેમની બાલવાર્તાઓ પ્રગટ થઈ છે. સાહિત્ય અને કલા પ્રત્યે સારો રસ ધરાવે છે.

કે. સુભદ્રાબહેન લોભેશપ્રસાદ દેસાઈ

જન્મ વર્ષ ૬ સ. ૧૯૪૬. જન્મ સ્થળ વતન વડોદરા. માતિએ વનગરા નાગર ગૃહસ્થ છે. પિતા લોભેશભાઈ પાસેથી સંગીત કલાક્ષેત્રે તાલીમ લીધી છે. શિક્ષણ મ. સ. યુનિ. સિંગ્લીસ્ટીક ફર્સ્ટ ક્લાસ એમ એ છે. સાથે સંગીતના શિક્ષણ ક્ષેત્રે ૧૦ વર્ષની નાની વયે ડી-સેના પ્રાપ્ત કર્યો છે.

આમ ધરાણના સંગીતજ્ઞો પાસેથી તેમ જ પિતા પાસેથી સુંદર સંગીત શિક્ષણ મેળવ્યું છે.

એમ. એમ. પટેલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં લેક્ચરર તરીકે વડલભવિદ્યાનગર બાણદ તેમ જ વડોદરા ખાતે રીસર્ચ કામ પણ કરેલું છે. હાલમાં પીએચ ડી. નો ઉચ્ચ અભ્યાસ કરે છે.

સંગીતના ક્ષેત્રે તે ખૂબ જાણીતા છે. શાસ્ત્રીય સંગીત પ્રિય વિષય છે. તેના કાર્યક્રમો તેમજ અમદાવાદ, સુરત, ભરૂચ, મુંબઈ ઉમરેઠ જેવાં સ્થળોએ આપ્યા છે; અને અનેક નવાં આર્મજોડો મળતાં જ મળે છે.

પિતાજી સાથે મહાકવિ પ્રેમાનંદ રચિત 'સુદામા-ચરિત્ર' તેમજ સંગીત રૂપકમાં આવેલું છે, અને તે પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભામાં સંગેગાનુસર જન્યવામાં આવનાર છે.

શ્રી અ. સૌ. અનિલાબહેન ગજેન્દ્રભાઈ મહેતા

જન્મ વર્ષ ૬ સ. ૧૯૩૬. જન્મ સ્થળ વતન, ડોબોઈ, જિલ્લો વડોદરા, માતિએ સાઠોદરા નાગર ગૃહસ્થ છે. પતિ શ્રી ગજેન્દ્ર મહેતાના સાહિત્ય પ્રેમને પરિણામે તેમજે પણ પ્રવૃત્તિમાં રસ લીધો. અભ્યાસ ધો. આઠ સુધીનો છે. વ્યવસાય ધરકામ, ભરત ગુંથણ અને વાચન લેખનનો છે.

૧૯૪૯-૫૦ થી તેમજે સાહિત્યમાં નવલિકા ને ગીતો વગેરે લખવા માંડ્યું; અને તે સર્ગન 'ગુણસુંદરી', 'ઝીબોધ' વગેરેમાં પ્રગટ થયાં છે.

બાળસાહિત્યમાં ગીતો તથા વાર્તાઓ લખી છે. સ્વ. શ્રી પ્રિયવદન બક્ષી સાહિત્ય સ્મારક સમિતિ ડોબોદરા ૧૯૫૬ માં સહમંત્રી તરીકે પણ કામ કર્યું છે.

ગુણસુંદરી માસિકમાં તેમની એક વાર્તા હપ્તે હપ્તે પ્રગટ થયેલી છે.

શ્રી મૂળશંકર ચીમનલાલ જાની

બી. એ., એલ. એલ. બી.

જન્મ વર્ષ ૧૯૧૩ જન્મ સ્થળ. વતન વડોદરા. માતિએ ઓરિસ્સા ટાળકિયા બ્રાહ્મણ છે. પિતા ચીમનલાલ ધાર્મિક વૃત્તિના હતા.

શિક્ષણક્ષેત્રે એલ. એલ. બી. ની પદવી પ્રાપ્ત કરી છે. વ્યવસાયમાં ગુજરાત રાજ્યની પે એન્ડ એકાઉન્ટ એન્ટિસમાં કરે છે.

પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભાના મંત્રી તરીકે તેમજે પ્રા. અ. ક. ત્રિવેદી અને સ્વ. રમણલાલ દેસાઈ (પ્રમુખો) સાથે સંસ્થાની સેવા કરી છે. સદ્. ક. મા. મુશીની નારટિકા 'રનેદસંભમ' જન્યવામાં જામ લીધેલો ગું. સા. પરિપક્વતા વડોદરામાં ભરપેશા સમેલનમાં સભાસ્થાનના મંત્રી તરીકે હતા. પ્રેમાનંદ સા. સંસ્થાના આગ્રવે 'લક્ષ્મી બોધાંગ' નાટક જન્યવામાં જામ લીધેલો.

પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભામાં કરોવારી સભ્ય તરીકે પણ સેવા આપી છે. કાલેજનાં યોગદેશ કવિ સમેલનમાં પણ મંત્રી તરીકે સેવા આપેલી.

વ્યવસાયના કાળે સાહિત્ય પ્રવૃત્તિ યથાયોગ્ય ખાતરી ન થતી

શ્રીમતી પુષ્પાબેન મણિલાલ પટ્ટીબ

જેમ જે બા એક

પુષ્પાબેન જે સમયે પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભાના મંત્રી હતા આજે ૫૪ નું છે પિતા મણિલાલ પટ્ટીબ બગાડમાં કોનસાની ખાણના વેપારી હતા તેમજ લુહિટ્ટેગ તેના વેપારી હતા રોમી ગવર્નર હતા તે યુરોપ અમેરિકાના પ્રાસે ગયા

અભ્યાસમાં જેમ જે (૧૮૫૨) થી એક ૧૮૫૪ માં થયા છે યુઝીઓજનો ડીપોમાં ૧૮૫૭ એપ્રિલ ૬ નિઝિનિઝસનો ડિપોમાં ૧૮૬૩ માં મેળ થયો છે ફેક્ટરી ઓફ આર્ટસમાં ૧૮૬૧ થી પ્રાધ્યાપક છે

નવભારતી અને અન્ય સામાજિકમાં તેમના લેખો વગેરે પ્રગટ થયા છે

હાનમાં પી એચ ડી પત્ની માટે ૧૮ થી સહીના મહત્તાની કવિ વસ્તા નિશ્ચલર ઉપર મહાનિષ્ઠ લખી રહ્યા છે

શ્રી વનરાજ રમણલાલ ગાહ

જન્મ વર્ષ-૮ સ ૧૮૪૫ જન્મ સ્થળ વગર વડોદરા શાંતિએ વીસાનાડ વણિ છે પિતા રમણનાન બાબુવનના તંત્રી છે તેમજે પિતાના સંસ્કારો શીયા છે

અભ્યાસ, ડી ઇ ઇ, ડી એમ ઇ (એમ એસ ફુનિર્સિટી)

વ્યાસાય - વેસ્ટન રેલવે વડોદરામાં ઇન્ફેક્ટીવ આર્જમેન તરીકે કામ કરે છે

સાહિત્યમાં પ્રવેશ વિદ્યાર્થી જીવનથી થયેલો છે વપત્તવ તેમજ નિબંધ સ્પર્ધામાં લાગ લેતા આતર શાળા વપત્તવ સ્પર્ધામાં તેમજ સુધરાઇ વડોદરા તરફથી યોગ્યેલ મિશરો માટેની કાવ્ય સ્પર્ધામાં દનામ મેળવ્યા છે આક સવાળીના ચિત્રકેન પ્રોમામના

તેમજ આનંદના આગળ પડેલા લાગ લગ થયે છે નામ્ય પ્રવૃત્તિમાં સારો રસ ધરાવે છે

બાનજીનના વ્યવસાયક તરીકે કેનાક નાં સુધી મમ કર્યું છે ૧૯૭૦માં શ્રેય સાધ્ય મિત્ર મડળ યોજિત નામ્ય સ્પર્ધામાં સહિત્તાત અકાળ પ્રહસન 'નમ્ય પડેલો માં એમને નીચુ ધનામ પ્રાપ્ત થયું હતું તેમજ જે નામ્યમાં 'માતાનાની ભૂમિકા લખના બ ન વ્યક્તિગત અમિનય માટે 'સુવર્ણ' પ્રાપ્ત થયેલો હતો

અખાડા ને ન્યાયામ હોતે રસ ધરાવે છે હાનમાં બાબુવાડા યુનક મડળ ધોળીકુદના તે મત્રો તરીકે એવા આપે છે

બાનજીન તથા લોકસત્તામાં તેમની વાતાઓ રેખો તેમજ કાવ્યો પ્રસિદ્ધ થયા છે ને થાય છે

(સ્વ) શ્રી નિરાંત મહારાજ

જન્મ વર્ષ નિ સ ૧૮૦૩ (૮ મ ૧૭૪૭) જન્મ સ્થળ મરજી તાનકાનુ દેવાણુ ગામ શ્રી શાંતિએ ગોહિન ડુગના રજપૂત હતા પિત્રનુ નામ ઉમેદસિંહ અને માતાનુ નામ હેતાયા હતુ પરિત્ર અને લકિતને શાવનાવાળા માતાપન યુગો તેમનામાં બેતર્વા હતા ચિલ્લુમાં તે ગામરી નિશાગે ભણ્યા હતા એક બ્રાહ્મર મહેતાજીના હાથે દેગવાયા

નાનપણથી જ તેમને મ્યા નાગતાનો ખૂબ પ્રેમ હતો તેમના લગ્ન મે વખત થયેના તેમને સતાન મને પત્નીઓથી સારા હતા

તેમના આધ્યાત્મિક ગુરુ કણુજી (હાનનુ મ લગ રાડ!) રામાનદો સાધુ ગોમ્બલામ હતા તેમજો તેમને નામનો ઉપદેશ આપેલો અને ગુરના મ્લુ બા. તેમજો ઉપદેશ આપવા માંયો તેમને લખનાનદ મર્ચકમ વખણુરો ખતિ પ્રસંગી ધણા શિષ્યો થયા તેમજો તેમના મોગ ૧ શિષ્યોને (જાન ગાત) મ્યાપવાનો અધિમર આપેલો તેમને ભકિત અને જ્ઞાન જળવાઇ રહે તેવો નિગતિ માર્ગનો સ પ્રદાય છે તેમનુ મરિર વડોદરામાં છે તેમના અનુયાયીઓ પશુ થયા છે ગુરનાન બ મા છે તેમના પદો નિરાંત કાવ્ય થી પ્રસિદ્ધ મધરપે

થયેલા છે તેઓ વિ. સ. ૧૯૦૮ ઇ. સ ૧૮૫૨ માં નિર્વાણ પામ્યા તેમનો સપ્રદાય નિરાત સપ્રદાય તરીકે ઓળખાય છે

નિરાત મહારાજે રચેના પદોમાં બારમહિનામાં ભાવવાહી પદો છે જેનો અનાડથી તેમણે કાનિદાસ જેમ પ્રારભ કર્યો છે મણુ અને નિર્ગુણ ભક્તિ જ્ઞાનોપદેશના પદ પણ એટલા જ ઉચ્ચ કલાના છે પ્રભાતિયાને તિથિવાર લખેને પણ તેમણે નિર્ગુણ ભક્તિ, જ્ઞાન, ઉપદેશને વૈરાગ્યના પદો રચ્યા છે તેમ જ ગુર્જરી દિદીમાં પણ કાવ્યો રચ્યા છે

નિરાત મહારાજના પદો શ્રીમત સદમત વિદ્યાવિતાસી સદાજીવાન ગાયકવાડ મહારાજના આશ્રયથી પ્રાચીન કાવ્ય માળાના થય ૧૦ માં તરીકે 'નિરાત કૃત કરિતા' ઇ સ ૧૮૬૦ (સ ૧૮૪૬)માં પ્રસિધ્ધ થઇ છે તેમજ ગુજરાતી ગ્રેસ તરફથી પ્રગટ થયેલા બૃહતકાવ્ય દોહનના લુદા લુદા ભાગોમાં પણ પ્રસિધ્ધ થયેના છે

૧૯મી શતકના સાકડાની પાટી પર ધૂળ નાખી ભણેના પ્રીતમલાસ, પદો ધીરો, ભોળ ભગત જેમ જ નિરાત મહારાજ પણ મહાન ભક્ત અને જ્ઞાની કવિ થઇ ગયા છે તે ૧૦૫ વર્ષ જીવ્યા હતા

આચાર્ય શ્રી છોટુભાઈ ગિરિભરાકર ભટ્ટ

બી એ બી ડી

જન્મ વર્ષ ઇ સ ૧૯૦૭ જન્મસ્થળ અગાસ વતન હાન રડોદરા માતિએ ઓદિત્ય દોગડિયા બ્રાહ્મણ છે માતા પિતાના ધાર્મિક સંસ્કારો તેમનામાં જીવ્યા છે શિક્ષણ બી એ ૧૯૩૨ અને મી ડી ૧૯૪૧ રડોદરામાં નીકુ છે અવસાવ

અધ્યાપનનો હાથમાં નારાયણ વિદ્યાલય (વાલી) ના આચાર્ય છે

વ્યાયામ અને સાહિત્યના લેખન વાચનનો શોખ છે નારાયણ અને ઓક્ મેમોરિયમ હાઇ-સ્કૂલની સ્થાપનામાં તેમનો હિસ્સો રહેલો છે

ઉત્તમ શિક્ષક તરીકે ૧૯૬૫ માં રાજ્ય સરકારે તથા ૧૯૬૭ માં ભારત સરકારે એવોર્ડથી તેમને સન્માન્યા છે

સાહિત્યમાં પ્રવેશ હાઇસ્કૂલ જીવનથી થયેલો છે લલ્લમાનાય વ્યાયામ મંદિરમાં 'જ્ઞાનદ', 'સૈનિક' જેના આસિકોમાં લખનામાં પ્રારંભ કર્યો પ્રગટાવ 'શ્રી અલ્પભાષ પુરાણી પદ્ધતિ' થય તેમજ 'વેદ નવનીત' ના પ્રકાશક, તે સિવાય જેમના લેખો વ્યાયામ, શારીરિક શિક્ષણ નૂતન શિક્ષણ, પ્રગ્ધાન સસાર, નવભારત, લોકસત્તા, સ્વતંત્ર સર્જનમાં પ્રસિદ્ધ થયા છે શ્રી અરિદ તત્ત્વજ્ઞના લેખો પણ પ્રસિદ્ધ થયા છે

શ્રી છોટુભાઈ પુરાણી ભાષણોના તેઓ અનુગામી છે તેમને વ્યાયામ અને રમતક્ષેત્રે ખુબજ શોખ છે તેઓ અખિન ભારતીય કુસ્તી મહાન અને જયુકો (નવાની કુસ્તીના) ઉપપ્રમુખ પણ છે માધ્ય મક આચાર્ય સંઘના પ્રમુખ પણ હતા હાથમાં 'વ્યાયામ' માસિકના તારા પદે હોઇ તેને પણ સારો નિદ્રાસ આપ્યો છે

શ્રી અરિદ ગોસ્વામીના સ્મારક અને વિકાસમાં તેમજ પ્રેમાનંદ સાહિત્ય મલાના ટ્રસ્ટી હોઇ આ સંસ્થાઓમાં સારો રસ લે છે તેમની માતિ તરફથી તેમનો 'પદીપૂર્તિ' સન્માન સમારંભ ૧૯૬૮ થા પૂર્વથી ગરિરા કર મહાનાજના અધ્યક્ષ પદે ઉત્તરનાયો હતો

૨૧. સુદ્ધી સંત : હજરત ઇનાયતખા

જન્મ ૯ સ ૧૮૮૨. જન્મ સ્થળ પતન વડોદરા પિતાનું નામ નડમતખા માતાનું નામ ખતીબનીની હતું. માતિએ મુસલમાન હતા સગીતકાર ઉત્તામ મોતામદા તેમના માતાનથ સાથે તેમના મન્કારે તેમને વાગ્સાના મળ્યા અને તે વિશે સમય દાદાજી સાથે જ ગાગના હતા. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષણ વડોદરાના લીડુ. તેમને કરિતા, સગીત અને ધાર્મિક ગાયનો પ્રત્ય વિશેષ અભિનુયિત હતી રત્નાકર નામના દિદુ શિક્ષકની દોરવરી ની ર દિંદી ગીતો પણ લખના વડોદરા લાઇબ્રેરી એમના મન્કૃતના ગુરુ હતા કોશિકતમ વિનયગમ મહેતા.

તેમને ગુજરાતી ઉપગત સન્કૃત, ઉર્દૂ, મરાઠી, હિંદી અંગ્રેજી, ફ્રેન્ચ, ઍપેનીશ અને કારમી તથા અન્ય ભાષાનું સારુ જ્ઞાન હતું.

મધ્યયુગના દસધ્વનિ રાગના સન્કૃત ગણેશ નોત્રનું જ્ઞાન કરના નવન કે શ્રીમત મ સયાજીરાવ ગાયકવાડે મહામનો દાર અને શિષ્યશ્રિતિથી તેમનો મન્કાર કર્યા હતા તે કવિ અને સગીતકાર હતા.

વડોદરાના પાયવર્ સગીત નિવાનયના અખ્યાસ કર્યા હતા ઉપગત ખાખા પ્રો. અન્નાકેદારખા પામેથી પણ સગીતનું સારુ શિક્ષણ મેળવ્યું હતું.

તેમણે નેપાળ, ઇટર, ઍનિયન, ઍલેમન, દેરામાદ, અન્મર, મદાસ, બેગયાર, કુલકાલુમ, નાગપદમ, તાન્નેર, તિરચિ-પદની, મદુગ, કોયમગુર મનગાર, કોમીન, અનાંકુયમ ત્રિચુર ગ્રાવચુકાર ને ભાગ્ય બદાર સિયોન, અન્દેસ, પાળ કવકતા, લાકા મુશિંદામાદ પત્રી પશ્ચિમના દેશોના અમેરિકા યુરોપ ગયા. ફ્રાન્સ, રશિયા, હોનેડ, ઍલીટર્નેડ, ઇટાલી બેલ્જિયમ વગેરે ઘણા દેશોના ગયા દરેક સ્થળે ગાન, મદારાગ, દીવાનો, સૂકી સર્ તેમની સગીત પ્રાપ્તિ મુગ્ધ બન્યા હતા અને અનેક પદીઓ અને નાણા ધેનીઓએ એમનો સત્કાર કર્યો હતો.

તેમણે સૂકી સ પ્રદાયનો પ્રયાગ કર્યો અને અમેરિકા, હોવેડ ને ફ્રાન્સના તેનું કાર્ય બેસમેગ ચાલે છે ઍનીન્દનાથ ટાગોર, સર યુગદાસ બેનગુ જેવા વિદ્વાનો તેમની સગીત સભાના પ્રમુખો હતા. કણ્ઠાટી સગીતના જ્ઞાતા હતા કાર્યક્રમ ગૂઝ કરી પદવી ગાઇ જોતાઓને મુગ્ધ કર્યા હતા તેમણે પ્રભાવશાળી પ્રવચનો દારા તેમજ અથો હાગ ભારતીય ગોરવની, જ્ઞાનની, સગીતની ક્યાની ધન્યપનાકા સમન્ત નિશ્ચિત ફરકની હતી તેમને ગણ્ય પત્ની હતી એક અમેરિકન પણ હતી ને તેમને બે પુત્રો ને બે પુત્રી સતાન હતા મધ્ય ગ્યના પ્રભાવનખા હાગમેનિયમ શિક્ષક ભાગ ૧ ઇનાયતખા ફિડન શિક્ષક ભાગ ૧ ગીતરતનાવળી, સયાજી ગરગાયળી, તેમજ ઉર્દૂના 'મન્કા એ-મુસિકા' પણ ન્યા છે તેમ જ અંગ્રેજના પણ ધણા પુરતકો રખ્યા છે તેમના ગીતની ૨૨ રેકોર્ડો ગીતરી હતી તેમણે ભાન્ની સગીત સન્કૃતિ સાહિત અને તત્ત્વજ્ઞાનની મદાન મેંના બજારી છે જગતને તેનું રસપાન કરાવ્યું છે તે મદાન સગીતકારકાર હતા તપસ્વા, ઍલિયા ને સૂકીસન હતા ૧૯૨૭ મા તેમણે દુનિયા-માથા વિદાય લીલી આજે તેમનું બેકોગુ શિષ્ય મન્કળ છે તે તેમના સૂકી મતનું કાર્ય નિષ્કાપૂર્વક કરે છે.

૨૨. પ્રિયવદન ગિરધરલાલ બક્ષી

જન્મ મધ્ય પતન ઉબોઇ, જિ. વડોદરા છે સાકોદરા નાગર મુદ્દન્ય હતા જન્મ વર્ષ ૧૯૧૭-૧૪ માના ક્રતાના અને દયાનમબાઇના અથોમાથી તેમને સાહિત્યની પ્રેમ્ણા મળી માળકોના સાહિત્યના તે ખાસ આગ્રહી હતા.

અખ્યાસ વડોદરા કોનેજના ઇન્સર મુત્રી પત્રી હાઇકુનના શિક્ષક તરીકે ૬૮ મામ નોકરી કરી બાદમાં રનીન્દનાથ ટાગોગના સાતિનીકેનખા બગાળી સાહિત્યના શિક્ષણ માટે ગયા ત્યાં ૨૨ શ્રી ચરદયદ્ર મટોપાધ્યાય સાથે ધનિષ્ઠ સબધ થયો. દાનના શ્રી કૃપાન્દાન દગ મદારાજ (શ્રી સરસ્વતીચદ્ર મુગ્ધમદા) તેમના સાહિત્ય સન્નના પાનસખા હતા.

અવસ્ય મુશ્કેલીમાં રહિનાર સાપ્તાહિકમાં તના તરીકે જોડાયા કિન્નર માનિમ્ના આજ તના દના તેમના ગીતો બાનસાદી ને ગાઇ શકાય તેવા હતા તેની એય એય સી ટીન રમેરે વપનીઓએ રેમરે ઉતારી

પ્રકાશને ગાગ સાદિત્યમાં ધરતી પ, જગતના જગનમાંથી, પહેલી બટ, સરકસ, પગલાના મેજ, કાગળના કોમીઆ રમકડુ વગેરે પ્રથો વખવા કે ગરફાય બીનાવની નામની ગરફૂલ ગીતોની પુનિત

શ્રી તિલોત્તમા વજનિગ શાહ (બી. એમ.બી. હોમ)

જન્મ મ્થળ વડોદરા શાંતિમે સીમાનાક નચિક છે રિના ન પૂન ન જાનાવા નાહ ગાનજનના ન ત્રી તેમના સરકસે તેમજો ઝીંધ્યા છે ઉમર આશરે ૨૯ નાની છે શિદાય વડોદરામાં થીતુ છે અને મી એમ.બી. (રોમ) ની ઉપાધિ પ્રાપ્ત મરેની હ

દાનમાં રાસરા મર્મસ ફ્રેનીગ એન્ગ્રા ફ્રેનીગ કીમેન ઓફિસ તરીકે સરકારી જેનીસાદી ખાતાના નોકરી કરે છે

કુ નીલધરા પ્રસન્નકુમાર દેસાઈ બી એ એમ. એ (મ્યુઝીક)

જન્મ મ્થળ સુન વડોદરા છે શાંતિમે રાજયરા નામ છે માતા મુશ્કેલી દેસાઈ સામાજિક કાર્યકર છે તેમજો રિનાર વડોદરામાં થીતુ છે અબાસ બી એ (આઈ સ) એમ એ (મ્યુઝી.) થયેના છે અન સગીતમાં ઉચ્ચ પ થી મેગરી છે

દારીમાંની રમકડુ સારીઓ પાસાનું પુનક લખ્યુ છે જે નોકરિયા નિરંતર

તેઓ વડોદરા યુની ની એકમપેગિએન્ન રકનગા અધ્યાપિક છે તેમજુ અનેક વર્ષોતુ અધ્યાપન અને સગીન આજાજન બાળીતુ થયેન છે

તપી છે

પ્રધાન, નચેન “બાસજન” જેના વચ્ચ પ્રતિશિન મુન્ગતી માસિકો અને અકસાડિકોમાં બાનસાદી નચનિકાઓનું વખન ને પ્રકાશન થયુ છે તેમજો નિદર્શીની માન પન્નીસી પુરી કરીને તા ૧૩-૮-૭૬ ના રોજ નુનિયામાંથી કરજી ગીત ચિર વિદાય થીરી એમનુ મ્થલ મગધ નજીક જુહુના દરિયામાં આગળનાન કર્યા જતા ફૂમી જનાથી થયુ હતુ

તેમના લેખો, સર્તાઓ ‘ગાનજન’ અને ‘નામિગ વેમાસિકમાં પ્રગ્ન થયા છે, તેમજ આ માસિકોના મ પાદન અને વ્યવસ્થા કાર્યમાં તરબો સરિય સગીન મદ મ્થજો તેમના ગાનજનના તેના એક માગન અહનુ સપાન પલ્લુ કર્યુ છે

રેડીઓ ઉપર માગકોના કાર્યક્રમોમાં ભાગ લીધો છે અને દાનમાં પલ્લુ જેનીસાદીના વિષયો પર આકાશવાણી કેન્દ્ર ઉપરથી નાર્તાનાંપો આપે છે, તેમજે મે પુત્રો કે પાર્થિવ અન મિલિન નવન વ્યાગ

મગીન ઓરોજન તથા નુશાવ્ય મગીનના ક્ષેત્રમાં તેમજુ નામ મકુ પ્રસિદ્ધ છે

રેડીઓ ઉપર એમનુ સગીન અનેક પ્રસંગે જૂ થયુ ને છે અને સમ્મદગીતોનું તેમજો ઓરોજન અને મયાનન કર્યુ છે

મુન્ગરાન ગલ્લ સગીત નુલ નામ્ય એકેકેમીમાં એ સભ્ય તરીકે નીમાયા છે

સગીન ક્ષેત્રે નિર્ણાયક તરીકે પલ્લુ તેઓ મેવા આપે છે

વિ દે હી સા ર સ્વ તો

આ પુસ્તકમાં વિઘ્નમાન સારસ્વતોની છત્રીએ
નીચેના સારસ્વતો સ્વર્ગવાસ પામ્યા છે એટલે હવે

શ્રી આઘાસાહેબ મજમુદાર
પ્રો. ગોવિંદલાલ દ. ભટ્ટ
શ્રી ગણેશ કૃષ્ણ ગોખલે
શ્રી મનોહર લક્ષ્મણ જોશી
શ્રી લક્ષ્મીનાથ બદરીનાથ શાસ્ત્રી
શ્રી રવિચંદ્ર ન. પાટક
ડા. ભગતરામ ભા. મોના
બી. વાલ્મેન્ડ પુ. બક્ષી
શ્રી નાથલાલ ગોવિંદલાલ બ્રહ્મભટ્ટ
શ્રી કૃષ્ણચંદ્ર દિંમનલાલ જેઠાણ
શ્રી તારાચંદ્ર ચૌપટલાલ અડાવળ
શ્રી શામ્લાબેન મુનતભાઈ મહેતા
ડા. કનોયાલાલ ખાજુકલાલ મુન્શી
શ્રી મંગલભાઈ કમનંદ નાથક

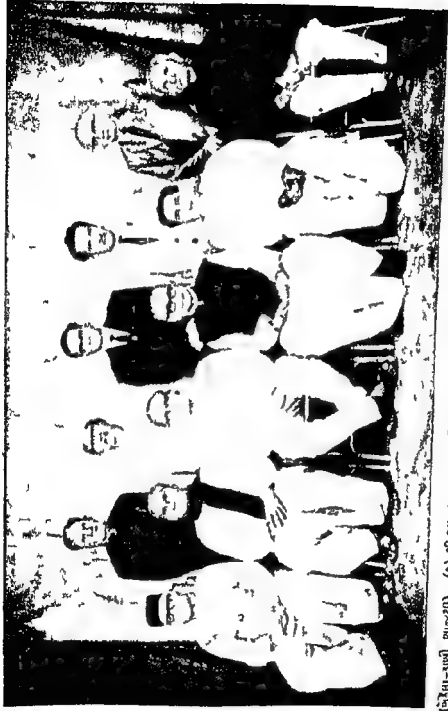
અને એમના પરિચયો આપવામાં આવ્યા છે તે પૈકી
એમને વિદેહી સારસ્વતો મણી લેવા વિનંતિ છે.

ડા. દુર્વારા કેશવજી શુક્લ
શ્રી પુનિત મહારાજ
શ્રી ચાન્દ્યાનંદજી મહારાજ (મગડવામી)
શ્રી ચોમીજી મહારાજ
શ્રી ગંગ અવધૂન મહારાજ
શ્રી નરહરિ મહારાજ
ડા. સુમંત મહેતા
શ્રી હરિપ્રસાદ મુનીશાલ ચૈઘ
શ્રી અમ્બિકાચંદ્ર વૃક્ષમીશાલ મહેતા
શ્રી પ્રાણીલાલ કાકોડયાલ મુન્શી
મુનિશ્રી ન્યાય વિજયજી
મનિ શ્રી હેમચંદ્રજી
શ્રી માર્ચાન્ડ માર્કંડયા
શ્રી જી. એ. વૈગરી

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભા • વડોદરા

સન ૧૯૬૯ થી ૧૯૭૨ લગીનું દ્રષ્ટીગંડન

(બેઠવા-ડાબી બાજુથી)

(૧) શ્રી ચક્રનાથ પાનાયદ પરીખ, (૨) શ્રી ડૉ. ચંદ્રકાંત બાપાલાલ પટેલ (મંત્રી), (૩) શ્રી હરિભાઈ રામચંદ્રભાઈ દેસાઈ (મુખ્યમંત્રી), (૪) શ્રી રણજીલાલ નામલાલ શાહ (ઉપપ્રમુખ), (૫) શ્રી સુરેશભાઈ રૂઢવદભાઈ માળી (મંત્રી),

(૬) શ્રી રતિભાઈ વલ્લભ આચાર્ય (અધ્યક્ષ)

(જાહેવા-ડાબી બાજુથી)

(૧) શ્રી હનિમાલકર હવરામ ભટ્ટ, (૨) શ્રી હેમકુમાર ત્રિ. ભટ્ટ, (૩) શ્રી ચન્નેન્દ્રભાઈ લક્ષ્મણરામ દાશર (કોષાધ્યક્ષ), (૪) શ્રી પ્રા. રશિમકાંત રણજીલાલ શાહ, (૫) શ્રી પ્રો. ડૉ. જગમોહનદાસ જનહરવનદાસ મેહતા

મહાકવિ પ્રેમાનંદ અને વડોદરામાં તેમનાં સ્મારકો

લેખક ડૉ. ચન્દ્રકાન્ત આપાલાલ પટેલ
[સાહિત્યરત્ન, સાહિત્ય મહોપાધ્યાય નિવાનાચર્યપતિ
પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભા, વડોદરા]

“વીરક્ષેત્ર વડોદરુ ગુજરાત મધ્યે આમ
આતુર્ રી રાતિ આઠાણુ ભટ્ટ પ્રેમાનંદ નામ”
(જીવનકાળ સવત ૧૬૯૫ થી સવત ૧૭૬૫)
વાડી વચ્ચનીપોળમાં એમનું નિવાસસ્થાન અને જન્મ
ભૂમિ વડોદરા આ અખ્યકાનીન સાહિત્ય યુગના ગુજ
રાતી ભાષાના મહાન ઉદ્ધારકે ગુજરાતી ભાષાની કેટલી
ઉમદા સેના કરી છે ! અને ભારતની અને વિશ્વની
અન્યભાષાઓમાં આગળ પડતુ સ્થાન અપાવવા માટે
નિઃશંકી પર્વ ત તેમણે પ્રમોડા કર્યા છે અને તે સમૃદ્ધ
ન થાય ત્યા સુધી પાધડી ન પહેરવાની પ્રતિજ્ઞા કરી
તે પાળી બતાવી છે

ગુર્વારા થતા તેમણે રાષ્ટ્રભાષા હિન્દીમાં
કાવ્ય રચના કરેલી તે બધ કરી અને કુશળને મુકી
ઉપરને પૂજવા માંડ્યો મહાકવિ પ્રેમાનંદને
ગુરુપ્રસાદી મળી તે મહાપુરુષના સ પર્કથી તેમનામાં
કવિત્વશક્તિ આવી પ્રવાસો ખેડ્યા અને બહુશ્રુત
બન્યા ધણી ભાષા, સાહિત્ય અને સાહિત્યકારોના
સ પર્કમાં આન્યા

દેશની પરિસ્થિતિ જોઈ સમજી લીધી સરકૂત
ભાષાના પ્રથમકારના દ વાળ ઉધામાં સરકૂતમાંથી
તેમણે લોકભાષામાં કાવ્યરચના કરવા માડી અને
પુરાણીઓ જેને પોતાનો અધિકાર માનતા હતા પણ
તે કેવળ વાચી જ જણતા તેના મૂલ્યાર્થ સમજી શકતા
નહિ અને જનતાને આ પ્રથમકારોમાં શુ છે તેથી
અજાત રાખતા, અને જ્ઞાનનો છત્તરો પોતાનો જ
(પડિતોનો) છે એમ જે આજીવન રાખતા
તેનો પડદો ચીરી નાખ્યો પુરાણોનું ઉમદા જ્ઞાન
સર્વ સામાન્ય પ્રજાજનો સમક્ષ પદ સ્વરૂપે અલ્પ ત
હૃદયસ્પર્શી રીતે ધરવા માણુ

સરકૂતમાંથી વસ્તુ લઈને કવિ પ્રેમાનંદે ગુજરા
તીમાં કાવ્ય રચનાઓ કરવા માડી અને લોકસ પર્ક
સાધીને સમાજમાં એતપ્રોત થયા તેમને જનજીવન
જોવા જણ્યા મળ્યું તેનો પણ તેમણે પોતાની

કૃતિઓમાં નિર્દેશ કર્યો, અને જનતાનું પ્રતિબિંબ
પાડ્યુ આમ જનતાના કવિ નોકનાડીના કવિ
તરીકે ખ્યાતિ પામ્યા

જે કામ ગોસ્વામી સત તુનમીદાસ મહારાજે
જનનની હિંદી ભાષામાં હિન્દીભાષી જનતા માટે
કર્ચું તેવુ જ કામ મહાકવિ પ્રેમાનંદે ગુજરાતી જનતા
માટે ગુજરાતી જનતાની ભાષામાં કર્યું અને એ
બને સજ્જનોએ પડિતોનો ખોદ વહેરી લીધો
અપમાન સહન કર્યાં, અને બીજા ધણા કષ્ટો સહન
કર્ચાં પરતુ સાચી વાત જનતાની ભાષામાં પ્રાકૃતમાં
(હિન્દી-ગુજરાતીમાં) મુકી

કવિ પ્રેમાનંદે સામાજિક દર્શન કરાવ્યા તથા
આધ્યાત્મિક ઉપદેશ આપ્યો વિવિધ રાતિ પરદેશ
રીતરિવ જ, અન કાર ધનાઢ્યો અને શ્રીમત રાતિઓના
મામલિક કસ ગોના આચારવિચાર વ્યવહાર વણીને
તેમણે ગુજરાતી જનસમાજના અદ્ભૂત અને તાદ્દશ
દર્શન કરાવ્યા છે

તેમણે આખ્યાન કાવ્યો માટે તે નખતની છદ
દાગ પદ્ધતિ અપનાવી કે કેર કયા કરી જન
તામાં પ્રચાર કર્યો અને આમ તેમને ‘લોકશિલ્પ
આવવાનું અને નોકતાન વિલાપીક’ જેવું કામ
કર્ચું એક સાથે દશ હજારથી પણ વધુ જનસમૂહને
‘શ્રવણતાન’ આપી, સાહિત્ય સરકૂત તરવરાન
અને આધ્યાત્મિક જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરાવ્યું, અને અલ્પ ત
લોકપ્રિય બન્યા

તેમની મુખ્ય રચનાઓ વડોદરા સુરત અને
જુરહાપુરમાં રચાઈ છે. કાગણુ કે આ સ્થળો તેમના
આશ્રયસ્થાનો હતા તેમને રાજ્યશ્રય સમેા શેઠ
શ કરદાસનો આશ્રય હતો અને ‘લોકાશ્રય’ પણ
હતો તેના ઉપેષો આ શ્રીમત સરદાર શેઠના
ચોપડેથી આધારપ્રત રીતે પ્રાપ્ત થયેલા ચોપડામાંથી
મળી આવેલા છે

તેમણે જનરજીતિ નથી કરી દ-ધર અને

પ્રશ્નસ્થાનોના શુદ્ધિ જાણ્યા છે છતાં પોતાને
આશ્રય આપનાર શેખના કુટુંબી જનોને આશ્રયન
આપના માટે તેમણે ધનીક ચલાઓ કરી છે જે
એમની કાર્ડિ- સહાયનુમતિના પૂનર્વા છે

તેમની કૃતિઓ એવી બધી તો લોખંડો
મની છે કે આજે પણ 'ઓખાદરણ ચૈનમા, 'ઈડી'
ગવિસાર, 'નગાખ્યાન' પારાયણરૂપે દ્વારમર્યાદ વર્ત
નનુમા 'શ્રાદ્ધ' લાદનામા 'સુભાચિન' દ
શનિવારે અને મામેરુ' માંમતના પ્રસંગે કદમ્બ
સ્ત્રીઓ તેના કડવા આજે પણ ગાય છે અને
કવિને અમણાજન આપે છે

આ રીતે નણ્ણો વર્ષ ઉપર થયેના કવિ આજે
પણ અક્ષરદેહે છત્ર ત છે તેમના નગી આર- શા ?
પણ વડોદરાની જનતા નિને કેમ જૂને ?

કવિના જ મ સ્થળની પોગનુ નામ વચની પોગને
વડોદરા શહેર સુરારાખે 'પ્રેમાનંદ મવિની પોગ'
નામ અપ્યુ છે અને જણના મળ્યુ છે તેમ શ્રી
સ્વામીનારાયણના મદિથી ત્યાં સુધીને 'પ્રેમાનંદ
કવિ માર્ગ' સુધારાખે નામ આપ્યુ છે પણ
તે મોડાં ધોવાઈ ગય છે તેથી કાયમ માટે એ
મોડાં પાટિયુ જળવાઈ રહે તેની રીતે ચિનામા
કઠાગી ઊભુ મના યોજના મરવા નહોદા કેપો
રેશનને નક્કર વિનંતી છે

સાતિ-તોએ મદન ઝાપે નદકેશ્વર મદાદેવના
મદિરના ગોખમા મહામવિ પ્રેમાનંદની પ્રતિમા
મેસાડી કવિનુ અમરણ તાણુ રાખ્યુ છે

વડોરા "મોટા ચોનીસા સમાજ" નવકથી
માનિની નદકેશ્વર મદાદેવની વાડીમા મવિ પ્રેમાનંદની
આરસની પ્રતિમાના અનાવરણ વિધિનો સમારભ
તા ૧૫-૮-૫૧ના રોજ સ્વ દી બ દૃષ્ટાના મોહ
નનાય જવેરીના હરતે યોજાયો હતો તેઓનીએ તે
વખતે મવિથીને અગ્નિ આપના જણા યુ તું કે
'અગ્નિ જલમતના તત્ર નીચે આપાયેરી પાવાત્ય
કેશવશીએ નૃકૃત્ય, કૌરી અને ટેનિસન જેવા
મવિઓની કૃતિઓ અને એમણે પ્રનવિનાં ધોરણોએ
રચાયેરી કવિતાઓને એક માનતા મરિઓ અને
લેખકોએ પ્રેમાનંદનુ મવિ તરીકેનુ ઉચ્ચ સ્થાન

ન્યૂન ગમ્યુ છે, એટલે એમને એક મહાન મવિ
તરીકે હવે પણ આપણે માનીએ અને તે માટે
ગૌરવ લઈએ તો પોણુ નથી "

અને આ ઉદ્દેશ્યો ઇનાના કારણોનો પણ
નષ્ટ ઉ નેમ તેમજ કરેનો ?

નાગરિકે એ મવિની અર્ધપ્રતિમા શ્રીમત
મદાનંદા ટી સયાશરાવતી આજારી અને પ્રેમાનંદ
માહિત્ય સમાની નિનનીથી તથા ગુજરાતી સાહિત્ય
પત્રિ મ મેનનની સુચનાથી બરોડા યુનિવર્સિટીના
વાયસરોયે ખડમા પ્રવેશ દ્વાર પામે એક બનાવી તે
ઉપર પ્રસ્થા પન કરી છે

આ બરોડા કોનેજની મવિની પ્રતિમા જોઈને
પણ નેમજે મટેના ઉદ્દેશ્યો પણ એવા જ સુચ
છે તે પ્રતિમા વિષે મકે છે, તેના અહીં
ઉત્તેજ કનનાની જરૂર નથી મરણ કે એ અર્ધ
પ્રતિમા શ્રીમતી હસામદેન મહેતા દ્વારા યુનિવર્સિટી
વાયસરોયેમા આવેના પ્રાચ્ય નિવામરિના પ્રવેશ
દ્વાર આગળ જમણે હાથે સુધાપિત છે, અને તેની
નીચે લખાયુ પણ છે

હવે આ સિવાય કવિના નવીન આરકમા
એ ની વૃદ્ધિ થઈ છે અને તે છે 'શ્રી પ્રેમાનંદ
સાહિત્ય જનન આ જનનનુ નિર્માણ થયુ છે તે
દા ઉપા જનનમા વકરી પુન સામે આવેનુ છે
એની નજીકમા મહર્ષિ અગ્નિદેવો 'ધ્યાનખડ'
આવેનો છે

આ આરકમા નામતો ગુજરાત સરકારે કવિના
આરક માટે તેમની પ્રતિમાને હાજરે તેવુ આરક
બનાવવા માટે સિયાજ જનીનનો પોતો ગુજરાત
રાજ્યના બુદ્ધિ મુખ્ય મંત્રીએ ડો. છત્રશરણાઈ
મહેતા અને મંત્રીશ્રી બાલુસાઈ જરુમાઈ પટેલને
હતે 'અતિથિ મદ' માટે મળ્યો છે

એમા નામતર દેવ મમરની સલાય છે શ્રી
નાનાવાય મોહસી તથા નિના કોકર વગેરે
મહાનુભાવો સક્રિય સાથે સહકાર ને આશ્રય મળેનો
છે અને અન્ય દાનાઓના સાથ મળ્યો છે, મળી
રહ્યો છે અને મળે જોઈ આ જનન વડોદરામા
એક સાહિત્ય તીર્થધામ' અમાન આરક બની

રહ્યું છે એમા મહા પ્રિ પ્રેમાનંદ તેમની રાત્રીની પેઢીના સરકાર ઘડવૈયાઓની સાથે 'ચિત્રશ્રેણી ખડખા' મોર પીછે રણિયામણો. એ ઉમ્મિતને ચિત્તાર્થ કરી બનાવળે અને એ સ્વરાજ્યની નિત્ય રમણ તાણુ રચે

મિત્રા આ સ્મારકમા રસપૂર્વક મામ કરી ફર એકત્ર કરનાર મહાનુભાવ રાજરત્ન રમણ જ્ઞાન વસાના દેસાઈ પણ તેમના નામના (૨૫ રમણના દેસાઈ સભા શુદ્ધ) હોતી આ ભવનમા રમાગમ્યી અમિત સચેતા છે આ ગીતે રડો-હરાના નાગનિકાએ વડોદરાના મે સપુતોનુ નણ્યુ અના કર્યું છે, એમ કહીએ તો અમ્યાને નહિ ગણાય

બરોડા યુનિવર્સિટી મિત્રા નામનો કોઈ ચોગ્ય સ્થળ કે દોહને કરિનુ નામ આપે તો એ પણ મિનુ એક સ્મારક જ બની રહેશે યુનિવર્સિટી આ ત-બત્તી નહિ જ કરે એમ ઇચ્છીએ

કવિની અર્ધ પ્રતિમાઓ તો સુમાઈ ગઈ છે પણ દલે કરિની આખા કદની પ્રતિમા મૂલ્ય તો ખરેખર મિનુ એથી સવિગ્ધ મહાનુભાવે

કરિનુ મમન જે વાડીમા છે, તેને નાનદા

તીર્થધામ પ્રેમાનંદ ભવન

શુભંગી કેના પ્રાણુ ઝગમગે
પ્રેમાનંદને રમણનાનના
ભાહર મુર્જા બુધિ કેરા
વહેતા નેહ દેવ મિતે
અમૂલ્ય ગાથા આનેખી
માહિત્ય મવા અતિ સુ
જ્ઞાતિના રસનો સુ
મત પ્રેરણામયી બના આ
ગીત મધુર । દામિન મધી
પુરાણ સમ લખા અથો । ઉત્તમ
મમેનને બ્યાખ્યાનો ન
જનના કાજે દા દા મન

શુભંગ મગ્ધર ખગીદા લે અને ત્યા પ્રેમાનંદ નાચનાય કે એનુ નામ આપે તો તે કાપમી અને નિશિ પ્રમ્થનુ સ્મારક ગણાય

વડો રા મુનિસિપલ કોર્પોરેશનના મદમરથી નાડીમા ટાવરની દીવાને કરિના જન્મસ્થાન નજીક કવિનુ જીવન અને મનનો સક્ષિપ્ત પરિચય દગરતી ગ્રંથાચિત્ર સહિતની આરમ્ભના પ્રવૃત્તિ ગિના મ્યાતિ પણ થઈ ગઈ છે તેની સાથે ઉત્તરના સ્મારક પણ વહેતી તકે થશે એની આશા રાખીએ

કરિના સાહિત્યથી આજની યુવાન પેઢી પરિચિત નહે તે માટે મરિ પ્રેમાનંદની કૃતિઓનો એક પાઠ્ય ક્રમ (અભ્યાસક્રમ) નક્કી કરી તેની પરીક્ષાઓ લઈ પ્રમાણપત્ર આપનાની યોજના રચારાવ તો એ પણ એક શુભ કાર્ય છે

તેમની કાવ્યકલા કૃતિઓ જ તેમને આરદેહે ચિરજીવ રાખના પૂરતી છે તેમ છતા પણ મિત્રા આ બ્રહ્મપ્રવાશ મ્માગ્રે પૂર્ણ કરના હૃદય જોને તેને પ્રેરણા અને શક્તિ પ્રદાન કરે એ આશા અને સદ્બક્ષના સાથે કવિના ત્રણમેામી જયતી (નિવૃત્તામી)ના મગધ અરસરે આ મહા વિને નદના મી વિરમુ હુ

ઉર ઉર ચેતનનાતા
મયો મદુ નસનતા
અન્ય વળી મો ઝગણ
અમર નહે આ મથકના
મા મુર્જરીની રસનતી
વેતી લી વસનતી
મૂર્ત નવરે વહેતા
પ્રેમાનંદ ભવનમા
ભાગા મુર્જરી ગીતા
સંગોધન । સંનના ।
તીર્થબુધિ । સમ એમા
જનને અતિ ભવનમા

[મહા કવિ પ્રેમાનંદ નથા ના ન્ય ત્વ સ્વ શ્રી રમણનામ દેવ પ્રમા-
નિમિત્રો નિર્માણુ થયેના પ્રેમાનંદ સાહિત્ય ભવન નિમિત્રો ન્યારન મત્ર]

ગ્રંથ નિર્માણ

આ પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરતી વેળા આ સંસ્થાનું ટ્રસ્ટીમંડળ નીચેના સભ્યોનું બનેલું હતું.

- (૧) શ્રી હરિભાઈ રાયજીભાઈ દેસાઈ, (બી.ઇ. સિવિલ) પ્રમુખ
- (૨) શ્રી રમણલાલ નાનાલાલ શાહ, તંત્રી, ખાલજવન; ઉપપ્રમુખ
- (૩) શ્રી ડૉ. ચંદ્રકાંત બાપાલાલ પટેલ, મંત્રી
સાહિત્યરત્ન, સાહિત્યમહેાપાધ્યાય, વિધાવાચસ્પતિ
- (૪) શ્રી મુરેશભાઈ કૃષ્ણચંદભાઈ ગાંધી, બી.એ. મંત્રી
- (૫) શ્રી રાજેન્દ્રભાઈ લક્ષ્મણરાવ ઠાકોર, (કોષાધ્યક્ષ)
- (૬) શ્રી રશ્મિકાંત રમણલાલ શાહ, ટ્રસ્ટી સભ્ય
એમ.એ.એલ.એલ.બી., ડી. એલ પી, સાહિત્યરત્ન (અલ્લાહાબાદ) "
- (૭) પ્રા. ડૉ. જગમોહનદાસ જગજીવનદાસ મોદી એમ. એ. બી. ટી. પીએચ. ડી. "
- (૮) શ્રી. ઉમિયાશંકર જીવરામ ભટ્ટ
બી.એ., એલએલબી., પત્રકાર. "
- (૯) શ્રી. રઘુનાથ પાનાચંદ પરીખ બી.એ. "
- (૧૦) શ્રી. આચાર્યશ્રી છોટુભાઈ ગિરિભાઈશંકર ભટ્ટ બીએ. બી ટી. "
- (૧૧) શ્રી. રવિશંકર વલ્લભજી આચાર્ય એમ.એ. "

આ પ્રકાશનનું સાદ્યત સંપાદન ડૉ. ચંદ્રકાંત બાપાલાલ પટેલે કર્યું છે અને સલાહ સૂચનો વગેરે આ સંસ્થાના (નિવૃત્ત) પ્રમુખ વિદ્વાન સાક્ષર ડૉ. મંજુલાલ ર. મજુમદાર, એમણે કર્યું છે. સંસ્થા આ બે વિદ્વાનોની ખૂબ આભારી છે.

આ પુસ્તકના પાન ૫૩ થી પાન ૮૪ લગીનો ભાગ શ્રી કાયમંડ પ્રિ. પ્રેસ શિયાબાગમાં શ્રી નટવરલાલ રણછોડલાલ પંડયાએ છાપ્યો. ચિત્ર સુદ્રણ કુમાર મિન્ટરી, અમદાવાદ. બાકીના પાનાં સહકારી પ્રિ. પ્રેસ રાવપુરા-શિયાપુરા-અમદાવાદના છપાયાં છે. આ પુસ્તક શ્રી. પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભા-દાંડિયા બનર વડોદરા તરફથી મંત્રી શ્રી ડૉ. ચંદ્રકાંત બાપાલાલ પટેલે પ્રકટ કર્યું. [ડીસેમ્બર ૧૯૭૧]

મહાકવિ પ્રમાનંદ ત્રિશતાબ્દી તથા પ્રમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ
પ્રસંગે અનેક શુભેચ્છા સાથેનાં

વિજ્ઞાપનોની સૂચિ

નંબર	કંપનીનું નામ	નંબર	કંપનીનું નામ
૧	ઈન્ડિયન હુમ પાઇપ કંપની લી. વડોદરા-મુંબઈ	૧	Kirpicks-વડોદરા.
૨	શાહ કન્સ્ટ્રક્શન કંપની લી., મુંબઈ	૨	ગ્રાઇ એન્ડ ગ્રાયવેટ લી., વડોદરા
૩	જ્યોતિ લી, વડોદરા.	૩	દેના બેન્ક, વડોદરા
૪	એલેમ્પીક ડેમીકલ વર્ક્સ લી., વડોદરા.	૪	સારાલાઇ ડેમીકલ્સ. વડોદરા.
૫	એ. શેઠ એન્ડ કંપની, વડોદરા.	૫	લક્ષ્મી વિજય પ્રાસ એન્ડ આર્મન વર્ક્સ, વડોદરા.
૬	મેસર્સ ગોરધનલાલ જોડાલાલ પટેલ :	૬	જરોડા ડીરટીકટ ડે-ઓ. સેલ એન્ડ પ્રમોશન મુનીટ, વડોદરા.
	તમાકુના વેપારી-વડોદરા	૭	સયાજી આયર્ન એન્ડ એન્જનીયરીંગ કું. પ્રા. લી., વડોદરા.
૭	ખરોડા સેન્ટ્રલ ડે-ઓ. એન્ક લી., વડોદરા.	૮	રાજશ્રી ટોર્કીઝ, વડોદરા.
૮	સયાજી મીલ્સ લી, વડોદરા.	૯	ગીતા પ્રાસ એન્ડ આયર્ન વર્ક્સ-ખાજવા, (ડી)વડોદરા
૯	ખરોડા રેયન ડેરપોરેશન લી., સુરત	૧૦	ESSO, વડોદરા.
૧૦	દાનેશ મીલ્સ લી, વડોદરા.	૧૧	રમણલાલ પાદરાવાળા-વડોદરા.
૧૧	હિન્દુસ્તાન બેન્ડ એન્ડ એપેટ ડેરપોરેશન, વડોદરા.	૧૨	મહારાણી સ્નાતાદેવી ટોર્કીઝ, વડોદરા.
૧૨	અનુલ ફૂગ હાઉસ મુંબાઇ.	૧૩	પોપટ સોપ ફેક્ટરી, વડોદરા.
૧૩	ખરોડા રાસોઇ મીલ્સ, વડોદરા.	૧૪	અપના બ્લૉક, વડોદરા.
૧૪	જીતેન્દ્ર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ, વડોદરા.	૧૫	કરજીયુ ડે-ઓ. મારકેટીંગ સુનીયન લી, કરજીયુ, (ડી-વડોદરા.)
૧૫	અશ્વિન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ, સમલાખા	૧૬	કરજીયુ ક્રાઇન સેલ એન્ડ જીનીંગ ડે-ઓ. સોસાયટી લી., કરજીયુ (ડી-વડોદરા.)
૧૬	બેન્ક ઓફ ખરોડા લી, વડોદરા.	૧૭	હીરાલાલ મહારામ એન્ડ સન્સ (પ્રા) લી., સુરત
૧૭	પબ્લીસીટી ડીપાર્ટમેન્ટ ગ્રુપવાળ મળ્ય-વડોદરા. (નાની ખચત)	૧૮	આદર્શ ડેમીકલ્સ એન્ડ ફર્ટીલાઇઝર્સ, ઉધના (ડી. સુરત)
૧૮	મફતલાલ મુપ,	૧૯	ન્યુ ઇન્ડિયા ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લી., વડોદરા.
૧૯	ઈન્ડિયન ઓઇલ ડેરપોરેશન લિ.	૨૦	ગાંધી ઓઇલ મીલ વડીવાડી, વડોદરા.
૨૦	એચ. ડે એન મોટોર સ્ટાર્ટર, આટલીગોઇ એન્ડ કંપની	૨૧	યશુના મીલ્સ, વડોદરા.
		૨૨	સુદેશ આવત્રી, વડોદરા.
		૨૩	રેફન બો ટેક્સટાઇલ, વડોદરા.
		૨૪	પટેલ એન્જનીયરીંગ લી., નેગેશ્વરી મુંબાઇ ૬૦
		૨૫	શો એન્ડ કંપની. સાગેળના વેપારી, વડોદરા
		૨૬	ગ્રુપવાળ રાભ્ય માર્ગ-વાહનવ્યવહાર ડેરપોરેશન
		૨૭	મિત્રિયા ડેમીકલ્સ, પ્રતાપગંજ વડોદરા.
		૨૮	સ્વગતિક કન્સ્ટ્રક્શન કંપની, બદ્યસાજી રોડ, વડોદરા

With Best Compliments from

*

PREMIER CHEMICALS.

*

Pratapganj,
BARODA.

અનેક શુભેચ્છાઓ સાથે

*

સ્વસિક કન્સ્ટ્રક્શન કંપની

બહુચરાણ રોડ,

વ હા દ રા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ

૧૯૫૧-૫૨

૧૯૫૧-૫૨

ઇન્ડિયન લ્યુમ પાઈપ કું. લિ.

વડોદરા-મુંબઈ.

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિદશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે

અનેક શુભેચ્છાઓ

શાહ કન્સ્ટ્રક્શન કંપની લિ.

મુંબઈ.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે
અનેક શુભેચ્છાઓ

જ્યોતિ સિ.

વડોદરા.

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિદશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે
અનેક શુભેચ્છાઓ.

એલેમ્પ્લિક કેમિકલ વર્ક્સ લિ.

વડોદરા.

જાહેર કરવામાં આવેલું છે.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ

એ. શેઠ એન્ડ કંપની.

વડોદરા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ

મેસર્સ ગોરધનભાઈ જેઠાભાઈ પટેલ

તમા કુનાવહે પ્રાણી

વડોદરા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભા
સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે
અનેક શુભેચ્છાઓ

ધી. બરોડા સેન્ટ્રલ કો-ઓ. બેન્ક લિ.

હેડ ઓફિસ :
મહાત્મા ગાંધી રોડ,
વડોદરા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ.

શ્રી સંયાજીમિલ્સ લિ.

વ ડો દ રા.

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે
અનેક શુભેચ્છાઓ

બરોડા રેયોન કોર્પોરેશન લિ.

સુરત.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યભાસા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ

■ દીનેશ મીડ્સ લિ. ■

વ ડો દ રા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યમલા મુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ

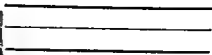

હિન્દુસ્તાન લેન્ડ એન્ડ એસ્ટેટ કોર્પોરેશન

વ ડો દ રા.

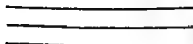
શ્રી. પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ

● આતુલ દૂગ હાઉચ ●

મુંબઈ.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે
અનેક શુભેચ્છાઓ

બારોડા રોહિંગ મીદસ
"વડોદરા."

*With Compliments
of*

Telegram : PAGODA.

Telephone : 3997-3837

JITENDRA INDUSTRIES,

Old Padra Road, Akota, Baroda-5

Manufactures of the Famous & Fast Selling

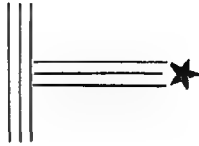
Pagoda (Reg) & Cyma (Reg)

Fountain Pens & Ball Point pens.

Distributed by :

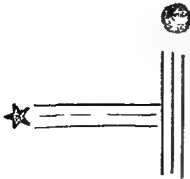
Pencraft Agency (India), Baroda-5.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે
અનેક શુભેચ્છાઓ

આશ્વિન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ

સમલાયા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યમંથા
સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે
અનેક શુભેચ્છાઓ

બેંક ઓફ બરોડા લિ.

હેઃ ઓફિસ :
બેંક રોડ,
વડોદરા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ

ન્યુ ઇન્ડિયા ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિ.

વડોદરા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ

ગાંધી ઓઈલ મીલ

વડોદરા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે
અનેક શુભેચ્છાઓ

હીરાલાલ મંછારામ એન્ડ સન્સ (પ્રા.) લિ.

સુરત.

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે

અનેક શુભેચ્છાઓ

આદર્શ કેમીકલ્સ એન્ડ ફટીલાઇઝર્સ લિ.

ઉધના, (ડી. સુરત.)

With Compliments
from

KWICKS

BARODA

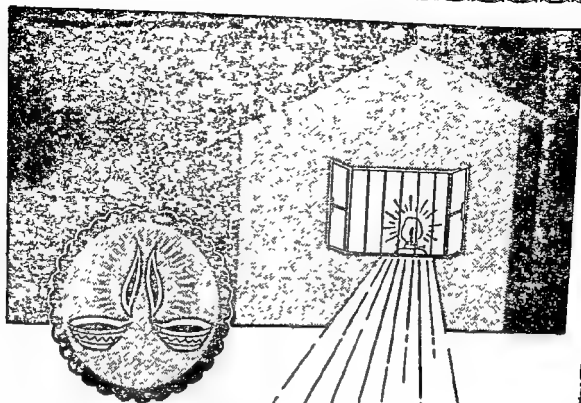
With Best Compliments
from

DYE AZO PVT. LTD.

**Industrial Estate,
BARODA.**

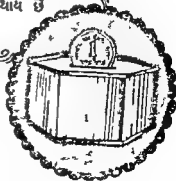
એક દીવાથી બીજો દીવો પેટાય છે... એક નાનકડી
જ્યોત ઘર આખામાં અજવાળું કરી મૂકે છે...

આપ રોજ એક એક પૈસો કે એક એક
રૂપિયો બચાવતા બન્યો તો એ નાનકડી
બચતમાંથી મોટી રકમ બનીને રાષ્ટ્રના
ઉપયોગી કાર્યોમાં મદદરૂપ થાય છે

નાની બચત

નાનેરા પ્રયાસોનું મોટું પરિણામ

ગુજરાત સરકારના માહિતી આપના તરફથી પ્રસારિત

With Best
Compliments
from

MAFATLAL GROUP

Sun Progress Works.

P. O. Box. 3398.
BOMBAY-4

દેના બેંક રાષ્ટ્રની સેવામાં

જેતીવાડી

ઉદ્યોગ અને
નાના પાયાના
ઉદ્યોગો

આયાત-નિકામ
અને
વાણિજ્ય

બચત
અને
સગીર બચત

૧૩ રાજ્યોમાં ૧૮૫ થી વધુ શાખાઓ દ્વારા દેશની સેવા બતાવે છે

કુલ વરિંગ હેડ
રા. ૧૭૭૪.૭૩૨૬ થી
વધુ

દેના બેંક લિમિટેડ
રજિસ્ટર્ડ - બી. સ. દેવાચન સંસ્થાનિક
૧૩ સેપ્ટેમ્બર ૧૯૬૮ ૧
પ્રતિષ્ઠાપદ વ. ૩ (બી)
૧૯૨૫

DB G 43 A

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે

અનેક શુભેચ્છાઓ

સા રા હા હું કે સિ ક હ સુ

વડીવાડી-વડોદરા.

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે
અનેક શુભેચ્છાઓ

શો એન્ડ કંપની

સાગોળના વેપારી
વડોદરા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા મુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે અનેક શુભેચ્છાઓ
ગુજરાત રાજ્ય માર્ગ વાહનવ્યવહાર કોર્પોરેશન દ્વારા

પ્રવાસી જનતાને અપાતી શુભિક્ષા અને સમગ્રતા.

અચનન બસ-રેશનો આરામશુદ્ધે, કિંપાહર-
શુદ્ધે, પીકઅપ રેન્ક, સ્ટોપ વિ.

કંડા પોલીની વ્યવસ્થા.

રીઝર્વેશન અને પ્રાથોરીટીની વ્યવસ્થા.

લખા અતરની શુસાફો માટે દિવસની
તમજ ગાની બસ સર્વિસ.

માવસામાનની સુરક્ષિત અને ઝડપી હેન્ડલિંગ
મટે એસ ટી. પાર્સલ સર્વિસ.

આરામદાયક સુમાફરી માટે લકઝરી બસ
સર્વિસ.

ગુજરાત રાજ્ય માર્ગ વાહનવ્યવહાર કોર્પોરેશન,
વાહનવ્યવહાર ભવન, અમદાવાદ-૨૨.

એચ. કે. એસ. મોટર સ્ટાટર

પંપનું રક્ષણ કરે છે અને ખેતર કે વાડીને નિયમસર પાણી પુરું પાડી
લગરપુર પાકની ખાતી આપે છે.

એચ. કે. એસ. સ્ટાર્ટરની આ ખુબીઓ ખીત્ર કામ પણ સ્ટાર્ટરમાં નથી :—

ક્રાન્કશાફ્ટ : માંદીથી પણ ઉત્તમ ધાતુ સિલ્વર કેશ્મિયમ ઓક્સાઇડના ક્રાન્કશાફ્ટ માત્ર એચ.
કે. એસ. સ્ટાર્ટરના એર-મેક મોડેલમાં વપરાય છે. ટકવામાં વધારે સારા અને કામ આપવામાં
બરાસાપાત્ર છે.

આવરલોડ રિલે : માત્ર એચ. કે. એસ. સ્ટાર્ટરમાંજ પોર્સેલીન (ચીનાઈ માટી) માંથી બનાવેલ
રિલે વપરાય છે. તે બેકલાઇટની જેમ બેજ અથવા ગરમીથી બળી જતા નથી. ઉપરાંત, બહુજ
કાળગુણવત્તાવાળી, વધારાની પૂર્વક બહારના કુમઘાથી મોટરનું રક્ષણ કરે છે.
ઉન્ડ રિસેટ સ્થના લાગની ખાતીપૂર્વક અચૂક ચેતવણી આપે છે.

બનાવનાર :

હિન્દુસ્તાન કલોઈનેર સ્વીચગીયર લિ.

મુંબઈ. ૧

(ઇંગ્લેન્ડના બી. કે. સ્વીચ, કન્ટ્રોલ્સ લિ. ના ઓધોગિક સહયોગથી
હિન્દુસ્તાનમાં આ સ્ટાર્ટર બને છે.)

સંપર્ક સાધો :

બાટલીબોય એન્ડ કંપની પ્રાઇવેટ લિમિટેડ

રજિ. આફીસ : પો. બો. નં. ૧૯૦ એ, ફોર્જસ સ્ટ્રીટ મુંબઈ. ૧

સાખાઓ : એસોગીએરસ, એજન્સીસ, ભારતભરમાં

With Best Compliments

From

Shree Yamuna Mills Co. Ltd.

Shree Yamuna Mill Road,
Pratapnagar,
BARODA 5.

With Best Compliments

from

SUHRID GEIGY LIMITED

Wadi Wadi, BARODA.

Manufacturers of Geigy Pharmaceutical Specialities
Optical Bleaching Agents (TINOPALS)
Textile Auxiliaries,
Dyestuffs and Pigments

WITH
BEST
COMPLIMENTS
FROM

RAINBOW TEXTDYES PRIVATE LIMITED

Kuberbhaichand's Lane, Ghadiali Pole,

BARODA-1

Sole Selling Agents of

Rainbow Textdyes Corporation

Manufacturers & Exporters of

COAL TAR DYES

PRATAPNAGAR ROAD

BARODA-4

Gram : RAINBOW

Phone : 3395

રાષ્ટ્રીય નવનિર્માણ યોજના માટેના
સર્વ પ્રકારના બાંધકામ માટે
અગ્રગણ્ય અને શ્રેષ્ઠ

પટેલ એન્જનીયરીંગ કંપની લીમીટેડ

એન્જનીયર્સ : કોન્સ્ટ્રક્ટર્સ

બેગેશ્વરી મુંબઈ-૬૦

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્ત

અનેક શુભેચ્છાઓ

સયાજી આયર્ન એન્ડ એન્જનીયરીંગ કં. પ્રા. લિ.

વડોદરા

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશાતાળદી મહોત્સવ પ્રસંગે

અનેક શુભેચ્છાઓ

રાજશ્રી ટોકીઝ

વડોદરા.

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે
અનેક શુભેચ્છાઓ

લક્ષ્મી વિજય પ્રાસ એન્ડ આર્યન વર્ક્સ

વડોદરા

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા મુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે
અનેક શુભેચ્છાઓ

ખરોડા ડીસ્ટ્રીક્ટ કો-ઓ. સેલ એન્ડ યરચેઝ યુનીટ

વડોદરા

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસેવા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ

ગીતા પ્રાસ એન્ડ આયર્ન વર્ક્સ

બાજવા, (ડી. વેડોદરા.)

Always **HAPPY** to serve you!

Esso - ESSO STANDARD EASTERN, INC. (Incorporated in U.S.A. with limited liability)

REV. 65 1126

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે,

અનેક શુભેચ્છાઓ

રમણલાલ પાદરાવાળા

વ ડો દ રા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ -

મહારાણી શાંતાદેવી ટોકીઝ

વ ડો દ રા.

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે
અનેક શુભેચ્છાઓ

★ પોપટ સોપ ફેક્ટરી ★

વડોદરા.

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે
અનેક શુભેચ્છાઓ

અપના બજાર

વડોદરા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ

કરજણ કો-ઓ. મારકેટીંગ યુનિયન લિ.

કરજણ (ડી. વડોદરા.)

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે

અનેક શુભેચ્છાઓ

કરજણ કોટન સેલ્ફ એન્ડ હનીંગ કો-ઓ. સોસાયટી લિ.

કરજણ (ડી. વડોદરા.)

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે
શુભેચ્છાઓ સાથે

ફોસ્ફોમિન

તાકાત વધારે છે. ભૂખ ઉત્તેજિત કરે છે.

કાર્યશક્તિ બક્ષે છે.

પ્રતિરોધક ક્ષમતા વધારે છે.

હા! હા!

ફોસ્ફોમિનમાં સમગ્ર કુટુંબના સ્વાસ્થ્યનું રહસ્ય છે

ફોસ્ફોમિન—વિટામિન 'બી' કોમ્પ્લેક્સ અને વિવિધ પ્રકારનાં
ફોસ્ફોરસીયું દ્રવ્યોનાં સ્વાદવાળું, લીલાંદ્રવ્યનું વિટામિન સેનિક

SCARAB'S 'M' © ૪૭ વર્ષ સુધીના સેનિક સ્વાદ, બીજાઓના સ્વાદનાં દૂરભાઈ છે
કેવળ પ્રખ્યાત બ્રાન્ડ નામોનાં તેને લીધેને કારણે લોકોનાં પસંદ છે

SARABHAI CHEMICALS

Shirpur SC 52A/47 Guj

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે
શુભેચ્છાઓ સાથે

શ્રી ટેક્સટાઇલ ટ્રેડીંગ એન્ડ એજન્સીઝ

૧૧૨ K ન્યુ કલોથ માર્કેટ,

અમદાવાદ-૧.

*With Best Compliments
from*

**What
adds
extra
whiteness
to
white
clothes?**

Suhrid Geigy Limited, P O Box 965, Bombay-1 BR.

Sbtlp1 SGT 370

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી તથા પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા મુવલું મહોત્સવ
પ્રસંગે અનેક શુભેચ્છા સાથેનાં

વિજ્ઞાપનોની સૂચિ

નંબર	કંપનીનું નામ	નંબર	કંપનીનું નામ
૧	ઇન્ડિયન હુમ પાઇપ કંપની લી. વડોદરા-મુંબઇ	૧ Kiwicks-વડોદરા.	
૨	શાહ કન્સ્ટ્રક્શન કંપની લી., મુંબઇ	૨ ડાઇ.એચો પ્રાયવેટ લી., વડોદરા	
૩	જ્યોતિ લી., વડોદરા.	૩ દેના બેન્ક, વડોદરા	
૪	એલેક્ષીક કેમીકલ વર્ક્સ લી., વડોદરા.	૪ સારાભાઇ કેમીકલ્સ વડોદરા.	
૫	એ. શેઠ એન્ડ કંપની, વડોદરા.	૫ લક્ષ્મી વિજય ધાસ એન્ડ આર્થન વર્ક્સ, વડોદરા.	
૬	મેસર્સ ગોરધનભાઇ જોશાભાઇ પટેલ : તમાકુના વેપારી-વડોદરા.	૬ બરોડા ડીરટ્રીક્ટ કો-ઓ. સેલ એન્ડ પરચેઇઝ મુનીટ, વડોદરા.	
૭	બરોડા સેન્ટ્રલ કો-ઓ. બેન્ક લી., વડોદરા.	૭ સયાજી આર્થન એન્ડ એન્જનીયરીંગ કુર્. પ્રા. લી., વડોદરા.	
૮	સયાજી મીલ્સ લી., વડોદરા.	૮ રાજશ્રી ટોફીઝ, વડોદરા.	
૯	બરોડા રેથેન કોરપોરેશન લી., સુરત.	૯ ગીતા ધાસ એન્ડ આર્થન વર્ક્સ-બાજવા, (ડી)વડોદરા	
૧૦	હીનેશ મીલ્સ લી., વડોદરા.	૧૦ ESSO, વડોદરા.	
૧૧	હિન્દુસ્તાન સેન્ડ એન્ડ એરટેટ કોરપોરેશન, વડોદરા.	૧૧ રમણલાલ પાદરાવાળા-વડોદરા.	
૧૨	અતુલ કૂંગ હાઉસ મુંબાઇ.	૧૨ મહારાણી શાન્તાદેવી ટોફીઝ, વડોદરા.	
૧૩	બરોડા રોલીંગ મીલ્સ, વડોદરા.	૧૩ ચૌપટ સોપ ફેક્ટરી, વડોદરા.	
૧૪	ઇલેન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ, વડોદરા.	૧૪ અપના બ્રાન્ડ, વડોદરા.	
૧૫	અશ્વિન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ, સમલાધા	૧૫ કરજળ્ય કો-ઓ. મારકેટીંગ મુનીયન લી., કરજળ્ય, (ડી-વડોદરા.)	
૧૬	બેન્ક ઓફ બરોડા લી., વડોદરા.	૧૬ કરજળ્ય કોટન સેલ એન્ડ જર્નીંગ કો-ઓ. સો.સાધકી લી., કરજળ્ય (ડી-વડોદરા.)	
૧૭	પબ્લીસ્ટીક ડીપાર્ટમેન્ટ ગુજરાત ગભ્ય-વડોદરા. (નાની બચત)	૧૭ હીરાલાલ મંજારામ એન્ડ સન્સ (પ્રા) લી., સુરત	
૧૮	મહતલાલ મુખ,	૧૮ આદર્શ કેમીકલ્સ એન્ડ ફીલ્સાઇઝર્સ, ઉધના (ડી: સુરત)	
૧૯	ઇન્ડિયન ઓઇલ કોર્પોરેશન લિ.	૧૯ ન્યુ ઇન્ડીઆ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લી., વડોદરા.	
૨૦	એચ. ડી. એન મેટલ સ્ટાલ્ટિવ, આટલીગોઇ એન્ડ કંપની	૨૦ ગાંધી ઓઇલ મીલ વડીવાડી, વડોદરા.	
		૨૧ ચમુના મોલ્સ, વડોદરા.	
		૨૨ સુદેશ આયત્રી, વડોદરા.	
		૨૩ રેઇન બો ટેક્સટાઇલ, વડોદરા.	
		૨૪ પટેલ એન્જનીયરીંગ લી., જોગેશ્વરી મુંબાઇ ૬૦	
		૨૫ શે એન્ડ કંપની. સાગેખના વેપારી, વડોદરા	
		૨૬ ગુજરાત ગભ્ય માર્ગ-વાહનવ્યવહાર કોર્પોરેશન	
		૨૭ પ્રિમિયમ કેમીકલ્સ, પ્રતાપગંજ વડોદરા.	
		૨૮ સ્વચ્છિત કન્સ્ટ્રક્શન કંપની, જદ્યરાજ પોડ, વડોદરા.	

With Best Compliments from

PREMIER CHEMICALS.

Pratapganj,
BARODA.

અનેક શુભેચ્છાઓ સાથે

સ્વચ્છિતક કન્સ્ટ્રક્શન કંપની

અહુચરાણ રોડ,

બ. ડો. દ રા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમત્તે
અનેક શુભેચ્છાઓ

ઇન્ડિયન હ્યુમ પાર્થિપ કું. લિ.

વડોદરા-મુંબઈ.

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિદશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે

અનેક શુભેચ્છાઓ

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિદશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે

અનેક શુભેચ્છાઓ

શાહ કન્સ્ટ્રક્શન કંપની લિ.

મુંબઈ.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે
અનેક શુભેચ્છાઓ

શ્રીમાદ પ્રેમાનંદ કવિજીનાં મંગલમ મિત્રાણ

શ્રીમાદ પ્રેમાનંદ કવિજી

જ્યોતિ સિ.

વરોદ્ધરો.

જ્યોતિ

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિદશતાળદી મહોત્સવ પ્રસંગે

અનેક શુભેચ્છાઓ

એલેમ્પ્લિક કેમિકલ વર્કસ લિ.

વડોદરા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ

એ. શૈલ એન્ડ કંપની.

વડોદરા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ

મેસર્સ ગોરધનભાઈ જેઠાભાઈ પટેલ

તમાકુના વહેપારી

વડોદરા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભા
સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે
અનેક શુભેચ્છાઓ

ધી ખરોડા સેન્ટ્રલ કો-ઓ. બેન્ક લિ.

દેડ ઓફિસ :
મહાત્મા ગાંધી રોડ,
વડોદરા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભા મુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ

શ્રી સયાજીમિલ્સ લિ.

વડોદરા.

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે
અનેક શુભેચ્છાઓ

બરોડા રેયોન કોર્પોરેશન લિ.

સુરત.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યમલા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ

દીનેશ મીડિસ લિ.

વડોદરા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યમલા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ

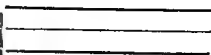

હિન્દુસ્તાન લેન્ડ એન્ડ એસ્ટેટ કોર્પોરેશન

વ ડો દ રા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ

● આતુલ રૂપ હાઉસ ●

મુંબઈ.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે
અનેક શુભેચ્છાઓ

બારોડા રોલીંગ મીલ્સ
'વડોદરા'.

*With Compliments
of*

Telegram PAGODA

Telephone : 3997-3837

JITENDRA INDUSTRIES,

Old Padra Road, Akota, Baroda-5

Manufactures of the Famous & Fast Selling

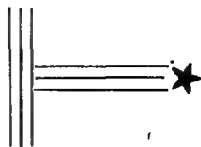
Pagoda (Reg) & Cyma (Reg)

Fountain Pens & Ball Point pens

Distributed by :

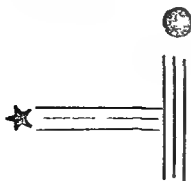
Pencraft Agency (India), Baroda-5.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે
અનેક શુભેચ્છાઓ

આશ્વિન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ

સમલાયા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યમળા
સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે
અનેક શુભેચ્છાઓ.

બેંક ઓફ બરોડા લિ.

રેડ ઝાલિસ :
બેંક રોડ,
વડોદરા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ

ન્યુ ઇન્ડીયા ઇન્ટરટીઅલ લિ.

વ ડો દ રા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ

ગાંધી ઓઈલ મીલ

વડોદરા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ

હીરાલાલ મંધારામ એન્ડ સન્સ (પ્રા.) લિ.

સુરત.

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે

અનેક શુભેચ્છાઓ

આદર્શ કેમીકલ્સ એન્ડ ફટીલાઇઝર્સ લિ.

ઉધના, (ડી. સુરત.)

With Compliments
from

K W I C K S

BARODA

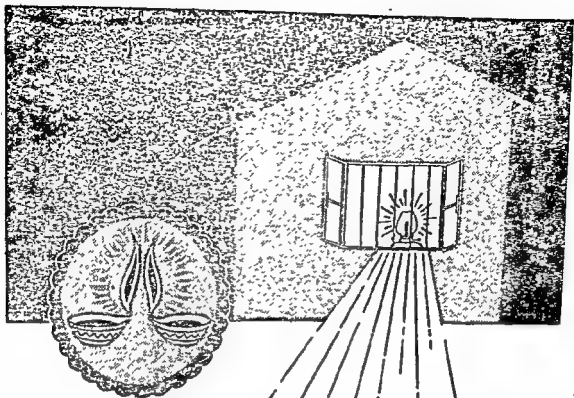
With Best Compliments
from

DYE AZO PVT. LTD.

**Industrial Estate,
BARODA.**

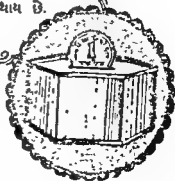

એક દીવાથી બીજો દીવો પેટાય છે ... એક નાનકડી
જ્યોત ઘર આખામાં અજવાળું કરી મૂકે છે ...

આપ રોજ એક એક પૈસો કે એક એક
રૂપિયો બચાવતા જાઓ તો એ નાનકડી
બચતમાંથી મોટી રકમ બનીને શબ્દનાં
ઉપયોગી કાર્યોમાં મદદરેખ થાય છે.

નાની બચત

મનેરા મયાસોનું એડેક્ષ પરિવાર

ગુજરાત સરકારના આદિનો આજ્ઞા નરહથી પ્રજાસિત

With Best
Compliments
from

MAFATLAL GROUP

Sun Progress Works,

P. O. Box, 3398.

BOMBAY-4

દેના બેંક રાષ્ટ્રની સેવામાં

ખેતીવાડી

ઉદ્યોગ અને
નાનાં પાયાના
ઉદ્યોગો

આયાત-નિકાસ
અને
વાણિજ્ય

અચૂત
અને
સગીર અચૂત

૧૩ રાજ્યોમાં ૧૮૫ થી વધુ શાખાઓ દ્વારા દેશની સેવા બજાવે છે

કુલ વર્કિંગ હેડ
રાષ્ટ્રબંધનકરોથી
વધુ

દેના બેંક લિમિટેડ

૧૯૦૬-૦૭ ૧૯૩૦-૩૧ સુધી
૧૭ ઓગસ્ટ ૧૯૩૫

મુલ્ય ૧૦ લાખ
અને ૫૦ લાખ

DB/G 51-A

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાળદી મહોત્સવ પ્રસંગે

અનેક શુભેચ્છાઓ

સા રા ભા ધ કે મિ ક દ સ

વડીવાડી-વડોદરા.

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે
અનેક શુભેચ્છાઓ

શો એન્ડ કંપની

★

સાગોળનાં વેપારી

વ ડો દ રા .

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યશાખા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે અનેક શુભેચ્છાઓ
ગુજરાત રાજ્ય માર્ગ વાહનવ્યવહાર કોર્પોરેશન દ્વારા

પ્રવાસી જનતાને અપાતી મુવિધા અને સગવડો.

અદ્યતન બસ-સ્ટેશનો આરામગૃહો, ઉપાહાર-
ગૃહો, પીકઅપ સેન્ડ, સ્ટોલ વિ.

કેડા પાણીની વ્યવસ્થા.

★

રીઝર્વેશન અને પ્રાચીરીટીની વ્યવસ્થા.

★

લબા અતરની સુસાફી માટે દિવસની
તેજ ગતીની બસ સર્વિસ.

★

માવસામાની સુરક્ષિત અને ઝડપી હેન્ડલર
મર એસ ટી. પામલ સર્વિસ.

★

આરામદાયક સુસાફી માટે લક્ઝરી બસ
સર્વિસ.

ગુજરાત રાજ્ય માર્ગ વાહનવ્યવહાર કોર્પોરેશન,

વાહનવ્યવહાર ભવન, અમદાવાદ-૨૨.

એચ. કે. એસ. મોટર સ્ટાર્ટર

પંપણું રક્ષણ કરે છે અને ખેતર કે વાડીને નિયમસર પાણી પુરું પાડી
ભરપુર પાકની ખાત્રી આપે છે.

એચ. કે. એસ. સ્ટાર્ટરની આ છુખીઓ બીજા કોઈ પણ સ્ટાર્ટરમાં નથી :—

કાન્ટેક્ટસ : ચાલીથી પણ ઉત્તમ ધાતુ સિલ્વર કેસ્મિયમ એકસાઈકના કોન્ટેક્ટસ માત્ર એચ.
કે. એસ. સ્ટાર્ટરના એર-બેક મોડેલમાં વપરાય છે. ટકવામાં વધારે સરિ અને કામ આપવામાં
બરાસાપાત્ર છે.

એવરલોડ રિલે : માત્ર એચ. કે. એસ. સ્ટાર્ટરમાં જ પોર્સેલીન (ચીનાઈ માટી) માધ્યમના વેલ
રિલે વપરાય છે. તે બોલાઇટની જેમ જેજ અથવા ગરમીથી જળી જતા નથી. ઉપરાત, મહુજ
કાળજીપૂર્વક જનાવેલ હોવાથી, વધાદારીપૂર્વક જહારના કુચતાથી મોટરનું રક્ષણ કરે છે.
હેન્ડ રિમિટ રચના લગની ખાત્રીપૂર્વક અચૂક ખેતવણી આપે છે.

ખનાવનાર :

હિન્દુસ્તાન કલોકનેર સ્વીચગીયર લિ.

મુંબઈ. ૧

(ઇન્ડિયન બી. કે. સ્વીચ. કંટ્રોલ્સ લિ. ના ઔદ્યોગિક સહયોગથી
હિન્દુસ્તાનમાં આ સ્ટાર્ટર જને છે.)

સંપર્ક સાધા :

બાટલીબોય એન્ડ કંપની પ્રાઇવેટ લિમિટેડ

રજિ. ઓફિસ : પો. બો. નં. ૧૯૦ એ, ફોર્જસ રીટ મુંબઈ. ૧
ચાખાઓ : એસોસીએટ્સ, એજન્સીસ, ભારતભરમાં

With Best Compliments

From

Shree Yamuna Mills Co. Ltd.

Shree Yamuna Mill Road,
Pratapnagar,
BARODA 5

With Best Compliments

from

SUHRID GEIGY LIMITED

Wadi Wadi, BARODA

Manufacturers of Geigy Pharmaceutical Specialities
Optical Bleaching Agents (TINOPALS)
Textile Auxiliaries,
Dyestuffs and Pigments

WITH
BEST
COMPLIMENTS
FROM

RAINBOW TEXTDYES PRIVATE LIMITED

Kuberbaichand's Lane, Ghadiali Pole,

BARODA-1

Sole Selling Agents of

Rainbow Textdyes Corporation

Manufacturers & Exporters of
COAL TAR DYES

PRATAPNAGAR ROAD

BARODA-4

Gram : RAINBOW

Phone : 3395

રાષ્ટ્રીય નવનિર્માણ યોજના માટેના
સર્વ પ્રકારના બાંધકામ માટે
અગ્રગણ્ય અને શ્રેષ્ઠ

પટેલ એન્જીનીયરીંગ કંપની લીમીટેડ

એન્જીનીયર્સ : કોન્ટ્રાક્ટર્સ

લેગેશરી મુંબઈ-૬૦

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્ત

અનેક શુભેચ્છાઓ

સયાજી આયર્ન એન્ડ એન્જનીયરીંગ કં. પ્રા. લિ.

વડોદરા

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશાતાળદી મહોત્સવ પ્રસંગે

અનેક શુભેચ્છાઓ

રાજશ્રી ટોકીઝ

વડોદરા.

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે
અનેક શુભેચ્છાઓ

લક્ષ્મી વિજય ગ્રાસ એન્ડ આર્યન વર્ક્સ

વડોદરા

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા મુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે
અનેક શુભેચ્છાઓ

બરોડા ડીસ્ટ્રીક્ટ કો-ઓ. સેલ એન્ડ પરચેઝ યુનીટ
વડોદરા

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ

ગીતા પ્રાસ એન્ડ આયર્ન વર્ક્સ

બાજવા, (ડી. વડોદરા.)

Always HAPPY to serve you!

Esso

ESSO STANDARD EASTERN, INC. (Incorporated in U.S.A. with Limited Liability)

FWY-ES 1524

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે

અનેક શુભેચ્છાઓ

રમણલાલ પાદરાવાળા

વ ડો દ રા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ

મહારાણી શાંતાદેવી ટોકીઝ

વ ડો દ રા.

મહાકવિ ત્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે

અનેક શુભેચ્છાઓ

* પોપટ સોપ ફેક્ટરી *

વડોદરા.

મહાકવિ ત્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે

અનેક શુભેચ્છાઓ

અપના બબ્બર

વડોદરા.

શ્રી પ્રેમાનંદ સાહિત્યસભા સુવર્ણ મહોત્સવ નિમિત્તે

અનેક શુભેચ્છાઓ

કરજણ કો-ઓ. મારકેટીંગ યુનિયન લિ.

કરજણ (ડી. વડોદરા.)

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે

અનેક શુભેચ્છાઓ

કરજણ કોટન સેલ એન્ડ જીનીંગ કો-ઓ. સોસાયટી લિ.

કરજણ (ડી. વડોદરા.)

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે
શુભેચ્છાઓ સાથે

ફોસ્ફોમિન

તાકાત વધારે છે. ભૂખ ઉત્તેજિત કરે છે.

કાર્યશક્તિ વધારે છે.

પ્રતિરોધક ક્ષમતા વધારે છે.

હા! હા!

ફોસ્ફોમિનમાં સમગ્ર કુટુંબના સ્વાસ્થ્યનું રહસ્ય છે

ફોસ્ફોમિન—વિટામિન 'બી' ઓમ્પલેક્સ અને વિવિધ પ્રકારનાં
ગ્લિસરોફોસ્ફેટસયુક્ત કૃત્રિમ સ્વાદવાળું, લીલાચંગતું વિટામિન દાનિક

SARABHAI

SARABHAI CHEMICALS

Shilpi SC 55A/57 Guj

મહાકવિ પ્રેમાનંદ ત્રિશતાબ્દી મહોત્સવ પ્રસંગે
શુભેચ્છાઓ સાથે

શ્રી ટેક્સટાઇલ ટ્રેડીંગ એન્ડ એજન્સીઝ

૧૧૨ K ન્યુ કલોથ માર્કેટ,
અમદાવાદ-૧.

*With Best Compliments
from*

**what
adds
extra
whiteness
to
white
clothes?**

Suhrid Gelgy Limited, P.O. Box 965, Bombay-1 BR.

Sl:Op1 SGT 370